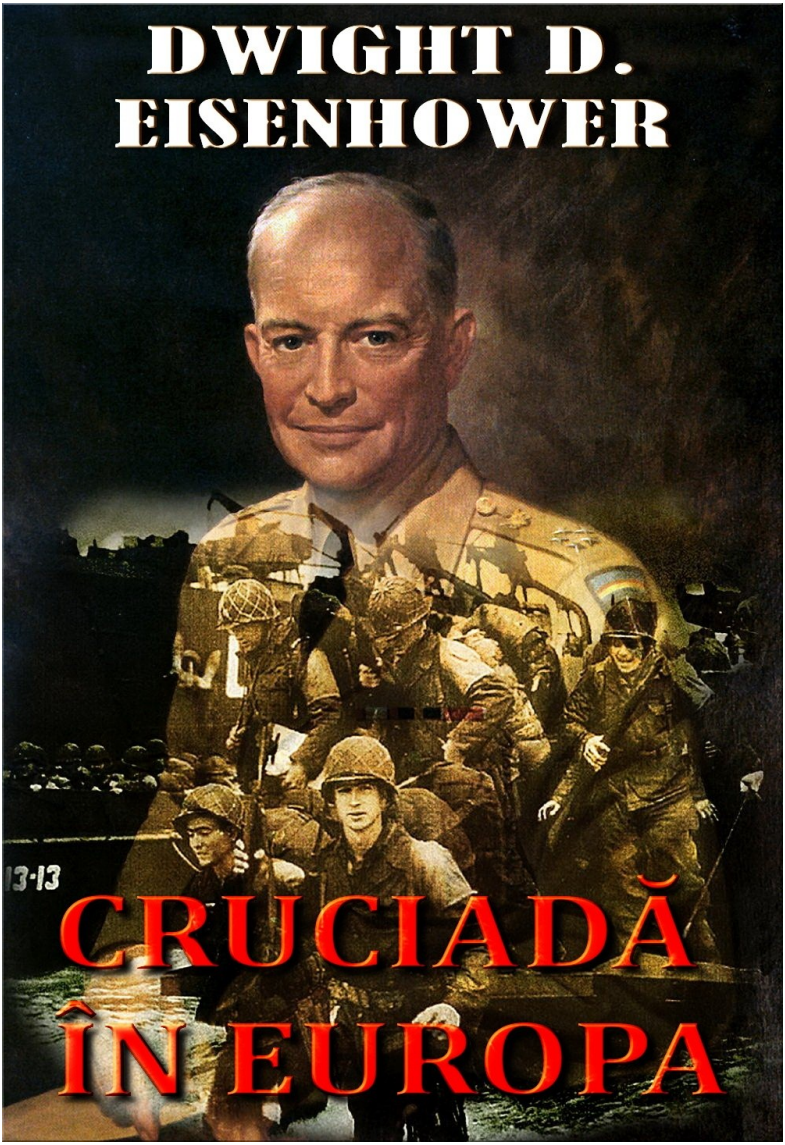

DWIGHT D. EISENHOWER

CRUCIADĂ ÎN EUROPA

Studiu introductiv de *CRISTIAN POPIŞTEANU*

Traducere din limba engleză şi note de
NICOLAE MINEI
EDITURA POLITICĂ, BUCUREŞTI – 1975

Hărţile au fost reproduse după ediţia americană a cărţii CRUSADE ÎN EUROPE din 1948
DWIGHT D. EISENHOWER
CRUSADE ÎN EUROPE
Doubleday & Company, Inc., 1948
Garden City, New York

STUDIU INTRODUCTIV
Memoriile şi istoria

Să ne întoarcem cu aproape trei decenii în urmă.

1948...

...Autorul are cu un deceniu mai mult decât secolul. Pentru oricine, la 58 de ani, vârsta debuturilor a rămas undeva în urmă. Nu şi pentru el: la 58 de ani îşi publică primul volum. Un începător întârziat deci, ba încă unul cu handicapuri numeroase şi evidente. Meseria nu-l predispune la scris. Căci proaspătul autor este un vechi militar, care practică meseria armelor de exact 33 de ani.

La aceşti ani se referă volumul. Nu la toţi însă. Primii douăzeci şi şapte sunt plaţi şi cenuşii. O carieră ca oricare alta a unui ofiţer de infanterie oarecare. Cu realizări mediocre şi cu idealuri înduioşător de modeste. Idealul imediat: să conducă o unitate, adică să aibă de-a face nemijlocit cu soldaţii. Dar destinul se încăpăţânează să-i joace renghiuri, neîngăduindu-i să tragă pe nări mirosul prafului de puşcă de pe poligonul de tragere şi surghiunindu-l periodic în cancelariile îmbâcsite de fum de tutun ale statelor-majore. Idealul de perspectivă: să iasă la pensie cu gradul de colonel. Destinul nu-i va face nici aici pe plac. Dar nu reţinându-l în josul scării ierarhice, ci catapultându-l pe treptele ei cele mai înalte. Şi nu ale unei singure scări, ci ale ambelor posibile: cea militară mai

întâi, cea civilă ulterior.

Sursa acestei neverosimile forţe de proiectare trebuie căutată într-o perioadă scurtă, care reprezintă ceva mai puţin de a zecea parte din durata carierei sale: trei ani din cei treizeci şi trei. Către capătul lungii drepte orizontale, un minuscul segment ţâşneşte vertiginos în sus. De el, de segmentul celor trei ani, se ocupă în prima sa carte.

Sunt ultimii trei ani ai celui de-al doilea război mondial. Despre ei vorbeşte autorul debutant. Abia au trecut alţi trei ani de când sângerosul coşmar a luat sfârşit. Nimeni nu a uitat nimic din cele întâmplate – nici învingătorii, nici învinşii, nici văduvele, nici infirmii, nici orfanii, nici cei rămaşi fără nimic de-al lor pe lume, nici cei rămaşi fără nimeni din ai lor pe lume. Nimeni nu a uitat, toţi îşi amintesc.

Ce le poate aduce, prin urmare, această carte? Chiar dacă se intitulează, sfidător, *Cruciadă în Europa.* Şi chiar dacă o semnează ex-generalul Dwight David Eisenhower, purtător al epoletului cu cinci stele – cel mai înalt grad în armata de uscat a Statelor Unite –, fost şef al Marelui Stat-Major al acesteia şi fost comandant suprem al Forţelor expediţionare aliate în Africa de Nord, Italia şi Europa occidentală.

„Pe cine poate interesa a n-a carte despre războiul atât de recent şi atât de proaspăt în toate memoriile? – se întreabă, încă înainte de a o avea în mână, cronicarul unui mare cotidian american.

— Eisenhower se grăbeşte să se alăture numărului deja respectabil de căpetenii militare ale căror opuri posace, scrise parcă de fete bătrâne şi lipsite de vlagă, se prăfuiesc, nerăsfoite de nimeni, în bibliotecile şcolilor de ofiţeri. Cine să le citească? Cine să-l citească pe Eisenhower? Poate doar un camarad de promoţie ros de invidie, sau un fost subaltern ranchiunos, care vor zâmbi ironic la anumite pasaje, mâzgălind pe margine comentarii

nimicitor de sarcastice... Ne pare rău că Eisenhower, invincibil pe fronturile bubuitoare ale războiului, se expune unei înfrângeri inevitabile pe frontul foşnitor al paginii tipărite”[1].

Primele recenzii propriu-zise nu sunt nici ele mai încurajatoare. „Stilul generalului este la fel de pedestru ca şi trupele în fruntea cărora şi-a câştigat galoanele”[2], remarcă acru un critic. „Amatorii de revelaţii senzaţionale sau de polemici-pumnal vor fi profund dezamăgiţi”[3], avertizează un altul. Dincoace de ocean, în Anglia, tonul este şi mai caustic: „Ajungând la capătul cruciadei, avem impresia că am citit mai degrabă Patimile mântuitorilor (americani) ai Europei, după Sf. Eisenhower”[4].

Dar iată că, refuzând să ia în seamă obiecţiile subtile şi rafinate aduse cărţii, publicul o caută cu insistenţă. Primul tiraj (30.000 de exemplare) se epuizează în două zile. Îi urmează altele şi altele. *Cruciadă în Europa* se instalează în rândul *bestseller-elor* şi urcă metodic în clasament, ajungând curând pe locul I, pe care îl păstrează îndelung. În nici nouă luni, ediţia originală – îngrijit cartonată – atinge 1.320.000 de exemplare. După aceea vine rândul ediţiei de masă, broşată şi sensibil mai ieftină, din care se difuzează peste două milioane de exemplare. În Marea Britanie se vând alte 600.000, cam tot atât cât versiunile franceză şi italiană. Pe frontul foşnitor al hârtiei, inevitabila înfrângere, atât de categoric pronosticată, refuză să se materializeze...

Au trecut de atunci mai bine de două decenii şi jumătate, dar *Cruciadă în Europa* continuă să fie intens solicitată. Nu numai de colegiile militare din S.U.A., Anglia şi Italia, unde intră în rândul textelor de studiu obligatorii; nu numai de profesorii şi studenţii cursurilor de istorie

---

1 New York Herald Tribune din 16 mai 1948.

2 Time din 22 iunie 1948.

3 Los Angeles Times din 7 iunie 1948.

4 Manchester Guardian, din 11 iunie 1948

modernă din universităţile americane; nu numai de cercetătorii militari sau civili ai frământatei perioade 1939 – 1945; ci de mulţi, foarte mulţi civili – contemporani cu evenimentele sau născuţi după consumarea lor –, doritori să pătrundă în intimitatea complexului proces care a permis coaliţiei antihitleriste să repurteze victoria.

Ar fi greşit să se creadă că de acelaşi succes de librărie s-au bucurat şi celelalte volume de memorii pe care le-au publicat – înainte sau după Eisenhower – numeroşi conducători de oşti americani sau britanici. Unele dintre ele au fost ignorate de la bun început, altele au stârnit oarecare curiozitate doar pentru un scurt răstimp, eşuând apoi în uitare. Cum se explică deci excelenta primire făcută *Cruciadei* şi, mai ales, constanta ei prezenţă în atenţia unui vast şi atât de diversificat public cititor?

În răspunsul pe care încearcă să-l dea acestei întrebări, prof. Louis Winkler de la Universitatea California din Berkeley pune accentul pe personalitatea autorului: „Calea triumfală pe care păşeşte Eisenhower – de la o modestă obârşie până la funcţii şi demnităţi care îi asigură controlul asupra celor mai hotărâtoare pârghii ale puterii – trece în ochii multora drept o ilustrare a vechiului vis american despre «posibilităţile nelimitate», la îndemâna oricui... Iar faptul că şansa a început să-i surâdă mai aproape de sfârşitul vieţii decât de începutul ei pare a încuraja pe toţi cei care nu au reuşit, şoptindu-le că nu au reuşit *încă* şi că nu este niciodată prea târziu”[5].

Desigur, nimeni nu poate contesta obârşia sa modestă. Coborâtor al unor imigranţi elveţieni, el s-a născut la 4 octombrie 1890, la Denison (statul Texas), în familia strâmtorată a unui fost negustor, care îşi agonisea cu greu traiul ca simplu muncitor. Reveniţi la Abilene (statul Kansas), de unde erau originari, soţii Eisenhower

5 Louis Winkler. Chronicles of Ihe World. War II, Los Angeles, 1972, p. 219.

au avut şapte copii. Viitorul general a trebuit să se angajeze încă din anii şcolii la o lăptărie, unde, din lipsă de mijloace, a rămas un timp după ultima clasă a liceului, înscris la Academia militară de la West Point, a terminat-o în 1915, al 61-lea din cei 164 de absolvenţi. Un an mai târziu, la fortul Sam Houston (statul Texas), unde fusese trimis, s-a căsătorit cu Marnie Geneva Douda, care i-a născut un fiu în 1917 (mort în 1921) şi un al doilea în 1922: John Sheldan, pe care-l vom întâlni în paginile *Cruciadei.*

O carieră mediocră îl purta prin diverse garnizoane de provincie din S.U.A. şi de peste hotare, dar nu şi pe fronturile primului război mondial. Conform sistemului american de „avansare temporară" în perioada unei conflagraţii, gradul de locotenent-colonel, dobândit în 1918, a trebuit să fie „restituit" după numai câteva luni. Detaşat mai întâi în zona Canalului Panamá, căpitanul Eisenhower a frecventat, în 1926, Şcoala superioară de ofiţeri de stat-major, a redactat în 1928 un ghid istoric al câmpurilor de luptă din anii 1914 – 1918, a funcţionat din 1929 în cadrul Departamentului de Război, a absolvit, în 1933, cea de-a treia instituţie de învăţământ superior, Colegiul militar industrial, şi a lucrat pe lângă şeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat americane, generalul Douglas MacArthur, care, în 1935, l-a luat cu el în insulele Filipine, unde a avansat, din nou, la gradul de locotenent-colonel[6].

La 7 decembrie 1941 – când S.U.A. au fost antrenate în război, ca urmare a atacului japonez împotriva bazei americane de la Pearl Harbor –, şef al Marelui Stat-Major al armatei de uscat era generalul George Marshall. Ochiului său priceput la cântărirea oamenilor i-au fost suficiente câteva săptămâni de conlucrare cu Eisenhower, rechemat între timp la Washington, pentru a-i detecta şi

---

6 Vezi Camil Mureşan şi Alexandru Vianu. Preşedinte la Casa Albă, Bucureşti, Editura politică, 1974, p. 553—556.

preţui calităţile. Sub o aparenţă lipsită de strălucire, tomnatecul locotenent-colonel ascundea valori robuste şi sigure, unele deja manifeste, altele încă în stare latentă: onestitatea, calmul, perseverenţa, răbdarea, puterea de muncă, metodica abordării problemelor se îmbinau la el cu o remarcabilă simplitate în comportare, cu o fire prietenoasă, spontană şi comunicativă şi cu o neobişnuită grijă faţă de soarta soldatului de rând.

Pentru George Marshall însă, ponderea cea mai importantă au avut-o spiritul lucid şi capacitatea de organizator a lui Eisenhower. Insensibil la miturile pseudoeroice ale câmpului de luptă, plin de scepticism faţă de rolul factorilor vagi şi necuantificabili ca „inspiraţia", „intuiţia" sau „panaşul" unor comandanţi, el concepea conducerea unei armate moderne ca pe o simplă variantă a conducerii unei întreprinderi industriale. Pentru a aprecia activitatea colectivului de soldaţi, subofiţeri, ofiţeri şi comandanţi superiori, Eisenhower folosea criteriul aplicat colectivului de muncitori, maiştri, ingineri şi cadre de conducere dintr-o uzină: eficienţa.

Eficienţa! Iată un cuvânt pe care cititorul îl va întâlni foarte frecvent în paginile *Cruciadei.* Totul trebuie subordonat eficienţei şi nimic din ceea ce o putea servi nu avea voie să fie neglijat. Dar pragmaticul, concretul, realistul Eisenhower, omul care planifica minuţios, chiar pedant, asigurarea materială a trupei şi care trata fiecare etapă a unei operaţii militare ca pe o fază a procesului de producţie, nu era, aşa cum l-au acuzat la un moment dat adversarii săi, „sclavul mentalităţii administrativiste a unui director general de uzină". El nu uita nicio clipă că analogie nu înseamnă identitate şi că există nu numai asemănări, ci şi deosebiri fundamentale între o întreprindere de tip capitalist (singurul pe care-l cunoştea) şi o armată angrenată într-un război drept. Ca dovadă, atenţia pe care o acorda educaţiei patriotice în rândurile soldaţilor şi ofiţerilor, în scopul ca aceştia nu numai să

dobândească o idee clară despre justeţea cauzei în numele căreia duceau lupta, ci să ajungă şi la acel nivel de conştiinţă care face ca interesul personal al individului să cedeze pasul în faţa supremelor interese ale naţiunii. Printre factorii de care depindea eficienţa – deci, în ultimă instanţă, victoria –, „administrativistul" Eisenhower punea pe primul loc *moralul* armatei.

Acest mod de a gândi era departe de a fi monedă curentă printre cadrele de comandă şi de stat-major din forţele armate ale celor două mari democraţii burgheze din coaliţia antihitleristă – Statele Unite şi Anglia. Prejudecăţile de clasă şi de castă îşi păstrau poziţii dominante, hotărâtoare, atât în structura organizatorică şi modul de funcţionare a *establishment*-ului militar, cât şi în mentalitatea celor mai mulţi dintre ofiţerii superiori. Pe la mijlocul lunii ianuarie 1941, adică exact în perioada când la Washington locotenent-colonelul Eisenhower începea să se afirme, la Londra un alt locotenent-colonel, pe nume Walter Bingham, publica o scrisoare în ziarul *Times,* exprimându-şi regretul că „profesiunea armelor devine astăzi accesibilă clasei de mijloc şi muncitorilor". După părerea lui Bingham, „arta conducerii militare nu se învaţă, ci este o atitudine spirituală, instinctivă şi ereditară la aristocraţi, făcând parte din filosofia lor de viaţă". Răspunzând melancolicului semnatar al scrisorii, cotidianul *Daily Mirror* a prezentat rezultatele unei statistici pe ultimii trei ani, din care rezulta că şansele unui vlăstar al nobilimii britanice de a deveni ofiţer erau de 14 ori mai mari decât ale unui fiu de medic sau inginer şi de 29 de ori mai mari decât ale tinerilor proveniţi din clasa muncitoare[7].

Îndrăzneala liniştită şi sigură de sine a lui Eisenhower în promovarea ideilor de înnoire a forţelor armate l-a sedus, la vremea sa, pe generalul Marshall şi este, fără doar şi poate, de natură să întrunească

7 Vezi Angus Calder. L'Angleterre en guerre, Paris, 1972, p. 244—245.

adeziunea cititorilor. Dar, oricât de interesantă şi constructivă ar fi personalitatea unui autor de memorii, ea nu poate justifica, de una singură, un succes de talia celui repurtat de volumul *Cruciadă în Europa.* Şi, oricât de consolantă şi fascinantă ar fi strălucitoarea traiectorie a carierei lui Eisenhower către vârful piramidei societăţii americane pentru cei ce, vorba profesorului Winkler, „nu au reuşit *încă",* este imposibil de presupus ca ei să alcătuiască o cotă cât de cât importantă din fabulosul total al cititorilor lucrării.

O a-tot-convingătoare dovadă în acest sens ne-o furnizează marcata discrepanţă dintre destinul *Cruciadei,* aureolat de ascensiunea autorului, şi cel al cărţilor sale apărute ulterior şi respectiv consacrate perioadei când a deţinut cea mai înaltă demnitate în stat. În 1948, la data publicării *Cruciadei,* Eisenhower, după ce demisionase din armată şi, implicit, din funcţia de şef al Marelui Stat-Major al trupelor de uscat, era doar preşedintele Universităţii Columbia din New York. Peste doi ani, el şi-a reîmbrăcat uniforma, fiind numit şef al forţelor armate ale N.A.T.O. În 1952 – mizând tocmai pe respectul şi afecţiunea cu care îl priveau cetăţenii aparţinând celor mai variate straturi ale societăţii –, Partidul Republican l-a desemnat candidat în alegerile prezidenţiale. Corpul electoral s-a arătat sensibil la prestigiul generalului care terminase victorios războiul din Europa şi încrezător în cuvântul omului care făgăduia să pună capăt imediat războiului din Coreea. Trimiţându-l la Casa Albă, ca al 34-lea preşedinte al Statelor Unite, alegătorii i-au reînnoit mandatul în 1956 – prima oară, după mai bine de un secol, când un republican rămânea la conducerea unei a doua administraţii.

Dacă marşul triumfal al *Cruciadei* ar fi depins, în principal, doar de palmaresul lui Eisenhower, de nivelul dregătoriilor ocupate şi de splendoarea onorurilor militare şi civile dobândite, orice nouă lucrare a sa ar fi trebuit să se bucure automat de o audienţă şi mai entuziastă. Dar

lucrurile nu s-au petrecut aşa. Nici cele două tomuri de memorialistică prezidenţială, *The White House Years* (Anii de la Casa Albă) şi *Mandate for Change* (Mandat pentru schimbare), apărute în 1963, urmate în 1965 de *Waging Peace* (În luptă pentru pace), nici amintirile cu caracter mai intim, publicate în 1967 sub titlul glumeţ *At Ease!* (Pe loc repaus!), nici primele cinci volume postume de documente din arhiva proprie, *The War Years* (Anii de război), ieşite de sub teascuri în 1970, nu au avut un veritabil ecou de masă şi nu au stârnit în rândul publicului un interes cât de cât comparabil cu gloriosul precedent din 1948.

Nu, enorma şi trainica popularitate a *Cruciadei în Europa* nu poate fi atribuită unui singur factor determinant, ci unui complex de cauze care acţionează laolaltă, potenţându-se reciproc, pe planuri diferit etajate, de la ceea ce este vădit şi frapant până la ceea ce este profund şi esenţial. Decisivă rămâne adeziunea cititorului faţă de faptele de arme săvârşite de ostaşii americani şi povestite de însuşi comandantul lor şef în această crâncenă bătălie pentru libertatea şi demnitatea naţiunilor şi a oamenilor.

Încă de la o simplă lectură a sumarului, constatăm că vom căpăta mai mult decât ne promite titlul, căci punctele nodale ale acţiunii, departe de a se cantona între hotarele unui singur continent, ne vor purta succesiv din Asia în America de Nord şi din Africa în Europa. Şi mai aflăm că vom reface, ghidaţi de autor, sinuosul periplu pe care i l-a impus urmărirea agresorilor fascişti pe teritoriul a noua state – în Maroc, Algeria şi Tunisia, în Sicilia şi extremitatea meridională a Italiei, în Franţa şi Luxemburg, în Belgia şi Olanda, în sfârşit, pe şesurile, pe dealurile şi în munţii din partea de vest a Germaniei.

Pe măsură ce parcurgem şi noi lungul şi trudnicul drum spre victorie, îl vedem jalonat de premiere absolute ale istoriei militare. Ca, de pildă, debarcările în Africa de

Nord şi Normandia, al căror proiectant şi realizator strategic principal a fost Eisenhower şi care au fost şi rămân cele mai ample operaţii de desant maritim cunoscute în vreun război, din cele mai străvechi timpuri şi până astăzi. Sub comanda lui Eisenhower s-au concentrat nu numai cele mai numeroase şi mai puternice forţe armate pe care Statele Unite le-au avut vreodată pe un singur teatru de luptă, ci şi cea mai gigantică oştire pe care a adunat-o vreodată o coaliţie de state.

Asupra acestei ultime realităţi fără precedent a celui de-al doilea război mondial, autorul revine destul de frecvent şi cu o deosebită insistenţă. Graţie lui, ne dăm seama cu preţul câtor dificultăţi a putut deveni funcţional mecanismul alianţei militare anglo-americane, asamblat din piese disparate, atât de diferite între ele, încât păreau la un moment dat de neconceput în alcătuirea unuia şi aceluiaşi angrenaj. Puse în mişcare prin forţa motrice a războiului drept, de eliberare, în numele căruia luptau S.U.A. şi Anglia, componentele forţei lor militare, plasate sub comanda lui Eisenhower, s-au asamblat, adoptând o cadenţă unitară, cronologizându-şi răspunsurile la comenzi şi obţinând un randament din ce în ce mai bun. Fireşte, rateurile nu lipseau, unuia sau altuia dintre motoare i se mai întâmpla să se gripeze, iar pentru a se evita frecările dăunătoare, lubrifierea trebuia făcută permanent şi fără parcimonie. Dar complicatul ansamblu s-a dovedit viabil şi – pentru a folosi terminologia lui Eisenhower – extrem de eficient.

Amintirile autorului *Cruciadei în Europa* ne pun în contact şi cu forţa principală a coaliţiei antihitleriste, Uniunea Sovietică. După ce i-au diagnosticat moartea încă din faşă, scepticii i-au prezis o viaţă scurtă, încheiată printr-un deces brutal. Naziştii au mizat până în ultima clipă pe această dezintegrare explozivă a alianţei dintre sovietici şi anglo-americani din cadrul coaliţiei antihitleriste. Dar asemenea calcule ignobile omiteau – voit

sau inconştient – că sovieticii, britanicii şi americanii, împreună cu celelalte popoare care li se alăturaseră, luptau pentru cele mai nobile, cele mai generoase, cele mai progresiste ţeluri stabilite într-un război de către o coaliţie: salvarea umanităţii de fascism, duşmanul ei cel mai primejdios din toate timpurile. Încă de la începuturile ei, coaliţia Naţiunilor Unite era animată de idealurile respectării dreptului fiecărei ţări şi fiecărui popor de a-şi alege liber forma de guvernământ, renunţării la expansiune teritorială, restaurării independenţei şi suveranităţii tuturor statelor cărora li se răpiseră aceste drepturi, renunţării la folosirea forţei şi, în ultimă instanţă, înfăptuirii securităţii generale şi dezarmării universale[8].

Aceste obiective au însufleţit la luptă, la eforturi şi privaţiuni liber consimţite sute de milioane de locuitori ai globului. Sub presiunea lor s-a întărit tot mai mult mortarul care unea cele trei bastioane principale ale antihitlerismului, nepermiţând ivirea nici uneia dintre fisurile fatale scontate de adversarii coaliţiei dintr-o tabără sau alta. O contribuţie deloc neglijabilă la opera de cimentare a acestui front comun a adus-o Eisenhower, în ciuda numeroaselor piedici pe care i le-au ridicat în cale chiar unii dintre camarazii săi de arme, precum şi o serie de lideri politici de la Washington şi, mai ales, de la Londra. Începând cu consecvenţa cu care a militat în favoarea deschiderii celui de-al doilea front în Europa de nord-vest şi încheind cu atenta pregătire a istoricei întâlniri de pe Elba dintre ostaşii sovietici şi cei americani, generalul a păstrat nezdruncinată credinţa sa nu numai în trăinicia alianţei militare, ci şi în capacitatea ei de a prefigura o cooperare postbelică la fel de largă şi de rodnică.

*

* * *

8 Winston Churchill. The Second World War Londra. 1965, voi. 6, p. 59—60

Cu merite de o valoare indiscutabilă, dintre care nu toate au fost amintite, lucrarea de faţă nu este scutită de deficienţe – unele majore, altele mărunte, unele aproape inevitabile din unghiul personal al autorului, altele de-a dreptul uimitoare din partea unui spirit deschis şi atât de ponderat.

Titlul însuşi nu ni se pare a fi dintre cele mai fericite. De ce „cruciadă”? Singurul sens cu caracter generalizator pe care-l dau acestui termen dicţionarele limbii engleze sună cam aşa: „Orice expediţie salvatoare, întreprinsă cu zel şi entuziasm”[9]. În cazul de faţă, nimeni nu contestă zelul şi entuziasmul soldaţilor americani şi englezi, debarcaţi în Sicilia şi Normandia, în Italia şi Belgia. Dar noţiunea de „salvare”, ca şi cea de „cruciadă” implică un singur subiect activ – cruciatul salvator. Celălalt, salvatul, nu este decât un obiect pasiv, o victimă neputincioasă, care, în lipsa cruciatului, ar fi sortită pieirii. Oare aşa să fi stat lucrurile în Europa verii 1944, când a început „cruciada” de sub comanda lui Eisenhower?

Răspunsul este, evident, un categoric nu! Nu, pentru că, în primul rând, în Europa se afla şi acţiona forţa principală a coaliţiei antihitleriste – Uniunea Sovietică –, care a purtat pe umerii săi greul războiului şi a adus contribuţia decisivă la înfrângerea fascismului. Ocupând primul loc în privinţa tributului de sânge plătit pentru victorie, ca şi a distrugerilor materiale pricinuite de conflagraţie, Armata Roşie şi popoarele U.R.S.S. au apărat nu numai orânduirea socială şi de stat sovietică, ci şi existenţa naţională şi libertatea multor altor popoare din Europa şi Asia.

Or, una dintre cele mai serioase scăderi ale lucrării lui Eisenhower este tocmai insuficienta atenţie acordată uriaşului efort de război sovietic: pe frontul de răsărit nu au acţionat niciodată mai puţin de 65% din efectivele

9 Vezi Webster’s New Collegiate Dictionary of the English Language, Londra, 1971, p. 200.

totale ale celui de-al treilea Reich şi ale sateliţilor săi – adesea mult mai mult –, aşa cum tot acolo s-au desfăşurat cele mai mari bătălii din perioada ostilităţilor[10]. Autorul *Cruciadei în Europa* le aminteşte doar în treacăt şi rareori de o manieră concretă. După cum cititorul îşi poate da repede seama, nu este vorba de o ignorare răuvoitoare sau măcar premeditată: ori de câte ori i se iveşte ocazia, autorul îşi manifestă profundul respect şi nedisimulata admiraţie faţă de hotărâtoarele succese ale Armatei Roşii, ca şi calda lui prietenie pentru poporul sovietic. Carenţa constă în altceva, în ceea ce am putea numi maniera metafizică – ruptă de contextul general al războiului – în care sunt abordate problemele legate de cele două mari operaţii în fruntea cărora s-a aflat generalul american; în bazinul mediteranean mai întâi şi în Europa de nord-vest după aceea, lucrurile par a se fi petrecut ca şi cum acestea ar fi fost singurele fronturi pe care se ducea lupta împotriva fascismului.

Zadarnic am căuta, de exemplu, vreo referire la faptul că în noiembrie 1942, când a avut loc debarcarea americană şi britanică în Maroc şi Algeria, naziştii nu au putut riposta decât cu o infimă fracţiune a forţelor lor, deoarece copleşitoarea majoritate a trupelor avea de înfruntat titanica rezistenţă a militarilor şi civililor sovietici la Stalingrad, Leningrad şi în Caucaz. În luna octombrie 1942, deci în ajunul operaţiei „Torch”, numai pe frontul Stalingradului, trupele de uscat fasciste numărau peste 50 de divizii, iar Flota 4 aeriană germană, tot în cadrul bătăliei de pe Volga, efectua uneori câte 2000 de ieşiri-avion pe zi. Cu clarviziunea care îl caracteriza, nu se poate ca lui Eisenhower să nu-i fi fost evident că, fără o asemenea angajare masivă în estul Europei, Wehrmachtul

10 Vezi Marea conflagraţie a secolului XX, ed. a Il-a, Bucureşti, Editura politică, 1974, p. 544._ Vezi dr. Nicolae Copoiu, dr. Gheorghe Unc. însemnătatea istorică a Rezistenţei antifasciste europene, în Rezistenţa europeană, voi. 1, Bucureşti, Editura militară, 1973.

ar fi pus Corpul expediţionar anglo-american într-o situaţie incomparabil mai critică decât cea creată în Tunisia spre sfârşitul anului 1942.

Cu atât mai incongruentă apare alăturarea vocabulei „cruciadă” de situaţia din Europa în iunie 1944. Cu mult înainte ca operaţia „Overlord” să se materializeze şi cu toate că comandamentul hitlerist era perfect conştient de iminenţa ei, dintr-un total de 315 divizii şi 10 brigăzi ale Wehrmachtului, 198 de divizii şi 6 brigăzi, alături de alte 38 de divizii şi 18 brigăzi ale statelor satelite, acţionau pe frontul de răsărit. Încă de la începutul anului, Armata Roşie, aflată în neîntreruptă ofensivă, lichidase blocada Leningradului şi eliberase Ucraina de la vest de Nipru şi Crimeea, nimicind sau scoţând din luptă, cu prilejul acestor operaţii de o deosebită amploare, aproximativ 115 divizii inamice.

Odată cu venirea anotimpului frumos, alte unităţi naziste au fost transferate din vestul continentului pe frontul sovieto-german, unde Wehrmachtul a mai adus în grabă şi diviziile formate în urma mobilizării totale a ultimelor resurse umane din Germania. La începutul lunii iulie 1944, deci la nicio lună după debarcarea în Normandia, în Răsărit acţionau 179 de divizii şi 5 brigăzi germane, precum şi 49 de divizii şi 18 brigăzi ale statelor satelite, faţă de doar 60 de divizii germane în Franţa şi 26 în Italia. Un calcul elementar – pe care este imposibil să nu-l fi făcut şi chibzuitul Eisenhower, deprins cu asemenea operaţii matematice – arată că în Apus „cruciaţii” săi nu întâlneau decât ceva mai puţin de a cincea parte din forţele inamice, restul de patru cincimi având treburi prin alte părţi ale Europei.

Atât şi ar fi suficient pentru a dovedi că imaginea de atunci a continentului nostru nu aducea deloc cu cea a unei victime incapabile să-şi asigure ea însăşi salvarea. Tabloul capătă contururi şi mai precise dacă luăm în consideraţie substanţială contribuţie adusă la înfrângerea

celui de-al treilea Reich de celelalte popoare din ţările cotropite, subjugate sau dominate de fascişti. Din Franţa până în Polonia, din Albania până în Norvegia, din Grecia şi Iugoslavia până în Olanda şi Danemarca s-au ridicat la luptă patriotică de eliberare milioane de oameni – ostaşi şi civili, bărbaţi şi femei, copilandri şi bătrâni, muncitori şi savanţi, artişti şi ţărani –, reprezentanţi ai tuturor păturilor şi categoriilor sociale, având în primele rânduri proletariatul, condus şi organizat de comunişti, în colaborare cu celelalte forţe de stânga, democratice şi progresiste. Acestora din urmă li se datorează, într-o largă măsură, şi faptul că Rezistenţa antifascistă a crescut treptat de-a lungul anilor întunecaţi ai războiului, transformându-se dintr-o mişcare spontană într-un fenomen de masă organizat, fără precedent în istorie, atât prin proporţiile autentic naţionale ale tuturor forţelor democratice, patriotice, progresiste pe care le-a reunit, cât şi prin numărul incalculabil de eroi şi martiri pe care l-a dat. Cât despre ajutorul direct de care s-a bucurat din partea Mişcării de rezistenţă în cadrul operaţiei „Overlord” şi al acţiunilor militare ce i-au urmat, Eisenhower îl menţionează în cartea sa, fără a-i preciza însă coordonatele cifrice: numai în Franţa, efective germane de o jumătate de milion, iar în Belgia şi Olanda alţi 200.000 de soldaţi erau inutilizabili împotriva trupelor anglo-americane, fiind blocaţi în lupta cu detaşamentele de franctirori şi partizani.

După cum se ştie, la Conferinţa de la Teheran, preşedintele S.U.A., F.D. Roosevelt, şi primul ministru al Marii Britanii, Winston Ghurchill, au primit din partea lui I.V. Stalin asigurarea că, concomitent cu deschiderea celui de-al doilea front în Europa de nord-vest, în 1944, forţele armate ale U.R.S.S. vor declanşa o puternică ofensivă pe frontul de răsărit, pentru a împiedica transferami Sq trupe germane pe frontul de apus. Promisiunea a fost scrupulos respectată: la patru zile după debarcarea în Normandia,

Armata Roşie a pornit la atac în sectorul de nord (Karelia) cu peste 41 de divizii, iar la 23 iunie a început vasta operaţie ofensivă strategică din Bielorusia, pe un front de peste 1.000 km, cu participarea a 166 de divizii, 12 corpuri de tancuri şi mecanizate, 7 sectoare fortificaţii, 21 de brigăzi de infanterie, de tancuri şi mecanizate, 31.000 de tunuri şi aruncătoare, 5 200 de tancuri şi autotunuri şi peste 6.000 de avioane.

Succesele rapide au adus Armata Roşie în spaţiul carpato-dunărean, creând condiţii favorabile pentru faza finală a luptei de eliberare a forţelor patriotice, antifasciste din România. Insurecţia naţională antifascistă armată de la 23 August 1944, care a doborât dictatura militaro-fascistă a lui Antonescu, a scos ţara noastră din războiul antisovietic şi a alăturat-o coaliţiei antihitleriste, a fost un act istoric de uriaşă însemnătate pentru poporul român şi cu mari şi imediate repercusiuni pe plan militar-european. Aducând o substanţială contribuţie la prăbuşirea poziţiilor Wehrmachtului în Balcani, la numai două luni şi jumătate după debarcarea în Normandia, insurecţia română a constituit, totodată, unul dintre cei mai de seamă factori care au împiedicat pe hitlerişti să-şi retragă trupele din această parte a continentului pentru a le arunca împotriva forţelor comandate de Eisenhower.

La rândul ei, insurecţia naţională antifascistă şi antiimperialistă, deschizând poporului român era celor mai profunde transformări democratice, revoluţionare, a realizării deplinei independenţe şi suveranităţi naţionale, a dus – prin întoarcerea armelor şi angajarea României, cu întregul ei potenţial, alături de Uniunea Sovietică şi aliaţi, în războiul antifascist – la năruirea unor importante planuri strategice ale Germaniei hitleriste. Acţiunea insurecţională a poporului român a contribuit la prăbuşirea întregului front hitlerist din sud, a deschis drumul înaintării în ritm rapid a trupelor sovietice, a accelerat nimicirea dispozitivului militar german din centrul şi sud-

estul Europei[11]. În acele zile, ţinând seama, desigur, de acest aport, postul de radio guvernamental american „Vocea Americii" aprecia că, atunci „când se va scrie istoria, actul de la 23 August va însemna un factor important în mersul acestui război".

Începând din ziua de 23 august 1944 şi până la 12 mai 1945 – deci cu trei zile după încheierea oficială a ostilităţilor pe continentul european –, armata română a parcurs un lung drum de lupte, care a dus-o mai bine de 1.000 km dincolo de 12 mari cursuri de apă, peste 14 masive muntoase, până în Podişul Boemiei. Pe acest traseu, care a inclus Ungaria, Cehoslovacia, Austria, ostaşii noştri au eliberat mai bine de 3 800 de localităţi, pricinuind inamicului pierderi care se ridicau la aproximativ 23.000 de morţi rămaşi pe teren şi peste 170.000 de prizonieri[12].

Aceste rezultate, cu atât mai remarcabile cu cât au fost obţinute într-un interval de nici nouă luni, au trebuit să fie scump plătite (pentru a folosi o altă expresie favorită a lui Eisenhower): pierderile armatei române au atins circa 167.500 de morţi, răniţi şi dispăruţi, adică 31% din efectivele totale angajate în luptă – 540.000 de oameni (spre comparaţie, menţionăm că, între 6 iunie şi 14 august 1944, când a ajuns la frontierele Germaniei, Corpul expediţionar aliat al lui Eisenhower, care număra în total 2 100.000 de oameni, a pierdut 225.000 de morţi, răniţi şi dispăruţi, cu alte cuvinte circa 10, 8% din efective.

În sfârşit, dacă la victoriile obţinute pe front şi la preţul de sânge cu care au fost plătite ele adăugăm eroismul numeroşilor români care au luptat în rândul formaţiunilor patriotice de pe teritoriul naţional sau cot la

---

11 Vezi şi Eugen Bantea. Insurecţia română în Jurnalul grupului de armate „Ucraina de Sud", Bucureşti, 1975.

12 Vezi şi Gheorghe Zaharia. Pages de la resistance antifasciste en Roumanie, Bucureşti, 1974._ Vezi R. Ernest Dupuy şi Trever N. Dupuy. The Encyclo- pedia of Military His.ory, Londra, 1970. p. 1 110.

cot cu partizanii în U.R.S.S., Iugoslavia, Cehoslovacia şi Franţa (aceştia din urmă deseori în imediata apropiere a primului eşalon operativ aliat), dacă nu dăm uitării nici considerabilul aport economic al României la lupta antihitleristă, estimat la peste un miliard de dolari (valută 1938) * * *, avem motive temeinice să apreciem că ţara noastră a participat din plin nu numai la propria sa eliberare, ci şi la eliberarea unei părţi din Europa, infirmând o dată mai mult teza „cruciaţilor" veniţi de peste mări şi ţări pentru a aduce salvarea continentului în vârful săbiilor lor.

*

* * *

Aşa cum era şi de aşteptat, lucrării pe care Editura politică o publică acum în româneşte i s-au mai făcut numeroase alte critici. Unele se adresează direct textului, altele îl privesc indirect, în măsura în care Eisenhower-autorul nu s-ar fi păstrat destul de nepărtinitor faţă de Eisenhower-generalul, aruncând o lumină prea vie asupra succeselor sale şi estompând prea îngăduitor greşelile strategice şi tactice sau gafele politice comise în cursul războiului. I se mai reproşează, de asemenea, o doză excesivă de discuţii frizând nesinceritatea în relatarea evenimentelor: este vorba mai puţin de cele desfăşurate în văzul tuturor, pe scena propriu-zisă a acţiunii, cât de anumite manevre de culise, mai ales când ele erau întreprinse de guvernul Statelor Unite şi de autorităţile militare americane.

În această privinţă trebuie precizat că lucrarea poartă inevitabil amprenta limitelor nu numai politice şi ideologice, ci şi ale concepţiilor şi poziţiilor pe care le-a avut autorul ei. Eisenhower a fost – aşa cum vom constata că îi place să sublinieze în repetate rânduri – un executant al deciziilor luate de alţii. Fără îndoială, în calitatea sa de comandant suprem al giganticelor operaţii „Torch" şi „Overlord", el îşi spunea părerea atunci când îi era

solicitată – şi, uneori, chiar dacă nu i-o cerea nimeni. La fel de neîndoielnic este că ponderea opiniilor sale a crescut odată cu ducerea la bun sfârşit a acţiunilor în serie, concepute şi efectuate de el împreună cu statul-major şi comandanţii principali aflaţi în subordinea lui imediată. Graţie în bună măsură creditului tot mai larg pe care i-l acorda generalul Marshall, superiorul său direct, cuvântul lui Eisenhower a atârnat greu în majoritatea problemelor de natură strict militară. În majoritatea, nu în unanimitatea lor! În materie de hotărâri care depăşeau limitele strategiei şi tacticii, nu numai că nu era consultat, dar cel mai adesea nu avea nici măcar acces la ele decât dacă îl priveau nemijlocit – şi, până şi atunci, doar în ultimul moment.

Eisenhower nu ascunde această realitate, dimpotrivă, o scoate insistent în relief. Poate chiar prea insistent, lăsând în umbră aspecte pe care le-a cunoscut îndeaproape, dar care i s-au părut, probabil, jenante fie pentru el însuşi, fie pentru şefii săi militari şi civili de la Washington.

Zadarnic vom căuta, de exemplu, în paginile *Cruciadei în Europa* o evocare cât de palidă şi fugară a disputei americano-britanice care a precedat efectuarea operaţiei „Torch”. Începând cu data (englezii propuseseră ca debarcarea în Africa de Nord să aibă loc cu o lună mai devreme, la 7 octombrie 1942) şi sfârşind cu punctele unde urmau să se desfăşoare acţiunile de desant maritim, cei doi aliaţi aveau intenţii, planuri şi obiective complet divergente. Britanicii stăruiau în favoarea unor debarcări pe litoralul mediteranean, punând accentul asupra necesităţii de a ocupa cât mai repede Tunisia, pentru a evita o intervenţie nazistă şi a precipita prinderea în cleşte a trupelor lui Rommel, urmărite în est de Armata 8 a generalului Montgomery. Americanii se încăpăţânau să limiteze debarcările la coasta atlantică a Marocului, temându-se de o reacţie a Spaniei şi de o contralovitură

germană în cazul când Corpul expediţionar şi-ar fi făcut apariţia pe ţărmurile Algeriei şi Tunisiei (aşa cum au demonstrat documentele naziste, descoperite după război, această temere era cu desăvârşire neîntemeiată).

Prima schiţă de plan a lui Eisenhower, prezentată la 9 august 1942, era o tentativă de compromis, prevăzând acţiuni de desant în Mediterana, dar nu mai departe spre est decât Alger. Englezii au protestat vehement şi, la 21 august, statul-major al operaţiei „Torch" a oferit un alt proiect, cuprinzând exclusiv debarcări pe litoralul algerian. De data aceasta s-au opus cu îndârjire americanii, cu care Eisenhower, deşi deţinea paternitatea proiectului, era de acord în culise. Versiunea definitivă a planului operaţiei „Torch" a fost pusă la punct direct de preşedintele Roosevelt şi de primul ministru Churchill, printr-un schimb de radiograme, peste capul lui Eisenhower, căruia nu i s-a cerut nici măcar un aviz. Ultimul mesaj şi, totodată, ultimul cuvânt, redus literalmente la unul singur, a venit de la Casa Albă, ca răspuns la acceptarea de către britanici a unor modificări de detaliu. Purtând data de 5 septembrie, radiograma, semnată de Roosevelt, avea următorul conţinut: „Ura!"[13].

Eisenhower nu pomeneşte nimic despre acest conflict. Tăcere greu de explicat, deoarece controversa s-a prelungit şi dincolo de laconicul entuziasm al preşedintelui S.U.A., generalul Marshall şi Henry Stimson, secretarul Departamentului de Război, continuând să aducă obiecţii deoarcărilor în bazinul mediteranean. Tăcere şi mai greu de explicat dacă ţinem seama că soluţia finală, de compromis, a diminuat considerabil şansele unui succes hotărâtor şi rapid, prelungind durata eforturilor aliate în Mediterana şi contribuind, implicit, la amânarea deschiderii celui de-al doilea front în Franţa. Tăcere foarte greu de explicat atunci când, avansând în lectură, vedem

13 Vezi B. Liddell-Hart. History of the Second. World War, Londra, 1970, p. 313—316.

că erorile britanicilor în alte faze ale conflagraţiei, departe de a fi tratate cu aceleaşi menajamente, sunt expuse şi comentate pe larg. Tăcere care se explică de la sine însă dacă ne gândim că Eisenhower a deţinut *temporar* funcţia de comandant suprem aliat, dar a fost *în permanenţă* ofiţer american.

În prima ei manşă, competiţia de viteză pentru ocuparea Tunisiei s-a soldat cu un eşec pentru aliaţi dintr-o serie de motive, printre care la loc de frunte figurează o nefericită incursiune a lui Eisenhower în… viaţa politică franceză din Africa de Nord. Folosindu-se în mod oficial de serviciile amiralului Darlan, colaboraţionist notoriu, fost ministru în guvernul de la Vichy, Eisenhower a obţinut un triplu rezultat nedorit: a stârnit indignarea opiniei publice democrate din Statele Unite şi Marea Britanie, a deşteptat suspiciunile legitime ale generalului de Gaulle[14] şi ale celorlalţi francezi din rândurile aliate şi a lăsat pe planul al doilea problemele militare. Una dintre cele mai sobre, concise şi obiective cronici americane ale celui de-al doilea război mondial apreciază că, „implicat în repercusiunile politice ale incidentului Darlan, Eisenhower nu a mai exercitat controlul asupra modului cum evolua ofensiva în

14 Dealtfel, atît în perioada operaţiilor aliate din Africa de Nord, cît şi după aceea, în timpul eliberării Franţei şi al urmăririi agresorului nazist spre Rin, Eisenhower s-a găsit în situaţii cel puţin delicate în raporturile sale cu şeful guvernului provizoriu francez. Relaţiile puternic tensionate dintre administraţia preşedintelui Roosevelt şi generalul de Gaulle erau reflectate şi pe plan militar într-o serie de momente al căror personaj principal a fost Ike (diminutivul numelui lui Eisenhower). Cele mai cunoscute sint episodul pregătirii unei proclamaţii de eliberare adresate francezilor de către comandantul suprem aliat, dar care leza autoritatea generalului de Gaulle şi demnitatea naţională a celor cărora le era destinată, şi ordinul privind anularea ofensivei pentru Stras- bourg, dat şi revocat apoi de Eisenhower la cererea expresă a lui de Gaulle. Desigur, asemenea episoade s-au metamorfozat în motivele despre care celebrul analist american Walter Lippman scria în 1963 că l-au făcut pe generalul de Gaulle „să nu ierte şi să nu uite nefericita istorie a relaţiilor Americii cu Franţa în timpul şi după cel de-al doilea război mondial".

est [Tunisia]... recunoscând în decembrie că a pierdut cursa”[15].

Tabloul pe care ni-l zugrăveşte Eisenhower pe tema bătăliei pentru Tunisia (şi, în special, a situaţiei critice ivite, în februarie 1943, la trecătoarea Kasserine) este dominat de trei culori distincte: de roşul viu al bravurii şi, desigur, al eficienţei trupelor americane, de cenuşiul consacrat mediocrei comportări a forţelor coloniale franceze şi de o nuanţă ambiguă, un fel de galben decolorat, pentru moralul şi combativitatea unităţilor britanice. Citind atent printre rânduri, deducem că autorul se arată generos cu aliaţii principali, evitând să intre în amănunte penibile. Iată însă că ceea ce se consideră a fi istoria oficială a Statelor Unite în cel de-al doilea război mondial ne furnizează o imagine diferită, subliniind dârzenia cu care a luptat un foarte mic detaşament britanic, în contrast cu şovăielile şi lipsa de fermitate din rândul trupelor S.U.A.: „Inamicul a rămas uimit de cantitatea şi calitatea tehnicii de luptă americane, capiuima mai mult sau mai puţin intactă”[16].

În memorialistica şi istoriografia celui de-al doilea război mondial, contradicţiile se întâlnesc la tot pasul şi nu are de ce să ne surprindă că nici *Cruciadă în Europa* nu face excepţie de la această regulă. Dar dacă unele dintre criticile ce i se aduc sunt întemeiate, există un domeniu dintre cele mai importante în care istoria i-a dat deplină dreptate lui Eisenhower. Este vorba de îndelungata şi dificila bătălie pe care a purtat-o el pentru „Overlord” pe un front cu totul aparte, cel interaliat, unde singurele muniţii erau argumentele şi singurele victime speranţele unora şi iluziile altora. Principalul său oponent a fost aici Winston Churchill, secondat de şefii de stat-major britanici, care ţineau la amânarea *sine die* a deschiderii

15 R. E. şi T. N. Dupuy, Op. cit., p. 1 086—1 087.

16 George F. Howe. U. S. Army in World War II, North-West Africa: Seizing the Iniţiative in the West, Washington, 1957,. p. 456.

celui de-al doilea front în Europa de nord-vest.

În introducerea la unul dintre fragmentele lucrării lui Eisenhower, publicate pentru prima oară într-o versiune românească în revista *Magazin istoric,* se arată că, în toiul primei conferinţe a miniştrilor de externe ai U.R.S.S., Statelor Unite şi Marii Britanii (noiembrie 1943), Churchill „şi-a manifestat preferinţa pentru amânarea planului «Overlord» şi continuarea operaţiilor în Italia, urmate de mutarea lor în Balcani”[17]. Aşa-numita „variantă balcanică” l-a obsedat pe premierul britanic în tot cursul războiului, ceea ce l-a determinat ca, urmărind asigurarea preponderenţei de interese şi influenţe ale imperiului în sud-estul continentului, să combată sistematic – făţiş şi pe ascuns, cu argumente când militare, când politice, recurgând la motivaţii artificiale sau la pretexte transparente, simulând fie desperarea, fie criza nervoasă – însăşi ideea debarcării pe litoralul francez.

Opunându-se lui Churchill, Eisenhower s-a opus celor mai reacţionare tendinţe de conducere a războiului, tendinţe manifeste atât în Anglia, cât şi în Statele Unite, în ultimă instanţă mobilul acestei tendinţe era să se păstreze întregul continent în sfera de influenţă a celor două puteri capitaliste.

Ar fi interesant de cunoscut care a fost reacţia lui Eisenhower atunci când a citit memoriile lui Churchill şi a ajuns la un pasaj din penultimul volum, a cărui primă ediţie a fost publicată la patru ani după apariţia *Cruciadei în Europa*: „«Overlord» în mai (1944) era sacrosanct. Ne angajasem (în acest sens) la Teheran doar cu o lună în urmă. Nimic din ceea ce ne-ar fi împiedicat să respectăm supremul nostru angajament nu putea fi luat în seamă”[18].

---

17 Dr. Eugen Preda. In ajunul zilei Z, în Magazin istoric- nr. 5/1974, p. 75. Pentru alte amănunte biografice privindu-1 peEisenhower şi semnificaţia unora din acţiunile şi concepţiile sale militare şi politice vezi Magazin istoric nr. 1, 2, 3, 4, 5, 6/1974.

18 Winston Churchill. The Second World War, voi. 10, Londra, 19G5, p. 90.

Aceste răsunătoare fraze servesc drept introducere la unul dintre nenumăratele tertipuri pe care Churchill le-a folosit pentru a sabota operaţia „Overlord” – transferul navelor de desant din Mediterana în Canalul Mânecii – şi asupra căruia se opreşte şi Eisenhower.

Spre cinstea lui, comandantul şef al Forţelor expediţionare aliate în Europa occidentală a optat cu consecvenţă şi dârzenie pentru ca aceste forţe expediţionare să ajungă *într-adevăr* în Europa occidentală.

Ciocnirile dintre comandantul şef american şi premierul britanic şi alte persoane din conducerea politică şi militară engleză au continuat şi în faza finală a războiului, când unele dintre acestea insistau, din raţiuni mai puţin strategice şi mai mult politice, pentru „saltul până la Berlin”, ceea ce-l făcea pe istoricul american Stephen E. Ambrose să scrie în concluzia studiului său consacrat activităţii lui Eisenhower în fruntea Forţelor expediţionare aliate:

„În ianuarie 1945, alţi ofiţeri britanici, în frunte cu Brooke şi Churchill, au pus din nou în discuţie problema conducerii supreme, iar natura înaintării în Germania a rămas un subiect de dispută până la capitularea definitivă. Istoricul acestor controverse este lung şi complex; ceea ce a rămas sigur este că Eisenhower a continuat să fie cel ce ia hotărârile şi el şi-a impus punctul de vedere. Deşi s-a bucurat de cel mai mare ajutor posibil din partea comandamentului său şi din partea lui Marshall. a lui Roosevelt şi a Departamentului de Război, el a trebuit să facă faţă unor serioase presiuni, incluzând vizite frecvente şi mesaje personale din partea lui Churchill. În cele din urmă, cel mai mare sprijin, lucrul cu adevărat decisiv a fost încrederea pe care a avut-o în el însuşi. Era sigur că evaluase totul, că adunase toate informaţiile semnificative, că luase în consideraţie toate consecinţele posibile. Numai în felul acesta a acţionat. Aceasta este însăşi esenţa ştiinţei

conducerii.”[19].

Aşa cum reiese limpede din rândurile scrise de Eisenhower, el nu a văzut conflagraţia prin prisma meschinelor interese de clasă şi a tendinţelor hegemonice ale unora dintre cercurile conducătoare occidentale. Aşa cum o mărturiseşte deschis, el s-a angajat şi sufleteşte în luptă; din ce în ce mai adânci au devenit ura şi dispreţul său la adresa stăpânilor celui de-al treilea Reich, pe care-i socotea o bandă de criminali hitlerişti (atitudinea sa faţă de generalii germani căzuţi prizonieri este concludentă), din ce în ce mai puternice au devenit nu numai simpatia şi compasiunea pentru victimele holocaustului, ci şi solidaritatea şi dorinţa de a le veni în ajutor cât mai prompt şi mai generos.

Un loc aparte în aceste memorii îl ocupă caldele sale sentimente faţă de aliatul din răsărit – Uniunea Sovietică. Scrisă şi tipărită la scurtă vreme după declanşarea războiului rece, Cruciadă în Europa refuză să se alăture corului de calomnii şi injurii debitate pe atunci în S.U.A. pe seama statului sovietic şi armatei sale, aducându-le, dimpotrivă, un sincer şi profund omagiu. Ţinând seama de epocă, era mai mult decât expresia onestă a unei convingeri, era un act de curaj.

În documentele militare ale lui Eisenhower publicate la 25 de ani după cruciada în Europa găsim o serie de aprecieri deosebit de relevante asupra cooperării dintre forţele comandate de el şi armatele sovietice chiar în lunile premergătoare capitulării necondiţionate a Reichului hitlerist. Eisenhower descrie situaţia care se crease armatelor sale la începutul anului 1945 într-un raport către Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore de la Washington. În acest document, Eisenhower precizează amploarea rezistenţei hitleriste în faţa înaintării trupelor sale, scriind: „Pare că actualele operaţii sunt expresia unui

19 The Papers of D. D. Eisenhower. The War Years, voi. V, Washington, 1970, p. 48.

fel de fanatism sau de «furie germană» şi nu am nicio îndoială că germanii fac un efort supraomenesc pentru a obţine victoria pe frontul de vest în cel mai scurt timp posibil. Bătălia din Ardeni este, după părerea mea, doar un episod şi noi trebuie să ne aşteptăm la astfel de încercări şi în alte zone”. Exprimându-şi consideraţiile despre perspectivele situaţiei aliaţilor, Eisenhower sublinia importanţa strategică cu totul deosebită în acele condiţii pe care o căpătau operaţiile de anvergură de pe frontul sovieto-german. El scria: „Situaţia ar fi mult uşurată dacă ruşii ar lansa o ofensivă puternică, întrucât atunci forţele existente ar putea fi împărţite între Est şi Vest. Sper că Tedder va fi capabil să ne informeze în această privinţă[20]. Dacă, totuşi, nu este în intenţia ruşilor să atace, vom avea de înfruntat – pe frontul de vest – nu numai diviziile înlocuite care sunt deja pe poziţii, dar şi sosirea unor noi divizii din Rusia şi de pe alte fronturi. Poate că unele se află deja pe drum.

Aceasta ne va pune în cea mai dificilă situaţie, dar este o situaţie căreia va trebui să-i facem faţă. De fapt, este obligatoriu să întâmpinăm acest efort total german cu un efort total din partea noastră”[21].

În aceeaşi zi, Eisenhower trimitea o cablogramă generalului George Marshall, în care, descriindu-i în termeni şi mai sugestivi împotrivirea hitleriştilor, specifica pe primul loc între modalităţile de a fi ajutaţi faptul că în mod cert ruşii vor începe în cur în ci o ofensivă foarte puternică şi importantă, obligând resursele germane să-şi micşoreze fluxul”[22]. La 10 ianuarie, Eisenhower îi mulţumea într-o telegramă lui Winston Churchill pentru că a intervenit pe lângă Stalin în vederea devansării ofensivei

---

20 Vicemareşalul aerului Tedder, unul dintre adjuncţii lui Eisenhower, se afla în drum spre Moscova.

21 The Papers of D. D. Eisenhower. The War Years, voi. IV, p. 2 407—2 408.

22 Ibidem, p. 2 409.

sovietice (care a început la 12 în loc de 20 ianuarie) pentru a veni în sprijinul frontului din apus. „Vestea dumneavoastră este pentru noi cât se poate de încurajatoare”[23].

Confruntând cu alte mărturii paginile consacrate relaţiilor cu diferiţi reprezentanţi ai Uniunii Sovietice şi, în particular, prieteniei spontan stabilite cu mareşalul G.K. Jukov, constatăm că uneori unul şi acelaşi episod arată într-un fel în versiunea lui Eisenhower şi în alt fel în memoriile lui G.K. Jukov. De pildă, autorul *Cruciadei în Europa* nu pomeneşte nimic despre o discuţie destul de încordată între mareşalul sovietic şi feldmareşalul Montgomery[24], prilej cu care Eisenhower s-a situat pe aceeaşi poziţie cu Jukov, ceea ce a determinat, prin ricoşeu, invitarea sa în U.R.S.S...[25]

Dar, dincolo de asemenea deosebiri, cei doi vestiţi lideri militari ai războiului antihitlerist nu-şi dezmint, în scris, stima şi simpatia pe care şi-au manifestat-o prin viu grai. Evocând prima sa întâlnire cu Eisenhower şi cu generalul american de aviaţie Carl Spaatz, Jukov reproduce o convorbire în timpul căreia el a arătat că trebuiau reglementate zborurile avioanelor americane şi engleze spre Berlin, deasupra zonei sovietice.

„La aceasta, generalul Spaatz, rezemându-se de spătarul scaunului, rosti cu nepăsare:

— Aviaţia americană a zburat şi zboară peste tot, fără niciun fel de limitări.

---

23 Ibidem, p. 2 412.

24 Istoria relaţiilor din anii de război dintre şeful militar american şi subordonatul său britanic — la rîndul lui, cel mai ilustru dintre şefii armatei engleze — reprezintă o adevărată odisee a rivalităţii, în care din nou caracterul şi firea lui Eisenhower s-au dovedit extrem de utile menţinerii unei conduite de cooperare în cadrul Comandamentului Suprem Aliat (vezi în Magazin istoric nr. 1/1975 interviul prinţului Bernhard al Olandei).

25 Vezi G. K. Jukov. Amintiri şi reflecţii, Bucureşti, Editura militară, 1970, p. 783—785.

— Peste zona sovietică, aviaţia dumneavoastră nu va zbura fără limitări – îi răspunsei eu lui Spaatz.

— Veţi zbura numai prin coridoare aeriene stabilite.

Eisenhower interveni repede şi îi spuse impertinentului Spaatz:

— Nu v-am împuternicit să puneţi în felul acesta problema zborurilor aviaţiei…

…Eisenhower mi-a lăsat o impresie favorabilă”[26].

Sobru, dar fără şovăire, Jukov apreciază operaţia de debarcare în Normandia ca grandioasă. „Trebuie spus în mod obiectiv – ea a fost pregătită şi executată cu pricepere”[27].

În sfârşit, înainte de a-şi exprima rezervele sale faţă de activitatea lui Eisenhower ca preşedinte al S.U.A., G.K. Jukov subliniază: „Ca om şi conducător de oşti[28], generalul de armată Dwight Eisenhower s-a bucurat de un prestigiu mare în rândurile trupelor aliate, pe care le-a condus cu succes în cursul celui de-al doilea război mondia”[29].

O definiţie cu care vor fi cu siguranţă de acord şi cititorii acestei cărţi. Limitele şi minusurile ei nu-i răpesc incontestabila valoare documentară în legătură cu unele dintre cele mai dificile, mai complexe şi mai spectaculoase faze ale conflagraţiei de la încheierea căreia s-au împlinit trei decenii. Nu ne îndoim că cei pe care-i pasionează istoria – ca profesie sau ca domeniu de informare – nu se vor mulţumi să o parcurgă o singură dată, ci vor reveni asupra paginilor ei, fie pentru a căuta o referinţă, fie pentru a-şi reîmprospăta în memorie un episod sau altul. Rămânând acelaşi om simplu şi modest dinainte de a fi

---

26 Ibidem. p. 782—783.

27 Ibidtm, p. 809

28 Lui Eisenhower i-a fost decernată cea mai înaltă distincţie militară acordată în U.R.S.S. pentru lupta împotriva Germaniei hitleriste. Printre cei cîţiva titulari străini ai Ordinului „Victoria" figurează : I. B. Tito, Michal Zymersky Rola, B. L. Montgomery, Mihai de Hohenzollern.

29 Ibidem, p. 812.1 Dwight D. Eisenhower : „At Ease !“, New York, 1967, p 313.

devenit comandant şef al forţelor expediţionare aliate din Africa de Nord, Italia şi Europa occidentală şi apoi preşedinte al Statelor Unite ale Americii, generalul cu cinci stele explică pe drept cuvânt succesul volumului său ca datorându-se „nu valorii sale literare, ci faptului că oamenii continuă să retrăiască luptele celui de-al doilea război mondial”.

CRISTIAN POPIŞTEANU

Soldaţilor, marinarilor şi aviatorilor aliaţi din cel de-al doilea război mondial

Capitolul I
Preludiu la război

În ziua de 7 mai 1945, la Marele Cartier General aliat stabilit în oraşul Reims, feldmareşalul Jodl a semnat documentele de capitulare a Germaniei. Peste alte douăzeci şi patru de ore, la miezul nopţii de 8 – 9 mai, a luat sfârşit în Europa o conflagraţie care se dezlănţuise la 1 septembrie 1939.

Între aceste două date au pierit milioane de europeni. Cu mici excepţii, întreaga parte a continentului situată la vest de Rin a trăit, vreme de mai bine de patru ani, sub călcâiul unei armate de ocupaţie. Instituţiile libere, ca şi libertatea cuvântului nu mai existau. Întregi economii naţionale au fost distruse şi industria a stagnat. Pe teritoriul Germaniei propriu-zise, după ani de aparentă invincibilitate, s-a aşternut un covor de pustiire şi jale: podurile erau rupte, oraşele în ruine şi enorma ei capacitate industrială era practic paralizată. Pentru a putea duce războiul, Marea Britanie îşi epuizase resursele economice şi financiare; aproape întregul popor era mobilizat, toţi cei de vârstă utilă – atât bărbaţi, cât şi femei – erau angajaţi fie în rândurile forţelor armate, fie într-o ramură sau alta a producţiei de război. Industria Uniunii Sovietice la vest de Volga era aproape complet desfiinţată.

Nici Statele Unite nu au fost cruţate: până în ziua

capitulării Japoniei, când războiul a încetat şi în Oceanul Pacific, 322 188 de tineri americani căzuseră în luptă sau îşi pierduseră viaţa în timp ce erau sub arme şi alţi aproximativ 700.000 fuseseră răniţi. Poporul american a muncit fără preget pentru a asigura resursele necesare nu numai propriilor sale forţe terestre, navale şi aeriene, ci şi pentru a livra aliaţilor tehnica de luptă cu care să acţioneze eficient împotriva vrăjmaşului comun. Fiecare dintre aliaţi a contribuit la cauza comună pe măsura posibilităţilor sale. Noi am fost ţara care, în perioada dintre începutul şi sfârşitul războiului, am realizat cea mai mare transformare, trecând de la o stare de neputinţă militară aproape totală la o uimitoare forţă şi eficienţă.

Europa era în război de un an încheiat, când S.U.A. şi-au dat seama, alarmate, de jalnica situaţie a capacităţii lor de apărare. În 1939, când a făcut primii paşi spre întărirea forţelor sale militare, ţara pleca de la nivelul cel mai coborât la care se putea lăsa să cadă o mare putere.

În acea vară, germanii au masat la frontiera poloneză 60 de divizii de infanterie, 14 divizii mecanizate şi motorizate, 3 divizii de vânători de munte, peste 4.000 de avioane şi mii de tancuri şi autovehicule blindate. Pentru a le ţine piept, polonezii nu au putut mobiliza decât ceva mai puţin de peste o treime din toate aceste categorii de arme. Sub loviturile furibunde ale atacului german, forţele lor erau sortite unei distrugeri rapide. Deşi a căzut uşor pradă maşinii de război a lui Hitler, armata de uscat poloneză depăşea cu mult forţele terestre ale S.U.A. în efective umane şi armament.

La 1 iulie 1939, efectivele armatei americane – în aer, pe sol şi în serviciile auxiliare – nu atingeau cifra de 130.000 de oameni; din cele trei divizii de infanterie organizate şi din cele şapte parţial organizate, niciuna nu ajungea la efectivul de luptă complet; cele două divizii de cavalerie dispuneau de mai puţin de jumătate din efectivele lor; dar nu exista nicio divizie blindată şi

numărul celor repartizaţi în unităţile de tancuri dispersate în cadrul marilor unităţi nu se ridica nici la 1.500; întreaga aviaţie militară consta din aproximativ 1175 de aparate în stare de luptă şi din 17.000 de oameni care aveau menirea să le întreţină, să le repare şi să le piloteze. În afara ţării, garnizoanele situate între Cercul polar de nord şi ecuator şi din Panamá până în Corregidor, pe o distanţă de opt mii de mile, nu dispuneau decât de 45 300 de soldaţi.

Două majorări, aprobate în vara şi toamna anului 1939, au ridicat efectivele armatei active din ţară şi de peste hotare la un total de 227.000. Dar ele s-au oprit la această cifră în timpul celor opt luni cât Germania, după ce triumfase cu brutalitate în Polonia, se pregătea din răsputeri pentru cotropirea Europei occidentale.

Poporul american încă mai credea că distanţa ne izolează suficient de orice conflict din Europa sau Asia. Relativ puţini erau cei ce sesizau legătura directă dintre prosperitatea şi securitatea fizică a Statelor Unite, pe de o parte, şi existenţa unei lumi libere dincolo de ţărmurile noastre, pe de altă parte. Drept urmare, singurii americani care se gândeau la pregătiri în vederea unui război erau câţiva profesionişti din rândul forţelor armate şi acei oameni de stat clarvăzători care îşi dădeau seama cât de puţin probabile erau perspectivele S.U.A. de a se ţine departe de un conflict de mare amploare.

În primăvara anului 1940, când germanii au invadat Norvegia şi Danemarca, când războiul-fulger s-a abătut asupra Franţei, de la Rin până în Golful Biscayei, şi când armata britanică mutilată a operat retragerea de la Dunkerque, Statele Unite au început să nu se mai simtă la largul lor. Pe la mijlocul lui iunie s-a aprobat mărirea efectivelor armatei regulate până la 375.000 de oameni. La sfârşitul lui august, Congresul a autorizat mobilizarea Gărzii naţionale; şase luni mai târziu intra în vigoare serviciul militar selectiv[30]. În vara anului 1941, armata de

30 Sistem de recrutare care prevedea numeroase categorii de

uscat a Statelor Unite – alcătuită din militari activi, membri ai Gărzii naţionale şi tineri în stagiu – număra 1.500.000 de oameni. Era cea mai puternică forţă militară de care dispusese vreodată această ţară în timp de pace. Şi totuşi, nu era decât un compromis vremelnic, dată fiind situaţia internaţională.

Celor un milion de oameni intraţi în armată prin intermediul Gărzii naţionale şi al serviciului selectiv nu li se putea cere să-şi efectueze serviciul militar în nicio regiune din afara emisferei occidentale şi nici pe o durată mai mare de douăsprezece luni în patrie. Prin urmare, în vara anului 1941, când germanii înaintau impetuos în Rusia şi când aliaţii lor japonezi dădeau semne vădite că se pregătesc să cucerească zonele îndepărtate ale Pacificului, armata nu putea să întărească decât într-o mică măsură garnizoanele aflate dincolo de ocean.

Nu mai rămăseseră decât patru luni până la atacul de la Pearl Harbor, când, cu o majoritate de un singur vot în Camera Reprezentanţilor, Congresul a adoptat legea extinderii serviciului selectiv, care permitea deplasarea tuturor unităţilor armatei dincolo de hotare şi mărea durata serviciului militar. Măsura luată de Congres se datora, în bună parte, intervenţiei personale a generalului George C. Marshall, care se bucura încă de pe atunci de un prestigiu atât de mare în ochii opiniei publice încât s-a dat ascultare presantului său avertisment. Dar nici măcar el nu a fost în stare să biruie pe de-a-ntregul convingerea că nu era necesar un efort maxim în slujba apărării naţionale. Limitele puse serviciului militar – ca, de exemplu, desconcentrarea celor ce împliniseră vârsta de 28 de ani – reflectau statornica impresie că nu exista nicio primejdie imediată.

Astfel, de-a lungul a doi ani, în vreme ce războiul cuprindea lumea din afara celor două Americi, iar puterile

---

exceptări de la efectuarea stagiului militar şi stabilea anumite condiţii de desfăşurare a pregătirii de luptă. — Nota trad.

Axei ţinteau fără preget spre instaurarea dominaţiei lor militare asupra globului, fiecare creştere în efectivele, eficienţa şi dotarea forţelor armate era rezultatul unei descreşteri corespunzătoare a stării de autolinişţire în care se complăcea poporul american. Dar şovăielile acestuia faţă de abandonarea compromisurilor şi de trecerea la acţiuni hotărâtoare nu s-au risipit cu totul decât atunci când atacul de la Pearl Harbor a transformat problema într-o luptă pentru supravieţuire.

În perioada următoare, de-a lungul a trei ani şi jumătate, Statele Unite au creat maşina de luptă care a jucat un rol indispensabil în îngenuncherea Germaniei, deşi simultan ţara noastră, aproape singură, a purtat un război hotărâtor împotriva Imperiului japonez.

Revoluţionarele prefaceri din S.U.A. nu s-au realizat de pe o zi pe alta; însuşi faptul că au putut fi efectuate se datora existenţei unor aliaţi viteji şi distanţei care ne separa de teatrele de război. La început, nimeni dintre noi nu a fost capabil să prevadă sfârşitul luptei; puţini au fost cei care au înţeles exact ce ni se cerea ca indivizi şi ca popor, dar, pas cu pas, fiecare a început să înveţe şi să facă ceea ce avea de făcut.

Trecerea în trei ani a Statelor Unite de la o situaţie înspăimântător de primejdioasă la o capacitate de luptă fără seamăn a fost unul dintre cele două miracole care l-au silit pe Jodl să capituleze la Cartierul nostru general, în ziua de 7 mai 1945. Celălalt miracol l-a reprezentat, în aceeaşi perioadă, atingerea unei perfecţiuni aproape desăvârşite în conducerea de către aliaţi a operaţiilor de luptă. Istoria stă mărturie a inaptitudinii coaliţiilor de a purta război. Eşecurile înregistrate de unii aliaţi de-a lungul secolelor au fost atât de numeroase şi greşelile lor de neiertat atât de frecvente, încât militarii de profesie respinseseră de mult posibilitatea vreunei acţiuni aliate eficiente, în afară de cazul când resursele disponibile ar fi fost atât de abundente încât ar fi asigurat dobândirea

victoriei prin inundare. Până şi renumele lui Napoleon ca strălucit conducător de oşti avea de suferit atunci când studenţii din academiile militare ajungeau să-şi dea seama că el luptase totdeauna împotriva unor coaliţii – aşadar, împotriva unor state-majore divizate şi a unor interese politice, economice şi militare diferite.

Sarcina de căpetenie a aliaţilor occidentali a constat de la început în a şti să utilizeze resursele a două ţări mari cu promptitudinea de decizie a unei conduceri unice.

Nu exista niciun precedent, nicio hartă după care să te ghidezi. În trecut, luptând laolaltă împotriva unui inamic comun, popoarele izbândiseră de obicei atunci când unul dintre membrii coaliţiei era atât de puternic, încât devenea partenerul dominant. Acum trebuia să se realizeze o unitate efectivă din concesii făcute de bunăvoie. Adevărata istorie a războiului şi, în mod deosebit, istoria operaţiilor „Torch" şi „Overlord", în bazinul mediteranean şi nord-vestul Europei, este istoria unei unităţi create pe baza acestei colaborări voluntare. Divergenţe au existat – divergenţe între personalităţi puternice, reprezentând popoare puternice şi mândre –, dar ele au pălit, nemaiavând nicio însemnătate în comparaţie cu miracolul succesului pe care l-a constituit marşul umăr la umăr al aliaţilor spre victoria deplină în Occident.

În 1939, în ziua când a început războiul, mă aflam în insulele Filipine; se apropia sfârşitul stagiului meu de patru ani în calitate de consilier militar superior al generalului Douglas MacArthur; care primise misiunea de a crea şi instrui o forţă armată independentă a Filipinelor.

Interesul localnicilor faţă de război a crescut ca urmare a certurilor şi încăierărilor iscate în cluburile din Manila între membrii consulatelor străine. Cei mai mulţi îl considerau pe Hitler un monstru odios, în schimb, în ochii unui grup mărunt, dar gălăgios, trecea drept un erou. Hirohito nu era menţionat decât arareori; toată atenţia se concentra asupra dictatorului nazist.

Am aflat despre invadarea Poloniei şi am auzit că primul ministru al Marii Britanii urma să ţină o cuvântare la radio. Împreună cu prietenul meu, colonelul Howard Smith, am ascultat declaraţia din care reieşea că Anglia şi Germania se aflau din nou în stare de război. Era un moment solemn, îndeosebi pentru mine, deoarece nutream convingerea că foarte curând Statelor Unite le va fi imposibil să se menţină pe o poziţie de neutralitate.

Eram sigur că S.U.A. vor fi antrenate în vârtejul războiului, dar mă înşelam în privinţa felului în care vom intra în conflict. Îmi închipuiam că Japonia nu va schiţa vreun gest împotriva noastră decât după ce ne vom fi angajat în războiul din Europa. În plus, mă înşelam asupra momentului: mi se părea că nu va trece niciun an de la începerea războiului până ce vom fi siliţi să ne apărăm împotriva puterilor Axei.

Începând din 1931, o seamă de ofiţeri superiori ai armatei americane îmi împărtăşiseră adesea convingerea lor că lumea se îndrepta, în mod inevitabil, spre un nou război mondial. Eram şi eu de aceeaşi părere. Devenise limpede că fiecare acţiune a dictatorilor din Japonia, Germania şi Italia vădea hotărârea lor de a pune mâna pe toate teritoriile la care râvneau şi că asemenea ambiţii aveau să silească destul de repede ţările democratice să intre în conflict. Totuşi, mulţi îşi închipuiau că Hitler făcuse, în sfârşit, o greşeală de calcul, antrenând în război Anglia şi Franţa.

După aprecierea lor, luptând laolaltă, forţele terestre franceze şi marina militară britanică aveau să-l înfrângă pe dictatorul nazist. Cei ce gândeau astfel nu numai că nu ţineau cont de rapoartele unor observatori competenţi, care puneau la îndoială legenda eficienţei militare franceze, dar nu luau în consideraţie nici tradiţia Marelui Stat-Major german de a ataca numai atunci când minuţioasele calcule preliminare îi făgăduiau un succes rapid.

M-am prezentat la preşedintele Filipinelor şi i-am declarat că doresc să mă înapoiez în patrie pentru a participa la activitatea de intensă pregătire care, aşa cum eram convins, avea să înceapă acum în Statele Unite. Preşedintele Manuel Quezon a insistat să rămân mai departe, dar hotărârea mea era luată şi am cerut permisiunea să părăsesc insulele încă înainte de sfârşitul anului.

În decembrie, când am plecat din Manila împreună cu soţia şi cu fiul meu, John, generalul MacArthur ne-a condus la chei. A fost ultima noastră întâlnire până la vizita pe care aveam să i-o fac, după război, în calitate de şef al Marelui Stat-Major, la cartierul său general din Tokio. Discuţia noastră s-a învârtit în jurul întunecatelor perspective ale lumii, dar presimţirile cele mai negre ni le stârnea Europa, nu Asia.

Călătoria spre patrie ne-a purtat prin Japonia, unde am petrecut câteva zile în oraşele de pe litoral. Pe vremea aceea, numeroşi ofiţeri ai armatei americane făceau excursii de agrement prin Japonia şi scurta vizită a unui locotenent-colonel oarecare nu avea nimic neobişnuit. Totuşi, s-a petrecut un incident destul de ieşit din comun. Abia se încheiaseră formalităţile de debarcare, când, după toate aparenţele dintr-o pură întâmplare, ne-am întâlnit cu un japonez, absolvent al unei universităţi americane, care s-a prezentat drept diriginte adjunct de poştă. Spunându-mi că ştie de la nişte prieteni ai săi despre munca pe care o dusesem în Filipine, el a manifestat un deosebit interes faţă de impresiile mele despre poporul filipinez, deşi nu mi-a pus nicio întrebare precisă. În tot timpul şederii noastre a rămas pe lângă noi în chip de ghid, ajutându-ne să târguim, tocmindu-se pentru a ne obţine preţuri mai convenabile, călăuzindu-ne prin locurile cele mai pitoreşti şi străduindu-se din răsputeri să ne fie pe plac şi de folos. Din cele spuse de dânsul reieşea, în esenţă, că era necesară o înţelegere prietenească între ţara lui şi a

noastră, faţă de care manifesta o neţărmurită admiraţie şi afecţiune. Părea să aibă la dispoziţie un timp nelimitat, pe care ni-l consacra în întregime. Am presupus că îşi făcuse un obicei din a ieşi în întâmpinarea americanilor aflaţi în vizită şi din a discuta cu ei, poate în amintirea nostalgică a anilor de studenţie. Cu toate acestea, câteva săptămâni mai târziu, când am pomenit despre el altor călători care trecuseră prin Japonia cu puţin înainte sau după noi, nu am reuşit să dau de nimeni care să fi avut de-a face cu dirigintele de poştă sau cu orice alt funcţionar public.

La începutul lunii ianuarie 1940 am ajuns în Statele Unite şi am fost repartizat ca ofiţer la Regimentul 15 infanterie din Fort Lewis (statul Washington). După opt ani petrecuţi în birou şi la statul-major, în atmosfera rarefiată a întocmirii de planuri şi a ducerii de tratative militare, mă aflam din nou în contact cotidian cu cele două elemente fundamentale ale efortului militar – oamenii şi armele.

Niciun ostaş de profesie nu ar fi putut visa la ceva mai nimerit într-o vreme când o bună parte a lumii era deja în război şi când antrenarea în conflict a Statelor Unite devenea din zi în zi mai probabilă. Într-o largă măsură, efectivele Regimentului 15 erau alcătuite fie din veterani călîţi, care fuseseră cu această unitate în China, până la înapoierea ei, în 1938, în Statele Unite, fie din voluntari recent înrolaţi; ofiţerii erau toţi militari activi.

În caz de război, asemenea unităţi erau menite să devină bastioanele apărării şi vârfurile de lance ale ripostei noastre, în eventualitatea unui atac prin surprindere împotriva S.U.A. Cu condiţia să dispunem de timp pentru a dezvolta forţele noastre armate, astfel de regimente puteau furniza fie cadrele de bază pentru sute de batalioane, fie instructori capabili să transforme sute de mii de recruţi în soldaţi încercaţi. În ambele ipostaze, soldaţilor şi ofiţerilor li se ofereau posibilităţi nelimitate de a-şi pune în evidenţă valoarea profesională.

La începutul anului 1940 însă, armata de uscat a

Statelor Unite reflecta atitudinea poporului american, aşa cum se întâmplă şi astăzi, aşa cum s-a întâmplat şi în urmă cu un secol. În marea lor majoritate, ofiţerii şi soldaţii nu-şi dădeau seama de gravitatea situaţiei. În cele mai multe dintre unităţi, competiţiile atletice, odihna şi distracţiile aveau precădere asupra instrucţiei. În lungii ani de pace, unii ofiţeri se cuibăriseră în vizuinile adânci ale rutinei profesionale, care-i punea la adăpost de ideile noi şi supărătoare, ca şi de problemele greu de soluţionat. Alţii, rămaşi buni în grad de mulţi ani, vârsta fiind singurul criteriu de avansare, renunţaseră la orice speranţă de înaintare. Poate că mulţi dintre ei, asemenea multor soldaţi, aveau impresia că rolul infanteristului ţinea de domeniul trecutului.

Numărul de infanterişti repartizaţi în unităţile organizate ale armatei fusese redus, între 1 iulie 1939 şi 31 ianuarie 1940, de la 56.000 la 49.000. Judecând după aparenţe, pedestraşul de rând – care nu avea cum să prevadă ce rol îi va reveni în Europa sau pe frontul Pacificului – putea, pe bună dreptate, să interpreteze această reducere ca un semn al iminentei sale dispariţii de pe scena militară.

În materie de armament şi asigurare tehnico-materială, situaţia nu era nici ea de natură să ridice moralul infanteristului. Puşca Springfield era demodată; nu exista niciun mijloc corespunzător de apărare împotriva tancurilor şi avioanelor moderne; în loc de aruncătoare şi mitraliere, trupele foloseau modele de lemn şi nu puteau să studieze unele dintre armele noastre noi decât pe hârtia de calc a proiectelor. Tehnica de toate categoriile lipsea şi mare parte din cea din dotare fusese fabricată pentru nevoile armatei S.U.A. în cursul primului război mondial.

În plus, în deceniul 1930 – 1940, alocaţiile militare votate de Congres limitaseră instrucţia la nivel de unitate, în anumite împrejurări a trebuit raţionalizată până şi muniţia de infanterie utilizată pe poligoanele de tragere.

Dat fiind că, în oroarea sa faţă de război, poporul american îşi refuza o înzestrare militară corespunzătoare, comandanţii îşi concentrau atenţia asupra ţinutei impecabile a trupei şi asupra formaţiilor de defilare şi paradă.

În consecinţă, doctrina şi teoria militară nu puteau fi completate cu aplicaţii tactice în teren; ofiţerii şi soldaţii nu aveau acea siguranţă de sine pe care o dau numai experienţa câmpului de instrucţie şi exerciţiile practice. Totuşi, era vădit că Departamentul de Război se pregătea, pe cât de repede îi era cu putinţă, pentru inevitabilul deznodământ. Sub conducerea plină de hotărâre a generalului Marshall se desfăşurau pregătiri laborioase, care aveau de învins dificultăţi aproape de necrezut. Piedicile erau foarte numeroase.

Obstacolul cel mai important era de ordin psihologic – autoliniştirea încă mai dăinuia! Nici măcar prăbuşirea Franţei în 1940 nu a reuşit să ne facă conştienţi de amploarea primejdiei. Şi când spun „ne mă refer atât la militarii activi, cât şi la ceilalţi. Un general comandant de divizie – ofiţer de mare prestigiu şi cu bogate state de serviciu – s-a arătat gata să parieze, în ziua când Franţa a cerut armistiţiu, că Anglia nu va mai rezista nici şase săptămâni. Şi a făcut aceasta ca şi cum ar fi pariat că a doua zi va fi frumos sau va ploua. Nici nu-i trecea prin minte să considere Anglia drept singura putere beligerantă care se mai interpunea între noi şi cel mai ameninţător pericol. Atitudinea lui era caracteristică pentru un mare număr de soldaţi şi civili. Din fericire, existau şi numeroase excepţii, iar eforturile acestor oameni plini de devotament realizau mai mult decât ar fi părut posibil.

În ciuda preocupărilor crescânde ale Congresului, poporul american era atât de puţin pregătit să accepte gravitatea situaţiei mondiale, încât în cadrul instrucţiei nu aveam voie să reproducem în mod realist condiţiile de pe câmpul de luptă. Ne vedeam siliţi să facem o pregătire

militară diluată, în aşa fel încât să provocăm cât mai puţine resentimente din partea soldaţilor şi a familiilor lor. Temându-se de comentarii nefavorabile în presă pe tema expunerii ostaşilor la vreme proastă sau la oboseala unor manevre prelungite, mulţi ofiţeri superiori se temeau să indice singurul tip de instrucţie capabil să dea roade atunci când gloanţele aveau să înceapă a şuiera. Insistentele directive venite de sus şi protestele câte unui „alarmist” ocazional nu puteau birui o apatie care îşi avea rădăcinile în confort, orbire şi iluzii deşarte.

Încorporarea Gărzii naţionale a sporit considerabil forţele numerice ale armatei terestre, mai ales în domeniul infanteriei şi al artileriei antiaeriene. Deşi duceau lipsă de oameni, de arme şi de o pregătire corespunzătoare, unităţile gărzii dispuneau de o structură organizatorică completă; tot ce le mai trebuia pentru a le face eficiente erau recruţi, tehnică şi metode potrivite de instrucţie.

Treptat, situaţia militară a început să se amelioreze pe alocuri. În toamna anului 1940, Congresul a alocat unele fonduri pentru pregătirea de luptă, de care se simţea atâta nevoie. Sub îndrumarea generalului-maior – ulterior general-locotenent – Lesley J. McNair, unul dintre cei mai capabili ofiţeri ai noştri, instrucţia a devenit preocuparea de căpetenie a armatei de uscat. Regimentul 15 infanterie din compunerea Diviziei 3 a executat manevre prelungite de teren, ajungând până în districtele periferice ale statului Washington şi până în peninsula Monterey, la oarecare distanţă sud de San Francisco. Marşurile efectuate cu acest prilej, planificarea asigurării tehnico-materiale, problemele de tactică şi inevitabila activitate de stat-major au constituit cea mai bună şcoală cu putinţă pentru ofiţeri şi soldaţi, atât cei din trupele active, cât şi cei mobilizabili în caz de război. Una dintre problemele abordate a reprezentat-o un marş motorizat de 1100 de mile, de la Fort Lewis la Jolon Ranch, la sud de Monterey (statul California). Creând anumite situaţii tactice în

timpul deplasării, ne-am verificat procedeele de control, sistemele de legătură şi disciplina marşului.

În timp ce activam în cadrul Diviziei 3, am reînnodat prietenia cu maiorul Mark V. Clark, fostul meu coleg la Academia militară. Împreună cu el, am muncit sistematic la multe faze ale aplicaţiilor pe teren, pe care le apreciam atât de mult amândoi, şi am dobândit un mare respect pentru calităţile sale de planificator, instructor şi organizator, calităţi în care nu-l întrecea niciun alt ofiţer. Dar, ca urmare a necesităţilor mereu crescânde ale noilor comandamente ce răsăreau pe întreg cuprinsul ţării, Clark a fost transferat în scurt timp la Washington, în calitate de consilier al generalului McNair. La rândul meu, în noiembrie am fost mutat din nou de la comanda directă a trupei, pentru a deveni şeful de stat-major al Diviziei 3. În această funcţie nu am rămas decât patru luni, după care am fost iarăşi mutat, de data aceasta ca şef de stat-major al Corpului 9 armată, constituit cu puţin înainte la Fort Lewis. Noua misiune mi-a adus şi prima avansare temporară la gradul de colonel în martie 1941.

Comandantul Corpului 9 era generalul-maior Kenyon A. Joyce. În statul său major am dat peste un grup de oameni deosebit de capabili, dintre care m-am străduit să ţin pe lângă mine vreo trei de-a lungul următorilor ani de război, strădanie încununată de un oarecare succes. Pe atunci, toţi erau de grade relativ inferioare, dar până la sfârşitul războiului au făcut o frumoasă carieră militară. Mă refer la generalul-locotenent Lucian K. Truscott, generalul-maior Willard G. Wyman şi colonelul James Curtis. Oameni de genul lor erau gata, mai mult, ardeau de dorinţa de a sprijini orice măsură în stare să perfecţioneze instrucţia, făcând-o cât mai realistă. Dar lupta pe care o aveau de dus era grea.

În cursul primăverii anului 1941, toate cazărmile şi taberele militare fremătau de activitatea desfăşurată pentru făurirea unei armate de uscat a Statelor Unite, în

care se contopeau toate elementele frontului militar al ţării – trupele active, Garda naţională, rezerviştii, precum şi sute de mii de oameni recrutaţi pe calea serviciului selectiv. Pentru noi, la Fort Lewis, acest proces de dezvoltare a început la 16 septembrie 1940, când a sosit la datorie primul eşalon al Diviziei 41 infanterie. În scurtă vreme au fost încartiruite acolo întreaga divizie şi alte unităţi ale Gărzii naţionale.

În primăvara următoare, toată zona coastei de vest era într-un fel de mişcare perpetuă: oameni venind în grupuri pentru a-şi face serviciul militar, cadre scoase din unităţi pentru a alcătui noi formaţii, ofiţeri şi soldaţi plecând sau înapoindu-se de la şcoli de specializare, oraşe din corturi şi barăci dotate cu tot confortul modern – spitale, sisteme de canalizare, uzine electrice – care răsăreau peste noapte acolo unde până atunci fuseseră doar câmpuri înţelenite.

Obiectivul nostru era de a forma soldaţi pregătiţi din punct de vedere fizic, competenţi în specialităţile lor militare şi tehnice, deprinşi cu disciplina şi cu munca colectivă, însufleţiţi în cea mai mare măsură posibilă de mândrie ostăşească în îndeplinirea misiunii lor. Din păcate, opinia publică nu era încă de acord cu o veritabilă pregătire de luptă, aşa că nu puteam spera să formăm mase de combatanţi încercaţi, călţi pe plan psihologic şi profesional pentru război.

Dar chiar şi obiectivul nostru limitat absorbea toată energia de care erau capabili ofiţerii şi soldaţii. Cei de la statul-major îşi petreceau zilele într-un vârtej neîntrerupt de treburi, întocmind planuri, elaborând directive şi inspectând unităţi, făcând mereu compromisuri între ceea ce indicau ordinele şi ceea ce putea fi realizat, corectând întruna transferurile de efective şi repartiţiile de vehicule din cauza veşnicelor lipsuri care ne otrăveau viaţa, străduindu-ne tot timpul, fiecare în sectorul său, să nu rămânem în urmă, să ţinem pasul cu armata în întregul ei.

În iunie 1941 am fost transferat la cartierul general de la San Antonio, ca şef de stat-major al Armatei 3, de sub comanda generalului-locotenent Walter Krueger. Acolo m-am apropiat într-o mare măsură de problemele de ansamblu ale armatei Statelor Unite. Cele patru armate tactice în care se împărţeau forţele de uscat difereau în privinţa efectivelor, dar semănau prin aceea că aveau un nucleu format din unităţi regulate, în jurul cărora se asamblau formaţiile Gărzii naţionale, golurile de pretutindeni fiind umplute cu ofiţeri de rezervă şi soldaţi recrutaţi prin serviciul selectiv. Drept urmare, rapoartele de pe teren, pe care le primeam la Fort Sam Houston, cu privire la pregătirea, moralul şi capacitatea diviziilor şi unităţilor noastre constituiau indicaţii concludente pentru progresul realizat pe întreg cuprinsul Statelor Unite.

În comparaţie cu un an înainte, situaţia se schimbase în bine. Armata de uscat a Statelor Unite număra acum în total aproximativ 1.500.000 de ofiţeri şi soldaţi. Totuşi, persistau încă grave deficienţe. Se resimţea extrem de serios lipsa de vehicule, de tancuri moderne şi de artilerie antiaeriană. Formaţii aeriene de sprijin aproape că nu existau. Şi pe deasupra, se apropia de sfârşit anul de stagiu militar pentru unităţile Gărzii naţionale şi pentru cei încorporaţi prin serviciul selectiv; aceasta ne pricinuia griji de care nu aveam să scăpăm decât peste două luni. În iunie ne temeam că exodul de oameni, care urma să înceapă în septembrie, nu va fi compensat de un număr echivalent de noi recruţi.

Dar nici rapida creştere a armatei şi nici recentele manifestări ale forţei militare a Axei nu izbutiseră să scoată pe unii ofiţeri de carieră din rigida lor evlavie faţă de dogmele rutiniere şi depăşite. Nu mai exista nicio scuză acceptabilă pentru orbirea lor. La elementele provenite din viaţa civilă ne izbeam de alt gen de dificultate. Mulţi ofiţeri de rezervă şi din Garda naţională îmbătrâniseră tot luptând pentru păstrarea unei forţe cetăţeneşti de

securitate. Acum, când eforturile depuse de ei între anii 1920 şi 1940 începeau să dea roade, nu mai erau în stare să facă faţă pe plan fizic cerinţelor de teren în cadrul unităţilor de luptă.

Însuşi generalul Krueger era unul dintre cei mai bătrâni ofiţeri ai armatei de uscat. Soldat de rând, apoi caporal şi sergent în ultimii ani ai secolului trecut, i se dusese vestea ca unui militar trecut prin ciur şi prin dârmon. Dar în cei peste patruzeci de ani de când era în armată ţinuse pasul cu fiecare inovaţie militară şi puţini ofiţeri înţelegeau mai limpede ceea ce avea să pretindă un nou război din partea forţelor armate, puţini erau mai activi şi mai rezistenţi fiziceşte decât el. Necruţător de exigent cu sine însuşi, nu prea avea cum să-şi manifeste exigenţa cu ceilalţi, căci aceştia îi urmau repede exemplul.

Armata 3 a primit la un moment dat ordinul de a se disloca în statul Louisiana, pentru a efectua mari manevre, în care avea ca adversar Armata 2, de sub comanda generalului-locotenent Ben Lear. Niciunul dintre ofiţerii noştri din serviciul activ nu comandase vreodată o unitate de valoarea unei divizii în primul război mondial. Ca un uriaş experiment de laborator, manevrele aveau să pună la încercare calitatea ideilor, a oamenilor, a armelor şi a materialului. În acea lună septembrie, generalul Krueger a strâns sub ordinele lui peste 270.000 de ofiţeri şi soldaţi, cea mai mare oştire adunată vreodată pe teritoriul Statelor Unite în cadrul unei unice operaţii tactice. Alţi 130.000 de oameni porneau simultan din bivuacurile Armatei 2.

Beneficiul rezultat de pe urma acestor manevre a fost incalculabil. Ele au deprins trupele cu munca colectivă de masă, au grăbit procesul de eliminare a celor inapţi, au adus în atenţia ofiţerilor superiori pe tinerii capabili să îndeplinească cele mai dificile misiuni de stat-major şi de campanie, au dezvoltat în rândurile conducătorilor responsabili priceperea de a mânui mari forţe pe teren. S-a câştigat multă experienţă în ceea ce priveşte asigurarea

tehnico-materială pe scară mare a trupelor în campanie. Americanii nu mai făcuseră nicio tentativă similară pe timp de pace în materie de asigurare cu hrană, combustibil şi muniţie de la magazii şi staţii de cale ferată până la o linie a frontului aflată necontenit în mişcare. A fost necesară, aşadar, o planificare făcută din timp, intens şi cu toată seriozitatea, ceea ce, aşa cum se întâmplă totdeauna, a dat roadele aşteptate.

„Eficienţa fundamentală a asigurării tehnico-materiale a reprezentat o trăsătură remarcabilă a manevrelor – a declarat generalul McNair, expert în dirijarea şi estimarea unor astfel de operaţii, făcând critica manevrelor în faţa statelor-majore reunite. Numai amploarea problemei era suficientă pentru a stârni îndoieli dacă trupele vor fi aprovizionate în mod corespunzător. Comandanţii de unităţi şi serviciile auxiliare merită în egală măsură cele mai înalte elogii pentru rezultatele dobândite”. În septembrie 1941, pe şoselele Louisianei s-a putut întrevedea eficienţa convoaielor americane de camioane transportând trupe şi provizii, eficienţă pe care avea s-o demonstreze atât de strălucit, trei ani mai târziu, rapida noastră înaintare de la un capăt la celălalt al Franţei.

După părerea generalului McNair, multe dintre greşelile militare ieşite la iveală cu prilejul manevrelor îşi aveau izvorul în domeniul disciplinei. „Nu încape îndoială – a arătat el – că multe dintre deficienţele care s-au făcut resimţite în aceste manevre s-au repetat iar şi iar din cauza lipsei de disciplină. Trupele noastre sunt capabile de cea mai desăvârşită disciplină. Dacă ea le lipseşte, de vină este conducerea. Un comandant care nu poate impune disciplina cuvenită trebuie înlocuit”.

În această perioadă am făcut pentru prima oară cunoştinţă mai îndeaproape cu fotoreporterii, care, încă de pe vremea lui Brady[31], constituiau o trăsătură marcantă a

31 Matthew B. Brady (1823—1896), pionier al fotografiei în S.U.A. şi

scenei militare americane. Dar în toamna anului 1941, becurile blitz-urilor reprezentau un element destul de nou în viaţa mea cotidiană, iar pentru cei ce le foloseau, eu nu eram decât o figură necunoscută. La Camp Polk, în timpul discuţiilor pe marginea manevrelor, un instantaneu de grup ne-a prins pe generalul Krueger, pe maiorul E.M. Bolden, un observator militar britanic, şi pe mine; explicaţia fotografiei apărute în ziar identifica corect pe primii doi, pe când eu apăream ca „locotenent-colonelul D.D. Ersenbeing”. Bine că cel puţin iniţialele nu erau greşite.

De pe urma manevrelor am dobândit experienţă şi am tras învăţăminte pe care le-am apreciat din ce în ce mai mult, pe măsură ce se scurgeau lunile. În Louisiana am efectuat un amplu experiment în ceea ce priveşte utilizarea avioanelor mici ca mijloace de legătură şi de observaţie. Valoarea lor ni s-a demonstrat atât de concludent, încât mai târziu, la Departamentul de Război, sub conducerea secretarului adjunct John J. McCloy, am putut pleda cu succes pentru introducerea lor în dotarea fiecărei divizii. Avioanele au permis artileriei noastre grele cu bătaie mare să dobândească o precizie şi o rapiditate în reglajul tragerilor de care aveau parte înainte doar bateriile uşoare, amplasate la mică distanţă de obiectiv. Iar comandanţii de mari unităţi au căpătat un tablou al situaţiei tactice – teren, direcţii de deplasare, concentrări de trupe şi artilerie – aproape la fel de complet ca în secolul al XVIII-lea, când căpeteniile de oşti puteau cuprinde cu vederea, de pe cal sau de pe un dâmb, toate regimentele angajate în bătălie.

La încheierea manevrelor am fost avansat temporar la gradul de general de brigadă.

Octombrie şi noiembrie au fost la fel de pline ca şi lunile care precedaseră manevrele. S-au luat măsuri la

---

autor al unor celebre instantanee pe fronturile războiului civil (1861—1865). — Nota trad.

nivel de unitate pentru remedierea deficienţelor semnalate în Louisiana; în multe cazuri, lăsarea la vatră oferea o soluţie imediată. Trebuiau puşi în disponibilitate unii ofiţeri, atât din cadrele active, cât şi din rezervă; controversele şi zvonurile stârnite de această măsură impuneau trecerea la o acţiune rapidă, pentru a împiedica scăderea moralului ofiţerilor şi trupei.

La începutul lui decembrie, deşi negocierile purtate la Washington se apropiau de dramaticul lor deznodământ[32], tensiunea în sânul populaţiei civile a slăbit, fenomen care s-a resimţit şi în armată. Se părea că tentativa de bluf a Japoniei fusese dejucată şi că, cel puţin pentru moment, războiul în Pacific era evitat. Pe frontul sovietic, germanii fuseseră opriţi înainte de a ajunge la Leningrad, Moscova şi Sevastopol. La 4 decembrie, un editorial din ziarul la care eram abonat arăta că devenise acum evident că japonezii nu doreau să intre în război cu Statele Unite. Câteva zile mai târziu, un comentator relata că la Washington domnea ferma impresie că criza din Pacific fusese amânată, deşi cu o săptămână mai înainte cercurile din capitală considerau că perspectivele unei iminente izbucniri a războiului erau de 10 la 1.

În după-amiaza zilei de 7 decembrie, la Fort Sam Houston (statul Texas), istovit de lunga şi epuizanta muncă de stat-major din timpul manevrelor şi din perioada imediat următoare, m-am dus la culcare, dând dispoziţie să nu fiu deranjat sub niciun motiv. Visam la concediul de două săptămâni pe care urma să-l iau şi în cursul căruia

---

32 în februarie 1941, secretarul Departamentului de Stat, Cordell Huli, şi ambasadorul japonez la Washington, amiralul Kichisaburo Nomura, au început negocieri în vederea găsirii de mijloace pentru a reduce tensiunea crescîndâ dintre cele două state. La 15 noiembrie a sosit în capitala S.U.A. ambasadorul special Saburo Kurusu, pentru a participa la tratative. Acestea au continuat pînă la atacul nipon asupra bazei navale şi aeriene americane de la Pearl Harbor, din dimineaţa zilei de 7 decembrie, — Nota trad.

soţia mea şi cu mine trebuia să plecăm la West Point[33], pentru a petrece Crăciunul împreună cu fiul nostru, John, boboc la Academia militară. Dar până şi visurile de acest fel – ca şi strictele mele ordine – au putut fi nesocotite fără teamă de pedeapsă de către aghiotantul meu, care mi-a adus vestea că intrasem în război.

La o oră după atacul de la Pearl Harbor, ordinele emise de către Departamentul de Război au început să inunde cartierul general al Armatei 3. Soseau ordine pentru transferarea imediată a unor unităţi de artilerie antiaeriană pe coasta de vest, unde cetăţenii înspăimântaţi reperau în fiecare ceas bombardiere-fantomă pe cer; ordine pentru adoptarea de măsuri împotriva unor eventuale sabotaje; ordine pentru punerea sub o pază atentă a întreprinderilor industriale; ordine pentru executarea de misiuni de cercetare de-a lungul frontierei de sud, pentru a împiedica infiltrarea de spioni, şi ordine pentru a asigura securitatea porturilor din Golful Mexicului. Mai soseau şi ordine de trimitere în grabă a unor puternice efective de trupe spre vest, în vederea preîntâmpinării vreunui atac pe care l-ar fi putut iniţia japonezii. La rândul său, cartierul general al Armatei 3 avea de transmis instrucţiuni la o sută de unităţi, pe cât de repede le putea întocmi şi verifica. Era o perioadă de intensă activitate.

Nota dominantă o constituia rapiditatea de acţiune. Făgaşurile administrative normale au fost părăsite; treptele ierarhice de comandă s-au comprimat în cadrul unor şedinţe, la care se făcea instructajul tuturor eşaloanelor; s-a renunţat la lentul şi metodicul proces de întocmire a unor amănunţite ordine de deplasare, specificând până la ultima virgulă armele şi muniţiile pe care trebuiau să le ia cu sine trupele, cum să fie ambalate

33 Bază militară situată la sud-est de New York, pe malul vestic al fluviului Hudson, sediu al Academiei militare a Statelor Unite, creată în 1802. — Nota trad.

şi ce să se scrie pe lăzi. O simplă chemare telefonică era suficientă pentru a trimite o unitate de infanterie de la o extremitate la cealaltă a continentului; trupele şi tehnica de luptă se îmbarcau în trenuri fără a avea nimic în scris pentru a arăta din dispoziţia cărei autorităţi se deplasau. Tunurile erau încărcate pe vagoane-platformă dacă acestea erau disponibile; în vagoane descoperite dacă se puteau obţine; în vagoane de marfă dacă nu era la îndemână nimic altceva. Oamenii călătoreau cu expresuri de lux, în vagoane-pat militare, cu garnituri moderne sau cu trenuri de navetă care de o generaţie fuseseră scoase din uz şi retrase în depouri şi care circulau acum din nou, pentru a asigura deplasarea de urgenţă a trupelor.

M-am ocupat de treburile astea timp de cinci zile. În ziua de 12 decembrie, dis-de-dimineaţă, a început să sune telefonul prin care aveam legătura directă cu Departamentul de Război din Washington. Am ridicat receptorul şi o voce m-a întrebat:

— Dumneata eşti, Ike?[34]

— Da.

— Şeful zice să te sui într-un avion şi să vii imediat aici. Spune-i generalului Krueger că va primi mai târziu şi ordinul scris.

„Şeful” era generalul Marshall, iar la celălalt capăt al firului se afla colonelul Walter Bedell Smith, care avea să-mi devină mai târziu un prieten intim şi şeful statului meu major pe toată durata operaţiilor din Europa.

Mesajul primit îmi dădea o grea lovitură. Toate freneticele mele strădanii din primul război mondial de a ajunge pe câmpul de luptă se soldaseră cu un eşec, din motive care pentru mine nu aveau nicio altă valoare decât că se reduceau la a fi „ordine ale Departamentului de Război”. Speram ca într-un viitor război să fiu alături de trupe. Aşa cum vedeam acum lucrurile însă, transferarea

34 Diminutiv de la Dwight, sub care Eisenhower a ajuns să fie cunoscut nu numai de prieteni, ci şi de un larg public. — Nota trad.

mea într-un oraş unde mai lucrasem deja în total opt ani însemna practic o repetare a experienţei din primul război mondial. Cu inima grea, i-am telefonat soţiei să-mi pregătească o valiză şi, în mai puţin de o oră, eram în drum spre Washington.

După toate probabilităţile, am conchis eu, mi se ordona să vin la Washington din cauza recentului stagiu pe care-l efectuasem în Filipine. La câteva ore după atacul de la Pearl Harbor, japonezii întreprinseseră împotriva arhipelagului un raid aerian care redusese practic la zero inadecvatele noastre forţe. Asupra acestui punct se concentra acum atenţia oficialităţilor şi a opiniei publice. Generalul Marshall voia cu siguranţă să aibă la statul său major pe cineva care era destul de familiarizat cu condiţiile de atunci din insule şi care avusese de-a face atât cu secţia filipineză din cadrul armatei de uscat a Statelor Unite, cât şi cu sistemul de apărare a Federaţiei Filipinelor, sistem pe care războiul îl surprinsese la mijloc de drum în proiectata sa dezvoltare.

Sistemul de apărare a Federaţiei data din 1935, când noul preşedinte ales, Quezon, a cerut generalului MacArthur să planifice şi să făurească o forţă militară aptă să apere insulele. La 4 iulie 1946, când Federaţia urma să devină o republică independentă, trupele americane trebuiau să fie retrase, apărarea ţării revenind în exclusivitate filipinezilor. După ce generalul MacArthur a acceptat oferta, s-a format o misiune militară din ofiţeri americani, în cadrul căreia eu deţineam postul de consilier superior.

În 1935 proiectam ca, graţie unui serviciu militar general şi obligatoriu, să formăm în următorii zece ani câte 30.000 de soldaţi anual, având la bază o instrucţie de cinci luni şi jumătate. La început, intenţionam să alcătuim unităţi doar de valoarea unui pluton, dar speram ca în patru-cinci ani să ajungem până la regimente şi ca în 1946, dispunând de un efectiv de 300.000 de oameni cu

instrucţia minimă de bază, să fim capabili de a forma treizeci de divizii.

În aceeaşi perioadă de tranziţie, lucrând în strânsă colaborare cu forţele de apărare ale Federaţiei şi furnizându-le ofiţeri şi instructori din cadrele active, secţia filipineză a armatei de uscat a Statelor Unite întocmea planuri în vederea propriei sale participări la apărare în cazul când războiul va izbucni înainte ca Filipinele să-şi dobândească independenţa. Pentru o asemenea eventualitate se prevedea retragerea trupelor noastre de pe insula principală, Luzon, în peninsula Bataan, în vecinătatea insulei Corregidor, astfel încât cele două zone să constituie o redută aproape inexpugnabilă, unde forţele noastre să poată rezista până la sosirea întăririlor. În 1938 am asistat la manevre care ilustrau acest plan, iar la scurtă vreme după plecarea mea din insule, manevrele s-au repetat la o scară mai mare.

Călătorind spre Washington, la 12 decembrie 1941, nu aveam o imagine clară a modului cum se desfăşurau luptele în Filipine. Rapoartele primite la Fort Sam Houston erau fragmentare şi obscure. Fără îndoială, în înaintarea lor, japonezii nu-şi puteau permite să ocolească insulele. Dar direcţia şi centrul de greutate al atacului nu ne erau încă cunoscute atunci când am ajuns la Departamentul de Război.

Capitolul al II-lea
Război pretutindeni

Washingtonul din anii războiului a fost zugrăvit în fel şi chip de diverşi comentatori ironici, unanimi în a stărui asupra haosului care domnea acolo. Conform clişeului tradiţional, guvernul – inclusiv departamentele cu profil militar – se dovedise la fel de nepregătit pentru război şi pentru uriaşele probleme ridicate de el ca şi ţara însăşi, iar instaurarea stării de alarmă, trezind un sentiment de copleşitoare răspundere, a dus la o confuzie generală, pe care o agravau şi mai mult puzderia de afacerişti în

căutare de contracte mănoase şi tot soiul de diletanţi bine intenţionaţi. De data aceasta însă, Departamentul de Război atinsese un nivel satisfăcător de eficienţă încă înainte de declanşarea conflictului. În măsura în care propriile mele observaţii din lunile cât am funcţionat acolo justifică o apreciere, acest rezultat se datora clarviziunii şi energiei unui singur om – generalul Marshall. Bineînţeles, el se bucura şi de sprijinul altora. Îl susţineau preşedintele Roosevelt şi mulţi dintre cei mai proeminenţi lideri ai Congresului sau deţinători ai posturilor-cheie din guvern. Dar în 1940 – 1941 i-ar fi fost lesne generalului Marshall să se lase dus de curent şi să nu se omoare cu firea în ajunul încheierii normale a unei strălucite cariere militare (căci dobândise, în rândul tuturor ofiţerilor activi, reputaţia unui strălucit comandant). În loc să se culce pe lauri însă, a ales luni în şir calea cea mai spinoasă, decis – cu orice preţ pentru sine însuşi sau pentru oricine altcineva – ca armata de uscat să fie pregătită aşa cum se cuvine pentru conflictul pe care-l aştepta în fiecare zi, aproape în fiecare ceas.

M-am prezentat în faţa generalului Marshall în primele ore ale dimineţii de duminică 14 decembrie şi pentru prima dată în viaţă am avut posibilitatea să vorbesc cu el mai mult de două minute. Îl vedeam pentru a patra oară. Fără nicio introducere, fără a irosi nicio clipă, şeful Marelui Stat Major mi-a schiţat situaţia de ansamblu, navală şi terestră, din Pacificul de vest.

Departamentul Marinei Militare îi adusese la cunoştinţă că vreme de câteva luni flota Pacificului nu va fi în stare să participe la vreo operaţie de amploare. Portavioanele rămăseseră intacte, deoarece nu se aflau la Pearl Harbor în momentul atacului, dar vasele lor auxiliare erau atât de puţine ia număr, încât capacitatea lor operativă trebuia considerabil restrânsă. În plus, nu exista în acea clipă nicio garanţie că japonezii nu vor lansa curând un asalt amfibiu de mari proporţii împotriva

arhipelagului Hawaii sau chiar împotriva continentului american; iată de ce marina militară era de părere că portavioanele trebuiau rezervate pentru acţiuni de cercetare şi pentru operaţii defensive, afară de cazul când o urgenţă excepţională le-ar fi impus alte sarcini. Departamentul Marinei Militare nu oferise generalului Marshall nicio estimaţie cu privire la data când socotea că flota va fi suficient reparată şi consolidată pentru a întreprinde acţiuni ofensive în zona Pacificului.

Garnizoana din Hawaii era atât de slabă, încât Departamentul de Război şi cel al Marinei Militare căzuseră de acord în general că forţele sale aeriene şi terestre aveau nevoie de întăriri cât mai grabnice şi care trebuiau asigurate cu prioritate faţă de oricare alt efort în Pacific.

La data atacului japonez, forţele de uscat şi aeriene din Filipine ajunseseră la un total de 30.000 de oameni, inclusiv Corpul de cercetaşi filipinezi; formaţiile acestuia erau integrate în armata Statelor Unite, dar toţi soldaţii şi subofiţerii în termen, precum şi o parte din ofiţeri erau filipinezi de baştină.

Garnizoana din Corregidor şi din forturile sale auxiliare mai mici era dotată cu tehnică de luptă asigurată de Statele Unite. Alte unităţi americane erau încorporate în Divizia filipineză, care se compunea din unităţi ale Corpului de cercetaşi şi din Regimentul 31 infanterie. Ca întăriri sosiseră de curând unităţi ale Gărzii naţionale din S.U.A. – trei regimente de artilerie de câmp, un regiment de artilerie antiaeriană, un regiment de infanterie, două batalioane de tancuri şi formaţii de serviciu.

Forţele aeriene staţionate în Filipine sporiseră în cursul anului 1941 şi la ora atacului se aflau acolo 35 de bombardiere moderne de tip B-17, împreună cu 220 de avioane de vânătoare, nu toate, însă în stare de a fi aruncate în luptă. Generalul Marsnall ştia că această forţă aeriană suferise din greu în urma primului atac japonez,

dar nu dispunea de niciun raport referitor la împrejurările în care se desfăşurase raidul.

Se mai ştia că existau lipsuri în sectoare esenţiale ale asigurării materiale, dar se presupunea că nu se vor ivi probleme prea grele în privinţa hranei şi a tipurilor obişnuite de muniţii, cu condiţia ca garnizoana să aibă răgazul să le concentreze în punctele unde puteau fi utilizate la maximum.

La 10 decembrie, bombardierele japoneze avariaseră grav şantierele navale ale marinei americane de la Cavite, în imediata apropiere a Manilei. Această parte de forţe din modesta grupare operativă cuprinzând Flota asiatică, care staţiona la Manila sau în vecinătatea capitalei, consta mai ales din mici escadre de submarine. Cea mai mare navă de război din Flota asiatică era crucişătorul greu „Houston”, care îşi avea baza la Iloilo.

Asemenea forţe nu puteau rezista la nesfârşit unui atac puternic şi susţinut. După toate aparenţele, japonezii aveau intenţia să cotropească Filipinele cât mai repede cu putinţă şi problema care se punea era ce ne rămăsese de făcut acum.

Generalului Marshall i-au trebuit poate douăzeci de minute pentru a-mi expune toate acestea, apoi m-a întrebat fără ocolişuri:

— Care ar trebui să fie linia noastră generală de acţiune?

Am reflectat preţ de o clipă şi, sperând că luasem o figură imperturbabilă, i-am cerut:

— Daţi-mi un răgaz de câteva ore.

— În regulă, mi-a răspuns el, lăsându-mă să plec.

Un fapt semnificativ şi caracteristic era că nu făcuse nicio aluzie la unul dintre cei mai importanţi factori ai problemei: efectul psihologic al bătăliei din Filipine asupra poporului american şi în întreaga zonă a Pacificului, îşi spunea, desigur, că cineva care era destul de prost pentru a trece cu vederea un astfel de element nu merita să

poarte steaua de general de brigadă.

M-am instalat la biroul ce mi se repartizase în secţia Departamentului de Război cunoscută sub numele de „Planificare de război” şi condusă de vechiul meu prieten, generalul de brigadă Leonard T. Gerow. Dacă voiam să-i fiu de folos generalului Marshall la Departamentul de Război, era limpede că trebuia să-i câştig încrederea; în consecinţă, primul meu răspuns trebuia să fie prompt şi impecabil.

M-am hotărât ca răspunsul să fie scurt, categoric şi bazat pe un raţionament în care credeam sincer. niciun fel de retorică, nicio argumentare plauzibilă, nicio generalitate sclipitoare nu-l puteau impresiona pe generalul Marshall.

Problema ce mi se punea avea implicaţii aproape nelimitate şi cunoştinţele de care dispuneam pentru a o aborda erau, probabil, cele ale oricărui ofiţer sârguincios de vârsta mea. Firește, urmasem cursurile din cadrul sistemului de învăţământ al armatei. La scurt timp după ce am absolvit, în 1928, Şcoala de război, am fost numit consilier special pe lângă cabinetul secretarului adjunct al Departamentului de Război, unde în sfera atribuţiilor mele a intrat curând şi o activitate confidenţială pe lângă şeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat.

În această calitate, mi-a revenit misiunea de a studia probleme militare de anvergură mondială şi de a mă opri în mod concret asupra unor teme ca mobilizarea şi compunerea armatelor, rolul forţelor aeriene şi navale în război, tendinţele spre mecanizare, strânsa dependenţă a tuturor elementelor vieţii militare de capacitatea industrială a ţării. Acest ultim subiect prezenta o deosebită importanţă pentru mine, deoarece eram ferm convins că, în viitor, succesul va aparţine forţelor armate care vor aplica motorizarea şi mecanizarea pe scară largă şi îşi vor dezvolta aviaţia în proporţii fără precedent. Pe această temă am scris o serie de studii şi rapoarte. Împărtăşind

asemenea convingeri, eram conştient de faptul că orice pregătire serioasă presupune întocmirea de planuri la fel de serioase pentru o rapidă mobilizare a industriei. Anii consacraţi acestei activităţi mi-au dezvăluit o lume aproape nouă.

De la o astfel de muncă am plecat în 1935 în Filipine. Acum, după şase ani, lucram din nou la Departamentul de Război, ţara se afla în război, iar Filipinele erau în primejdie de moarte.

M-am concentrat asupra întrebării puse de generalul Marshall. Aşa cum o schiţase şeful Marelui Stat-Major, situaţia noastră navală în Pacificul de vest era, în acea clipă, cât se poate de deprimantă. Flota nu putea să se lanseze în nicio acţiune ofensivă departe de o bază sigură şi nu îndrăznea să se aventureze cu vasele de suprafaţă în apele filipineze. Dacă am fi dat curs zgomotoaselor apeluri ale comandanţilor de unităţi terestre şi aeriene din Hawaii şi de pe coasta de vest a Statelor Unite, care cereau întărirea mijloacelor lor de apărare – apeluri reluate pe un ton isteric de primari, consilieri municipali şi membri ai Congresului –, am fi avut nevoie de mult mai multe nave, trupe şi baterii antiaeriene imediat disponibile decât posedam pe atunci.

Era dureros de clar că, la acea oră, Filipinele nu puteau fi ajutate direct cu forţe terestre şi navale. Orice speranţă de a trimite în insule întăriri importante depindea de o refacere viitoare a marinei noastre militare, care să-i permită să opereze fără teamă în zona filipineză. Deocamdată însă nu exista niciun mijloc de a prevedea când se va întâmpla una ca asta.

Pentru a prelungi durata rezistenţei, în vreme ce flota era supusă reparaţiilor necesare, aveam posibilitatea de a trimite în insule materiale de importanţă vitală cu ajutorul submarinelor şi al unor nave izolate, care să străpungă blocada japoneză. Cu condiţia să menţinem liniile de comunicaţie necesare, mai puteam transporta câte ceva şi

pe calea aerului. Baza cea mai apropiată de Filipine era Australia, unde aveam speranţa să ne instalăm şi să rezistăm; linia necesară de comunicaţii aeriene urma, aşadar, să folosească insulele care se înşirau între acest continent şi Filipine.

Dar dacă intenţionam să utilizăm Australia ca bază, devenea imperios necesar să stabilim o cale de comunicaţii până acolo. Aceasta însemna că trebuia să luăm măsuri imediate pentru a apăra de duşman Hawaii, Fiji, Noua Zeelandă şi Noua Caledonie şi să asigurăm securitatea Australiei înseşi.

Părea posibil, dacă nu probabil, ca Indiile Olandeze[35] – în anumite privinţe zona cea mai bogată din lume în resurse naturale – să nu fie cedate invadatorilor japonezi, care, foarte curând, vor avea o desperată nevoie de petrolul de acolo pentru a-şi continua ofensivele. Pierzând Indiile Olandeze, nu mai puteam trimite în Filipine avioanele de vânătoare cu rază scurtă de acţiune, fără de care nu se putea concepe o apărare eficientă.

În ciuda dificultăţilor, a riscurilor şi aprigei concurenţe pentru fiecare bun de care dispunem, o ţară mare ca a noastră, oricât de nepregătită pentru război ar fi fost, nu-şi putea îngădui să întoarcă cu nepăsare spatele Filipinelor şi miilor de americani, militari şi civili, din arhipelag. Trebuia să facem tot ce era cât de cât cu putinţă pentru aceste nefericite insule, mai ales pe calea ajutorului aerian şi prin furnizarea de materiale vitale, chiar dacă rezultatul final nu ar fi fost decât o amânare a dezastrului. Şi mai trebuia, cu orice preţ, să păstrăm liniile aeriene vitale care treceau prin Australia. Noua Zeelandă, Fiji şi Hawaii.

Cu aceste sumbre concluzii m-am dus din nou la şeful Marelui Stat-Major, căruia i-am spus:

— Domnule general, va dura mult până ce întăriri substanţiale vor putea ajunge în Filipine, mai mult decât

35 E vorba de actuala Indonezie. — Nota trad.

va fi în stare să reziste garnizoana cu un ajutor pe sponci, dacă invadatorii angajează forţe masive pentru a o nimici. Dar trebuie să facem tot ce omeneşte ne stă în putinţă pentru Filipine. Popoarele Chinei, Filipinelor, Indiilor Orientale Olandeze vor fi cu ochii aţintiţi asupra noastră. Poate că ne vor ierta dacă nu vom reuşi să le ajutăm, dar nu ne vor ierta dacă le lăsăm în voia sorţii. Încrederea şi prietenia lor este de mare preţ pentru noi. Baza noastră trebuie să fie Australia şi trebuie să pornim de îndată la extinderea ei şi la asigurarea comunicaţiilor cu ea. În această ultimă privinţă nu avem dreptul să eşuăm. Trebuie să ne asumăm riscuri mari şi să nu ne dăm înapoi de la cheltuieli, oricât de ridicate ar fi.

— Sunt de acord cu dumneata – s-a mulţumit să-mi răspundă generalul Marshall (tonul lui arăta că îmi pusese problema pentru a verifica o soluţie la care se şi oprise).

— Fă tot ce poţi pentru a salva Filipinele.

Cu aceasta, m-am apucat de treabă. Ca partener îl aveam pe generalul de brigadă Brehon Somervell, şeful secţiei de asigurare tehnico-materială din Departamentul de Război. Indiferent de orice alte preocupări, în fiecare zi mă sfătuiam cu el, în speranţa că vom descoperi o nouă metodă pentru a aborda o problemă care sfida soluţiile. Generalul Marshall continua să manifeste un viu interes pentru tot ce făceam şi lua adesea iniţiative menite să ne dea un ajutor, mai ales pe plan moral. El a citat pe ordin de zi toate unităţile care luptau în Filipine, a acordat imediat cele mai înalte grade şi decoraţii generalului MacArthur şi a sprijinit, fără precupeţire, toate ideile şi proiectele pe care le putea născoci imaginaţia noastră.

Pe bloc-notesul meu, care a supravieţuit ca prin minune, regăsesc această însemnare făcută la 1 ianuarie 1942: „Am stăruit asupra faptului că situaţia din Extremul Orient e critică pentru ca să nu ne angajăm în nicio acţiune secundară până ce forţele de uscat şi aeriene de acolo nu vor fi într-o stare satisfăcătoare. În schimb însă,

ne ocupăm de «Magnet»[36], «Gymnast»[37] etc”. Iar trei zile mai târziu notam: „Iată că, în cele din urmă, trimitem câte ceva în Australia. Planul aerian cuprinde patru grupe de vânătoare şi cinci grupe de bombardiere – două grele, două mijlocii şi una uşoară. Dar ne trebuie nave – şi ne trebuie acum! Lumea e nervoasă. O grămadă de strategi amatori se află în treabă. Aş da orice să fiu din nou la trupă”. Vizibila mea iritare se datora, probabil, faptului că ştiam cât de mult va trece până ce va putea fi realizat „planul aerian”.

La 22 decembrie, când primul convoi a ajuns la Brisbane, am început amenajarea bazei noastre din Australia. Acest debut rapid a fost în mare măsură rezultatul unui accident, în ziua atacului de la Pearl Harbor, un număr de vase ale noastre, încărcate cu trupe, avioane şi provizii, erau în drum spre Filipine. Departamentul Marinei Militare a cerut să li se ordone fie să se înapoieze în Statele Unite, fie să-şi găsească adăpost în Hawaii, deoarece nimeni nu putea fi sigur că japonezii nu vor trimite o escadră pentru a le intercepta. Navele aflate la numai câteva zile distanţă de portul lor de bază s-au întors. Dar Departamentul de Război a insistat ca un convoi alcătuit din cinci vase – „Holbrook” şi „Republic”, cu 5.000 de oameni la bord, şi „Mergs”, „Holştead” şi „Bloemfontein”, transportând tehnică de luptă şi provizii – să pornească cu toată viteza spre Australia. Aşa a început construcţia marii baze care avea să devină, în cele din urmă, platforma de lansare a generalului MacArthur pentru operaţiile de eliberare a Filipinelor.

Întărirea bazei australiene şi a insulelor care serveau

---

36 Denumire codificată sub care erau desemnate trupele americane trimise în Irlanda de nord. — Nota trad.

37 Denumire codificată a primului plan de debarcare americană în Africa de nord, pe coasta Atlanticului. Ulterior, proiectul a fost lărgit, cuprinzînd şi litoralul mediteranean, cu participare britanică. Operaţia care a realizat această debarcare la 8 noiembrie a purtat numele de cod „Torch“ (,,Torţă“). — Nota trad.

drept escale în drumul spre ea a continuat fără încetare în tot cursul iernii. La 21 februarie, forţele noastre de peste hotare depăşeau 245.000 de ofiţeri şi soldaţi. Cea mai mare concentrare era în Pacific, unde se aflau la acea dată 115 877 de oameni, în afară de cei 29 566 încartiruiţi în Alaska şi în insulele Aleutine. Garnizoanele noastre din Marea Caraibilor numărau pe atunci 79 095 de oameni. Pe teatrul de luptă european nu se găseau decât 3 785 de ofiţeri şi soldaţi, dar două divizii erau pe drum. Garnizoanele de peste hotare ale Comandamentului apărării în est numărau 15 876 de oameni, dislocaţi în majoritate în Islanda.

Deşi pe atunci forţele americane nu luptau decât în Filipine, nu exista literalmente niciun locşor de-a lungul şi de-a latul continentelor sau oceanelor care să nu prezinte cel puţin o problemă pentru cei ce se ocupau cu planificarea în Departamentul de Război. În Alaska eram foarte expuşi unui atac şi se profila categoric posibilitatea ca inamicul să ocupe acolo un aerodrom, de unde ar fi putut bombarda, prin raiduri întreprinse în sens unic, multe dintre oraşele noastre importante. De litoralul brazilian aveam nevoie pentru a ne putea construi în cârca continentului sud-american o bază de unde să luptăm împotriva submarinelor. Regiunea mai prezenta o însemnătate suplimentară, deoarece oferea o trambulină pentru zborurile peste Atlantic. Mediterana fiind acum o mare închisă, cel mai scurt drum spre teatrul de război din Orientul Mijlociu trecea peste Africa centrală; trebuia, aşadar, să stabilim un itinerar aerian deasupra acestui continent nedezvoltat.

Bineînţeles, Uniunea Sovietică devenise acum aliatul nostru şi o altă problemă era de a găsi căile şi mijloacele prin care să i se poată acorda un ajutor eficient, astfel încât să reziste cu succes inamicului comun. Orientul Mijlociu, cu imensele sale resurse în petrol, era o altă regiune a cărei securitate era importantă pentru Statele

Unite. Pe acolo trecea unul dintre canalele de aprovizionare a U.R.S.S. şi ni s-a pus problema stabilirii cât mai curând a unei linii de comunicaţii de la nordul Golfului Persic până pe teritoriul Rusiei. Dacă voiam să menţinem securitatea comunicaţiilor noastre cu Australia, pe zeci şi zeci de insule din Pacific trebuiau instalate garnizoane. Birmania era o altă zonă căreia îi purtam un mare interes, deoarece pe teritoriul ei trecea ultima linie care ne mai rămăsese pentru aprovizionarea Chinei.

Condiţia preliminară pentru orice altă acţiune era de a-i împiedica pe japonezi să ocupe ţările de care depindeam pentru a duce mai departe cu succes războiul – Australia şi India. Şi cu toţii căutam neîncetat căi şi mijloace pentru a veni în ajutorul celor ce apărau Filipinele.

Probleme ca repartizarea trupelor şi bateriilor de apărare antiaeriană în punctele-cheie de pe teritoriul Statelor Unite; distribuirea şi alocarea acelor arme de care dispuneam pe atunci; stabilirea de baze – mai ales aeriene – în America de Sud, Africa şi în întreaga lume; traducerea unei scheme de plan în veritabile ordine operative – toate acestea cereau de la fiecare dintre noi o muncă de câte optsprezece ore pe zi.

Din fericire pentru mine, în această perioadă agitată, fratele meu cel mai mic, Milton, şi soţia lui, Helen, locuiau la Falls Church, o suburbie a Washingtonului. Ei au insistat să mă găzduiască în casa lor în săptămânile care au urmat după sosirea mea la Departamentul de Război, până când soţia va avea timpul să împacheteze lucrurile noastre de la San Antonio şi să ne întemeiem un nou cămin la Washington. Milton avea şi el o funcţie oficială legată de război şi orele lui de lucru nu erau mai puţin istovitoare decât ale mele. Totuşi, în fiecare seară când ajungeam acasă, indiferent de oră – care se situa de obicei în jurul miezului nopţii –, mă aşteptau amândoi cu un ibric de cafea şi cu o gustare în chip de cină târzie. În lunile când

am lucrat la Washington nu-mi amintesc să le fi văzut vreodată locuinţa la lumina zilei.

Generalul Somervell şi cu mine ne străduiam mereu să găsim o metodă prin care să prelungim rezistenţa garnizoanei din Filipine. Rezultatul final al tuturor eforturilor noastre s-a dovedit destul de firav, dar, după multe luni de meditaţie, nu văd nici acum ce anume s-ar fi putut face în plus. Atât ziarele, cât şi unii militari de carieră entuziaşti dar ignoranţi au făcut adesea propunerea de a se trimite aviaţie de vânătoare cu ajutorul portavioanelor până la o distanţă convenabilă de insule; restul drumului urma să-l parcurgă în zbor, până la aerodromurile din arhipelag, pentru a participa apoi la operaţiile împotriva cotropitorilor japonezi. Dar prima dificultate care se ridica în calea acestui proiect era insurmontabilă prin ea însăşi.

Departamentul Marinei Militare ne-a declarat categoric că niciunul dintre portavioanele sale nu putea fi escortat de crucişătoarele şi distrugătoarele de care avea nevoie pentru a se aventura într-o operaţie care l-ar fi plasat, fie şi pentru un scurt interval, în raza de acţiune a aviaţiei japoneze din Filipine. Alte piedici, aproape la fel de hotărâtoare, au ieşit la iveală cu prilejul unei atente examinări a propunerii, dar cea menţionată era suficientă pentru a demonstra zădărnicia unei astfel de sugestii.

Cu multe luni mai târziu am citit undeva că, în timp ce Filipinele luptau din greu pentru a supravieţui, bombardiere americane zburau în flux neîntrerupt spre Marea Britanie şi că materiale de care aveau nevoie insulele erau stocate pentru campania din Africa de Nord. Realitatea era cu totul alta.

În Anglia nu aveam decât o singură escadrilă de bombardiere uşoare, care a sosit în mai 1942, şi până în luna următoare nu am avut acolo nicio unitate americană de bombardiere grele. Până în iulie 1942, campania în Africa nu a fost nici măcar un proiect aprobat. Ambele

aceste date sunt ulterioare capitulării din Bataan şi Corregidor[38]. Nodul problemei era că japonezii deţineau supremaţia pe mările din jurul Filipinelor şi că noi nu puteam furniza un ajutor substanţial înainte de a dobândi forţele necesare pentru a sparge această încercuire.

Încă din decembrie 1941 ne-am hotărât să încercăm un sistem de străpungere a blocadei şi să răzbatem până în Filipine. Am trimis în Australia ofiţeri dispunând de bani ca să angajeze, la preţuri oricât de fantastice, nave şi echipaje pentru a transporta în insule proviziile şi a le strecura până la garnizoana împresurată.

Omul pe care l-am trimis în Australia pentru a conduce această acţiune specială era un fost secretar al Departamentului de Război, colonelul – ulterior generalul de brigadă – Patrick J. Hurley. El se prezentase la secţia operaţii într-o zi la amiază, oferindu-se să lucreze ca voluntar într-un post oficial. Tocmai în acel moment eram în căutarea unui om care să aibă cunoscuta lui energie şi neînfricare, pentru a insufla vigoare tentativelor noastre „piratereşti", aşa că oferta lui a fost imediat acceptată.

— Când veţi fi gata să vă prezentaţi la datorie? – l-am întrebat eu.

— Acum.

— Atunci înapoiaţi-vă aici la miezul nopţii, pregătit pentru serviciul în campanie.

Deşi am avut impresia că pălise uşor, nici nu a clipit din ochi, răspunzând

— Voi avea astfel timpul necesar să mă consult cu

---

38 Retrăgîndu-se, la sfîrşitul anului 1941, în peninsula Bataan, forţele filipineze şi americane au rezistat peste trei luni asalturilor japoneze. La 11 martie 1942, generalul MacArthur a plecat în Australia. La 9 aprilie, generalul Edward P. King a capitulat în Bataan. La 6 mai a capitulat şi garnizoana din insula Corregidor, de sub comanda generalului Jonathan M. Wainwright. Un rol de seamă în această prelungită rezistenţă l-a jucat eroismul ostaşilor filipinezi, dintre care mulţi au continuat apoi să acţioneze în detaşamente de partizani împotriva cotropitorilor. — Nota trad.

avocaţii mei şi să-mi modific testamentul.

Imediat l-am recomandat pentru gradul de general de brigadă. Ştiind că va fi confirmat ca atare încă înainte de a ajunge în Australia, Gerow şi cu mine i-am dăruit câte o stea de pe uniformele noastre. După ce le-am prins pe umerii fostului secretar al Departamentului de Război, l-am expediat din birou cu urări de bine. La ora unu a aceleiaşi nopţi, el se afla într-un avion, în drum spre Australia.

Pentru transportul câtorva materiale de strictă necesitate, marina militară ne-a pus la dispoziţie submarine. Pe această cale am trimis mici cantităţi de focoase pentru proiectilele de artilerie şi de antiaeriană, de care garnizoana din Filipine ducea mereu lipsă.

În Australia am început să asamblăm 52 de bombardiere în picaj, pe care speram să le expediem în Filipine graţie aerodromurilor improvizate pe insulele intermediare. În timp ce se desfăşura această activitate, am continuat să trimitem în grabă, dar cu parcimonie, întăriri terestre în numeroasele puncte ameninţate din Pacific, începând din Alaska spre sud: Hawaii, insulele Fiji, Noua Caledonie, Tonga Tabu, Noua Zeelandă, Australia şi numeroase alte locuri mai mărunte.

Iată un exemplu al deznădăjduitelor extreme la care ne vedeam siliţi să apelăm: printr-o pură întâmplare am aflat, într-o seară târziu, că, pentru a instala o garnizoană la Efate (Noile Hebride), punct considerat ca deosebit de important, Marina ordonase folosirea temporară în acest scop a unui detaşament de marinari de la bordul unui portavion. Era o măsură de neconceput. Fiecare dintre puţinele noastre portavioane valora cât greutatea sa în aur. Căutând la iuţeală în dreapta şi în stânga, am constatat în câteva minute că aveam la dispoziţie în zona critică un batalion din armata de uscat şi l-am trimis la Efate. Cam aşa arătau măsurile la care eram cu toţii nevoiţi să recurgem. Oricât de neînsemnat ar fi fost, incidentul mi-a

dezvăluit cât de firave şi nesatisfăcătoare erau contactele noastre cu Marina Militară.

La începutul lui februarie, preşedintele Quezon, aflat pe atunci pe insula Corregidor împreună cu generalul MacArthur, a trimis o radiogramă preşedintelui Roosevelt prin care-i solicita să încerce o neutralizare a Filipinelor, ambii beligeranţi convenind să-şi retragă trupele. Dată fiind situaţia noastră desperată din acel moment, neutralizarea insulelor ar fi reprezentat un avantaj militar imediat şi, bineînţeles, ar fi preîntâmpinat crâncenele suferinţe şi lipsuri la care se expuneau garnizoana şi populaţia. Dar o asemenea propunere făcută în mod public ar fi fost primită cu dispreţ de japonezi. Şi nu numai atât: recunoaşterea slăbiciunii noastre ar fi avut nefericite ecouri de ordin psihologic. Niciunul dintre noi nu a considerat vreo clipă că sugestia reprezenta o trădare din partea preşedintelui Quezon. După părerea noastră, el era de o lealitate desăvârşită şi nu făcea altceva decât să supună atenţiei un plan care, în deznădăjduita lui situaţie, i se părea că oferă singura şansă de salvare a ţării sale. Propunerea a picat ca o bombă, dar ideea a fost imediat respinsă de preşedintele Roosevelt şi de şeful Marelui Stat-Major.

O îndatorire principală ce revenea planificatorilor din Departamentul de Război era de a prezenta armatei de uscat o schemă de operaţii în cadrul războiului purtat împotriva Germaniei şi Japoniei. Fiecare dintre inamicii noştri, situaţi la o mare distanţă geografică unul de celălalt, era posesorul unui bogat imperiu. Pentru a-i învinge, trebuia să atacăm.

La sfârşitul lui decembrie 1941, primul ministru Churchill a venit la Washington, însoţit de şefii de stat-major britanici: amiralul Dudley Pound pentru marina militară, generalul Sir Alan Brooke pentru armata de uscat şi mareşalul de aviaţie Sir Charles Portal pentru forţele aeriene. Pe vremea aceea mai funcţiona încă vechea secţie

a planificării de război, de sub conducerea generalului Gerow, care, împreună cu alţi membri ai secţiei, au dus greul muncii de legătură cu grupul britanic.

Conferinţa avea două ţeluri principale, primul fiind de a elabora un sistem funcţional prin care şefii marilor state-majore americane şi britanice să poată colabora efectiv în cadrul unui colectiv. În esenţă, s-a ajuns la concluzia că fiecare dintre şefii marilor state-majore britanice să-şi desemneze câte un reprezentant care să lucreze la Washington, în strâns contact cu statele-majore americane. Englezii l-au numit pe Sir John Dill în fruntea misiunii şi, în această calitate, el a continuat, până la moartea sa, survenită în 1944, să aducă remarcabile servicii. Un al doilea scop al conferinţei a fost de a confirma acordurile anterioare asupra regiunilor în care trebuiau concentrate cu prioritate forţele principale ale celor două ţări. Statele-majore nu vedeau niciun motiv să modifice concluziile anterioare, conform cărora duşmanul din Europa era primul obiectiv al atacurilor noastre. Au mai existat, desigur, numeroase şi importante subiecte de discuţie, dar, de la locul periferic pe care îl ocupam la conferinţă, acestea mi s-au părut cele mai de seamă rezultate.

Formulate simplu, motivele pentru care se dădea prioritate atacului împotriva membrilor europeni ai Axei erau următoarele:

Dintre cei doi inamici separaţi, numai Axa Roma – Berlin putea fi atacată simultan de către toţi trei participanţii la coaliţia aliată – Uniunea Sovietică, Marea Britanie şi Statele Unite. Acestea din urmă erau singura ţară din coaliţie liberă să-şi aleagă inamicul pe care îl va ataca mai întâi. Dar dacă ne-am fi hotărât să pornim numaidecât şi cu toate forţele împotriva Japoniei, am fi lăsat coaliţia divizată, cu doi dintre membrii săi riscând înfrângerea sau, în cel mai bun caz, ducând o luptă

nedecisă împotriva giganticei fortăreţe europene[39]. Purtând singure războiul împotriva Japoniei, Statele Unite ar fi avut de înfruntat, după o victorie în Pacific, necesitatea de a trece la cucerirea imperiului lui Hitler, având alături doi aliaţi epuizaţi sau foarte slăbiţi. În afară de aceasta – lucru de o importanţă vitală – nu se ştia pe atunci cât va mai putea rezista Rusia atacurilor repetate ale Wehrmachtului. nicio ofensivă împotriva Japoniei nu avea cum să ajute Uniunea Sovietică să rămână în război. Singurul sprijin care putea fi dat acestei ţări, în afară de trimiterea de furnituri, consta într-o angajare americană cât mai efectivă cu putinţă în conflictul european. În sfârşit, înfrângerea Axei în Europa ar fi permis britanicilor să se întoarcă împotriva Japoniei.

După câte ştiu, niciun veritabil specialist în probleme strategice nu a contestat vreodată justeţea ideii de a ne concentra cu toate forţele împotriva inamicului din Europa înainte de a declanşa o campanie hotărâtoare contra Japoniei. Totuşi, necazul consta în aceea că era destul de lesne să ne stabilim ţelurile în principiu, dar avea să se dovedească foarte dificilă întocmirea unui plan realizabil pentru a traduce ideea în practică şi a primi aprobările statelor-majore ale celor două ţări.

La Departamentul de Război, planurile de bază pentru debarcarea în Europa au început să se contureze, încetul cu încetul, în lunile ianuarie şi februarie 1942. Ca de obicei, timpul constituia elementul critic al problemei. Şi totuşi, pretutindeni ne vedeam siliţi să întârziem! Nu ajuta la nimic să ne văicărim pe tema nepregătirii. Caracteristic pentru problemele militare este că ele nu cedează decât în faţa durei realităţi; lucrurile trebuie reduse la expresia unei simplităţi elementare, iar

---

39 Aluzie la Festung Europa (Fortăreaţa europeană), formulă # propagandei naziste descmnînd ansamblu] format din Germania, Italia, satelitele acestora şi târue de pt continentul european cotropite de fascişti. — Nota trad

răspunsurile trebuie să fie clare, aproape evidente. Peste tot era nevoie de oameni şi materiale. Valul agresiunii japoneze nu atinsese încă punctul culminant şi, pentru a nu ne lăsa copleşiţi cu totul, orice lucru pe care puteam pune mâna în Statele Unite trebuia trimis în Pacificul de sud-vest. În afară de păstrarea liniilor de comunicaţii aeriene şi navale cu Australia, era necesar să menţinem cu orice preţ bastionul indian, căci altfel riscam să se producă o joncţiune a forţelor japoneze şi germane prin Golful Persic. Prevenirea acestei catastrofe a devenit preocuparea de căpetenie a partenerilor noştri britanici.

Perspectiva ca cele două imperii industriale – al Japoniei şi al Germaniei – să profite din plin de vastele resurse de cauciuc, petrol şi de celelalte imense bogăţii ale Indiilor Olandeze era prea sumbră pentru a fi acceptabilă. Bineînţeles, Orientul Mijlociu trebuia şi el să fie păstrat: dacă ar fi căzut şi dacă submarinele germane ar fi reuşit să treacă prin Marea Roşie până în Oceanul Indian, salvarea Indiei devenea îndoielnică. În afară de aceasta, petrolul din Orientul Mijlociu era o avuţie deosebit de preţioasă.

Spre sfârşitul iernii 1941 – 1942, campania submarinelor germane în Oceanul Atlantic aproape că atinsese culmile eficienţei. În fiecare lună pierdeam zeci de nave, printre care şi valoroase petroliere. O lună caracteristică a fost martie 1942, când în Atlantic şi în regiunile arctice am pierdut 88 de nave aliate şi neutre cu un deplasament de 507 502 tone. În mai 1942, când 120 de nave aliate şi neutre au fost scufundate în aceleaşi ape, Statele Unite au suferit cele mai mari pierderi din toate lunile războiului – 40 de nave comerciale. O bucată de vreme au fost în pericol până şi vitalele noastre linii de comunicaţii cu America de Sud. Navigaţia era la mare preţ; simultan, aveam nevoie de nave de război de orice tip, de cargoboturi şi de vase care să transporte trupe.

Învăţasem deja lecţia că, deşi aviaţia singură nu este în stare să repurteze victorii, nicio mare victorie nu e

posibilă fără supremaţie aeriană. În consecinţă, nevoia de avioane în număr mare se lua la întrecere cu toate celelalte nevoi – nave, tunuri, tancuri, muniţie, hrană, echipament, material greu de construcţie şi tot ceea ce contribuie la potenţialul de război al unei ţări beligerante, de la ceară de albine până la cuirasate.

Trebuia să ne descurcăm pe măsura posibilităţilor noastre, neavând aproape nimic altceva de repartizat decât lipsuri pentru a zăgăzui asalturile inamice. Dar planurile pentru obţinerea victoriei trebuiau să prevadă ziua când avioanele, escadrele navale, vasele de transport, navele de desant şi formaţiile de luptă ne vor permite să trecem la ofensivă şi să nu mai cedăm iniţiativa. Proiectele de plan pentru debarcarea în Europa trebuiau să-şi capete forma iniţială în acest domeniu al viitorului, un viitor atât de nesigur încât părea aproape iluzoriu.

Planurile de viitor însă nu puteau să capete prioritate asupra necesităţilor de moment. Într-o desperată tentativă de a salva Indiile Olandeze şi Singapore, în decembrie 1941, generalul Sir Archibald P. Wavell a fost trimis din India în Java, devenind astfel primul comandant suprem aliat. Directivele pentru modul cum avea să-şi organizeze forţele au fost minuţios elaborate la Washington de către Comandamentul Unificat al Şefilor de State-Majore, în speranţa că dintr-un efort comun ar putea ieşi o minune. Dar Wavell nu a avut nicio posibilitate de a acţiona[40].

Totuşi, însuşi efortul depus la Washington era o lecţie

40 La 15 ianuarie 1942, Wavell a fost numit comandant suprem al forţelor americane, britanice, olandeze şi australiene, cu misiunea de a menţine aşa-numita „barieră malaeză", menită să protejeze arhipelagul Indiilor Olandeze. Debarcarea japonezilor în aceste insule (ianuarie-februarie), căderea Singapore-ului (15 februarie) şi zdrobitoarea superioritate aeriană şi navală niponă au dus la dizolvarea „primului comandament suprem aliat" la care se referă Eisenhower. La 25 februarie, generalul Wavell s-a înapoiat în India, pentru a conduce operaţiile militare care se desfăşurau în Birmania. La 9 martie, rămăşiţele forţelor aliate din Indiile Olandeze au capitulat. — Nota trad.

valoroasă. Pentru prima oară noi aveam sarcina concretă de a redacta documentul de bază al unui comandant suprem, document care să asigure autoritatea lui pe câmpul de luptă, protejând, totodată, interesele de bază ale fiecărei ţări participante. Am găsit de cuviinţă să ne ocupăm asiduu de drepturile de contestaţie şi de domeniul de exercitare a autorităţii în sistemul operativ şi al organizării tehnico-materiale. O temă care ne-a preocupat au fost procedurile de urmat în cazul când s-ar fi ivit mari divergenţe de păreri. Nu ajunsesem încă la stadiul când să apreciem pe deplin natura unui comandament aliat.

Niciun acord scris pentru stabilirea unui comandament aliat nu poate rezista considerentelor de ordin naţional dacă una dintre puterile contractante riscă să se trezească în faţa unui dezastru dând ascultare ordinelor comandamentului suprem. Fiecare comandant de pe câmpul de luptă are puteri disciplinare directe asupra tuturor subalternilor de aceeaşi naţionalitate şi din aceeaşi categorie de arme cu el; indisciplina sau orice altă abatere se pedepsesc după cum găseşte de cuviinţă comandantul, mergându-se până la traducerea făptaşului în faţa Curţii marţiale. Dar o astfel de putere şi autoritate nu pot fi conferite de nicio ţară unei persoane de altă naţionalitate. Numai încrederea poate instaura autoritatea unui comandant suprem aliat cu destulă fermitate pentru ca el să nu resimtă niciodată lipsa puterilor legale.

Succesul unui astfel de sistem depinde, în ultimă instanţă, de persoane; oameni de stat, generali, amirali, mareşali ai aerului, ba chiar şi populaţii întregi trebuie să capete încredere în conceptul de comandament unic, în sistem şi în conducătorul prin care se exercită acest comandament. niciun regulament obligatoriu, nicio lege sau uzanţă nu pot să se aplice tuturor părţilor sistemului. Numai un sentiment foarte dezvoltat de încredere reciprocă este capabil să rezolve problema. Poate că acest adevăr este valabil şi în timp de pace.

În tot cursul primei ierni de război[41], veştile sosite din Indiile Olandeze au fost din ce în ce mai proaste. Marina militară nu avea forţe suficiente pentru a întreprinde operaţii mai ample departe de o bază sigură. Fiecare vas de transport sau cargobot pe care puteam pune mâna era trimis în mare grabă spre Pacificul de sud-vest. Dar aveam atât de puţine vase!

Transporturile de trupe fără tehnică grea de luptă nu necesitau măsuri organizatorice prea complicate atunci când dispuneam de nave rapide, care se bizuiau pe viteza lor pentru a scăpa de submarine. Englezii ne-au dat câteva dintre cele mai mari şi mai iuţi pacheboturi din lume printre care şi pe „Queen Mary”.

Într-o zi am trimis această navă, fără escortă, dintr-un port de pe coasta de est a Statelor Unite până în Australia, având la bord 14.000 de soldaţi şi ofiţeri americani. Numai un ghinion dintre cele mai negre ar fi permis unui submarin german să se apropie suficient de pachebot pentru a-l ataca cu succes. În afară de aceasta, după părerea noastră, chiar dacă l-ar fi lovit o torpilă, şi-ar fi menţinut o viteză suficientă pentru a scăpa de urmărirea oricărui submarin din tipurile pe care le posedau pe atunci germanii. Totuşi, asemenea probabilităţi nu ne puteau garanta că va ajunge cu bine la destinaţie.

În cursul călătoriei, „Queen Mary” a trebuit să se oprească într-un port brazilian pentru a se aproviziona cu combustibil. Iată însă că, spre groaza noastră, am interceptat radiograma unui italian din Rio de Janeiro care informa guvernul de la Roma despre prezenţa navei. Mai mult, atunci când pachebotul a plecat, italianul a transmis exact capul pe care-l lua. În săptămâna ce a urmat am trăit cu spaima că Axa va reuşi să implanteze pe drum, în Atlanticul de sud, un cuib de submarine, aproape imposibil

41 Vorbind despre prima iarnă de război pentru americani, autorul re referă, evident, la cea de-a treia iarnă a războiului din Europa, respectiv la decembrie 1941 — ianuarie-februarie 1942. — Nota trad.

de evitat. Nu-mi amintesc dacă generalul Marshall ştia pe atunci de acest incident, căci era genul de chestiuni de care îl scuteam, pe cât cu putinţă. Nu avea niciun rost să-l mai împovărăm şi cu grijile care ne frământau pe noi. Avea destule pe cap.

Capitolul al III-lea
Punct de comandă pentru Marshall

La începutul lunii ianuarie 1942, şeful Marelui Stat-Major anunţase că va reorganiza Departamentul de Război pentru a duce războiul cu mai multă eficienţă. Prevăzând că, aşa cum fusese organizat, în conformitate cu legislaţia din timp de pace, Departamentul de Război nu putea să reziste la tensiunea unui conflict lung şi greu, generalul Marshall încredinţase cu un an înainte colonelului William K. Harrison sarcina de a studia slăbiciunile organizatorice şi de a le găsi un remediu. Deşi analiza se încheiase încă la începutul iernii şi deşi se adoptase, cu titlu experimental, un plan de îmbunătăţiri, atacul de la Pearl Harbor a întârziat punerea lui în aplicare. Misiunea de reorganizare efectivă a revenit acum generalului-maior Joseph T. McNarney, om înzestrat cu spirit analitic şi necruţător în executarea sarcinilor, calităţi indispensabile pentru a smulge din rădăcini birocraţia inveterată şi pentru a moderniza şi simplifica procedurile curente.

În acelaşi timp era evident că undeva, la nivelul Departamentului de Război, trebuia înfiinţat un birou care să adune şi să confrunte totalitatea informaţiilor strategice, pentru a i le supune generalului Marshall, care, după ce va lua o hotărâre, să o poată traduce în fapt tot prin intermediul biroului respectiv. Acesta trebuia să devină, cu alte cuvinte, punctul de comandă al şefului Marelui Stat-Major. Crearea secţiei operaţii a Marelui Stat-Major din Departamentul de Război a fost răspunsul la această necesitate; ea a înlocuit secţia planificării de război, unde, la 16 februarie 1942, luasem locul generalului Gerow, în calitate de locţiitor al şefului de stat-

major.

La 9 martie am devenit primul şef al secţiei operaţii. Aproape simultan am fost avansat temporar la gradul de general maior.

După câte îmi amintesc, eram mult prea ocupat ca să mai găsesc timp să mulţumesc generalului Marshall pentru avansarea la un grad care, în armata americană dinainte de război, reprezenta practic punctul culminant al carierei unui ofiţer activ.

În cadrul Departamentului de Război, o gravă deficienţă, care împiedica orice planificare constructivă, se manifesta în domeniul informaţiilor. Vina trebuia căutată parţial înăuntrul armatei, parţial în afara ei. Opinia publică americană a privit totdeauna cu repulsie tot ceea ce avea iz de spionaj; în anii dintre cele două războaie mondiale nu s-au alocat niciun fel de fonduri cu ajutorul cărora să se răspundă cerinţei de bază a unui sistem de informaţii – o vastă reţea formată din oameni capabili să culeagă datele necesare.

Singura şi anemica măsură luată de americani în această direcţie a fost păstrarea ataşaţilor militari în majoritatea capitalelor străine. Dar, neexistând fonduri publice pentru a subveni cheltuielilor ieşite din comun ale acestui tip de activitate, în posturile respective nu puteau fi trimişi decât ofiţeri dispunând de avere personală. De obicei erau gentlemeni respectabili, cu maniere frumoase, dar puţini cunoşteau abecedarul muncii de informaţie. Rezultatele erau aproape complet negative; situaţia nu avea nimic de câştigat de pe urma uzanţei ca nu atât meritele, cât un lung stagiu ca ataşat militar să fie principalul criteriu pentru numirea cuiva ca şef al secţiei de informaţii (G-2) din Departamentul de Război.

În sistemul Statului-Major General american, situaţia de copil vitreg a secţiei G-2 era evidentă în multe privinţe. De exemplu, legislaţia din timp de pace limita într-atât numărul generalilor din cadrul Departamentului de Război,

încât una dintre secţiile principale era nevoită să se mulţumească cu un colonel în fruntea sa. Aproape fără excepţie, secţia G-2 se alegea cu colonelul. În sine, aceasta nu însemna neapărat o nenorocire, căci ar fi fost cu mult preferabil ca postul respectiv să fie ocupat de un colonel foarte calificat decât de un general mediocru, dar, în practică, armata nu acorda atenţia cuvenită muncii de informaţie. Aceeaşi stare de spirit se reflecta şi în şcolile militare, unde, în ciuda unei oarecare pregătiri în materie de recunoaştere şi cercetare pe câmpul de luptă, fazele de mai mare amploare ale activităţii erau ignorate aproape cu desăvârşire. Dispuneam de puţini oameni capabili să analizeze inteligent acele date care parveneau la cunoştinţa Departamentului de Război, mai ales în domeniul ce devenise obiectivul central al investigaţiei şi analizei informaţiilor, anume industria.

În prima iarnă de război, aceste multiple şi flagrante deficienţe constituiau nişte handicapuri importante. La început, secţia de informaţii nu a putut nici măcar să întocmească un plan clar pentru propria sa organizare, aşa cum nu a putut să ierarhizeze tipurile de informaţii pe care le socotea esenţiale pentru a stabili intenţiile şi capacităţile inamicilor noştri. Şeful secţiei nu prea avea altceva de făcut decât să vină pe la secţiile operaţii şi de planificare ale statului-major şi să întrebe, pe un ton cam jalnic, dacă ne putea fi cu ceva de folos.

Un exemplu al grabei nesăţioase cu care ne agăţam de fiecare fărâmă de informaţie aparent autentică l-a oferit sosirea la Washington a colonelului John P. Ratay, care la începutul războiului fusese ataşatul militar american în România. Era un ofiţer deosebit de energic şi unul dintre cei mai buni ataşaţi militari ai Statelor Unite. În noiembrie 1940, după ce România a trecut de partea Axei[42], Ratay

42 Intrarea trupelor germane în România a început, de fapt, în octombrie 1940, ca urmare a politicii duse de guvernul militaro-fascist al lui Antonescu şi Horia Sima. Autorul se referă, probabil, la

fusese mai întâi internat, apoi transportat într-un port neutru, de unde se îmbarcase pentru Statele Unite.

Aflând de sosirea sa, secţia operaţii l-a convocat imediat, pentru a obţine de la el informaţiile pe care le putea furniza. Colonelul era ferm convins că forţa militară a Germaniei, care nu se desfăşurase încă pe de-a-ntregul, era atât de mare, încât Uniunea Sovietică şi Marea Britanie vor fi cu siguranţă înfrânte înainte ca Statele Unite să poată interveni. Ratay considera că Germania avea pe atunci în rezervă 40.000 de avioane militare, cu echipaje instruite, gata să intre în luptă în orice clipă. După părerea lui, această flotă aeriană nu fusese încă aruncată în foc, urmând a servi ulterior la susţinerea unei invazii a Angliei. El credea, de asemenea, că Reichul dispunea de un număr suficient de divizii de rezervă pentru a duce cu succes la capăt o invazie a insulelor britanice.

Noi, cei de la secţia operaţii, am refuzat să acordăm credit informaţiei lui Ratay cu privire la cele 40.000 de avioane. Wehrmachtul tocmai fusese oprit în faţa Moscovei; eram convinşi că nicio forţă militară aflată în posesia unei arme de o putere atât de copleşitoare nu ar fi ţinut-o în rezervă doar cu scopul unei viitoare utilizări a ei, mai ales atunci când, folosind-o, ar fi asigurat distrugerea şi capturarea unui obiectiv atât de important ca Moscova. Pe de altă parte, era desigur clar că, dacă germanii dispuneau de o asemenea gigantică rezervă, orice tentativă a noastră de a pătrunde pe continentul european prin debarcări ale trupelor de desant maritime era sortită eşecului.

Totuşi, cele aflate de noi abia după sfârşitul războiului ne-au arătat că informaţiile lui Ratay şi concluziile sale cu privire la diviziile de rezervă aveau un

semnarea de către Antonescu, la 23 noiembrie 1940, a adeziunii la „Pactul tripartit". Internarea lui Ratay nu a putut avea însă loc decît după 12 decembrie 1941, cînd România a declarat război Statelor Unite. — Nota trad.

temei rezonabil. Documentaţia postbelică descoperită în Germania dovedeşte că, în vara anului 1941, Hitler plănuia să utilizeze numai 60 de divizii ca forţe de ocupaţie în Rusia cucerită. El intenţiona să disloce o parte din marele număr de divizii astfel eliberate pentru acţiuni în Orientul Mijlociu. Pare limpede că înaltul Comandament german considera trupele sale de uscat ca fiind perfect capabile să îndeplinească orice misiune.

Nimeni nu era mai conştient de deficienţele noastre în materie de informaţii decât generalul Marshall. Străduindu-se să îmbunătăţească această activitate, el a numit la 5 mai 1942 în fruntea secţiei de informaţii pe generalul-maior George V. Strong, ofiţer superior înzestrat cu o minte ascuţită, o energie fără seamăn şi o hotărâre fermă.

Nemaifiind handicapat de lipsa de fonduri, şeful Marelui Stat-Major a făcut tot ce-i stătea în putinţă pentru a remedia neglijenţele comise de-a lungul atâtor ani, dar nicio cheltuială de bani şi energie nu era în stare să creeze repede vasta reţea de observatori şi informatori de care aveam nevoie pe întregul glob. Totuşi, lucrând în colaborare cu Oficiul serviciilor strategice[43], condus de generalul William Donovan, generalul Strong a început să organizeze treptat un sistem care avea să devină până la urmă o organizaţie eficientă, de ample proporţii. Din fericire, în primele zile ale războiului, britanicii, folosind experienţa lor anterioară în conflict, ne-au putut furniza multe date vitale referitoare la inamic.

Natura muncii din cadrul Departamentului de Război ne punea pe toţi în contact permanent cu alte instituţii americane şi cu reprezentanţii la Washington ai altor ţări membre ale coaliţiei. Se simţea necesitatea coordonării în

43 Oficiul serviciilor strategice (O.S.S.) a fost creat în 1942, cu dublul scop de a culege informaţii din tabăra inamicului şi de a organiza sabotaje pe teritoriul ocupat de acesta. In 1945, preşedintele Truman a transferat secţia de studii şi analiză a O.S.S.-ului la Departamentul de Stat, iar celelalte secţii la Departamentul de Război. — Nota trad.

domeniul producţiei şi al operaţiilor şi era limpede că toate teatrele de luptă erau legate între ele, dacă ar fi să ne gândim numai la faptul că cerinţele lor depindeau de potenţialul industrial al Statelor Unite. Aveau loc frecvent întâlniri între şeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat şi amiralul Harold R. Stark, iar apoi amiralul Ernest J. King[44].

Colaboratorii şefului Marelui Stat-Major, printre care cei mai de seamă erau generalul Somervell, generalul-locotenent (ulterior general de armată) Henry H. Arnold, generalul McNarney şi şeful secţiei de planificare şi operaţii, ţineau şedinţe aproape zilnice cu omologii lor de la Departamentul Marinei Militare, străduindu-se să stabilească obiective echilibrate, conforme cu rezultatele obţinute în pregătirea de luptă şi cu randamentul industriei americane. Astfel, munca în cadrul Departamentului de Război îţi oferea prin forţa lucrurilor o imagine completă a războiului global.

Generalul Marshall manifesta o atenţie susţinută şi plină de seriozitate faţă de alegerea celor care urmau să ocupe posturi de comandă în exterior sau în departamentul reorganizat. În cursul acestei activităţi, el dădea uneori indicaţii clare asupra genului de oameni care, după părerea sa, nu erau potriviţi pentru a deţine munci de conducere. Pe primul loc printre indezirabili se situau cei care dădeau din coate pentru a avansa cu orice preţ. Presiunile venite din orice direcţie în favoarea câte unui individ din rândurile armatei aveau toate şansele să se întoarcă împotriva celui în cauză, dacă şeful Marelui Stat-Major prindea de veste despre ele. Mă aflam într-o zi în biroul său când l-a chemat cineva la telefon spre a urgenta, pare-se, avansarea unui prieten din cadrul armatei. „Dacă acest om e prietenul dumitale, cel mai mare serviciu pe

---

44 Cei doi amirali au ocupat succesiv postul de şef al Operaţiilor navale, echivalentul şefului Marelui Stat-Major al armatei de uscat. — Nota trad.

care i-l poţi face este să eviţi să-mi pomeneşti de numele lui”, a răspuns generalul Marshall.

Un alt lucru care-i stârnea nemulţumirea erau încercările unora de a fugi de răspundere şi, mai ales, de a o trece pe umerii lui. Adesea el sublinia că poate găsi o mie de oameni care să se ocupe de lucrurile mărunte, dar că mulţi dintre ei erau inutili în posturi de răspundere, deoarece îi lăsau lui sarcina de a lua toate hotărârile. Generalul Marshall insista asupra faptului că principalii săi colaboratori trebuiau să gândească şi să acţioneze pe baza propriilor lor concluzii, în propria lor sferă de răspundere, o teză susţinută şi în şcolile militare americane, dar prea puţin pusă în practică în timp de pace.

În acelaşi timp, el nu nutrea decât dispreţ faţă de cel care încerca „să facă totul de unul singur”, socotind că un om care se istovea ocupându-se de detalii mărunte nu avea capacitatea de a aborda problemele fundamentale ale războiului. Un alt tip care îi displăcea generalului Marshall era personajul brutal, care confunda fermitatea şi forţa cu proasta creştere şi impoliteţea premeditată. Evita, de asemenea, pe cei atraşi prea mult de luminile rampei. Tot astfel îl iritau cei care se certau mereu cu alţii sau care erau prea proşti pentru a pricepe că într-o şedinţă cu subalternii modul cum se exercită conducerea e la fel de important ca pe câmpul de luptă.

În sfârşit, generalul Marshall nu putea să sufere pesimiştii, care zugrăveau veşnic dificultăţile în cele mai întunecate culori şi care se temeau peste măsură că nu vor reuşi să le învingă cu mijloacele ce le aveau la îndemână. Nu numea pe cineva într-un post de răspundere decât atunci când era convins că cel în cauză susţinea cu entuziasm planul respectiv şi avea încredere în rezultatele scontate. Generalul Marshall era un adept al ofensivei.

Desigur, cadrele erau selectate uneori din rândul unor ofiţeri care nu corespundeau pe deplin şi din toate punctele de vedere acestor cerinţe. Dar era clar că, atunci

când făcea excepţii, generalul Marshall îşi păstra anumite rezerve mintale, categorice şi permanente.

Elaborând planuri strategice, operative şi de asigurare tehnico-materială pentru armata de uscat şi forţele sale aeriene, secţia operaţii lucra în strânsă colaborare cu Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore[45] şi cu Comitetul Unificat al Şefilor de State-Major[46]. Analizând situaţia curentă de pe fronturi – forţele noastre disponibile în comparaţie cu capacitatea de luptă a inamicului şi cu uluitoarele lui câştiguri teritoriale –, ne revenea sarcina să stabilim o politică militară în funcţie de obiective, de necesităţile în oameni şi materiale pentru atingerea acestor obiective, precum şi mijloacele cele mai eficace pentru a răspunde repede necesităţilor respective.

În spatele acestui limbaj tehnic se ascundea o imensă cantitate de muncă brută pentru strângerea, studierea şi coordonarea datelor care priveau operaţiile militare. Pregătirea unei singure directive pentru o operaţie proiectată cerea uneori informaţii care mergeau de la ritmul de producţie planificat al unui anumit obiect într-o fabrică deosebit de importantă până la prezentarea enciclopedică a tuturor factorilor – militari, politici, geografici şi climatici – care influenţau compunerea unei mari grupări operative. Principiile de bază ale strategiei sunt atât de simple, încât până şi un copil poate să le înţeleagă. Dar pentru a stabili modul cuvenit de aplicare a lor într-o situaţie dată este nevoie de o muncă dintre cele mai grele, prestată de cei mai buni ofiţeri de stat-major disponibili. Selectul corp ofiţeresc care, între cele două războaie mondiale, asimilase materiile predate în sistemul de învăţământ militar american era admirabil pregătit pentru a îndeplini vitala sarcină de planificare operativă,

---

45 Organism reunind pe şefii de state-majore ai armatei de uscat şi marinei militare din Statele Unite. — Nota trad.

46 For suprem al comandamentului aliat anglo-american. — Nota trad.

cu o singură excepţie: domeniul practic al informaţiei. La secţia operaţii, planificarea însemna munca trudnică şi monotonă de a topi nenumărate date, fără nicio legătură între ele, în substanţa omogenă a unei politici militare. Tot ceea ce privea cât de cât problemele legate de purtarea războiului reprezenta materie primă pentru fabrica noastră de planuri. Dar, deşi ne ocupam de viitor, anticipând ziua când vom putea lansa mari ofensive, presiunea necesităţilor de moment nu ne dădea pace nicio clipă şi dovezile slăbiciunii noastre ne săreau mereu în ochi.

În tot cursul celor douăzeci şi patru de ore ale fiecărei zile, de pe toate continentele şi de pe insulele Pacificului deţinute încă de noi sau de aliaţii noştri se revărsa spre secţia operaţii un şuvoi neîntrerupt de rapoarte asupra acţiunilor întreprinse, cereri de întăriri şi mijloace materiale, solicitări de măsuri, sinteze informative etc. Mesajele descifrate care se îngrămădeau pe biroul meu în acele zile, având uneori un conţinut banal, dar de cele mai multe ori de o uriaşă valoare strategică, uneori încurajatoare, alteori dezastruoase, îmi aminteau mereu că Statele Unite se angajaseră într-un război ce cuprinsese întregul glob; pe alocuri, acolo unde ostaşii noştri încă mai rezistau eroic, duceam o deznădăjduită bătălie pentru a întârzia înaintarea inamicului; în alte puncte construiam baze şi extindeam liniile de comunicaţii aeriene şi navale în vederea unei contraofensive, străduindu-ne mereu să câştigăm o palmă de teren pe un front care înconjura tot pământul.

O zi caracteristică a fost cea de 7 aprilie 1942 – totodată o zi tragică, deoarece capitularea forţelor americane în Bataan devenea, ceas de ceas, tot mai iminentă.

Primul mesaj primit în dimineaţa aceea sosea de la Fort Mills, pe insula Corregidor, anunţându-ne că situaţia alimentară din peninsula Bataan devenise desperată. Unor

astfel de veşti dezolante nu eram în stare să le răspundem, cel mai adesea, decât cu slaba încurajare a unei promisiuni că vom face tot ce ne stă în putinţă. De data aceasta însă, dacă ar mai fi rezistat puţin, trupele noastre din Bataan ar fi căpătat măcar o brumă de ajutor. Imediat s-a comunicat generalului-locotenent Jonathan M. Wainwright că i s-au trimis provizii la bordul unor submarine care urmau să ajungă peste câteva zile în Filipine. I-am cerut să ne înştiinţeze de sosirea lor şi să ne aducă la cunoştinţă planurile sale de viitor, precum şi orice modificare a situaţiei. Generalul MacArthur, aflat pe atunci la Sidney, a fost întrebat printr-o radiogramă cum intenţionează să aprovizioneze în continuare Golful Manila cu ajutorul submarinelor plecate din Australia şi la ce date aproximative le va putea trimite. O altă radiogramă a plecat spre generalul-locotenent Joseph W. Stillwell, în Birmania: i se cerea să studieze posibilitatea de a trimite pe calea aerului concentrate de alimente din zona sa în Bataan.

Un al doilea mesaj al generalului Wainwright ne anunţa că pe frontul din Bataan inamicul continua să atace masiv, înaintând în sectorul central. Spitalul de acolo fusese din nou bombardat, de data aceasta în mod intenţionat, adăuga generalul (japonezii prezentaseră scuze pentru un bombardament anterior).

Într-o suită rapidă am primit mesaje anunţându-ne că: aeroporturi suplimentare se vor construi în America Centrală şi de Sud şi în Liberia, sub supravegherea comandantului trupelor de geniu; paza de coastă va repartiza patru santinele pe fiecare vas în trecere prin Canalul Soo (între Lacul Superior şi Lacul Michigan), cea mai critică gâtuire a unei artere de circulaţie de pe cuprinsul Statelor Unite, unde ne temeam de mult de eventualitatea unui sabotaj; generalul-locotenent John L. DeWitt cerea permisiunea de a distribui 3.000 de puşti gărzii teritoriale din Alaska; inspectând măsurile de

apărare luate de Noua Zeelandă în insulele Fiji, generalul-locotenent Delos C. Emmons le găsea inadecvate în perspectiva unui atac masiv al japonezilor; generalul MacArthur cerea să i se trimită personalul necesar pentru a organiza în Australia cinci centre de instrucţie şi unul de aprovizionare; generalul-maior Charles H. Bonesteel dorea confirmarea ştirii că convoiul care va aduce întăriri americane în Islanda la mijlocul lui aprilie va transporta înapoi în Anglia trupele britanice înlocuite; Comandamentul apărării din Marea Caraibilor recomanda aducerea unei baterii de coastă pe insula Patos; Comandamentul apărării de sud se grăbea să formeze un nou stat-major la frontiera de coastă a Golfului Mexic, unde domnea temerea că, după toate probabilităţile, activitatea submarinelor Axei se va intensifica.

De la noi au fost transmise prin radio instrucţiuni referitoare la apărare în zona Pacificului, în Australia şi comandanţilor noştri de pe insulele Christmas, Bora-Bora, Canton şi Fiji. În Islanda am transmis directiva ca generalul Bonesteel să preia comanda forţelor de acolo atunci când unităţile americane se vor ridica la două treimi din totalul efectivelor aflate pe insulă. Generalului Wainwright i-am adus la cunoştinţă felicitările preşedintelui Roosevelt pentru admirabila rezistenţă opusă în săptămâna precedentă de garnizoana din Bataan masivelor asalturi japoneze. Un mesaj adresat generalului MacArthur îi cerea detalii asupra încadrării ofiţerilor olandezi în statul-major al Comandamentului Pacificului de sud-vest.

Studiul mesajelor primite şi pregătirea celor ce urmau să fie trimise erau mereu întrerupte de şedinţele pe nenumărate teme ţinute cu delegaţii forţelor armate, cu funcţionarii guvernamentali, cu conducătorii întreprinderilor industriale şi cu reprezentanţii aliaţi.

Majoritatea şedinţelor aveau loc în biroul meu. La încheierea lor se luau hotărâri – multe de importanţă

minoră, dar unele de o semnificaţie deosebită. Fiecare dintre ele necesita trecerea la acţiune, fie în cadrul secţiei operaţii sau al Departamentului de Război, fie în vreun punct depărtat, unde se aflau trupe ale armatei de uscat. Pentru a fi siguri că nicio hotărâre nu va fi dată uitării şi că subalternii vor avea totdeauna la dispoziţie un ordin scris, am recurs la un sistem automat de înregistrare, care s-a dovedit extrem de eficient.

Metoda consta în înţesarea biroului meu cu dictafoane aşezate în aşa fel încât să recepţioneze fiecare cuvânt rostit în această încăpere. Discuţiile erau astfel înregistrate mecanic într-o cameră vecină, unde o secretară le transcria imediat, transformându-le în note şi instrucţiuni destinate colegilor mei din secţia operaţii. Drept urmare – şi adesea fără a-mi cere indicaţii suplimentare –, personalul secţiei putea traduce fiecare hotărâre şi încuviinţare în acţiunea corespunzătoare, păstrând, totodată, documentele necesare pentru arhivă.

Îmi făcusem un obicei din a-i pune la curent pe cei ce mă vizitau cu sistemul pe care-l utilizam, astfel încât toţi să-şi dea seama că scopul lui era de a ne uşura treaba. Aceasta mi-a economisit ore de muncă, nefiind nevoit să dictez atâtea note sau directive, şi m-a scutit de necesitatea de a-mi aminti în detaliu fiecare fapt sau părere ce îmi era prezentată.

La 7 aprilie a mai avut loc o şedinţă a Comandamentului Unificat al Şefilor de State-Majore, unde am reprezentat secţia operaţii. În cursul discuţiilor au fost elaborate diverse subiecte, unele foarte precise, ca, de pildă, repartizarea avioanelor destinate iniţial Indiilor Orientale Olandeze atâta vreme cât continuam să rezistăm acolo, altele mai vagi, cum ar fi intenţiile germanilor în Siria, Turcia şi Irak.

La căderea nopţii, secţia operaţii îşi încheia o zi tipică de lucru. Direct sau indirect, intrasem în contact cu principalele sectoare ale efortului nostru de război şi cu

multe locuri îndepărtate care, numai cu un an mai înainte, nu fuseseră decât nişte nume pe o hartă.

Încă din februarie 1942, producţia navelor de desant ne dădea de furcă. Era greu să stârnim un interes mai larg faţă de acest tip de nave, concepute, în primul rând, pentru operaţii ofensive, când problemele apărării preocupau în mod acut pe toată lumea. Forţele maritime militare, cărora le revenea sarcina de a construi navele de desant, ne-au adus la cunoştinţă că nu puteau furniza nici măcar echipajele necesare. Prompt, generalul Somervell le-a replicat că se va ocupa el de aceasta. Cu energia care îl caracteriza, s-a apucat de treabă şi a dus-o la bun sfârşit. Câteva luni mai târziu, când a încercat să transfere marinei militare echipajele formate, ne-am lovit de ciudata obiecţie că marina nu poate prelua oameni deja *încorporaţi.*

Cât de diferit ar fi arătat lucrurile dacă, încă de pe atunci, am fi dus o politică bine coordonată şi am fi avut un singur conducător! Prin intermediul şedinţelor mixte şi al contactelor între servicii, în tot cursul primăverii anului 1942 am încercat să ajungem la un acord cu privire la natura şi volumul necesităţilor noastre în materie de nave de desant şi să găsim persoane care să răspundă de procurarea lor. Fireşte, un astfel de program trebuia încadrat în planul general de construcţii navale, pentru ca înfăptuirea lui să nu afecteze producţia de escortoare, submarine şi alte tipuri de vase strict necesare traducerii în viaţă a planurilor noastre. La acea dată însă, Departamentul Marinei Militare nu avea altă preocupare decât refacerea flotei şi nu manifesta vreun interes deosebit pentru navele de desant, destinate ofensivelor viitoare. Totuşi, dacă nu ne-am fi apucat de construirea lor, n-am mai fi reuşit niciodată să trecem la atac.

Cam tot pe atunci, evacuat din Filipine la bordul unui submarin înainte de capitularea definitivă, preşedintele

Quezon a devenit conducătorul unui nou guvern în exil[47]. În cele din urmă, el a izbutit să ajungă în Statele Unite. La o săptămână de la sosire mi-a făcut o vizită la Departamentul de Război, unde ne-a furnizat, mie şi colaboratorilor mei, numeroase amănunte privind modul cum se desfăşuraseră mobilizarea, campania şi înfrângerea finală în Filipine.

Cândva, istoria acelor zile ale războiului în Pacific va fi scrisă în detaliu. Diferitele decizii, mişcări şi acţiuni vor fi puse în lumină în modul cuvenit şi se va compara ceea ce s-ar fi putut face şi ceea ce au realizat efectiv cei de la Washington şi comandanţii de mari unităţi. Mica mea relatare este necesară doar pentru că situaţia din Pacificul de sud-vest, prin unele aspecte ale sale, a avut repercusiuni asupra planurilor de luptă pe teatrul de război al Atlanticului, de care aveam să fiu strâns legat. Dar, oricât ne-am străduit, nu am putut salva Filipinele. Epopeea Bataanului a luat sfârşit în mod tragic la 9 aprilie, iar Corregidorul a capitulat la 6 mai.

Bineînţeles, aveam periodic întrevederi şi discuţii cu generalul Marshall. Am luat obiceiul ca cel puţin o dată pe săptămână să facem un bilanţ general, prilej cu care analizam, adesea între patru ochi, situaţia în veşnică schimbare; uneori mai erau de faţă şi alte persoane, astfel că şedinţa oferea o orientare generală principalilor membri ai statului-major.

O problemă care dădea permanent bătaie de cap Departamentului de Război era aceea de a înarma unele unităţi cu experienţa practică a câmpului de luptă înainte ca întreaga armată să fie aruncată într-o bătălie pe viaţă şi pe moarte. În Asia şi în Africa, aliaţii noştri britanici desfăşurau operaţii active, aşa încât ar fi fost logic să profităm de împrejurări pentru a dobândi experienţă pe o

47 Autorul se referă la guvernele în exil ale unor ţări europene cotropite de hitlerişti (Polonia, Norvegia, Belgia, Olanda etc.).Nota trad.

scară mai largă decât prin simpla numire a câte unui observator american în diferitele regiuni.

Într-o dimineaţă ni s-a făcut o propunere care părea atât de rezonabilă, încât activitatea întregului personal al secţiei operaţii s-a concentrat asupra ei. Era vorba de trimiterea unei divizii blindate americane în sprijinul armatei engleze în deşertul egiptean. Dacă s-ar fi ivit ulterior nevoia prezenţei acestei divizii pe un front american, nu ne-ar fi rămas decât să aducem trupele, lăsând tehnica de luptă ca material de rezervă pentru forţele britanice. Ideea era cu atât mai atrăgătoare cu cât lucram pe vremea aceea la fabricarea unui model perfecţionat de tancuri, aşa că puteam conta ca, atunci când divizia ne va fi necesară nouă înşine, noile care blindate să fie gata de livrare.

Pentru postul de comandant al unei asemenea unităţi m-am gândit imediat la unul dintre cei mai vechi prieteni ai mei, generalul-maior George S. Patton Jr., care era nu numai un expert în materie de tancuri, ci şi un remarcabil conducător de oameni. Spre surprinderea mea, propunerea s-a lovit de opoziţia categorică a unei mari părţi din statul-major. Eram convins însă că aceasta se datora mai degrabă unor ciudăţenii ale lui Patton şi acţiunilor sale uneori imprevizibile. Anticonformismul lui făcea pe mulţi să se teamă că nu va reuşi să se încadreze într-un colectiv. Nu m-am lăsat însă influenţat de asemenea îndoieli, căci aveam încredere în spiritul său combativ şi eram sigur că va conduce cu pricepere trupele pe câmpul de luptă. Aveam convingerea că-l cunosc bine, deoarece la sfârşitul primului război mondial ne împrietenisem la cataramă, deşi între noi se iscau discuţii aprinse, ajungând uneori până la certuri violente; dar cel mai adesea divergenţele noastre erau de ordin teoretic şi academic, iar nu personal sau material.

Cu aprobarea şefului Marelui Stat-Major l-am convocat pe Patton la Washington şi, cu toate că ştiam

dinainte răspunsul, l-am întrebat dacă accepta să plece de la comanda unui corp de armată în curs de instruire şi să preia o divizie pe care s-o ducă la luptă. Răspunsul lui afirmativ a contrastat plăcut cu cel al unui alt comandant de corp de armată, care refuzase să treacă în fruntea unui corp de armată american de pe frontul Pacificului, sub motiv că nu se cuvenea ca el, un ofiţer superior, să lupte în subordinea unui militar „amator” din Australia.

Proiectul de a utiliza divizia lui Patton în Egipt a eşuat mai ales din pricina lipsei de nave disponibile. În afară de escortă, pentru a duce pe calea mării o divizie blindată sunt necesare în total 45 de vase de transport şi cargoboturi. În cazul de faţă, convoiul ar fi urmat să ajungă la Cairo pe lunga rută care înconjoară Capul Bunei Speranţe. Or, la acea dată nu ne puteam permite să lipsim alte misiuni de transport de un număr atât de mare de vase.

Totuşi, incidentul mi-a servit o lecţie bună. Mi-am dat seama că până şi în timp de război selecţia cadrelor pentru posturile cheie se va lovi adesea de o opoziţie bazată pe criterii de rutină şi şabloane; uneori îşi spune cuvântul până şi un factor atât de puţin important cum este comportarea celui în cauză. Am mai învăţat, de asemenea, că comandanţii de mari unităţi trebuie aleşi din rândul celor care, fără să ţină seama de considerente mai meschine, preferă să se afle pe front decât în orice alt post.

Secţia operaţii s-a dezvoltat atât de bine, încât colaboratorii mei principali şi cu mine am dobândit treptat răgazul de a gândi şi a studia. Puteam acum să lăsăm fără grijă operaţiile curente în seama unui grup de tineri şi remarcabili ofiţeri de stat-major, în frunte cu generalii de brigadă Thomas T. Handy, Matthew B. Ridgway şi Robert W. Crawford şi coloneii John E. Hull şi Albert C. Wedemeyer. În cursul războiului, toţi aceştia aveau să se distingă printr-o meritorie activitate.

Acum, când victoria ne-a scos din primejdie şi când avem posibilitatea să privim înapoi, nu ne e greu să vedem unde şi când a greşit Departamentul de Război. Dar niciunul dintre noi, nici măcar omul cel mai sincer, cu spiritul cel mai analitic, nu poate reedita, în mintea şi sufletul său, temerile şi frământările acelor zile. Ele se oglindeau în tensiunea morală şi intelectuală la care erau supuşi toţi cei ce deţineau munci de răspundere. Timpul avea o importanţă vitală: hotărârile trebuiau luate prompt, pe baza brumei de date şi estimări de care dispuneam pe atunci.

Iată, de pildă, planurile pentru construcţia unei conducte de petrol în Alaska şi a unei autostrăzi în mai multe ţări din America de Sud. Ambele idei se născuseră din teama foarte accentuată că nu vom fi niciodată în stare să producem petrolierele şi escortoarele necesare tuturor cerinţelor războiului, de unde concluzia că conducta şi şoseaua se vor dovedi salvatoare pentru anumite regiuni importante, asigurându-ne în continuare accesul la surse vitale de petrol. Secţia operaţii s-a pripit să se pronunţe că niciunul dintre proiecte nu va influenţa în mod hotărâtor evoluţia războiului. Când s-a luat însă decizia de a se trece la realizarea ambelor construcţii, s-a ţinut cont de părerea experţilor în problema aprovizionării cu petrol.

În cursul elaborării unui plan concret pentru traducerea în viaţă a politicii aliaţilor de a înfrânge mai întâi puterile Axei în Europa, ne-am străduit să studiem şi să analizăm cât mai temeinic fiecare pas şi fiecare factor de oarecare însemnătate, pentru a nu trece cu vederea nicio împrejurare, niciun risc, niciun sector al pregătirii. Indiferent dacă e vorba de probleme de tactică, de strategie sau de transporturi, în război concentrarea forţelor în scopuri pozitive, ofensive, trebuie calculată în funcţie de cerinţele minime ale zonelor unde inamicul poate da lovituri hotărâtoare. Iată de ce în ianuarie, februarie şi martie 1942 planurile strategice de bază au

trebuit să aibă în vedere necesităţile ireductibile din Pacificul de sud-vest.

Din rândul Naţiunilor Unite, numai S.U.A. puteau crea rezerve de materiale în cantităţi mari. Aviaţia Marii Britanii şi, într-o măsură mai mică, forţele sale terestre şi maritime erau imobilizate în apărarea propriului teritoriu. Anglia era o bază pe care trebuia s-o protejăm cu orice preţ, dacă intenţionam să declanşăm vreodată o acţiune ofensivă în nordul Europei. Efortul de război punea deja la grea încercare resursele umane britanice şi numai prin recrutarea femeilor putea Anglia să facă faţă obligaţiilor sale şi să se menţină, destul de precar, în Orientul Mijlociu, Persia şi India. Forţele sovietice, deşi uriaşe din punct de vedere numeric, erau angajate în lupta împotriva unui vrăjmaş care ameninţa însăşi existenţa Rusiei.

Problema ce se punea în faţa Departamentului de Război îşi găsea expresia în alegerea direcţiei exacte de operaţii prin care forţa potenţială a Statelor Unite să fie cel mai bine dirijată împotriva Axei. Odată aleasă, această linie avea să devină principiul director al războiului până la înfrângerea Germaniei; toate celelalte operaţii şi eforturi trebuiau neapărat considerate drept auxiliare sau secundare faţă de lovitura principală, având menirea fie să ocrotească verigi vitale din sistemul nostru de apărare, fie să sprijine efortul principal atunci când grosul forţelor va fi gata de atac.

Ne era imposibil să utilizăm trupe americane pe frontul sovietic pentru o ofensivă împotriva Germaniei. Singurele linii de comunicaţii, lungi, întortocheate şi dificile, erau prin Murmansk la nord şi prin Golful Persic la sud, via Capul Bunei Speranţe. Pe aceste rute nu se putea transporta nimic în afară de tehnica de luptă şi materialele necesare ruşilor pentru a continua lupta, până la refacerea propriei lor structuri industriale, grav afectată de război.

Am studiat în cele mai mici amănunte planuri de atac prin Norvegia, prin Spania şi Portugalia, ba chiar şi planul

de a nu ataca deloc cu forţe terestre şi de a ne bizui exclusiv pe superioritatea noastră navală şi aeriană.

O altă zonă considerată drept teatru posibil de operaţii pentru principalul efort împotriva Germaniei era Marea Mediterană. La începutul primăverii anului 1942, situaţia englezilor în Orientul Mijlociu nu era chiar atât de proastă.

Auchinleck se afla în deşertul din vestul Egiptului, de unde spera că întăririle sosite din Marea Britanie împreună cu tehnica de luptă făgăduită de Statele Unite îi vor permite, până la urmă, să declanşeze o ofensivă care să-l izgonească pe Rommel din Africa. Dar centrul Mediteranei devenise inaccesibil aliaţilor. Malta era asediată, sub atacurile necontenite ale bombardierelor care decolau din Italia şi Sicilia. Orice ofensivă declanşată din Gibraltar împotriva Italiei şi Siciliei era sortită eşecului de la bun început, deoarece forţele de debarcare lipsite de sprijin aerian ar fi trebuit să treacă pe sub focul giganticei aviaţii inamice bazate la sol.

Încă la acea dată timpurie am studiat posibilitatea de a trimite un corp expediţionar care să ocupe posesiunile franceze de pe litoralul Atlantic al Africii de Nord şi să facă din zona respectivă o bază principală de unde să atacăm *Festung Europa.* Un ofiţer superior a propus, cu toată seriozitatea, să debarcăm mai întâi în Liberia şi de acolo, încetul cu încetul, să ne croim drum spre nord, pe coasta Africii, până în Europa.

Ruta mediteraneană nu a fost acceptată ca făgaş principal de atac dintr-o serie de motive. Primul dezavantaj era distanţa care separa bazele nord-africane de inima Germaniei. Chiar dacă era de presupus că Italia va fi scoasă repede din luptă, nucleul inamic cel mai important îl reprezenta Germania şi prăbuşirea Italiei nu ar fi avut un rol hotărâtor. Dificultatea de a ataca Germania prin regiunile muntoase de la hotarele ei sudic şi sud-vestic era şi ea evidentă. Trebuia, de asemenea, să recunoaştem că

întreaga forţă militară a Statelor Unite şi Marii Britanii nu putea fi concentrată în Mediterana. Această operaţie nu era posibilă decât având Anglia drept bază. Ceea ce îi mai rămăsese Marii Britanii din armata ei terestră şi, mai ales, forţele sale aeriene şi navale, care îi slujeau la apărare, nu puteau fi utilizate în scopuri ofensive decât dacă erau aruncate în foc peste Canalul Mânecii, direct asupra continentului european. În plus, între litoralul nord-vestic al Europei şi frontiera germană nu se găseau obstacole naturale comparabile ca dificultate cu Alpii.

Un alt motiv foarte important pentru a face din Marea Britanie bază principală de lansare a ofensivei era acela că, pornind de la New York, cel mai scurt drum peste Atlantic ducea în Regatul Unit. De acolo vasele se puteau întoarce foarte rapid, după ce ar fi folosit marile porturi britanice, construite de mult şi în bună stare de funcţionare. Alegerea acestei baze era avantajoasă pentru navigaţie şi în alt sens. Pentru a combate haitele de submarine germane care infestau Atlanticul de nord, mijlocul cel mai convenabil era escortarea masivă a convoaielor. Indiferent însă de planul de operaţii militare asupra căruia ne-am fi oprit, tot trebuia să păstrăm în mâinile noastre această linie de comunicaţii, vitală pentru Anglia.

Necesităţile sale minime de existenţă o obligau să importe anual între 20.000.000 şi 25.000.000 de tone de produse (în vreme de pace, totalul se ridica la peste 50.000.000) şi o considerabilă parte din ele provenea din Statele Unite. Comunicaţiile trebuiau, aşadar, păstrate şi, trimiţând transporturile noastre de trupe şi material militar pe aceeaşi rută, beneficiam de o mai sigură protecţie împotriva submarinelor, până în clipa când aveam să fim în stare să înlăturăm acest pericol.

Luând în consideraţie necesitatea de concentrare a forţelor, uşurinţa de acces spre centrul Germaniei, evitarea unor obstacole de teren insurmontabile şi rapiditatea

ritmului în care trebuiau aduse întăririle, cea mai bună soluţie, în comparaţie cu oricare alta posibilă, era o debarcare în Europa de nord-vest, având Anglia ca bază.

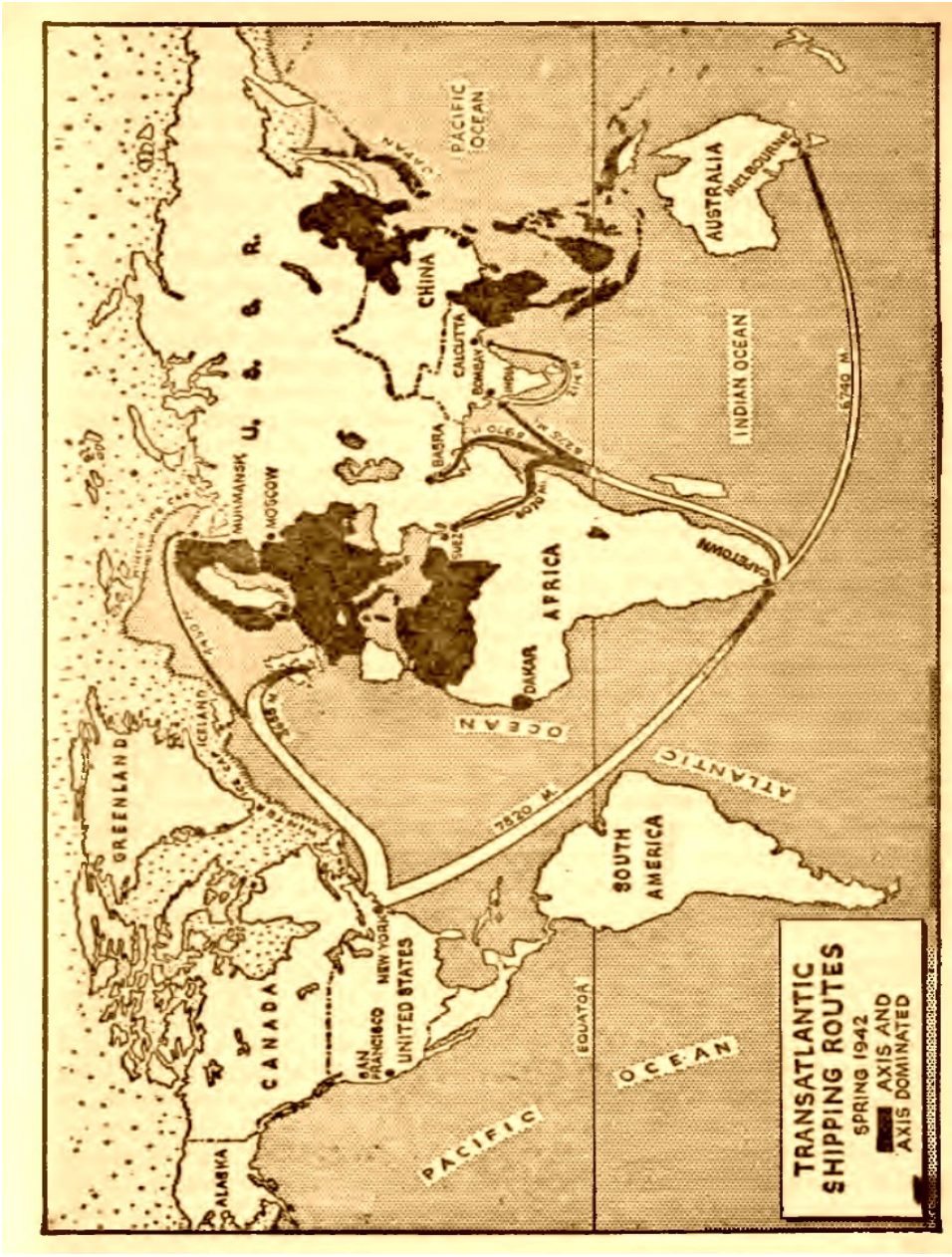

Toate acestea erau atât de evidente, încât deveneau

axiomatice şi nimeni nu le punea la îndoială. Dar de aici încolo ne-am izbit de piedica de care se poticneau toate discuţiile, făcând să explodeze divergenţele. Unii dintre experimentaţii noştri ostaşi, marinari şi aviatori împărtăşeau categorica convingere că ţărmurile fortificate ale Europei occidentale nu puteau fi luate cu asalt. Aflasem deja multe despre uriaşul efort depus de germani pentru a face inexpugnabil „zidul Atlanticului”[48]. În plus, o parte considerabilă din forţele aeriene ale Germaniei se mai aflau, probabil, în această zonă, iar unităţi importante ale marinei sale se adăposteau în porturile din nordul Franţei, din Norvegia şi din Marea Baltică. Linia de coastă era înţesată de cuiburi de submarine, în timp ce minarea apelor bloca rapid orice posibilitate de acces.

Mulţi susţineau că a ataca un astfel de sistem defensiv însemna pur şi simplu o sinucidere militară. Chiar şi printre cei ce considerau că, până la urmă, va fi necesar un asalt direct, întreprins de forţe de uscat, majoritatea opina că, înainte de a ne angaja într-o acţiune ca aceasta, trebuia să constatăm apariţia unor indicii precise de scădere a moralului germanilor.

Foarte puţini – la început chiar foarte, foarte puţini – se situau pe o poziţie contrară. Informat din timp asupra concepţiei de bază care ne călăuzea, generalul Marshall se număra printre ei. Alături de dânsul se aflau general-maiorii McNarney şi Carl Spaatz din forţele militare aeriene. Cât despre colaboratorii mei credincioşi din micul grup de la secţia operaţii, printre care generalii Handy şi Crowford şi coloneii Hull şi Wedemeyer, ei erau de-a dreptul entuziasmaţi. În general, despre existenţa proiectului nu prea ştiau mulţi ofiţeri, aşa cum nu se cunoşteau nici puternicele argumente pro şi contra în focul cărora avusese loc elaborarea lui. Mulţi dintre cei cu care

48 Sistem de fortificaţii de coastă, construite pe mare adîncime, începînd în nord cu litoralul olandez şi mergînd în sud pînă la frontiera dintre ţărmul atlantic al Franţei şi cel al Spaniei. — Nota trad.

a trebuit să ne consultăm erau oricând gata să dea glas celor mai sumbre îndoieli, ceea ce însă nu a descurajat niciodată grupul care răspundea de pregătirea planului.

Membrii acestui grup susţineau că asaltul împotriva „zidului Atlanticului” nu numai că era posibil, dar avea să ducă la înfrângerea definitivă a Germaniei, dacă operaţia planificată va porni de la premisa că, în momentul ales pentru declanşarea acţiunii, aviaţia noastră va avea o covârşitoare superioritate; că forţele aeriene germane vor fi practic măturate de pe cer şi că bombardierele noastre vor împiedica pe inamic să-şi aducă întăriri pe linia frontului; că submarinele duşmane vor fi atât de eficient contracarate, încât convoaiele noastre vor conta, cu relativă certitudine, pe o traversare în siguranţă a Atlanticului; că navele noastre de sprijin vor fi prezente în număr mare pentru a nimici poziţiile locale de apărare ale inamicului şi că vom dispune de atâtea nave speciale de desant, încât, după efectuarea ruperii iniţiale, vom putea arunca pe ţărm o mare oştire. Micul nostru grup mai afirma, sus şi tare, că nicio altă operaţie nu putea decât să împungă perimetrul exterior al apărării germane şi că, dacă nu se va întreprinde o campanie în Europa occidentală, perspectivele de a înfrânge Germania pe uscat erau extrem de întunecate.

Aveam sentimentul că elaborăm o nouă concepţie, aproape un nou crez în gândirea strategică, o concepţie care vedea operaţiile aeriene coordonate cu cele terestre, în aşa măsură, încât să ia naştere o echipă uscat-aer cu scopul de a spori eficienţa ambelor categorii de arme.

Mulţi ofiţeri ai armatei terestre desconsiderau posibilităţile avionului în lupta împotriva formaţiilor de uscat. Şi mai curios era că numeroşi ofiţeri din aviaţie se opuneau şi ei ideii de coordonare, văzând într-însa o încercare de a priponi avioanele de pământ şi deci o nesocotire a deplinelor posibilităţi ale atacului aerian. Noi explicam cu răbdare, iar şi iar, că, dimpotrivă, coordonarea

va face ca bazele aeriene să se dezvolte continuu şi va combina efectele bombardamentelor strategice cu strategia pe uscat. Astfel încât, sprijinind necontenit forţele de uscat, nu numai că activitatea aviaţiei va căpăta o anvergură mai mare, dar nimicirea obiectivelor asupra cărora se va concentra va contribui mai efectiv şi mai direct la înfrângerea naziştilor. Toate aceste lucruri – atât de uşor de înţeles astăzi – au format obiectul unor dezbateri îndelungate şi serioase, care au durat zile şi săptămâni.

Aceste idei şi argumentele în favoarea lor, împreună cu o largă documentaţie tehnică, au fost, în cele din urmă, sintetizate într-un proiect de schiţă strategică destinat şefului Marelui Stat-Major, care era, bineînţeles, la curent cu pregătirea lui.

Cu obişnuita sa receptivitate şi lipsă de prejudecăţi, generalul Marshall ne-a cerut să explicăm pe larg proiectul. Sarcina de a face demonstraţia ne revenea nouă, dar punctul critic, fundamentul însuşi al întregului plan trebuia să fie acceptat aproape pe credit. Acest fundament consta în convingerea că, graţie copleşitoarei superiorităţi a forţelor noastre aeriene, numărând nu sute, ci mii de avioane, poziţiile de apărare ale germanilor vor putea fi nimicite sau neutralizate, liniile lor de comunicaţie vor suferi atât de grav, încât o regrupare de forţe va deveni foarte dificilă, avioanele lor vor fi izgonite din spaţiul aerian şi armatele noastre de uscat vor dispune de un permanent atu de o incalculabilă valoare. Fără această convingere, întregul plan se transforma în opera unor vizionari. Totuşi, nu aveam la îndemână niciun mijloc de a demonstra valabilitatea tezei noastre, printre altele pentru că avioanele necesare nici nu existau încă.

După ce a ascultat cu răbdare lungile noastre expuneri, şeful Marelui Stat-Major a sfârşit prin a spune:

— În regulă. Se aprobă.

Imediat după aceea, el a ţinut o şedinţă cu amiralul

King şi cu generalul Arnold[49], care s-au declarat, de asemenea, de acord. Pasul următor îl reprezenta obţinerea unei aprobări din partea preşedintelui Roosevelt, apoi trebuia să-i convingem pe aliaţii noştri britanici. Era limpede că, dacă nu căpătăm sprijin deplin din partea guvernului de la Londra, tot planul se năruia de la sine. Fără colaborarea neprecupeţită a britanicilor nu exista nicio posibilitate de a transforma Anglia într-o tabără militară americană şi, cu atât mai puţin, de a beneficia de sprijinul ei naval, aerian, terestru şi de asigurare materiala. Preşedintele i-a ordonat generalului Marshall să plece la Londra împreună cu Harry L. Hopkins, consilier intim al lui Roosevelt. Plecarea a avut loc la 7 aprilie.

În lunile următoare am avut multe întrevederi cu Hopkins. Preocupat cum eram de problemele războiului, nu am aflat mare lucru prin aceste contacte directe despre propria sa filosofie politică, care, în tot timpul cât a lucrat la Washington, a format obiectul unor dispute înverşunate. Dar omul era de o lealitate aproape fanatică faţă de preşedinte şi lealitatea sa nu şovăia să se manifeste, atunci când găsea de cuviinţă, printr-o îndărătnică împotrivire şi prin discuţii îndelungate. Avea o capacitate fenomenală de a sesiza datele esenţiale ale problemelor militare şi se devota cu trup şi suflet unei singure cauze – repurtarea victoriei. Nu se cruţa niciodată, nici măcar în perioadele când sănătatea lui era atât de şubredă încât medicii îl ţineau la pat. În calitate de colaborator apropiat al preşedintelui avea o infinită varietate de sarcini, cele mai multe în legătură cu războiul, ceea ce îi absorbea toată atenţia şi făcea dintr-însul un personaj dintre cele mai importante.

Generalul Marshall nu mi-a dezvăluit niciodată amănunte despre negocierile purtate la Londra. Ştiu doar că s-a înapoiat cu un acord încheiat între guvernele

---

49 Generalul Henry H. Arnold se afla în fruntea forţelor aeriene din subordinea armatei de uscat. — Nota trad.

britanic şi american, prin care se stabilea că atacul peste Canalul Mânecii va constitui principalul efort ofensiv al celor două state în Europa. Hotărârea a fost luată în aprilie 1942.

Istoria dovedeşte că nimic nu e mai greu într-un război decât să respecţi cu stricteţe planul strategic iniţial. Perspective neprevăzute şi ademenitoare, pe de o parte, şi neaşteptate dificultăţi şi primejdii, pe de altă parte, te îndeamnă mereu să renunţi la linia de acţiune stabilită, în favoarea alteia. Debarcarea în Europa nu a făcut nici ea excepţie de la regulă: felul cum s-a realizat planul era departe de modul în care fusese conceput. În nenumărate rânduri s-a recurs la argumente, linguşiri şi implorări pentru a se obţine abandonarea lui. Dar războiul în Europa a fost, în cele din urmă, câştigat deoarece, înfruntând toate necazurile şi rezistând tuturor ispitelor, fără a ţine seama de dificultăţi, de întârzieri, de presiuni sau de avantajoasele operaţii preliminare în Mediterana, care ofereau ele însele tentaţia de a da uitării proiectul iniţial, preşedintele Roosevelt, generalul Marshall şi mulţi alţii nu s-au abătut nicio clipă de la ţelul stabilit, acela de a efectua, cât mai curând cu putinţă, o debarcare pe scară mare în Europa, trecând peste Canalul Mânecii.

Capitolul al IV-lea
Platformă pentru debarcare

La foarte scurtă vreme după înapoierea sa de la conferinţa ţinută la Londra în aprilie, generalul Marshall m-a convocat în biroul său pentru a-mi spune că, în cursul şederii sale acolo, nu prea avusese prilejul să ia cunoştinţă de activitatea americanilor. Îl pusese însă pe gânduri faptul că ofiţerii noştri detaşaţi în capitala Angliei nu erau la curent cu problemele şi obiectivele de anvergură ale Departamentului de Război. Mai precis, ei nu ştiau aproape nimic despre planurile în curs de definitivare, conform cărora insulele britanice urmau să fie transformate în cea mai mare bază militară din întreaga

istorie. Marshall mi-a ordonat să plec la Londra pentru a vedea ce puteam face ca să remediez această situaţie şi pentru a mă întoarce cu recomandări privind viitoarea organizare şi dezvoltare a forţelor noastre în Europa. I-am cerut permisiunea să iau cu mine pe generalul-maior Mark Clark, pe atunci şeful de stat-major al generalului McNair, comandantul forţelor de uscat. Puneam mare preţ pe părerea lui Clark despre Anglia ca teren de instrucţie şi de concentrare a forţelor noastre.

Am plecat în a doua jumătate a lunii mai. Avionul nostru a mers pe ruta de nord, creată de forţele aeriene ale armatei americane şi menită să joace un rol de seamă în înfrângerea Axei în Europa. Aerodromurile construite în statul Maine, în Newfoundland, Labrador, Groenlanda, Islanda şi Scoţia au permis tuturor avioanelor noastre, până şi celor de vânătoare, să ajungă în Europa. Fără această rută, construită în ciuda dificultăţilor, a tendinţelor la demoralizare, ba chiar a unui profund scepticism faţă de posibilităţile ei de utilizare, cu greu ne-am fi putut menţine forţele trimise în Europa.

La sosirea în Anglia ne-a întâmpinat generalul-maior James E. Chaney, care fusese detaşat acolo ca „observator militar” înainte de intrarea noastră în război. Nici lui, nici micului său stat-major nu li se dăduse ocazia să se familiarizeze cu revoluţionarele prefaceri care avuseseră loc între timp în Statele Unite, aşa că erau complet dezorientaţi în sincerele lor încercări de a contribui la efortul de război. Ajunseseră la un punct mort, de unde nu mai puteau scăpa decât întorcându-se în Statele Unite. Până la acea dată, războiul din Pacific preocupase într-atât comandamentul american, încât mai că dăduse uitării micul nostru grup de la Londra. Lumina reflectoarelor nu se aţintise încă asupra scenei europene.

Grupul nostru de inspecţie a stat zece zile în Regatul Unit. Înapoindu-mă în S.U.A., am raportat şefului Marelui Stat-Major că, după părerea mea, răspunderea forţelor

americane în Europa trebuia să revină cuiva care să fie perfect la curent cu planurile guvernului Statelor Unite şi care să cunoască destul de bine capacităţile noastre de a forma unităţi de uscat, aeriene şi navale, precum şi de a le dota cu tehnica de luptă necesară unor ofensive. Cu obişnuita lui promptitudine, generalul Marshall m-a întrebat pe cine propun. De data aceasta aveam răspunsul gata: l-am propus pe generalul McNarney. Ştiam că el mai fusese detaşat pe câteva luni la Londra într-o perioadă anterioară, că se familiarizase pe deplin cu mecanismul ministerelor de resort şi că-i cunoştea pe mulţi dintre ofiţerii oare deţineau acolo posturi de răspundere. În afară de aceasta, primele operaţii ce urmau a fi întreprinse de americani pornind din Anglia aveau să se limiteze, după toate probabilităţile, la o serie de raiduri aeriene, deoarece concentrarea enormelor forţe de aviaţie prevăzută în planul de debarcare trebuia să ducă, în primul rând, la iniţierea unei lungi şi viguroase campanii de bombardamente. În sfârşit, ştiam că generalul McNamey avea o profundă încredere în capacitatea forţelor aeriene de a înlesni o debarcare în Franţa.

Şeful Marelui Stat-Major a respins propunerea mea. Abia îl numise pe McNarney ca locţiitor al său şi nu exista niciun alt ofiţer potrivit pentru acest post. Pentru a asigura integrarea serviciilor armatei şi a crea un climat de încredere reciprocă, generalul Marshall era de părere că în perioada aceea locţiitorul său trebuia să aparţină forţelor aeriene.

La 8 iunie am prezentat şefului Marelui Stat-Major un proiect de „Directive pentru comandantul suprem al teatrului de operaţii european”, care prevedeau un comandament unic al tuturor forţelor dislocate pe frontul european. Am atras atenţia generalului Marshall să citească foarte atent acel text înainte de a-i da drumul, deoarece avea să constituie, probabil, un document important în fazele ulterioare ale războiului. Îmi amintesc

şi astăzi răspunsul lui:

— Nici vorbă că-l voi citi. S-ar putea să fii cel care va traduce planul în viaţă. În această eventualitate, când poţi pleca?

Peste trei zile, generalul Marshall mi-a anunţat numirea mea oficială în fruntea teatrului de operaţii din Europa.

Fireşte, m-am întrebat adesea cum anume s-a ajuns la această hotărâre, la prima vedere neaşteptată. Generalul Marshall nu mi-a suflat niciodată vreun cuvinţel, dar mi-am dat seama, bineînţeles, că hotărârea nu era neaşteptată decât pentru mine şi că el chibzuise îndelung înainte de a o lua. Cărui ostaş nu-i surâde trecerea de la statul-major la un post de comandă pe câmpul de luptă? Dar, în cazul de faţă, povara responsabilităţii era atât de grea, încât făcea să-mi piară orice sentiment de orgoliu personal, şi atât de complicată, încât nu-mi mai vedeam capul de treburi. Oricum, ordinul primit pe neaşteptate m-a aruncat într-un vârtej de pregătiri, legate în majoritatea lor de predarea sarcinilor pe care le aveam la Departamentul de Război în mâinile urmaşului meu, generalul Handy.

Am avut întrevederi cu câţiva înalţi demnitari. Dintr-o scurtă convorbire cu secretarul Departamentului de Război, Stimson, am rămas cu impresia că el sconta pe foarte curând o declanşare a operaţiilor ofensive. I-am atras atenţia că orice atac împotriva continentului european va trebui precedat de o lungă perioadă de concentrare a forţelor, dar, cu acest prilej, am aflat că sprijinea cu fermitate planul nostru.

Ceva mai târziu am fost convocat la Casa Albă, unde preşedintele Roosevelt şi oaspetele lui, primul ministru Churchill, s-au întreţinut amical cu mine. Discuţia nu a avut nicio semnificaţie militară, dar era prima oară când stăteam de vorbă cu vreunul dintre cei doi oameni de stat. Germanii tocmai ocupaseră portul Tobruk, în deşertul

nord-african, şi în toată tabăra aliată domnea jalea. Cei doi conducători însă nu vădeau niciun semn de pesimism. Era o desfătare să constaţi că se gândeau la ofensivă şi victorie, nu la defensivă şi înfrângere.

Am avut, de asemenea, o întrevedere cu amiralul King – un ofiţer de marină cu o fire combativă, tăios, hotărât şi adesea atât de lipsit de menajamente, încât îi băga în sperieţi pe subalterni. În discuţia purtată mi-a subliniat că misiunea cu care plecam în Anglia marca prima tentativă deliberată a forţelor armate americane de a institui un comandament unic pentru o campanie de o durată nedefinită. Amiralul m-a asigurat că va face tot ce-i va sta în putinţă pentru a da consistenţă rangului meu de „comandant" al tuturor forţelor americane dislocate în Europa. Adăugând că nici nu voia să audă de pălăvrăgeli neroade cum că autoritatea mea s-ar bizui pe „colaborare şi interesul suprem", el a insistat asupra necesităţii de a exista o unică responsabilitate şi o unică autoritate. King m-a invitat călduros să intru în contact personal cu el ori de câte ori mi se va părea că marina încalcă, cu intenţie sau fără, acest principiu.

Erau lucruri de o importanţă vitală pentru mine, deoarece până atunci regulamentul comun al forţelor terestre şi navale în campanie avusese drept criteriu „interesul suprem", pentru a stabili căreia dintre cele două genuri de armă îi reveneau autoritatea şi responsabilitatea conducerii.

Generalul Clark şi cu mine am plecat din Washington la sfârşitul lui iunie 1942 împreună cu câţiva colaboratori. De data aceasta, despărţirea de familie mi s-a părut deosebit de grea, deşi, într-un fel, nu era decât o reeditare a unor situaţii similare care se iviseră de-a lungul multor ani. Am petrecut două zile împreună cu fiul meu, venit de la West Point, şi cu soţia, după care am plecat.

Grupul nostru a ajuns fără niciun incident în Anglia, unde am preluat imediat comanda forţelor de uscat

americane de pe teatrul de operaţii european, care se reducea pe atunci la Regatul Unit şi Islanda. Conform deprinderii, căpătate de la izbucnirea războiului, de a fabrica câte un cuvânt nou din iniţialele altora, această titulatură a devenit repede cunoscută sub numele larg răspândit de ETOUSA[50].

Statele Unite au creat teatrul de operaţii în Europa cu scopul de a pregăti participarea americană la debarcarea pe continent, pe care guvernele Marii Britanii şi S.U.A. căzuseră de acord să o considere drept principalul efort strategic îndreptat spre înfrângerea Germaniei. Iată câteva scurte extrase din directive:

„Comandantul suprem… al teatrului european… va conduce toate forţele de uscat ale S.U.A. şi personalul aflat acum pe teatrul de operaţii european sau trimis ulterior acolo, inclusiv orice unitate de infanterie maritimă care ar fi detaşată pentru a lupta împreună cu armata de uscat.

Conform acordului dintre Departamentul de Război şi Departamentul Marinei Militare, planificarea şi controlul operativ… vor fi exercitate de către comandantul suprem… în ceea ce priveşte toate forţele navale ale S.U.A. dislocate pe acest teatru.

Comandantului suprem al teatrului de operaţii european îi revin sarcinile tactice, strategice, teritoriale şi administrative ale unui comandant de front, cu restricţiile cuvenite pe insulele britanice, pentru a evita orice violare a suveranităţii britanice.

Misiunea comandantului suprem al teatrului de operaţii european va consta în a pregăti şi executa operaţii militare pe teatrul european împotriva puterilor Axei şi a aliaţilor lor”.

Pe la sfârşitul lui iunie 1942, presa din Statele Unite şi Marea Britanie se făcea ecoul apelului sovietic la deschiderea unui „al doilea front”. Era un lucru care punea

---

50 European Theater of Operations, United States Army (Teatrul de operaţii european a) forţelor de uscat ale Statelor Unite).Nota trad.

la grea încercare pe militarii de carieră, nu pentru că ar fi avut ceva de obiectat împotriva acestei idei, ci pentru că nerăbdarea opiniei publice dovedea limpede desăvârşita ei ignoranţă în problemele respective, mai ales în privinţa răgazului necesar pentru lansarea unei astfel de operaţii. Celui care nu înţelege cât de cât complexitatea acestor probleme îi va rămâne ininteligibilă şi fără sens orice relatare a celor întâmplate în cursul următorilor doi ani. Pentru a contribui la o mai bună înţelegere, iată câteva date statistice.

La 6 iunie 1944, când a avut loc debarcarea în nord-vestul Europei, în Anglia se aflau gata de luptă:

17 divizii ale Imperiului britanic, printre care 3 canadiene;

20 divizii americane;

1 divizie franceză;

1 divizie poloneză;

5 049 avioane de vânătoare;

3 467 bombardiere grele;

1 645 bombardiere medii, uşoare şi avioane-torpiloare;

698 alte aparate de luptă;

2 316 avioane de transport;

2 591 planoare;

233 L.S.T.-un (vase mari, capabile să debarce direct pe plajă tancuri şi camioane grele);

835 L.C.T.-un[51];

6 cuirasate şi 2 monitoare;

22 crucişătoare;

93 distrugătoare;

59 nave militare mai mici, în afara vedetelor-torpiloare americane, a P.T.B.-urilor[52] şi a puitoarelor de

---

51 Landing Craft, Tank — navă de desant peniru tancuri, cn un deplasament mai mic decît L.S.T. — Nota trad.

52 Petrol Torpedo Boat — vedetă-torpiloare în flota de război britanică. — Nota trad.

mine;

255 dragoare de mine.

Avioanele de luptă enumerate mai sus nu cuprind decât pe cele efectiv încadrate în escadrile. În total, navele de desant, vasele comerciale şi navele militare au trecut de 6.000, cifră în care nu intră „raţele” sau tancurile-amfibii.

În afară de acestea se mai găseau în Anglia puternice contingente de trupe la bazele noastre, unităţi de transport, echipe de întreţinere pe aerodromuri, numeroase spitale şi tot soiul de baze de reparaţii şi întreţinere. Forţele aliate aparţinând corpului expediţionar totalizau în acea zi 2.876.439 de ofiţeri şi soldaţi. Li se adăugau 41 de divizii în Statele Unite împreună cu tehnica lor de luptă şi cu aprovizionarea materială necesară, gata de a pleca pe cât de repede puteau să le primească porturile din Anglia şi cele ce vor fi fost cucerite pe continent. În plus, 10 divizii suplimentare, printre care şi câteva franceze, urmau să efectueze o debarcare în sectorul mediteranean.

O parte dintre cele mai importante şi mai vitale tehnici de luptă nu ne-au sosit în Marea Britanie decât în mai 1944, în ajunul debarcării.

Să vedem care era situaţia în iunie 1942.

Statele Unite abia se angrenau în activitatea de mobilizare şi pregătire de luptă a forţelor lor terestre, navale şi aeriene. În Irlanda de Nord nu sosiseră decât Divizia 34 infanterie, Divizia 1 blindată şi mici detaşamente ale forţelor aeriene americane, toate având la bază doar o pregătire parţială. Cea mai mare parte din tehnica de luptă navală, aeriană şi terestră încă nu fusese creată. Unele nave de desant nu se aflau nici măcar în stare de proiect. Limitele de care se izbea producţia industrială erau suficiente pentru a exclude orice posibilitate de debarcare pe scară mare în 1942 sau la începutul lui 1943. De fapt, nu a trecut mult până să devină clar că, dacă nu vom pune practic întreaga

producţie industrială a Statelor Unite şi Angliei în slujba unui singur ţel – debarcarea în Europa –, operaţia nu va putea avea loc înainte de începutul anului 1944.

Desigur, nu ne era îngăduit să explicăm publicului asemenea lucruri. Inamicul ar fi dat mult să ştie ce perspective aveam cu privire la asigurarea materială a debarcării şi noi ne străduiam din răsputeri să-i blocăm orice acces la astfel de informaţii.

Încă înainte de sosirea mea, armata americană îşi instalase cartierul general într-un bloc impozant din inima Londrei. Nu-mi surâdea deloc ideea unui comandament care funcţiona în centrul unei metropole, dar nu aveam deocamdată altă soluţie. Criza de spaţiu se făcea resimţită, şi majoritatea hotelurilor şi a celorlalte clădiri disponibile se aflau lângă Grosvenor Square, unde era situat şi cartierul meu general. La început, o bună parte din activitatea noastră a constat dintr-o serie de şedinţe cu reprezentanţii autorităţilor civile şi militare britanice. Or, lipsa mijloacelor de transport ne obliga să locuim cât mai aproape de punctele noastre principale de contact. Adăugând că nu am găsit afară din oraş o clădire destul de încăpătoare pentru personalul nostru şi că nu eram încă în stare să construim baracamente, este lesne de înţeles de ce am suferit o înfrângere în prima mea bătălie organizatorică şi de ce m-am resemnat să mă stabilesc temporar la Londra.

Statul-Major General al forţelor navale americane în Europa avea în fruntea sa pe amiralul Stark, fostul şef al Operaţiilor navale. Biroul său era independent de al meu, dar imediat ce am sosit în Anglia, Stark a venit la mine şi mi-a declarat:

— Singura mea raţiune de existenţă este să fiu de folos forţelor armate americane în Europa. Puteţi veni la mine cu orice dorinţă, la orice oră din zi sau din noapte. Şi spuneţi-mi „Betty”. Porecla asta o port de când am intrat la marină.

Forţele navale americane ce-mi fuseseră repartizate pentru operaţia proiectată se aflau sub comanda subalternului meu direct, contraamiralul Andrew C. Bennett, care s-a prezentat la mine de îndată ce am sosit la Londra. Vreme de multe luni, detaşamentul naval pus la dispoziţia mea nu prea avea să primească alte sarcini, în afara pregătirii de luptă. Aceasta reprezenta însă un element important în planurile noastre: o debarcare pe continent nu era de conceput fără o prealabilă instrucţie pe scară mare în vederea unor operaţii amfibii.

Prima mea treabă a fost de a închega şi organiza un colectiv de muncă. Generalul Marshall mi-a aprobat cererea de a-l numi pe generalul de brigadă Walter Bedell Smith în postul de şef al statului meu major. Un veritabil dar al cerului, acest om cunoştea pe de rost fiecare amănunt, fiind, totodată, capabil de a sesiza în mod clar problemele de ansamblu. Serios, harnic şi leal, el s-a dovedit la fel de eficient în anumite şedinţe dificile, ca şi în activitatea profesională. Ferm din fire şi tăios din instinct, generalul Smith instaura o atmosferă de armonie fără a recurge la împăciuitorism şi dobândise o reputaţie demnă de invidie în rândul mai tuturor armatelor şi guvernelor din Europa. A sosit la Londra în ziua de 7 septembrie şi între noi doi s-a legat o prietenie personală, dublată de o colaborare oficială, care a durat în tot cursul războiului.

Deşi planurile prevedeau că efectivele noastre se vor număra cu milioanele în faza finală, eram hotărât să mă feresc de plaga unei supraorganizări prea timpurii a forţelor de uscat. Pentru început am adus din Statele Unite doar statul-major al Corpului 2 armată, plasându-l pe cea mai înaltă treaptă ierarhică şi numind în fruntea lui pe generalul Clark. Ştiam că, în lunile ce aveau să urmeze până la strângerea efectivelor necesare pentru o ofensivă de mare amploare, aveam timp destul pentru a aduce în Anglia cele câteva comandamente ale armatelor care ne erau necesare. Am evitat astfel confuzia pe care ar fi iscat-

o cu siguranţă prezenta simultană a unui număr prea mare de ofiţeri superiori care n-ar prea fi avut ce face, sporind doar înghesuiala generală. Alcătuind diversele state-majore de jos în sus, făceam o treabă concretă şi precisă, rezervându-ne timpul pentru a alege cu grijă comandanţii de mari unităţi. Corpul 2 armată a fost încartiruit la Salisbury Plain, cel mai bun centru de instrucţie din Regatul Unit.

În fruntea serviciilor de asigurare tehnico-materială, generalul-maior John C.H. Lee s-a apucat imediat să aducă la îndeplinire cumplita sarcină de a amenaja o serie de porturi şi de a construi depozite, bivuacuri, aerodromuri şi ateliere de reparaţii, toate acestea fiind indispensabile pentru a lansa un atac de la bazele din Anglia. S-ar putea scrie o carte întreagă numai despre munca desfăşurată sub conducerea generalului Lee, într-atât a fost ea de uriaşă ca proporţii şi de importantă pentru succesul nostru. Doi ani mai târziu, atunci când s-a declanşat operaţia debarcării, Regatul Unit era un gigantic conglomerat de baze aeriene, ateliere, depozite şi tabere militare. Pe vremea aceea circula gluma că fără nenumăratele baloane captive de baraj care pluteau permanent pe cerul Angliei, insulele britanice s-ar fi scufundat în mare.

Din punct de vedere organizatoric, fiecare comandament american în Europa era structurat, conform schemei convenţionale, într-un stat-major general şi unul special. Încă de la început şi în tot cursul campaniilor noastre ulterioare, ne-a dat de furcă întrebarea: cum să separăm activitatea administrativă de cea operativă fără a mai înfiinţa încă un stat-major? Legile şi regulamentele americane atribuie comandantului suprem al unui teatru de luptă o enormă autoritate şi responsabilitate administrativă, pe care, în mare parte, el trebuie să le exercite personal. A lua de pe umerii unui stat-major mobil, cu misiuni tactice, imensul volum al acestei munci

(care trebuie făcută de obicei la un cartier general fix şi stabil) şi a folosi, totodată, cu chibzuinţă cadrele de înaltă calificare a constituit întotdeauna o problemă. Dificultăţile s-au ivit de la bun început, dar ele au devenit cu adevărat supărătoare atunci când mi s-a încredinţat în plus sarcina de a comanda forţele aliate. Într-un prim stadiu am adoptat o soluţie temporară, plecând de la premisa că Anglia ca atare va fi de fapt numai o bază, nu şi un teatru de operaţii. În calitatea sa de comandant al serviciului de asigurare tehnico-materială şi al bazei noastre în Marea Bnitanie, generalul Lee a preluat şi munca administrativă.

Timpul ne zorea să trecem la organizarea forţelor aeriene. Cât mai curând cu putinţă intenţionam să participăm la campania de bombardament împotriva Germaniei. Teatrului nostru de luptă îi fusese repartizată Flota 8 aeriană, de sub comanda generalului Spaatz. Din iulie, când a sosit la Londra, şi până la ultimul foc de armă care a răsunat victorios în Europa, el nu s-a mai despărţit de mine. În aproape trei ani de luptă, cu fiecare zi ce trecea, găseam noi motive pentru a mulţumi zeilor războiului şi Departamentului de Război pentru darul pe care mi-l făcuseră în persoana lui „Tooey" Spaatz. Era atât de modest şi de timid, se ferea cu atâta grijă de orice reclamă, încât e probabil că publicul larg nu a ajuns niciodată să-i cunoască pe deplin calităţile.

Era firesc ca o acţiune de proporţiile debarcării să ridice o puzderie de probleme organizatorice. Ele fuseseră prevăzute şi nu a trecut mult până la rezolvarea lor, cel puţin cât priveşte nevoile imediate. Unic în felul său era însă un alt domeniu, căruia a trebuit să-i acordăm o foarte mare atenţie: e vorba de modul cum se încadrau în viaţa de zi cu zi a englezilor activităţile noastre pe tărâmul pregătirii de luptă, al construcţiilor şi al măsurilor organizatorice.

Planul de a aduce în Marea Britanie masivele noastre forţe militare cerea din partea acestor insule dens

populate efortul de a se pregăti pentru găzduirea a doua milioane de americani şi de a le crea toate condiţiile necesare pregătirilor pentru marea debarcare, inclusiv terenurile de instrucţie. Criza alimentară a Angliei dusese deja la un program de cultivare intensivă a fiecărui petic de pământ, oricât de neînsemnat ar fi fost; pentru a se economisi combustibilul şi energia electrică, se desfiinţaseră toate mijloacele de transport şi toate instalaţiile electrice care nu erau absolut indispensabile. Amicala noastră invazie avea să arunce o povară considerabil mai grea pe umerii populaţiei. Întreaga suprafaţă a insulelor britanice nu depăşeşte decât cu puţin pe cea a statului Colorado şi unele porţiuni erau fie inutilizabile, fie necorespunzătoare scopurilor noastre. Irlanda de Sud era neutră, iar Scoţia dispunea de puţine terenuri convenabile pentru instrucţie. Dacă unele trupe ale noastre staţionau în Irlanda de Nord, aproape tot restul trebuia încartiruit în zonele aglomerate din centrul şi sudul Angliei. Era de aşteptat, aşadar, să se nască inevitabile conflicte cu populaţia civilă şi, în ciuda celor mai bune intenţii de ambele părţi, ne vedeam siliţi să anticipam – şi pe cât posibil să prevenim – o serie de fricţiuni reciproce, care ar fi dus în mod firesc la dispute, punând beţe în roate efortului de război.

Cu excepţia primului război mondial, opinia publică din Statele Unite considera îndeobşte că conflictele dintre ţările europene nu-i privesc decât pe europeni. Iată de ce era aproape sigur că, odată sosit în Anglia, mai fiecare soldat american se va socoti un cruciat cu stea în frunte, trimis peste ocean pentru a salva pe britanici de la pieire. Fireşte, el se va aştepta să fie tratat ca atare. Pe de altă parte, englezul se considera el însuşi salvatorul democraţiei, cu atât mai mult cu cât, vreme de un an încheiat, ţinuse piept nazismului şi atacurilor Axei de unul singur şi cu o neclintită dârzenie. O greşită înţelegere a acestei atitudini putea să aibă consecinţe nefericite.

Problema ar fi fost mai puţin acută dacă în Regatul Unit ar fi existat întinse spaţii disponibile. Dar, din cauza densităţii populaţiei, fiecare soldat american ajuns acolo contribuia parţial la înrăutăţirea condiţiilor de trai. Fiecare camion american care trecea pe stradă şi fiecare fâşie de teren care nu mai putea fi cultivată stârneau noi nemulţumiri.

Din fericire, toate acestea fuseseră prevăzute şi discutate deschis cu cei care dirijau efortul de război al Angliei. Principalul nostru colaborator era Brendan Bracken, ministrul informaţiilor. Personalitate, pare-se, la fel de controversată în viaţa politică britanică ca şi Harry Hopkins în cea americană, Bracken ne-a dat întotdeauna o mână de ajutor şi, lucru de egală importanţă, era un om plin de hotărâre şi de energie. Avea şi o altă trăsătură, frapantă mai ales la un englez, care trece de obicei drept un model de conservatorism şi corectitudine. Am crezut totdeauna că supremaţia mondială în materie de limbaj pitoresc aparţine cow-boy-ului american, dar mi-am schimbat părerea după ce l-am cunoscut pe Bracken. Efectul coloratelor sale expresii era cu atât mai puternic, cu cât ele erau debitate de o voce care scârţâia strident.

Lucrând cot la cot cu admirabila echipă de la Ministerul Informaţiilor, am elaborat un ciclu de programe intensive, menite să-i ajute pe americanii proaspăt veniţi să se adapteze la viaţa extrem de complexă a unei zone dens populate, în aşa fel încât inconvenientele să fie reduse la minimum. Dintre aceste programe, cel mai mare succes l-a înregistrat, probabil, munca educativă dusă de ambele părţi, pe care am îmbinat-o cu contactele organizate atât în locuri publice, cât şi la domiciliile particulare ale cetăţenilor. Graţie lui Brendan Bracken, englezii erau permanent la curent cu evoluţia situaţiei. El explica de ce întregii populaţii i se cereau noi sacrificii, de ce trebuiau să se creeze noi spaţii de cazare şi de ce era necesară multă îngăduinţă din partea tuturor. În acelaşi

timp, noi difuzam broşuri şi alte tipărituri educative în rândul trupelor americane înainte de îmbarcarea lor în Statele Unite cu destinaţia Anglia. Scrise în diverse limbi materne şi dialecte locale, textele conţineau indicaţii precise, de natură să uşureze procesul de adaptare a soldaţilor noştri la noul lor mediu.

Ori de câte ori era cu putinţă, noii veniţi erau duşi într-o scurtă vizită prin regiunile bombardate ale Angliei. Crucea Roşie americană şi câteva organizaţii de asistenţă socială din Marea Britanie au colaborat la lansarea unei acţiuni sistematice de invitare a militarilor americani în familii engleze. Nu am cunoscut vreun soldat de-al nostru care, după un sfârşit de săptămână petrecut ca oaspete al unei astfel de familii, să nu fi rămas cu convingerea că Statele Unite aveau un aliat sigur şi de nădejde. În schimb, am aflat de cazuri când, din dorinţa de a fi cât mai ospitaliere, gazdele foloseau raţiile lor pe câte o săptămână întreagă pentru a primi pe musafirul american de duminică. Imediat am recomandat alor noştri să ducă cu ei propriile lor raţii atunci când mergeau în vizită; simultan, o campanie propagandistică a explicat englezilor atitudinea noastră, pentru a le menaja orgoliul de gazdă şi a evita situaţiile penibile. Oriunde ne pândeau neplăceri, am luat măsuri preventive, care, în general, au fost încununate de succes. Nota dominantă a campaniei consta în evitarea exceselor de sentimentalism şi în axarea tuturor programelor noastre pe fapte concrete, cu accent pe posibilitatea oferită fiecăruia de a descoperi el însuşi faptele. Orice om care a deţinut un post de răspundere în Anglia acelei epoci va încerca totdeauna un sentiment de recunoştinţă pentru contribuţia adusă de ambele părţi la climatul de colaborare, bună înţelegere şi prietenie care domnea aproape pretutindeni.

Problemele de acest gen au scos imediat la lumină necesitatea ca fiecare stat-major să dispună de un serviciu de informare publică cât mai eficient. Preocuparea noastră

era cu atât mai acută cu cât trebuia să furnizăm celor două populaţii – americană şi engleză – informaţii pe teme foarte variate. În ceea ce mă priveşte, am inaugurat sistemul de a ţine scurte conferinţe de presă cu caracter neoficial, al căror scop era dezbaterea unor probleme de interes reciproc şi căutarea unor soluţii comune. Am insistat ca ziariştii să fie trataţi ca şi cum ar fi fost membri ai statului meu major. Mi-am manifestat întotdeauna respectul faţă de răspunderile lor colective în cadrul războiului şi ei s-au comportat la fel faţă de mine.

Prima conferinţă de presă ţinută de mine s-a soldat cu un rezultat bizar. Înainte de sosirea mea în Anglia, cenzura comandamentului american suprima orice ştire sau comentariu pe marginea măruntelor fricţiuni ivite între soldaţii americani de culoare şi alţi militari sau civili. Aceste incidente aveau adesea ca punct de plecare relaţiile personale care se creaseră între negrii din armata noastră şi tinerele englezoaice. Cu excepţia celor din oraşele mari şi din rândul claselor avute, britanicii nu împărtăşesc sentimentele de superioritate rasială care se manifestă atât de puternic în Statele Unite. Fetei dintr-un orăşel englezesc de provincie i se părea la fel de firesc să meargă la cinema sau la dans cu un negru ca şi cu un alb. Era un lucru pe care albii din armata americană nu-l puteau înţelege. Din cauza aceasta se iscau adesea încăierări şi albilor noştri nu le-a venit să-şi creadă ochilor când au constatat că ziarele britanice erau categoric de partea negrilor.

Aflând la conferinţa de presă că ştirile de acest gen cădeau sub interdicţia cenzurii, am revocat pe loc ordinul şi le-am spus gazetarilor că pot scrie ce vor, rugându-i doar să nu piardă din vedere perspectivele de mai largă amploare. Spre surprinderea mea, câţiva ziarişti au luat cuvântul, cerându-mi să nu ridic interdicţia şi aducând o serie de argumente în sprijinul acestei teze. Pescuitorii în apă tulbure, susţineau ei, vor exagera importanţa

incidentelor, iar ştirile publicate pe marginea lor vor stârni disensiuni în Statele Unite. Le-am mulţumit, dar am rămas la punctul meu de vedere, urmarea fiind că niciuna dintre relatările apărute ulterior nu a provocat vreo agitaţie cu adevărat serioasă. Era o lecţie pe care m-am străduit să nu o uit niciodată.

Trebuia să facem paşi înainte pe mai multe planuri deodată – administraţie, pregătire, instrucţie, planificare. Din pricina unor deficienţe mai vechi ale armatei noastre, în rândul soldaţilor americani domnea o consternantă incapacitate de a discerne cauzele fundamentale ale războiului. Deosebirile dintre democraţie şi totalitarism constituiau subiecte care prezentau un interes de natură mai curând academică decât personală. Soldaţii nu înţelegeau câtuşi de puţin de ce se amestecau Statele Unite într-un conflict din Europa. Dar, indiferent de divergenţele de opinie ivite pe această temă înainte de intrarea noastră în război, acum era imperios necesar ca oamenii noştri să capete o explicaţie clară, simplă şi la îndemâna tuturor. O altă deficienţă, decurgând din prima, o constituia lipsa de înţelegere a soldaţilor faţă de necesitatea disciplinei militare şi a pregătirii sistematice prin care să înveţe mânuirea armelor şi să se integreze în colective bine închegate.

Ambele aspecte reveneau adesea în comentariile unor ziarişti dotaţi cu spirit de observaţie. Erau probleme care nu puteau fi ignorate – aşa cum încercau să facă unii comandanţi –, sub pretextul de complezenţă că trupele nu trecuseră încă prin „botezul focului”. Dintotdeauna dăinuie ciudata concepţie că, în acest domeniu, culmile perfecţiunii se ating instantaneu, odată cu primul ţiuit al unui glonte vrăjmaş. Fără îndoială, experienţa de luptă te învaţă anumite lucruri pe care nu ai cum să le asimilezi pe nicio altă cale. Tot atât de adevărat este însă că un comandant care-şi lasă unitatea să intre în foc fără ca ea să fi beneficiat în prealabil de niciun avantaj, nicio

pregătire, nicio explicaţie utilă, se face vinovat de o gravă crimă faţă de soldaţii pe care-i conduce.

Ostaşul trebuie să ştie pentru ce luptă – iată un punct asupra căruia s-ar părea că nu încap discuţii. Totuşi, mi-a fost dat să aud comandanţi care încercau să simplifice peste măsură această problemă psihologică, susţinând că ostaşii nu luptă decât din câteva motive elementare şi de ordin mai ales local. Printre acestea se numără mândria de a face parte dintr-o unitate, respectul faţă de părerea camarazilor şi devotamentul orb pentru superiorul imediat. Sunt lucruri importante, pe care niciun comandant înţelept nu le va neglija dacă vrea să aibă o unitate combatantă de prim rang, în care toţi ostaşii să fie atât de bine pregătiţi, încât şansele de succes şi de supravieţuire să atingă nivelul maxim. Dar, în ciuda limbajului său zeflemist, uneori chiar cinic, soldatul este o făptură umană înzestrată cu inteligenţă; el pretinde, pe bună dreptate, să cunoască motivele fundamentale care au determinat ţara sa să intre în război, precum şi consecinţele diametral opuse pe care le-ar avea victoria sau înfrângerea.

Odată cu încorporarea contingentului 1941, răspunderea pentru clarificarea unor astfel de probleme a revenit în mod aproape exclusiv comandanţilor militari. Dar aici îşi spunea cuvântul o flagrantă deficienţă a procesului educativ din Statele Unite: după părerea mea, insistenţa cu care s-a pus accentul pe drepturile şi libertăţile individuale ale cetăţeanului american lăsa în umbră un adevăr la fel de important, anume că privilegiile individului nu pot fi asigurate decât atâta vreme cât cetăţeanul acceptă să răspundă pe deplin de bunăstarea poporului care îi garantează exercitarea unor astfel de drepturi.

Credinţa într-o cauză fundamentală reprezintă un factor cel puţin la fel de important pentru a repurta o victorie ca şi disciplina sau spiritul de corp, indiferent prin ce metode s-ar obţine ele. Ostaşii lui Cromwell mărşăluiau

spre câmpul de luptă cântând imnuri. Disciplina lor de fier era dublată de o convingere interioară care nu-i părăsea niciodată, oricât de dramatică ar fi fost situaţia.

Graţie soldaţilor amatori de porecle, clădirea din Grosvenor Square, sediul cartierului nostru general şi al Ambasadei americane, a fost botezat curând „Eisenhowerplatz”, nume sub care era menţionat din când în când până şi în presă.

Din păcate, cartierul în care era situată nu-mi permitea să duc o viaţă personală tihnită. Ospitalitatea britanică şi prezenţa la Londra a unui mare număr de prieteni din Statele Unite dădeau naştere unui torent de invitaţii de tot soiul. În cele din urmă, pentru a evita incidentele inerente vieţii de hotel, m-am mutat cu domiciliul personal într-o vilă mică şi liniştită de la marginea oraşului. M-am instalat acolo împreună cu consilierul naval, comandorul Harry C. Butcher, şi cu ordonanţa mea, sergentul Michael McKeogh. Doi militari de culoare, sergenţii John Moaney şi John Hunt, care se ocupau de întreţinerea; casei şi de pregătirea unor mese frugale, au rămas alături de mine tot restul războiului.

Începând cu luna iulie şi până la capitularea Germaniei, nu am mai dat curs nici unei invitaţii, cu excepţia celor venite din partea primului ministru Churchill şi a reprezentanţilor forţelor armate americane sau britanice. Aceste reuniuni aveau însă ca principal obiect rezolvarea unor probleme de muncă.

Vizitele pe la unităţi nu ajunseseră încă la proporţiile pe care aveau să le atingă ulterior, căci însuşi numărul unităţilor americane în Regatul Unit era încă destul de redus. Una dintre primele călătorii de acest gen am făcut-o în legătură cu cea dintâi operaţie ofensivă pe care am întreprins-o împotriva inamicului – un raid de bombardament în cinstea zilei de 4 iulie 1942. Obiectivele erau patru aerodromuri germane din Olanda. Cele şase aparate „Boston”, puse sub comanda căpitanului Charles

C. Kegelman şi încadrate într-o formaţie britanică mai mare, au fost întâmpinate cu un foc intens de antiaeriană şi două dintre ele nu s-au mai înapoiat. Pentru a marca apariţia noastră pe câmpul de luptă european, am găsit răgazul să fac o vizită echipajelor chiar înainte de decolare şi să stau de vorbă cu supravieţuitorii după întoarcerea lor din raid.

În toată perioada războiului, primul ministru Churchill a păstrat un contact atât de strâns cu toate teatrele de operaţii, încât devenise de fapt membru al Consiliului Britanic al Şefilor de State-Majore; nu-mi amintesc de vreo discuţie mai importantă ţinută acolo fără ca el să fi fost de faţă.

Conducător înzestrat cu harul de a însufleţi oamenii, Churchill întruchipa parcă curajul şi perseverenţa Angliei atunci când e pusă la grea încercare şi spiritul ei conservator ori de câte ori repurtează o izbândă. Nutrind convingeri de o fermitate extraordinară, era un maestru în arta discuţiilor şi a dezbaterilor. Dăruindu-se fără precupeţire unei singure cauze – încheierea victorioasă a războiului – şi achitându-se destul de in treacăt de restul răspunderilor ce-i reveneau în calitate de prim-ministru al Marii Britanii, el se dovedea un adversar dificil atunci când propriile tale păreri nu-ţi permiteau să subscrii la punctul lui de vedere, în majoritatea cazurilor, problemele noastre se rezolvau pe baza unui acord aproape instantaneu, dar, din când în când, pe anumite teme importante, discuţia lua cu totul altă întorsătură. Chiar într-o convorbire purtată cu o singură persoană, Churchill era în stare să devină foarte retoric, dar, în acelaşi timp, forţa sa de voinţă dădea frazelor un ton firesc şi adecvat. Apelând cu aceeaşi uşurinţă la umor ca şi la patetism, împrumutând de la clasicii greci ca şi de la Donald răţoiul, folosea în sprijinul tezei sale tot ce-i putea servi – de la citate şi şabloane până la expresii grosolane de argou.

Îl admiram şi mi-era drag, lucru de care era perfect

conştient şi pe care nu ezita să-l speculeze, încercând să mă atragă de partea lui în câte o discuţie. Totuşi, în ciuda voinţei sale neclintite, în niciuna dintre împrejurările în care opiniile noastre se dovedeau a fi diametral opuse, Churchill nu s-a purtat cu nimic mai puţin prieteneşte faţă de mine, chiar şi atunci când rămâneam până la capăt la părerea mea. De asemenea, el şi-a dat totdeauna multă osteneală să mă trateze cu tot respectul ce mi se cuvenea, mai întâi ca ofiţerul american cel mai înalt în grad din Anglia, apoi în calitate de comandant suprem al forţelor aliate în Europa. Studia cu pasiune istoria militară a diferitelor războaie din trecut şi nu exista discuţie cu el, fie şi pe teme pur profesionale, de pe urma căreia să nu ai ceva de învăţat. Dacă trebuia să accepte o măsură cu care nu era de acord, revenea mereu şi mereu la atac, încercând să-şi impună punctul de vedere, până în clipa când se trecea la executarea hotărârii luate. Odată acţiunea declanşată, avea darul să uite totul, din dorinţa de a duce treaba la bun sfârşit, şi, fără excepţie, se străduia să acorde un sprijin mai mare decât cel pe care-l făgăduise. În diferite perioade ale războiului, primul ministru şi cu mine ne-am situat pe poziţii potrivnice în câteva dintre cele mai critice situaţii pe care le-am avut de înfruntat. Dar, atâta vreme cât acţionam în limitele directivelor stabilite de cele două guverne aliate, Churchill nu avea niciun drept să se amestece. Nu-i mai rămânea decât fie să încerce să mă convingă, fie să atenteze pur şi simplu la concepţia de bază a alianţei noastre. Cu toate acestea, dacă ar fi fost o personalitate ceva mai puţin mare, ar fi putut să-mi facă infinit mai multe dificultăţi de tot soiul. Îi voi rămâne veşnic şi profund îndatorat pentru ireproşabila sa curtoazie şi pentru sprijinul neprecupeţit pe care mi l-a acordat, chiar şi atunci când anumite hotărâri importante nu-i erau pe plac.

Munca de planificare şi organizare scotea uneori la iveală faptul că între concepţiile americane şi cele

britanice existau deosebiri care săpau direct la temelia planului nostru de ansamblu. Deşi au fost discutate într-o atmosferă cordială şi obiectivă, problemele erau foarte serioase. Ori de câte ori intram în contradicţie cu el, primul ministru se bucura, bineînţeles, de sprijinul Cabinetului de Război britanic şi al consilierilor săi tehnici. Era inevitabil şi firesc să apară divergenţe între noi. Diferenţele de condiţii geografice antrenează deosebiri în materie de doctrină militară, iar variatele experienţe din timpul războiului duc la concepţii strategice foarte puţin asemănătoare. Un exemplu ni l-a oferit, încă de la început, planul de utilizare a aviaţiei noastre de bombardament, care se dezvolta într-un ritm lent

Comandamentul forţelor aeriene militare ale Statelor Unite preconiza raiduri de zi, efectuate de formaţii bine protejate şi având drept coloană vertebrală bombardierele de tip „Fortress”. Mi-am exprimat deplinul acord cu acest punct de vedere. Fiecare avion „Fortress” dispunea de zece mitraliere de calibru 0, 50 pentru apărare. După părerea noastră, zburând în formaţii destul de strânse pentru a permite concentrarea unei enorme puteri de foc, ele puteau depăşi considerabil zona în care erau sub protecţia avioanelor de vânătoare, efectuând bombardamente de zi fără a suferi pierderi prea mari.

Churchill era convins că greşim şi că S.U.A. Îşi iroseau resursele şi energia în această tentativă. Generalul Spaatz ştia că uzinele americane lucrau încă de pe atunci la construcţia unor avioane de vânătoare cu rază mare de acţiune, pe care Flota 8 aeriană urma să le capete în termenul prevăzut pentru completarea efectivelor sale. Dar vreme de câteva luni, Spaatz trebuia să se mai mulţumească cu avioanele de vânătoare de tip P-39 şi P-40, care aveau o rază de acţiune foarte limitată – în jur de 300 de mile. Churchill ne cerea cu insistenţă să abandonăm cu desăvârşire ideea bombardamentelor de zi şi să începem pregătirea echipajelor noastre pentru zboruri de noapte.

La acea epocă, englezii aveau o experienţă mult mai mare decât noi în materie de aviaţie. Imediat după „bătălia Angliei” din 1940, ei se apucaseră să creeze cu mare trudă o flotă aeriană de bombardament, care putea lovi până departe, în inima Germaniei. Experienţa îi învăţase să efectueze numai raiduri de noapte, altfel sufereau pierderi grele. În noaptea de 30 spre 31 mai 1942, britanicii au întreprins primul lor bombardament cu o mie de avioane, atacând oraşul Köln. Pierderile s-au ridicat la 42 de aparate.

La lumina zilei, bombardierele engleze nu ar fi putut să se angajeze într-o astfel de acţiune decât cu preţul unor pierderi catastrofale. După părerea noastră, aceasta se datora faptului că avioanele britanice erau concepute cu scopul de a transporta o încărcătură masivă de bombe la mare distanţă, ceea ce se obţinea pe seama vitezei şi a puterii de foc defensive. Avionul de vânătoare englez denumit „Spitfire” avea dezavantajul unei foarte scurte raze de acţiune, deşi în alte privinţe se număra printre cele mai izbutite realizări aeronautice ale epocii. Deşi recunoşteau superioritatea puterii de foc defensive a formaţiilor noastre de „Fortress”, englezii continuau să afirme că, dacă nu ne vom orienta repede spre bombardamente de noapte, vom suferi pierderi uriaşe şi eforturile noastre se vor dovedi zadarnice.

Discuţiile pe această temă s-au lungit la nesfârşit, fără ca vreuna din părţi să se dea bătută. Cu toţii căzusem de acord că, în caz de reuşită, bombardamentele de precizie la lumina zilei ar fi cu mult superioare bombardamentelor nocturne „în zonă”, ţinând seama de rezultatele obţinute pe fiecare tonă de explozive. Discuţiile se axau, aşadar, pe un singur punct – posibilitatea de punere în practică. Poziţia adoptată de generalul Spaatz şi de mine avea aprobarea şefilor marilor state majore americane. Noi insistam ca sistemul pe care-l preconizam să fie supus unor probe şi verificări foarte minuţioase

înainte de a ne lăsa convinşi să renunţăm la el.

Câteva luni mai târziu, bilanţul final a arătat că ambele tabere avuseseră parţial dreptate. Atunci când bombardierele noastre grele au început să opereze în formaţii compacte, ieşind din raza de acţiune a vânătorii aliate, volumul focului lor de apărare a stârnit o asemenea stupoare în rândurile inamicului, încât o bucată de vreme am beneficiat de un grad foarte înalt de imunitate. Treptat însă, germanii au inventat noi tactici şi metode, începând să atace unităţile noastre cu puternice formaţii de vânătoare. Procentajul pierderilor americane a prins să crească rapid. La 13 iunie 1943, Flota 8 aeriană a S.U.A. a atacat portul Kiel cu 76 de bombardiere neînsoţite de vânătoare şi a pierdut 22. Într-un raid ulterior, din 291 de avioane am pierdut 60. Cu fiecare avion doborât ieşeau din luptă cel puţin zece ofiţeri şi soldaţi. În faţa unui asemenea procentaj de pierderi este cert că, dacă nu am fi trecut la producţia de masă a unui avion de vânătoare eficient şi cu rază mare de acţiune, ar fi trebuit să ne modificăm programul de bombardament şi n-am mai fi pătruns în spaţiul aerian al Germaniei decât sub mantia întunericului sau a vremii proaste.

Dar pe vremea când aveau loc dezbaterile despre care am vorbit, aceste experienţe ţineau încă de domeniul viitorului. În calculele mele intra, ca un factor de seamă, importanţa pe care o atribuiam bombardamentelor de precizie în netezirea drumului spre debarcarea în Franţa a forţelor noastre de uscat.

Aici se afla cheia de boltă a planului de debarcare. Dacă bombardamentul de zi, incomparabil mai exact, se dovedea impracticabil, o ofensivă pe scară mare împotriva continentului european devenea, după părerea mea, extrem de riscantă. Iată de ce, chiar dacă bombardamentele de precizie nu puteau depăşi limita razei maxime de acţiune a avioanelor de vânătoare, aviaţia militară a S.U.A. trebuia să se dezvolte şi mai departe în

aceeaşi direcţie, ca să avem cândva la dispoziţie puternicele forţe aeriene necesare pentru efectuarea acţiunilor de pregătire în zonele alese pentru debarcare.

Până în cele din urmă, aviaţia militară americană a perseverat în aplicarea programului de bombardamente de precizie, în timp ce bombardierele britanice s-au străduit să sporească eficienţa raidurilor nocturne. În ianuarie 1943, cu prilejul Conferinţei de la Casablanca[53], problema s-a pus din nou, la cel mai înalt nivel, dar rezultatul a fost doar o confirmare a deciziei anterioare de a folosi ambele procedee.

Pe lângă munca de organizare şi planificare; ne mai revenea sarcina de a elabora un plan operativ care să aplice în practică principiile strategice asupra cărora cele două guverne căzuseră de acord. Pe vremea aceea, generalul Sir Bernard Paget se afla în fruntea forţelor armate ale metropolei, din rândul cărora urma să provină contingentul britanic al armatei de debarcare. Din trupele lui Paget făceau parte şi câteva divizii canadiene, puse sub comanda generalului Andrew McNaughton. Mareşalul aerului Sir Sholto Douglas era desemnat să devină comandantul forţelor aeriene ale Corpului expediţionar britanic, iar amiralul Sir Bertram Ramsay fusese numit în fruntea forţelor navale. În colaborare cu toţi aceştia, statul-major american, condus de mine, s-a înhămat la munca de elaborare a unui plan de debarcare în Europa.

E greu de evocat acum atmosfera sumbră, ba chiar apăsătoare a acelor zile, când starea de spirit a populaţiei se repercuta asupra moralului multora dintre cei ce lucrau înăuntrul sau în afara statului nostru major. Cu excepţia înfrângerii suferite de flota japoneză la Midway[54] în

53 La Conferinţa de la Casablanca (14—23 ianuarie 1943), preşedintele Roosevelt, primul ministru Churchill şi Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore au convenit asupra viitoarelor operaţii ale forţelor americane şi britanice, printre care debarcarea în Sicilia şi amînarea cu un an a debarcării în Europa. — Nota trad

54 în bătălia de la Midway (4—6 iunie 1942) una dintre cele mai

primele zile ale lunii iunie, situaţia aliaţilor nu era deloc trandafirie. Perspectivele se anunţau promiţătoare numai într-un viitor îndepărtat şi doar cu condiţia ca Uniunea Sovietică să reziste în continuare, deşi Statele Unite, în plină perioadă de dezvoltare a capacităţilor lor latente, nu-i puteau oferi decât un limitat ajutor material. De asemenea, era esenţial ca Marea Britanie să lupte cu ghearele şi cu dinţii pentru a se menţine în India şi în deşertul egiptean, astfel încât cei doi inamici principali ai noştri să nu facă joncţiunea şi să nu pună mâna pe petrolul din Orientul Mijlociu.

În vara anului 1942 îţi trebuia o doză considerabilă de încredere, ca să nu spun de optimism, pentru a aştepta ziua când potenţialul Statelor Unite va ajunge la stadiul deplinei dezvoltări şi când forţa celor trei mari aliaţi se va exercita, simultan şi decisiv, împotriva puterilor Axei în Europa. Această atitudine de încredere era o obligaţie la toate eşaloanele superioare. Orice manifestare de defetism, ca şi orice simptom de demobilizare în muncă erau motive suficiente pentru o demitere imediată a celui în cauză – lucru pe care îl ştiau toţi ofiţerii.

În mai 1942, cu prilejul primei mele vizite la Londra, constatasem că nu se întocmise încă niciun studiu amănunţit în vederea planurilor tactice pentru o debarcare pe litoralul de nord-vest al Europei. Rămâneau încă de stabilit necesităţile în oameni, avioane şi asigurare tehnico-materială. În linii generale, mă gândeam la un asalt care să aibă loc la începutul anului 1943. În fazele iniţiale, britanicii urmau să alcătuiască grosul trupelor, americanii sprijinindu-i cu zece sau douăsprezece divizii. Acest proiect de ansamblu presupunea existenţa în Anglia a unei forţe aeriene în stare, cu unele întăriri, să întreprindă acţiunile de pregătire şi de sprijin pe care le

hotărîtoare ciocniri navale ale războiului, japonezii au pierdut 4 portavioane, un crucişător greu, 275 de avioane şi 3 500 de morţi. Pierderile americane s-au limitat la un portavion, 132 de avioane şi 307 morţi. — Nota trad.

socoteam necesare. Porneam, de asemenea, de la premisa că englezii vor putea să ne ajute materialmente în procurarea rapidă a întregii tehnici de desant maritim de care aveam nevoie. Şi, bineînţeles, contam pe faptul că din Statele Unite vor sosi cu regularitate noi divizii cu efective suficiente pentru a susţine în permanenţă ofensiva şi pentru a intensifica operaţiile împotriva inamicului.

Cu aceste idei generale în minte, dar fără a dispune de un studiu amănunţit pe baza căruia să pot trage o concluzie fermă, am participat la o şedinţă neoficială a Consiliului Britanic al Şefilor de State-Majore. La scurtă vreme după începerea şedinţei am fost invitat să-mi expun părerile de ansamblu în privinţa operaţiei proiectate. Pe atunci eram un american oarecare şi mă ocupam cu planificarea în Departamentul de Război din Washington, fără să am habar că peste o lună voi fi detaşat la Londra. De pe această poziţie, am spus în esenţă următoarele:

— Prima măsură care trebuie luată este numirea unui comandant al întregii operaţii. Cele două guverne vor investi pe acest om cu maximum de autoritate pe care i-o pot delega. I se va cere să elaboreze un plan de debarcare în Europa, bazat pe certitudinea că acţiunea va fi încununată de succes, cel puţin în sensul că pe continent se va stabili un front ferm, de unde vom întreprinde operaţii eficiente împotriva germanilor. I se va ordona să întocmească de urgenţă o schiţă a planului şi să prezinte Comandamentului Unificat al Şefilor de State-Majore lista necesităţilor sale, nu numai în trupe de toate armele, ci şi în tehnică de luptă de toate categoriile – uscat, apă şi aer.

— Şi pe cine aţi numi în fruntea expediţiei? – a fost prima întrebare ce mi s-a pus.

Sub impresia că debarcarea va avea loc la începutul lui 1943, când era inevitabil ca englezii să asigure majoritatea efectivelor angajate în fazele iniţiale, am răspuns:

— În America am auzit multe despre un om care se

ocupă intens, de luni de zile, cu studiul operaţiilor de debarcare. După câte ştiu, este şeful de stat-major al operaţiei de desant maritim şi se numeşte amiralul Mountbatten. De altfel, indiferent de persoană, cineva trebuie numit în funcţia de comandant unic: o astfel de operaţie nu poate fi dirijată de un comitet. Mi s-a spus că amiralul Mountbatten este viguros, inteligent şi curajos şi, cum la începutul acţiunii vor participa forţe predominant britanice, cred că o va scoate la capăt.

O tăcere uimită a întâmpinat observaţiile mele, după care generalul Brooke mi-a spus:

— Domnule general, probabil că n-aţi făcut încă cunoştinţă cu amiralul Mountbatten. Stă chiar în faţa dumneavoastră, de partea cealaltă a mesei.

Faptul că nu-l recunoscusem intrând în şedinţă, ca şi remarcile personale pe care le formulasem la adresa lui au provocat un moment de stânjeneală. Nu m-am lăsat însă şi am răspuns:

— Repet, totuşi, că cheia succesului stă în numirea unui comandant căruia să i se dea deplină autoritate şi răspundere pentru munca de planificare şi de pregătire, care altfel va rămâne nefăcută în vecii vecilor.

Şedinţa avea drept scop doar un schimb de păreri, aşa că nu a dat niciun rezultat concret. Inutil să adaug însă că de atunci încoace lordul Mountbatten este prietenul meu apropiat şi statornic.

După detaşarea mea definitivă la Londra; comandanţii pe care îi privea operaţia proiectată au început să ţină o serie de şedinţe pentru a examina în amănunt condiţiile ce se cereau îndeplinite. De obicei, la aceste discuţii participau generalul Paget, amiralul Ramsay, mareşalul de aviaţie Douglas, generalul Spaatz, amiralul Mountbatten şi cu mine, împreună cu grupuri din statele-majore respective.

Nu s-a întocmit niciun plan al vreunei acţiuni precise, deoarece niciunul dintre noi nu era investit cu autoritatea

necesară pentru aşa ceva. Am discutat la nesfârşit zeci de păreri diferite despre strategie, tactică, organizare şi asigurare. Discuţiile se încâlceau şi mai rău datorită prejudecăţilor personale şi profesionale, precum şi feluritelor opinii despre utilitatea aviaţiei în operaţiile terestre.

Totuşi, graţie acestor analize şi dezbateri, americanii au avut prilejul să ia cunoştinţă mai îndeaproape de detaliile problemelor strategice, tactice şi de asigurare pe care le ridica o debarcare de vaste proporţii în Europa. Am căpătat acces la toate datele aflate în posesia serviciilor de informaţii britanice şi am aflat exact în ce constau forţele de uscat, navale şi aeriene ale Angliei şi ce obligaţii le reveneau. A împinge şi ai departe mobilizarea resurselor britanice, într-o măsură cât de cât semnificativă, era de neconceput. Englezii aruncaseră în luptă toate capacităţile lor, folosind până şi femeile între 18 şi 52 de ani.

Am aflat o grămadă de lucruri care ne-au determinat să revizuim radical concepţiile noastre mai vechi despre operaţie. În primul rând, am aflat că forţele aeriene britanice nu dispuneau de avioane în număr suficient şi de tip corespunzător, nici de echipaje cu pregătirea încheiată pentru a efectua intensiva pregătire de zbor pe care o consideram indispensabilă în vederea unei debarcări reuşite. În al doilea rând, ne-am dat seama că marina militară a Angliei, nevoită să se ţină în rezervă pentru a face faţă oricând vreunui pericol de atac din partea flotei de suprafaţă germane, nu putea asigura un sprijin direct destul de masiv şi niciun bombardament naval destul de intens pentru a asigura succesul debarcării.

În privinţa forţelor de uscat, englezii stăteau; de asemenea, destul de prost. Ţinând seama de obligaţiile pe care le aveau în India şi în Orientul Mijlociu, precum şi de precara lor poziţie în Africa de Nord, ei nu aveau cum să participe la debarcare cu mai mult de cincisprezece divizii, în sfârşit, am constatat că, în materie de nave de desant,

tehnică specială şi depozite pentru stocarea materialului de rezervă, englezii nu o duceau mult mai bine ca noi. Toate acestea însemnau că nu puteam conta pe efectuarea unei debarcări de amploare în Europa până ce Statele Unite nu vor dispune de forţele terestre, navale şi aeriene capabile să permită participarea S.U.A. la faza iniţială a operaţiei cel puţin pe picior de egalitate cu Anglia, urmând ca apoi ele să asigure grosul unităţilor terestre şi aeriene de care va fi nevoie. În afară de aceasta, atacul mai depindea şi de momentul când industria americană va fi în stare să livreze tehnică specială din belşug şi o uriaşă cantitate de materiale de aprovizionare.

Pentru noi, cei de la statul-major american din Londra, devenea din ce în ce mai îndoielnic că o ofensivă pe scară mare va putea fi lansată la începutul primăverii anului 1943. Pe de altă parte, ar fi fost extrem de riscant să declanşăm o operaţie importantă peste Canalul Mânecii în sezonul de toamnă, aşa că, treptat, am început să realizăm că o debarcare masivă nu va fi cu putinţă înainte de primăvara anului 1944.

Era dureros că ajunsesem la o asemenea concluzie. Era dureros pentru noi, pentru şefii statelor noastre majore, şi infinit mai dureros pentru conducătorii politici ai celor două ţări, căci nu numai că pe umerii lor apăsa povara obligaţiei de a dirija în aşa fel industria încât să producă nave, tunuri, tancuri şi avioane, precum şi de a mobiliza milioane de oameni în acest scop, dar tot lor le revenea sarcina de a susţine moralul populaţiei civile în perioada de pregătire. În plus, cele mai multe dintre cauzele cărora li se datora întârzierea debarcării nu puteau fi explicate publicului. A le da în vileag ar fi însemnat a scoate la lumină propriile noastre slăbiciuni, riscând să facem şi mai irespirabilă atmosfera de tristeţe şi descurajare, atât de apăsătoare pe atunci, ca urmare a rapidelor victorii japoneze şi a eşecurilor suferite de

trupele engleze în deşert la începutul verii[55].

Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore îşi dădea acum seama, cât se poate de clar, că nicio debarcare de amploare în Europa occidentală nu era posibilă în 1942. L-am ţinut pe generalul Marshall la curent cu stadiile succesive ale concluziilor noastre, mai ales pe calea comunicărilor verbale, transmise prin ofiţeri de stat-major demni de încredere. La mijlocul lunii iulie 1942, generalul Marshall şi amiralul King au sosit la Londra pentru convorbiri cu şefii britanici de state-majore. Pe ordinea de zi erau problemele ridicate de constatarea că va mai trece o lungă perioadă de vreme înainte de a se putea efectua o operaţie hotărâtoare şi de mari proporţii pe coastele de nord-vest ale Europei. Următorii factori trebuiau luaţi în considerare:

„Importanta operaţie strategică care urma să fie întreprinsă de comun acord de Marea Britanie şi Statele Unite nu ar putea fi realizată, în cel mai bun caz, decât spre sfârşitul anului 1943 din cauza lipsei de efective şi de tehnică de luptă. Deoarece toamna ar fi o perioadă extrem de defavorabilă pentru lansarea unei astfel de campanii, este posibil ca ziua Z să fie amânată până în primăvara anului 1944, în afară de cazul când ar surveni o modificare neprevăzută şi radicală a situaţiei.

Rusia cere cu insistenţă ca Marea Britanie şi Statele Unite să întreprindă o acţiune ofensivă în 1942 şi există serioase temeri că, fără o asemenea acţiune, s-ar putea ca frontul sovietic să sufere consecinţe dintre cele mai grave.

În Statele Unite şi Marea Britanie, precum şi în toate ţările ocupate din Europa, reacţia psihologică riscă să atingă limitele dezastrului în eventualitatea că nu se va întreprinde nicio acţiune pozitivă de un fel sau altul în

---

55 După căderea Tobrukului (21 iunie 1942), trupele Axei, sub comanda lui Rommel, au silit Armata 8 britanică să se retragă cu peste 60 km în interiorul Egiptului, pe linia fortificată El- Alamein—Qatar, la numai 96 km de Alexandria. — Nota trad.

cursul anului 1942.

Oricare ar fi operaţia iniţiată în 1942, ea va avea în mod inevitabil proporţii mult mai reduse decât proiectata debarcare în Europa şi, în măsura posibilului, va trebui să nu afecteze serios planul de producţie şi programul pregătirilor în curs pentru importanta operaţie finală.

Preşedintele a ordonat în mod special şefilor de state-majore ale S.U.A. să declanşeze o acţiune ofensivă terestră, de un fel oarecare, în Europa, în cursul anului 1942.

Date fiind împrejurările, trei direcţii de acţiune se impuneau a fi studiate cu atenţie.

Prima era trimiterea de întăriri directe trupelor britanice din Orientul Mijlociu pe ruta din jurul Capului Bunei Speranţe, în scopul de a distruge armata lui Rommel şi de a lua sub un control sigur zona centrală a Mediteranei, prin cucerirea Tripolitaniei.

Cea de-a doua consta în pregătirea unor forţe de desant maritim pentru a ocupa Africa de nord-vest, în intenţia de a întreprinde ulterior operaţii spre est, pentru a-l prinde pe Rommel într-un cleşte gigantic şi, până la urmă, a face întreaga Mediterană utilizabilă de către Naţiunile Unite.

Cea de-a treia direcţie viza o operaţie limitată pe coasta de nord-vest a Franţei, cu forţe relativ mici şi cu obiective mărginindu-se la capturarea unei regiuni care putea fi apărată de atacurile germane; ulterior, ea urma să constituie un cap de pod pentru debarcarea de mari proporţii, asupra căreia se căzuse de acord că forma obiectivul final. Locurile alese erau fie Peninsula Contenţin, fie Bretania. Această variantă purta numele de cod „Sledgehammer” („Baros”).

Pentru moment nu se întrevedea nicio altă posibilitate de acţiune. Dezbaterile au fost lungi şi exhaustive. Un factor de seamă care influenţa pe atunci modul de a gândi al americanilor era profunda noastră

bănuială că englezii nu vedeau cu ochi buni proiectul aprobat de expediţie peste Canalul Mânecii, având serioase îndoieli în privinţa posibilităţii de a efectua vreodată o debarcare de mari proporţii în nord-vestul Europei. Iată de ce, deşi nu puteam recomanda să stăm cu mâinile în sân în tot intervalul cât vor dura producerea şi acumularea celor necesare marii debarcări, nu ne surâdea niciun proiect de natură să ne creeze obligaţii imprecise faţă de o strategie în care nu credeam. Eram la curent cu îndoielile sincere ale britanicilor – adesea exprimate într-o manieră generală de Churchill, dar într-un mod precis şi concret de generalul Paget – faţă de vasta operaţie ofensivă peste Canalul Mânecii, cunoscută la acea epocă sub numele de „Roundup" („Razie"). Generalul Marshall era pe deplin de acord că, indiferent de hotărârea Conferinţei de la Londra care se ţinea atunci, trebuia să obţinem de la englezi o reconfirmare fără echivoc a strategiei marii debarcări în Europa.

Sub influenţa acestor considerente, eu personal înclinam la acea dată spre cea de-a treia direcţie de acţiune, cu alte cuvinte spre tentativa de a ocupa un mic cap de pod pe litoralul de nord-vest al Franţei. Totuşi, i-am spus generalului Marshall ca proiectul era hazardat şi că singurul motiv care mă făcea să-l susţin era teama că ne vom angaja atât de mult într-o altă operaţie, încât marea expediţie de partea cealaltă a Canalului Mânecii va fi amânată *sine die,* ba chiar anulată. Era aproape cert că orice operaţie întreprinsă în 1942 în Mediterana va face imposibil asaltul hotărâtor în 1943.

Desfăşurarea ulterioară a evenimentelor m-a convins că cei care considerau că operaţia „Sledgehammer" nu era indicată în acel moment aveau dreptate în modul cum apreciau datele problemei. Avioanele noastre de vânătoare din 1942, cu raza lor limitată de acţiune, nu ne-ar fi putut asigura o acoperire suficientă în spaţiul aerian al peninsulelor Contenţin sau Bretania împotriva aviaţiei

germane de atunci. În cel mai bun caz, operaţia ar fi fost foarte costisitoare. Pe de altă parte, de pe urma debarcării în Africa de nord-vest, aliaţii au cules roade care s-au făcut simţite de-a lungul întregului război şi au contribuit materialmente la dobândirea marii victorii în 1944, când a avut loc debarcarea în Europa. De pe urma ocupării portului Cherbourg nu ne-am fi ales decât cu avantaje anemice; singurele calităţi ale acestui proiect erau că ar fi deschis imediat un mic „al doilea front" şi că ar fi îndreptat primul nostru efort ofensiv în aceeaşi direcţie şi pe acelaşi traseu ca şi puternicul asalt de mai târziu.

În orice caz, Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore a ajuns mai întâi la concluzia că încercarea de a trimite întăriri directe Armatei 8 britanice, pe atunci în Egipt, ar fi fost nerentabilă şi neeconomică. În această privinţă s-a realizat un acord unanim. Pe la sfârşitul lunii iulie 1942, şefii de state-majore din S.U.A. şi Marea Britanie aveau de ales, aşadar, între o debarcare în Africa de nord-vest şi ocuparea un cap de pod în nord-vestul Franţei.

După câte ştiu, nu au existat contradicţii pe considerente de interes naţional. Participanţii la conferinţă nu urmăreau altceva decât să găsească cea mai avantajoasă operaţie de desant maritim care putea fi întreprinsă în 1942.

La 24 iulie s-a luat hotărârea de a se trece la întocmirea proiectului de debarcare în Africa de nord-vest a unei forţe aliate alcătuite din toate genurile de armă şi având în frunte un comandant american. Operaţia a primit denumirea codificată „Torch" şi a fost aprobată de preşedintele Roosevelt la 25 iulie. Ambele guverne au căzut de acord ca, cel puţin la început, întreaga acţiune să se desfăşoare sub o firmă exclusiv americană. Se spera că Africa de Nord franceză nu va opune trupelor debarcate decât un simulacru de rezistenţă şi şansele unei astfel de evoluţii favorabile promiteau să fie mult mai mari dacă

operaţia era prezentată ca fiind sută la sută americană. Englezii deveniseră foarte impopulari în Franţa din cauza incidentelor de la Oran, Dakar şi din Siria[56], când forţele celor două ţări intraseră într-un conflict făţiş.

La 26 iulie, generalul Marshall m-a convocat la cartierul său general de la Hotelul „Claridge", unde mi-a comunicat că aveam să fiu comandantul suprem al expediţiei aliate. Deşi decizia era definitivă, a adăugat el, mai avea să treacă ceva timp până la încheierea tuturor formalităţilor necesare unei numiri oficiale. În august, această numire s-a materializat într-o directivă a Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore.

Hotărârea de a debarca în Africa de Nord impunea o răsturnare completă a concepţiilor noastre şi o revizuire drastică a tuturor planurilor şi pregătirilor. Pe când înainte ne bizuiam pe un mare număr de luni în cursul cărora să ne concentrăm sistematic forţele, acum aveam la dispoziţie doar câteva săptămâni. În locul unui atac masiv peste o fâşie îngustă de apă, expediţia proiectată implica deplasări în largul Oceanului Atlantic, unde submarinele inamice constituiau o reală ameninţare. Obiectivul nostru nu mai era un front restrâns, unde ştiam exact ce rol vor juca în desfăşurarea operaţiilor militare factori ca terenul, condiţiile locale şi populaţia, ci buza unui continent unde nu mai avusese loc de secole nicio campanie militară mai de seamă. Nu mai dispuneam de forţele aeriene pe care le

---

56 La 3 iunie 1940, după semnarea armistiţiului franco-german, o escadră britanică a cerut navelor militare franceze din rada portului Oran fie să se alăture Angliei, fie să se lase internate într-un port britanic, fie să se sabordeze ; în faţa refuzului francez, englezii au deschis focul, scufundînd trei cuirasate. în zilele de 22—25 septembrie 1940, o formaţie de desant maritim alcătuită din britanici şi Forţe franceze libere ale generalului de Gaulle a încercat să ia cu asalt portul senegalez Dakar, dar a fost respinsă de garnizoana locală, aflată sub ordinele unor ofiţeri fideli politicii colaboraţioniste a lui Pétain. In iunie-iulie 1941, trupele britanice împreună cu Forţe franceze libere au ocupat Siria, înfrîn- gînd rezistenţa opusă de ofiţerii francezi colaboraţionişti şi de „consilierii" lor germani. — Nota trad.

planificasem pentru Europa; aviaţia pe care contam urma să fie concentrată la o singură bază, extrem de vulnerabilă – Gibraltar –, aşa că încă de la primele ciocniri trebuia să dobândim un succes imediat şi substanţial. Un cap de pod în Normandia putea fi apărat şi chiar lărgit, oricât de încet s-ar fi întâmplat aceasta; un cap de pod pe coasta africană risca să se dovedească cu neputinţă de menţinut.

Brusc, modificarea survenită în obiectivul, orarul şi împrejurările atacului putea avea serioase repercusiuni psihologice asupra tuturor acelora care nutreau convingerea că numai o ofensivă îndreptată direct împotriva centrelor vitale ale inamicului era capabilă să asigure victoria. Din fericire însă, decizia de a ataca Africa nu însemna, nici măcar implicit, că Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore abandona ideea de a efectuala momentul oportun debarcarea în Europa printr-o traversare a Canalului Mânecii. Deşi avea un caracter de diversiune, expediţia în Africa era determinată de necesităţi ale momentului şi de speranţa că graţie ei se vor obţine rezultate importante. Efectul minim scontat era că Axa nu va mai putea folosi Africa de nord-vest pentru bazele ei aeriene şi de submarine-Se mai miza, de asemenea, pe faptul că o înaintare spre est va veni în ajutorul Maltei asediate. Speranţa cea mare, formulată la acea dată timpurie, era că toată Africa de Nord va fi curăţată de trupele Axei şi că Mediterana, cel puţin de-a lungul coastelor ei meridionale, va deveni accesibilă convoaielor aliate cu direcţia Orientul Mijlociu şi îndepărtat, permiţând astfel să se renunţe la lunga rută din jurul Capului Bunei Speranţe.

Oricât ar părea de curios, unii ofiţeri considerau că, chiar dacă vom reuşi să-l izgonim pe Rommel din Africa, tot nu vom izbuti să folosim Mediterana, deoarece germanii vor dispune în continuare de baze aeriene în sudul Europei. Un general-locotenent din armata de uscat a Statelor Unite era convins, chiar de la începutul

războiului, că orice speranţă de navigaţie în Mediterană era cu desăvârşire iluzorie. Încă înainte de plecarea mea la Londra, el mi-a cerut cu insistenţă să mă opun unei astfel de tentative, pe care o califica drept o „idioţie”. Această atitudine pesimistă a fost categoric respinsă de marina militară – şi mai ales de marina britanică –, care garanta că, cu sprijinul unor escadrile de vânătoare avându-şi bazele pe coasta nord-africană, convoaiele vor putea circula prin Mediterană fără a suferi pierderi peste măsură de mari.

De îndată ce s-a adoptat hotărârea de a se debarca în Africa de Nord, generalul Marshall şi amiralul King s-au înapoiat la Washington, iar eu am rămas în fruntea forţelor americane de pe teatrul de luptă european. Numai că acum îmi revenea şi sarcina suplimentară de a organiza şi a conduce o expediţie aliată în Africa de nord-vest.

Ne angajasem definitiv în rezolvarea acelui gen de problemă care avea să reţină atenţia mea şi a colaboratorilor mei apropiaţi pentru tot restul războiului.

Capitolul al V-lea

Pregătiri pentru operaţia „Torch”.

Prima mea sarcină era de a alege ofiţeri americani şi britanici pentru posturile cheie la comanda marilor unităţi şi în statele-majore de care aveam nevoie pentru debarcarea în Africa.

În războaiele moderne, câmpurile de bătălie se întind adesea pe un front de câteva sute de kilometri şi măsoară cam tot atâta în adâncime. Pe cuprinsul unui astfel de teatru se află trupe de linia întâi, centre de refacere, spitale, linii de comunicaţii, ateliere de reparaţii, depozite, porturi şi nenumărate puncte de deservire, atât pentru forţele de uscat, cât şi pentru cele aeriene. În aceeaşi regiune se găseşte o populaţie civilă uneori prietenoasă, alteori ostilă, alteori neutră sau având atitudini diferite. Toate aceste unităţi, persoane şi activităţi trebuie ţinute sub un control atent, ca să se încadreze, fără excepţie, în

efortul de realizare a planului strategic al comandantului suprem. Dar chiar când aceste condiţii sunt îndeplinite, sarcina statului-major general nu este încheiată. Tot ceea ce îi este necesar comandantului suprem trebuie să-i fie furnizat de către ţara sau ţările care-l sprijină. Zilnic, între statul său major şi guvernele din spate circulă sute de mesaje cu privire la planuri, calcule, pierderi, rechiziţii, personal, transporturi navale şi toate celelalte lucruri care-i sunt necesare pentru a atinge obiectivele fixate de superiorii săi. Metodele şi mecanismele militare de ducere a războiului au devenit extraordinar de complicate şi de încâlcite, astfel încât înalţii comandanţi trebuie să folosească un personal uriaş pentru munca de control şi îndrumare. Din această cauză se crede uneori că rolul individului în război se pierde în mulţime, că greşelile unui ofiţer cu răspunderi sunt îndreptate sau camuflate de activitatea colectivă a unui mare număr de colaboratori. Lucrurile nu stau aşa.

Individul lucrează acum altfel; de fapt, una dintre cele mai importante trăsături ale unui bun ofiţer de astăzi este capacitatea sa de a-şi schimba metodele, ba chiar şi procesul de gândire, pentru a se ţine la curent cu necontenitele modificări aduse câmpului de bătălie de către ştiinţa modernă, care lucrează sub presiunea nevoii de autoapărare a fiinţei naţionale. Mai mult ca oricând însă, calităţile personale joacă un rol deosebit în ducerea războiului. Explicaţia e simplă. Faptul că Wellington era un individ colţos şi inabordabil, care se delecta trimiţând observaţii sarcastice Ministerului de Război britanic, nu prezenta o importanţă prea mare. El era căpetenia unică, el avea o privire de ansamblu asupra câmpului de luptă şi dirija operaţiile cu ajutorul unui restrâns personal administrativ şi al câtorva aghiotanţi şi curieri. De vreme ce avea curajul să ia hotărâri şi să nu se abată de la ele, de vreme ce abilitatea sa tactică corespundea necesităţilor epocii şi împrejurărilor respective, Wellington era un mare

conducător de oşti. Dar colectivele şi statele-majore prin intermediul cărora îşi dobândeşte comandantul modern informaţiile şi îşi exercită autoritatea trebuie să constituie un mecanism alcătuit din piese admirabil angrenate, care să lucreze fără greş. În mod ideal, toţi cei ce muncesc laolaltă trebuie să formeze un singur creier. Iată de ce elementele necorespunzătoare lovesc în unitatea de voinţă a colectivului de comandament, a cărui ireproşabilă funcţionare este esenţială pentru asigurarea şi controlul uriaşelor forţe terestre, aeriene, maritime şi de transport, care trebuie să acţioneze ca o singură entitate împotriva inamicului. Calităţile personale ale comandanţilor superiori şi ale ofiţerilor de stat-major prezintă o deosebită importanţă. Capacităţile militarului de profesie şi tăria de caracter, însuşiri indispensabile în posturile de înaltă răspundere, sunt adesea contracarate de trăsături negative, două dintre ele fiind mai frecvent întâlnite şi mai dăunătoare: goana excesivă după celebritate şi greşita concepţie că fermitatea de acţiune presupune o comportare arogantă, chiar insuportabilă. Un ostaş remarca odată că un om care e sigur de pasul său nu simte nevoia să umble călare.

Statele-majore elaborează planuri pe baza deciziilor de ansamblu luate de comandanţii superiori. Aşa cum se întâmplă, de exemplu, în cazul giganticelor operaţii combinate uscat-apă-aer, procesul de planificare necesită uneori săptămâni sau luni. Prin urmare, planurile trebuie să pornească de la fapte şi de la concluzii juste şi, odată întocmite, să fie definitive şi limpezi. Devierile de la concepţiile fundamentale sunt admisibile numai atunci când le reclamă profunde modificări ale situaţiei. Comandantul trebuie să fie, aşadar, calm, clar şi hotărât; indiferent de postul de conducere pe care-l ocupă, dar mai ales atunci când se află în fruntea unor forţe aliate, eficienţa sa va depinde într-o măsură mai mare de capacitatea de a conduce şi de a convinge decât de

respectarea rigidă a practicii de a emite ordine arbitrare. Acest adevăr este deosebit de valabil în intervalul de timp necesar comandantului pentru a crea un climat de încredere, atât din partea guvernelor coaliţiei respective, cât şi din partea tuturor colaboratorilor săi. Dar, ori de câte ori un incident sau o problemă îl obligă să-şi exercite şi să-şi impună autoritatea, comandantul trebuie să ceară ca ordinele sale să fie executate prompt şi integral.

O abatere – din fericire, măruntă – de la regulile securităţii comisă de un ofiţer american care începuse să se cam dea la băutură mi-a atras atenţia încă din prima fază a pregătirilor asupra necesităţii de a examina cu multă grijă felul de a fi al tuturor celor cărora li se încredinţau funcţii de răspundere. Lealitatea şi eficienţa nu erau suficiente, la acestea trebuia să se mai adauge în mod obligatoriu discreţia, tăria de caracter şi sobrietatea. Atunci când persoanele în cauză fie că erau relativ necunoscute, fie că nu fuseseră puse încă la încercare, apelam la foarte capabilul nostru serviciu secret pentru a întreprinde o anchetă confidenţială. Toţi colaboratorii mei personali au fost astfel verificaţi şi controlaţi fără ştirea lor în decurs de câteva săptămâni. Erau în joc probleme prea importante pentru a lăsa ceva la voia întâmplării. Până şi şoferii aveau uneori prilejul să ajungă în posesia unor date preţioase pentru inamic.

În materie de organizare, funcţionare şi compunere a statului meu major, am procedat ca şi cum toţi cei în cauză ar fi fost de aceeaşi naţionalitate. În fiecare secţie însă ne-am străduit să includem atât americani, cât şi englezi, aşa că a trebuit să aducem anumite modificări în sistemul nostru organizatoric din cauza deosebirilor de procedee dintre cele două ţări. În primele zile, ofiţerii aparţinând celor două naţionalităţi colaborau la fel de cordial ca un dulău care se trezeşte nas în nas cu un motan. Dar, pe măsură ce trecea vremea, atmosfera de prietenie şi respect reciproc ce s-a instaurat a dus la închegarea unui

colectiv care – prin comunitatea sa de ţeluri, prin devotamentul faţă de datorie şi prin lipsa oricărei fricţiuni – nu era cu nimic mai prejos decât o echipă formată exclusiv din oameni de aceeaşi naţionalitate şi de aceeaşi armă.

Pentru a preîntâmpina eventualitatea unui accident care m-ar fi făcut inapt de muncă, mai ales în stadiile iniţiale ale operaţiei, s-a luat hotărârea să mi se atribuie un locţiitor, tot din armata S.U.A., ceea ce avea să menţină cât mai mult cu putinţă aparenţele unei acţiuni exclusiv americane. În acest post a fost numit generalul Clark, care sosise în Anglia în calitate de comandant al Corpului 2 armată. Era un om relativ tânăr, dar un militar de carieră extrem de capabil, cu un deosebit talent de a-şi alege colaboratori destoinici şi de a le ţine moralul ridicat. În cursul fazelor de planificare a operaţiei „Torch", generalul Clark a funcţionat ca locţiitor şi până la sosirea generalului Smith, la începutul lui septembrie, ca şef de stat-major. Lui îi revine mai mult decât oricui meritul coordonării în amănunţime a acestui prim plan aliat de desant maritim în Mediterana.

Pentru noi, cei de la Londra, la începutul lui august 1942 era limpede că nu mai aveam nicio clipă de pierdut dacă voiam să lansăm o ofensivă serioasă încă în cursul anului. Vara era deja pe trecute şi condiţiile meteorologice favorabile unei campanii nu mai aveau să dureze mult. Criza de timp era atât de acută, încât nu mai încăpea nicio posibilitate de a căuta varianta cea mai bună sau cea mai sigură – una satisfăcătoare devenise, de voie de nevoie, idealul nostru.

Mii de încurcături trebuiau soluţionate în strânsă colaborare cu forurile britanice – Ministerul Transporturilor, Ministerul Aviaţiei, Direcţia navigaţiei comerciale şi primul ministru. Aceste implicaţii se făceau simţite în egală măsură şi în Statele Unite. Aveam de-a face cu o aventură de tip nou şi aproape inedită din

punctul de vedere al concepţiei. Până atunci, nicio ţară nu încercase vreodată să-şi trimită oştile într-o expediţie care să străbată mii de mile peste mări de la baze şi până la destinaţie, iar odată acolo să declanşeze o ofensivă de vaste proporţii.

Una dintre primele probleme cu caracter permanent ce s-a ridicat cu insistenţă în faţa noastră a fost de a determina exact ce forţe terestre, aeriene şi navale ne puteau fi puse la dispoziţie. De obicei, unui comandant i se fixează, odată cu obiectivul general, un volum precis de forţe, pe baza cărora îşi elaborează planul strategic, cât şi programele respective de ordin tactic, organizatoric şi de asigurare tehnico-materială. În cazul de faţă, situaţia era vagă, totalul resurselor necunoscut, obiectivul final imprecis; singurul element cert în toată afacerea îl constituiau instrucţiunile de a ataca. Duceam încă lipsă de multe lucruri şi nu exista ceva de care să dispunem din belşug. În jurnalul meu din acea epocă figurează extrase din zeci de mesaje, în majoritatea lor transmise între cele două ţărmuri ale Oceanului Atlantic, având drept unul şi acelaşi subiect disponibilităţile Statelor Unite în materie de forţe terestre, aeriene şi navale. Departamentul Marinei Militare îndeosebi nu voia nici în ruptul capului să se angajeze categoric cu privire la numărul de nave pe care îl putea furniza expediţiei. Eram nevoiţi să lucrăm şi să întocmim planuri într-o atmosferă de nesiguranţă care ne măcina nervii.

Orice relatare în legătură cu problemele pe care le-am avut de înfruntat la sfârşitul verii şi în toamna lui 1942 ar trebui să le trateze pe rând, una după alta; soluţiile însă trebuiau găsite toate deodată. Strategia de ansamblu, tactica, procurarea navelor de desant, repartizarea forţelor navale pentru sprijin cu foc, organizarea forţelor aeriene, măsurile de amenajare a centrelor de instrucţie şi de etapă, asigurarea aprovizionării iniţiale şi ulterioare şi stabilirea compunerii exacte a fiecărui element din fiecare

grupare de asalt – toate aceste teme pretindeau a fi abordate simultan şi progresiv. Orice dificultate ivită în vreo verigă dădea naştere imediat unor dificultăţi în toate celelalte.

În primul rând, trebuiau stabilite zonele unde se va desfăşura atacul şi care va fi forţa globală a acestuia. Încă din ianuarie 1942, guvernele noastre respinseseră, după o scurtă examinare, proiectul unei debarcări americane numai la Casablanca, proiect purtând numele de cod „Gymnast”. Scopul său se limita la a împiedica Axa să folosească Africa occidentală pentru bazele sale de submarine. Ceva mai târziu, obiectivul iniţial al operaţiei „Gymnast” a fost lărgit, cuprinzând şi o debarcare a englezilor pe litoralul mediteranean. Aş adăuga aici între paranteze că în cursul întregii noastre campanii de mai târziu nu am găsit nicăieri în Africa occidentală vreo dovadă că porturile de pe coasta ei fuseseră vreodată utilizate de Axă ca baze pentru submarine.

Pentru a stabili punctele de debarcare ale expediţiei trebuia să ţinem seama, înainte de orice, de posibilitatea de a asigura convoaielor noastre o acoperire aeriană adecvată din momentul când vor intra în raza de acţiune a bombardierelor inamice şi până la cucerirea capetelor de pod. Zona primejdioasă cuprindea Mediterana occidentală până la Gibraltar şi se extindea chiar mult mai la vest de strâmtoare, până unde puteau ajunge bombardierele inamice cu rază mare de acţiune. Nu aveam la dispoziţie portavioane aliate în număr suficient; de fapt, în tot cursul întregii noastre experienţe în Mediterana nu am dispus niciodată de mai mult de două sau trei portavioane simultan.

Aproape întreaga povară a protecţiei aeriene trebuia deci să cadă pe umerii aviaţiei bazate la sol, şi anume, în singurul loc cu putinţă, adică Gibraltarul. Iată de ce Gibraltarul devenea punctul focal al umbrelei noastre aeriene, de unde se stabilea distanţa până la care puteam

înainta fără teamă în Mediterana cu navele de suprafaţă. Numărul redus al vaselor comerciale limita efectivele forţelor pe care le puteam transporta, iar lipsa de escortoare şi de nave pentru sprijin cu foc ne obliga să prevedem debarcări doar în trei puncte principale (în primele săptămâni am crezut că vor fi numai două).

În cadrul registrului nostru de posibilităţi, patru porturi sau zone portuare importante constituiau obiective demne de interes. Ele erau, de la vest spre est, Casablanca, pe coasta Atlanticului, şi Oran, Alger şi regiunea Bóne, pe litoralul mediteranean. O debarcare directă încununată de succes în regiunea Bizerta-Tunis ar fi dat rezultate excelente, dar Tunisul ieşea cu mult din raza avioanelor noastre de vânătoare, iar experienţa convoaielor britanice care se îndreptau spre Malta frizase îndeaproape dezastrul, aşa că am renunţat repede la acest proiect, ca depăşind limitele unui risc justificabil.

Totuşi, era foarte de dorit să cucerim regiunea Bizerta-Tunis cât mai repede cu putinţă, pentru a veni în ajutorul Maltei şi pentru a ataca – pe uscat, pe mare şi în aer – linia de aprovizionare a lui Rommel, punând astfel capăt victorios războiului din Africa.

La cealaltă extremitate, Casablanca era importantă în acel moment doar din două motive. Mai întâi, acolo se afla punctul terminus al unei lungi şi şubrede linii de cale ferată, care şerpuia prin Munţii Atlas spre răsărit, până la Oran şi Alger, ca să ajungă, în cele din urmă, în Tunisia. Calea ferată avea o capacitate mică, dar ne oferea o linie de comunicaţie, fie ea şi firavă, în eventualitatea că inamicul ne-ar fi atacat prin Spania – ţară cu o atitudine amicală faţă de Axă – şi că artileria şi bombardierele sale ar fi scos din uz strâmtoarea Gibraltar ca arteră de întreţinere a forţelor noastre. Fără calea ferată Casablanca-Oran, aşa proastă cum era ea, trupele trimise în Mediterana ar fi rămas izolate şi chiar o eventuală acţiune pentru salvarea lor ar fi devenit riscantă.

Celălalt factor care făcea din Casablanca un obiectiv important era influenţa pe care o debarcare în forţă acolo urma să o exercite asupra Spaniei şi a triburilor din Maroc. Dacă operaţia dădea greş, nu era exclus ca autorităţile franceze vichyiste să asmută aceste triburi războinice împotriva noastră, împrejurare care ar fi oferit aproape sigur Spaniei un motiv în plus pentru a interveni de partea Axei.

Proiectul Casablanca prezenta un risc operativ puţin obişnuit. Spre sfârşitul toamnei şi iarna, coasta de nord-vest a Africii este greu accesibilă navelor mici de desant. Talazurile lungi ale Atlanticului se revarsă pe plaje, spărgându-se cu o furie înspăimântătoare – fenomen care, în medie, se întâlneşte în patru zile din cinci, chiar şi toamna, când vremea e relativ bună. Din punct de vedere naval, riscul unei astfel de operaţii ar fi fost mult mai mare decât în Mediterana, unde prognoza meteorologică era relativ favorabilă.

De la început a fost clar că, indiferent de planul operativ, trebuia să cucerim Oran şi Alger. Ambele erau porturi importante, iar aerodromurile de lângă Oran urmau să joace un rol esenţial în operaţiile ulterioare, mai ales ca puncte de escală pentru avioane de vânătoare cu rază mică de acţiune în zborul lor de la Gibraltar spre linia frontului, oriunde ar fi ajuns ea. Cât despre Alger, acesta era centrul activităţii politice, economice şi militare din întreaga zonă.

Rămânea acum de stabilit care vor fi planurile asaltului. Aveam de ales între a ataca fie Casablanca, Oran şi Alger, fie Oran, Alger şi Bóne.

Ne-am aplecat asupra acestei probleme îndelung şi cu toată seriozitatea. Personal am ajuns să înclin în favoarea debarcării întregii forţe pe ţărmul Mediteranei. După părerea mea, Tunis era un trofeu atât de preţios, încât merita să debarcăm într-un punct situat cât mai departe spre est, aşa cum era Bóne. Desigur, a trece în

Mediterana fără a stabili o bază la Casablanca însemna a înfrunta o primejdie în plus. Dar, gândeam eu, de vreme ce şi aşa riscam foarte mult, de ce să nu mizăm totul pe o singură carte? Izolată de noi dinspre est, Casablanca fie că ar fi căzut de la sine, fie că ar fi fost ocupată de coloanele noastre venite pe calea ferată de la Oran. Opţiunea mea era influenţată şi de dorinţa de a ocoli marile primejdii naturale care pândeau o debarcare la Casablanca.

Transmiţând acest proiect Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore, am constatat că superiorii noştri de la Washington nu erau de acord ca din planul iniţial de atac să fie omisă Casablanca. Ei considerau că riscul de a ne bizui exclusiv pe strâmtoarea Gibraltar ca linie de comunicaţie era prea mare şi că, în ciuda capacităţii sale limitate, calea ferată Casablanca-Oran trebuia să cadă repede în mâinile noastre, devenind o garanţie parţială în cazul când Axa ar fi atacat îngusta trecere de la Gibraltar. Şefii statelor-majore americane erau, de asemenea, de părere că, în lipsa debarcării imediate a unor puternice forţe în Maroc, guvernul de la Madrid ar înclina cu mult mai mult să intre în război sau să permită germanilor să treacă prin Spania pentru a ataca spatele frontului nostru. O altă obiecţie împotriva operaţiei Bóne izvora din îndoiala că am fi fost în stare să furnizăm acoperirea aeriană corespunzătoare într-o zonă atât de accesibilă avioanelor Axei staţionate în Italia şi Sicilia. Trebuie spus că pierderile suferite ulterior la Bóne şi în alte porturi din vecinătate ca urmare a raidurilor bombardierelor inamice, au tins să dovedească temeinicia acestor obiecţii. Dar hotărârea Comandamentului Unificat al Şefilor de State-Majore de a nu include o debarcare la Bóne în prima fază a operaţiei ne obliga să efectuăm orice înaintare ulterioară de la Alger spre est numai în coloană de marş, simultan cu acţiuni locale de desant maritim împotriva porturilor mai mici de pe coastă, până la Tunis.

După câte îmi amintesc, a fost singura împrejurare

din cursul războiului când vreunul dintre plaiurile operative propuse de noi a suferit o schimbare parţială prin intervenţia unei autorităţi superioare. Am acceptat bucuroşi hotărârea, deoarece fusese luată pe considerente mai curând politice decât tactice, iar aprecierile politice intră în preocupările guvernelor, nu ale ostaşilor. Aceasta nu ne-a împiedicat, totuşi, să atragem atenţia asupra faptului că perspectiva de a ocupa repede portul Tunis se deplasa astfel de pe tărâmul probabilului pe cel al unui posibil îndepărtat.

Următoarea decizie majoră privea stabilirea datei. Prognozele meteorologice indicau o persistentă înrăutăţire a condiţiilor atmosferice încă de la începutul toamnei. Timpul devenea, aşadar, de o importanţă vitală. Am făcut totul pentru a lansa atacul cât mai curând cu putinţă, mergând până acolo încât am renunţat să mai asigurăm în măsura dorită capacitatea de luptă a formaţiilor navale, aeriene şi terestre, de vreme ce a le întări dincolo de nivelul care le dădea o şansă de succes ar fi însemnat a întârzia operaţia.

Unul dintre cei mai de seamă factori în pregătirea expediţiei a fost evaluarea situaţiei politice din Africa de Nord. Era o chestiune extrem de complicată, asupra căreia se aplecaseră de multă vreme atât guvernul Statelor Unite, cât şi cel al Marii Britanii. Ambele guverne erau de acord ca debarcarea să aibă o înfăţişare cât mai americană cu putinţă. Se socotea însă la fel de important ca expediţia să fie atât de puternică numericeşte, încât autorităţile locale franceze, civile şi militare, să poată invoca pe drept cuvânt o „zdrobitoare superioritate” ca justificare faţă de guvernul de la Vichy şi de patronii săi hitlerişti pentru grabnica lor capitulare şi, aşa cum nădăjduiam, pentru ulterioara colaborare cu noi.

Concepţia de bază a expediţiei pornea de la premisa că forţele armate franceze, reprezentanţii autorităţilor şi populaţia Africii de nord-vest ne vor permite să debarcăm

fără a opune rezistenţă, alăturându-ni-se apoi în lupta comună împotriva Germaniei. Nimic din istoria politică a anilor 1940 – 1942 însă nu lăsa să se întrevadă că aşa se vor petrece lucrurile; cele anticipate de noi erau mai mult o speranţă decât o perspectivă. Prin urmare, se impunea să ne pregătim pentru eventualitatea că vom avea de luptat împotriva unor forţe al căror total era estimat la 200.000 de ofiţeri şi soldaţi. Dar instrucţiunile guvernelor noastre indicau foarte clar că era necesar să ne străduim ca Africa de Nord să devină aliatul nostru. Nu trebuia să acţionăm ca şi cum am fi ocupat un teritoriu inamic, afară de cazul când am fi fost siliţi să ne comportăm aşa din cauza unei prelungite rezistenţe a francezilor. Planurile elaborate de noi prevedeau tot ceea ce era de natură să determine forţele franceze din Africa să treacă de partea noastră; o mare atenţie s-a acordat, de exemplu, formulărilor din apelurile şi proclamaţiile care urmau să fie date publicităţii odată cu începerea debarcării.

La Casablanca şi Oran a fost destul de lesne să dăm expediţiei o faţadă exclusiv americană. Primul dintre aceste porturi urma să fie atacat numai de forţe venite direct din Statele Unite. La asaltul Oranului participau două divizii americane: Divizia 1 infanterie şi părţi din Divizia 1 blindată, ambele staţionate pe atunci în Regatul Unit. Deoarece lipsa de vase nu ne îngăduia să mai aducem şi alte forţe direct din S.U.A., singurele trupe americane implicate în debarcarea la Alger erau o parte din Divizia 34, venită din Irlanda, precum şi un regiment din Divizia 9 şi un batalion de *rangers.* Nu era suficient pentru a duce la capăt misiunea în eventualitatea că am fi întâmpinat o rezistenţă reală, dar unităţile britanice de sprijin erau astfel repartizate printre forţele de desant, încât numai în câteva cazuri ele intrau efectiv în valurile de asalt.

Fără îndoială, la scurtă vreme după primele debarcări, forţele armate franceze şi populaţia din Africa

aveau să-şi dea seama de participarea englezilor; se considera însă că, din moment ce puneam piciorul acolo şi reuşeam să dovedim, repede şi clar, bunele noastre intenţii, eventualele complicaţii se vor reduce la minimum. Drapelele americane aveau să servească la identificarea trupelor şi vehiculelor noastre.

Tot studiind, revizuind, verificând şi reverificând, am elaborat coordonatele esenţiale ale planului nostru de atac, pe care le-am respectat cu stricteţe, în ciuda unor modificări de amănunt. Aşadar, urma să debarcăm la Casablanca, Oran şi Alger[57]. Forţelor americane le revenea sarcina de a proteja spatele frontului în Maroc, iar forţele britanice, după o debarcare cât mai rapidă şi în măsura în care situaţia o permitea, trebuiau să se năpustească spre Tunis.

Am adus la cunoştinţa generalului Marshall dorinţa de a-l avea pe generalul Patton în fruntea desantului de la Casablanca şi peste puţină vreme George s-a prezentat la Londra, unde a căpătat instrucţiuni detaliate cu privire la partea de plan care îi revenea. Dar imediat după înapoierea sa la Washington am primit un mesaj care mă anunţa că intrase într-un conflict atât de cumplit cu Departamentul Marinei, încât se discuta în mod serios destituirea lui din funcţie. Convins că toată încurcătura, indiferent de natura ei, nu era decât o manifestare a tendinţelor histrionice ale lui George, am protestat imediat: dacă ieşirile lui prea personale dădeau naştere la dificultăţi în cursul diverselor şedinţe cu oficialităţile, propuneam să fie trimis împreună cu trupele, permiţându-

57 Operaţia „Torch" (8—11 noiembrie 1942) a fost efectuată de trei grupări operative (Task Forces) : Gruparea operativă de vest (35 000 de oameni în 39 de nave de transport, însoţite de o masivă escortă) cu destinaţia Casablanca, a venit direct din S.U.A. ; Gruparea operativă de centru (39 000 de oameni în 47 de transportoare), cu destinaţia Oran, şi Gruparea operativă de vest (33 000 de oameni în 34 de transportoare) cu destinaţia Alger, au venit ambele din Anglia şi au fost de asemenea escortate de puternice escadre navale. — Nota trad.

se unuia dintre colaboratorii săi să-l reprezinte la dezbaterile unde se puneau la punct amănuntele planului. Oricum, incidentul nu a avut urmări.

Ştiam bine că lui Patton îi plăcea să-şi uluiască auditoriul cu declaraţii fantastice; mulţi dintre cei ce-şi închipuiau că-l cunosc îndeaproape nu au reuşit niciodată să străpungă carapacea de saltimbanc, sub care se ascundea mereu şi cu multă grijă. În fond însă era un foarte priceput comandant, care ştia totdeauna să câştige devotamentul subalternilor săi. Încă din fragedă tinereţe, singura lui ambiţie era de a dobândi gloria pe câmpul de luptă. Din acelaşi motiv studia cu nesaţ istoria militară, eroii lui fiind marii conducători de oşti ai trecutului.

Afectarea şi manierismul pe care le afişa Patton erau născocite de el cu premeditare. Una din pozele sale, de exemplu, era aceea a celui mai neîndurător ofiţer din armată. În realitate, poate că defectul lui cel mai mare era tocmai îngăduinţa, mai ales atunci când era vorba de un prieten. Într-un rând, ceva mai târziu în cursul războiului, mi-a cerut pe un ton vehement să scot din cadrele armatei optzeci de ofiţeri care, după spusele lui, se dovediseră incapabili şi timoraţi până la laşitate. Era atât de indignat şi de insistent, încât m-am declarat de acord, cu condiţia să-mi trimită în prealabil un raport în scris. Uimit, pare-se, de încuviinţarea mea, a început să amâne prezentarea listei de la o săptămână la alta, sub diverse pretexte. În cele din urmă, mi-a mărturisit, spăsit, că se răzgândise şi că nu mai voia să pedepsească pe nimeni.

Gruparea operativă de centru, Corpul 2 armată american, care urma să atace Oranul, avea în fruntea sa pe generalul-maior Lloyd R. Fredendall. Îl cunoscusem doar în treacăt înainte de lansarea operaţiei în Africa, dar avea o excelentă reputaţie de organizator şi instructor.

Gruparea operativă de est, căreia îi revenea sarcina de a debarca la Alger, urma să acţioneze într-un mod mai aparte. Pentru a păstra faţada americană, trupele de asalt

se aflau sub conducerea generalului-maior Charles W. Ryder, comandantul Diviziei 34. El se comportase admirabil în primul război mondial, în cursul căruia fusese avansat de câteva ori pe câmpul de luptă, dobândind gradul de locotenent-colonel pe când era încă foarte tânăr. În anii dintre cele două războaie mondiale i se dusese faima de ostaş valoros, iar acum avea să dovedească o mare tărie de caracter şi o neîntrecută vitejie pe câmpul de bătălie. Ryder urma să rămână în vârful atacului numai până la ocuparea Algerului. De îndată ce gruparea operativă de est avea să se consolideze în oraş, conducerea urma să treacă în mâinile generalului-locotenent Sir Kenneth A.N. Anderson, comandantul Armatei 1 britanice. Misiunea lui era de a înainta spre est cât mai repede cu putinţă, încercând să ocupe Tunisul. Generalul Anderson era un scoţian îndrăzneţ, adevărat om al datoriei, fără urmă de egoism. Cinstit şi deschis, era de o sinceritate vecină uneori cu impoliteţea; în mod bizar, această însuşire îl făcea să ajungă în conflict mai degrabă cu camarazii lui de arme britanici decât cu americanii. Adevăratul lui punct slab era, probabil, timiditatea. Nu se bucura de popularitate, dar spiritul lui combativ îmi impunea realmente respect. Până şi celor mai severi critici ai săi le-ar veni greu să treacă cu vederea strălucita victorie pe care Anderson a repurtat-o, în cele din urmă, în Tunisia.

Încă din faza de elaborare a proiectului de expediţie, guvernele noastre au studiat atent posibilitatea de a prevedea participarea la operaţia „Torch” a generalului de Gaulle, care se afla pe atunci la Londra. Dar unităţi de sub comanda sa luaseră parte la falimentarul asalt împotriva Dakarului, unde atacatorii trebuiseră să se retragă în dezordine în faţa rezistenţei opuse de garnizoana franceză locală. Englezii au rămas încredinţaţi că acest eşec se datora unor indiscreţii ale cartierului general al lui de Gaulle de la Londra. Influenţate poate de acest nefericit

precedent, guvernele american şi britanic ne-au trimis instrucţiuni în sensul că nu aveam voie sub niciun motiv să comunicăm vreo informaţie generalului de Gaulle în legătură cu proiectata expediţie în Africa.

Se confirma presupunerea că prezenţa generalului de Gaulle în rândul primelor forţe de asalt va suscita o împotrivire îndârjită din partea garnizoanelor franceze. Căci, în timp ce întocmeam planurile pentru „Torch”, ne parvenea la Londra un şuvoi neîntrerupt de informaţii trimise de consuli şi de alţi reprezentanţi oficiali pe care Departamentul de Stat îi avea în Africa. Toate aceste informaţii concordau în a sublinia că, la vremea aceea, corpul de ofiţeri activi din armata franceză îl considera pe de Gaulle un ostaş neleal. Cu totul alta era reputaţia lui în rândurile Mişcării de rezistenţă a populaţiei civile. Dar pe atunci – şi mai ales în Africa –, acţiunile elementelor din Rezistenţă erau încă slabe şi lipsite de eficienţă, iar primul nostru obiectiv consta în a atrage de partea aliaţilor forţele armate franceze.

Nu e greu de înţeles de ce ofiţerii din armata franceză nu-l agreau pe de Gaulle. Odată cu capitularea Franţei, în 1940, ofiţerii rămaşi în rândurile armatei acceptaseră poziţia şi ordinele guvernului de la Vichy, renunţând să mai lupte. Din punctul lor de vedere, dacă atitudinea lui de Gaulle era justă, reieşea că orice ofiţer francez care se supunea ordinelor lui Pétain era un poltron. Dacă de Gaulle era un patriot, ei trebuiau să se socotească nişte laşi. Fireşte, ofiţerilor nu le convenea să se vadă într-o astfel de postură; le era mai la îndemână să considere că ei erau adevăraţii fii credincioşi ai patriei, care executau ordinele autorităţii civile constituite. Iată de ce, în ochii lor, pe plan atât oficial, cât şi personal, de Gaulle era un dezertor.

Totuşi, se ştia că în Africa de Nord exista un puternic curent antigerman şi antivichyst, chiar şi în rândurile ofiţerilor. Dacă atacul nostru făcea dovada unei forţe

suficiente încă de la început, se aprecia că exista posibilitatea ca toţi aceşti ofiţeri să considere că onoarea le era salvată printr-o rezistenţă de formă; înclinându-se în faţa inevitabilului, ei ni se puteau alătura ulterior în lupta împotriva inamicului tradiţional, care îi umilise în 1940. Situaţia era complicată şi confuză, dar politica fermă a celor două guverne aliate a fost de a păstra un secret total asupra expediţiei faţă de francezii de la Londra. Un argument suplimentar şi foarte important a fost şi acela că operaţia nu putea reuşi decât dacă surpriza era desăvârşită. Cu cât mai puţini erau cei care ştiau ceva despre „Torch", cu atât era mai bine.

Fiecare zi aducea cu sine noi dificultăţi în munca de elaborare a planurilor. Printre aceste probleme complexe se numărau, de exemplu, transporturile destinate Rusiei. Retragerea vaselor de pe rutele maritime – pentru a li se da răgaz să se reînarmeze, să fie încărcate, să se strângă laolaltă şi să treacă în Mediterana – afecta în mod serios convoaiele în direcţia Murmansk. Fenomenul a început să se resimtă încă din septembrie 1942. Din aceleaşi considerente aveau de suferit şi alte obligaţii vitale ale Marii Britanii şi Statelor Unite în materie de transporturi navale. Era însă unul dintre inevitabilele preţuri pe care trebuia să le plătim pentru a putea declanşa operaţia.

O altă complicaţie se datora faptului că toată tehnica de luptă, ca şi materialele de aprovizionare livrate Angliei de Statele Unite înainte de proiectul „Torch" erau destinate atacului peste Canalul Mânecii. Graba de a descărca navele pentru a li se permite să se înapoieze cât mai rapid era pe atunci un considerent de prim ordin, aşa că toate materialele şi tehnica de luptă au fost fie azvârlite în magazii, fie depozitate în aer liber, fără a fi inventariate şi separate pe sortimente. Ni se părea că vom avea destulă vreme pentru asta, pe măsură ce va spori şi personalul nostru. Acum ne trezeam brusc în situaţia de a avea imediat nevoie de lucrurile aduse de peste ocean, dar nu

exista nicio evidenţă graţie căreia materialele necesare să fie alese, ambalate şi încărcate în minimum de timp. Ar fi trebuit să dăm mai multă atenţie „birocraţiei” şi hârţoagelor.

O altă complicaţie privea forţele noastre aeriene. În vara anului 1942 păşisem cu dreptul, organizând un comandament al aviaţiei de bombardament şi unul al aviaţiei de vânătoare, în scopul de a întreprinde acţiuni aeriene împotriva Germaniei. Acum însă a trebuit să luăm un mare număr de unităţi de aviaţie de la destinaţia lor iniţială, să le supunem unei noi pregătiri de luptă şi să le reorganizăm în vederea participării lor la debarcarea în Africa. Câteva escadrile americane de vânătoare au fost nevoite să zboare pe aparate britanice „Spitfire”. Probleme la fel de dificile au survenit în legătură cu reţeaua de transporturi din interiorul Angliei, cu folosirea porturilor ei aglomerate şi cu instruirea trupelor de uscat.

Fiecare săptămână ne aducea liste de noi şi noi nave scufundate sau avariate de submarinele inamice, nave ce figurau în planurile noastre pentru transportul trupelor, al tehnicii de luptă şi al materialelor de aprovizionare. Fiecare scufundare ne obliga să ne revizuim planurile operative şi tactice.

Toate acestea ne determinau să ţinem nenumărate şedinţe, de regulă cu reprezentanţii statelor-majore tactice şi ai serviciilor din Marea Britanie, dar adesea şi cu primul ministru. La cererea sa, în această perioadă am luat deprinderea să mă întâlnesc cu Churchill de două ori pe săptămână. Marţi prânzeam împreună la locuinţa sa din Downing Street nr. 10, de faţă fiind de obicei şi unul sau mai mulţi membri ai Consiliului Britanic al Şefilor de State-Majore sau ai Cabinetului de Război. În serile de vineri luam cina la Chequers, reşedinţa de ţară a primului ministru, rămânând uneori şi peste noapte, prilej pentru un şir nesfârşit de şedinţe cu reprezentanţi ai oficialităţilor, atât militare, cât şi civile. Aproape totdeauna

era prezent şi ministrul de externe, Anthony Eden.

După vreo şase săptămâni de muncă intensă la elaborarea planurilor, am fost anunţaţi că Robert E. Murphy, cel mai de seamă reprezentant al Departamentului de Stat în Africa de Nord, ne va face o vizită confidenţială, spre a discuta cu noi implicaţiile politice şi posibilităţile din acea zonă – factori care se numărau printre marile semne de întrebare ale întregii operaţii. Franţa regimului de la Vichy era o ţară neutră, cu care Statele Unite continuau să întreţină relaţii diplomatice. În tot cursul istoriei lor, S.U.A. nu participaseră niciodată la vreun atac neprovocat împotriva unui stat neutru şi, deşi Pétain colabora făţiş cu Hitler, nu încăpea îndoială că sub acest raport liderii politici americani priveau cu multă repulsie operaţia „Torch”.

Considerând că opinia publică din Africa de Nord înclina în favoarea aliaţilor, atât guvernul american, cât şi cel britanic voiau să confere debarcării aspectul unei operaţii întreprinse ca răspuns la dorinţa populaţiei locale de a se elibera de jugul vichyist. Nu numai că eram hotărâţi să evităm trecerea Franţei pe lista – şi aşa prea lungă – a inamicilor noştri, dar intenţionam, pe cât cu putinţă, să dăm impresia că am venit în Africa nu cu forţa, ci mai curând ca invitaţi.

Ne dădeam seama că oficialităţile vor trebui să opună o oarecare rezistenţă debarcării, deoarece în Europa francezii se aflau în continuare sub călcâiul german. Dacă am fi putut însă demonstra că opinia publică era categoric potrivnica conducătorilor de la Vichy, opoziţia politică pe care o întâmpina proiectul nostru în Marea Britanie sau în Statele Unite s-ar fi atenuat.

Robert Murphy, care se afla de mult la post în Africa, fusese informat din timp şi în mod confidenţial de preşedintele Roosevelt despre posibilitatea unei acţiuni militare în această zonă. Cu ajutorul colaboratorilor săi, el nu numai că a făcut un sondaj continuu al opiniei publice,

dar s-a străduit din răsputeri să depisteze pe conducătorii militari şi politici care erau categoric ostili Axei şi care-şi păstrau posturile doar din lealitate faţă de Franţa. Amabil, prietenos, extrem de abil şi vorbind bine limba franceză, Murphy corespundea admirabil acestei misiuni. Activitatea desfăşurată de el între anul 1940 şi ultimele luni ale anului 1942 a adus, fără doar şi poate, o mare contribuţie la succesul final.

Călătoria sa la cartierul meu general de la Londra, în toamna anului 1942, s-a efectuat în cel mai strict secret. La Washington, unde făcuse prima escală, i se dăduse o uniformă şi gradul fictiv de locotenent-colonel. La mine s-a prezentat sub numele de McGowan. M-am întâlnit cu el într-un loc dinainte stabilit, în afara oraşului, şi în mai puţin de douăzeci şi patru de ore era din nou în drum spre Washington.

Am aflat de la Murphy numele ofiţerilor care nutreau simpatii proaliate, precum şi ale celor decişi să ne dea o mână de ajutor. Tot de la el am aflat în ce stare de spirit se afla armata franceză, precum şi populaţia civilă. A pronosticat cu multă exactitate că cea mai puternică rezistenţă o vom întâmpina în Marocul Francez, unde generalul Auguste Paul Nogués era ministrul de externe al sultanului[58]. Murphy ne-a furnizat, de asemenea, o serie de amănunte cu privire la prezenţa militară franceză în Africa, inclusiv date despre tehnica de luptă şi gradul de instruire a forţelor de uscat, aeriene şi navale. Din calculele sale reieşea că o rezistenţă înverşunată a francezilor s-ar fi soldat cu bătălii sângeroase; în schimb, dacă francezii s-ar fi hotărât imediat să treacă de partea noastră, puteam spera să ne atingem repede obiectivul principal, acela de a ocupa Tunisia şi de a-l ataca din spate

58 Protectorat francez din 1912, Marocul avea un conducător nominal — sultanul — şi unul real — comisarul rezident general, care reprezenta puterea protectoare. Nogués cumula acest post cu cel de „ministru de externe" în guvernul sultanului. — Nota trad.

pe Rommel. După părerea lui Murphy, trebuia să ne aşteptăm la o situaţie de mijloc între cele două extreme. Evenimentele ulterioare au confirmat aceste prevederi.

Într-o altă privinţă însă, pronosticurile sale au fost cu totul eronate, deşi nu din vina lui. Generalii francezi Charles Emmanuel Mast, şeful de stat-major al Corpului 19 armată din Algeria, Marie Emile Béthouart, comandantul diviziei din Casablanca, şi alţi ofiţeri care îşi puneau viaţa în primejdie pentru a ne veni în ajutor îl convinseseră pe Murphy că aducerea în Africa de Nord a generalului Henry Giraud[59] cu scopul mărturisit de a contribui la o insurecţie împotriva guvernului de la Vichy ar fi declanşat o reacţie imediată şi entuziastă; întreaga regiune s-ar fi ridicat atunci la luptă unită sub ordinele unui conducător pe care informatorii diplomatului american îl prezentau ca fiind foarte popular. Câteva săptămâni mai târziu, o critică întorsătură a situaţiei avea să ne arate că această speranţă nu avea niciun temei.

Murphy era convins că legăturile de colaborare cu prietenii noştri din Africa de Nord nu ar fi avut decât de câştigat dacă un ofiţer superior din cadrul statului meu major ar fi plecat acolo pentru a stabili un contact direct. Firește, întâlnirea trebuia să aibă loc în clandestinitate, căci, dacă ar fi fost descoperiţi, emisarii mei ar fi fost internaţi într-un lagăr, iar toţi ofiţerii francezi amestecaţi într-o treabă ca aceasta ar fi fost judecaţi, probabil, ca trădători de către autorităţile vichyiste. Am luat pe loc hotărârea de a ne asuma riscurile şi de a trimite o mică solie la generalul Mast şi la prietenii săi. Deoarece, evident, eu însumi nu mă puteam duce, am ales dintr-o grămadă de voluntari pe locţiitorul meu, generalul Clark, care a plecat împreună cu o suită restrânsă.

---

59 Comandant al Armatei 7 In 1939 şi apoi al Armatei 9, generalul Henri H. Giraud a fost luat prizonier de germani la 18 mai 1940 şi internat în fortăreaţa Konigstein. A evadat în aprilie 1942, stabilindu-se în condiţii de semiclandestinitate în partea de sud a Franţei, aflată sub jurisdicţia guvernului de la Vichy. — Nota trad

Călătoria s-a efectuat cu avionul şi submarinul. Totul a mers ca pe roate, numai că, până la urmă, autorităţile locale au mirosit ceva suspect: conspiratorii francezi s-au văzut nevoiţi să dispară în grabă, iar generalul Clark şi însoţitorii săi au trebuit să se ascundă înainte de a se urca din nou la bordul submarinului. Din cauza timpului nefavorabil, îmbarcarea s-a făcut cu dificultate, dar, în afară de o baie forţată şi de pierderea unei mici sume de bani, nu s-a întâmplat nimic grav. Expediţia a avut meritul de a ne fi adus noi informaţii de amănunt, care însă nu au determinat nicio modificare substanţială în planurile noastre.

Pentru cei mai mulţi dintre noi, şi mai ales pentru americani, discuţiile cu Robert Murphy au reprezentat primul contact indirect cu o serie de oficialităţi franceze. El ne-a expus pe larg trăsăturile caracteristice şi tendinţele politice ale celor mai de seamă generali şi reprezentanţi ai autorităţilor civile cu care urma, probabil, să avem de-a face. Murphy a subliniat cu insistenţă că, la acea dată, francezii vădeau o profundă stimă pentru guvernul şi poporul american, spre deosebire de ostilitatea pe care o manifestau faţă de englezi, Churchill a acceptat acest punct de vedere şi şi-a dat personal toată osteneala ca „Torch” să îmbrace, pe cât era omeneşte cu putinţă, aparenţele unei operaţii pur americane. La un moment dat, el a avut chiar intenţia de a ordona tuturor unităţilor britanice care participau la debarcarea iniţială să îmbrace uniforma armatei de uscat americane. La discuţiile duse în jurul diverselor aspecte politice asista aproape totdeauna Anthony Eden, ministrul de externe, adesea fiind prezent şi John Winant, ambasadorul Statelor Unite în Marea Britanie în anii războiului. Preocupările noastre în acest domeniu ilustrează din plin vechiul truism conform căruia considerentele politice nu pot fi niciodată rupte complet de cele militare, iar războiul nu este decât o continuare a politicii pe tărâmul forţei. Debarcarea aliată în Africa a fost

o incursiune cu totul aparte a forţelor armate în arena politicii internaţionale: invadam un stat neutru pentru a face din el un prieten. Dar, oricât de importante ar fi fost chestiunile de ordin politic, ele nu reprezentau decât o fracţiune din problemele dificile cu care aveam zilnic de furcă.

Ne angajasem într-un joc de noroc cu miză mare, ceea ce este însă o caracteristică a războiului şi nu constituie în sine un motiv deosebit de nelinişte. Dar domnea nesiguranţa în multe privinţe: nesiguranţă în legătură cu atitudinea Spaniei şi cu ceea ce aflase inamicul despre planurile noastre; nesiguranţă în legătură cu numărul exact de nave disponibile în clipa când expediţia va primi ordinul de plecare; nesiguranţă în legătură cu capacitatea forţelor aeriene de a asigura o protecţie corespunzătoare convoaielor noastre atunci când se vor apropia de coasta africană.

Mari riscuri prezenta, de asemenea, proiectul de a trimite din Anglia, la bordul unor avioane de transport, un detaşament de paraşutişti care să ocupe aeroporturile din vecinătatea Oranului. Aceste avioane trebuiau să parcurgă, cu viteza lor relativ mică, o distanţă de peste 1 200 de mile, trecând prin zone unde puteau fi atacate de aviaţia duşmană. Aterizarea lor (sau lansarea paraşutiştilor) urma să aibă loc pe aerodromuri despre care nu deţineam decât foarte vagi informaţii. Mulţi ofiţeri experimentaţi s-au apucat literalmente cu mâinile de cap în faţa unui proiect atât de „smintit”. Alte planuri prevedeau asalturi directe, care promiteau să fie foarte sângeroase, întreprinse de unităţi speciale împotriva docurilor din Alger şi Oran, în scopul de a preveni sabotajele şi distrugerile şi de a menţine intacte instalaţiile portuare pentru necesităţile noastre ulterioare.

Sistemul de conducere a operaţiei „Torch”, avea o concepţie de bază cu desăvârşire inedită. De nenumărate ori, în vara anului 1942, o serie de vechi camarazi de arme

s-au simţit datori să mă avertizeze că ideea de unitate între cei doi aliaţi pe care o pusesem la temelia schemei de organizare a comandamentului era impracticabilă şi imposibilă; că orice comandant aflat pe postul meu era sortit dinainte eşecului şi nu avea decât o singură perspectivă, aceea de a deveni ţapul ispăşitor care să poarte vina pentru falimentul întregii operaţii. Mi s-au servit tot soiul de istorisiri despre insuccesele înregistrate de coaliţii, începând cu Grecia antică, cu cinci sute de ani înaintea erei noastre, şi, trecând prin dezbinările din diverse tabere aliate de-a lungul veacurilor, până la dureroasele disensiuni franco-britanice din 1940. Dar sumbrele profeţii erau mai mult decât compensate de ceea ce se petrecea la cartierul general al operaţiei „Torch", unde simţeam cum se dezvolta zi de zi spiritul de colaborare şi de camaraderie, încrederea şi optimismul. Fără să-şi dea seama, cufundaţi în rezolvarea unor probleme comune, englezii şi americanii se debarasau treptat de platoşa lor de îndoieli şi suspiciuni reciproce.

La începutul toamnei, Consiliul Britanic al Şefilor de State-Majore l-a scos pe amiralul Ramsay de la comanda forţelor navale ale expediţiei, numind în locul lui pe amiralul Sir Andrew B. Cunningham, pe care l-am văzut atunci pentru prima oară. Era un amiral de genul lui Nelson: în concepţia lui, navele militare aveau rolul de a ieşi în largul mării pentru a căuta şi distruge pe inamic. Nu se gândea decât la atac, niciodată la defensivă. Viguros, îndrăzneţ, inteligent şi sincer, avea darul de a inspira o remarcabilă afecţiune, în ciuda severităţii sale, tuturor gradelor şi rangurilor din marina militară britanică şi, într-o mare măsură, din celelalte arme, atât britanice, cât şi americane. Era un adevărat lup de mare. Nu voi uita niciodată răspunsul pe care mi l-a dat în toamna anului 1943, când i-am cerut să trimită flota de luptă britanică, având la bord o divizie de infanterie, în rada portului Taranto, despre care ştiam că era înţesată de mine şi de

obstacole submarine.

— Domnule general – mi-a spus el –, flota Maiestăţii-Sale este gata să plece oriunde veţi găsi de cuviinţă s-o trimiteţi.

Cei ce nu au trecut prin experienţa pregătirii unei mari operaţii aliate într-un război modern îşi pot cu greu imagina înspăimântătoarea tensiune sub care lucram. Şi totuşi, această tensiune va rămâne veşnic vie în amintirea tuturor celor care au pus umărul la desăvârşirea pregătirilor pentru „Torch”.

La fel de grea ar fi acum o clasificare în ordine ierarhică a problemelor care ne consumau timpul de muncă, în primul rând, trebuia să stăm de vorbă cu diverse persoane, în majoritatea lor angajate în punerea la punct a amănuntelor operaţiei; multe altele aveau însă preocupări mergând de la activităţi de Cruce Roşie până la necesitatea de a expedia arabilor pânza albă pe care o foloseau la confecţionarea giulgiurilor mortuare, fiind gata să facă moarte de om pentru a şi-o procura. Discuţiile cu aceşti vizitatori erau aproape obligatorii, deoarece grija de a menţine un moral ridicat, atât în Statele Unite, cât şi în Anglia, nu ne părăsea nicio clipă.

Trebuia să ne coordonăm planurile cu forţele maritime militare nu numai britanice, ci şi americane. Nu era o treabă deloc lesnicioasă şi necesita un mare număr de şedinţe. Ca să ne ajute la întocmirea planurilor, amiralul King ne-a trimis doi destoinici ofiţeri de marină. De cum i-a văzut, generalul de brigadă Alfred M. Gruenther, şeful echipei americane de planificare, le-a declarat că marina militară ne putea ajuta să găsim răspunsul la o mie de întrebări. „Am venit aici numai pentru a asculta”, i-au replicat ei. Ştiam că, dacă aş fi putut vorbi personal cu amiralul King, nu aş fi întâmpinat nicio dificultate, dar în împrejurările respective aceste frecuşuri trebuiau rezolvate cu grijă şi răbdare.

La urma-urmei, marina militară a S.U.A. ne putea

demonstra că noi îi pretindeam, nici mai mult, nici mai puţin, decât una dintre cele mai uriaşe flote de luptă din toate timpurile – aproximativ 110 cargoboturi şi nave pentru transportul trupelor şi 200 de nave militare. Comandamentul forţelor noastre maritime considera necesar să ţină sub observaţie flota germană, despre care credea pe atunci că dispune de cel puţin un portavion, poate chiar de două. Anumiţi ofiţeri din marina militară priveau uneori cu ochi răi operaţia „Torch”, punând-o, pare-se, pe seama unei iniţiative britanice, la care noi fusesem înhămaţi cu de-a sila. La şedinţele ţinute în această fază a pregătirilor am arătat şi răsărătat că „Torch” era rezultatul unui ordin al comandantului suprem, preşedintele Statelor Unite, şi al primului ministru al Marii Britanii; am propus, de asemenea, să debarcăm în Africa de nord-vest, aşa cum cerea ordinul, indiferent dacă vom avea sau nu nave militare de protecţie.

Atacurile Axei împotriva convoaielor britanice în Mediterana continuau să ne furnizeze veşti proaste. Un convoi de 14 cargoboturi, însoţit de o puternică escortă, care încerca să aducă materiale de aprovizionare în Malta, a sosit acolo numai cu trei vase comerciale neatinse încă. Dintre ele, unul a fost scufundat în docuri. Portavionul „Eagle”, care urma să participe la operaţia „Torch”, a fost torpilat şi scufundat. Din timp în timp, ofiţerii de marină ne aduceau astfel de ştiri şi de fiecare dată trebuia să ne revizuim planurile.

Pe la mijlocul lui septembrie am trimis generalului Marshall o informare asupra perspectivelor pe care le avea debarcarea, aşa cum vedeam noi situaţia cu şapte săptămâni înainte de declanşarea operaţiei:

„Datele aproximative şi neoficiale despre sprijinul aerian pe care ni l-ar putea da portavioanele britanice sunt următoarele: în forţa de acoperire de la est de Gibraltar, un portavion cu 20 de avioane de vânătoare şi 20 de avioane-torpiloare; la Alger, în sprijin direct, 66 de avioane

de vânătoare şi 18 avioane-torpiloare. În plus faţă de cele de mai sus ar mai fi eventual disponibil un portavion vechi, cu 13 avioane.

Factorii speciali care influenţează direct gradul de risc inerent al acestei operaţii sunt următorii:

a) *Acoperirea aeriană furnizată de portavioane în fazele iniţiale*.

Potenţialul operativ al aviaţiei militare franceze în Africa constă în aproximativ 500 de avioane. Nici bombardierele, nici avioanele de vânătoare nu sunt de tipul cel mai modern, dar cele de vânătoare au performanţe superioare tipurilor corespunzătoare de pe portavioane. Prin urmare, dacă francezii opun debarcării iniţiale o rezistenţă hotărâtă şi unificată, mai ales concentrând grosul forţelor lor aeriene împotriva vreunuia dintre marile porturi, ei pot stânjeni în mod serios, dacă nu chiar împiedica, o debarcare în acel punct. Totalul avioanelor noastre de vânătoare de pe portavioane (inclusiv cele 100 de avioane americane de pe «Ranger» şi navele auxiliare) se va ridica, după cât se pare, la 166 de avioane, care vor sprijini efectiv debarcările. Numai 20 sau 30 vor însoţi spre est forţele navale de sprijin cu foc. Aceste avioane de vânătoare se vor lovi de obişnuitele dificultăţi pe care le întâmpină aviaţia de pe portavioane atunci când operează împotriva unor forţe aeriene bazate la sol.

b) *Posibilităţi de a folosi Gibraltarul ca punct de concentrare a avioanelor de vânătoare după ocuparea unor aerodromuri.*

Deoarece Gibraltarul este singurul port la dispoziţia aliaţilor în această regiune, transferarea rapidă a avioanelor de vânătoare pe aerodromurile cucerite în Africa va depinde în mare măsură de capacitatea noastră de a concentra la Gibraltar un număr suficient pentru primele operaţii şi de a asigura ulterior un flux de cel puţin 30 de avioane pe zi. Vulnerabilitatea Gibraltarului este

evidentă, mai ales în cazul unei intervenţii a forţelor spaniole. Dacă spaniolii întreprind acţiuni împotriva noastră imediat după începerea operaţiilor de debarcare, ne va fi practic imposibil să folosim în Africa de Nord aviaţie de vânătoare bazată la sol pe o perioadă de câteva zile.

c) *Un alt factor critic care influenţează forţele aeriene va fi starea vremii.*

Se prevede că unităţile de aviaţie americane staţionate actualmente în Marea Britanie vor fi transferate pe calea aerului pe aerodromurile cucerite în Africa de Nord, cu excepţia grupelor care utilizează tipul «Spitfire». Acestea din urmă vor trebui să fie transportate la bordul vaselor şi reasamblate la Gibraltar sau pe aerodromurile cucerite. O perioadă de vreme proastă ar slăbi considerabil acoperirea aeriană prevăzută pentru stadiile iniţiale ale operaţiei, reprezentând o altă piedică serioasă în calea succesului.

d) *Caracterul rezistenţei opuse de armata de uscat franceză.*

În regiune se află actualmente aproximativ 14 divizii franceze, dotate destul de slab, dar beneficiind, probabil, de un grad înalt de instruire şi de o conducere competentă. Dacă această armată va opune rezistenţă debarcării, acţionând unitar, ea ar putea – dat fiind ritmul lent de adunare a forţelor aliate în cele două porturi principale – să întârzie şi să stânjenească în aşa măsură operaţiile, încât să nu ne atingem principalul obiectiv, acela de a lua sub controlul nostru litoralul de nord al Africii înainte ca Axa să trimită acolo întăriri substanţiale.

e) *Atitudinea armatei de uscat spaniole.*

Deşi până acum nu există nicio indicaţie că spaniolii vor interveni în război ca urmare a operaţiei «Torch», faptul trebuie considerat ca posibil, mai ales dacă germanii îşi vor manifesta hotărârea de a intra în Spania. În orice caz, intervenţia Spaniei va avea drept urmare imediată

pierderea Gibraltarului ca bază aeriană şi ne va împiedica să mai folosim strâmtoarea Gibraltar până în clipa când aliaţii vor putea să treacă la acţiuni eficiente. Date fiind însă resursele disponibile, e îndoielnic că asemenea acţiuni eficiente intră în cadrul posibilităţilor noastre.

f) *Eventualitatea ca forţele aeriene germane staţionate actualmente în Europa occidentală să intre repede în Spania şi să opereze împotriva liniilor noastre de comunicaţii.*

O astfel de operaţie nu va fi uşoară pentru germani, în afară de cazul unui deplin acord şi sprijin din partea Spaniei. Pe aerodromurile spaniole nu se află benzina, bombele şi lubrifianţii necesari, iar transferarea în această ţară a serviciilor de întreţinere la sol va cere un interval de timp considerabil. Câteva argumente pledează împotriva probabilităţii ca inamicul să întreprindă o asemenea operaţie: mai întâi, Germania dispune de excelente aerodromuri în Sicilia, de unde poate arunca în luptă avioanele sale cu rază mare de acţiune fără a-şi mai da osteneala de a înfiinţa noi baze. În al doilea rând, ocuparea cu forţa a peninsulei Iberice a prezentat dintotdeauna avantaje pentru germani; faptul că ei nu au luat vreo iniţiativă demnă de semnalat în această direcţie, nici măcar în vremea din urmă, când un număr important de nave britanice se află în Mediterana, constituie cel puţin o dovadă că inamicul *nu* consideră ocuparea Spaniei ca fiind o operaţie uşoară.

g) *Alţi factori* de care am ţinut seama că să ajungem la concluziile de mai jos sunt: experienţa recentului convoi spre Malta şi presupunerea că pierderile navale ale aliaţilor în ultimele zece zile sunt considerabile. Convoiul spre Malta nu a fost atacat din aer decât atunci când se afla practic la sud de Sardinia, iar dificultăţile întâlnite la vest de acest punct s-au datorat acţiunii submarinelor.

Pe baza celor de mai sus, considerăm că operaţia «Torch» are perspective mai mult decât favorabile de

succes, cu condiţia ca Spania să rămână neutră, iar forţele franceze fie să opună doar o rezistenţă simbolică, fie să sufere atât de mult de pe urma disensiunilor interne şi a manevrelor politice ale aliaţilor, încât împotrivirea lor să devină neglijabilă. După părerea noastră, Spania va rămâne neutră, cel puţin în cursul primelor faze ale operaţiei, cu condiţia să reuşim a păstra cel mai deplin secret asupra intenţiilor noastre. Aceeaşi atitudine a avut-o guvernul spaniol şi înainte, când convoaie la fel de mari au trecut prin strâmtoarea Gibraltar. Pe de altă parte, credem că vom întâmpina o rezistenţă foarte dârză din partea anumitor unităţi ale armatei franceze. Considerăm că regiunea în care francezii vor avea cea mai favorabilă atitudine faţă de noi se situează în jurul Algerului, iar regiunile în care vom întâlni, probabil, împotrivire sunt cele dintre Oran şi Casablanca şi în apropierea Tunisului.

Apreciem că şansele de a efectua debarcările iniţiale sunt mai mari de 50%, dar şansele de succes global al operaţiei, inclusiv ocuparea Tunisului înainte ca Axa să trimită acolo întăriri, sunt simţitor mai mici de 50%. Această estimare ţine seama de enormele dificultăţi care se ridică în calea concentrării unei forţe aeriene bazate la sol, de redusa capacitate a porturilor şi deci de încetineala în concentrarea forţelor de uscat, de foarte slaba calitate a lungii linii de comunicaţie dintre Casablanca şi Oran şi, în sfârşit, de incertitudinea care domneşte în privinţa atitudinii francezilor.

Ne este greu să anticipăm eventualităţi ulterioare, ca, de exemplu, modificarea atitudinii spaniole sau creşterea dificultăţilor în materie de nave militare şi de transport, ceea ce ar avea drept urmare încetinirea ritmului de aducere a întăririlor. Orice simptom de eşec în această fază, ca şi orice întârziere în sosirea întăririlor ar putea fi folosite de Axă ca motive pentru a intra în Spania. Iar dacă Spania ar intra în război, consecinţele ar fi dintre cele mai serioase”.

Săptămână după săptămână, aşa au mers lucrurile. Deşi planul nostru operativ se cristalizase de mult în liniile lui esenţiale, fiecare zi aducea câte o mică modificare de amănunt, şi aceasta până aproape în ajunul plecării la drum.

În afară de elaborarea planurilor, ne mai ocupam şi cu supravegherea modului cum se făcea instruirea trupelor şi pregătirea lor fizică. Ultima şi cea mai dificilă aplicaţie de desant maritim a avut loc în vestul Scoţiei, pe o vreme mizerabilă. Cei câţiva colaboratori ai mei de la statul-major care mă însoţiseră pentru a urmări desfăşurarea operaţiei nu au avut niciun motiv de satisfacţie constatând cât de greu se descurcau oamenii, mai ales echipajele navelor şi vedetelor de desant. Cum însă aceste echipaje fuseseră alcătuite în ultimul moment, pentru a perturba cât mai puţin programul de transporturi maritime ale aliaţilor, credeam şi speram că greşelile principale comise în cursul aplicaţiei nu se vor repeta cu prilejul debarcării efective. Aşa s-a şi întâmplat.

Pe când mă aflam în Scoţia mi s-a adus la cunoştinţă un fapt care mi-a evocat din nou tradiţionala indiferenţă manifestată de americani în timp de pace faţă de pregătirea de luptă. Un comandant de unitate m-a anunţat că tocmai primise ultimul lot de bazuca[60], cea mai bună armă de apărare a infanteristului împotriva tancurilor. Deoarece însă îmbarcarea trupei urma să înceapă a doua zi, comandantul era complet derutat, nevăzând cum ar putea să-i înveţe pe oamenii săi să mânuiască aceste arme de o importanţă vitală.

— Eu însumi nu ştiu despre bazuca decât din auzite, mi-a mărturisit el.

La Londra nu mai era acum nimic de făcut. Mi-am închis sertarele, răsuflând uşurat. Pentru ca absenţa mea din capitala Marii Britanii să nu pară suspectă, a fost dată publicităţii o ştire, redactată cu grijă, potrivit căreia

60 Aruncător cu reacţie antitanc. — Nota trad.

plecasem în vizită la Washington. Până şi preşedintele Roosevelt a colaborat la acest subterfugiu. De fapt, la 5 noiembrie 1942, noi am decolat cu direcţia Gibraltar la bordul a cinci avioane de tip „Fortress”. Ajunşi la destinaţie, am fost întâmpinaţi de guvernator, generalul-locotenent Sir F.N. Mason MacFarlane, care ne-a găzduit cu multă ospitalitate la reşedinţa sa. Datorită unor ghinioane în serie, Londra nu a primit nicio veste despre avionul în care zburasem eu, deşi sosirea normală a celorlalte patru fusese anunţată cu câteva ore mai înainte. Aceasta a provocat o oarecare consternare printre membrii statului-major, dintre care cei mai mulţi se găseau încă în Regatul Unit. Noi nu am aflat însă decât mai târziu despre toată încurcătura. Un avion care nu reuşise să decoleze odată cu noi a plecat a doua zi, fiind atacat pe drum de două avioane de vânătoare germane JU-88. Un membru al echipajului a fost rănit, dar mitraliorii noştri au reuşit, în cele din urmă, să-i alunge pe atacatori.

Am coborât în subteranele fortăreţei Gibraltar, unde erau instalate birourile noastre. Acolo l-am întâlnit pe amiralul Cunningham, care venise din Anglia la bordul unui crucişător rapid. Împreună cu el, am studiat buletinele meteorologice şi informările operative, am verificat şi reverificat fiecare măsură pe care o luasem şi am discutat pe larg despre toate problemele pe care am avut prilejul să le menţionez în paginile precedente.

Capitolul al VI-lea
Debarcarea în Africa

La Gibraltar, cartierul nostru general a avut parte de cel mai dezolant decor pe care l-am cunoscut în timpul războiului. Pasajele subterane, săpate în stâncă, ofereau singurul spaţiu disponibil pentru birourile noastre. Tot acolo era instalat echipamentul de transmisiuni, cu ajutorul căruia urma să păstrăm contactul cu comandanţii celor trei forţe de asalt. Veşnica beznă a tunelurilor era ici-colo străpunsă de luminile unor becuri anemice. Aerul

umed şi rece de pe culoarele lungi era stătut şi apăsător, refuzând să se lase primenit, în pofida eforturilor zdrăngănitoare ale unor ventilatoare electrice. Din tavanul boltit picurau necontenit stropi de apă, marcând fidel, dar monoton scurgerea secundelor de nesfârşită, aproape insuportabilă aşteptare, caracteristică pentru intervalul dintre elaborarea unui plan militar şi momentul când începe operaţia.

Nu exista niciun alt loc pe care să-l putem folosi. Cu excepţia fortăreţei Gibraltar, aliaţii nu dispuneau în noiembrie 1942 de niciun petic de teren în toată Europa occidentală, de niciun punct de sprijin în bazinul mediteranean la vest de Malta. Gibraltarul, aflat în posesiune britanică, făcea cu putinţă debarcarea în Africa. Fără el nu am fi izbutit să dobândim vitala acoperire aeriană pe teatrul de război nord-african. În fazele de debut ale debarcării, micul aerodrom al fortăreţei a trebuit să servească atât ca bază aeriană operativă, cât şi ca punct de escală pentru avioanele care zburau din Anglia până pe continentul african. Încă cu câteva săptămâni înainte de ziua Z, aerodromul era înţesat de avioane de vânătoare. Fiecare centimetru pătrat era ocupat fie de un „Spitfire", fie de un bidon cu benzină. Totul era expus la vederea avioanelor de cercetare inamice, căci nu se putea schiţa nici măcar o tentativă de camuflare. Mai grav, aerodromul însuşi se afla la frontiera cu Spania, de al cărei teritoriu era despărţit doar printr-o reţea de sârmă ghimpată. Din punct de vedere politic, Spania înclina spre Axă şi nenumăraţi agenţi ai acesteia mişunau în spatele gardului de sârmă ghimpată. În fiecare zi ne aşteptam la un raid masiv al bombardierelor inamice; cu fiecare zi ce trecea fără ca un asemenea atac să aibă loc, ne duceam la culcare nedumeriţi, ba chiar uimiţi.

Singura explicaţie era că stratagemele noastre dădeau roade. Ştiam că, încă cu mult înainte ca debarcarea să înceapă, inamicul va fi la curent cu intensa

activitate de la Gibraltar. Speram că el va vedea în aceasta o nouă tentativă a noastră, deosebit de ambiţioasă, de a veni în ajutor Maltei, care de luni de zile trecea prin încercări foarte grele.

Şi totuşi, în ciuda inevitabilelor consecinţe ale unui eventual raid aerian inamic, în ciuda peisajului dezolant, în ciuda celor o mie şi unu de lucruri care puteau ieşi prost în marea operaţie pe cale de a fi declanşată, la statul-major domnea o atmosferă de incontestabilă însufleţire. Soldaţii, marinarii şi aviatorii adunaţi acolo se simţeau stimulaţi de acea euforie care te cuprinde ori de câte ori laşi în urma ta luni de istovitoare pregătiri şi de plictisitoare inactivitate şi îţi întorci privirile pline de speranţă spre deznodământul unei îndrăzneţe aventuri.

Nici vorbă, trăiam sub tensiune, o tensiune pe care o simţeai în fiecare cotlon de peşteră, transformat în birou. Era şi firesc. În cele câteva ore ale zilei Z, aliaţii aveau să afle ce soartă era rezervată primei lor încercări comune de ofensivă din timpul războiului. În afară de zigzagul campaniilor de înaintare şi retragere din deşertul nord-american şi de bătălia de pe insula Guadalcanal[61], nicăieri pe glob forţele de uscat ale aliaţilor nu se dovediseră în stare să facă altceva decât să se apere. Până şi palmaresul nostru defensiv era îndoliat de tragice înfrângeri, purtând nume de tristă amintire, ca Dunkerque, Bataan, Hong Kong, Singapore, Surabaya şi Tobruk.

În timp ce număram orele, parcurgând încoace şi încolo cavernele Gibraltarului, sute de nave aliate, în convoaie de mare şi mică viteză, străbăteau Atlanticul de nord, îndreptându-se spre un obiectiv comun de pe coasta de nord-vest a Africii. Pentru a ataca Algerul şi Oranul, majoritatea acestor vase trebuiau să treacă prin îngusta

61 La 7 august 1942, trupe din infanteria maritimă a Statelor ţjnite au debarcat în insula Guadalcanal (arhipelagul Solomon), ocupată cu mai bine de un an înainte de japonezi. După lupte grele şi sîngeroase, insula a fost evacuată de forţele nipone la începutul lunii februarie 1943. — Nota trad.

strâmtoare a Gibraltarului, străjuită de tunuri care puteau în orice clipă să-şi spună cuvântul în favoarea naziştilor. Alte nave venind din Statele Unite urmau să asalteze direct Casablanca şi oraşele portuare de la nord şi sud de ea.

Cele trei expediţii principale navigau pe ape infestate de submarine duşmane. La Gibraltar, cele mai multe dintre convoaiele care veneau separat aveau să pătrundă într-o zonă aflată sub ameninţarea bombardierelor inamice. Trupele aliate nu beneficiau decât de o sumară pregătire pentru complexa operaţie de desant maritim şi, în majoritatea lor, nu participaseră până acum la nicio bătălie. Lipsa de nave nu ne îngăduise să aducem toate efectivele şi toată tehnica de luptă de care am fi avut nevoie pentru a fi siguri de succes. Fireşte că trăiam sub tensiune.

Însăşi călătoria noastră până la Gibraltar fusese plină de peripeţii. Ea a avut loc după ce două tentative anterioare, pe aceeaşi rută, eşuaseră din cauza vremii proaste, înainte de a decola pentru a treia oară din Anglia, s-a prezentat la mine comandantul celor şase avioane „Fortress” care trebuiau să ne ducă la Gibraltar. Cu aerul unui om care ştie ce face, el mi-a înmânat odată cu avizul său tehnic, prin care recomanda anularea zborului, şi decizia de decolare, pentru a-mi pune pe ea semnătura. A fost singura dată în viaţă când m-am trezit într-o asemenea situaţie, deoarece, în mod normal, decizia finală de zbor aparţine comandantului formaţiei respective. Nu prea era de bun augur pentru marea aventură, dar nu aveam încotro. Am zburat la o altitudine medie de o sută de picioare[62]. Când marea stâncă a Gibraltarului s-a ivit, în sfârşit, la orizont din negurile care o învăluiau, pilotul avionului nostru a remarcat:

— E prima oară când, la capătul unui zbor lung, trebuie să iau mai întâi înălţime ca să pot ateriza.

---

62 1 picior = 0,304 m. — Nota trad.

În ciuda inactivităţii silite de la Gibraltar, nu duceam lipsă de treabă. Începusem deja să ne ocupăm de cele ce aveam de făcut după ce ne reuşea debarcarea, ca, de exemplu, mutarea cât mai grabnică a cartierului general la Alger. Probleme de viitor care să ne stârnească interesul existau din belşug, dar niciuna din ele nu putea fi rezolvată, nu putea fi nici măcar abordată decât dacă atacul iniţial izbutea. În mod inevitabil, gândurile şi discuţiile noastre se întorceau, iar şi iar, la acest subiect.

Aşteptarea a durat trei zile. În cele din urmă, într-o noapte, primele nave şi-au făcut apariţia în îngusta strâmtoare. Le-am petrecut cu privirea de pe promontoriile cufundate în întuneric. nicio veste încă despre vreun atac aerian sau submarin! Simţeam cum ne cresc speranţele: poate că inamicul, folosind tactica din trecut împotriva convoaielor spre Malta, îşi va concentra şi acum forţele aeriene, submarinele şi navele de suprafaţă mai spre est, în jurul Siciliei, în vederea declanşării unui atac nimicitor pe măsură ce convoaiele vor intra în îngusta strâmtoare dintre această insulă şi continentul african.

Elaborând versiunea iniţială a planului, probabilitatea de a întâmpina dificultăţi insurmontabile la Casablanca a fost unul din factorii care m-au determinat să nu încredinţez această operaţie celui mai puternic contingent al nostru. La Casablanca ne pândea din plin pericolul unei amânări de ultim moment, în care caz nu ne rămâneau decât două căi de urmat.

Prima era de a ordona marelui convoi să amâne acţiunea de desant şi să navigheze în cerc prin zonele maritime învecinate, aşteptând un moment prielnic. Soluţia avea multiple dezavantaje. Mai întâi, atacul în această regiune pierdea orice element de surpriză. În al doilea rând, navele rămâneau expuse la atacul submarinelor care forfoteau în Golful Biscayei şi la sud de el. În al treilea rând, pălea considerabil imaginea de forţă copleşitoare pe care trebuia să o creeze asaltul simultan al

celor trei porturi. În sfârşit, capacitatea rezervoarelor de combustibil ale navelor era limitată.

Cealaltă cale era aducerea întregului convoi în Mediterana şi masarea lui în apropierea portului Gibraltar, care şi aşa era aglomerat. Astfel, navele economiseau combustibilul, fiind gata să se reîntoarcă oricând la Casablanca pentru a realiza desantul conform planului; mai exista şi posibilitatea ca trupele să debarce la Oran după luarea lui cu asalt şi să-şi croiască drum de-a lungul căii ferate, spre coasta de nord-vest. Niciuna dintre cele două căi nu mă atrăgea, deoarece fiecare impunea revizuirea şi rectificarea unor planuri în curs de executare. Legea probabilităţilor ne arăta, totuşi, că va trebui să recurgem la una din ele.

Până în după-amiaza din ajunul atacului, buletinele meteorologice, transmise de la bordul unuia dintre submarinele noastre aflate în regiunea Casablanca, erau sumbre. Am luat atunci hotărârea provizorie de a îndrepta expediţia spre Gibraltar dacă condiţiile atmosferice nu se vor ameliora. Evident, toate planurile noastre erau date peste cap, dar soluţia mi se părea mai nimerită decât aceea de a pune vasele să se învârtească fără rost pe ocean, ferindu-se mereu de submarine.

Niciodată în tot cursul războiului nu am încercat un sentiment mai profund de uşurare decât în dimineaţa următoare, când am primit un raport laconic, anunţându-mă că condiţiile de pe plajă erau acceptabile şi că debarcarea la Casablanca se desfăşura conform planului. Am înălţat o rugăciune de mulţumire: temerile mele cele mai negre se spulberaseră.

O dificultate neprevăzută s-a ivit în comunicaţiile radio. În fazele de început ale campaniei, cartierul general aliat nu avea niciun alt mijloc de contact cu diversele expediţii în afară de radio. Când am constatat că în permanenţă aparatele noastre funcţionau prost sau nu funcţionau deloc, mai că ne-a cuprins spaima. Defecţiunile

se datorau, pare-se, suprasolicitării canalelor ce legau centrul de transmisiuni din Gibraltar de navele pe care se aflau comandamentele celor trei expediţii. Dar, indiferent de cauză, urmarea a fost că am hotărât să mut cât mai repede statele-majore pe teritoriul Africii.

Prima informare venită de pe câmpul de luptă ne-a dezamăgit. Cargobotul american „Thomas Stone”, navigând în convoi spre Alger şi ducând la bord un batalion întărit de trupe S.U.A., fusese torpilat în ziua de 7 noiembrie, la numai 150 de mile de destinaţie. Amănuntele lipsind, ne temeam că pierderile în vieţi omeneşti fuseseră foarte ridicate şi, deşi până atunci ne bucuraserăm de o şansă surprinzătoare, nu eram mai puţin îngrijoraţi de soarta celor de pe vas. În seara aceea nu am mai putut căpăta nicio informaţie suplimentară. Mai târziu însă am aflat că incidentul se încheiase cu bine şi onoarea armatei americane era intactă. Se înregistraseră puţine victime şi nava nu suferise avarii grave, aşa că nu era în primejdie de a se scufunda. Totuşi, refuzând să aştepte cu braţele încrucişate până ce cargobotul va fi remorcat spre un port corespunzător, ofiţerii şi soldaţii au primit cu aclamaţii decizia comandantului de a se îmbarca în şalupele de salvare pentru a încerca să ajungă la timp pe plaja pe care trebuiau s-o ia cu asalt. Vremea proastă care a survenit după-amiază a zădărnicit temerarele lor intenţii, obligându-i să urce la bordul unor distrugătoare şi al altor nave de escortă. În cele din urmă au ajuns la ţărm, dar cu douăzeci de ore întârziere. Din fericire, absenţa lor nu a avut consecinţe serioase în realizarea planurilor noastre.

După-amiaza aceleiaşi zile de 7 noiembrie mi-a prilejuit una dintre cele mai deprimante întrevederi din cursul războiului.

Deoarece atât la Londra, cât şi la Washington domnea ferma convingere că generalul Giraud va putea aduce forţele armate franceze din Africa de Nord în tabăra aliaţilor, începusem negocieri încă din octombrie – prin

intermediul lui Murphy – pentru a-l scoate pe general din sudul Franţei, unde trăia practic ca un întemniţat. Împreună cu Murphy, care se întorsese în Africa după vizita sa la Londra, câţiva dintre prietenii noştri francezi au pus la cale un plan foarte amănunţit. Ţinut la curent prin intermediari de încredere cu cele ce se pregăteau, generalul Giraud a ajuns la momentul stabilit pe litoralul francez al Mediteranei, în ciuda vigilenţei germanilor şi a autorităţilor vichyiste. În toiul nopţii s-a urcat într-o bărcuţă, urmând să fie cules de unul din submarinele noastre, care îl aştepta nu departe de ţărm. Submarinul aparţinea Angliei, dar în această unică expediţie la comanda lui se afla căpitanul Jerauld Wright din marina militară a S.U.A. După ce cu mare dificultate l-a cules la bord pe general, submarinul a ieşit în larg şi, într-un alt punct dinainte stabilit, s-a întâlnit cu unul din hidroavioanele noastre. Şi iată-l pe Giraud, însoţit doar de trei adjutanţii personali şi ofiţeri de stat-major, sosind la cartierul meu general în după-amiaza de 7 noiembrie. Episodul pe care l-am relatat atât de succint a fost în realitate o acţiune de o excepţională dârzenie şi îndrăzneală.

Deşi purta haine civile, generalul Giraud avea o ţinută foarte ostăşească. Înalt de peste 1, 80 m, drept, cu un mers aproape ţeapăn, vorbind pe un ton tăios şi comportându-se aşijderea, avea o înfăţişare impunătoare, în ciuda costumului cam ponosit. Încercările prin care trecuse în timpul războiului, inclusiv o lungă perioadă de prizonierat şi o dramatică evadare, nu-i tociseră cu nimic spiritul combativ.

Curând mi-am dat seama că acceptase să plece din Franţa legănându-se în periculoasa iluzie că va prelua imediat conducerea întregii expediţii aliate. De cum a intrat în chilia mea subterană, şi-a oferit serviciile în această calitate, lucru pe care eu nu puteam să-l accept. Rolul lui era să plece în Africa de îndată ce am fi fost în

stare să-i garantăm securitatea şi acolo să preia comanda acelor trupe franceze care aveau să i se alăture de bunăvoie. Mai presus de orice alt motiv, ţineam să-l avem de partea noastră deoarece ne obseda teama că ne vom angaja într-o lungă şi grea luptă cu francezii, nu numai spre jalea şi paguba noastră, dar şi în detrimentul campaniei împotriva germanilor.

Generalul Giraud nu s-a lăsat înduplecat; după părerea sa, erau în joc propria-i onoare şi cea a Franţei, de aceea nu-i era îngăduit să accepte nicio funcţie inferioară celei de comandant suprem. Fireşte, lucrul era de la bun început imposibil. Numirea unui comandant suprem al unor forţe aliate este un proces complex, care necesită acordul simultan al conducătorilor politici şi militari din ţările respective. Din punct de vedere legal, niciun comandant subaltern din cadrul expediţiei nu ar fi putut accepta vreun ordin din partea generalului Giraud. Mai mult, în acel moment, niciun francez nu era membru al comandamentului aliat; dimpotrivă, singurii inamici cu care riscam să avem de-a face erau francezii.

Ne-am străduit să explicăm generalului toate acestea. Tulburat şi dezamăgit, după multe ore de discuţii, s-a simţit obligat să-şi decline orice participare la acţiune, declarând:

— Generalul Giraud nu poate accepta o poziţie de subaltern în acest comandament. Compatrioţii săi n-ar înţelege aşa ceva şi prestigiul lui de soldat ar fi întinat.

Situaţia era cu atât mai tristă, cu cât generalul îşi lăsase pe toţi ai săi în Franţa, la cheremul germanilor, înfruntând el însuşi mari riscuri pentru a veni alături de noi.

Pe vremea aceea aveam drept consilieri politici pe H. Freeman Matthews, de la Departamentul de Stat al S.U.A., şi pe William H.B. Mack, de la Ministerul de Externe al Marii Britanii. Amândoi au fost atât de afectaţi de această întorsătură a situaţiei, încât mi-au propus să-l instalez de

formă pe generalul Giraud în funcţia de comandant suprem, eu păstrând de fapt autoritatea efectivă în conducerea operaţiilor. După părerea lor, succesul sau dezastrul debarcării depindeau de asocierea sau neasocierea în mod public a numelui lui Giraud la operaţia „Torch”. Nu am fost de acord cu acest subterfugiu, rămânând neclintit la hotărârea că, dacă generalul nu se va mulţumi să preia comanda trupelor franceze din Africa de Nord care vor trece de partea noastră în lupta împotriva Germaniei, campania se va desfăşura mai departe exact ca şi cum nu ne-am fi întâlnit şi nu am fi discutat niciodată cu Giraud.

Convorbirea cu el a continuat, cu unele întreruperi, până după miezul nopţii. Deşi înţelegeam binişor franceza vorbită de general, am insistat să folosim un translator pentru a evita orice risc de interpretare greşită. După ce oboseala i-a dat gata pe traducătorii mai competenţi, generalul Clark şi-a oferit serviciile şi, deşi nu vorbea o franceză tocmai curgătoare, am scos-o la capăt destul de bine. Printre altele şi pentru că, după prima oră de discuţie, fiecare dintre noi nu făcea decât să repete într-una argumentele invocate la început. În cele din urmă, când s-a dus la culcare, generalul Giraud nu dădea niciun semn că şi-ar fi modificat, măcar cu o iotă, pretenţiile iniţiale. În loc de noapte bună ne-a declarat: „În această treabă, generalul Giraud va fi un simplu spectator”. Am convenit, totuşi, să ne întâlnim în dimineaţa următoare la reşedinţa guvernatorului general. În noaptea aceea, pe chipurile consilierilor politici de la cartierul nostru general se întipărise jalea.

Înainte de a-mi încheia ziua de lucru, am trimis Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore o dare de seamă detaliată asupra celor discutate şi am avut satisfacţia de a primi cu promptitudine răspunsul că poziţia adoptată de mine se bucura de un sprijin deplin. Sfârşitul mesajului era trunchiat, dar am putut descifra

următoarele: „Singurul nostru regret este că aţi fost nevoit să irosiţi atât de mult timp cu această problemă într-o perioadă când…”. Ce noroc că pe atunci nu puteam să prevăd cât de mult timp aveam să irosesc, în săptămânile următoare, cu sâcâitoarele şi zadarnicele discuţii în jurul chestiunilor politice ale Africii de Nord!

Din fericire, o noapte de somn a operat o schimbare în atitudinea generalului Giraud, care, în şedinţa de a doua zi dimineaţă, s-a hotărât să participe la „Torch” în condiţiile propuse de noi. I-am făgăduit că, dacă va reuşi să dobândească un sprijin din partea francezilor, îl voi considera administrator al regiunii până când autorităţile civile vor avea posibilitatea să consulte populaţia.

Din convorbirile ulterioare purtate cu generalul Giraud a reieşit că exista o deosebire radicală între concepţia lui şi a mea în legătură cu sarcinile strategice ale momentului. El era de părere că trebuia să ne îndreptăm de îndată atacul asupra sudului Franţei, fără a ne mai preocupa de Africa de Nord. I-am arătat că, exact în clipa când vorbea, trupele noastre debarcau pe plajele stabilite; că nu aveam posibilitatea să asigurăm acoperirea aeriană a acţiunii de desant pe care o propunea; că navele aflate pe atunci la dispoziţia aliaţilor nu ne permiteau să concentrăm în sudul Franţei forţe suficiente pentru a rezista masivelor atacuri pe care germanii le-ar fi dezlănţuit cu siguranţă împotriva unităţilor debarcate. În sfârşit, i-am explicat că operaţia în curs de desfăşurare avea în spatele său o structură organizatorică atât de complexă şi minuţioasă, încât schimbarea propusă de el era cu desăvârşire imposibilă.

Generalul Giraud nu înţelegea de ce aveam nevoie de Africa de Nord ca bază, de ce trebuia să ne instalăm ferm şi statornic în această regiune înainte de a declanşa, cu şanse de succes, o ofensivă în zona meridională a Europei.

Războiul nu-l învăţase pe Giraud lecţia cu privire la ravagiile pe care era capabilă să le facă aviaţia bazată la

sol atunci când se năpustea asupra unor nave lipsite de acoperire aeriană. Probabil că nu analizase niciodată din punctul de vedere al semnificaţiei tactice pierderea în Pacificul de sud-vest a marilor nave britanice „Prince Of Wales” şi „Repulse”[63], imprudent expuse aviaţiei bazate la sol. Generalul îşi închipuia, pe deasupra, că era destul ca aliaţii să vrea, pentru ca 500.000 de oameni să ajungă în sudul Franţei în numai două sau trei săptămâni. Îi venea greu să înţeleagă că ne angajasem într-o operaţie care solicita la maximum resursele noastre şi că, dată fiind penuria acestor resurse, trebuia să calculăm riguros obiectivele strategice iniţiale.

Debarcări în Africa de Nord

8 – 15 noiembrie 1942

Paraşutele indică operaţii de desant aerian.

63 La 10 decembrie 1941, cuirasatul „Prince of Wales" şi crucişătorul „Repulse", lipsite de acoperire aeriană din cauza pierderilor suferite de aviaţia britanică în Orientul îndepărtat, au fost atacate de avioane japoneze decolate de la bazele lor din sudul Indochinei. După o bătălie navă-aer care a durat o oră, ambele nave au fost scufundate. — Nota trad.

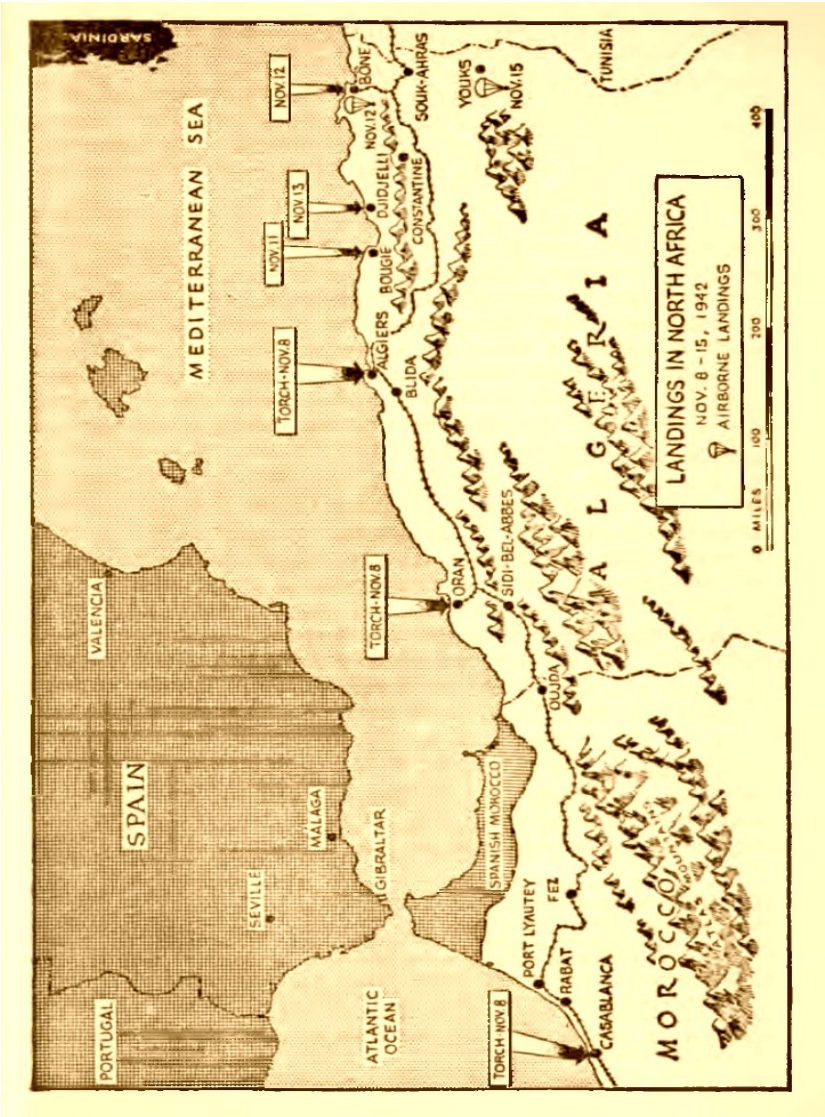

În cursul nopţii şi în primele ore ale dimineţii de 8 noiembrie am început să primim rapoarte operative destul de încurajatoare. Aşa cum ne aşteptam, trupele debarcate la Alger nu au întâmpinat aproape nicio împotrivire şi regiunea a fost repede ocupată. Succesul se datora în

largă măsură, pe de o parte, strădaniilor anterioare ale lui Robert Murphy, care lucrase prin intermediul generalului francez Mast, pe de altă parte, generalului Alphonse Pierre Juin[64], care-şi camufla simpatiile proaliate sub mantia unei ostilităţi oficiale.

Necesitatea de a înainta cât mai grabnic în Tunisia ne preocupa în permanenţă. În noaptea de 8 noiembrie am mâzgălit cu creionul o însemnare pe care o mai am şi astăzi şi care glăsuieşte: „În sectorul de est batem pasul pe loc, în loc să înaintăm imediat spre linia Bóne-Bizerta”.

Am debarcat şi la Oran, dar forţele franceze de acolo, îndeosebi cele navale, au opus o rezistenţă înverşunată. Au avut loc lupte grele, în cursul cărora a primit botezul focului Divizia 1 americană, care mai avea să poarte un lung şir de bătălii până la sfârşitul războiului. Deşi cu pregătirea de luptă neterminată, Divizia 1, sprijinită de elemente ale Diviziei 1 blindate, a reuşit să înainteze şi, în ziua de 9 noiembrie, ştiam că era aşteptat un rezultat victorios în această regiune. La 10 noiembrie au încetat luptele la Oran. Generalii Fredendall şi Terry de la M. Allen[65] au trecut cu bine primele lor examene pe câmpul de bătălie.

Ni se adusese la cunoştinţă că începuse şi atacul împotriva coastei de vest a Marocului, dar nu aveam nicio informaţie despre desfăşurarea lui. Aşa cum am aflat mai târziu, în anumite puncte, mai ales la Port Lyautey, luptele au fost crâncene. Marea cea perfidă ne dăruise singura zi din lună în care era posibilă o operaţie de desant, dar perioada de calm durase puţin şi în continuare debarcarea întăririlor s-a realizat cu foarte mare dificultate. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă pentru a intra în contact cu

---

64 Luat prizonier de germani în 1940, eliberat în 1941 la cererea lui Pétain şi numit de acesta comandant suprem al forţelor franceze din Africa de Nord, generalul Juin s-a raliat ulterior lui Giraud — Nota trad.

65 Comandantul Diviziei 1 infanterie americană. — Nota trad.

comandanţii Grupării operative de vest, contraamiralul K.H. Hewitt din marina militară americană şi generalul Patton din armata de uscat. Postul de radio însă îşi făcea iarăşi de cap, neoferindu-ne decât nişte semnale ininteligibile. Am încercat atunci să stabilim legătura cu ajutorul unor bombardiere uşoare pe care le-am trimis la Casablanca, dar, după ce aviaţia franceză de vânătoare a doborât câteva dintre ele, ne-am dat seama că nici această metodă nu era bună. În desperare de cauză, l-am întrebat pe amiralul Cunningham dacă nu cumva avea în port o navă de mare viteză. Spre norocul nostru, tocmai atunci se afla la Gibraltar una dintre cele mai rapide, pregătindu-se de plecare pentru a transporta în Malta materiale de care era urgentă nevoie. Fără nicio şovăire, amiralul mi-a pus nava la dispoziţie pe durata necesară pentru a stabili contactul cu Gruparea operativă de vest. Am alcătuit un grup de stat-major în frunte cu contraamiralul american Bernhard H. Bieri, care a pornit la drum în mai puţin de o oră.

În dimineaţa zilei de 9 noiembrie, generalul Clark şi generalul Giraud au plecat cu avionul la Alger, cu scopul de a găsi o cale de înţelegere cu cele mai înalte autorităţi franceze. Misiunea lor era de a pune capăt luptelor şi de a obţine participarea francezilor la viitoarele operaţii împotriva germanilor.

Dar generalul Giraud a fost primit de compatrioţii săi din Africa cu o răceală care a dat o lovitură de moarte speranţelor noastre. A fost pur şi simplu ignorat. Cuvântarea lui radiodifuzată, prin care anunţa că prelua conducerea Africii de Nord franceze şi ordona forţelor franceze să înceteze lupta împotriva aliaţilor, nu a avut absolut niciun efect. Mă îndoiesc chiar că a ajuns la urechea unui număr de oameni cât de cât semnificativ. Comunicaţiile noastre prin radio cu Algerul se făceau foarte greu, dar, până la urmă, ne-a parvenit un mesaj care

confirma o ştire anterioară: amiralul Darlan[66] se afla la Alger.

Am eliminat imediat ipoteza că el ar fi venit în Africa cunoscându-ne dinainte intenţiile sau dorind să ne ajute în atingerea obiectivelor stabilite. După cum dovedeau cele constatate la Oran şi Alger, debarcarea noastră a constituit o surpriză desăvârşită pentru toţi militarii şi civilii din Africa de Nord, cu excepţia celor foarte puţini care ne sprijineau în mod activ. Dar nici lor nu li se comunicase decât în ultimul minut data exactă a atacului. Nu încăpea îndoială că prezenţa lui Darlan era cu totul întâmplătoare, datorându-se bolii grave a fiului său, la care ţinea foarte mult.

Pusesem mâna, aşadar, pe comandantul suprem al forţelor armate franceze! Cel mai simplu şi mai uşor ar fi fost să-l întemniţăm. Dar, în calitatea pe care o avea, el putea da foarte numeroaselor unităţi din flota franceză staţionate la Toulon şi Dakar ordine de natură să ne ofere simultan două avantaje: reducerea virtualului pericol naval în Mediterana şi completarea flotei noastre de suprafaţă cu un binevenit supliment de vase. Cu puţin înainte de plecarea mea din Anglia, Churchill îmi spusese cu toată seriozitatea: „Îl detest din adâncul inimii pe Darlan, dar, în eventualitatea că m-aş întâlni cu el, aş umbla bucuros în patru labe cale de o milă, dacă în felul acesta l-aş îndupleca să-şi pună flota la dispoziţia forţelor aliate”.

Aveam însă un alt motiv, şi mai presant, pentru a încerca să profităm de situaţia în care se afla Darlan. Negociind cu autorităţile militare şi civile, generalul Clark

---

66 Amiralul Jean F.L.X. Darlan, comandant suprem al forţelor maritime militare franceze în 1939, a devenit în iunie 1940 ministru al marinei militare şi comerciale în guvernul de la Vichy, apoi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri. Colaboraţionist zelos, a vrut să pună la dispoziţia naziştilor, în 1941, porturile Bizerta, Dakar şi Casablanca, concesie pe care pînă şi Pétain a refuzat s-o aprobe. Demisionînd din guvern în aprilie 1942. a rămas comandant suprem al forţelor armate vichyiste din metropolă şi colonii. — Nota trad.

s-a izbit curând de tradiţionala tendinţă a francezilor de a nu întreprinde nimic care să nu aibă o acoperire legală. La militari, cel puţin, era un adevărat fetiş: după spusele lor, capitularea din 1940 nu fusese decât actul unor ostaşi leali, care se supuseseră ordinelor primite de la superiorii lor civili.

Fără excepţie, toţi comandanţii francezi cu care generalul Clark a purtat nesfârşite discuţii au refuzat să mişte măcar un deget pentru a-şi aduce trupele de partea aliaţilor atâta vreme cât nu li se dădea ordin s-o facă. Fiecare dintre ei depusese un jurământ personal de credinţă mareşalului Pétain. niciun ofiţer nu socotea că putea să fie absolvit de jurământ sau să dea ordin de încetare a focului dacă nu primea instrucţiuni în acest sens de la comandantul său legal, amiralul Darlan, considerat ca reprezentant direct şi personal al mareşalului Pétain.

Pe atunci – şi o bună bucată de vreme după aceea – era inutil să stai de vorbă cu un civil sau cu un militar francez dacă nu recunoşteai în prealabil influenţa precumpănitoare a lui Pétain. nicio propunere nu era acceptabilă decât dacă „ar fi de acord şi mareşalul”.

Generalul Clark ne-a comunicat prin radio că fără concursul lui Darlan nu era posibilă o încetare a focului. De aceeaşi părere era şi generalul Giraud, care stătea acum ascuns la Alger. Atât cât îi îngăduiau împrejurările, Clark mă ţinea la curent cu evoluţia situaţiei, dar era limpede că încercările lui de a-i convinge pe francezi să nu mai lupte împotriva trupelor noastre se loveau de mari dificultăţi. În timp ce îmi băteam capul cu aceste probleme, am primit un mesaj din partea şefului meu de stat-major, care rămăsese provizoriu la Londra. El mă informa că, ţinând seama de succesele iniţiale ale operaţiei „Torch” şi de rezultatele ei, care nu mai dădeau loc la îndoieli, o persoană sus-pusă îi sugerase să renunţăm la concentrarea forţelor necesare în continuarea operaţiei pentru a le folosi în alte scopuri strategice. De-a lungul

anilor de război m-am familiarizat cu tendinţa anumitor personalităţi aflate departe, în spatele frontului, de a supraaprecia primele succese ale unei acţiuni şi de a nesocoti greutăţile pe care le rezerva viitorul. Dar în clipa aceea, primirea mesajului m-a scos din fire şi m-am grăbit să trimit un răspuns prompt, din care citez cele ce urmează:

„Categoric împotriva propunerii de reducere a forţelor pentru «Torch». Situaţia nu s-a cristalizat. Dimpotrivă, în Tunisia suntem pe muchie de cuţit. Regiunea nu este complet pacificată, comunicaţiile constituie o problemă de prim ordin şi principalele două porturi din Africa de Nord sunt serios blocate. Toate eforturile de a obţine o cooperare organizată şi eficientă din partea francezilor se împotmolesc într-un păienjeniş de intrigi politice şi personale, ceea ce ne face să credem că nimeni nu doreşte cu adevărat nici să lupte împotriva noastră, nici să treacă alături de noi.

În loc de a vorbi despre eventuale reduceri, ar trebui să căutăm mijloacele pentru a grăbi concentrarea de forţe, astfel încât să putem lichida pe inamic în Africa de Nord. Desigur, în materie de strategie este necesar să întocmim planuri din timp şi cu chibzuinţă. Dar, pentru numele lui Dumnezeu, să nu ne apucăm de mai multe treburi deodată! În ultimele trei zile am pierdut o mulţime de nave şi ne vine extrem de greu să asigurăm acoperirea aeriană a convoaielor. Pericolul unei intervenţii germane prin Spania nu a dispărut. Nu mă sperii de propria mea umbră şi nu dau alarme false. Vreau numai să subliniez că, din moment ce am făcut cu bine primii paşi, trebuie să ne înzecim eforturile, nu să ne culcăm pe o ureche. Abia ne-am angajat într-o acţiune de mari proporţii. Să nu zădărnicim un început bun pornind de la nişte presupuneri lipsite de certitudine”.

La 12 noiembrie, generalul Clark mi-a transmis că, după toate aparenţele, Darlan era singurul francez care

putea determina forţele armate din Africa de Nord să colaboreze cu noi. Mi-am dat seama că era o problemă care trebuia rezolvată expeditiv şi pe loc. Dacă m-aş fi adresat Washingtonului şi Londrei, cerându-le avizul, ar fi urmat discuţii prelungite şi tărăgănări inevitabile. S-ar fi irosit mult timp, care ar fi costat atâta sânge şi ar fi provocat atâtea resentimente, încât nu ne-ar mai fi rămas nicio şansă de a ajunge la o înţelegere amicală, prin care forţele armate franceze să fie absorbite în rândul trupelor noastre.

Aveam la noi ordinele în scris ale guvernelor american şi britanic de a colabora cu orice autoritate franceză pe care o vom găsi fiinţând în momentul sosirii noastre în Africa. În afară de aceasta, problema care ni se punea era de ordin pur militar. Dacă soluţionarea ei ar fi dus la repercusiuni politice atât de grave încât ar fi devenit necesară sacrificarea cuiva, logica şi tradiţia ar fi cerut ca întreaga răspundere să revină omului care se afla la faţa locului, destituirea lui din funcţie reprezentând simbolic îndreptarea greşelii. Riscam să fiu înlăturat, dar numai printr-o hotărâre promptă puteam să asigurăm în continuare unitatea de luptă a celor două ţări aliate şi să facem faţă cerinţelor imediate ale frontului.

Am discutat aceste posibilităţi cu multă sobrietate şi seriozitate, neuitând nicio clipă că ordinele noastre în principiu ne indicau să efectuăm debarcarea în Africa pentru a câştiga un nou aliat, nu pentru a ucide francezi.

Eram perfect conştient de faptul că orice negociere cu un reprezentant al guvernului de la Vichy va stârni o profundă indignare în rândul acelor englezi şi americani care nu cunoşteau asprele realităţi ale războiului; în consecinţă, am decis să mă limitez doar la aspectele militare locale. La 13 noiembrie, luându-l pe amiralul Cunningham cu mine, am plecat cu avionul la Alger, unde am ţinut numaidecât sfat cu generalul Clark şi cu Robert Murphy, consulul general al Statelor Unite. Era prima

reîntâlnire cu Murphy după vizita lui la Londra, cu câteva săptămâni mai înainte.

Cei doi mi-au prezentat o dare de seamă asupra tuturor evenimentelor care avuseseră loc până atunci. La 10 noiembrie, Darlan ordonase tuturor comandanţilor să înceteze focul. La Vichy, Pétain a dezavuat de îndată măsura, destituindu-l pe amiral. Acesta a încercat atunci să revină asupra ordinului, dar Clark nu i-a permis. Pe urmă, la Alger s-a aflat că naziştii invadaseră zona de sud a Franţei. Darlan declara acum că, deoarece germanii violaseră armistiţiul din 1940, el era gata să conlucreze de bunăvoie cu americanii. Între timp, generalul Giraud, zdruncinat mai întâi de descoperirea că francezii din partea locului nu voiau să-i dea ascultare, se convinsese că Darlan era singura personalitate oficială de acolo care putea aduce Africa de Nord în tabăra aliaţilor. Când germanii au pătruns în sudul Franţei, Giraud s-a dus la Darlan, oferindu-se să coopereze. Ordinul lui Darlan a pus capăt luptelor la Casablanca; prin alte părţi, focul încetase încă înainte de primirea ordinului. Ofiţerii francezi care ne sprijiniseră pe faţă, inclusiv generalii Béthouart şi Mast, căzuseră temporar în dizgraţie şi nu erau în măsură să facă nimic.

După o trecere în revistă exhaustivă a situaţiei, Murphy mi-a spus:

— Acum întreaga problemă ţine de domeniul militar. Dumneavoastră vă revine găsirea unei soluţii.

În cursul discuţiilor pe care le-am mai purtat înainte de a ajunge la hotărârea finală, consulul general s-a ţinut cu totul deoparte, participând doar din când în când, în calitate de interpret. Mie şi numai mie îmi revenea sarcina să decid dacă semnarea unui armistiţiu, economia de timp, cruţarea de vieţi omeneşti şi încheierea fără zăbavă a unor acorduri realizate cu francezii valorau mai mult pentru forţele aliate decât arestarea arbitrară a lui Darlan, măsură care ar fi dat cu siguranţă naştere la noi ciocniri şi

la animozităţi şi mai puternice. Autorităţile franceze locale continuau să reprezinte, pe plan oficial, o ţară neutră. Iată de ce, în afară de cazul când guvernele noastre erau gata să declare în mod solemn război Franţei, nu aveam niciun drept legal sau de altă natură să instaurăm cu forţa, după modelul nazist, un organ de conducere alcătuit din marionete selecţionate de noi.

Acordul realizat a fost aşternut pe hârtie într-un document trasând în linii mari metodele prin care autorităţile franceze se angajau să sprijine forţele aliate. Pe un teritoriu considerat ca fiind favorabil nouă, nu ocupat de noi, comandantul suprem aliat căpăta toate drepturile şi privilegiile legale de care avea nevoie pentru a-şi organiza forţele şi a dirija operaţiile militare. Ni se asigura posibilitatea de a utiliza porturile, căile ferate şi alte instalaţii.

Aliaţii se mărgineau să declare că, cu condiţia ca forţele armate şi populaţia să se supună ordinelor lui Darlan de a conlucra cu noi pe tărâm militar, nu se vor amesteca în controlul exercitat de organele administrative franceze în Africa de Nord. Dimpotrivă, ne afirmam dorinţa de a colabora cu ele pentru păstrarea ordinii. În acord nu figura nicio prevedere de natură să angajeze guvernele noastre în vreo recunoaştere politică de un fel sau altul. Darlan era doar autorizat, prin consimţământul spontan al oficialităţilor locale şi cu încuviinţarea noastră, să ia asupră-şi sarcinile administrative ce reveneau Franţei în Africa de Nord, în timp ce noi ne ocupam de lichidarea forţelor germane de pe acest continent. Amiralul s-a declarat, de asemenea, de acord să încredinţeze prietenului nostru, generalul Giraud, comanda tuturor trupelor franceze din Africa de nord-vest.

Important pentru noi era faptul că, dacă ne-am fi permis luxul unei ocupaţii militare, ar fi trebuit să stopăm orice acţiune împotriva Axei. Populaţia arabă era pe atunci favorabilă guvernului de la Vichy, care privase pe evreii de

acolo de toate drepturile; o răscoală a arabilor, pe care germanii se străduiau să o pună la cale, ar fi fost un dezastru. Nu intenţionam să cucerim Africa de Nord decât pentru a o folosi ca bază de unde să ducem mai departe războiul împotriva lui Hitler. Din punct de vedere legal, poziţia noastră acolo se deosebea de cea de mai târziu în Sicilia, aşa cum aceasta din urmă avea să se deosebească de poziţia noastră în Italia şi apoi în Germania. Teoretic, ne aflam pe teritoriul unui aliat. De fapt, prin angajamentul lui Darlan ni se recunoştea rolul de factor dominant şi se dădea consistenţă acestui rol, pe care însă trebuia să-l jucăm cu multă abilitate dacă voiam să evităm neplăcerile.

Spre deosebire de dispreţul cu care întâmpinase apelul lansat de Giraud, armata franceză a dat ascultare ordinelor lui Darlan. Acesta a pus capăt luptelor pe coasta de vest, unde forţele americane abia se concentraseră în jurul liniei de apărare de la Casablanca, pregătindu-se să declanşeze un asalt general. Experienţa dobândită în Maroc de generalul Patton în zilele precedente dovedea că ciocnirea ar fi fost sângeroasă.

În ziua de 13 noiembrie s-a realizat la Alger acordul final cu reprezentanţii armatei de uscat, ai marinei militare şi ai forţelor aeriene franceze, în frunte cu Darlan. Luând avionul în aceeaşi seară, amiralul Cunningham şi cu mine era cât pe-aci s-o păţim din cauza vremii proaste şi a condiţiilor nefavorabile de aterizare pe aeroportul din Gibraltar. Ne-am învârtit de jur-împrejurul Stâncii în bezna cea mai compactă, tot încercând să descoperim pista şi negăsind-o. Puteam să jur că ne sunase ceasul din urmă. Până în ziua de azi cred că tânărul locotenent care pilota avionul trebuia să se fi bizuit mai degrabă pe vreun talisman decât pe dibăcia sa atunci când a reuşit iscusita aterizare care ne-a adus cu bine pe pământ. Această experienţă m-a întărit şi mai mult în intenţia mea mai veche de a muta repede cartierul nostru general la Alger. Hotărârea a stârnit panică în rândul trupelor de

transmisiuni, al căror comandant mi-a declarat că nu poate asigura reţeaua de comunicaţii pentru Alger înainte de 1 ianuarie. Mutarea a avut loc însă la 23 noiembrie.

Bineînţeles, trimiteam periodic celor două guverne ale noastre rapoarte asupra tuturor problemelor politice care se iveau. În cazul Darlan, totuşi, criticile din presa americană şi britanică deveniseră atât de vehemente, încât atât preşedintele Roosevelt, cât şi primul ministru Churchill s-au văzut siliţi să ne ceară o explicaţie mai amănunţită. Au primit-o sub forma unei lungi telegrame, care a căpătat o largă circulaţie în rândul funcţionarilor guvernamentali din Washington şi Londra. Nici acum, după o îndelungată reexaminare a situaţiei, nu am mare lucru de adăugat la argumentarea telegrafică expediată atunci. O transcriu mai jos, parafrazată în conformitate cu regulile de protecţie a securităţii codurilor secrete:

„14 noiembrie.

Înţeleg pe deplin nedumerirea provocată la Londra şi Washington de întorsătura pe care au luat-o negocierile cu francezii din Africa de Nord. Starea lor de spirit nu corespunde nici pe departe aprecierilor noastre prealabile. Trebuie să se ţină seama de următorii factori şi să nu se treacă la măsuri pripite, de natură să strice echilibrul pe care am reuşit să-l stabilim.

Numele mareşalului Pétain se bucură de mare trecere aici. Autorităţile civile, militare şi navale franceze sunt de părere că în Africa de Nord un singur om are dreptul incontestabil de a vorbi în numele mareşalului. Acest om este Darlan. Până şi Giraud – care a devenit pentru noi un sfetnic de încredere şi un prieten credincios, după ce în discuţiile purtate cu el l-am adus cu picioarele pe pământ – recunoaşte acest considerent precumpănitor şi şi-a modificat în mod corespunzător atitudinea.

Împotrivirea pe care am întâmpinat-o la început s-a datorat faptului că ofiţerii de toate gradele îşi închipuiau că aceasta era dorinţa lui Pétain. Iată de ce Giraud, care i-

a sfătuit să nu se opună debarcării, poartă oarecum în ochii lor vina de incitare la nesupunere. Generalul Giraud înţelege acest punct de vedere unanim şi pare a-l şi aproba într-o oarecare măsură. Toţi cei în cauză declară că sunt gata să ne ajute, cu condiţia ca Darlan – dar numai el, şi nimeni altul în locul lui – să le dea ordine în acest sens. Amiralul Esteva din Tunis afirmă că se va supune ordinelor lui Darlan. Nogués a pus capăt luptelor în Maroc la ordinul lui Darlan. Este cert că poziţia lui Darlan în această privinţă nu poate fi contestată.

Acordul realizat de noi prevede în esenţă că francezii vor face tot ce le stă în putinţă pentru a ne ajuta să cucerim Tunisia. Grupul francez va lua măsuri în vederea unei conlucrări eficiente. Sub conducerea lui Giraud se va trece la reorganizarea unei forţe militare selecţionate, care va participa la război. Grupul francez va recurge la toate mijloacele posibile pentru a determina flota de la Toulon să se alăture aliaţilor. Noi vom sprijini grupul francez în administrarea şi pacificarea ţării şi în înzestrarea unităţilor selecţionate. Amănunte încă în discuţie.

Speranţa noastră de a cuceri repede Tunisia şi de a dobândi acolo adeziunea populaţiei nu se poate realiza decât dacă se acceptă un acord de ansamblu mergând pe linia celui realizat de noi cu Darlan şi cu celelalte oficialităţi care deţin pârghiile administrative în Africa de Nord şi controlează triburile din Maroc. Giraud este acum conştient de incapacitatea de a face ceva de unul singur sau chiar cu sprijinul nostru. El a acceptat cu satisfacţie postul de comandant militar în grupul Darlan, fiind de acord ca numele său să nu fie menţionat înainte de scurgerea unei perioade de câteva zile. În lipsa unor autorităţi franceze puternice, am fi siliţi să recurgem la ocuparea militară a teritoriului. Preţul în timp şi resurse ar fi gigantic. Generalul Patton apreciază că numai în Maroc ar avea nevoie de 60.000 de ofiţeri şi soldaţi pentru a ţine

în mână triburile. Având în vedere repercusiunile pe care le-ar avea o răscoală a triburilor asupra Spaniei, vă daţi seama cât de dificilă este problema".

În cursul lungilor negocieri duse cu noi, Darlan nu şi-a exprimat cu niciun prilej certitudinea că va reuşi să aducă flota franceză de partea noastră. După părerea lui, datorită lipsei de combustibil, precum şi confuziei şi nesiguranţei care domneau neîndoielnic în sudul Franţei, era posibil ca navele să nu primească ordinul de a ieşi în larg şi de a ni se alătura. Darlan afirma însă, cu deplină convingere, că amiralul care comanda la Toulon nu va permite ca vasele să cadă în mâinile germanilor. Acest lucru ni l-a repetat de nenumărate ori şi desfăşurarea ulterioară a evenimentelor a dovedit că avusese perfectă dreptate[67].

Pe de altă parte, Darlan era sigur că amiralul Jean Pierre Esteva, comandantul forţelor franceze din Tunisia, va proceda ca restul oficialităţilor din Africa de Nord şi va executa ordinele sale. Vina principală pentru spulberarea acestor mari speranţe a purtat-o timpul irosit cu prelungirea negocierilor de la Alger. Durata pertractărilor a creat amiralului Esteva un sentiment de incertitudine; informat despre natura convorbirilor în curs la Alger, el era supus, totodată, presiunilor guvernului de la Vichy, care îi ordona să reziste aliaţilor şi, după cum ni s-a spus, să primească forţe germane în Tunisia. Alţi comandanţi militari din Africa de Nord, ca generalii Louis Marie Koeltz la Alger şi Louis Jacques Barre la Tunis, erau la fel de nehotărâţi; mai mult, ni s-a adus la cunoştinţă că generalul Koeltz se pronunţase categoric împotriva oricărui acord cu aliaţii.

În această atmosferă de îndoială şi ezitări, germanii

67 Amiralul Laborde, comandantul flotei franceze de la Toulon. nu a dat curs mesajului lui Darlan, care era formulat nu ca un ordin, ci ca o „recomandare urgentă". La 27 noiembrie, trupele hitleriste au pătruns prin surprindere în incinta bazei navale, dar vasele aflate acolo s-au sabordat. — Nota trad.

au început să debarce în Tunisia. Primul lor eşalon a sosit, pe calea aerului, în după-amiaza zilei de 9 noiembrie, întăririle succedându-se într-un ritm susţinut. La data când am ajuns la un acord cu Darlan, amiralul Esteva nu mai era în situaţia de a acţiona independent. Într-o ultimă convorbire telefonică cu un reprezentant al oficialităţilor franceze din Alger, el a mărturisit: „Acum sunt păzit”. Am interpretat aceasta drept un semn că germanii îl luaseră ostatec. În schimb, generalii Koeltz şi Barre au executat, fără să crâcnească, ordinele lui Darlan, cel dintâi devenind ulterior un remarcabil comandant în rândurile trupelor aliate.

După primirea telegramei mele, guvernele de la Londra şi Washington m-au asigurat de totala înţelegere pe care o aveau în problema respectivă şi mi-au comunicat că aprobă acordul încheiat, în măsura în care francezii vor respecta cu scrupulozitate clauzele lui şi atâta vreme cât vor dura ostilităţile în Africa.

Aranjamentul la care ajunsesem se deosebea fundamental de ceea ce prevăzusem noi la Londra înainte de declanşarea operaţiei. Guvernele noastre se înşelaseră însă nu numai în pronosticurile privind influenţa diferitelor personalităţi în Africa de Nord. Ele crezuseră că populaţia franceză locală nutrea o ură profundă împotriva dominaţiei naziste-vichyiste, fiind gata să îmbrăţişeze în chip de eliberatori pe ostaşii aliaţi care vor reuşi să debarce acolo. Încă de la primul bombardament german asupra Algerului – şi au fost multe –, presupunerea s-a dovedit greşită. Fireşte, existau mulţi patrioţi şi, după ce am repurtat victoria în Tunisia, numărul lor a crescut. Dar în primele zile, când situaţia era în cumpănă şi când bombele cădeau în fiecare noapte, cele ce-mi ajungeau mereu la ureche arătau că adevărata stare de spirit se exprima astfel: „De ce ne-aţi adus războiul pe cap? Trăiam liniştiţi până ce aţi venit voi, ca să pierim cu toţii”. În ultimul său raport, redactat după încheierea campaniei, generalul Anderson

scria în legătură cu atitudinea populaţiei în prima perioadă după debarcare:

„... Mulţi primari, şefi de gară, diriginţi de poştă şi alţi funcţionari cu care am avut de-a face pe măsură ce înaintam (de exemplu, reţeaua telefonică civilă era la început principalul meu mijloc de comunicare atât cu unităţile avansate, cât şi cu cartierul general aliat) nu manifestau niciun entuziasm faţă de aliaţi, ezitau să conlucreze făţiş cu noi, unii fiindu-ne chiar ostili. Nu greşesc dacă afirm că, în general, ofiţerii superiori erau şovăielnici şi se temeau să se angajeze într-o colaborare efectivă; majoritatea ofiţerilor inferiori ţineau cu aliaţii, iar soldaţii executau ordinele. Francezii ne manifestau simpatie, dar erau apatici, autorităţile civile se situau, de regulă, pe poziţii de adversitate. Toate acestea mi-au creat impresia că, în eventualitatea unei retrageri forţate, nu prea puteam conta pe securitatea trupelor mele, puţine la număr şi izolate".

O constatare foarte îndepărtată de speranţa guvernelor noastre că, odată cu debarcarea aliaţilor, populaţia Africii de Nord se va ridica spontan la luptă împotriva guvernului de la Vichy, dominat de naziști!

Instalarea lui Darlan în fruntea administraţiei franceze din Africa de Nord şi prestigiul de care se bucura el în Africa Occidentală Franceză au făcut ca importantul centru Dakar să cadă repede în mâinile aliaţilor. Guvernatorul Senegalului, Pierre Boisson, o cătană veche care îşi pierduse auzul şi un picior în primul război mondial, era însufleţit de o sinceră şi vădită ură faţă de tot ce era german. Devotat până la fanatism Franţei, nu concepea o altă datorie decât păstrarea Africii occidentale în sânul imperiului francez. Cu doi ani şi ceva în urmă respinsese o tentativă de debarcare la Dakar întreprinsă de englezi şi de francezii liberi, declarând că va lupta împotriva oricui se va atinge de teritoriul de care răspundea. Când însă germanii au invadat sudul Franţei, el

mi-a comunicat că era gata să dea ascultare ordinelor mele – şi numai alor mele –, transmise prin intermediul amiralului Darlan.

Deoarece Dakarul nu intra în sfera teatrului meu de război, unde aveam destul de furcă cu problemele pe care mi le ridica propria mea campanie, precum şi din cauza nemulţumirilor manifestate de presa britanică şi americană faţă de acordul militar încheiat cu Darlan, am comunicat superiorilor mei că nu-mi revenea sarcina de a obţine adeziunea lui Boisson la capitularea generală şi că nu mă voi ocupa de această treabă decât dacă mi se va ordona s-o fac. Am adăugat, totuşi, că puteam obţine oricând Senegalul şi am citat declaraţiile lui Boisson. Răspunsul a venit foarte repede: mi se ordona să iau măsuri pentru a asigura trecerea Africii occidentale de partea aliaţilor, exact aşa cum procedasem în Africa de Nord.

Discuţia mea hotărâtoare cu guvernatorul Boisson a fost aproape dramatică. Aveam multe detalii de pus la punct. În Africa occidentală se aflau pe atunci un număr de marinari britanici internaţi în lagăre, după ce se salvaseră de pe cargoboturile scufundate în primii ani ai războiului. Guvernul de la Londra cerea eliberarea lor imediată, iar Boisson insista ca, în compensaţie, să se pună capăt de îndată propagandei desfăşurate de posturile de radio ale Franţei libere în teritoriile vecine cu Africa occidentală. După spusele lui, aceste emisiuni îl acuzau pe el şi pe colaboratorii săi de cele mai diverse crime şi îi creau dificultăţi cu băştinaşii, motiv pentru care cerea ca guvernul britanic să le curme fără întârziere. S-au mai ivit şi alte asemenea probleme, niciuna din ele nefiind menţionată ca atare în documentul pe care aveam să-l semnăm. Erau de faţă amiralul Darlan şi alte personalităţi oficiale franceze, precum şi Robert Murphy şi câţiva membri ai statului meu major. Pe măsură ce discuţia avansa, participanţii se întărâtau din ce în ce şi francezii

se apucaseră să vorbească toţi deodată. În cele din urmă l-am luat pe guvernatorul Boisson, care înţelegea puţin limba engleză, şi l-am dus într-un colţ ca să discut cu el între patru ochi. În esenţă, i-am declarat:

„Domnule guvernator, nu am posibilitatea să vă spun în amănunţime ce va face exact guvernul britanic, aşa cum nu am posibilitatea să vă spun în amănunţime ce va face guvernul american. Dar un lucru pot să vă spun categoric: cele două guverne mi-au dat instrucţiuni să ajung cu dumneavoastră la un acord pe principiul de bază că Africa occidentală se va ralia Africii de Nord în lupta împotriva Axei. Guvernele noastre au declarat că nu vor să se amestece în problemele de administraţie locală, aşteptând ca dumneavoastră să conlucraţi cu noi aşa cum ar conlucra orice aliat, ceea ce presupune eliberarea imediată a tuturor cetăţenilor noştri actualmente internaţi pe teritoriul dumneavoastră. Londra şi Washingtonul se vor strădui să pună capăt oricărei propagande îndreptate împotriva dumneavoastră şi a administraţiei dumneavoastră şi vor uza, fără doar şi poate, de bunele lor oficii pentru ca toţi ceilalţi aliaţi, inclusiv Forţele franceze libere, de sub comanda guvernului de Gaulle, să renunţe la asemenea practici. Evident însă, guvernele noastre nu pot da ordine generalului de Gaulle în această privinţă. Vrem să folosim spaţiul aerian al teritoriului dumneavoastră, vrem ca dumneavoastră să treceţi de partea noastră, şi toate acestea le vrem foarte repede. Ne-ar trebui săptămâni pentru a pune la punct puzderia de detalii mărunte, dar nu avem timp de pierdut. Semnaţi acordul şi vă asigur, pe onoarea mea de soldat, că voi face tot ce este omeneşte cu putinţă pentru ca cele convenite de noi să se realizeze pe principiul conlucrării dorite de guvernele american şi britanic, aşa cum se întâmplă şi în Africa de Nord. Atâta vreme cât cele două guverne mă vor menţine în funcţia pe care o deţin acum, puteţi fi sigur că aliaţii nu vor încălca niciodată spiritul acordului nostru”.

Fără să mai rostească un cuvânt, Boisson s-a dus la biroul meu şi, în timp ce prin colţuri pălăvrăgeala continua, a luat loc şi şi-a aşternut numele în josul acordului. De îndată ce a semnat, l-am întrebat:

— Domnule guvernator, când vor putea începe avioanele noastre să folosească aerodromul din Dakar?

El m-a privit ţintă şi mi-a răspuns prompt, în franceză:

— Chiar acum!

În cursul convorbirii ce a urmat, Boisson a ţinut să sublinieze importanţa pe care o acorda cuvântului meu de soldat că vom evita perturbarea inutilă a instituţiilor franceze din Africa occidentală şi că vom da o mână de ajutor la reorganizarea unei forţe armate franceze, capabilă să ia parte la război alături de noi.

Pe vremea aceea nu era greu să cazi în păcatul de a simplifica excesiv problemele pe care le puneau francezii. Numai răbdarea şi stăruinţa ne puteau aduce aliaţi de valoare, care, până la urmă, să aibă o atitudine democratică. Dimpotrivă, violenţa şi desconsiderarea sentimentului de umilinţă pe care îl încercau ei nu ar fi dus decât la discordie, atrăgându-ne, pe drept cuvânt, acuzaţia că procedăm la fel ca naziştii.

Puterea braţelor noastre şi acceptarea unei administraţii franceze provizorii în Africa de Nord au avut drept rezultat încetarea completă a focului la 12 noiembrie 1942 pe întregul teritoriu situat la vest de Alger, inclusiv în acest oraş.

În sectorul de est – Tunisia –, lucrurile stăteau altfel.

Capitolul al VII-lea
Iarna la Alger

Obiectivul minimal al campaniei în Africa de Nord era cucerirea principalelor porturi dintre Casablanca şi Alger, împiedicând astfel Axa de a le folosi ca baze de submarine şi urmărind apoi să ne continuăm operaţiile spre est, pentru a face joncţiunea cu forţele britanice din

deşert. Succesele înregistrate în primele câteva zile ne-au permis atingerea obiectivului minimal, aşa că am îndreptat imediat întreaga noastră atenţie spre misiunea mai importantă ce ne fusese încredinţată, aceea de a conlucra cu forţele generalului Sir Harold R.L.G. Alexander, aflate pe atunci la celălalt capăt al Mediteranei, la o distanţă de 1 200 de mile. Împreună cu ele, trebuia să nimicim toate forţele Axei din Africa de Nord, făcând, totodată, Mediterana navigabilă pentru transporturile aliate.

La 23 octombrie, în Egipt, generalul Alexander dăduse ordin Armatei 8 britanice, de sub comanda generalului Sir Bernard L. Montgomery, să ia cu asalt liniile inamice de la El-Alamein. După două săptămâni, inamicul gonea în retragere spre vest, urmărit îndeaproape de englezii învingători. Dacă, la rândul nostru, puteam ajunge la linia de comunicaţii a Axei, strălucitul succes tactic al Armatei 8 se transforma într-o victorie strategică deşi mai mari proporţii.

În Mediterana, la est de Tripoli, inamicul nu avea acces la o linie de comunicaţii sigură din cauza forţelor aeriene şi navale britanice, cu bazele în Egipt şi Malta. Propria noastră poziţie în Africa de Nord, la vest de Bóne, marca limita occidentală a zonei maritime pe care o putea folosi Axa. Astfel că, pentru a veni în ajutorul lui Rommel, Hitler şi Mussolini nu dispuneau decât de porturile situate între Bóne (Algeria) şi Tripoli (nord-vestul Libiei). Înaintând pe oricare din flancuri, aliaţii aveau posibilitatea să restrângă din ce în ce mai mult canalul de aprovizionare al inamicului, până la strangularea lui definitivă.

Forţele aeriene ale Axei din insulele Sicilia şi Pantelleria şi din sudul Italiei erau încă atât de puternice, încât o acţiune navală a aliaţilor în această regiune era imposibilă. Tăierea liniei de comunicaţii inamice necesita o ofensivă pe uscat, în cadrul căreia să împingem mereu înainte forţele noastre aeriene şi bazele lor.

Porturile africane de departe cele mai importante de

care dispunea atunci Axa erau Bizerta şi Tunis, pe un loc secundar situându-se, mai la sud, Sfax şi Gabés. Deşi avea o radă destul de bună, Tripoli obliga navele inamice să treacă practic pe sub tunurile Maltei, unde aviaţia britanică devenise destul de puternică pentru a le provoca pierderi grave. Era limpede că, dacă reuşeam să ocupăm repede porturile Tunis şi Bizerta, aprovizionarea armatelor duşmane din Africa devenea aproape imposibilă, iar distrugerea lor, mult mai lesnicioasă.

Obiectivul nostru strategic principal consta, aşadar, în ocuparea cât mai grabnică a nordului Tunisiei. După acest criteriu ne-am călăuzit în tot ceea ce am întreprins pe plan militar, economic şi politic. Trecând prin succese şi eşecuri, prin nenumărate incidente şi accidente, prin nelipsitele dificultăţi care se ţin scai de soldaţi pe câmpul de bătălie, aveam cu toţii, necontenit, acest unic obiectiv înaintea ochilor, convinşi fiind că atingerea lui va însemna sfârşitul Axei în Africa.

Prima acţiune a avut loc pe la mijlocul lunii noiembrie, când ne aflam încă la Alger, stăruind pe lângă Darlan să ordone francezilor să pună capăt luptelor şi să conlucreze cu noi. Armata 1 britanică, de sub comanda generalului Anderson, fusese organizată cu scopul anume de a duce campania spre est, având ca bază de pornire Algerul. Anderson avea instrucţiuni să opereze conform planului, neprecupeţind niciun efort pentru a captura Tunisul şi Bizerta în timpul cel mai scurt cu putinţă. El avea însă de luptat cu dificultăţi deosebit de mari.

Cea dintâi dintre ele era penuria de ansamblu a forţelor sale. Lipsa de vase nu ne îngăduise să aducem efectivele şi tehnica de luptă care ar fi putut rezolva problema repede şi expeditiv. Generalul Anderson trebuia deci să se bizuie mai mult pe rapiditate şi îndrăzneală decât pe numărul de oameni de care dispunea.

A doua dificultate o constituia slaba noastră dotare în vehicule motorizate, carenţă agravată de foarte proasta

calitate a căii ferate cu o singură linie Alger-Tunis.

A treia piedică majoră o reprezenta starea vremii. Au început să cadă ploi inoportune şi, dat fiind că, dintre aerodromurile risipite ici-colo, pe care sperasem să le utilizăm, niciunul nu avea pistă asfaltată, micile noastre forţe aeriene nu au putut interveni, zile în şir fiind reduse la o paralizie aproape totală. Inamicul era într-o situaţie mult mai avantajoasă, deoarece marile sale aerodromuri de la Bizerta şi Tunis se pretau la operaţii în orice condiţii atmosferice.

Un alt obstacol era apropierea câmpului de luptă din Tunisia de forţele Axei din Italia şi Sicilia. A doua zi după primele noastre debarcări, inamicul a început să trimită trupe în Tunisia, unde numărul lor creştea rapid.

O altă dificultate iniţială o constituia incertitudinea ce domnea în legătură cu atitudinea forţelor franceze situate în zona dintre Constantine şi Tunis, în fruntea cărora se afla generalul Barre. În momentul când generalul Anderson şi-a început înaintarea nu se ştia dacă aceste forţe şi populaţia locală i se vor împotrivi în mod activ, vor adopta o poziţie neutră sau îl vor sprijini în ofensiva sa spre Tunis.

În aceste condiţii, numai un comandant extrem de leal şi de cutezător ar fi acceptat fără nicio obiecţie să conducă operaţia de a cărei realizare răspundea generalul Anderson. Ca răspuns la ordinele mele presante, el a intrat în campanie la 11 noiembrie, de îndată ce a pus piciorul pe ţărm.

Amintindu-mi că generalul Anderson era englez, iar trupele sale aproape în întregime britanice, am considerat totdeauna ca remarcabil faptul că el nu a scos niciun cuvânt de protest atunci când a primit acest ordin temerar din partea unui american. Era un aliat fidel şi un luptător viteaz. Din Alger a pornit spre est, înaintând pe uscat şi pe mare. Printr-o serie de acţiuni rapide a cucerit porturile Djiájelli, Philippeville şi Bóne, progresând, totodată, şi în

interiorul ţării, unde a ocupat oraşele Setif şi Constantine. Avioanele şi submarinele Axei îşi luau cu regularitate tributul de la navele aliate şi provocau pagube materiale micilor porturi care căzuseră în mâinile noastre. Dar, fără nicio ezitare, flota britanică, sub comanda amiralului Cunningham, a continuat să dea tot sprijinul operaţiilor în curs, iar generalul Anderson şi-a văzut mai departe de drum, fără să ţină seama de primejdiile ce i se iveau în cale. Din regiunea Bóne-Constantine, Armata 1 britanică a înaintat mereu spre est prin văile Souk-Ahras şi Souk-el-Arba, unde au luat pentru prima oară contact cu trupele de uscat inamice.

La 23 noiembrie, când mi-am mutat statul-major de la Gibraltar la Alger, am profitat de călătorie pentru a începe să inspectez trupele şi instalaţiile. Pe aerodromul din Oran m-am ciocnit nas în nas cu condiţiile care aveau să constituie o plagă pentru noi în tot cursul acelei crâncene ierni. Am aterizat pe o fâşie de pământ bătătorit, dar avionul nu a putut trece nici măcar cu un metru dincolo de pistă, din cauza noroiului fără fund din jur. După ce s-au introdus nişte scânduri mari sub roţile avionului, a apărut un imens tractor care ne-a remorcat câţiva metri, pentru a permite aparatului următor să aterizeze. Deoarece operaţiile tactice stagnau, mi-am petrecut dimineaţa interesându-mă de probleme ca asigurarea cu materiale, încartiruirea şi hrana.

Sosind la Alger în aceeaşi seară, am constatat că ordinele mele anterioare, de a se acorda sprijin Armatei 1 britanice de către toate contingentele americane care puteau fi aduse din regiunea Oran, nu fuseseră înţelese exact şi nici executate energic. Când am ajuns la birourile noastre, l-am găsit acolo pe generalul de brigadă Lunsford E. Oliver, şeful comandamentului Brigăzii B din Divizia 1 blindată a S.U.A. Făcuse o recunoaştere pe front, îşi dăduse seama că pe calea ferată nu va putea ajunge în timp util pe câmpul de luptă şi cerea permisiunea de a-şi

transporta o parte din brigadă în transportoare semişenilate, pentru a străbate cele 700 de mile dintre Oran şi Souk-el-Arba. Ofiţerul de stat-major căruia i se adresase cunoştea îndeaproape caracteristicile transportoarelor semişenilate şi refuza să-i satisfacă cererea, pe motiv că un asemenea drum ar reduce la jumătate durata de folosire a vehiculului!

Tânărului ofiţer de stat-major nu i se putea reproşa această stupefiantă atitudine. În anii de pace, el fusese dăscălit cu insistenţă pe tema veşnicei nevoi de economii şi a evitării oricărei risipe. Dar, după cum ştia prea bine chiar el, cele învăţate în timp de pace erau valabile numai atunci când sacrificiile făcute de dragul economiilor nu aveau nicio importanţă. El nu se deprinsese încă cu cruzimea de fond a războiului, nu-şi dădea seama că însuşi cuvântul „război" este sinonim cu „risipă" şi nu înţelegea că orice acţiune efectivă cere cheltuieli. Problema este de a stabili – în spaţiu şi timp – cum să-ţi împarţi bunurile pentru a obţine maximum de rezultate. Odată acest lucru precizat, trebuie să fi darnic cu bunurile, mai ales dacă rezultatul poate fi măsurat în cruţarea de vieţi omeneşti.

Insistenţele generalului Oliver, dorinţa sa de a ajunge pe câmpul de bătălie, căldura cu care pleda pentru a i se permite să pornească într-un marş istovitor (deşi ar fi putut să accepte o soluţie facilă fără ca el să poarte vreo răspundere) – toate acestea m-au impresionat profund, în cinci minute era pe drum, cu ordinele pe care le solicita.

În noaptea aceea şi în cea următoare, Algerul a fost bombardat fără încetare. „Luftwaffe" nu a trimis în niciun moment un număr mare de avioane, dar zgomotul necontenit te împiedica să dormi şi lipsa de somn s-a putut citi curând pe feţele celor de la statul-major. Principalele obiective ale avioanelor germane erau navele din docuri, la vreun sfert de milă depărtare de hotelul nostru, dar bombele căzute pe străzile oraşului au provocat câteva victime şi o enormă consternare.

Apărarea noastră antiaeriană nu s-a dezvoltat decât cu începutul. Una dintre navele scufundate de submarinele inamice transporta la bordul său cea mai mare parte din aparatura de avertizare şi control de care aveau neapărată nevoie avioanele noastre de vânătoare. Spre sfârşitul lunii însă am remediat unele dificultăţi şi, după ce a încasat-o de câteva ori zdravăn, „Luftwaffe" a renunţat la atacurile împotriva porturilor principale, cu excepţia unor tentative perfide de raiduri efectuate prin surprindere. Într-o noapte am avut dovada incontestabilă a profundului respect pe care echipajele bombardierelor inamice se învăţaseră să-l poarte apărării noastre antiaeriene. Interceptând o comunicare prin radio pe care comandantul unei escadrile de bombardament o făcea bazei sale, l-am auzit raportând: „Bombele lansate asupra Algerului, conform ordinului". Dar noi, având un avion care ţinea contactul cu escadrila, ştiam că bombele căzuseră la vreo treizeci de mile în largul mării. Am adus imediat la cunoştinţa oamenilor noştri această dovadă că moralul inamicului scăzuse şi vestea a produs un efect uimitor de reconfortant.

După numai trei zile de muncă intensă la statul-major am pornit spre front, în automobil, luându-l pe generalul Clark cu mine. Deoarece inamicul domina spaţiul aerian, orice călătorie în poziţiile înaintate era o aventură palpitantă. Observatorii scrutau cu atenţie cerul şi, ori de câte ori apărea vreun avion, dădeau semnalul de alarmă, iar noi coboram din maşină şi ne risipeam care încotro. Bineînţeles, uneori se nimerea să fie un avion de-al nostru, dar nimeni nu putea să-şi asume riscul de a-şi continua drumul bizuindu-se pe o astfel de întâmplare. Am ajuns cu toţii mari experţi în identificarea avioanelor, dar n-am întâlnit vreodată pe cineva care să fie atât de sigur pe competenţa lui în această materie încât să mizeze pe ea punându-şi viaţa în joc. Şoferii de camioane, geniştii, artileriştii, până şi infanteriştii din poziţiile înaintate trebuiau să fie mereu cu ochii în patru. Sătui până peste

cap de această situaţie, ei se plângeau într-una: „Unde dracu’ e aviaţia noastră? Unde te uiţi, numai nemţi – de ce?”. Atunci când inamicul deţine superioritatea aeriană, forţele de uscat nu se sfiesc să-i înjure pe „aviatori”.

Clark şi cu mine l-am găsit pe Anderson dincolo de Souk-Ahras, unde terenul era de jur-împrejur înţesat de mărturiile unor lupte grele şi îndelungate. Pe marginea drumului, orice discuţie între soldaţi scotea la iveală câte o exagerare neverosimilă. „Béja a fost bombardată până n-a mai rămas piatră peste piatră”; „De aici încolo, pe şosea, nu mai scapă nimeni cu viaţă”; „Cu siguranţă că trupele noastre or să bată în retragere – în condiţiile astea nu rezistă nimeni”. În general, totuşi, moralul era bun. Exagerările nu reprezentau altceva decât dorinţa oamenilor de a transmite ideea că trecuseră printr-o urgie fără seamăn. Niciunul din ei nu se gândea, de fapt, să dea bir cu fugiţii.

Atât soldaţii, cât şi ofiţerii nu aveau experienţă, dar nici veteranii cei mai căliţi în lupte nu ar fi putut întrece trupele generalului Anderson în cutezanţă, curaj şi energie. Eforturile fizice pe care le depuneau erau aproape de neîndurat. Noroiul creştea zi de zi, astfel încât orice operaţie trebuia să se desfăşoare exclusiv pe şosea, care literalmente se dezintegra pe lungi tronsoane. Frigul iernii începea să se aştearnă peste înălţimile Tunisiei. Transportul materialelor de aprovizionare şi al muniţiilor devenise o sarcină herculeană. Dar, în ciuda tuturor piedicilor, în ciuda slabelor efective de care dispunea – totalul lor se ridica la vreo trei brigăzi de infanterie şi o brigadă de tancuri rablagite –, Anderson a înaintat prin valea Souk-el-Khemis şi a ocupat Béja, ajungând, în cele din urmă, într-un punct de unde, la picioarele lui, vedea periferiile Tunisului.

Cu fiecare zi ce trecea după primul contact cu germanii, lupta devenea mai aprigă, mai îndârjită, mai grea, iar inamicul căpăta întăriri într-un ritm mai rapid

decât noi.

De la bun început mi-am propus să completez forţele lui Anderson, chiar cu riscul suplimentar de a slăbi spatele frontului. Lipsa mijloacelor de transport însă mă silea să-i trimit întăririle cu ţârâita – şi până şi cel mai necopt recrut cunoaşte pericolele inerente unei astfel de operaţii. O droaie de sfetnici se înghesuiau să mă avertizeze cât de vehementă va fi reacţia opiniei publice împotriva „dispersării" armatei americane! Mi se punea adesea întrebarea: „Cum şi-a făurit Pershing[68] reputaţia în primul război mondial?". Ceea ce uitau aceşti sfetnici era celebra declaraţie a lui Pershing din martie 1918, când aliaţii treceau printr-o gravă criză. Dându-şi seama atunci cât de primejdioasă era situaţia, el a amânat procesul de alcătuire a unei armate de uscat americane în Franţa şi i-a spus lui Foch[69]: „Toţi oamenii, toate tunurile, tot ce avem se află la dispoziţia dumneavoastră, pentru a le folosi aşa cum veţi crede de cuviinţă". După părerea mea, situaţia din Tunisia ne oferea un strălucit prilej, comparabil la scară mică cu cel din 1918, şi eram gata să iau asupra-mi toate criticile ulterioare, cu condiţia ca forţele aliate să poată prezenta popoarelor noastre Tunisul ca dar de Anul Nou!

Jocul era foarte hazardat, dar miza mi se părea atât de ispititoare, încât am renunţat la orice prudenţă din

---

68 John Joseph Pershing (1860—1948), general american, comandant al corpului expediţionar al S.U.A. în Franţa (1917—1918), s-a opus tendinţelor franco-britanice de a face din trupele sale simple „rezervoare umane" ale aliaţilor, dispersate de-a lungul întregului front, şi a cerut ca ele să lupte laolaltă, într-un singur sector, şi păstrîndu-şi Identitatea naţională. Totuşi, la 27 martie 1918, atunci cînd ofensiva germană de pe Somme ameninţa să ia proporţii catastrofale pentru aliaţi, el a oferit lui Foch cele 8 divizii de care dispunea pe atunci. — Nota trad.

69 Ferdinand Foch (1851—1929), mareşal francez, s-a remarcat în cîteva mari bătălii ale primului război mondial, devenind, la 26 martie 1918, comandant suprem al forţelor aliate pe frontul de vest. — Nota trad.

dorinţa de a aduce în sectorul generalului Anderson toate forţele disponibile de pe teatrul de război nord-african. Mai persista încă teama că germanii îşi vor trimite aviaţia peste Pirinei, în Spania, pentru a ne ataca pe la spate. Ca început, totuşi, forţele aeriene americane au primit ordin să se deplaseze cât mai spre est cu putinţă, pentru a veni în ajutorul generalului Anderson şi pentru a participa la operaţiile de blocare a comunicaţiilor pe mare ale Axei între Tunisia şi Italia. Era o modificare radicală a planului iniţial, care prevedea reţinerea aviaţiei noastre militare la extremitatea occidentală a bazinului mediteranean. Această măsură a pus forţele aeriene americane într-un strâns contact cu cele britanice, creând necesitatea unei coordonări de fiecare moment.

Pentru a conduce această acţiune, l-am chemat în Africa pe generalul Spaatz, pe care-l lăsasem în Anglia. Ne-am mulţumit să improvizăm un mecanism de control şi i-am acordat lui Spaatz rangul de „locţiitor interimar al comandantului şef al forţelor aeriene”. Iniţial, în fruntea aviaţiei americane din Africa de Nord se afla generalul-maior James Doolittle, care îşi câştigase celebritatea după raidul condus de el asupra oraşului Tokio[70]. Cu personalitatea lui dinamică şi plină de energie, i-a trebuit ceva timp ca să se împace cu gândul că, răspunzând de întreaga forţă americană a S.U.A. în Africa de Nord, nu mai avea dreptul să piloteze un avion de vânătoare şi să angajeze lupta cu inamicul. Cum însă avea nepreţuita calitate de a învăţa din experienţă, Doolittle a devenit unul dintre cei mai destoinici comandanţi ai noştri.

Acţiunea de întărire treptată a sectorului de est cu trupe în majoritate americane a continuat la sfârşitul lui noiembrie şi începutul lui decembrie. Din cauza grelelor

---

70 La 18 aprilie 1942, 16 bombardiere americane de tip B-25, sub conducerea lui Doolittle, decolînd de pe portavionul „Hornet", au parcurs 800 de mile, pentru a ataca Tokio şi alte localităţi japoneze. — Nota trad.

lupte de zi cu zi şi a lipsei mijloacelor de transport, nu puteam aştepta să aducem o mare unitate ca entitate aparte, nici să constituim o asemenea unitate înainte de a o arunca în foc. Dacă nu reuşeam să ocupăm Tunisul, sistemul întăririlor bucăţică cu bucăţică ne rezerva mari necazuri, dar generalul Anderson a primit ordin să facă tot ce-i va sta în putinţă pentru a-şi atinge obiectivul înainte ca vremea proastă şi întăririle Axei să ne oblige la o lungă campanie de iarnă în condiţii atât de neatrăgătoare şi de neospitaliere.

De la Oran am adus Divizia 1 blindată şi elemente din Divizia 1 infanterie, ambele americane. Divizia 34 americană a fost eşalonată de-a lungul liniei de comunicaţii, pentru a proteja punctele nevralgice şi a asigura securitatea unor ţinuturi imense, în care altfel eram complet lipsiţi de apărare. Am folosit trupe aliate în acest scop numai în punctele cele mai vitale; cum inamicul a recurs curând la lansări nocturne de paraşutişti pentru organizarea de sabotaje, ne-am văzut nevoiţi să încredinţăm unor contingente franceze misiunea de a proteja sute de poduri, podeţe, tunele şi alte asemenea puncte, unde câţiva indivizi hotărâţi la orice puteau pricinui daune aproape ireparabile liniilor noastre de comunicaţie.

Dar, deşi curajul, ingeniozitatea şi rezistenţa la dificultăţi s-au manifestat la trupele noastre din plin şi clipă de clipă, ele nu au putut birui complet coaliţia pe care o formau inamicul, vremea proastă şi terenul. La începutul lui decembrie, duşmanul era destul de puternic în unităţi mecanizate pentru a declanşa atacuri locale, dar violente, care ne-au silit să ne retragem de pe poziţiile cele mai avansate din faţa Tunisului.

De îndată ce am încetat să mai atacăm, situaţia în nordul Tunisiei a devenit dificilă pentru noi, chiar privită dintr-un punct de vedere defensiv. Datorită unei greşeli comise în cursul unei retrageri locale, am pierdut cea mai

mare parte din tehnica de luptă a Brigăzii B din Divizia 1 blindată a S.U.A. Regimentul 18 infanterie din Divizia 1 americană infanterie a suferit pierderi grele şi un batalion al unui excelent regiment britanic a fost practic exterminat. Nu a trecut mult şi generalul Anderson a ajuns la concluzia că va trebui să abandoneze Medjez-el-Bab, centru rutier şi punct de joncţiune cu forţele franceze de pe flancul drept. Deoarece însă localitatea ne era indispensabilă atunci când, dobândind efectivele necesare, aveam să reluăm ofensiva, am interzis evacuarea ei, asumându-mi personal răspunderea pentru soarta garnizoanei şi pentru consecinţele eventualei ocupări de către inamic a Medjez-el-Bab-ului asupra securităţii comandamentului.

Încă ne mai străduiam să lansăm propria noastră ofensivă. Munceam câte douăzeci şi patru de ore pe zi pentru a regrupa forţele, care, cu condiţia unei îmbunătăţiri trecătoare a vremii, ne-ar fi putut oferi o şansă serioasă de a cuceri nord-estul Tunisiei înainte ca iarna să paralizeze definitiv orice mişcare. Data aleasă pentru ultimul şi cel mai ambiţios atac al nostru era de 24 decembrie. Speranţa ne-o puneam mai ales în temporara noastră superioritate în materie de artilerie, superioritate care era destul de importantă. Dar de pe front soseau veşti descurajatoare: în loc să se îndrepte, vremea se strica şi mai rău. Perspectivele de a declanşa o nouă ofensivă păleau din ce în ce.

Eram hotărât însă să nu renunţ, până ce nu mă voi convinge personal că ofensiva devenise imposibilă. Condiţiile atmosferice nepermiţând avioanelor să zboare, am plecat cu automobilul spre front la 22 decembrie. Din clipa când am ieşit din Alger, ne-am izbit de starea mizerabilă a drumului. Călătorind aproape fără oprire, l-am găsit pe generalul Anderson la statul său major în primele ore ale dimineţii de 24 decembrie şi, împreună cu el, am plecat imediat spre Souk-el-Khemis. Acolo se afla

statul-major al Corpului 5 armată britanic, care urma să susţină asaltul şi care avea în fruntea sa pe generalul-maior C.W. Allfrey. Mici detaşamente trecuseră deja la efectuarea acţiunilor preliminare, încercând să ocupe anumite poziţii nevralgice înainte ca operaţia principală, fixată pentru noaptea următoare, să înceapă.

Ploua întruna. Ne-am deplasat personal pentru a cerceta zona prin care urmau să înainteze trupele noastre. Cred că un incident la care am fost martor pe drum m-a convins, mai mult decât orice alt argument, că asaltul nostru era sortit eşecului. La vreo zece metri de şosea, pe un câmp cultivat, pare-se, cu grâu de toamnă, o motocicletă se împotmolise în noroi. Patru soldaţi se dădeau de ceasul morţii s-o scoată de acolo, dar, în ciuda celor mai titanice eforturi, nu izbuteau decât să se afunde ei înşişi în argila cleioasă. Până la urmă au fost nevoiţi să se lase păgubaşi şi să abandoneze motocicleta, şi mai adânc înnămolită decât la început.

Ne-am înapoiat la Alger, unde am dat instrucţiuni ca ofensiva să fie amânată *sine die.* Era o decizie dureroasă. De îndată ce am luat-o, am fost puşi în faţa unei serii de probleme ca realinierea şi rectificarea poziţiilor noastre, încadrarea diverselor unităţi în formaţii corespunzătoare, strângerea de rezerve locale şi protejarea flancului de sud, unde terenul se preta la operaţii în tot cursul iernii. Toate aceste sarcini reveneau generalului Anderson, care mai avea şi obligaţia de a nu ceda nimic din ce a ce câştigase şi de a aştepta condiţii atmosferice mai prielnice în primăvară.

În astfel de împrejurări, comandantul unei mari unităţi trebuie să evite cu orice preţ o atitudine defetistă; demoralizarea lui molipseşte repede şi inevitabil întregul comandament, cu consecinţe întotdeauna nefericite. De data aceasta însă îmi venea extrem de greu să arborez o mină optimistă.

Încă de la mijlocul lunii noiembrie, forţele franceze

din Tunisia trecuseră de partea noastră şi controlau destul de precar masivele muntoase care se întindeau la sud de capitală, unde, deşi nu dispuneau de niciun fel de tehnică modernă, nu erau chiar atât de expuse la distrugere. Renunţând la proiectul de a ocupa imediat Tunisul, ne-am ales ca linie de apărare un traseu care proteja aerodromurile avansate de la Thelepte, Youks-les-Bains şi Souk-el-Arba. Atâta vreme cât pistele de acolo erau în mâinile noastre, aveam permanent posibilitatea să lovim, cel puţin când timpul era acceptabil, în liniile de comunicaţie ale Axei cu forţele noastre aeriene ce sporeau. Era, de asemenea, o poziţie ideală pentru a relua asaltul atunci când aveau să ne-o permită condiţiile atmosferice şi de teren, ca şi forţele noastre crescânde. Prin urmare, planul nostru defensiv pentru restul iernii prevedea apărarea acestui perimetru avansat. Pierzându-l, am fi fost nevoiţi să ne retragem în regiunea Bóne-Constantine şi în primăvara următoare în faţa noastră s-ar fi ridicat problema de a înainta prin luptă, fără o acoperire aeriană adecvată, într-un ţinut muntos şi dificil, cu preţul unui mare număr de vieţi. Eram convins că nici obstacolele ce se ridicau în calea transporturilor, nici ameninţarea sub care se aflau poziţiile înaintate nu trebuiau să precumpănească, fie şi pentru o clipă, faţă de primejdiile cărora le-ar fi dat naştere o retragere generală pe poziţii mai sigure şi mai convenabile. Nu puteam trece cu vederea nici deplorabilul efect al unei retrageri asupra populaţiei nord-africane, aspect care îngrijora profund pe Giraud şi pe alţi lideri francezi.

Deocamdată, singura apărare de flanc pe care fusesem capabili s-o realizăm pe tot cuprinsul imensei suprafeţe ce se întindea de la Tebessa spre sud până la Gafsa era asigurată de unităţi dispersate ale trupelor franceze neregulate, întărite şi însufleţite de un mic detaşament de paraşutişti americani, sub comanda viteazului colonel Edson D. Raff. Cronica isprăvilor sale în

această parte a ţării reprezintă în sine o mică epopee. Stratagemele la care recurgea, rapiditatea cu care ataca, îndrăzneala şi agresivitatea sa au semănat săptămâni de-a rândul o desăvârşită confuzie în rândurile inamicului. Dar odată cu oprirea atacurilor noastre în nord, duşmanul a căpătat imediat posibilitatea să-şi concentreze forţele aşa cum dorea, la adăpostul barierei muntoase de pe coastă. Era lipsit de sens să-ţi închipui că el nu-şi va da seama de marile noastre deficienţe din regiunea Tebessa; mult mai probabil era ca inamicul să ne administreze la iuţeală o lovitură necruţătoare, în afară de cazul când luam măsuri ca să o preîntâmpinăm.

Pentru a furniza protecţia necesară, statul-major al Corpului 2 armată, de sub comanda generalului Fredendall, a fost mutat de la Oran în regiunea Tebessa, unde i s-a repartizat Divizia 1 blindată de tancuri, la ora aceea ajunsă la efective aproape complete, deşi parte din tehnica ei era deja depăşită. Comandamentul serviciilor s-a împotrivit proiectului meu de a concentra un corp de armată complet la est de Tebessa, văicărindu-se pe tema mizerabilelor noastre linii de comunicaţie, care nu îngăduiau asigurarea tehnico-materială decât pentru o divizie blindată şi un regiment suplimentar. Convins însă că inamicul va profita de vădita noastră inferioritate de acolo, am ordonat să se înceapă concentrarea unui grup de patru divizii şi le-am spus celor de la servicii să se descurce cum or şti cu aprovizionarea.

Divizia 1 infanterie americană urma să fie repartizată acestui corp de îndată ce se regrupa de pe poziţiile dispersate pe care le ocupase pe front şi ajungea în sectorul Tebessa. Divizia 9 americană – minus Detaşamentul de luptă regimental 39, care participase la asaltul Algerului – a fost luată treptat din regiunea Casablanca şi transferată spre est, pentru a intra în subordinea Corpului 2 odată cu încheierea mutării. Ordine similare a primit şi Divizia 34, sarcinile ei în privinţa liniei

de comunicaţii fiind preluate de francezi.

Corpul 2 armată american a căpătat instrucţiuni să asigure flancul stâng al grosului trupelor noastre, aflate în nord. Generalului Fredendall i s-a ordonat să apere trecătorile din munţi cu detaşamente de infanterie uşoară şi să concentreze Divizia 1 blindată în spatele avanposturilor de infanterie, gata să atace în forţă orice coloană inamică care ar încerca să se strecoare prin munţi spre linia noastră de comunicaţii. Generalul Fredendall a căpătat, de asemenea, permisiunea ca, odată încheiată regruparea corpului său de armată, să întreprindă acţiuni ofensive în direcţia Sfax şi Gabés, pentru a tăia linia de comunicaţii a lui Rommel cu Tunisia. Unii membri ai statului-major pe care a început să-i obsedeze gândul la rezultatele potenţiale ale unei astfel de operaţii doreau s-o declanşăm de îndată. Nu am fost de acord, căci capacitatea noastră imediată de a trece la ofensivă era egală cu zero. Pentru a evita orice interpretare greşită, am avut o întrevedere personală cu generalul Fredendall, căruia i-am schiţat în linii foarte precise intenţiile mele în legătură cu concentrarea corpului său de armată în regiunea Tebessa. Aşa cum am mai arătat, scopul era de a asigura o apărare mobilă şi strategică a flancului nostru drept, având drept principală unitate de şoc divizia blindată, care dispunea de mai multe tancuri decât cele pe care i le-ar fi putut opune inamicul. Numai după ce se va fi convins că întregul perimetru era la adăpost de un atac avea voie Fredendall să treacă la acţiuni ofensive în direcţia liniei de coastă şi, chiar şi în aceste condiţii, nu era autorizat să lase garnizoane izolate de infanterie în niciunul dintre oraşele de pe coastă pe care le-ar fi ocupat.

Cu acest prilej am combătut pe şleau înclinaţia pe care o au statele-majore de a formula concepţiile operaţionale în termenii punctelor şi obiectivelor geografice. Ideea de a ne proteja prin luptă acolo unde era necesar şi de a ne concentra în anumite puncte pentru a

distruge inamicul este greu de exprimat. O astfel de idee, presupunând operaţii de mare mobilitate şi elasticitate, creează dificultăţi ofiţerilor de stat-major atunci când trebuie să o aştearnă pe hârtie. Iată de ce ei s-au deprins să întocmească planuri bazate pe ocuparea sau păstrarea anumitor puncte geografice. E un lucru uneori necesar, mai ales în materie de planificare strategică. Totuşi, planurile de acest gen sunt periculoase, deoarece tind să impună o rigiditate de mişcare comandantului care are sarcina de a le aduce la îndeplinire. În mod normal, unui comandant competent ar trebui să i se traseze doar o misiune cu caracter general, fie de ofensivă, fie de apărare, dându-i-se apoi mijloacele de a o realiza. El ar beneficia astfel de o totală libertate de acţiune pentru a atinge obiectivul de ansamblu pe care i l-a fixat superiorul său.

În cursul tuturor acestor săptămâni ne-a fost imposibil să constituim un comandament unificat pentru linia frontului, cu excepţia Cartierului General al Forţelor Aliate, condus de mine. Francezii refuzau să primească ordine de la ofiţerii englezi, susţinând că, dacă voi insista în acest sens, în armata lor va izbucni o răzmeriţă, din cauza resentimentelor care mai persistau de pe urma ciocnirilor cu britanicii în Siria, la Oran şi la Dakar. Armata 1 britanică ocupa flancul stâng, francezii se aflau în centru, iar americanii în flancul drept, dar toţi deţineau poziţii – în strânsă interdependenţă – ale uneia şi aceleiaşi linii de bătaie şi toţi foloseau o singură linie de comunicaţii, şi aceea inadecvată. Era o situaţie exasperantă, plină de pericole potenţiale. Cel mai bun lucru pe care puteam să-l fac a fost să creez un punct înaintat de comandă pentru mine însumi, unde să stau cât mai mult. Am instalat acolo un mic stat-major permanent, sub conducerea generalului Truscott, care avea misiunea de a mă reprezenta în munca de coordonare a diverselor detalii pe front.

Această stare de lucruri a durat până pe la mijlocul lunii ianuarie 1943, când forţele franceze din centru, dând înapoi în faţa unor mici, dar viguroase atacuri germane, au creat o situaţie critică, care a necesitat o nouă dispersare a trupelor americane, în curs de regrupare, pentru a astupa breşele apărute în front. În aceste condiţii, imediat după 15 ianuarie am ordonat categoric generalului Anderson să preia răspunderea întregii linii de bătaie. M-am dus personal la generalul Juin, comandantul forţelor franceze din centru, pentru a mă asigura că va executa ordinele generalului Anderson. L-am informat ulterior şi pe generalul Giraud despre măsurile luate şi el nu a ridicat nicio obiecţie: nevoia de un comandament unificat devenise mai mult decât evidentă.

Când generalul Anderson a preluat comanda întregului nostru front, acesta arăta ca o linie lungă şi subţire care se întindea de la Bizerta la Gafsa, cu unităţi foarte amestecate şi fără rezerve locale. Nu aveam nimic la îndemână pentru a-l sprijini cât timp Corpul 2 armată american nu se concentra pe deplin în regiunea Tebessa şi cât timp trupe suplimentare, venite din Anglia, nu procedau în mod similar în nordul Tunisiei. Activitatea de triere a unităţilor şi de formare a rezervelor, care începuse înainte de Crăciun, a avut mult de suferit la mijlocul lui ianuarie, când francezii şi-au părăsit poziţiile şi a trebuit să trimitem de urgenţă unităţi americane pentru a astupa breşele. Înfrângerea francezilor nu se datora unei lipse de curaj sau de bărbăţie, ci doar absenţei complete a tehnicii moderne de luptă, o deficienţă pe care ne străduiam s-o remediem.

În tot cursul acestei perioade, situaţia politică, cu complicaţiile ei, ne-a dat mult de furcă. Era greu să descâlceşti urzeala de intrigi, dezinformare, vrajbă şi flagrante prejudecăţi care învăluia până şi datele minore ale problemei de ansamblu. Un rol principal pe acest eşichier îl juca populaţia arabă şi explozivele sale

potenţialităţi. În Maroc, generalul Nogués nu avea o comportare leală, ca să nu spun şi mai rău, dar era ministrul de externe al sultanului şi, după cum arătau toate informaţiile noastre, se bucura de întreaga încredere şi prietenie a marocanilor. Războinicele triburi din această ţară erau o forţă pe care nu o puteai trece cu vederea. Generalul Patton, pe care evoluţia situaţiei îl cam speria, rămăsese în continuare la părerea că, dacă marocanii deveneau ostili, era nevoie de 60.000 de soldaţi americani dotaţi cu toată tehnica de luptă pentru a menţine ordinea numai pe acest teritoriu. Dar noi nu aveam de unde scoate o asemenea forţă. De aceea, Patton ne recomanda stăruitor să-l lăsăm pe Nogués într-ale lui!

O complicaţie aparte în această harababură o reprezenta secularul antagonism dintre arabi şi evrei. Deoarece primii erau de vreo patruzeci de ori mai numeroşi decât ceilalţi, autorităţile franceze locale practicau o politică de conciliere faţă de arabi pe spinarea evreilor, împotriva cărora se promulgaseră legi represive. În ochii arabilor, orice propunere de amendare a acestor legi trecea drept o manifestare a intenţiei de a aduce pe evrei la putere şi de a-i supune pe ei la persecuţii. Ţinând seama că de ani de zile o intensă propagandă hitleristă întreţinea cu premeditare asemenea prejudecăţi în rândurile unei populaţii needucate, e lesne de înţeles de ce situaţia cerea mai curând prudenţă şi evoluţie decât acţiuni pripite şi eventuale revoluţii. Africa de Nord vuia de zvonuri, lăsându-se aproape dominată de ele. Unul dintre zvonuri afirma că eu aş fi evreu şi că am fost trimis acolo de evreul Roosevelt pentru a-i asupri pe arabi şi a da Africa de Nord pe mina evreilor. Consilierii noştri politici au fost atât de alarmaţi, încât au publicat articole despre mine în presă şi în foi volante tipărite special, pentru a demonstra adevărata mea obârşie. Tulburări în rândurile arabilor sau, şi mai rău, răzvrătirea lor făţişă ne-ar fi legat de mâini pe luni de zile şi ne-ar fi costat nenumărate vieţi

omeneşti.

Cât despre francezul de cafenea – cel care stătea la nesfârşite taclale cu corespondenţii de presă –, pentru el, soluţia tuturor problemelor era încântător de simplă. Ea se rezuma la înlăturarea arbitrară din posturi a tuturor funcţionarilor publici care simpatizaseră cu guvernul de la Vichy sau îi executaseră ordinele şi numirea în locul lor a celor ce pretindeau acum că erau de partea noastră. Dar, deoarece odioşii slujbaşi ai lui Pétain avuseseră grijă să se pună bine cu populaţia arabă, era limpede că numai prin adoptarea de reforme treptate şi prin tratarea cu menajamente a funcţionărimii puteam face în aşa fel încât oala arabo-franco-evreiască să nu dea în foc.

Un exemplu pentru a ilustra cât de delicată era situaţia: încă de la început am cerut autorităţilor franceze să revizuiască legile şi practicile antisemite, insistenţa noastră în această privinţă depăşind cu mult limitele „conlucrării aliate”. Au fost date publicităţii proclamaţii corespunzătoare şi am avut impresia că s-au realizat unele progrese. E lesne de imaginat uimirea mea în ziua când Darlan a venit la mine cu o scrisoare iscălită de cineva despre care amiralul mi-a spus că era „rabinul din Constantine”. Semnatarul ruga stăruitor autorităţile să o ia foarte încet cu abolirea măsurilor antisemite, căci altfel – spunea scrisoarea – arabii vor dezlănţui fără doar şi poate un pogrom! Această măruntă pildă, care demonstra câtă confuzie domnea pe tărâmul raporturilor rasiale şi politice, se multiplica zilnic, în nenumărate direcţii.

Politica, economia şi operaţiile militare – toate se amestecau într-un ghem de nedescurcat, confundându-se una cu cealaltă.

Pe plan politic, Murphy şi omologul său britanic, Harold Macmillan, munceau fără preget, dar aveau, din păcate, de-a face cu indivizi ca periculosul Darlan, onestul şi temerarul Giraud, pe care însă politica nu-l interesa, molatecul Yves Chatel, faimosul Nogués şi alţii de aceeaşi

teapă. Noi ne străduiam din răsputeri să democratizăm regimul politic, dar fiecare zi aducea cu sine noi plângeri – întemeiate în cea mai mare parte – despre nedreptăţi care se perpetuau, despre lipsa de bună-credinţă a autorităţilor şi despre contradicţia dintre vorba şi fapta lor. Eram hotărâţi să începem eliminarea figurilor celor mai compromise, dar ne aducea la desperare neputinţa noastră de a găsi înlocuitori care să dea satisfacţie. Şi pe deasupra, trebuia să acţionăm mereu în ideea că ne aflam oficial pe teritoriul unui aliat, deci nu beneficiam nici de autoritatea, nici de responsabilităţile caracteristice unei ocupaţii militare. Totuşi, i-am spus din vreme lui Darlan că trebuia să se descotorosească de Chatel, guvernatorul Algeriei, şi de Nogués, ministru al sultanului din Maroc.

În această categorie de probleme, generalul Giraud nu ne era de niciun folos. El nutrea o adevărată ură faţă de politică – nu numai faţă de necinstea sau tertipurile politice, ci până şi faţă de orice părticică din necesara sarcină de a pune pe picioare un sistem închegat şi democratic de guvernământ, aplicabil caleidoscopului din Africa de Nord. Giraud nu-şi dorea decât materiale de aprovizionare şi tehnică de luptă pentru a crea unităţi combatante; cu condiţia să capete ceea ce cerea, puţin îi păsa de modul cum era organizată administraţia sau de persoanele care ocupau posturi de răspundere. Ţelurile sale erau curate, dar capacitatea lui în domeniul mai larg administrativ şi organizatoric era îndoielnică.

Darlan a fost asasinat la 24 decembrie, exact în ziua în care am fost silit să renunţ la orice proiect de atac imediat în Tunisia de nord. Mă aflam la statul-major al Corpului 5 armată britanic, lângă Béja, când am fost înştiinţat de moartea lui. Am plecat numaidecât la Alger, unde am ajuns după treizeci de ore de călătorie neîntreruptă cu maşina, pe ploaie, zăpadă şi lapoviţă.

Toate relaţiile mele cu Darlan s-au limitat la o perioadă de şase săptămâni. Avea faima de a fi colaborat

îndeaproape cu Hitler, dar în vremea când a condus administraţia franceză în Africa de Nord nu şi-a călcat niciodată – după câte ştim noi – vreun angajament sau vreo făgăduială. Pe de altă parte, modul lui afectat de a fi nu inspira încredere şi, din cauza reputaţiei sale, nu ne simţeam niciodată la largul nostru când aveam de-a face cu el. În orice caz, moartea lui a ridicat noi probleme în faţa noastră.

Deşi se ştia, bineînţeles, că persoana cea mai de încredere din administraţia franceză era generalul Giraud, statul meu major tot nu se simţea în stare să instaleze o conducere alcătuită din marionete de-ale noastre. Recurgând la o astfel de metodă nazistă, am fi încălcat mult mai grav principiile pentru care luptam decât acceptând provizoriu un individ care din punctul nostru de vedere se compromisese în trecut. Pe de altă parte, aşa cum reieşea din discuţiile noastre în cerc restrâns, ne îndoiam de capacitatea lui Giraud de a ocupa cu fermitate cel mai înalt post de conducere; din păcate, nu exista nimeni altul care să fie în acelaşi timp acceptabil şi disponibil. Fără întârziere, oficialităţile franceze locale l-au numit pe generalul Giraud ca succesor temporar al lui Darlan în fruntea administraţiei Africii de Nord. Venit în vizită la cartierul meu general, Giraud şi-a formulat prima revendicare în noua sa calitate, anume ca eu „să încetez să mai tratez Africa de Nord ca pe un teritoriu ocupat şi s-o consider mai mult ca pe un aliat, aşa cum, de altfel, se străduia să devină”. Ne-a surprins această atitudine din partea cuiva care, după părerea mea, înţelegea atât de bine raţiunile noastre.

Guvernatorul Algeriei, Chatel, era un abulic care nu se bucura de încrederea nici unuia dintre noi. De el şi de generalul Nogués eram hotărâţi să ne descotorosim repede, deşi despre cel de-al doilea generalul Patton afirma cu insistenţă că depune o activitate eficientă în favoarea aliaţilor în Maroc. În ceea ce mă privea, eram

convins că generalul Nogués era în stare să conlucreze cu noi atâta vreme cât i se părea că vom ieşi învingători, dar la primul semn de slăbiciune s-ar fi întors împotriva noastră fără nicio şovăială.

În căutarea unor personalităţi satisfăcătoare, ne-am hotărât să-l aducem la Alger pe Marcel Peyrouton. Mi se spusese despre el că era practic exilat în Argentina, nemaiavând voie să se înapoieze în Franţa din cauza duşmăniei pe care i-o purta Laval, cea mai ticăloasă unealtă a lui Hitler. Mai aflasem că mai de mult dobândise reputaţia unui administrator priceput în Africa de Nord. Totuşi, fosta lui calitate de ministru pe o îndelungată perioadă în guvernul de la Vichy îl făcea să treacă drept fascist în ochii cercurilor democratice. Am expus Departamentului de Stat problema şi, după un schimb de mesaje pe această temă, am fost informaţi că Washingtonul era de acord cu noi.

Aducerea lui Peyrouton ca guvernator al Algeriei a fost o greşeală, deşi s-a arătat cu mult superior molatecului şi oscilantului său predecesor. Era greu, într-adevăr, să găseşti oameni care să aibă experienţă în administraţia colonială franceză şi care, totodată, să nu poarte pecetea Vichyului. În prima clipă ne gândisem să-i folosim pe Mast, Béthouart şi pe alţi câţiva care dovediseră prin fapte că ne erau prieteni. Aici însă ne-am lovit de opoziţia armatei franceze, al cărei sprijin ne era extrem de preţios. Presiunile noastre au dus la reintegrarea oficială a lui Mast şi Béthouart, ba chiar la avansarea lor, dar nu şi la o reintegrare socială, cel puţin în acel moment. Soţiile lor au fost tratate cu răceală, uneori şi insultate de către soţiile altor ofiţeri. Resentimentul împotriva lor a fost la început atât de violent, încât ei înşişi, ca şi Giraud, ne-au sfătuit să renunţăm la tentativa de a-i utiliza în posturi administrative.

În aceeaşi perioadă am comis o altă greşeală, deşi izvorâtă dintr-un motiv onorabil, aplicând cenzura asupra

ştirilor politice din Africa de Nord pe o perioadă de şase săptămâni. Dată fiind repulsia mea personală faţă de cenzură, a trebuit să fiu convins că această măsură era pe deplin justificată, în cazul în speţă, justificarea exista. Consilierii mei politici şi cu mine intenţionam să promovăm o fuziune între administraţia franceză locală şi forţele lui de Gaulle de la Londra. După părerea noastră, era o evoluţie dificilă, dar necesară.

Opoziţia locală împotriva lui de Gaulle se manifesta intens în rândurile armatei şi la toate nivelele administraţiei; printre civili însă, el se bucura de o remarcabilă popularitate, sentiment care a crescut treptat, pe măsură ce perspectivele de succes ale aliaţilor deveneau tot mai luminoase. Prin toate mijloacele pe care le aveau la îndemână, forţele gaulliste de la Londra şi din Africa Centrală atacau cu violenţă orice personalitate oficială, militară sau civilă din Africa de Nord. Cei atacaţi voiau să răspundă în mod public şi în termeni nu mai puţin vehemenţi. Consideram că a permite unei asemenea competiţii publice de insulte reciproce să ia proporţii însemna a crea condiţii în care o viitoare reconciliere ar fi devenit imposibilă. Introducând cenzura politică, împiedicam oficialităţile locale franceze să participe la cearta în gura mare. Cei vizaţi au protestat cu înverşunare, ca şi corespondenţii de război de pe teatrul de război nord-african. Cred, totuşi, că cenzura şi-a atins parţial scopul. Am desfiinţat-o în clipa când am aflat că de Gaulle şi Giraud căzuseră de acord să se întâlnească la Casablanca, dar motivele pentru care o introdusesem nu au putut fi explicate, ceea ce a dus, bineînţeles, la interpretări greşite în Statele Unite şi Anglia.

Încâlcită pe plan militar şi politic, situaţia se complica şi mai mult din cauza factorului economic. Africa de Nord ducea lipsă de bunuri de consum, iar transporturile maritime se făceau cu atâta zgârcenie, încât fiecare tonă disponibilă avea o destinaţie militară. Se

resimţea o desperată nevoie de grâu, cărbune, stofe, medicamente, săpun şi o sumedenie de alte mărfuri. Deşi foloseam drept criteriu necesităţile militare – cu alte cuvinte, soluţia oricărei probleme depindea de repercusiunile ei pe acest tărâm –, adesea era totuşi greu să stabileşti, de exemplu, dacă necesităţilor militare le-ar corespunde mai bine un vas încărcat cu bombe sau o cantitate egală de cărbune!

Perioada Crăciunului mi-a prilejuit deprimanta constatare că rezistenţa fizică are şi ea anumite limite, care nu pot fi depăşite fără riscuri. De la vânjoşii mei strămoşi am moştenit o constituţie robustă şi, cum în trecut respectasem scrupulos regulile de îngrijire a sănătăţii, ajunsesem să cred că eram imun la fenomenele de extenuare şi epuizare pe care le observam atât de des la alţii. Credeam că se poate munci neîntrerupt, ore şi ore de-a rândul, cu condiţia să nu te laşi pradă unor preocupări inutile şi să nu-ţi iroseşti energia în niciun fel de exces. Dar, cum zilele lui decembrie m-au purtat mereu pe drumuri, cu maşina sau avionul, iar o neobişnuită nervozitate îmi strica orele de somn, care şi aşa erau din ce în ce mai puţine, am început să simt cu acuitate o uzură a forţelor mele, pe care n-am mai putut să o birui. În prima zi de Crăciun am contractat o formă gravă de gripă şi, încăpăţânându-mă să nu stau la pat, m-am îmbolnăvit în cele din urmă de-a binelea.

Medicii m-au luat în primire, interzicându-mi să fac vreo mişcare vreme de patru zile. În acest răstimp nu numai că m-am însănătoşit, dar am tras şi nişte învăţăminte, de la care nu m-am mai abătut niciodată: un bun comandant nu se poate dispensa de o sănătate de fier. Până la sfârşitul războiului nu am mai fost bolnav nicio zi, cu excepţia unor accidente neînsemnate.

În decembrie am primit cel dintâi contingent al Corpului feminin al trupelor de uscat, care purta pe atunci denumirea de Corpul auxiliar feminin al trupelor de uscat.

Înainte de şederea mea la Londra mă împotrivisem ideii de a folosi femei în uniformă. Dar în Marea Britanie le-am văzut făcându-şi atât de strălucit datoria în diferite sectoare de activitate, printre care şi la bateriile de artilerie antiaeriană, încât m-am convertit. În Africa, numeroşi ofiţeri mai aveau încă îndoieli cu privire la utilitatea femeilor în uniformă – cei vârstnici, îndeosebi, erau plini de suspiciuni şi nu-şi ascundeau scepticismul. Ei nu-şi dădeau seama cât de mult se schimbaseră cerinţele războiului. Din modestul cartier general al unui Grant sau al unui Lee[71] nu mai rămăsese nici urmă. În zilele noastre devenise necesară o întreagă armată de arhivişti, stenografi, şefi de birou, telefonişti şi şoferi. Ar fi fost aproape o crimă să punem la toate aceste munci pe ostaşii de care aveam atâta nevoie, când aveam la dispoziţie un număr foarte mare de femei cu înaltă calificare. Din prima clipă când au sosit, prestigiul lor în materie de randament şi eficienţă a crescut necontenit. Către sfârşitul războiului, până şi cei mai îndărătnici conservatori fuseseră cuceriţi şi le solicitau în număr din ce în ce mai mare. La început am ţinut cu grijă femeile la adăpost pe lângă Marele Cartier General şi la baze bine apărate. Dar, pe măsură ce activitatea depusă de ele îşi demonstra utilitatea, se extindea şi aria îndatoririlor lor în sectoare tot mai apropiate de linia frontului. Fireşte, surorile de caritate fuseseră de mult acceptate ca o componentă indispensabilă a unei forţe combatante şi încă de la începutul războiului ale noastre s-au dovedit la înălţimea tradiţiilor unei Florence Nightingale[72]. Iată de ce pare de

71 Ulysses Simpson Grant (1822—1885), general american, comandant al armatelor nordiste în războiul de secesiune, preşedinte al S.U.A. (1869—1877) ; Robert Edward Lee (1807—1870), general american, comandant al armatelor sudiste în războiul de secesiune. — Nota trad.

72 Florence Nightingale (Anglia, 1820—1910), soră de caritate, directoare de spital, organizatoarea serviciului de asistenţă medicală a Corpului expediţionar britanic în războiul Crimeii, unde energia şi

neînţeles rezistenţa iniţială a unora faţă de folosirea femeilor în alte munci. Ele au funcţionat ca asistente medicale, dieteticiene, secretare şi chiar ca ofiţeri inferiori de stat-major la multe cartiere generale. Ceva mai târziu, în cursul războiului, George Patton avea să sublinieze în repetate rânduri că unul dintre cei mai preţioşi colaboratori pe care i-a avut a fost şefa cancelariei sale, membră a Corpului auxiliar.

Pe la sfârşitul lui decembrie, colaboratorii mei personali, în număr de doi cu opt luni înainte, au format echipa care avea să se menţină ca atare până la sfârşitul ostilităţilor. Ordonanţa mea, sergentul Michael McKeogh, m-a însoţit pretutindeni, fiind alături de mine zi şi noapte. Într-o zi, pe când mă aflam în Africa, a trebuit să plec de urgenţă pe front, aşa că i-am telefonat să-mi aducă o valiză la aerodrom. Condiţiile de zbor erau deplorabile şi, dată fiind absenţa totală de repere în ţinuturile muntoase ale Tunisiei, călătoria nu promitea să fie deloc plăcută. Când am ajuns la avion, l-am găsit pe sergentul McKeogh gata şi el de îmbarcare. I-am spus:

— Mickey, am de gând să mă întorc mâine şi până atunci n-o să am nevoie de dumneata. Condiţiile de zbor nu sunt prea confortabile şi nu are niciun rost să ne chinuim amândoi. Poţi să te duci acasă.

Pălind puţin la faţă, sergentul m-a privit drept în ochi şi mi-a răspuns:

— Domnule general, mama mi-a scris că datoria mea în războiul ăsta e să am grijă de dumneavoastră. Şi mi-a mai spus: „Dacă generalul Eisenhower nu se întoarce teafăr din război, să nu care cumva să-ţi calce piciorul pe-acasă”.

Emoţia stârnită de atâta lealitate şi devotament – nu numai din partea sergentului, ci şi a unei mame care putea vorbi astfel cu fiul ei – m-a lăsat aproape fără grai. Tot ce am putut spune a fost:

---

devotamentul ei au devenit legendare. — Nota trad.

— Atunci, hai în avion. Suntem în întârziere.

La multe luni după sfârşitul războiului am auzit că o proprietăreasă nu a îngăduit sergentului McKeogh şi familiei sale să locuiască provizoriu într-unul din apartamentele sale, sub motiv că, „la urma-urmei, n-a fost decât un biet valet al generalului Eisenhower, şi eu trebuie să-mi ţin casele la un nivel social convenabil”. Urez respectivei doamne să nu se intereseze vreodată de nivelul la care se află ea, comparativ cu sergentul McKeogh, în afecţiunea, respectul şi admiraţia mea!

Pe plan oficial aveam un stat-major remarcabil şi mulţi dintre membrii săi au lucrat cu mine în tot timpul războiului. Orice comandant se străduieşte totdeauna să aleagă cei mai buni ofiţeri pe care îi poate găsi pentru posturile cheie de la cartierul său general. Totuşi, aceşti oameni, care, de regulă, ar da orice să comande trupa şi ar obţine rezultate strălucite în asemenea posturi, îşi consacră talentele corvezilor specifice statului-major, neavând parte decât de puţine dintre recompensele acordate camarazilor lor de pe câmpul de luptă.

Capitolul al VIII-lea
Campania din Tunisia

În decembrie 1942 ni s-a comunicat că preşedintele Statelor Unite şi primul ministru al Marii Britanii, fiecare dintre ei însoţit de o numeroasă suită civilă şi militară, se vor întâlni la Casablanca în cursul lunii ianuarie. Am primit instrucţiuni să facem toate pregătirile necesare pentru această conferinţă.

Nu am aflat niciodată motivele exacte care i-au determinat pe preşedintele Roosevelt şi pe primul ministru Churchill să aleagă Casablanca drept sediu al conferinţei. Poate că cei doi oameni de stat s-au oprit asupra acestui oraş în speranţa că-l vor putea convinge pe I.V. Stalin să vină şi el până acolo pentru a participa la discuţii. Poate că preşedintele şi primul ministru au văzut anumite avantaje de ordin psihologic în faptul că întâlnirea se desfăşura într-

o localitate atât de recent ocupată de forţele aliate. Nouă, la vremea aceea, treaba ni s-a părut destul de riscantă: nu numai că bombardierele inamice pătrundeau din când în când în spaţiul aerian al portului marocan, dar în rândul populaţiei existau multe elemente potrivnice aliaţilor, printre care şi un număr de fanatici, în stare să se angajeze în tot soiul de acţiuni extremiste. Pregătirile pentru conferinţă au solicitat din partea noastră o grijă vecină cu neliniştea şi o imensă cantitate de muncă, consacrată în bună parte păstrării secretului.

Întâlnirea a avut loc la data prevăzută. În cursul dezbaterilor, o serie de ofiţeri britanici şi americani din toate categoriile de forţe armate au fost convocaţi în calitate de martori experţi. Eu am petrecut o zi întreagă la conferinţă, după un zbor în care, pe neaşteptate, am trecut prin unele peripeţii, datorită defectării a doua motoare ale avionului. Din ordinul pilotului, căpitanul Jock Reedy, am parcurs ultimele cincizeci de mile ale voiajului stând în picioare cu toţii în dreptul uşilor, echipaţi cu paraşute şi gata să sărim dintr-o clipă într-alta. Din fericire pentru mine, care aveam un genunchi cam beteag de pe urma fotbalului, nu a trebuit să recurgem la această metodă de aterizare.

Conferinţa nu m-a reţinut decât în ziua aceea. Eram şi aşa prea ocupat cu alte treburi ca să rămân măcar un minut mai mult decât era necesar. Despre majoritatea celor întâmplate şi hotărâte la Casablanca am aflat mai târziu, când generalul Marshall mi-a făcut o vizită la Alger. La şedinţa la care am participat însă, situaţia militară din Africa de Nord a fost dezbătută sub toate aspectele.

Am înfăţişat celor prezenţi condiţiile care ne siliseră să suspendăm ofensiva în nordul Tunisiei şi le-am vorbit despre eforturile pe care le depuneam pentru a aduce Corpul 2 armată în regiunea Tebessa. Am arătat că, dacă întregul corp va reuşi să ocupe acolo şi să păstreze poziţiile stabilite şi dacă inamicul va continua să nu se

mişte, vom putea încerca mai târziu să înaintăm spre Gabés sau Sfax, fără însă a fi siguri că aşa se va întâmpla. Consideram o astfel de operaţie ca foarte indicată, cu condiţia să fie şi posibilă, şi ne concentram forţele cât mai repede cu putinţă, dar principala preocupare era şi avea să rămână apărarea flancului nostru drept, prea expus.

La acest punct, generalul Alexander m-a întrerupt pentru a spune că puteam renunţa la proiectul de ofensivă, întrucât forţele britanice vor ocupa curând Tripoli şi, dacă portul era cât de cât utilizabil, Armata 8 britanică va ajunge la frontiera de sud a Tunisiei în prima săptămână a lunii martie. Era o veste straşnică!

Am avut convorbiri îndelungate cu generalul Marshall, cu primul ministru Churchill şi cu alte personalităţi. În primele ore ale serii, preşedintele Roosevelt mi-a comunicat că doreşte o întrevedere între patru ochi. A fost una din cele câteva convorbiri intime şi cu caracter particular pe care le-am purtat cu el în timpul războiului. Am pus optimismul şi buna lui dispoziţie – care ajungea până la voioşie – pe seama atmosferei aventuroase în care se scălda expediţia întreprinsă la Casablanca. Reuşind să se despovăreze pentru câteva zile de multe din îndatoririle impuse de conducerea statului, Roosevelt avea aerul: a plutea în al nouălea cer de bucurie că o tulise de la Washington şi că participa la o conferinţă istorică, ţinută pe un teritoriu care numai cu două luni în urmă fusese un câmp de bătălie. Fără a trece sub tăcere gravitatea problemelor militare care mai stăteau încă în faţa aliaţilor, cele spuse de el se refereau în mare parte la viitorul îndepărtat, la sarcinile postbelice, printre care şi repartizarea coloniilor şi a teritoriilor.

Preşedintele s-a oprit îndelung asupra perspectivei ca Franţa să-şi recâştige vechea sa poziţie de forţă şi prestigiu în Europa, fiind foarte pesimist în această privinţă. Drept urmare, îl preocupa găsirea unor metode de a controla anumite puncte strategice din imperiul

colonial francez, pe care, după părerea lui, metropola nu mai avea şanse să-l păstreze.

Îl interesau în mod special impresiile mele despre personalităţile franceze cele mai proeminente, mai ales Boisson, Giraud, de Gaulle şi Flandin (pe acesta din urmă nu-l cunoşteam).

Am trecut amănunţit în revistă evenimentele politice şi militare din ultimele zece săptămâni, succesele noastre provocându-i o vădită şi sinceră satisfacţie. Când i-am prezentat însă posibilitatea de a suferi unele înfrângeri în cursul iernii, m-a lăsat să înţeleg, prin atitudinea lui, că vedeam lucrurile prea în negru. Ne dădeam amândoi seama că trupele Axei în Africa nu vor fi în stare să reziste la nesfârşit cleştelui în care le strângeau forţele generalului Sir Harold R.L.G. Alexander în Libia şi cele ale noastre în Tunisia; după părerea mea însă, preşedintele Roosevelt anticipa o prăbuşire finală a inamicului cu multe săptămâni prea devreme. La insistenţele lui de a fixa o dată, am bâiguit, până la urmă, cel mai miraculos pronostic pe care l-am făcut în cursul războiului: 15 mai. Ceva mai târziu, când i-am povestit şi lui asta, Alexander a zâmbit, spunându-mi că, punându-i-se aceeaşi întrebare în timpul conferinţei, el răspunsese: 30 mai.

Am constatat că, în privinţa problemelor africane curente, preşedintele Roosevelt nu distingea totdeauna foarte clar limita dintre ocupaţia militară a unui teritoriu inamic şi situaţia în care ne găseam noi în Africa de Nord. Referindu-se la planurile şi propunerile în legătură cu populaţia locală, armata franceză şi reprezentanţii autorităţilor, el le vedea realizându-se pe bază de ordine, instrucţiuni şi forţă. A trebuit să-i amintesc că, de la bun început, noi acţionasem conform principiului de a dobândi şi folosi un aliat, precum şi că, departe de a guverna o ţară cucerită, ne străduiam doar să determinăm o lărgire a bazei de conducere, având drept obiectiv final să lăsăm la latitudinea poporului dreptul de a decide asupra tuturor

treburilor interne. Bineînţeles, preşedintele s-a declarat de acord – dându-şi seama că participase el însuşi la elaborarea acestei politici încă cu mult înainte de debarcare –, dar a continuat, poate în mod subconştient, să discute problemele locale de pe poziţiile unui cuceritor. Ce uşor ne-ar fi fost dacă am fi putut face şi noi la fel! Roosevelt a subliniat cu perspicacitate că eram pe deplin justificaţi să furnizăm enorma cantitate de tehnică de luptă pe care francezii o solicitau atât de stăruitor, numai cu condiţia ca ei să accepte punctele de vedere americane în legătură cu strategia în Europa, cu utilizarea bazelor franceze şi cu treptata înlocuire a personalităţilor oficiale pe care guvernul S.U.A. le considera necorespunzătoare. Dacă francezii nu ne sprijineau pe ansamblul acestor importante probleme, nu avea niciun rost să-i înarmăm. În sfârşit, preşedintele a insistat deosebit de mult ca Boisson să rămână la conducerea Africii Occidentale Franceze.

Pentru mine, cel mai îmbucurător rezultat al întregii conversaţii a fost convingerea pe care mi-am format-o că Roosevelt rămăsese un ferm susţinător al concepţiei noastre strategice fundamentale în Europa – debarcarea pe celălalt ţărm al Canalului Mânecii. Preşedintele era sigur că vom recolta roade bogate de pe urma campaniilor de primăvară şi vară în bazinul mediteranean, dar le considera, pe bună dreptate, ca acţiuni preliminare şi auxiliare ale marii operaţii despre care se convenise, cu aproape un an mai înainte, că va reprezenta principalul efort aliat în vederea înfrângerii Germaniei.

Vizitându-l după aceea pe primul ministru Churchill, am avut bucuria să-l aud exprimând o convingere similară. El mi-a spus:

— Domnule general, se zvoneşte pe aici că noi, englezii, am avea intenţia să torpilăm operaţia „Roundup”. Nu-i adevărat! Mi-am dat cuvântul şi-l voi respecta. Dar ni se oferă acum un prilej minunat, e păcat să-l scăpăm din mână. Când va veni sorocul, veţi constata că britanicii sunt

gata să facă ceea ce au de făcut în cealaltă operaţie.

După cum se ştie, „Roundup” era numele de cod, care a fost schimbat ulterior în „Overlord”.

Sperând că situaţia politică franceză se va reglementa repede printr-o reconciliere între Giraud şi de Gaulle, preşedintele Roosevelt se simţea în stare să-i convingă pe amândoi că, reunindu-şi forţele, vor sluji cel mai bine interesele patriei lor. În cursul convorbirii, care adesea lua un caracter personal, m-a frapat fenomenala lui memorie pentru amănunte. Şi-a amintit că fratele meu, Milton, fusese în Africa şi mi-a arătat motivele pentru care îl numise la O.W.I.[73], sub conducerea lui Elmer Davis. Mi-a repetat fraze întregi, aproape alineate, din radiograma expediată de mine la Washington pentru a explica problema Darlan şi mi-a spus că mesajul se dovedise foarte folositor pentru a potoli temerea că devenisem cu toţii fascişti.

Abia la câtăva vreme după înapoierea mea la Alger, Roosevelt şi Churchill au dat publicităţii celebra formulă a „capitulării necondiţionate”. Pentru mine avea o importanţă mai mare în acel moment hotărârea ca Armata 8 britanică şi forţele aeriene din deşert, venind de la Tripoli, să fie încadrate în forţele aliate de sub comanda mea de îndată ce vor intra în sudul Tunisiei. În ziua petrecută la Casablanca fusesem informat despre acest plan în general, dar numai după sosirea generalului Marshall la Alger am aflat că primise toate aprobările. Generalul Alexander urma să devină locţiitorul meu la conducerea forţelor aliate, amiralul Cunningham rămânea comandant al marinei militare, iar mareşalul aerului Sir Arthur W. Tedder era numit în fruntea forţelor aeriene. Se prevedea ca noua schemă de organizare să intre în

---

73 Office of War Industries, organism guvernamental creat în 1942 în Statele Unite, cu scopul de a coordona activitatea fabricilor şi uzinelor a căror producţie era destinată direct sau indirect nevoilor militare ale ţării. — Nota trad.

funcţiune la începutul lunii februarie.

Măsurile adoptate m-au umplut de o bucurie fără seamăn, întrucât ele însemnau, mai presus de orice, o deplină unitate de acţiune în centrul bazinului mediteranean şi ne furnizau mecanismul necesar pentru o efectivă coordonare strategică şi tactică. Am comunicat preşedintelui Roosevelt şi generalului Marshall că aş fi încântat să lucrez sub ordinele lui Alexander dacă i s-ar încredinţa lui autoritatea supremă. Am făcut această propunere deoarece în efectivele trupelor de uscat aliate englezii deţineau o pondere şi mai precumpănitoare după fuziunea cu Armata 8 britanică. Ne-am declarat cu toţii satisfăcuţi, şi astfel a început pentru mine o experienţă excepţional de rodnică în materie de unitate de gândire şi acţiune a unui comandament aliat. Alte hotărâri ale Conferinţei de la Casablanca se refereau la faze ulterioare ale operaţiilor noastre, principala fiind pentru noi cea care stabilea pregătirea atacului împotriva Siciliei îndată după lichidarea trupelor Axei în Africa.

În mare grabă am folosit restul lunii ianuarie şi începutul lunii februarie pentru a organiza în modul cuvenit linia frontului, a efectua lucrări de îmbunătăţire a aerodromurilor şi a aduce întăriri, atât în oameni, cât şi în tehnică de luptă. Un şir de atacuri inamice relativ mici pe tot frontul ne-au împiedicat să ne îndeplinim pe de-a întregul planul de încadrare a unităţilor mai mari în formaţii corespunzătoare. Consecinţa cea mai gravă s-a răsfrânt asupra Diviziei 1 blindate americane, pe care comandantul de armată a găsit de cuviinţă s-o disperseze în detaşamente relativ mici de-a lungul unei părţi considerabile a frontului.

După încheierea Conferinţei de la Casablanca, generalul Marshall şi amiralul King au venit la Alger, unde toţi trei am analizat cu atenţie situaţia. Cei doi şefi de stat-major au sesizat riscurile inerente pe care le comporta vremelnicul eşec al tentativei mele de a da lovitura cea

mare, dar au aprobat cu entuziasm faptul că măcar încercasem, iar amiralul King mi-a spus:

— Am văzut ce se întâmplă atunci când comandanţii stau pe cuptor şi aşteaptă ca inamicul să atace. Daţi-i mereu la cap!

Pe la 4 sau 5 februarie, generalul Alexander şi mareşalul aerului Tedder urmau să sosească la noi, în Tunisia, unde îi aşteptam cu nerăbdare, sperând că venirea lor ne va oferi prilejul unei mai bune unificări a câtorva sectoare ale frontului. Deoarece generalul Anderson, în fruntea Armatei 1 britanice, se angajase iniţial în zona de nord, punctul său de comandă şi centrul de transmisiuni de care dispunea erau situate în aşa fel, încât îi venea extrem de greu să controleze efectiv sectoarele de centru şi de sud ale întinsului front. Pe de altă parte, slaba calitate a sistemului de transmisiuni dintre vestul şi estul Africii de Nord mă împiedica să stau în permanenţă acolo unde aveam de-a face, în esenţă, cu un singur front de luptă. Sosirea lui Alexander avea să remedieze, în mod automat, această deficienţă.

Mă preocupa dorinţa ca atât Alexander, cât şi Fredendall să înţeleagă foarte bine că intenţiile mele în Tunisia de sud aveau deocamdată un caracter defensiv şi că dispozitivul nostru era menit să ne protejeze flancul drept şi să asigure securitatea aerodromurilor avansate. La 18 ianuarie am plecat cu avionul la Constantine, unde am ţinut o şedinţă cu generalii Anderson, Fredendall şi Juin, de faţă fiind şi câţiva ofiţeri de stat-major. I-am indicat din nou lui Anderson să păstreze ca rezervă mobilă o parte cât mai mare din Corpul 2 armată, şi în special Divizia 1 blindată. Am repetat, de asemenea, instrucţiunile cu privire la ameliorarea poziţiilor noastre defensive în sectorul de sud. Am spus celor prezenţi că ceea ce aflasem la Casablanca despre viteza cu care Alexander înainta spre vest, traversând deşertul, nu făcea decât şi mai presantă necesitatea de a ne pune cât mai bine la adăpost în zona

unde avea să se producă joncţiunea între cele două forţe. Se recomanda declanşarea unor mici atacuri sau a unor acţiuni tactice de importanţă redusă, dar nu trebuia întreprinsă nicio operaţie care ne-ar fi putut dezechilibra.

Într-una din călătoriile mele ulterioare pe front, la 1 februarie, am discutat din nou cu Anderson şi i-am dat iar indicaţia de a avea în sectorul de sud o puternică rezervă mobilă. Din păcate, eforturile sale de a executa aceste ordine au continuat să fie zădărnicite de incapacitatea forţelor franceze – insuficient dotate cu tehnică de luptă – de a rezista uşoarelor, dar repetatelor atacuri inamice în munţii dintre sectoarele american şi britanic. Anderson era mereu obligat să umple spărturile din centru cu efective luate din cele două sectoare vecine.

La începutul lunii februarie am ajuns în posesia unor informaţii conform cărora inamicul pregătea un contraatac împotriva liniilor noastre mai puternic decât oricare dintre cele întreprinse până acum. Pentru a-i asigura un plus de forţă, trupe ale lui Rommel erau dislocate în grabă de la Tripoli, ca întăriri ale celor de sub comanda lui von Arnim şi Messe[74] în Tunisia. După informaţiile noastre iniţiale, atacul urma să se producă prin trecătoarea de la Fondouk. Bineînţeles, trebuia să fim cu ochii în patru pretutindeni şi devenea mai important ca oricând ca rezervele noastre mobile, mai ales elementele blindate, să fie bine concentrate, astfel încât să facă faţă atacului aşteptat, indiferent prin care dintre cele câteva trecători abordabile ar fi fost lansat el.

Poziţiile cele mai expuse erau cele ocupate de Corpul 2 armată american, care se eşalona pe o linie lungă de la Gafsa, în sud, până lângă Fondouk, pe flancul stâng. După o serie de consfătuiri ţinute la Alger cu persoane care participaseră la Conferinţa de la Casablanca, am plecat cât

---

74 Generalul german Jugen von Arnim se afla în fruntea Armatei Panzer (blindată) din Tunisia, unde generalul Giovannl Messe comanda Armata 1 italiană. — Nota trad.

am putut mai repede spre acest sector al frontului, unde voiam să petrec o săptămână pentru a mă convinge că totul era bine pregătit în vederea respingerii atacului. Un decepţionant mesaj al generalului Alexander mă anunţase că nu va ajunge pe teatrul de război înainte de 16 sau 17 februarie. Consideram deci absolut necesar să verific personal dispozitivul de apărare, deşi generalul Anderson se afla acolo de câteva săptămâni.

Am plecat din Alger la 12 februarie, puţin după miezul nopţii. Reţinut de o serie de consfătuiri pe drum, am ajuns la statul-major al lui Fredendall în după-amiaza zilei de 13 februarie. Era prima mea călătorie în calitate de general cu patru stele, grad temporar la care fusesem avansat la 11 februarie. În armata regulată eram în continuare locotenent-colonel.

Cartierul general al Corpului 2 se instalase într-o râpă adâncă şi aproape inaccesibilă, la câteva mile spre est de Tebessa. Frontul era departe, dar, având în vedere lungimea liniilor şi puţinele drumuri existente, locul ales pentru a fi sediul comandamentului principal era, probabil, la fel de bun ca oricare altul. Ajungând acolo, am auzit zgomot de ciocane şi perforatoare pneumatice. Interesându-mă care era cauza, am aflat că genieştii corpului de armată sfredeleau tunele în povârnişurile râpei pentru a pune la dispoziţia statului-major un adăpost bine apărat. Pe un ton calm, am întrebat dacă genieştii dăduseră mai întâi o mână de ajutor la întărirea poziţiilor de apărare din linia întâi; un tânăr ofiţer de stat-major, uimit parcă de ignoranţa mea, mi-a replicat:

— Păi, diviziile au propriii lor genişti pentru treaba asta!

A fost singura dată în timpul războiului când am văzut la o divizie sau la o unitate mai mare un comandament atât de preocupat de propria sa securitate încât să-şi construiască adăposturi subterane.

Împreună cu locotenent-colonelul Russel F. Akers

(„Roşcovanul”), unul dintre ofiţerii de stat-major ai lui Fredendall, am pornit imediat pe front, într-o inspecţie care a durat toată noaptea. Pe vremea aceea, Corpul 2 armată consta din trei divizii americane: Divizia 1 blindată, Divizia 1 infanterie şi Divizia 34, în curs de regrupare în zonă. Divizia 9 americană avea ordin să intre în dispozitiv de îndată ce va sosi acolo.

Am făcut o seamă de constatări îngrijorătoare. În primul rând, era vorba de o anumită lăsare pe tânjeală, care se traducea printr-o nechibzuită întârziere în lucrările de întărire a poziţiilor de apărare din trecători. De vină era lipsa de pregătire şi de experienţă a comandanţilor. Într-un loc unde câmpurile de mine încă nu fuseseră instalate mi s-a invocat drept scuză faptul că infanteria se afla acolo doar de două zile. Cu un aer semeţ, comandantul mi-a declarat că întocmise o hartă a câmpurilor de mine, plantarea acestora urmând să înceapă a doua zi. Experienţa dobândită în nordul Tunisiei ne arătase că inamicul era în stare să pună pe picioare o poziţie defensivă puternică, capabilă să reziste la un contraatac, în interval de numai două ore de la sosirea lui la locul respectiv. După ce ocupa o colină sau un teren de altă natură, duşmanul avea invariabilul obicei să-şi îngroape imediat minele, să instaleze cuiburi de mitraliere şi să-şi amplaseze trupele de rezervă prin apropiere, de unde puteau interveni în mod eficient împotriva oricăror forţe trimise de noi. După toate aparenţele, comandanţii americani, până şi cei care se aflau de trei luni de zile pe câmpul de luptă, trecuseră cu vederea aceste lecţii tactice. Am dat ordin de remediere imediată a situaţiei.

Dar deficienţa de departe cea mai gravă consta în faptul că Divizia 1 blindată încă nu se concentrase în suficientă măsură pentru a putea fi folosită ca unitate compactă. Generalul Anderson dispunea în acel moment de rezerve atât de anemice pe tot traseul lungului său front, încât se văzuse nevoit să oprească jumătate din

divizie lângă Fondouk, unde prevedea că se va desfăşura principalul atac al inamicului. El ţinea aceste tancuri în rezerva corpului de armată, fiind singurul în măsură să decidă angajarea lor în luptă. Restul diviziei se dispersase în mici detaşamente spre sud, pe parcursul întregului front al Corpului 2. Drept urmare, generalul Orlando Ward, comandantul Diviziei 1 blindate, nu mai avea sub ordinele sale directe decât nişte detaşamente mărunte de tancuri uşoare.

În aceeaşi noapte am inspectat frontul între Maknassy şi trecătoarea Faid. În apropierea acesteia am decorat pentru fapte de vitejie un ofiţer american cu numai două sau trei ore înainte ca germanii să dezlănţuie atacul împotriva poziţiilor noastre de la Sidi-Bou-Zid, dincolo de trecătoare.

În valea de lângă Fondouk, generalul de brigadă Paul McD. Robinett, un vechi prieten de-al meu, comandantul unei unităţi blindate, şi-a exprimat convingerea că inamicul nu va ataca în acest punct, arătându-mi ca dovadă pe hartă distanţa până la care ajunseseră patrulele lui de recunoaştere. Mi-a povestit că raportase în câteva rânduri superiorilor săi cele constatate. Convins de exactitatea informaţiilor sale, i-am spus că voi discuta a doua zi problema cu generalul Fredendall şi cu comandanţii de divizii.

Restul acelei istovitoare nopţi l-am petrecut în consfătuiri cu diferiţi comandanţi, trecându-mi pe hârtie chestiunile pe care voiam să le examinez împreună cu generalul Fredendall. Micul nostru grup de inspecţie a pornit pe drumul de întoarcere cu puţin înainte de revărsatul zorilor. La Sbeitla însă ne-au reţinut nişte salve de focuri sporadice care răsunau undeva, în faţa noastră. După o recunoaştere în forţă, în cadrul căreia aghiotantul meu, căpitanul Lee, şi locotenent-colonelul Akers au alcătuit valul de asalt, iar eu şi un pistol de calibru 0, 45 am format rezerva mobilă, ne-am reîmbarcat în maşini şi

am străbătut oraşul fără niciun incident. La scurt timp după aceea, şoferul meu a adormit la volan şi ne-am pomenit într-un mic şanţ, dar n-am păţit nimic. Sosind la cartierul general al Corpului 2, am aflat că germanii declanşaseră atacul. Era prea târziu pentru a mai face vreo modificare în dispozitiv.

În cursul dimineţii, generalul Anderson a primit din partea trupelor americane numeroase relatări extrem de precise (după cum s-a dovedit mai târziu) cu privire la efectivele şi direcţia atacului german prin trecătoarea Faid. Dar secţiile de informaţii ale Armatei 1 britanice şi Marelui Cartier General al Forţelor Aliate au nesocotit aceste indicaţii, ca fiind nişte exagerări ale unor începători lipsiţi de experienţă. Atât la statul-major al Armatei 1 britanice, cât şi la secţia G-2[75] a Marelui Cartier General al Forţelor Aliate, după cum am aflat ulterior, persista certitudinea că inamicul va da lovitura principală prin trecătoarea Fondouk. Eroarea comisă de secţia G-2 era foarte serioasă, aşa că am luat măsuri pentru înlocuirea şefului ei de îndată ce bătălia s-a încheiat. Rezultatul acestei greşeli de anticipare a fost că inamicul a realizat o pătrundere de proporţii considerabile înainte ca generalul Anderson să se dezmeticească.

În seara de 14 februarie, dându-mi seama că frontul va avea urgentă nevoie de întăriri în oameni şi tehnică de luptă, m-am înapoiat în grabă la Marele Cartier General, pentru a le expedia cât mai repede. După ce am mobilizat toate rezervele disponibile, am făcut cale întoarsă spre front.

În cursul retragerii, americanii au purtat o serie de lupte temerare, dar fără rezultat, în intenţia de a temporiza înaintarea duşmanului spre trecătoarea Kasserine, punct care trebuia apărat cu toată dârzenia.

---

75 În cadrul forţelor armate americane, G-2 este indicativul secţiei de informaţii (cercetare) de la statul-major al unităţii respective. — Nota trad.

Ofiţerii noştri de acolo nu au ştiut însă să aprecieze exact cele ce se întâmplau şi trupele cărora li s-a încredinţat această misiune nu erau nici destul de numeroase, nici destul de experimentate pentru a păstra în mâinile lor puternica poziţie. Dând peste cap apărarea înjghebată în pripă, blindatele inamicului au răzbătut prin trecătoare.

Până la urmă, totuşi, în ciuda surprizei şi a pierderilor destul de grele, ai noştri şi-au venit în fire şi s-au repliat pentru a asigura acoperirea importantului centru Tebessa şi a căilor de comunicaţie către nord, de la Kasserine la Le Kef.

A trebuit să părăsim vremelnic aerodromurile înaintate de la Thelepte, dar forţele noastre aeriene au reuşit să efectueze retragerea fără pierderi în oameni sau avioane şi cu neînsemnate sacrificii de combustibil şi alte materiale. Chiar în spatele Tebessei se afla aerodromul de la Youks-lés-Bains, astfel încât pentru Corpul 2 armată păstrarea acestui centru de comunicaţii era de două ori mai importantă. Mai spre nord, unităţile sale trebuiau să reziste unei pătrunderi germane spre Thala, în direcţia Le Kef. Poziţiile de pe flancul nordic erau ocupate de Divizia 34 americană, care, în ciuda dispersării sale şi a unei îndelungate perioade de inactivitate, s-a descurcat bine în apărare. Pentru a contribui la respingerea presiunii inamice spre Thala, am adus în grabă artilerie şi tancuri britanice din sectorul de nord, unde germanii îşi cam descompletaseră liniile ca să poată asigura efectivele necesare ofensivei de la Kasserine. La acţiune a mai luat parte cu succes şi artileria Diviziei 9 americane. În seara zilei de 21 februarie era vădit că inamicul ajunsese la capătul puterilor şi că asigurarea lui materială începea să se lovească de dificultăţi. Mai mult, liniile sale de comunicaţii treceau prin vulnerabila breşă de la Kasserine, iar trupele germane aflate la vest de acest punct erau din ce în ce mai expuse la lovituri din partea forţelor pe care le-am fi putut aduce acolo.

La 22 februarie, înaintarea germanilor s-a oprit cu desăvârşire. George Patton, căruia totdeauna i-a plăcut să evoce precedente istorice, remarca: „Von Arnim ar fi trebuit să citească despre atacul lui Lee la Fort Stedman". Acolo, în apropiere de orăşelul Petersburg, ultimul contraatac desperat al sudiştilor a fost respins de puternicele rezerve ale nordiştilor, transformându-se într-o sângeroasă retragere.

Având sarcina de a prezenta de fiecare dată latura întunecată a unei situaţii, statul-major a întocmit un plan de acţiuni pentru eventualitatea că inamicul va pătrunde până la principala linie de comunicaţie a Armatei 1 britanice. Am spus colaboratorilor mei că planul nu merita să mai fie luat în consideraţie, deoarece duşmanul fusese oprit. În cele din urmă însă am convenit că nu ar strica deloc ca subalternii noştri să ştie cum să reacţioneze într-o împrejurare ca aceasta, cu totul neprevăzută. Alexander, Spaatz şi alţii au căzut de acord că nu ne mai ameninţa o primejdie imediată şi ne-am îndreptat cu toţii atenţia asupra loviturilor pe care trebuia să le administrăm inamicului.

Tocmai atunci, condiţiile atmosferice, care fuseseră atât de păcătoase încât ne împiedicaseră să folosim efectiv forţele noastre aeriene din ce în ce mai puternice, s-au îmbunătăţit pe neaşteptate şi toate avioanele de luptă pe care le aveam au intrat în foc. În cursul acestor raiduri aeriene a avut loc un incident penibil; deşi atribuit în mod oficial lipsei de experienţă a echipajelor, el ilustrează destul de bine anumite dificultăţi tehnice despre care criticii militari, instalaţi confortabil în fotoliul de unde dirijează bătăliile, habar nu au.

O grupă de avioane „Fortress" a primit ordin să bombardeze trecătoarea Kasserine. Decolarea a avut loc pe un timp noros şi căutarea obiectivului a cerut timp. Navigând exclusiv după estimă, grupa s-a rătăcit rău de tot. În cele din urmă, când li s-a părut că se aflau deasupra

ţintei, echipajele au lansat bombele, dar au nimerit peste Souk-el-Arba, un oraş important în interiorul liniilor noastre, situat la peste o sută de mile de trecătoarea Kasserine. Un număr de arabi au fost ucişi şi răniţi, iar foarte multe case au fost distruse. Pentru a evita consecinţe dezagreabile trebuia să luăm măsuri de urgenţă. Aflasem mai de mult că populaţia băştinaşă se arăta dispusă să reglementeze aproape orice diferend în schimbul unei compensaţii în bani. În cazul de faţă, vinovăţia noastră era atât de evidentă, încât am aprobat la iuţeală plata unei sume de câteva mii de dolari, care să însoţească scuzele prezentate de aliaţi. În război survin frecvent asemenea întâmplări, pentru care îţi trebuie fonduri la îndemână. Recunoscând această evidenţă, Departamentul de Război a deschis credite considerabile fiecărui comandant al unui teatru de acţiuni militare pentru a le folosi la nevoie.

În seara de 22 februarie am discutat personal situaţia cu generalul Fredendall, căruia i-am spus că inamicul nu mai era capabil de operaţii ofensive. I-am mai adus la cunoştinţă că nu comitea nicio imprudenţă dacă îşi lua riscul moderat de a lansa contraatacuri locale, care puteau fi susţinute în mod corespunzător de artileria sa. Eram atât de sigur de această apreciere a situaţiei, încât am declarat comandantului Corpului 2 că îmi asumam toată răspunderea pentru eventualele dezavantaje rezultate de pe urma unei acţiuni energice din partea sa. Fredendall era de părere că inamicului îi mai rămăsese „un ultim sfanţ în buzunar” şi că corpul său de armată ar trebui să se ocupe, în următoarele 24 de ore, de completarea şi întărirea poziţiilor defensive, iar nu să încerce o concentrare de forţe pentru a contraataca în direcţia Kasserine. Era greu să aduci obiecţii categorice împotriva acestei opinii; propriile mele convingeri şi intenţii se întemeiau pe arzătoarea dorinţă de a profita imediat de efemerul prilej pentru a zdrobi duşmanul înainte ca el să

iasă din impasul în care se afla.

Încă din dimineaţa următoare ne-am putut da seama cu toţii că germanii începeau să se replieze. Deplasându-se cu repeziciune în timpul nopţii şi beneficiind din nou de zile cu cer noros, ei au izbutit să-şi retragă o mare parte din forţele de atac. De-a lungul întregului front însă, aliaţii exercitau acum o permanentă presiune şi, în scurt timp, inamicul a fost silit să revină pe poziţiile iniţiale, de unde nu s-a mai hazardat niciodată să lanseze vreun contraatac serios.

În ultimele câteva zile ale bătăliei, generalul Alexander se afla pe câmpul de luptă, unde preluase comanda operaţiilor. Calităţile sale de ostaş mi-au inspirat curând un mare respect şi o sinceră admiraţie, sentimente care au crescut necontenit în anii următori ai războiului. De anumite deficienţe ale frontului, care au favorizat succesele iniţiale ale germanilor, mă făceam vinovat eu însumi. Dacă aş fi stăruit categoric şi din primul moment ca trupele franceze, încadrate în dispozitivul aliat în noiembrie 1942, să fie subordonate generalului Anderson, confuzia iscată ulterior nu ar fi luat asemenea proporţii. Desigur, o bucată de vreme am fi avut de furcă cu resentimente şi dificultăţi sporite, dar rezultatul de ansamblu ar fi fost avantajos. De asemenea, până ce avea să se apropie armata lui Montgomery, venind din deşert, ar fi trebuit să delimitez precis zona din flancul nostru de sud unde Corpul 2 armată putea fi autorizat să opereze în forţă. Extinzând spre sud frontul Corpului 2 pentru a cuprinde şi Gafsa, ne încumetasem, fără îndoială, să întreprindem prea multe cu mijloace prea puţine.

Gafsa ca atare nu prezenta importanţă pentru noi înainte ca Armata 8 britanică să ajungă în vecinătatea frontierelor sudice ale Tunisiei şi ca forţele noastre să capete posibilitatea de a conlucra cu ea. Localitatea oferea însă cea mai bună poziţie de apărare dinspre sud împotriva oricărui raid sau atac având ca obiectiv importantul

aerodrom de la Thelepte. Resimţeam o nevoie acută de aerodromuri înaintate şi la Thelepte se afla cel mai bun dintre toate. Construit pe o câmpie nisipoasă, permitea desfăşurarea operaţiilor şi pe timp de ploaie, numai câte o furtună de nisip făcându-l din când în când neutilizabil. Profitând de calităţile sale, am adus acolo mari formaţii aeriene, împreună cu materiale de aprovizionare în cantităţi corespunzătoare şi cu ateliere de întreţinere şi reparaţii. Ar fi fost mai chibzuit să trimitem la Gafsa doar un detaşament de recunoaştere şi să ţinem forţele de apărare mai departe, în spatele frontului. Păstrarea acestei localităţi ducea la slăbirea altor sectoare din linia atât de lungă a Corpului 2 şi, dat fiind că Divizia 1 blindată americană nu mai era o formaţie compactă, în stare să efectueze contraatacuri energice şi viguroase, situaţia de ansamblu prezenta incontestabile riscuri.

Pe plan tehnic, impasul în care ne găseam avea patru cauze principale. Prima şi de departe cea mai importantă o constituiau consecinţele inevitabile ale eşecului nostru în cursa contra cronometru de ocupare rapidă a Tunisului. Cursa se desfăşurase din ordinul meu personal. După aceea, unităţile dispersate nu s-au mai putut regrupa şi pregăti din timp pentru a face faţă reacţiei inamicului, de care eram sigur că avea să urmeze. Dacă la sfârşitul lui noiembrie m-aş fi împăcat cu gândul că deocamdată dădusem greş şi că trebuia să trecem la defensivă, niciun atac împotriva noastră nu ar fi înregistrat nici măcar un succes trecător.

A doua cauză de seamă consta în activitatea defectuoasă a secţiilor de informaţii. La statele-majore domnea tendinţa excesivă de a se lua în considerare un segment izolat de informaţie, căruia i se acorda implicit tot creditul, şi de a se închide ochii la orice posibilitate contrară. Specialiştii de la G-2 au hotărât că atacul german urma să se desfăşoare prin strâmtoarea Fondouk. Deşi unităţile noastre de cercetare din valea Ousseltia, de lângă

Fondouk, au anunţat în repetate rânduri că forţele inamice nu se concentrau în zona respectivă, secţiile de informaţii au persistat orbeşte în convingerea lor, ceea ce l-a determinat pe comandantul corpului de armată să greşească în alcătuirea dispozitivului.

A treia mare cauză a fost incapacitatea noastră de a sesiza corect posibilităţile inamicului şi de a găsi cele mai bune metode pentru a le contracara. Situaţia de pe frontul Corpului 2 impunea apărarea trecătorilor din munţi cu elemente uşoare de cercetare şi de întârziere, având imediat în spatele lor cele mai puternice rezerve mobile, care să atace repede şi în forţă orice străpungere a barierei muntoase. În această privinţă, instrucţiunile cu privire la structura generală a apărării erau corecte, dar temerile ivite ici-colo şi din nou informaţiile defectuoase au dus la o dispersare a rezervelor mobile, care le-a văduvit de eficienţă atunci când s-a produs atacul.

A patra cauză a fost lipsa de experienţă, mai ales în rândul comandanţilor de mari unităţi. Diviziile americane angajate în luptă nu beneficiaseră de programele intensive de pregătire introduse în Statele Unite după izbucnirea războiului. În majoritatea lor, ele fuseseră trimise în pripă în Marea Britanie şi, deoarece mijloacele de transport nu ajunseseră încă la nivelul perfecţionat de mai târziu, tehnica de luptă le lipsise în cursul unor îndelungate perioade. În cea mai mare parte a anului 1942, instruirea soldaţilor fusese practic imposibilă. Consecinţele acestei stări de lucruri se făceau simţite în rândul ofiţerilor şi al trupei; deşi nu le-a lipsit îndrăzneala şi dârzenia, randamentul lor iniţial nu suferea comparaţie cu cel al diviziilor americane aruncate ulterior în luptă, după un an întreg de pregătire intensivă.

Aceste lecţii le-am plătit scump, dar îşi aveau valoarea lor. Până la urmă, preţul s-a mai redus, majoritatea pierderilor în personal fiind reprezentată de prizonieri, pe care i-am recuperat în mare parte la sfârşitul

războiului. Fireşte, am suferit pierderi în oameni şi tehnică de luptă, dar, atunci când inamicul a reuşit să se retragă pe vechile sale poziţii, pierderile lui din ambele categorii erau egale cu ale noastre. Între 14 şi 23 februarie, americanii au înregistrat 192 de morţi, 2 624 de răniţi şi 2 459 de prizonieri şi dispăruţi.

Săptămână în care germanii au atacat a fost pentru noi plină de griji şi nelinişti. Ori de câte ori iniţiativa trece în mâinile inamicului, tensiunea şi frământările devin inevitabile, căci oricând se poate întâmpla orice. Nimeni nu scapă de preocupări, deoarece, în ciuda încrederii în situaţia de ansamblu şi în rezultatul final, există mereu riscul unui dezastru local.

Bătălia de la Kasserine a marcat sfârşitul unei faze a campaniei. Înfrângerea atacului german a dovedit limpede că inamicul pierdea ultima şansă de a întreprinde o ofensivă de amploare. Ceea ce nu l-a împiedicat să dezlănţuie, în scurt timp, o serie de violente atacuri locale împotriva Armatei 1 britanice, din nord. În toată luna martie, această înverşunată hărţuială a continuat: germanii încercau să-şi lărgească şi să-şi consolideze dispozitivul de apărare din jurul Tunisului şi Bizertei, iar britanicii se străduiau să păstreze şi să recâştige poziţii favorabile pentru o ultimă ofensivă nimicitoare. Luptele necontenite şi lungimea frontului, care trebuia acoperit de formaţii descompletate, l-au silit, în cele din urmă, pe Alexander să folosească o parte din Divizia 1 americană pentru a veni în ajutorul Armatei 1 britanice. Dar atacurile germane erau în majoritate frontale şi nu prezentau pericolul ca inamicul să realizeze câştiguri substanţiale. Această certitudine ne-a permis să reluăm procesul de triere şi reorganizare a poziţiilor de luptă, de îmbunătăţire a asigurării noastre materiale şi de pregătire pe toate căile a unei ofensive de proporţii imediat ce condiţiile atmosferice aveau să devină favorabile.

După încheierea bătăliei de la Kasserine, poziţiile

noastre s-au consolidat permanent în mai multe privinţe. În primul rând, ca urmare a luptelor ce avuseseră loc, cele patru divizii ale Corpului 2 armată s-au concentrat, în sfârşit, în regiunea Tebessa, unde a format o verigă solidă între forţele aliate din nordul Tunisiei şi Armata 8 britanică, care înainta dinspre deşert. Trupa, comandanţii şi ofiţerii de stat-major au dobândit o mare doză de experienţă, de care s-au folosit ulterior în permanenţă.

În afară de aceasta, în urma unei strălucite acţiuni întreprinse la Washington, pe teatrul de acţiuni militare a sosit un lot suplimentar de 5 400 de autocamioane. Ele au contribuit într-o uriaşă măsură la îmbunătăţirea situaţiei transporturilor şi asigurării noastre materiale, jucând, de asemenea, un rol deosebit de activ în operaţiile ulterioare. Aducerea camioanelor s-a realizat în împrejurări de natură să dea de gândit celor ce-şi imaginaseră Departamentul de Război şi Departamentul Marinei Militare ca pe nişte cuiburi de birocraţi înrăiţi. Transportul a necesitat un convoi special, într-o perioadă când atât cargoboturile, cât şi escortoarele erau la mare preţ. Profitând de faptul că generalul Sommervell se afla întâmplător în vizită la cartierul meu general, i-am explicat câtă nevoie aveam de aceste vehicule. Mi-a răspuns că în trei zile ele ar putea fi încărcate în porturile americane, cu condiţia ca marina militară să furnizeze escortoarele. M-am adresat în această problemă amiralului King, care se afla pe atunci la Casablanca, şi după câteva ore am primit de la el răspunsul, un simplu „Da”. Camioanele au început să sosească în Africa la mai puţin de trei săptămâni de la prima mea cerere.

Generalul Sommervell se mai afla încă la cartierul meu general când am primit din partea Departamentului de Război mesajul că ultimul camion fusese expediat. Telegrama, semnată de locţiitorul lui Sommervell, generalul-maior Wilhelm D. Styer, relata elocvent istoria nesfârşitelor ore de muncă intensă necesitate de

organizarea acestui transport de urgenţă. Fraza finală suna cam plângăreţ: „Dacă vi se năzare cumva să aveţi nevoie acolo de Pentagon, vă rugăm anunţaţi-ne cu aproximativ o săptămână înainte”.

Imensa valoare a camioanelor a avut drept rezultate concrete creşterea capacităţii noastre de a subveni cerinţelor frontului şi, mai mult, posibilitatea de a disloca repede trupe dintr-un sector într-altul. Fără aceste vehicule în plus, Corpul 2 armată nu s-ar fi putut deplasa mai târziu, în totalitatea sa, din regiunea Tebessa în nordul Tunisiei. În acelaşi timp, geniştii noştri, de sub comanda generalului de brigadă Carl Gray, au făcut adevărate minuni, punând pe picioare mizerabila cale ferată de construcţie franceză, care ducea spre front. Când am debarcat în Africa de Nord, trenurile de pe această linie puteau livra zilnic materiale de aprovizionare în cantitate maximă de 900 de tone. Graţie unor metode moderne, Gray a ridicat tonajul zilnic la 3.000 încă înainte de a primi vreo locomotivă sau vreun vagon de marfă suplimentar din Statele Unite.

O altă evoluţie satisfăcătoare au marcat-o creşterea constantă a efectivelor şi eficienţei aviaţiei noastre, ca şi construirea unor aerodromuri şi baze aeriene adecvate. Remarcabilă a fost şi rapiditatea cu care Armata 8 britanică a redeschis şi a început să utilizeze portul Tripoli, recent ocupat. Acum eram siguri că înaintarea englezilor nu va mai putea fi oprită, aşa cum se întâmplase de atâtea ori în trecut, din cauza lipsurilor în aprovizionare.

Un ultim avantaj de care am avut parte în această perioadă a fost constituirea unui întreg sistem de comandament pe o bază sănătoasă şi permanentă, în conformitate cu cele convenite la Casablanca. Toate forţele aeriene au fost concentrate sub conducerea mareşalului aerului Tedder, cu generalul Spaatz ca locţiitor, în vreme ce comandamentul trupelor de uscat de pe frontul tunisian a fost încredinţat generalului Alexander. Eliberat de

necesitatea de a comanda şi o armată, ceea ce reprezentase un handicap pentru generalul Anderson, Alexander a putut să-şi consacre toată atenţia muncii cotidiene de coordonare tactică.

Imediat după 1 martie l-am înlocuit pe Fredendall cu Patton în funcţia de comandant al Corpului 2 armată. Nu aveam câtuşi de puţin intenţia să recomand retrogradarea lui Fredendall sau să arunc pe umerii lui răspunderea pentru înfrângerea iniţială în bătălia de la Kasserine, lucru pe care i l-am şi adus la cunoştinţă. Mulţi alţii, inclusiv eu însumi, purtam răspunderea pentru săptămână în care suferisem atâtea eşecuri. Dar starea de spirit a Corpului 2 armată era proastă, aşa că trebuia neapărat să ridicăm moralul oamenilor. Pentru o astfel de treabă Patton nu-şi avea pereche în toată armata, în vreme ce, după părerea mea, Fredendall se potrivea mai bine unei munci legate de pregătirea de luptă a trupelor în Statele Unite decât unui post de comandă pe câmpul de bătălie. Am recomandat generalului Marshall să-l avanseze la gradul de general de armată în S.U.A., unde, într-adevăr, a devenit general-locotenent.

Nestăvilita energie a generalului Patton şi accentul pus de el pe instaurarea unei stricte discipline au insuflat repede o nouă tinereţe Corpului 2 armată, aducându-l la un înalt nivel de combativitate. Am înlocuit în scurt timp pierderile noastre în tancuri, personal şi tehnică de luptă, iar pe toate aerodromurile din est, încăpute din nou pe mâinile noastre, ne-am instalat aviaţia de luptă.

În deşert, condiţiile atmosferice şi de teren erau mult mai bune decât în nordul Tunisiei şi Armata 8 britanică a generalului Montgomery şi-a continuat înaintarea spre vest, în intenţia de a face joncţiunea cu flancul drept al forţelor noastre din această zonă. Pentru a atinge acest obiectiv, se prevedea că Montgomery va da principala bătălie de-a lungul liniei Mareth, un complex defensiv construit mai de mult de francezi la frontiera Tunisiei,

unde ne aşteptam ca forţele Axei să opună o rezistenţă îndârjită. Pentru a veni în sprijinul englezilor, generalul Alexander a ordonat Corpului 2 armată să-şi concentreze grosul trupelor în zona Gafsa şi de acolo să exercite o presiune spre est, astfel încât să atragă cât mai multe forţe ale lui Rommel de pe frontul Armatei 8 britanice. Manevra a avut efectul dorit, deoarece Rommel, neputându-şi lăsa descoperită linia de comunicaţii, s-a văzut silit să folosească o considerabilă parte din efectivele sale pentru a se pune la adăpost de această ameninţare.

În noaptea de 20 martie, generalul Montgomery şi-a încheiat pregătirile de atac împotriva liniei Mareth. Luptele au fost grele, dar în toiul bătăliei, printr-o rapidă şi strălucită deplasare de forţe, el a reuşit să ia prin surprindere inamicul, depăşindu-l prin flanc şi obligându-l să bată precipitat în retragere spre nord. Curând, flancul stâng al Armatei 8 a făcut joncţiunea cu Corpul 2 armată al lui Patton. Toate trupele noastre se întâlneau, în sfârşit, pe poziţiile uneia şi aceleiaşi linii a frontului.

La scurt timp după luptele de pe linia Mareth i-am făcut o vizită lui Montgomery. Armata 8 britanică, de sub ordinele lui, avea foarte mult pitoresc, fiind, probabil, cea mai cosmopolită oştire care a luptat în Africa de Nord de la Hanibal încoace. În afară de unităţi engleze, în rândurile ei se aflau scoţieni, neozeelandezi, indieni (printre care *gurkhi*[76], înarmaţi cu *kukri-un* – cuţite lungi şi arcuite, cu care-şi decapitau vrăjmaşii), polonezi, cehi, francezi liberi, australieni şi sud-africani. Nu toţi au ajuns chiar până în Tunisia. Ataşate Armatei 8, câteva escadrile aeriene americane erau cele dintâi unităţi ale S.U.A. care se angajaseră în luptă împotriva germanilor în Africa, participând la întreaga campanie încă de la El-Alamein. Din fericire, am avut prilejul să stau de vorbă cu piloţii şi cu echipajele în timpul vizitei mele la Montgomery, iar

76 Populaţie din Nepal vestită pentru însuşirile războinice. — Nota trad.

ceva mai târziu le-am putut trimite unele bunătăţi după care se dau în vânt soldaţii şi de care fuseseră înţărcaţi în cursul lungii traversări a deşertului.

Pentru a tăia retragerea germanilor din faţa Armatei 8, generalul Alexander a dezlănţuit un atac menit să străpungă poziţiile inamice din trecătoarea Fondouk şi să preseze spre est, în direcţia mării. Acţiunea a implicat flancul stâng al Corpului 2 armată american, dar conducerea întregii operaţii a revenit unui comandant britanic de corp de armată. Singura divizie americană care a participat efectiv la atac nu avea decât o pregătire sumară de luptă; de multe săptămâni, ea se îndeletnicea cu paza liniei noastre de comunicaţii, astfel că-i lipsise prilejul de a acţiona ca o unitate în totalitatea ei. Misiunea ce i se atribuise era dificilă şi atacul a dat greş. Până la urmă, formaţiile britanice au realizat o străpungere, care nu s-a soldat însă cu rezultate deosebite, deoarece germanii izbutiseră să se retragă spre nord. În prezenţa corespondenţilor de presă, generalul sir John Crocker, comandantul britanic al corpului de armată, a criticat cu severitate eşecul diviziei americane, fiind poate singura dată în cursul operaţiilor din Africa când cei doi aliaţi şi-au adus aprige învinuiri reciproce. Era un fapt îngrijorător, cu atât mai mult cu cât nu avea niciun rost. Cu ajutorul lui Alexander, am luat măsuri prompte pentru a curma polemica. Nimic nu dă naştere – atât de lesne şi de frecvent – la fricţiuni între aliaţi ca discuţiile inutile, mai ales cele care discreditează pe unul dintre ei. Opinia publică acordă totdeauna certurilor de familie o importanţă mult exagerată.

Deşi rezultatul atacului menţionat ne-a dezamăgit, rapida repliere a germanilor a avut ca efect scurtarea liniei lor de apărare, astfel încât Corpul 2 armată american a rămas disponibil pentru un alt sector al frontului.

Era oare nimerit ca acest corp să participe efectiv la bătălia finală? Întrebarea a prilejuit oarecare dezbateri.

Statul-major al lui Alexander era de părere că trebuia să trimitem o bună parte din efectiv în regiunea Constantine, pentru a-şi completa instrucţia. Într-adevăr, unii dintre soldaţi se comportaseră ca nişte începători. Totuşi, atât eu, cât şi Patton eram convinşi că acum Corpul 2 atinsese un înalt nivel de combativitate, fiind în măsură să-şi asume răspunderea unui important sector al frontului. În orice caz, soldaţii fuseseră cuprinşi, în sfârşit, de întărâtare, nu numai din cauza brutalităţii cu care-i tratase inamicul, ci mai ales pentru că comentariile sarcastice şi jignitoare lansate de prizonierii germani pe seama calităţilor ostăşeşti ale americanilor se bucurau de o circulaţie destul de largă pe tot cuprinsul teatrului de război.

Într-o întrevedere personală cu Alexander am stăruit asupra folosirii întregului Corp 2 ca o unitate întrunită, aducând câteva argumente în acest sens. În primul rând, Statele Unite urmau să furnizeze grosul trupelor de uscat necesare aliaţilor occidentali pentru a înfrânge Germania. Nevoia unei pregătiri de luptă pe scară mare se impunea, aşadar, de la sine. În al doilea rând, în toate bătăliile sale precedente, Corpul 2 fusese nevoit să acţioneze fracţionat, în formaţii mici, neavând niciodată prilejul să-şi exercite forţa în mod unitar. În al treilea rând, de la 1 martie, moralul se ridicase simţitor şi corpul de armată căpătase acum dreptul să-şi demonstreze propria sa eficienţă, ca şi calităţile armamentului american.

Un eventual succes avea să-i sudeze unitatea, dând, totodată, poporului american sentimentul datoriei împlinite, sentiment meritat cu prisosinţă ţinând seama de strădaniile sale de până acum. Dintr-o izbândă repurtată în comun de ambele noastre ţări avea să se nască o solidaritate care altfel nu se putea dobândi. Soldaţii înşişi meritau să se angajeze într-o operaţie în care, pentru prima oară, condiţiile aveau să le fie favorabile, în loc să le ridice obstacole în drum. O victorie autentică avea să le insufle un puternic elan pentru încercările şi mai grele

care îi aşteptau.

Numaidecât Alexander s-a arătat de acord cu intenţiile mele de a folosi Corpul 2 armată în totalitatea sa şi ca o unitate întrunită. Am aprobat propunerea lui de a disloca corpul prin spatele Armatei 1 britanice, ca să ocupe poziţiile de pe flancul de nord, în faţa Bizertei. Deplasarea necesita o foarte minuţioasă muncă de stat-major, pentru a se evita interferarea cu liniile de asigurare tehnico-materială ale Armatei 1, dar comandamentele lui Anderson şi Patton au pus la punct detaliile cu atâta precizie, încât nu s-a produs nicio încurcătură. Era o mişcare pe care colegiile antebelice de stat-major ar fi considerat-o imposibilă. Dar respectarea cu stricteţe a orarelor şi competenta dirijare a circulaţiei la intersecţiile de drumuri au asigurat reuşita acţiunii.

Tot atunci am făcut o altă schimbare în comandamentul Corpului 2. Pe la sfârşitul lui februarie, generalul-maior Omar N. Bradley se prezentase la mine în calitate de „inspector”. În afară de remarcabilele sale însuşiri personale, el acumulase multă experienţă în cursul luptelor din martie şi de la începutul lunii aprilie. Motivul determinant al schimbării a fost dorinţa de a permite generalului Patton să se înapoieze la cartierul general al Armatei 7 americane, unde să ducă la bun sfârşit pregătirile pentru debarcarea în Sicilia, care urma să aibă loc cât mai repede cu putinţă după încheierea campaniei din Africa. Un al doilea motiv, mai puţin important, dar singurul dat publicităţii, deoarece în acel moment nu puteam, bineînţeles, dezvălui adevărul, era că viitoarele operaţii ale Corpului 2 aveau să angajeze mai curând infanteria decât tancurile: trecerea pe postul de comandă a unui expert în infanterie în locul unui tehnician al tancurilor devenea, aşadar, logică. Bradley a preluat comanda la 15 aprilie 1943, după ce o parte din corpul de armată îşi ocupase poziţiile în sectorul de nord.

Între timp, generalul Montgomery continua să

înainteze spre nord, până ce a ajuns la linia din faţa oraşului Enfidaville, unde s-a izbit de foarte puternicele poziţii ale inamicului, care i-au blocat orice posibilitate de a avansa.

Totul era însă aproape complet pregătit pentru asaltul final şi hotărâtor împotriva duşmanului. Profitând cu promptitudine de îmbunătăţirea condiţiilor atmosferice, aviaţia noastră a început să hărţuiască linia de comunicaţie a inamicului dintre Africa şi Italia, astfel că situaţia Axei a devenit din ce în ce mai precară. Sub protecţia unei crescânde superiorităţi aeriene, forţele navale aliate şi-au sporit, de asemenea, activitatea, creând duşmanului noi dificultăţi. Trupele noastre de uscat erau pline de încredere şi ardeau de dorinţa de a încheia cu bine campania. Pe flancul de vest, inamicul deţinea încă o parte din zona montană, aşa că prima noastră mişcare a constat în lansarea de atacuri menite să-l împingă până la marginea câmpiei tunisiene. Atacurile le-am început la 23 aprilie, înregistrând progrese satisfăcătoare pe toată linia. Coordonarea dintre forţele aeriene şi cele de uscat era incomparabil mai bună decât la începutul campaniei şi toate acţiunile noastre ofensive s-au bucurat de un real sprijin din partea aviaţiei. Un alt avantaj ni-l asigura superioritatea pe care o aveam în materie de artilerie.

În clipa când Alexander a atins la vest linia de unde voia să declanşeze asaltul final, ne-am dat seama că în sud acţiunile lansate da Armata 8 ar fi fost şi costisitoare şi nedecisive, din cauza terenului accidentat pe care se afla linia de la Enfidaville. În acelaşi timp însă aveam credinţa certă că germanii aşteptau ofensiva principală tocmai din această direcţie: ţinând seama de strălucita reputaţie pe care şi-o făurise Armata 8 în cursul îndelungatei urmăriri prin deşert, era firesc ca inamicul să se aştepte să-i încredinţăm ei administrarea loviturii de graţie.

Plecând, aşadar, de la premisa că duşmanul va păstra, în orice caz, forţe puternice în faţa lui Montgomery,

generalul Alexander a luat repede şi în secret câteva dintre cele mai bune divizii ale Armatei 8 şi le-a deplasat pe flancul celălalt, ataşându-le Armatei 1 britanice. Aceste dislocări s-au încheiat la vreme, astfel că asaltul final a început la 5 mai 1943.

În scurt timp, rezultatele s-au dovedit hotărâtoare. Pe aripa stângă, Corpul 2 armată american, împreună cu câteva detaşamente de *goumiers*[77] francezi, a înaintat triumfal, în ciuda unei îndârjite împotriviri, şi a ocupat Bizerta în ziua de 7 mai. Imediat mai spre sud, susţinând efortul principal, Armata 1 britanică, sub comanda generalului Anderson, a intrat în Tunis la aproximativ aceeaşi dată.

În ultimele zile ale campaniei din Tunisia, două bătălii locale desfăşurate la nord, una în sectorul britanic, cealaltă în sectorul american, au monopolizat atenţia întregului teatru de operaţii militare. Ambele poziţii beneficiau de un relief care le făcea extrem de puternice, ambele au fost apărate cu înverşunare şi ambele ne erau indispensabile pentru sprintul final spre victorie. Poziţia din sectorul britanic purta denumirea codificată „Longstop" şi luptele duse pentru cucerirea ei de la începutul până la sfârşitul campaniei din Africa au costat, probabil, mai multe vieţi decât ciocnirile pentru oricare alt punct din Tunisia. În sectorul american, locul se numea „Colina 609" şi a fost până la urmă luat cu asalt de Divizia 34, spre nemărginita satisfacţie mai ales a înaltului Comandament al trupelor S.U.A. Într-o măsură mai mare decât oricare alta, această divizie suferise de lipsa posibilităţilor de a-şi face pregătirea de luptă, astfel că succesul ei pe formidabila Colină 609 dovedea în mod concludent că forţele de uscat americane ajunseseră la o deplină maturitate.

Ofensiva de primăvară în Tunisia

---

77 Odinioară, băştinaşi din Maghreb şi, în general, din Africa încadraţi în formaţii de miliţie, puse sub comandament francez. — Nota trad.

Linia întreruptă indică situaţia frontului la 21 martie 1943

British First = Armata 1 britanică
Freneb = unităţi franceze
U.S. II Corps = Corpul 2 armată american

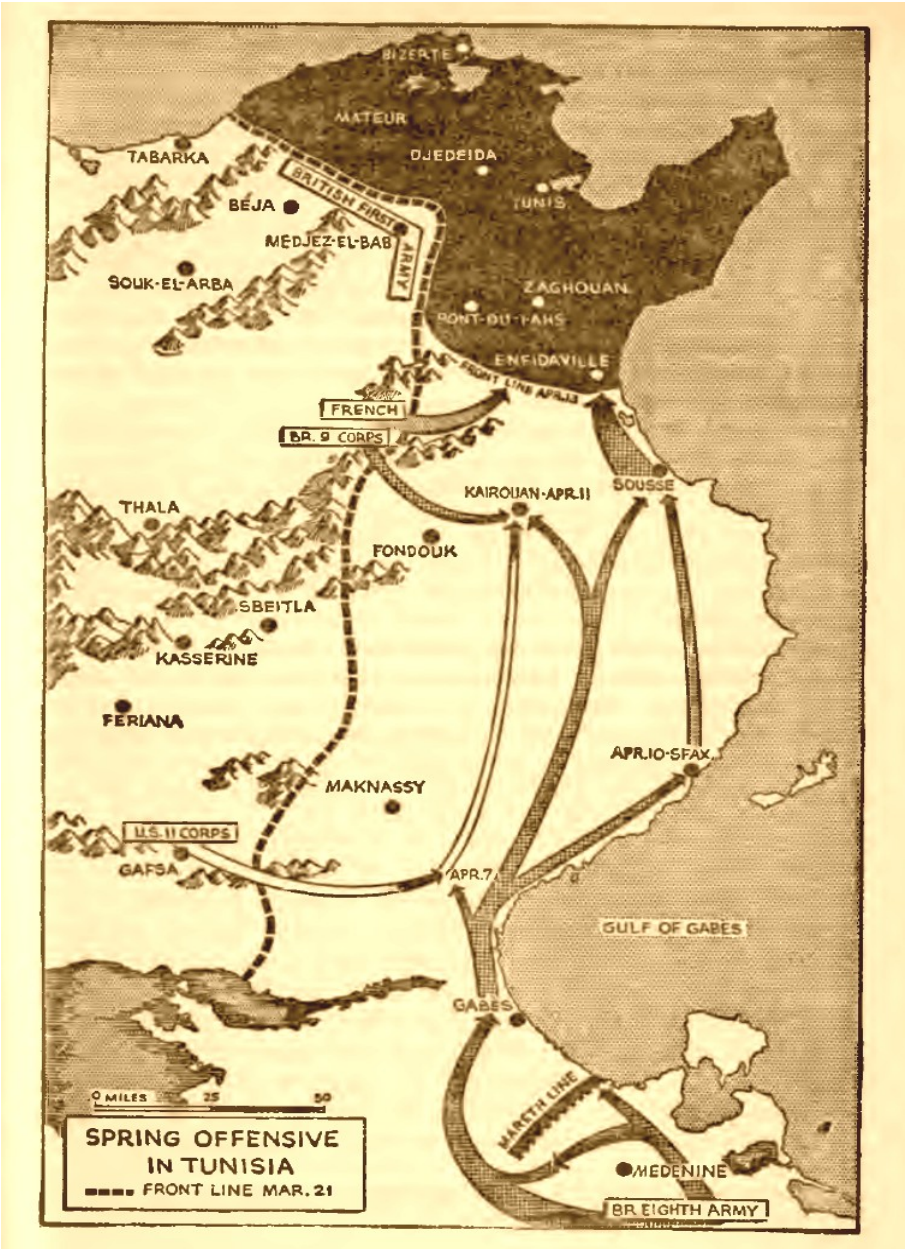

Imediat după străpungerea frontului inamic, Alexander a trimis rapid înainte unităţi blindate de tancuri ale Armatei 1 britanice care au tăiat baza peninsulei Bon,

unde ne temeam că se vor replia germanii pentru a încerca să ne opună o ultimă rezistenţă, de tipul celei de la Bataan. În ciuda miilor de soldaţi inamici care mai luptau în unităţi dispersate pe frontul Armatei 1, prompta acţiune a lui Alexander a răpit Axei cea din urmă speranţă. Cu începere de atunci, operaţiile au avut caracter de curăţire a terenului. Lupte răzleţe au continuat până la 12 mai, dar în ziua de 13, cu excepţia câtorva rătăciţi de unităţile lor, care se ascundeau prin munţi, singurii germani în viaţă din Tunisia erau cei din captivitate. Numai în ultima săptămână a campaniei am luat 240.000 de prizonieri, dintre care aproximativ 125.000 germani, în dosul gardurilor de sârmă ghimpată se afla acum tot ceea ce rămăsese din „Afrika Korps" şi dintr-un număr de alte unităţi de elită germane şi italiene.

Înainte de dezastrul final, Rommel a părăsit teatrul de operaţii militare, prevăzând, pare-se, inevitabilul deznodământ şi ferm hotărât să-şi salveze pielea. Mitul invincibilităţii sale, ca şi mitul invincibilităţii naziştilor fuseseră însă nimicite cu desăvârşire. Von Arnim a dat ordin de capitulare trupelor germane, iar feldmareşalul Messe, care preluase pe hârtie comanda tuturor forţelor Axei, s-a predat împreună cu trupele italiene. În drum spre locul său de prizonierat, von Arnim a trecut prin Alger şi unii membri ai statului meu major şi-au dat cu părerea că, din respect pentru uzanţele vremurilor de demult, se cuvenea să-i permit să-mi facă o vizită.

Obiceiul îşi are obârşia în faptul că soldaţii mercenari de odinioară nu nutreau sentimente de reală duşmănie împotriva adversarilor lor. Ambele părţi luptau de dragul de a lupta, dintr-un simţ al datoriei sau, cel mai probabil, pentru bani. În secolul al XVIII-lea, un conducător de oşti căzut în captivitate devenea, pe o perioadă de câteva săptămâni sau de câteva luni, oaspetele de onoare al celui ce-l făcuse prizonier. Rămăşiţe ale tradiţiei conform căreia toţi militarii de carieră sunt, în fond, camarazi de arme au

supravieţuit până astăzi.

Pentru mine însă, cel de-al doilea război mondial era ceva prea personal ca să mai lase loc unor astfel de sentimente. Zi de zi creştea în mine convingerea că, mai mult ca în orice altă conflagraţie din trecut între mai multe popoare, forţele ce apărau drepturile omului şi binele umanităţii înfruntau o funestă conspiraţie a răului, cu care nu se putea ajunge la niciun compromis. Deoarece lumea nu avea posibilitatea să reintre pe făgaşul ei normal decât după completa distrugere a Axei, războiul devenise pentru mine o cruciadă în sensul tradiţional al acestui cuvânt, folosit adesea într-un mod atât de necorespunzător.

În cazul de faţă, am ordonat generalului de brigadă Kenneth Strong, şeful serviciului de informaţii, să obţină tot ce se putea scoate de la generalii căzuţi în captivitate. Pe mine însă mă interesau numai generalii pe care nu-i luasem încă prizonieri. Nu am acceptat să fiu vizitat de niciunul dintre comandanţii inamici capturaţi, rămânând credincios acestui principiu în tot cursul războiului. Nu am adresat niciodată cuvântul unui general german până în mai 1945, când feldmareşalul Jodl a semnat capitularea la Reims; chiar şi atunci nu i-am spus altceva decât că-l vom considera personal şi în întregime răspunzător de aducerea la îndeplinire a condiţiilor de capitulare.

Rezultatele campaniei din Tunisia ne-au dat, bineînţeles, profunde satisfacţii, dar înaltul Comandament Aliat era atât de ocupat cu pregătirile în vederea debarcării în Sicilia, încât nu prea ne-a rămas timp pentru a sărbători succesul. Totuşi, în ziua de 20 mai 1943 a avut loc la Tunis o paradă a victoriei, pentru a celebra prăbuşirea imperiului Axei în Africa.

Proporţiile înseşi ale victoriei noastre – sau, cel puţin, marele număr de inamici căzuţi în captivitate – ne-au complicat şi mai mult munca de pregătire a debarcării în Sicilia. Aveam peste un sfert de milion de prizonieri în lagărele din Tunisia, unde starea proastă a căilor de

comunicaţii făcea ca paza şi alimentarea lor să fie dificile, iar o evacuare rapidă, imposibilă. Dar încheierea campaniei a avut ca efect eliberarea comandanţilor şi a statelor-majore de sarcinile unor operaţii imediate, îngăduindu-le să-şi concentreze atenţia asupra noilor probleme care-şi aşteptau rezolvarea. Elaborarea de planuri pregătitoare a revenit, încă din februarie, unui grup special ataşat Marelui Cartier General Aliat şi condus de generalul Alexander. După victorie, grupul a fost complet absorbit de statul-major al lui Alexander şi întregul proces de pregătire s-a desfăşurat într-un ritm mult mai viu.

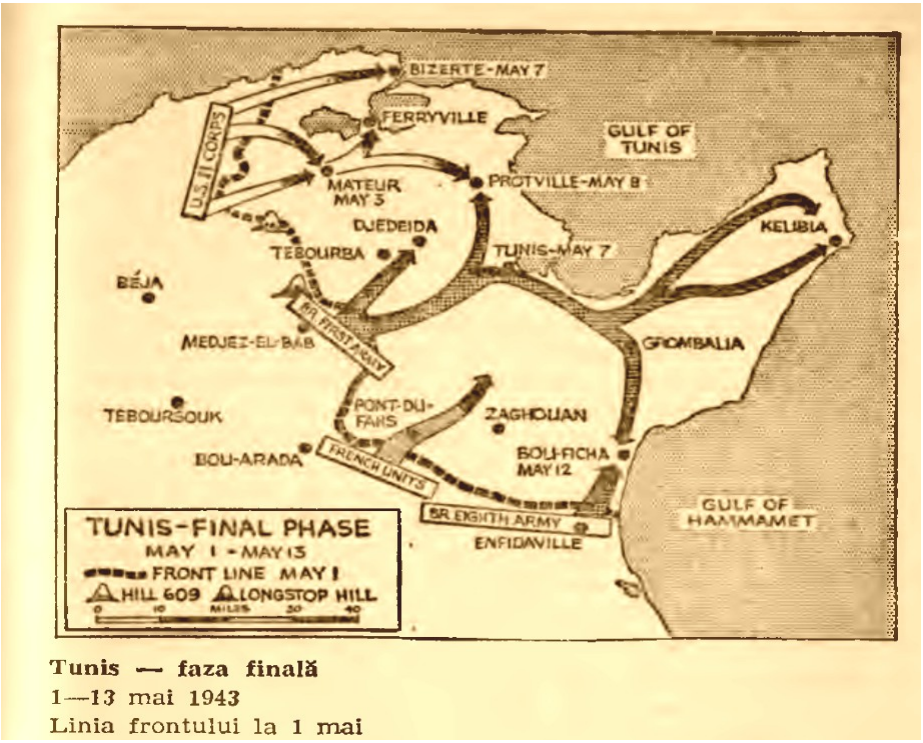

Tunis — faza finală
1—13 mai 1943
Linia frontului la 1 mai

Naţiunile Unite au salutat cu bucurie izbânda repurtată în Tunisia. Ea dovedea limpede, atât prietenilor, cât şi duşmanilor, că aliaţii luaseră, în sfârşit, iniţiativa.

După ce în iarna precedentă germanii suferiseră zdrobitoarea înfrângere de la Stalingrad, fiind siliţi să renunţe la celelalte ofensive pe frontul sovietic şi să treacă la o deznădăjduită apărare, ei au trebuit după Tunisia să se gândească numai cum să păstreze ceea ce cuceriseră, iar nu cum să-şi mai extindă cuceririle.

Pe teatrul de operaţii militare din Africa, unul dintre cele mai importante rezultate ale victoriei a fost progresul realizat în sudura unităţii aliate şi crearea unui colectiv de comandament ai cărui membri dovedeau de pe acum cât de mult le crescuse încrederea în ei înşişi, ca şi încrederea reciprocă. E lesne să minimalizezi piedicile ce se ridică de obicei în calea făuririi unui mecanism eficient de conducere a unor mari forţe aliate. Unele obstacole sunt uşor de identificat, ca, de exemplu, cele determinate de deosebirile în tehnica şi pregătirea de luptă, în tezele tactice, în modul cum funcţionează statele majore şi în metodele de organizare. Dar toate acestea sunt eclipsate de mândria şi prejudecăţile naţionale.

În războiul modern, cu vastele sale posibilităţi de informare rapidă a unui mare număr de oameni despre cele ce se întâmplă pe front, fiecare diferend mărunt ia proporţii uriaşe. Angajat într-o luptă pe viaţă şi pe moarte, ostaşul are tendinţa să se comporte foarte pătimaş; până şi veterani încercaţi, care în mod normal sunt senini şi capabili de abnegaţie, pot reacţiona brusc şi exploziv la citirea unui titlu de ştire care, după părerea lor, favorizează pe nedrept soldaţi de altă naţionalitate. Problema este delicată, complexă şi importantă. Succesul unei operaţii aliate poate fi asigurat însă dacă principalele autorităţi civile şi militare îşi dau seama de necesităţile situaţiei şi refuză să încalce principiul de bază al unităţii, atât în public, cât şi în confidenţialele contacte personale cu subalternii şi membrii statelor-majore. Lealitatea nemijlocită şi permanentă faţă de conceptul de unitate şi de comandamentul aliat este indispensabilă victoriei. În

clipa când un comandant încetează să mai beneficieze de încrederea fie a guvernelor din coaliţie, fie a majorităţii principalilor săi subalterni, el trebuie să fie înlocuit.

Acestea au fost marile învăţăminte pe care le-au tras aliaţii în Tunisia. La fel de importantă, pe plan tehnic, s-a dovedit valoarea pregătirii de luptă. O cât mai completă pregătire tehnică, psihică şi fizică constituie scutul şi arma pe care orice ţară trebuie să le pună la îndemâna ostaşilor săi înainte de a-i arunca în foc. Deoarece însă pentru an stat democratic războiul se prezintă totdeauna sub forma unei necesităţi neprevăzute, instrucţia trebuie realizată în bună parte încă din timp de pace. Până ce lumea va fi pusă în rânduială, iar dezarmarea universală va surveni ca o consecinţă logică, este o crimă să lipseşti pe soldaţi de acele metode şi categorii de instrucţie care le oferă o şansă serioasă de supravieţuire pe câmpul de luptă. Multe dintre crucile mormintelor din Tunisia stau mărturie acestui adevăr.

Capitolul al IX-lea
„Husky”.

În cursul ultimelor săptămâni ale campaniei din Tunisia, mai ales după ce deznodământul nu mai lăsa loc la nicio îndoială, comandamentele superioare lucrau de zor la planurile viitoarei noastre operaţii. Aşa cum stabilise Conferinţa de la Casablanca, era vorba de ocuparea Siciliei. În timpul conferinţei, Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore a discutat diverse posibilităţi de acţiune în Mediterana. Una era luarea cu asalt a Siciliei în cel mai scurt timp cu putinţă, alta era debarcarea în Sardinia şi Corsica.

Aşa cum am declarat participanţilor la Conferinţa din ianuarie, Sicilia reprezenta, după părerea mea, obiectivul cel mai indicat, dacă ţelul nostru rămânea mai departe eliminarea inamicului din Mediterana, pentru ca aliaţii să poată naviga fără teamă pe această mare. Sicilia se învecinează atât de aproape şi cu Africa şi cu Italia, încât

practic taie Mediterana în două, ocuparea ei ducând la o considerabilă scădere a riscurilor noastre pe această rută maritimă. Pe de altă parte însă, dacă veritabilul ţel al aliaţilor era o debarcare în Italia, pentru a desfăşura acolo operaţii de mare amploare, menite să scoată complet din luptă această ţară, consideram că cele mai nimerite obiective iniţiale ar fi fost Sardinia şi Corsica. Evaluările făcute în privinţa efectivelor inamice arătau că cele două insule puteau fi cucerite cu forţe mai mici decât era necesar în cazul Siciliei, ceea ce însemna că şi operaţia putea fi efectuată mai curând. De asemenea, dat fiind că Sardinia şi Corsica se află în apropiere de lungul carâmb al cizmei italiene, ocuparea lor ar fi silit duşmanul să-şi disperseze într-o măsură mult mai mare forţele din Italia decât o simplă debarcare în Sicilia, care se găseşte în imediata vecinătate a vârfului muntos al peninsulei.

Dezbaterea ne-a ajutat să ne concentrăm din nou atenţia asupra necesităţii de a fixa, o dată pentru totdeauna, obiectivele finale în bazinul mediteranean. Era perfect normal să se ivească unele divergenţe de opinii; nu ajunsesem încă destul de departe pe drumul spre înfrângerea Axei pentru a trage concluzii unanime şi limpezi ca cristalul cu privire la care anume acţiuni ne vor asigura mai neîndoielnic victoria. Generalul Marshall şi cu mine împărtăşeam convingerea că tot ce se făcea în Mediterana trebuia să fie subordonat şi folosit în sprijinul principalului obiectiv – atacul peste Canalul Mânecii la începutul anului 1944. Unii s-au declarat de acord cu noi, dar alţii au susţinut că în război trebuia să profităm de orice prilej care se ivea şi că, dacă ne mergea bine lovind în „pântecele moale” al Europei, nu avea rost să ne întrerupem din treabă numai pentru că ne hotărâsem să efectuăm debarcarea în nord-vestul Franţei. Doctrina oportunismului, atât de frecvent aplicabilă în domeniul tacticii, devine periculoasă în materie de strategie. Pe acest tărâm, orice schimbare mai importantă are

repercusiuni până şi asupra uzinei care lucrează pentru război sau a centrului de instrucţie a recruţilor. Aceste consecinţe trebuie analizate cu atenţie. În plus, în cazul de faţă rămăseseră în picioare toate motivele iniţiale care ne determinaseră să considerăm expediţia peste Canalul Mânecii drept obiectivul nostru strategic de bază. Dar chiar dacă slujeam cu fidelitate acest ţel, tot se mai ridicau, şi aveau să se ridice şi mai târziu, probleme importante privind cele mai bune metode de utilizare a forţelor noastre în sud pentru a veni în sprijinul marelui asalt proiectat pentru 1944.

La Casablanca s-a optat în favoarea debarcării în Sicilia din două motive, primul fiind imensul avantaj imediat al deschiderii rutelor maritime în Mediterana. Al doilea era că ocuparea suprafeţei relativ mici a insulei nu avea să reclame din partea aliaţilor efective excesiv de numeroase, chiar dacă inamicul ar fi trecut la o contraofensivă pe scară mare. Acest considerent a cântărit greu în ochii generalului Marshall. În plus, hotărârea luată la Casablanca în ianuarie 1943 ne scutea de angajarea într-o serie de ofensive strategice imprecise în bazinul mediteranean. O debarcare reuşită în Sicilia ne punea la dispoziţie baze şi mai înaintate pentru bombardierele noastre, fără a ne obliga neapărat să ducem o campanie în stare să devoreze necontenit resurse preţioase. Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore a ordonat ca Alexander să fie nu numai locţiitorul meu, ci şi comandantul trupelor de uscat în cadrul operaţiei din Sicilia.

Importanţa bazelor aeriene mediteraneene pentru intensificarea campaniei de bombardamente asupra Germaniei centrale a contat totdeauna ca un factor de seamă în planurile noastre. În primăvara anului 1943 s-a elaborat la Washington proiectul unui raid extraordinar împotriva regiunii petrolifere Ploieşti, cea mai importantă sursă de ţiţei natural de care dispunea Axa. Întocmit pe baze ştiinţifice, planul ne-a fost prezentat de un grup de

ofiţeri de stat-major veniţi special de la Washington în acest scop. Din cauza puternicii apărări antiaeriene germane, a distanţei până în România, a naturii terenului şi a presupusei eficienţe a bombardamentului „orizontal”, planul prevedea un singur atac prin surprindere, executat în zbor razant, echipajul fiecărui avion având instrucţiuni să atace o anumită instalaţie din cadrul vastului complex. Autorii proiectului studiaseră cele mai mărunte probabilităţi matematice, stabilind apoi efectivele la dublul numărului de bombardiere socotit necesar. După calculele lor, raidul putea să atingă aproape culmile perfecţiunii în privinţa rezultatelor distructive.

O particularitate a planului împotriva căreia am avut de obiectat era încrederea în deplina eficacitate a unui singur raid. De prea multe ori constatasem că întreprinderi ale inamicului trecute de experţii noştri pe lista celor distruse lucrau din nou, cu tot randamentul, după numai câteva săptămâni sau chiar câteva zile. Am mai pus şi o altă întrebare: cât de indicată era acţiunea? Ţinta era o mare rafinărie, dar informaţiile arătau că germanii dispuneau de mai multe capacităţi de rafinare a ţiţeiului, dificultăţile lor situându-se la nivelul producţiei şi al distribuţiei. Obiecţiile şi îndoielile noastre nu au jucat însă un rol decisiv în desfăşurarea operaţiei, deoarece formaţiile aeriene cărora li se încredinţase executarea acestei misiuni speciale ne fuseseră trimise direct din Statele Unite.

Raidul a avut loc la 1 august 1943 şi echipajele s-au ilustrat printr-o remarcabilă vitejie (cinci oameni au fost decoraţi cu Medalia de Onoare). Ca de obicei, calculele matematice nu au putut depăşi anumite condiţii neprevăzute, dar acţiunea s-a soldat cu succese destul de mari[78]. Era al doilea atac aerian american împotriva

78 Operaţia a fost executată de 178 de bombardiere de tip B-24, concentrate în secret pe un aerodrom de lîngă Benghazi. După ce a parcurs peste 1 600 km (cel mai lung raid de bombardament întreprins

Ploieştiului. În primăvara lui 1942, pe când eram încă şeful secţiei operaţii a Marelui Stat-Major, o formaţie restrânsă de bombardiere mari decolase de la bazele din Orientul Apropiat, iniţiind un raid prin surprindere, dar fără a obţine niciun rezultat şi pierzând majoritatea aparatelor. Aterizând forţat în Turcia, câteva echipaje au fost internate. Această primă tentativă, denumită „Proiectul Halverson” (HALPRO), după numele comandantului formaţiei, a contribuit întrucâtva la risipirea iluziei că războiul putea fi câştigat cu câteva avioane mari.

Elaborarea planului de debarcare în Sicilia, purtând denumirea codificată de „Husky” („Voinicul”), a început în februarie. Principalele puncte asupra cărora trebuia să ne hotărâm erau efectivele necesare atacului, data declanşării acestuia şi locul exact unde avea să se desfăşoare. Firește, nu puteam să ne bizuim exclusiv pe trupele angajate atunci în campania din Tunisia. Dacă am fi procedat aşa, ar fi trebuit să amânăm decizia de fixare a datei până după ultima operaţie din Africa şi, în lipsa unui calendar precis, tot restul planului ar fi plutit în vag, iar comandanţii şi statele-majore nu ar fi acţionat cu încredere.

Ţinând seama de efectivele garnizoanei inamice, am apreciat că vom disloca vreo cinci sau şase divizii pentru debarcarea iniţială, ceea ce presupunea concentrarea unui foarte mare număr de nave de desant şi de nave suplimentare ale marinei militare.

În cursul primăverii anului 1943 am menţinut un permanent contact cu Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore pentru a stabili resursele pe care contam şi momentul când deveneau disponibile. Marele Stat-Major al trupelor de uscat americane a ajuns la concluzia că ne putea trimite Divizia 45, cu o admirabilă pregătire de luptă şi îmbarcată după toate regulile în convoaie de asalt. În

---

pînă atunci), formaţia a atacat obiectivul, provocînd pagube numeroase, dar relativ superficiale. 54 de avioane au fost doborîte, alte 7, avariate, trebuind să aterizeze forţat în Turcia. — Nota trad.

afară de aceasta, mai dispuneam de Divizia 3, pe care nu aveam de gând s-o folosim în Africa. De asemenea, planurile noastre prevedeau ca Divizia 1 americană să fie scoasă de pe câmpul de luptă tunisian de îndată ce succesul avea să devină o certitudine. Cele trei divizii, completate cu Divizia 2 blindată, care se afla încă în Maroc, cu paraşutişti din Divizia 82 aeropurtată şi cu trupe de comando, aveau să formeze componenta americană a forţelor de asalt. De partea britanică s-a stabilit aducerea unui corp de armată canadian din Anglia, urmând ca Armata 8 să repartizeze o fracţiune din efectivele sale pentru pregătirea debarcării în Sicilia încă înainte de încheierea campaniei în Tunisia. Forţele aliate urmau să atace insula la începutul lunii iulie şi toate pregătirile au pornit de la premisa respectării acestei date. Ţinând seama de amplasamentul trupelor noastre şi de punctele de îmbarcare, convoaiele aveau să se îndrepte spre Sicilia venind dinspre est, vest şi sud.

Alegerea zonei de debarcare constituia o problemă complicată. Luând drept criterii posibilităţile de acces ale navelor noastre, care plecau din porturi răspândite pe litoral, protejarea căilor aliate de comunicaţie şi relieful ţărmului, regiunile din sud-estul insulei prezentau, pare-se, anumite avantaje. La comandamentele serviciilor de asigurare materială s-a exprimat însă convingerea că plajele existente nu puteau asigura întreţinerea unei forţe de asemenea proporţii. Chiar admiţând că am fi ocupat de la început Siracuza, pe coasta de est a insulei, experţii afirmau categoric că, în lipsa altor porturi, operaţia va eşua datorită carenţelor în materie de întăriri, muniţie şi materiale de aprovizionare. Cealaltă cale era de a organiza acţiunea în aşa fel încât să cucerim cât mai multe porturi şi puncte de intrare, dar, din cauza numărului limitat al navelor de desant, fiecare dintre aceste atacuri avea să fie relativ slab. Experienţa de până atunci ne îndemna să nu punem prea mare preţ pe calităţile defensive ale unităţilor

italiene, dar de data aceasta ele aveau să-şi apere propriul teritoriu, aşa că rezistenţa putea fi mult mai dârză.

O misiune deosebit de importantă a serviciilor noastre de informaţii era să afle de ce forţe dispunea garnizoana germană. După părerea noastră – şi evenimentele ulterioare au demonstrat că apreciasem corect –, dacă germanii aveau în insulă, la data debarcării, considerabil mai mult de două divizii cu armament şi efective complete, asaltul conceput de noi era prea slab şi ar fi fost mai cuminte să amânăm operaţia până ce am fi putut realiza o concentrare mai mare a forţelor noastre.

Întrucât calculele arătau că nu vom putea asigura cu materiale diviziile operative şi condiţiile lor de întărire prin plajele de la sud şi est, am studiat şi am adoptat, cu titlu de încercare, un plan prevăzând eşalonarea asaltului; o debarcare în sud-est avea să fie urmată de o a doua în sud şi de o a treia în apropiere de Palermo, pe coasta de nord. Porneam de la ideea că fiecare dintre aceste acţiuni va oferi o acoperire aeriană celei următoare şi că vom ocupa astfel cât mai curând cu putinţă un număr de plaje şi porturi, ceea ce va facilita şi aprovizionarea.

Pericolul unei asemenea operaţii era că eşecul oricărei desantări antrena după sine anularea celor următoare şi că, chiar dacă debarcările iniţiale reuşeau, concentrarea ulterioară de forţe era dificilă şi riscam să fim înfrânţi în etape succesive. Această ultimă posibilitate nu ni se părea serioasă decât dacă, încă înainte ca asaltul nostru să înceapă, efectivele germane ar fi depăşit considerabil punctul critic, adică două divizii. Dar planul era complicat, ceea ce constituie totdeauna un dezavantaj, deşi la început părea să fie singura soluţie a problemei.

Pe măsură ce timpul trecea, era vădit că germanii îşi întăreau garnizoana din Sicilia, dar informaţiile de care dispuneam ne îndrituiau să apreciem că inamicul încă nu atinsese – sau cel puţin nu depăşise – ceea ce socoteam a fi nivelul critic.

De fapt, nimănui dintre noi nu-i surâdea atacul eşalonat. Complicaţiile pe care le comportă, dispersarea forţelor şi debarcările desfăşurate succesiv în locul unui asalt simultan ni se păreau a fi riscuri mai mari decât cele determinate de lipsa instalaţiilor portuare. Îndeosebi Montgomery, adept dintotdeauna al concepţiei superiorităţii de forţe, dorea să arunce efective puternice în zona de sud-est a insulei. Am cerut din nou serviciilor de asigurare materială să studieze problema şi iată că, de data aceasta, estimările lor au fost mai optimiste decât cu câteva săptămâni mai înainte.

Schimbarea se datora unei neprevăzute dotări cu un număr considerabil de nave de desant pentru tancuri (L.S.T.-un) şi producţiei în serie a „raţei”, vehicul amfibiu care s-a dovedit unul dintre cele mai preţioase utilaje fabricate de Statele Unite în timpul războiului. Menţionez în treacăt că alte patru elemente ale tehnicii de luptă pe care ofiţerii superiori au ajuns să le considere printre cele mai necesare succeselor noastre în Africa şi Europa au fost buldozerul, automobilul de 0, 250 tone, cunoscut sub numele de jeep, camionul de 2, 5 tone şi avionul de tip C-47. Partea curioasă este că niciuna dintre aceste maşini nu fusese proiectată în scopuri militare.

Cu imense cantităţi de utilaje perfecţionate în perspectivă, comandamentele formaţiilor de servicii au convenit că estimările lor puteau fi simţitor revizuite în sus. În consecinţă, s-au cristalizat planuri prevăzând că forţele britanice vor ataca litoralul de est al Siciliei, iar americanii porţiunea estică a coastei de sud.

Înainte de a trece mai departe, câteva cuvinte despre „ce ar fi fost dacă ar fi fost” conform planului iniţial. După război, diverşi specialişti şi nespecialişti au afirmat cu tărie în discuţiile pe care le-am avut cu ei că, dacă am fi evaluat corect slaba capacitate combativă a enormei garnizoane italiene, am fi rămas la planul de „încercuire”, ocupând astfel insula în 10 – 15 zile, în locul celor 39 de care am

avut până la urmă nevoie. S-a susţinut, de asemenea, că am fi capturat grosul forţelor defensive ale germanilor, în loc să-l respingem doar înapoi, în Italia. Dacă Siracuza, Gela şi Palermo ar fi căzut repede în mâinile noastre, am fi reuşit poate să ocupăm şi Messina, poziţia-cheie, înainte ca germanii să-şi fi concentrat suficient trupele pentru a respinge atacurile noastre. Dar nici măcar judecând situaţia cu mintea noastră de acum nu am putea garanta că întreaga garnizoană italiană ar fi capitulat. Consider şi astăzi că am procedat înţelept concentrând maximum de forţe posibile şi trecând la ocuparea sistematică a unei insule apărate de 350.000 de soldaţi şi ofiţeri. În orice caz, planul pe care l-am adoptat a fost acela al asaltului simplu şi simultan.

Pentru a efectua debarcarea în sectorul britanic, generalul Alexander a desemnat Armata 8, comandată de generalul Montgomery, în timp ce sectorul american a fost încredinţat generalului Patton, care fusese scos de pe frontul tunisian la mijlocul lunii aprilie. Generalului Alexander îi revenea comanda directă a tuturor forţelor de uscat, cartierul său general primind denumirea de Grupul 15 de armate.

Pe când planurile se aflau încă în faza de elaborare, o analiză a situaţiei a arătat că era oportun să ocupăm în prealabil insula Pantelleria, situată între Sicilia şi coasta de nord-est a Tunisiei. Cunoscută sub porecla de „Gibraltarul Mediteranei centrale”, această insulă era socotită de mulţi ca inexpugnabilă. Aerodromul său, de unde avioanele Axei operau împotriva noastră, ne-ar fi prins foarte bine la completarea sprijinului de aviaţie pentru debarcarea în Sicilia. Cu excepţia unui mic număr de avioane P-38, noi mai utilizam încă „Spitfire”-ul britanic, cu rază scurtă de acţiune, şi aparatele americane P-40, aşa că o mutare a bazelor mai aproape de obiectivul stabilit ar fi reprezentat un imens avantaj.

Din punct de vedere topografic, Pantelleria ridica în

calea unui asalt obstacole de proporţii aproape înspăimântătoare. Relieful ei era cu totul impropriu pentru o intervenţie a trupelor aeropurtate, iar litoralul, atât de stâncos, încât numai dacă navele de desant intrau în rada unicului şi minusculului port al insulei, se putea efectua o debarcare. Era limpede că trebuia să dăm asaltului nostru un caracter nimicitor, cu alte cuvinte, volumul de foc să fie atât de mare la punctul de atac, încât, în ciuda lipsei elementului de surpriză, trupele noastre de desant să poată ajunge pe ţărm şi să-şi consolideze poziţiile.

Mulţi dintre experimentaţii noştri comandanţi şi ofiţeri de stat-major s-au pronunţat cu hotărâre împotriva unei astfel de operaţii, pe motiv că orice eşec ar fi avut un efect demoralizant asupra unităţilor care urmau să debarce în Sicilia. Amiralul Cunningham însă s-a numărat printre cei care erau de acord cu mine că Pantelleria putea fi cucerită fără pierderi prea mari. Convingerea noastră se întemeia pe prezumţia că majoritatea italienilor să săturaseră până peste cap de război şi căutau un pretext plauzibil ca să se predea. După părerea noastră, dacă supuneam insula unui bombardament aerian intensiv timp de câteva zile şi câteva nopţi, nelăsând garnizoanei nicio clipă de somn sau de răgaz, desantul nu avea să întâmpine dificultăţi, cu condiţia să fie sprijinit de un puternic foc de artilerie navală. Nu era exclus ca italienii să capituleze chiar înainte ca noi să începem debarcarea.

Am pornit de la această premisă deoarece forţele noastre aeriene sporiseră în asemenea măsură, încât un bombardament de genul celui prevăzut devenise lesne de executat. Mareşalul aerului Tedder, generalul Spaatz şi cei din aviaţie au aderat cu entuziasm la proiect. De-a lungul a şase zile şi şase nopţi, aproximativ 5.000 de tone de explozive brizante au fost lansate deasupra părţii de est a insulei, pe un perimetru extrem de limitat, astfel că am realizat o concentraţie de foc superioară tuturor celor obţinute de noi anterior.

În cele din urmă, cucerirea Pantelleriei s-a dovedit atât de uşoară – garnizoana a capitulat la 11 iunie, exact atunci când trupele noastre au început să treacă de pe vasele de transport la bordul navelor de desant –, încât puţini au fost cei cărora le-au ajuns la ureche îndoielile şi temerile pe care le avusesem de biruit înainte de a declanşa operaţia. De fapt, obiecţiile deveniseră din ce în ce mai insistente, aşa că m-am decis să fac personal o cercetare în ajunul asaltului pentru a stabili dacă poziţiile de apărare ale inamicului suferiseră destul de pe urma bombardamentului ca să fim siguri de succes. Cercetarea a îmbrăcat forma unui bombardament aerian şi naval al insulei cu două zile înainte de debarcare, executat în aşa fel ca să dea italienilor impresia că acţiunea de desantare era iminentă şi ca să simuleze cât mai fidel operaţia reală. Împreună cu amiralul Cunningham, m-am îmbarcat într-o seară la Bóne pe un crucişător şi am pornit spre est cu toată viteza, pentru a ajunge în aceeaşi noapte la punctul de concentrare a escadrei, lângă Pantelleria. Cunningham mi-a spus că toată zona era minată, cu excepţia îngustului culoar pe care navigam noi şi care fusese curăţit. Ceea ce m-a îndemnat să-l întreb:

— Dar mine plutitoare nu sunt pe aici?

— Ba da – mi-a răspuns el –, dar la viteza aceasta valul de probă le îndepărtează de nave. Ar fi curat ghinion să ne lovim de o mină.

Pe la ora 11 dimineaţa, escadra, alcătuită din vreo şase crucişătoare şi zece distrugătoare, a deschis focul, în timp ce avioanele veneau în valuri succesive, lansând bombele deasupra obiectivelor fixate. Reacţia inamicului a fost slabă şi sporadică. Deşi toate navele noastre s-au apropiat sensibil de coastă, iar navele de desant, mici şi rapide, au ajuns până la marginea digului, niciuna din ele nu a suferit vreo avarie. Cunningham şi cu mine ne-am convins, o dată mai mult, că debarcarea nu se va lovi de o rezistenţă puternică şi că, dacă am fi avut trupe la bord,

am fi putut ocupa Pantelleria chiar atunci.

Winston Churchill, care în zilele acelea venise în vizită la cartierul meu general din Africa, ardea de dorinţa de a lua parte personal la debarcarea pe insulă. Am evitat să-i dau un răspuns direct, deşi nu aş fi fost niciodată de acord, deoarece era un risc inutil pentru o personalitate de talia lui. În schimb, nu mi-a fost deloc la îndemână când a trebuit să-i explic ulterior că amiralul Cunningham şi cu mine avusesem de la bun început intenţia să participăm la acţiune. Doi ani mai târziu, primul ministru mi-a reamintit că mă purtasem foarte incorect faţă de el cu acel prilej, cu atât mai mult cu cât la mijloc se mai afla şi o investiţie financiară personală.

Era o aluzie la rămăşagul pe care-l pusese cu mine, susţinând că în Pantelleria nu se aflau mai mult de 3.000 de italieni şi oferindu-se să-mi plătească cinci centime de fiecare prizonier în plus faţă de această cifră. Am capturat 11.000 de oameni şi, deşi eu uitasem, firește, de glumeaţa prinsoare, Churchill şi-a achitat datoria cu promptitudine, calculând el însuşi totalul în valută americană şi declarând că la preţul acesta (a douăzecea parte dintr-un cent pe cap de om) era gata să cumpere toţi prizonierii pe care-i puteam lua.

După ocuparea Pantelleriei, am adus puternice formaţii de aviaţie pe aerodromul local. Simultan, ne-am consolidat şi mai ferm situaţia pe acest plan, construind o nouă pistă pe insula Gozo, din imediata vecinătate a Maltei. Pe teritoriul Maltei înseşi, bazele aeriene erau pline ochi de avioane.

Pe la sfârşitul lui mai, cu o lună înainte de termenul prevăzut pentru debarcarea în Sicilia, primul ministru Churchill, însoţit de generalul Marshall şi de generalul Brooke, şeful Marelui Stat-Major Imperial al Marii Britanii, au venit la cartierul meu general pentru a discuta în amănunţime şi celelalte obiective ale campaniei proiectate, în afară de simpla ocupare a insulei cu scopul de a ne

asigura o circulaţie liberă pe ruta maritimă a Mediteranei. Odată Sicilia în mâinile noastre, se iveau argumente puternice în favoarea sistării operaţiilor de amploare în bazinul mediteranean şi a concentrării tuturor forţelor noastre în vederea ofensivei principale din Europa de nord-vest.

Existau însă şi contraargumente serioase. Încetarea atacurilor de anvergură ar fi însemnat înlăturarea oricărui pericol pentru Germania pe frontul de sud, ceea ce ar fi dat inamicului o mare libertate de acţiune. În Europa, trupele de uscat ale aliaţilor ar fi urmat să stea cu braţele încrucişate din vara anului 1943 până la începutul verii anului 1944. Aveam o stringentă nevoie de excelentele aerodromuri din sudul Italiei. În sfârşit, speram că, sub continua noastră presiune în această zonă, Italia avea să se prăbuşească şi să iasă din luptă. Într-o asemenea eventualitate, garnizoanele italiene ar fi abandonat Balcanii, silind Germania să-şi disperseze şi mai mult forţele.

La conferinţa cu Churchill, Marshall şi Brooke au fost invitaţi Alexander şi Montgomery, alături de amiralul Cunningham, mareşalul aerului Tedder, generalul Spaatz şi şeful statului meu major, Bedell Smith. Primul ministru a atins culmile elocinţei, zugrăvind trandafiriile perspective pe care considera că ni le va deschide ocuparea Siciliei. În discuţiile ulterioare, el a repetat că nu avea câtuşi de puţin de gând să se amestece în pregătirile pentru debarcarea din 1944 în Europa de nord-vest, dar că ţinea ca eu să înţeleg dorinţa guvernelor american şi britanic de a da posibilitate forţelor aliate să exploateze repede toate avantajele rezultate din cucerirea Siciliei. Churchill şi-a exprimat teama ca nu cumva să interpretăm atât de îngust misiunea ce ne revenea încât, după ocuparea insulei şi indiferent de împrejurări, să ne suspendăm complet activitatea.

Exploatarea la maximum a victoriei făcând parte

integrantă din orice bătălie, nu prea m-am lămurit ce anume dorea sau spera primul ministru al Angliei. Trebuie să spun, totuşi, că nu l-am auzit cu urechile mele propunând vreo campanie de importanţă majoră, care să aibă Balcanii sau chiar nordul Italiei ca obiectiv minim, în acel moment, după câte ştiu, părea sincer preocupat doar de cucerirea rapidă a Italiei meridionale şi de nimic altceva.

Într-o convorbire între patru ochi însă, Brooke mi-a mărturisit că ar fi revizuit bucuros proiectul expediţiei peste Canalul Mânecii, mergând până acolo încât să elimine această temerară idee din planurile strategice definitive ale aliaţilor. În cursul scurtei campanii din Franţa, în 1940, Brooke comandase un corp de armată, având sub ordinele sale pe Alexander şi Montgomery. Impulsiv din fire – aşa cum se cuvenea unui vlăstar de neam irlandez –, era extrem de inteligent şi se devotase trup şi suflet unui singur ţel – câştigarea războiului. La prima noastră întâlnire, în noiembrie 1941, mi s-a părut mai mult abil şi viclean decât profund şi înţelept. Treptat însă mi-am dat seama că aerul lui afectat, care-mi făcea o impresie bizară, nu era decât o aparenţă, sub care se ascundea un fond de sinceritate. Deşi îi lipsea capacitatea, atât de caracteristică generalului Marshall, de a cântări cu calm datele contradictorii ale unei probleme spre a ajunge astfel la o concluzie de nestrămutat, m-am deprins repede să lucrez cu el. Când era cazul, nu ezita să-şi exprime dezacordul în mod categoric şi vehement, dar totdeauna cinstit şi pe faţă. Oricât de înverşunată ar fi fost discuţia oficială, relaţiile sale personale de prietenie cu susţinătorul părerii opuse, ca şi sprijinul fără rezerve pe care i-l acorda nu aveau nimic de suferit. Putea fi considerat un ostaş strălucit, de aceea am ascultat cu atenţie opiniile sale de atunci.

Brooke preconiza folosirea forţelor noastre navale şi aeriene pentru a realiza o şi mai strictă blocadă a

Germaniei şi a-i distruge industria, evitând însă marile operaţii pe fronturile principale pe uscat. După părerea lui, luptele purtate pe un vast teatru de acţiuni militare terestre ne-ar fi pus într-o marcantă inferioritate, cerându-ne jertfe uriaşe şi inutile. Şeful Marelui Stat-Major Imperial nu vedea niciun motiv pentru a deschide vreun front mai larg decât cel pe care puteam să-l susţinem în Italia. Nu ştiu dacă Churchill era de acord cu Brooke în privinţa amânării *sine die* a debarcării în Franţa; cert este însă că primul ministru ţinea morţiş să arunce împotriva Italiei maximum de forţe aliate disponibile în bazinul mediteranean.

Orice sugestie sau aluzie în legătură cu renunţarea la operaţia „Overlord" ne provoca automat, lui Marshall şi mie, o reacţie extrem de violentă, care se traducea printr-un refuz categoric şi fără echivoc de a lua în consideraţie, fie şi pentru o clipă, o asemenea intenţie. Amândoi continuam să credem – şi nu ne sfiam s-o repetăm oricât de des – în valabilitatea motivelor care ne determinaseră încă de la început să acordăm planului „Overlord" principala pondere în strategia noastră din Europa. Dar nu numai atât: Marshall şi cu mine examinam îndeaproape orice propunere de angajare a trupelor pe alt teatru de acţiuni militare numai prin prisma repercusiunilor pozitive sau negative pe care le-ar fi putut avea asupra şanselor de succes ale operaţiei „Overlord". Eram amândoi dispuşi să recunoaştem roadele posibile ale unei ofensive reuşite în sudul Italiei şi să ne dăm toată silinţa pentru a le culege, dar respingeam cu hotărâre ideea de a ne lăsa antrenaţi, împreună cu trupele noastre, într-o campanie pe viaţă şi pe moarte menită să ne aducă victoria finală pe câmpul de luptă italian.

Din aceste motive, precum şi din altele, am ajuns la un acord potrivit căruia valorificarea operaţiei „Husky" era lăsată de fapt la aprecierea mea, contându-se pe faptul că voi profita de orice prilej favorabil pentru a debarca în

Italia şi scoţându-se în relief deosebita importanţă pentru noi a aerodromurilor de la Foggia. Cum pentru a ne menţine în peninsulă aveam nevoie de un port încăpător, oraşul Napoli a fost desemnat drept cea de-a doua localitate principală în obiectivul aliaţilor.

La conferinţă s-a discutat pe larg despre oportunitatea bombardării gărilor de triaj din apropierea Romei. Am căzut cu toţii de acord să nu provocăm daune inutile Cetăţii Eterne – aceasta fiind, de fapt, atitudinea noastră faţă de toate vestigiile de civilizaţie antică din Italia –, dar nu era un secret pentru nimeni că germanii profitau de reticenţele noastre pentru a utiliza capitala drept verigă principală în sistemul lor de comunicaţii. Nu s-a tras atunci nicio concluzie definitivă, dar ulterior am fost autorizaţi să bombardăm staţiile de triaj, având grijă să nu aducem stricăciuni Romei şi Cetăţii Vaticanului.

În linii mari, planul campaniei în Sicilia a fost comunicat corespondenţilor de presă cu o lună înainte de a fi executat. În mod paradoxal, această măsură fără precedent a avut drept scop tocmai păstrarea secretului.

Simţeam că trebuia să curm speculaţiile corespondenţilor de război pe marginea viitoarelor intenţii ale forţelor aliate, căci ştiam că germanii ne pândesc cu atenţie. Este uimitor eu câtă pricepere reuşeşte personalul bine stilat al unui serviciu de informaţii să pună cap la cap frânturi disparate de informaţii, aparent fără importanţă, pentru a obţine un tablou al planurilor inamice. În acel moment, Africa de Nord se transformase într-un furnicar vânzolit de pregătirile pentru debarcarea în Sicilia. Se făcea instrucţie pe fiecare colţişor liber de plajă; porturile mai mari gemeau de materiale de toate categoriile necesare operaţiei, pe când porturile mici şi golfuleţele de pe litoral adăposteau nave de desant. Dacă reporterii, în goană după subiecte de senzaţie pentru ziarele şi staţiile de radio la care lucrau, ar fi continuat să transmită ştiri despre activitatea pe cuprinsul teatrului de acţiuni

militare, era inevitabil ca în scurt timp inamicul să tragă concluzii destul de precise despre efectivele şi calendarul operaţiei, chiar dacă am fi reuşit să nu ne dăm de gol în privinţa locului.

În perioadele de stagnare pe câmpul de luptă, ziariştii au obiceiul să-şi împăneze corespondenţele cu tot soiul de speculaţii. Cum câteva luni de experienţă pe un teatru de acţiuni militare sunt suficiente pentru a înarma pe orice ziarist cu o remarcabilă competenţă în pronosticarea evenimentelor dintr-un viitor apropiat, se contura tot mai ameninţător pericolul ca germanii să ne afle planurile aproape în amănunţime. După părerea mea, duşmanul nu se alege cu cine ştie ce de pe urma speculaţiilor la care se dedau aşa zişii comentatori militari aflaţi în ţară, la mare depărtare de front. Teleconcluziile lor se bazează pe informaţii dintre cele mai sumare, fiind mai curând amuzante decât nocive, deşi devin din ce în ce mai primejdioase pe măsură ce se apropie de adevăr şi ce aduc date statistice în sprijinul tezelor lor. Cu totul alta este situaţia pe un teatru de acţiuni militare în plină activitate: iată de ce, dintr-o ură înnăscută faţă de cenzura aplicată fără justificare şi, mai mult decât atât, mizând pe încrederea pe care o dobândisem în integritatea ziariştilor acreditaţi pe lângă mine, m-am hotărât să le dezvălui taina.

A fost o experienţă pe care nu aş ţine cu tot dinadinsul să o repet, căci o asemenea deconspirare pune o grea povară pe umerii celui care poartă răspunderea principală pentru păstrarea secretului. Procedând aşa însă, am insuflat fiecărui corespondent sentimentul că poartă aceeaşi răspundere ca mine şi colaboratorii mei. Succesul a fost desăvârşit. Din acea clipă şi până după lansarea atacului, nicio speculaţie nu a mai emanat de pe teatrul nostru de război şi niciun corespondent de presă nu a încercat să mai trimită vreun material cât de cât susceptibil de a fi utilizat de către inamic. După încheierea

operaţiei „Husky”, mulţi corespondenţi mi-au vorbit despre spaimele prin care trecuseră la gândul că s-ar fi putut face vinovaţi fie şi de o deconspirare involuntară. În perioada de pregătire nu le mai venea să abordeze subiectul nici măcar între ei, inventând cele mai complicate nume de cod pentru a desemna diverse piese de armament sau detalii ale proiectatei debarcări.

Ţin minte cum auditoriul meu a rămas cu gura căscată când am deschis conferinţa de presă, anunţând pe corespondenţi că vom efectua un desant maritim în Sicilia la începutul lui iulie, atacând plajele meridionale cu Armata 7 americană, sub ordinele generalului Patton, şi coasta de est, la sud de Siracuza, cu Armata 8 britanică, comandată de generalul Montgomery. Tăcerea a devenit aproape apăsătoare când am continuat, arătând că generalul Alexander va dirija ambele armate şi că începusem deja campania preliminară, menită să nimicească forţele aeriene germane, să taie liniile de comunicaţii maritime şi terestre ale Axei şi să-i slăbească poziţiile defensive. Am mărturisit presei că organizasem ofensiva aeriană în aşa fel ca inamicul să creadă că debarcarea va avea loc în extremitatea occidentală a insulei. Am mai informat pe corespondenţi că în cadrul acţiunii vom folosi trupe de desant aerian pe o scară mult mai largă decât se încercase vreodată pe un câmp de luptă. Atacul s-a desfăşurat exact în felul descris, începând din noaptea de 9 iulie.

Deoarece Malta dispunea de o admirabilă reţea de comunicaţii navale, am ales-o drept cartier general pentru fazele iniţiale ale operaţiei. Cum însă majoritatea formaţiilor noastre de aviaţie erau masate pe aerodromurile din nord-estul Tunisiei, statul-major general al forţelor aeriene a trebuit să rămână în vecinătatea străvechii Cartagine. Împreună cu generalul Alexander şi cu amiralul Cunningham am ajuns în Malta cam cu o zi înainte de data fixată pentru atac, ca să putem lua toate

măsurile care s-ar fi dovedit necesare. Eram oaspeţii feldmareşalului lord Gort, guvernatorul insulei.

Malta avea cu totul altă înfăţişare decât cu câteva luni mai înainte, când asupra ei se mai înverşuna încă aviaţia inamică, care nu întâmpina decât o foarte slabă împotrivire, în ciuda ravagiilor provocate de bombe, moralul apărătorilor nu a fost zdruncinat nicio clipă. După cucerirea Africii de Nord, când au început să beneficieze de sprijinul aerian şi naval al aliaţilor, ei s-au dovedit la mare înălţime. Iar când a sunat ceasul să recurgem la avantajele oferite de Malta, am găsit aerodromurile sale într-o stare excelentă şi garnizoana arzând de nerăbdare să intre în luptă.

Un exemplu din perioada pregătirilor ilustrează câtă senzaţie stârneau uneori metodele americane ale producţiei de masă. Pe mica insulă Gozo, în vecinătatea Maltei, se construia un aerodrom. Terenul era atât de neprielnic, încât geniştii britanici, care se bizuiau într-o largă măsură pe unelte manuale şi utilaj uşor, îşi luaseră orice speranţă de a mai amenaja pista în timp util pentru campania din Sicilia. Din fericire, tocmai la momentul critic, mareşalul aerului Park, comandantul forţelor aeriene de pe insulă, a primit vizita unui ofiţer din trupele americane de geniu, specializat în construcţia de aerodromuri.

Park i-a înfăţişat problema neobişnuită ce i se punea şi, ducându-l la locul unde se desfăşurau lucrările, l-a întrebat cât timp i-ar lua realizarea unei piste pentru operaţii.

— Zece zile, a sunat răspunsul plin de dezinvoltură.

Park – el însuşi un dinam cu chip de om – a considerat răspunsul atât de absurd, încât s-a crezut o clipă victima unei farse. Remarcând, totuşi, seriozitatea cu care genistul american analiza problema, l-a întrebat:

— Când puteţi începe?

— De îndată ce-mi parvine utilajul, adică peste câteva

zile.

Urmarea a fost că prin văzduh au început să zboare mesaje şi, la treisprezece zile după ce prima unitate americană de construcţii a pus piciorul pe insulă, primul avion de vânătoare decola de pe pistă.

Pentru a săvârşi ceea ce părea o minune, geniştii au folosit aproape toate tipurile curente de buldozere şi excavatoare care se întâlnesc pe marile şantiere de construcţii din Statele Unite. Uitându-se cu jind la aceste utilaje, englezilor nici nu le-ar fi trecut prin minte că ele puteau fi aduse într-un ungher atât de îndepărtat al unui teatru de acţiuni militare. Ofiţerii britanici din Malta mi-au istorisit de nenumărate ori această întâmplare şi admiraţia lor pentru geniştii americani friza veneraţia. Pista astfel construită ne-a oferit o bază suplimentară de susţinere a operaţiei noastre în Sicilia.

Convoaiele de vase care aduceau trupele la punctul de concentrare soseau din porturi răspândite de-a lungul întregului litoral mediteranean. Coordonarea şi manevrele finale ale diferitelor coloane de nave trebuiau efectuate nu numai foarte precis – în strâmta fâşie de mare înţesată de mine care desparte Sicilia de continentul african –, ci şi într-un fel care să semene, până în ultimul moment, derută şi confuzie în rândurile inamicului. Amiralul Cunningham, amiralul Hewitt şi toţi cei de sub ordinele lor şi-au îndeplinit impecabil misiunea.

Totul părea să decurgă perfect până în ziua asaltului, când vremea, de obicei senină în lunile de vară prin acest colţ al Mediteranei, a început să se strice din ce în ce mai rău, periclitând posibilităţile noastre de debarcare. Cum vântul sufla mai ales dinspre vest, ne preocupa situaţia de pe plajele meridionale, căci cele de pe coasta de est erau protejate chiar de insulă.

Am petrecut câteva ore în biroul amiralului Cunningham, căruia meteorologii îi aduceau într-una buletine şi prognoze. Cei din marina militară au obiceiul să

se refere la viteza vântului folosind termenul „forţă”. Intra, de pildă, câte unul şi spunea „Forţa IV, domnule amiral!” sau „Forţa V, domnule amiral!”. Eu trebuiam să traduc aceste formule în mile pe oră, dar, uitându-mă la figura pe care o făcea Cunningham, nu mi-a fost greu să pricep că forţa V era mai rea decât forţa IV. Prognoza anunţa, totuşi, o reducere a vitezei vântului către asfinţit, ceea ce ne-a mai reconfortat, căci dacă această scădere continua, la miezul nopţii condiţiile aveau să fie satisfăcătoare.

Unii dintre noi au mai ieşit pe afară să facă o scurtă plimbare, dar privirile pline de teamă, ba chiar rugătoare ale tuturor erau aţintite asupra anemometrelor, căci se apropia repede ora dincolo de care nu mai puteam întoarce forţele de desant maritim de la locurile fixate pentru debarcare. Ne-a sosit un mesaj din partea generalului Marshall: „Asaltul mai are loc sau nu?” Mi-a venit să-i răspund: „Ce n-aş da să ştiu şi eu!”. Seara începea să coboare şi prognozele indicau o uşoară ameliorare a vremii. Ne-am hotărât să acţionăm conform planului şi am trimis o radiogramă în acest sens generalului Marshall. Îmi spuneam că, chiar dacă pe coasta meridională forţele noastre se vor vedea nevoite să-şi amâne debarcarea, cele de pe coasta de est vor ajunge cu siguranţă la ţărm. În felul acesta, inconvenientele şi dezordinea ar fi fost mai mici decât dacă am fi încercat să oprim întreaga expediţie.

Dar seara se scurgea şi viteza vântului creştea, luând proporţii alarmante. Nu ne mai rămânea altceva de făcut decât să ne rugăm cu desperare.

Capitolul al X-lea
Sicilia şi Salerno

Primele trupe care urmau să ajungă pe insulă erau detaşamentele aeropurtate. Deoarece unele avioane care le transportau treceau exact deasupra Maltei, câţiva dintre noi s-au urcat pe o coamă de deal pentru a le petrece cu privirea. Vântul şi furtuna le făceau să-şi păstreze cu greu

direcţia. Planşeta cartografică din biroul operaţii arăta că multe avioane şi planoare remorcate fuseseră abătute la mare distanţă de itinerarul lor de deplasare, dar, în general, coloanele şi-au păstrat capul spre obiective. După ce formaţia pe care o urmărisem s-a îndepărtat, ne-am înapoiat la cartierul general ca să aşteptăm rapoarte de pe câmpul de luptă, iar cei mai mulţi s-au grăbit să fure câteva ore de somn.

Primele mesaje recepţionate în dimineaţa respectivă erau un amestec de veşti bune cu veşti rele. Un număr de planoare care participau la acţiunea de desant aerian pe frontul britanic fuseseră detaşate de avioane pe când se aflau încă prea departe de ţintă şi vântul dezlănţuit zvârlise câteva dintre ele în mare. Ne temeam de pierderi masive în vieţi omeneşti şi, deşi statisticile au demonstrat ulterior că jertfele nu atingeau cifrele la care ne gândeam, incidentul nu a avut mai puţin un caracter tragic. Pe ambele flancuri, efectuarea desanturilor maritime părea să se desfăşoare în condiţii bune, întâmpinând doar o împotrivire moderată.

Pe frontul de sud, paraşutiştii au aterizat cu bine, deşi în anumite cazuri cam departe de punctele fixate. În sectorul american, situaţia se prezenta atât de favorabil, încât mai că nu ne venea să credem comunicările primite. Doar ne pregătisem sufleteşte pentru eventualitatea ca comandantul convoiului de asalt, contraamiralul Alan Kirk, să amâne câteva ore îmbarcarea oamenilor pe navele de desant, în aşteptarea unor condiţii meteorologice mai bune. Atât de puţin plauzibile i s-au părut amiralului Cunningham debarcările în zona meridională, încât a pornit repede la bordul unui distrugător să vadă cu propriii lui ochi cum se prezenta situaţia. La înapoiere mi-a relatat că debarcările în sectorul Diviziei 45 reprezentau una dintre cele mai reuşite demonstraţii de măiestrie marinărească la care îi fusese dat să asiste în cei patruzeci şi cinci de ani ai săi de activitate.

Pe măsură ce începeau să curgă ştirile de pe front, devenea din ce în ce mai evident că inamicul se lăsase păcălit rău de tot în privinţa punctului de atac. Cele mai bune formaţii ale sale erau amplasate mai ales la extremitatea occidentală a insulei, pe care îşi închipuise că o vom alege ca teatru de operaţii din cauza apropierii de porturile noastre din Africa de Nord. Reacţionând în mod caracteristic, germanii şi-au trimis spre est şi spre sud forţele cele mai mobile, atacând Divizia 1 americană, debarcată la Gela. Oamenii noştri nici nu coborâseră bine pe ţărm, când acest atac ameninţa serios cu ruperea poziţiilor lor de apărare până la plajă. Dar inamicul ducea lipsă de trupe de sprijin, mai ales de infanterie şi artilerie. Acţiunile pline de îndrăzneală ale Diviziei 1, sprijinite cu fermitate de o formaţie aeropurtată şi bucurându-se de sprijinul unui foc de artilerie navală, au respins contraatacul după câteva ore de lupte înverşunate de hărţuială.

Gândindu-mă la posibilitatea ca inamicul să contraatace în continuare în acest sector, am plecat în noaptea aceea din Malta la bordul unui distrugător britanic pentru a mă întâlni cu Patton şi Hewitt, comandanţii forţelor de uscat şi navale direct implicate. Ajuns la destinaţie în dimineaţa următoare, am constatat că germanii se repliau, probabil în intenţia de a-şi consolida linia de apărare din regiunea Catania, care avea o importanţă decisivă. Ai noştri erau cu toţii în formă şi, deşi de la bordul distrugătorului nu prea am văzut mare lucru din bătălie, în afara unui foc sporadic de artilerie, ne-am format o imagine corectă despre întreaga acţiune de pe coasta meridională. Am profitat de ocazie pentru a coborî pe plajă şi a trimite corpului de armată canadian un mesaj de bun venit în rândurile forţelor aliate.

Istoria nu cunoştea până la acea dată niciun alt asalt amfibiu care să se apropie ca amploare de cel întreprins de noi în Sicilia. Pe distanţe de mile întregi de-a lungul

coastei pluteau cu sutele nave de luptă şi nave de desant, în vreme ce, asemenea unor furnici, coloane de soldaţi înaintau pe ţărm, protejate din văzduh de avioanele noastre de vânătoare.

Obiectivul pe care doream să-l cucerim cât mai repede era Messina, port situat la extremitatea de nord-est a Siciliei, chiar în dreptul îngustei strâmtori ce separă insula de Italia continentală. Prin Messina trebuia să se efectueze aproape toată asigurarea materială a inamicului, aşa că ocuparea portului ar fi adus garnizoana într-o situaţie desperată. Inamicul a sesizat această realitate la fel de limpede ca şi noi şi şi-a concentrat repede forţele pentru a tăia calea lui Montgomery, care se afla cel mai aproape de ţintă. Natura terenului favoriza considerabil mişcările germanilor. Muntele Etna, care domină tot colţul de nord-est al insulei, nu oferea Armatei 8, în înaintarea ei spre nord, decât un drumeag strâmt, pe povârnişul dinspre mare. La început ofensiva lui Montgomery a progresat în ritm susţinut, depăşind repede plajele răsăritene, inclusiv portul Siracuza, deosebit de preţios pentru planul nostru de asigurare tehnico-materială. De acolo şi până spre Catania, rezistenţa a sporit necontenit în intensitate. Începând din ziua de 17 iulie, Armata 8 a ocupat poziţii în câmpia Cataniei, faţă în faţă cu bastionul Muntelui Etna, prin ale cărui trecători britanicii nu prea aveau şanse să răzbată spre nord. Montgomery a început să-şi aducă întăriri, în intenţia de a trimite spre vest o coloană de încercuire, unicul mijloc de care dispunea pentru a continua înaintarea spre obiectivul final.

Câmpia era infestată de paludism. În nicio altă zonă a teatrului de acţiuni militare din Mediterana nu am înregistrat un procentaj similar de pierderi din cauză de boală. Malaria a făcut numeroase victime şi în alte puncte din Sicilia, dar Catania era focarul de infecţie al întregului teritoriu.

Între timp, Patton continua să preseze energic spre

centrul insulei, trimiţând simultan coloane mobile ale flancului său de la extrema stângă în jurul perimetrului occidental al Siciliei şi intrând în Palermo la numai 12 zile după debarcarea primului eşalon. Rapidele sale manevre au avut drept consecinţe că inamicul nu a mai rămas decât în posesia unui singur port – Messina –, moralul imensei garnizoane italiene s-a prăbuşit, iar Armata 7 americană a dobândit posibilitatea să atace dinspre vest, pentru a scoate din impas flancul de est al forţelor noastre.

Studiind cu mult discernământ principiile de strategie şi tactică, Patton a ştiut dintotdeauna să preţuiască aşa cum se cuvine rapiditatea în conducerea operaţiilor. Repeziciunea de mişcare îţi permite adesea să reduci la minimum orice avantaj vremelnic al inamicului, dar, lucru şi mai important, face posibilă exploatarea deplină a tuturor prilejurilor favorabile şi împiedică pe inamic să-şi reorganizeze forţele, pentru a ţine piept unor atacuri succesive. Astfel, graţie rapidităţii şi hotărârii, fiecare succes se dobândeşte mai uşor şi la un preţ mai mic decât cel precedent. Aplicat perseverent, procedeul duce în final la demoralizarea inamicului, fază în care trebuie sporită şi mai mult viteza, căci urmărirea rapidă şi neîntreruptă este cea mai avantajoasă operaţie în război.

Pentru a asigura rapiditatea de acţiune, toţi ostaşii trebuie să ştie cum să recunoască o posibilitate favorabilă atunci când ea se iveşte şi să fie însufleţiţi de nezdruncinata hotărâre de a profita la maximum de ea. Pe măsură ce fiecare operaţie progresează, comandantul mai înalt în grad trebuie să planifice necontenit şi să-şi dirijeze în aşa fel trupele, încât succesul să le găsească în situaţii şi condiţii prielnice pentru a parcurge fără întrerupere câteva etape succesive. Lungile perioade de inactivitate pentru regruparea forţelor nu se justifică decât în cazuri de strictă necesitate. Soldaţii călîţi în lupte îşi dau seama că, înaintând în permanenţă şi atacând implacabil un inamic zdruncinat, obţin izbânzile cele mai substanţiale la

preţul cel mai scăzut. Rapiditatea de acţiune necesită o bună pregătire de luptă şi condiţie fizică, un climat de încredere şi un moral ridicat, mijloace de transport corespunzătoare şi o conducere competentă. Patton a aplicat neabătut această tactică, reuşind astfel nu numai să-şi reducă la minimum pierderile, ci şi să zgâlţâie violent întregul guvern italian, ceea ce a dus la prăbuşirea lui Mussolini spre sfârşitul lunii iulie 1943.

Pe măsură ce Armata 7 americană se apropia de versantul occidental al Muntelui Etna, luptele deveneau din ce în ce mai grele. Bătălia de la Troina, purtată cu precădere de Divizia 1, a fost una dintre cele mai aprig disputate acţiuni de mai mică amploare din anii războiului, în cursul ei, inamicul a lansat 24 de contraatacuri separate.

Pe terenul stâncos şi accidentat se aflau tainice ascunzişuri, care erau greu de curăţat. La câteva zile după cucerirea poziţiei, ai noştri au avut surpriza să descopere într-o mică vale câteva sute de cadavre germane, până atunci nepuse la socoteală, care căzuseră victime focului de artilerie al americanilor.

Înaintând de la Palermo spre est, de-a lungul coastei, flancul stâng al Armatei 7 a efectuat o serie de mici operaţii amfibii, efectivele desanturilor maritime variind de la unul la două batalioane. O grupare de proporţii reduse, sub comanda contraamiralului Lyal A. Davidson, împreună cu infanteria care avansa printre falezele stâncoase ale litoralului sicilian au atins un remarcabil nivel de coordonare şi eficienţă în executarea acestor atacuri. Singurul drum disponibil era de gen „raft” – o biată nişă în faleză, întreruptă de numeroase poduri şi podeţe, pe care inamicul, retrăgându-se prin luptă, le distrugea sistematic. Înaintarea Armatei 7 pe linia de coastă spre Messina a reprezentat un triumf al neobosiţilor genişti, al iscusiţilor navigatori şi al vitejilor infanterişti.

Pe la sfârşitul lui iulie, întreaga garnizoană italiană

capitulase, cu excepţia câtorva mici formaţii aflate sub directa dominaţie a germanilor. Dar pe marea creastă zimţată care avea în centru Muntele Etna, trupele naziste luptau cu dibăcie şi înverşunare. Unităţile blindate şi formaţiile de paraşutişti de acolo se numărau printre cele mai combative cu care am avut de-a face în cursul războiului. Înainte de a câştiga fiecare poziţie, a trebuit să nimicim cu desăvârşire pe cei ce o apărau.

Totuşi, în clipa când armatele 7 americană şi 8 britanică au făcut joncţiunea, pregătindu-se să declanşeze atacul final împotriva bastionului de pe Muntele Etna, germanii au înţeles că partida se încheiase şi au început evacuarea prin strâmtoarea Messina. Bombardierele noastre s-au năpustit asupra acestei căi de comunicaţii, dar îngustimea căii de apă a permis inamicului să-şi salveze, la adăpostul întunericului, cea mai mare parte din trupele sale snopite în bătaie.

În dimineaţa zilei de 17 august, Divizia 3 americană a pătruns în oraşul Messina. Ceva mai târziu a sosit şi un eşalon al Armatei 8 şi, la aceeaşi dată, a fost eliminată ultima rămăşiţă a forţelor inamice de pe insulă.

Totuşi, în clipa când armatele 7 americană şi 8 britanică au făcut joncţiunea, pregătindu-se să declanşeze atacul final împotriva bastionului de pe Muntele Etna, germanii au înţeles că partida se încheiase şi au început evacuarea prin strâmtoarea Messina. Bombardierele noastre s-au năpustit asupra acestei căi de comunicaţii, dar îngustimea căii de apă a permis inamicului să-şi salveze, la adăpostul întunericului, cea mai mare parte din trupele sale snopite în bătaie.

În dimineaţa zilei de 17 august, Divizia 3 americană a pătruns în oraşul Messina. Ceva mai târziu a sosit şi un eşalon al Armatei 8 şi, la aceeaşi dată, a fost eliminată ultima rămăşiţă a forţelor inamice de pe insulă.

În cadrul proiectului iniţial al operaţiei „Husky”, Alexander nutrise vaga speranţă că trupele aliate

debarcate pe coasta de est vor răzbi repede spre nord, până în apropierea Messinei. De acolo, ele puteau să blocheze efectiv calea de evacuare aflată la îndemâna inamicului şi aveau posibilitatea să traverseze îngusta strâmtoare, debarcând prin surprindere pe celălalt mal şi oferind astfel un sprijin viitoarelor acţiuni de desant în Italia continentală.

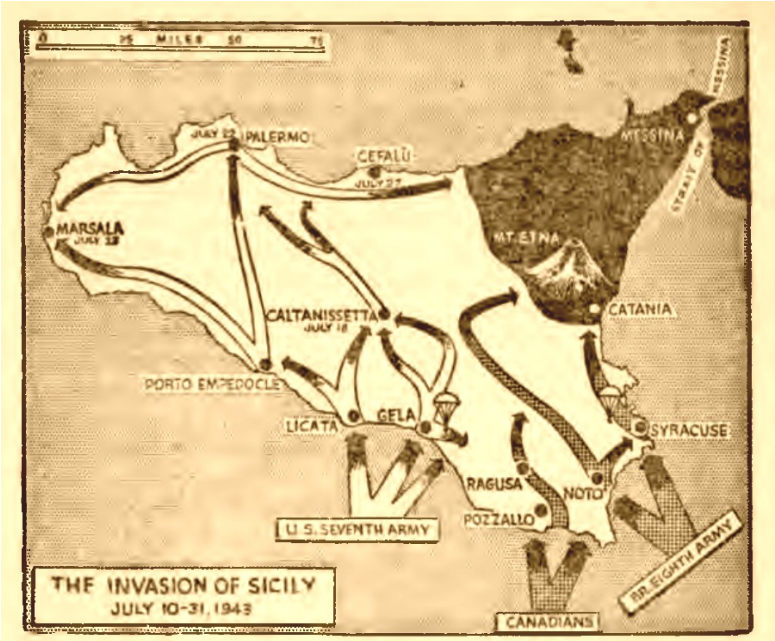

Debarcarea în Sicilia
10—31 iulie 1943

Operaţiile lui Montgomery pe coasta de est începuseră sub auspicii bune şi în primele câteva zile se părea că speranţele lui Alexander vor fi împlinite.

— Dar până ce Montgomery să-şi încheie pregătirile pentru a ataca bariera naturală de apărare care se întindea de la Muntele Etna până la mare, inamicul a adus efective foarte puternice. Şansa unei lovituri pe neaşteptate s-a irosit, dacă o fi existat cumva vreodată. De

atunci, drumul spre nord al Armatei 8 a fost tot atât de dificil în ceea ce priveşte terenul ca şi înaintarea spre est executată de flancul stâng al Armatei 7. În plus, Montgomery avea de furcă cu superioritatea numerică a inamicului. Pe falezele vecine cu marea, imediat la est ele Etna, am fost martorul unei isprăvi aproape neverosimile a geniştilor. Aruncat în aer pe o distanţă de vreo 180 m, drumul dispăruse cu desăvârşire, făcând o spărtură în peretele stâncos, înalt mai bine de o sută de metri. Peste această spărtură, geniştii britanici au construit o estacadă capabilă să reziste la încărcăturile cele mai grele. Era încă un exemplu de ceea ce pot face ostaşii pe câmpul de luptă atunci când împrejurările le-o cer.

Cu toate acestea, au răsunat voci care-l criticau pe Montgomery pentru „prudenţa" lui excesivă. Asemenea reproşuri la adresa lui le mai auzisem din gura unor corespondenţi de presă şi a unor ofiţeri de aviaţie pe vremea când conducea lunga urmărire a lui Rommel prin deşert. E uşor să critici; eşecul unei ofensive stârneşte ţipete împotriva „măcelarului", aşa cum orice pauză în acţiune dă naştere la văicăreli pe seama „timidităţii". Sunt învinuiri la care nu ai cum să răspunzi, căci nu există dovezi pro sau contra. În război, singurul criteriu după care poate fi judecat un comandant este bilanţul său general de victorii şi înfrângeri. Dacă succesele precumpănesc, el merită să fie apreciat pentru competenţa sa, pentru discernământul cu care deosebeşte posibilul de imposibil şi pentru calităţile lui de conducător. Criticii care afirmă că Montgomery nu a reuşit să obţină totdeauna rezultate optime trebuie să recunoască, cel puţin, că nu a suferit niciodată vreo înfrângere majoră. În cazul Siciliei am examinat cu atenţie amănuntele situaţiei împreună cu el şi cu Alexander. Am fost de părere atunci – şi sunt de părere şi acum – că un atac frontal împotriva dispozitivului german de pe Muintele Etna cu mijloacele de care dispuneam la mijlocul lui iulie s-ar fi soldat cu un eşec. Nu

strică să ne amintim că prudenţa nu este sinonimă cu timiditatea, aşa cum nu sunt sinonime nici îndrăzneala cu nesăbuinţa.

Dintre generalii americani, Bradley s-a descurcat atât de bine în Sicilia, încât spre sfârşitul lui august, atunci când generalul Marshall mi-a cerut să-i recomand pe cineva pentru postul de comandant al trupelor de uscat ale S.U.A. în Marea Britanie, i-am răspuns:

— Adevărul gol-goluţ este că ar trebui să-l luaţi pe Bradley. Mai mult, sunt gata să-l ţin la dispoziţia dumneavoastră la orice dată veţi crede de cuviinţă.

La scurt timp după aceea, el şi-a preluat noile sarcini în Anglia.

Unul dintre rezultatele cele mai de preţ ale campaniei în Sicilia a fost dezvoltarea continuă a spiritului de camaraderie între soldaţii britanici şi cei americani în luptele purtate umăr la umăr. Primind pe insulă botezul focului, Armata 7 a dobândit o faimă care a făcut o profundă impresie veteranilor Armatei 8 britanice, iar americanii erau sincer entuziasmaţi de calităţile combative ale partenerilor lor englezi şi canadieni.

Operaţiile au ridicat la un înalt nivel de eficienţă activitatea de coordonare între forţele de uscat, aeriene şi navale. În misiunile sale de escortă, de sprijin cu foc şi de asigurare materială, marina militară a săvârşit adevărate minuni şi totdeauna într-o perfectă corelare cu nevoile şi contribuţia celorlalte arme. Veritabilul prolog al asaltului l-a constituit un colosal bombardament aerian. Fără a mai vorbi de victoria repurtată asupra forţelor aeriene inamice, această acţiune a provocat grave stricăciuni căilor de comunicaţii din Sicilia şi sudul Italiei, ştirbind materialmente din mobilitatea trupelor Axei şi ridicând numeroase obstacole în calea asigurării lor materiale.

Întronarea unui spirit de colaborare între cei trei aliaţi şi cele trei categorii de arme începuse încă din iulie 1942, odată cu înfiinţarea la Londra a unui comandament

aliat. La sfârşitul campaniei în Sicilia, acest spirit se înrădăcinase adânc în minţile noastre, făcând parte integrantă din viaţa de zi cu zi a comandanţilor şi ofiţerilor de stat-major, încât cooperarea nu mai constituia practic o problemă.

Tot în cursul operaţiei „Husky” a avut loc nefericitul incident al „pălmuirii”, în care a fost implicat generalul Patton. Pe când acesta vizita câteva spitale de campanie pentru a sta de vorbă cu răniţii, i-au ieşit în cale, unul după altul, doi pacienţi care nu lăsau să se vadă nicio vătămare fizică. Pe cel dintâi, Patton l-a întrebat de ce se internase în spital.

— Cică din pricina nervilor, domnule general, i-a răspuns soldatul.

Patton a simţit că îl copleşea furia. De zile în şir se afla el însuşi într-o stare de înspăimântătoare tensiune. Pe deasupra, era sincer convins că ceea ce se numeşte „nevroza de front” nu există cu adevărat. Dintotdeauna fusese de părere că unui om al cărui sistem nervos cedează sub presiunea condiţiilor de pe câmpul de luptă i se poate reda, printr-un şoc, simţul răspunderii şi conştiinţa datoriei ce se cere îndeplinită. De asemenea, în acel moment, Patton era extrem de surescitat din cauza celor văzute în spital şi a suferinţelor pe care şi-a dat seama că le îndurau răniţii. Fapt este că a izbucnit într-un potop de injurii la adresa soldatului. Tirada debitată de el a stârnit proteste din partea medicilor şi a surorilor, dar ieşirea era atât de violentă, încât nimeni nu a cutezat să intervină.

Peste numai câteva clipe s-a întâlnit cu cel de-al doilea soldat, în condiţii oarecum similare. De data aceasta, Patton, pierzându-şi cumpătul, i-a tras celuilalt o palmă peste casca pe care o purta pe cap, zvârlind-o de-a dura pe podea. Biruindu-şi sfiala firească pe care le-o impunea prezenţa unui general, medicii şi surorile s-au interpus între el şi pacient.

Amândoi soldaţii au suferit, bineînţeles, un şoc foarte puternic, mai ales unul care era grav bolnav (ulterior, medicii au depus mărturie că avea o febră de 38, 8°). Patton şi-a venit repede în fire, ducându-şi până la capăt inspecţia şi părăsind apoi spitalul. Dar în tot restul vizitei, el a continuat să vorbească cu glas tare despre laşii care pretindeau că suferă de psihonevroze şi cărora n-ar fi trebuit să li se permită internarea în acelaşi spital cu vitejii oare fuseseră răniţi.

Vestea despre incident s-a răspândit cu iuţeala fulgerului prin tot spitalul şi apoi la unităţile vecine. Curând am primit un raport neoficial din partea medicului-şef al spitalului şi, la numai câteva ore după aceea, au venit la mine câţiva corespondenţi de presă care fuseseră la faţa locului pentru a culege amănunte. Cele relatate de ei confirmau în esenţă informarea pe care mi-o trimisese medicul. Se punea întrebarea ce să fac? După cum ştie orice veteran trecut prin foc, în primele linii ale frontului sunt adesea necesare măsuri severe pentru a determina pe fiecare om din unitatea respectivă să-şi facă prompt datoria. Într-un pluton sau într-un batalion, orirce simptom de sustragere sau şovăială în îndeplinirea obligaţiilor trebuie reprimat repede şi cu asprime. Soldaţii nu urmează cu încredere pe un comandant decât atunci când ştiu că el cere fiecărui membru al colectivului să-şi facă pe deplin datoria. Când gloanţele şuieră prin jur şi când viaţa şi securitatea fiecăruia depind de modul cum acţionează ceilalţi camarazi din unitate, ostaşii nu acceptă ca frânele conducerii să fie în mâinile unui ofiţer slab de înger. Dacă ar fi fost proferate în cadrul unui pluton de asalt, chiar pe linia frontului, insultele lui Patton nu ar mai fi fost insulte, ci un simplu incident de luptă, pe care nimeni nu l-ar fi luat în seamă, decât poate gândindu-se în treacăt: „Iată un comandant care nu înghite chiulul!”

Dar, din cauza locului şi momentului când se produsese, gestul jignitor al lui Patton era grav, mai ales

având în vedere gradul şi prestigiul său. Lovirea şi insultarea unui soldat în spital era pur şi simplu o brutalitate, deşi explicaţia trebuia căutată în surescitarea în care se afla Patton însuşi. Impulsivitatea şi permanenta sa tensiune nervoasă reprezentau tocmai acele calităţi care făceau dintr-însul un admirabil conducător de oşti pe câmpul de luptă. Pentru urmărirea inamicului şi exploatarea succeselor este nevoie de un comandant care să nu ştie de nimic altceva decât de necesitatea de a înainta. Cu cât îşi mână mai aprig oamenii, cu atât le cruţă mai mult viaţa, de aceea el trebuie să se arate indiferent faţă de oboseala lor şi să le ceară, fără cruţare, până şi ultimul strop de energie fizică.

Toate acestea le înţelegeam şi puteam să mi le explic mie însumi, în ciuda indignării pe care mi-o stârnise purtarea lui. După părerea mea, Patton trebuia să rămână la conducerea trupei, căci ne aşteptau încă bătălii grele în Europa, dar îmi revenea mie sarcina să găsesc modalitatea de a reduce la minimum inevitabilele consecinţe dăunătoare ale ieşirii lui impulsive şi de a mă asigura că ea nu se va mai repeta. Lucram pe atunci de zor la planurile pentru debarcarea în Italia, aşa că nu mă puteam deplasa imediat în Sicilia. În aceste împrejurări am trimis acolo trei persoane care îmi inspirau deplină încredere prin înţelepciunea, tactul şi integritatea lor. Pe unul din cei trei l-am trimis la generalul Patton, al doilea s-a dus la spitalul unde se petrecuse incidentul, iar al treilea a investigat prin diviziile de sub ordinele lui Patton pentru a stabili personal în ce măsură aflaseră soldaţii despre cele întâmplate şi care era reacţia lor. Voiam nu numai să capăt informări independente una de cealaltă, din câteva surse diferite, ci şi să termin ancheta cât mai repede cu putinţă.

Rezultatul a fost că m-am decis să-l păstrez pe Patton. I-am trimis mai întâi o scrisoare de mustrări, foarte tăioasă, în care îi aduceam la cunoştinţă că repetarea unei astfel de abateri va fi sancţionată cu destituirea imediată.

I-am mai comunicat că, pentru a rămâne comandant în cadrul teatrului meu de acţiuni militare, trebuia să-şi ceară scuze celor doi soldaţi pe care îi insultase, precum şi întregului personal al spitalului, care fusese de faţă la incident. În sfârşit, i-am cerut să se prezinte înaintea ofiţerilor şi a unor grupuri reprezentative de soldaţi din toate diviziile sale, cărora să le declare că se lăsase furat de un impuls şi să-i asigure de respectul pe care-l purta calităţii lor de combatanţi ai unei ţări democratice.

Patton s-a executat fără întârziere şi din nou m-am informat despre rezultate printr-o serie de „observatori” şi „inspectori”.

De îndată ce m-am decis asupra liniei ce o aveam de urmat, am convocat grupul de gazetari care îmi aduseseră ştirea despre neplăcuta întâmplare şi le-am explicat în amănunţime ce măsuri luasem şi din ce motive. Le-am citit scrisoarea pe care o trimisesem lui Patton, precum şi fragmente din scrisoarea lui de răspuns. În ceea ce mă privea pe mine, incidentul era închis.

La multe interpretări greşite a dat naştere unul dintre aspectele acestei afaceri – şi anume, prezumţia că s-ar fi aplicat cenzura. Or, tocmai dimpotrivă, eu am ordonat statului meu major şi generalului Patton că, indiferent de împrejurări, nu le era permis să schiţeze nici cel mai mic efort pentru a opri relatarea incidentului. Aceste indicaţii precise, pe care le-am adus la cunoştinţa grupului de ziarişti, se refereau atât la cenzura directă, cât şi la „presiunile indirecte”. Am spus fără ocolişuri corespondenţilor de presă să procedeze aşa cum vor găsi cu cale! Cea mai concludentă dovadă că ei au refuzat din proprie iniţiativă să scrie sau să discute despre acest caz a fost faptul că Demaree Bess şi Quentin Reynolds, doi dintre cei care îmi povestiseră în amănunţime întâmplarea, s-au înapoiat în Statele Unite câteva zile mai târziu şi au respectat consemnul, deşi nu se mai aflau sub influenţa directă sau indirectă a Marelui Cartier General Aliat.

Un epilog îndepărtat al incidentului a dus, totuşi, la o vremelnică încordare a relaţiilor noastre – de obicei perfecte – cu presa. Câteva luni mai târziu, când vestea a ajuns, în cele din urmă, la Washington pe calea bârfelilor, a izbucnit un mare scandal public imediat după difuzarea ei de către un comentator de radio. Pentru a respecta regulile jocului faţă de ziariştii acreditaţi pe lângă noi, şeful statului meu major a hotărât să ţină o conferinţă neoficială de presă, unde să le furnizeze toate detaliile de care ar mai fi putut avea nevoie. Singura indicaţie pe care i-am dat-o a fost de a spune tot adevărul.

În cursul acestei conferinţe s-a pus o întrebare referitoare la sancţiunile disciplinare aplicate lui Patton. Şeful statului-major a răspuns că generalul nu primise nicio mustrare, ceea ce era adevărat din punct de vedere tehnic, deoarece scrisoarea mea nu figura în evidenţele oficiale, dar fals sub raportul faptelor. Îndată după terminarea conferinţei, unul dintre ziarişti m-a chemat la telefon pentru a protesta împotriva „ruşinosului tratament aplicat presei”. Imediat am dat ordin să se rectifice eroarea, dar era prea târziu: în numai zece minute, corespondenţa ajunsese în Statele Unite! Şeful statului-major regreta amarnic gafa comisă şi îşi făcea atâtea reproşuri, încât era limpede că nu va mai cădea niciodată într-un astfel de păcat. În plus, păţania lui a avut darul să ne demonstreze amândurora cât de iute lucrau ziariştii; cu ei trebuia să fim foarte atenţi, căci nu ne lăsau timp să ne reparăm greşelile.

După ce incidentul a fost dat uitării, vechiul meu prieten George Patton mi-a trimis o lungă scrisoare, în care spunea printre altele: „Nu mă simt în stare să găsesc cuvinte ca să-mi exprim durerea şi amărăciunea pe care le încerc la gândul că ţi-am dat motive de nemulţumire tocmai ţie, omul căruia îi datorez totul şi pentru care mi-aş jertfi bucuros viaţa”.

Campania din Sicilia a avut şi rezultate de mai mare

anvergură decât simpla capturare a garnizoanei inamice. După cum am mai arătat, Mussolini cel bombastic căzuse de la putere. Semnele de nelinişte şi de nemulţumire în rândurile poporului italian deveneau din ce în ce mai marcate şi era evident că această ţară căuta cea mai uşoară cale pentru a ieşi din război. În locul lui Mussolini, postul de prim-ministru a fost ocupat de bătrânul general Pietro Badoglio. La început, declaraţiile lui lăsau să se înţeleagă că guvernul de la Roma voia să continue lupta, dar lumea îşi dădea seama că asemenea fraze nu aveau altă menire decât de a-i linişti pe germani şi de a oferi o portiţă de scăpare italienilor, ameninţaţi de represaliile arogantului lor aliat.

Într-adevăr, şansele lor de a negocia o capitulare separată erau foarte firave. Mussolini permisese sau fusese obligat să accepte infiltrarea în întregul sistem guvernamental şi administrativ italian a unui mare număr de germani, care abia aşteptau cel mai mărunt simptom de defecţiune pentru a se repezi să pună mâna pe putere, nu numai de fapt, ci şi de drept. Dar, în ciuda vigilenţei lor, guvernul Badoglio a încercat să intre în contact cu noi, trimiţând un emisar la Lisabona[79]. Am delegat, la rându-mi, pe doi dintre cei mai de încredere colaboratori ai mei – generalul W. Bedell Smith, şeful statului meu major, şi generalul de brigadă Kenneth Strong, şeful serviciilor noastre de informaţii – pentru a ne reprezenta ca emisari la tratative şi a obţine capitularea necondiţionată a forţelor italiene.

A început astfel un lung şir de negocieri, mesaje cifrate, călătorii clandestine ale agenţilor secreţi, frecvente întâlniri prin locuri ascunse şi alte asemenea peripeţii pe care cineva, găsindu-le într-un roman, le-ar trata cu dispreţ drept aventuri neverosimile de melodramă. S-au

79 E vorba de generalul Castellano, care, de fapt, a plecat mai întîi (15 august) la Madrid, de unde Ambasada britanică l-a trimis la Lisabona. — Nota trad.

pus la cale tot soiul de comploturi, la care s-a renunţat din cauza împrejurărilor mereu în schimbare. Printre aceste planuri conspirative s-a numărat şi lansarea unui puternic desant aerian aliat în apropierea Romei. În ultimul moment a trebuit să anulăm acţiunea fie din cauza panicii în care intrase guvernul Badoglio, fie pentru că, aşa cum pretindeau italienii, germanii îşi mobilizaseră rezervele; până în ziua de astăzi nu cunosc adevăratul motiv. Dar între timp, generalul de brigadă Maxwell D. Taylor, care avea să devină mai târziu bravul comandant al Diviziei 101 aeropurtate, a fost trimis de urgenţă şi în mare secret la Roma, unde aventurile sale şi ale însoţitorului său au adăugat încă un capitol de senzaţie acestui roman palpitant. În tot cursul războiului nu am cerut nici unui alt agent sau emisar să înfrunte riscuri atât de mari ca Taylor: purta pe umeri o răspundere copleşitoare şi s-a achitat de ea cu o impecabilă competenţă, deşi îl pândea în fiecare clipă primejdia de a fi descoperit şi ucis.

Italienii ardeau de dorinţa de a capitula, dar numai cu condiţia ca o foarte puternică forţă aliată să debarce în peninsulă exact în momentul ieşirii lor din război, astfel încât să pună la adăpost guvernul şi ţara de represaliile germane. De aceea au încercat să afle planurile noastre în toate detaliile, lucru cu care nu am fost de acord, întrucât nu puteam elimina cu desăvârşire eventualitatea unei trădări. Pe deasupra, o debarcare cu efectivele pe care italienii le socoteau necesare era absolut imposibilă, pentru simplul motiv că nu dispuneam de atâtea trupe pe acest teatru de acţiuni militare şi, chiar dacă le-am fi avut, nu existau navele cu care să le transportăm. Autorităţile militare italiene nu concepeau ca aliaţii să se lanseze într-o astfel de operaţie cu mai puţin de 15 divizii, care să alcătuiască valurile de asalt. Noi însă intenţionam să nu folosim decât trei divizii plus câteva unităţi de întărire, în afara celor două divizii care urmau să forţeze strâmtoarea Messina.

Acestea din urmă, sub comanda lui Montgomery, s-au strecurat într-o noapte pe ţărmul celălalt fără a întâmpina nicio împotrivire, astfel că, în timp ce tratativele îşi urmau cursul[80], debarcarea aliată pe continentul european a devenit un fapt împlinit. Ea a avut loc la 3 septembrie, cu zece zile mai târziu decât sperasem eu că va fi cu putinţă. Pregătirile pentru o acţiune de desant maritim cer mult timp, dar în cazul de faţă, dacă am fi economisit câteva zile, problemele noastre în golful Salerno ar fi fost mult mai uşor de rezolvat. Totuşi, programarea s-a dovedit destul de bună pentru a ne permite să utilizăm, în cadrul asaltului principal, o parte din navele de desant folosite de Montgomery pentru traversarea strâmtorii Messina. Îndată după debarcare, Montgomery a început să înainteze spre nord, în botul cizmei, în vreme ce forţele inamicului duceau lupte prudente de întârziere, străduindu-se să ghicească unde vom da viitoarea noastră lovitură principală.

După căderea lui Mussolini a urmat o scurtă perioadă în care am diminuat intensitatea raidurilor de bombardament asupra Italiei şi am făcut publicitate în jurul acestui fapt, ca fiind menit să dea prilej noului guvern de a cruţa ţara de alte distrugeri şi de a accepta fără întârziere cererile noastre de capitulare necondiţionată a tuturor forţelor sale armate. Campania noastră propagandistică a provocat un protest violent din partea Londrei, ceea ce ne-a reamintit că un conducător modern de oşti nu se află niciodată la distanţă mai mare de o oră de capitalele aliate şi de opinia publică din spatele frontului. De fapt, reducerea bombardamentelor se datora

---

80 De la Lisabona, negocierile cu generalul Castellano şi cu un alt emisar italian, generalul Zanussi, au continuat în Sicilia. La 31 august, aliaţii au cerut guvernului Badoglio un răspuns categoric în următoarele 24 de ore. La 1 septembrie, Roma a anunţat prin radio Marele Cartier General Aliat că acceptă armistiţiul pe care generalul Castellano l-a semnat în prezenţa lui Eisenhower la 3 septembrie 1943. — Nota trad.

necesităţii de a disloca unităţile aeriene şi de a aduce materiale de aprovizionare – cu alte cuvinte, nu făcusem altceva decât să ascundem necesitatea sub masca virtuţii. De îndată ce am fost din nou în măsură să folosim forţele aeriene cu maximum de randament, am reluat raidurile la aceeaşi scară ca mai înainte.

În elaborarea planurilor tactice s-a ridicat o problemă care a dat naştere unei profunde divergenţe de opinii. Unii susţineau că metoda cea mai sigură, deşi mai puţin decisivă, de a înainta în Italia era să urcăm mai departe, spre tocul cizmei, după stabilirea capului de pod iniţial de către Montgomery şi să ne croim drum încet-încet, pe şoselele strâmte şi întortocheate, spre inima ţării. Era un plan lipsit de riscuri, dar care nu putea oferi rezultate demne de luat în seamă, căci, de îndată ce s-ar fi convins că principalul nostru efort venea din acea unică direcţie, inamicul putea să ne blocheze cu uşurinţă pe o serie de poziţii din munţi, unde nu am fi avut posibilitatea să ne desfăşurăm şi să facem uz de forţele noastre.

Era evident de preferat o debarcare pe un front mai larg şi, după ce am examinat fiecare colţişor al litoralului între Roma şi vârful cizmei, ne-am oprit asupra golfului Salerno. Cel mai mare neajuns al acestui plan era că logica sa interioară apărea deopotrivă de limpede inamicului ca şi nouă. Majoritatea avioanelor noastre de vânătoare mai sufereau încă de pe urma razei lor mici de acţiune, şi golful Salerno se afla aproximativ la limita maximă a capacităţii lor efective de sprijinire a unei acţiuni de desant maritim. În afară de aceasta, între golf şi vârful cizmei nu exista nicio altă plajă deosebit de convenabilă pentru debarcări, aşa că am lansat operaţia fără a ne face nicio iluzie că vom lua prin surprindere pe duşman.

Între timp, negocierile pentru capitularea Italiei progresau cu o viteză de melc. Ce e drept, erau extrem de încâlcite, implicând flota maritimă militară italiană, încă puternică, rămăşiţele forţelor aeriene şi trupele de uscat

din peninsulă şi din Balcani. Problema cea mai delicată era însăşi posibilitatea capitulării în timp ce germanii dominau categoric ţara. În cele din urmă, am căzut de acord ca armistiţiul să intre în vigoare în seara de 8 septembrie, iar Badoglio şi cu mine să-l anunţăm simultan. Alesesem această dată deoarece la miezul aceleiaşi nopţi urma să înceapă debarcarea la Salerno. Din partea aliaţilor, aceste lungi şi uneori exasperante tratative au fost purtate de către şeful statului meu major, generalul W. Bedell Smith.

Totul se desfăşura conform planului, când, la amiaza zilei de 8 septembrie, am primit un mesaj expediat pe căi clandestine care mă anunţa că Badoglio se răzgândise, pe motiv că acţiunea noastră era pripită şi nu ar fi dus decât la o completă subjugare a Italiei de către germani, precum şi la pedepsirea sângeroasă a celor implicaţi în negocieri. Dar ajunsesem prea departe pentru a mai tărăgăna deznodământul. Am replicat printr-o radiogramă categorică, arătând că, indiferent de atitudinea lui Badoglio, eu voi anunţa armistiţiul la ora 6, 30, aşa cum convenisem în prealabil, iar dacă el nu va proceda la fel, Italia va rămâne fără niciun prieten în acest război.

Mă aflam pe atunci la comandamentul meu din apropierea Cartaginei. Mesajul lui Badoglio fusese mai întâi recepţionat la Marele Cartier General Aliat din Alger, al cărui stat-major, complet derutat, a cerut prin radio instrucţiuni de la Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, în timp ce-mi transmitea mie mesajul original. Hotărât să acţionez aşa cum îmi dicta raţiunea mea proprie, am ordonat să se anuleze radiograma către Comitetul Unificat sau, dacă nu mai era posibil, să se explice că luasem deja măsurile necesare. În aceeaşi seară, la ora 6, 30 am anunţat capitularea Italiei şi după o oră şi jumătate, tremurând de spaimă, Badoglio s-a hotărât, în sfârşit, să procedeze la fel.

Această acţiune nu a schimbat cu nimic planurile noastre de debarcare. De câteva zile ştiam că trupele

italiene din zona golfului Salerno erau înlocuite treptat cu forţe germane de elită. Serviciile noastre de informaţii pronosticau lupte aprige în capul de pod, culminând cu violente contraatacuri între a patra şi a şasea zi de la prima operaţie de desant maritim.

Angajând asaltul cu valoarea a patru divizii – pe lângă cele două aflate în Italia, dar încă departe spre sud-est, în vârful cizmei –, declanşam ofensiva într-o ţară unde trupele inamicului erau evaluate la 18 divizii. Deşi efectivele noastre iniţiale urmau să fie dublate de forţe debarcate ulterior, în anumite privinţe operaţia părea nesăbuită. Am întreprins-o totuşi, deoarece ne bizuiam pe capacitatea aviaţiei noastre, care, concentrându-şi puterea de foc, avea să asigure capului de pod acoperirea aeriană şi sprijinul în caz de nevoie până la aducerea unor forţe suficiente. Aveam, de asemenea, încredere în posibilităţile marinei militare de a acorda trupelor debarcate un sprijin de foc continuu şi susţinut, până ce ele vor fi în măsură să se descurce singure.

Operaţia de desant maritim şi cele următoare s-au desfăşurat aproape exact aşa cum prevăzuseră secţiile G-2. Pentru a pune piciorul pe ţărm, ai noştri au susţinut o luptă înverşunată, dar de durată relativ scurtă şi, cu mici excepţii, diversele etape ale debarcării au mers bine. Potrivit obiceiului său, inamicul a lansat imediat contraatacuri şi, până spre ziua de 13 septembrie, strânsese efective suficiente pentru a trece la o acţiune de mare amploare, destinată să ne arunce în mare. În această perioadă, propaganda germană ridiculiza debarcarea noastră, calificând-o drept o imensă greşeală şi prevestind lumii întregi, pe calea undelor, eşecul total al operaţiei aliate.

La 13 septembrie, inamicul a dezlănţuit un atac furibund, după care a urmat o perioadă îndelungată de lupte crâncene. Presiunea cea mai puternică, care se exercita în centrul sectorului, a permis germanilor să

ajungă la două-trei mile distanţă de ţărm. Situaţia a devenit destul de critică, mai ales atunci când Divizia 36 americană, izbită dintr-o direcţie neaşteptată, a suferit grele pierderi înainte de a se desprinde şi regrupa. La un moment dat părea atât de probabil ca forţele de desant să fie tăiate în două, încât generalul Clark, pentru orice eventualitate, a întocmit un plan de reîmbarcare a comandamentului său, în scopul de a putea supraveghea ambele sectoare şi de a continua lupta în cel care oferea şanse mai mari de succes. Acest plan provizoriu, comunicat Marelui Cartier General Aliat într-o formă trunchiată, a produs consternare, fiind interpretat ca o dovadă că în golful Salerno comandanţii se demoralizaseră şi pregăteau retragerea întregului desant. Lucrurile nu stăteau chiar aşa. Nici generalul Clark, nici generalul Richard L. McCreery, comandantul Corpului 10 armată britanic, nu se clintiseră măcar o clipă din hotărârea lor de a păstra capul de pod.

Înainte de a i se încredinţa comanda Armatei 5 americane la Salerno, generalul Clark nu participase încă la nicio bătălie din cel de-al doilea război mondial. El s-a dovedit însă un excelent conducător de oameni, justificând pe deplin încrederea personală pe care i-o acordasem numindu-l într-un post atât de important. Ceva mai târziu, când generalul Alexander a devenit comandant suprem al teatrului de acţiuni militare din Mediterana, Clark a fost avansat la rangul de comandant al Grupului de armate din Italia, promovare care constituie o mărturie concludentă că autorităţile militare, atât britanice, cât şi americane, erau pe de-a-ntregul satisfăcute de serviciile sale.

Informaţiile care ne soseau în continuare, ca şi acţiunile de cercetare efectuate la 13 septembrie ne-au furnizat amănunte despre ofensiva germană. În aceeaşi zi, mareşalul aerului Tedder a primit ordin să concentreze toate efectivele sale, până la ultimul avion capabil să-şi ia zborul, într-un atac asupra punctelor vulnerabile ale

formaţiilor inamice. În dimineaţa zilei de 14 septembrie, acest bombardament aerian de mare amploare s-a desfăşurat cu multă precizie şi eficienţă, afectând în asemenea măsură căile de comunicaţii şi de asigurare tehnico-materială ale naziştilor, ca şi mobilitatea trupelor lor, încât forţele noastre de uscat, bucurându-se şi de sprijinul cu foc al artileriei navale, au reluat iniţiativa în mâinile lor. De atunci încolo, contraatacurile germane nu au mai reuşit niciodată să pericliteze dispozitivul nostru general.

Dar faza luptelor grele nu fusese încă depăşită. Cele două mari obiective iniţiale ale debarcării noastre în Italia erau ocuparea, în primul rând, a portului Napoli, menit să asigure aprovizionarea tehnico-materială a forţelor noastre, şi, în al doilea rând, a aerodromurilor de la Foggia. De acolo urma să ne aducem contribuţia la bombardarea Europei centrale, operaţie care, până la acea dată, fusese întreprinsă aproape exclusiv de escadrile decolând de la bazele din Marea Britanie.

La 16 septembrie m-am deplasat personal în capul de pod de la Salerno pentru a investiga împrejurările în care, pare-se, unul sau mai mulţi comandanţi americani dăduseră dovadă de incompetenţă. După o anchetă amănunţită am considerat necesar să aprob propunerea generalului Clark de a-l înlocui pe comandantul corpului de armată american[81].

În timp de război, înlăturarea unui comandant pe câmpul de luptă nu este o treabă uşoară. Primul rezultat este că trupele respective interpretează măsura ca o

---

81 Este vorba de generalul-maior Ernest Dawley, comandantul Corpului 6 armată american, debarcat la sud de rîul Sele, care desparte ca o bisectoare ţărmul în formă de semilună al golfului Salerno. Unii istorici şi analişti militari apreciază că Dawley a căzut victimă erorilor comise de Clark şi încetinelii cu care înainta Montgomery (în ciuda ordinelor lui Alexander de a-şi accelera ritmul, la 13 septembrie Armata 8 britanică se mai afla încă la o depărtare de 50 de mile). — Nota trad.

dovadă a nemulţumirii faţă de activitatea lor, căci altfel comandantul ar fi elogiat, nu destituit. Acest efect, mai mult decât probabil, trebuie bine pus în balanţă cu îndoielnicul avantaj de a numi în postul rămas liber un alt ofiţer, poate lipsit de experienţă. Pe de altă parte însă, un comandant cu adevărat incapabil trebuie reperat cât mai repede şi înlăturat pe loc. Sunt în joc vieţile a mii de oameni, aşa că problema nu se mai pune de a face dreptate unui ofiţer, ci de a avea ca preocupare soarta celor mulţi şi dobândirea victoriei.

Din pricina depărtării la care se afla frontul de la Salerno de bazele noastre aeriene din Sicilia, ni se impunea cu o deosebită pregnanţă necesitatea de a cuceri repede aerodromurile de la Foggia. Pentru a facilita această operaţie, studiasem în prealabil o serie de planuri.

La sfârşitul campaniei din Sicilia am început să dislocăm şapte divizii – patru americane şi trei britanice – de pe teatrul de acţiuni militare din Mediterana în Anglia, în cadrul pregătirilor pentru marele asalt peste Canalul Mânecii. În lipsa acestei trupe pentru operaţiile în Italia, singura unitate de care mai dispuneam pentru o expediţie în călcâiul cizmei şi în porţiunea meridională a peninsulei, cu direcţia Foggia, era o divizie britanică aeropurtată. Locul stabilit pentru acţiunea de desant era Taranto, o bază navală pe care speram s-o obţinem în virtutea clauzelor de armistiţiu cu Italia şi unde forţele germane erau aproape inexistente. Dacă reuşeam să debarcăm acolo fie numai şi câteva formaţii mici, aveam şanse să ocupăm importantele aerodromuri de la Foggia repede şi cu pierderi minime.

Miza era valoroasă, dar, din păcate, cu excepţia câtorva nave de luptă, toate mijloacele noastre de transport maritim erau angajate în operaţia de la Salerno. Pe lângă aceasta, nedispunând nici de vehicule terestre, nici de tehnică grea de luptă, divizia aeropurtată nu era o formaţie deosebit de indicată pentru o acţiune de desant

care să necesite o lungă înaintare pe uscat. Am hotărât să ne mai încercăm norocul şi, de rândul acesta, amiralul Cunningham şi-a asumat o copleşitoare răspundere. Fără nicio şovăire – fără să ţină seama de eventualitatea unei trădări şi de pericolul câmpurilor de mine –, el a căzut de acord să intre cu escadra sa direct în rada portului Taranto pentru a aduce până în docuri Diviza 1 aeropurtată britanică. Operaţia s-a desfăşurat conform planului, la 9 septembrie, singura pierdere înregistrată fiind cea a unui brav crucişător britanic, care s-a lovit de o mină chiar în radă, scufundându-se împreună cu cei peste două sute de oameni aflaţi la bord.

Raportul oficial menţionează un incident dramatic survenit în cursul acţiunii:

„În după-amiaza de 9 septembrie, cuirasatul «Howe», însoţit de patru crucişătoare şi ducând la bord unităţi ale Diviziei 1 aeropurtate britanice, naviga pe canalul dragat de mine spre Taranto. Cu puţin înainte, escadra din Taranto a Flotei de luptă italiene ieşise din radă. Momentul când cele două formaţii s-au încrucişat a fost plin de încordare. Nu exista nicio garanţie că escadra italiană va respecta clauzele armistiţiului şi că, până în cele din urmă, nu va deschide focul asupra noastră. Dar ultimul gest de sfidare din partea amiralului Cunningham, făcut cu acelaşi sânge rece care a caracterizat dintotdeauna acţiunile acestui neîntrecut navigator, a rămas fără răspuns. Escadra italiană s-a pierdut în zare, îndreptându-se spre locul fixat pentru capitulare”.[82]

La capătul acestei operaţii debarcasem pe teritoriul Italiei continentale în trei locuri: golful Salerno, portul Taranto şi Reggio Calabria.

Crâncenele lupte de la Salerno au obligat pe inamic să aducă acolo trupe de pe frontul Armatei 8 britanice şi

---

82 Escadra din Taranto s-a îndreptat spre Malta, unde la 8 septembrie se refugiase grosul marinei militare italiene, care îşi avea baza la Spezia. - *Nota trad.*

Montgomery a putut să înainteze mai repede spre nord. La 16 septembrie, flancul său stâng a efectuat joncţiunea cu flancul drept al lui Clark imediat la sud de golful Salerno. Aripa dreaptă a Armatei 7 a înaintat, la rândul ei, pentru a face joncţiunea cu Divizia 1 aeropurtată, care îşi croia drum spre Foggia. Peste câteva zile, preţioasa pradă pe care o constituiau aerodromurile de acolo cădea în mâinile noastre. Clark a continuat să avanseze prin luptă spre Napoli, unde forţele sale şi-au făcut o intrare triumfală la 1 octombrie 1943[83].

Echipa mixtă de genişti şi de experţi în lucrări subacvatice de salvare, ale cărei realizări în materie de repunere în funcţiune a porturilor ne umpluseră mereu de uimire, s-a apucat îndată de treabă. Toate succesele sale de până atunci la Casablanca, Alger, Oran, Bizerta şi Palermo păreau nişte fleacuri în comparaţie cu rapiditatea şi eficienţa cu care a reparat instalaţiile portuare – după toate aparenţele, distruse şi inutilizabile – din Napoli. Cu refacerea acestei baze şi cu luarea în stăpânire a aerodromurilor de la Foggia ne atinsesem primele obiective majore ale campaniei din Italia. Principalul ţel al tuturor luptelor pe care aveam să le susţinem ulterior în această ţară era de a imobiliza forţele germane departe de zona asaltului principal, prevăzut pentru anul următor, peste Canalul Mânecii. Un al doilea scop era, bineînţeles, de a secătui permanent resursele naziştilor, obligându-i să trimită pe întortocheatele şi vulnerabilele căi de comunicaţii italiene diverse materiale şi rezerve pentru înlocuirea pierderilor. Un al treilea obiectiv era de natură politică: ameninţarea constantă pe care o făceam să planeze asupra Romei şi a centrelor industriale din nordul Italiei avea să dea naştere unei stări de nelinişte în Balcani şi în alte regiuni din Europa, scăzând moralul germanilor

83 La data cînd au intrat trupele americane (2 octombrie, după alţi istorici), oraşul Napoli fusese eliberat prin insurecţia victorioasă a locuitorilor săi. — Nota trad.

şi ridicându-l pe al nostru.

În esenţă însă, de atunci încolo campania din Italia a devenit o operaţie cu totul secundară, deşi rezultatele obţinute de ea au jucat un rol imens, aproape incalculabil, în înfrângerea efectivă a naziştilor. Era limpede, totuşi, că poarta de acces italiană nu se deschidea ca atare spre o cale favorabilă ofensivei hotărâtoare împotriva teritoriului german. Aceasta nu se putea realiza decât peste Canalul Mânecii, prin Franţa şi Ţările de Jos.

La începutul lui septembrie, imediat după capitularea Italiei, în estul bazinului mediteranean s-a creat o situaţie care nu numai că ne-a dat multă bătaie de cap, dar avea să constituie, încă multă vreme, subiectul unor dezbateri contradictorii. Importantele insule ale arhipelagului Dodecanez erau, în majoritatea lor, apărate de garnizoane italiene; de aceea, după armistiţiul acceptat de Badoglio, ele ar fi putut fi ocupate de noi aproape fără luptă. Cu condiţia de a convinge garnizoanele respective să le apere mai departe în numele aliaţilor, aveam posibilitatea să dobândim, cu minimum de efort, un uriaş avantaj strategic în această zonă.

Sesizând perfect situaţia, comandamentul aliat din Orientul Mijlociu, condus de generalul Sir Henry Maitland, a trimis mici detaşamente în insulele Dodecanezului, printre care Leros şi Rhodos, înregistrând astfel un prim succes. Foarte repede însă ne-am dat seama că trupele italiene nu mai aveau destulă vlagă pentru a lupta împotriva cuiva. Dacă doreau să păstreze insulele, aliaţii trebuiau să le apere ei înşişi, iar efectivele necesare nu puteau fi luate decât din cadrul forţelor angajate în crâncenele lupte din Italia.

Deoarece primul ministru Churchill ţinea foarte mult să trimitem întăriri în Dodecanez, statul meu major şi cu mine am studiat problema, cu sincera dorinţă de a-i face pe plac, dar am ajuns la concluzia că nu puteam oferi nimic altceva în afară de un sprijin aerian temporar.

Detaşarea unui număr prea mare de avioane şi, mai ales, dislocarea unor trupe de uscat în acea zonă ar fi dăunat în mod grav – poate că ar fi fost chiar fatală – bătăliei pe care o duceam în Italia. Pe de altă parte, întăririle pe care le-am fi trimis în estul Mediteranei nu ar fi avut, probabil, efective suficiente pentru a păstra insulele.

Insistenţele primului ministru britanic de a întreprinde ceva pentru a veni în ajutorul Dodecanezului au luat asemenea proporţii, încât ni s-a ordonat să ţinem o consfătuire cu comandanţii şefi din Orientul Mijlociu. Ne-am întâlnit cu toţii în Tunisia, unde convocasem pe comandanţii şefi ai forţelor de uscat, navale şi aeriene de la cartierul meu general.

A fost cea mai simplă şi mai puţin controversată conferinţă dintre toate cele similare la care am participat în timpul războiului. Am prezentat în linii mari situaţia de ansamblu aşa cum o vedeam noi şi am anunţat hotărârea pe care o luasem şi care rămânea definitivă, afară de cazul când ar fi fost anulată de Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore. În esenţă, se stabilea că nu era indicat să dislocăm forţe de pe frontul italian şi că nu puteam şi nu aveam să facem nimic în problema Dodecanezului. După părerea mea, deşi insulele aveau o considerabilă importanţă strategică, păstrarea lor nu se compara, pe planul valorii militare, cu un rezultat favorabil al bătăliei din Italia. Toţi ofiţerii prezenţi la consfătuire şi-au exprimat deplinul acord cu concluziile mele, deşi ele reprezentau o mare deziluzie pentru comandanţii din Orientul Mijlociu, fiind, totodată, o pilulă foarte amară pentru Churchill. Am adus aceste concluzii la cunoştinţa Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore, care a subscris la decizia mea. În scurt timp, inamicul a ocupat din nou insulele.

Încă de la începutul debarcării în Sicilia ne revenise o nouă sarcină, aceea de a guverna populaţia unui teritoriu ocupat. Ofiţeri cu o pregătire specială în materie de „probleme cetăţeneşti” – unii americani, alţii britanici –

însoţeau forţele de asalt şi înaintau pas la pas cu acestea, pentru a prelua din mâinile trupelor combatante misiunea de mare răspundere de a cârmui populaţia civilă.

Contingentul american îşi făcuse ucenicia la şcoala din Charlottesville (statul Virginia). Ulterior, grupuri de ofiţeri – atât britanici, cât şi americani – din cadrul guvernământului militar şi-au continuat pregătirea în Africa de Nord. Ei lucrau sub controlul unei secţii speciale a cartierului meu general.

Sănătatea publică, administraţia, igiena publică, agricultura, industria, transporturile şi o sută de alte activităţi fireşti ale colectivităţilor umane se aflau sub supravegherea şi îndrumarea acestor ofiţeri. Sarcina lor era dificilă, dar extrem de importantă, nu numai pe plan umanitar, ci şi pentru succesul armatelor noastre. Orice comandament are nevoie de linişte şi ordine în spatele frontului, altfel trebuie să repartizeze o parte din unităţi pentru a proteja reţelele de transmisiuni şi comunicaţii, a păzi depozitele şi convoaiele şi a reprima activitatea subversivă.

Era o îndatorire nouă pentru noi şi, în ciuda unor greşeli inevitabile, ea a fost îndeplinită admirabil, dându-ne prilejul să câştigăm experienţă şi să învăţăm lecţii în vederea misiunilor şi mai grele din acelaşi domeniu care ne aşteptau în Italia şi Germania.

CERCETARE PRINTRE RUINE

«Pe teritoriul Germaniei... s-a așternut un covor de pustiire și jale: podurile erau rupte, orașele în ruine...» (p. 37)

O patrulă de infanterie traversează localitatea Zweibrücken.

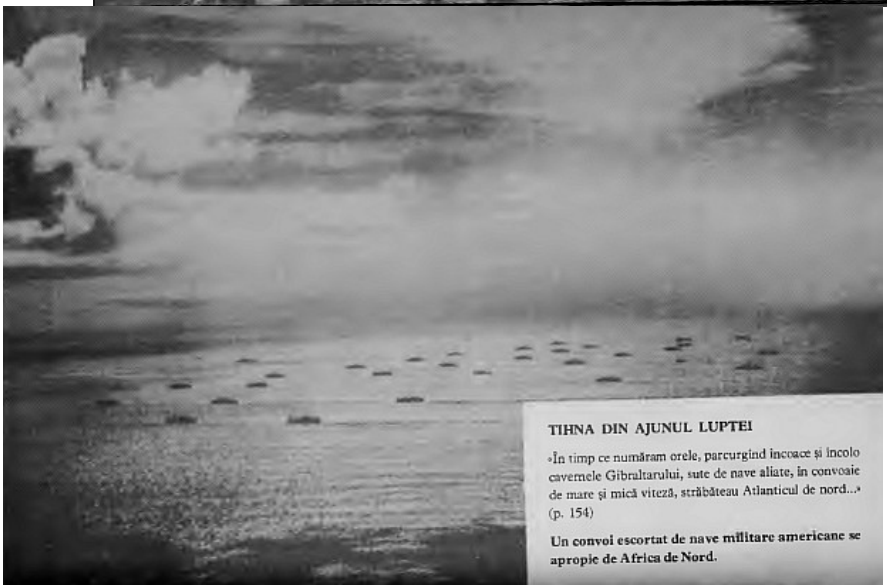

TIHNA DIN AJUNUL LUPTEI

«În timp ce număram orele, parcurgînd încoace și încolo cavernele Gibraltarului, sute de nave aliate, în convoaie de mare și mică viteză, străbăteau Atlanticul de nord...» (p. 154)

Un convoi escortat de nave militare americane se apropie de Africa de Nord.

CUCERITORI ÎN ȘIR INDIAN

«Înaintînd de la Palermo spre est... singurul drum disponibil era de gen «rafă», o bîtă nisă în falezâ, întreruptă de numeroase poduri și podețe, pe care inamicul, retrăgîndu-se prin luptă, le distrugea sistematic» (p. 252)

Infanteriști înaintînd de-a lungul falezei siciliene.

BOMBARDIERELE FAC PRĂPĂD

În Italia, «atacurile frontale împotriva dispozitivului german din inima munților progresau încet și erau extrem de costisitoare» (p. 295-296).

Încă de la începutul bombardamentului, trimbele de fum învăluie Monte Cassino.

LICHIDAREA UNUI SNAIPER

«Ostașul american instruit posedă calități aproape lărei pereche. Datorită spiritului de inițiativă și inventivității sale, precum și facultății de a se adapta la condiții noi și ingeniozității cu care se descurcă în împrejurări grele...» (p. 569)

În Normandia, tunul antitanc joacă un rol nou.

NOROIUL — ALIATUL AXEI

«Un ostaș a spus într-un rînd «Vremea este totdeauna neutră». Nimic mai puțin adevărat» (p. 330). În Tunisia, în Italia și pe continentul european, noroiul a reprezentat o barieră greu de trecut, în calea înaintării aliaților.

Pînă și jeep-ul cădea victimă noroiului din Italia.

ÎN SPATELE DUNEI — EUROPA

«Veți pătrunde pe continentul european și... veți executa operații având drept scop să ajungeți până în inima Germaniei și să-i distrugeți forțele armate» (p. 312).

Trupele de asalt ajung pe plajele Normandiei în ziua Z.

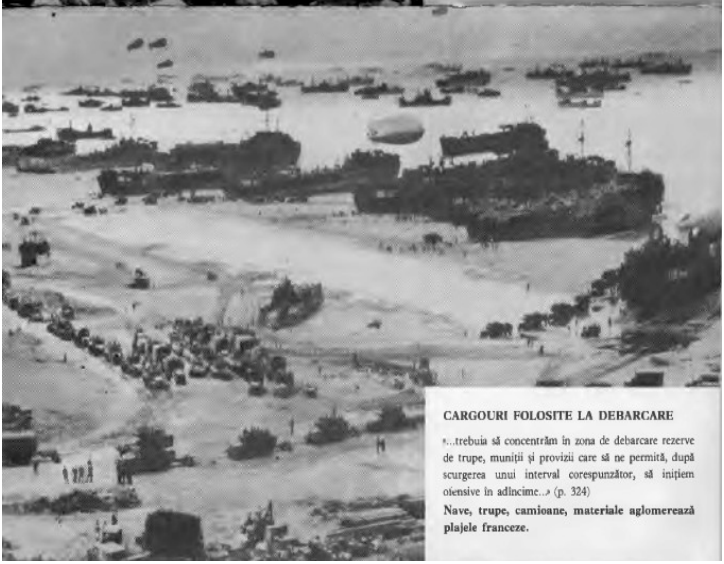

CARGOURI FOLOSITE LA DEBARCARE

«...trebuia să concentrăm în zona de debarcare rezerve de trupe, muniții și provizii care să ne permită, după scurgerea unui interval corespunzător, să inițiem ofensive în adâncime...» (p. 324)

Nave, trupe, camioane, materiale aglomerează plajele franceze.

PUSTIETATEA CÎMPULUI DE LUPTĂ

«...precumpănește un sentiment de singurătate... mai fiecare individ cade pradă spaimei și panicii, la gîndul că e destul să se miște sau să se facă văzut, pentru ca moartea să-l secere într-o clipită» (p. 420)

Tunurile germane de 88 mm trag în trupele aliate aeropurtate, lîngă Arnhem.

IZOLAȚI, APOI ANIHILAȚI

«...luptele de anihilare nu sînt posibile decît împotriva unei grupări izolate din întreaga forță a inamicului. Distrugînd podurile, căile ferate, șoselele și canalele, aviația tinde să izoleze trupele atacate...» (p. 431)

Depoul de cale ferată din Ulm, după raidul din decembrie 1944.

PĂRTAȘI LA VICTORIE

«Rușii sînt generoși. Le place să invite oaspeți și să facă daruri... În ochii mei, rusul obișnuit are o pronunțată asemănare cu așa-numitul «american mijlociu» (p. 588).

Apusul și Răsăritul în sărbătoare, la Torgau.

DIRECȚIA SPRE CASĂ, CU DUBLĂ ÎNCĂRCĂTURĂ

Planul prevedea: «...un om va trebui să doarmă ziua, pentru ca altul să-i poată folosi cușeta în timpul nopții... Niciodată nu mi-a ajuns la ureche o plîngere a vreunuia dintre ei...» (p. 539—540).

Pachebotul «Queen Elizabeth» aduce ostașii americani acasă.

A SUPRAVIEȚUIT BOMBELOR ȘI LUI HIT

Dar nici un edificiu, oricît de sfînt, nu va supravă războiului atomic. «...pînă și ruinele rămase de pe bombardării Germaniei nu ne-au mai adresat, p decît un palid avertisment despre ceea ce ar put însemne un viitor război pentru locuitorii Pămîn (p. 572).

Catedrala din Köln se înalță printre ruine.

Capitolul al XI-lea
Conferinţa de la Cairo

În timp ce luptele din vara şi toamna anului 1943 erau în toi, ni s-a dat de ştire că preşedintele Roosevelt şi primul ministru Churchill, împreună cu suitele lor de colaboratori, se pregăteau pentru o nouă întâlnire, de data aceasta lângă Cairo. Pe atunci, Egiptul nu se afla în

limitele teatrului nostru de operaţii militare, dar, în afară de misiunea de a ne ocupa de securitatea participanţilor în cursul trecerii lor prin zona de care răspundeam, ni s-a ordonat să asigurăm sedii protejate împotriva tuturor riscurilor pentru şedinţele preliminare şi pentru cazarea diferitelor persoane. Ca de obicei, o puzderie de agenţi ai serviciului secret au împânzit fiecare localitate unde preşedintele urma să se oprească, fie şi pentru scurtă vreme, împreună cu membrii statului meu major, ei au început să desfăşoare activitatea de „cercetare”, având drept scop să garanteze securitatea lui Roosevelt, dar ducând, totodată, în mod inevitabil la anunţarea cu surle şi trâmbiţe a sosirii sale.

Secretul care învăluia planurile legate de conferinţă a fost deconspirat, după cât se pare, fie la Washington, fie la Londra, şi guvernele noastre erau foarte îngrijorate de imensul număr de comentarii apărute în presa mondială, printre care câteva detalii jenant de exacte publicate de ziarele din Cairo. Chiar şi după ce preşedintele Statelor Unite şi primul ministru al Marii Britanii au pornit la drum, Washingtonul şi Londra ne-au propus o radicală modificare a programului. Departamentul de Război ne-a sugerat ca locul conferinţei să fie mutat în Malta sau, dacă era posibil, chiar la Khartoum. Povara răspunderii ce ne revenea de a garanta securitatea lui Roosevelt şi Churchill creştea considerabil la gândul că orice adept fanatic al nazismului era la curent cu toate mişcările lor. După matură chibzuinţă însă am recomandat stăruitor preşedintelui să nu modifice cu nimic planul iniţial. Consideram că, dacă nu eram în stare să punem la adăpost de orice pericol pe participanţii la conferinţă după ce luasem toate măsurile imaginabile de asigurare – inclusiv îngrădirea unor perimetre cu garduri de sârmă ghimpată, păzite de numeroase santinele, precum şi amplasarea unor baterii de artilerie antiaeriană –, atunci nu am fi izbutit decât să sporim riscurile mutându-ne brusc în altă parte, unde

pregătirile nu mai puteau fi la fel de minuţioase. Pentru o escală-surpriză de o zi sau două ne-ar fi convenit aproape orice loc, dar securitatea unei conferinţe care urma să dureze câteva săptămâni putea fi asigurată numai prin pregătirile cele mai serioase.

Sosind în bazinul mediteranean înaintea lui Roosevelt, Churchill a avut o întrevedere cu mine în Malta, unde am purtat o lungă convorbire. După multe dezbateri, primul ministru s-a declarat de acord cu mine că era mai cuminte să respectăm planul iniţial al conferinţei şi a trimis preşedintelui o radiogramă în acest sens.

Churchill era însoţit de statul său major militar, ceea ce mi-a dat prilejul să-mi petrec toată ziua revăzând o serie de teme importante atât pentru operaţiile în curs, cât şi pentru cele viitoare.

Ca de obicei, Churchill spunea lucruri interesante şi spirituale. Nu am mai avut niciodată de-a face cu cineva capabil să întreţină o atmosferă atât de însufleţită printre comeseni. Comentariile sale pe marginea evenimentelor şi a personalităţilor erau incisive şi sarcastice, adesea extrem de amuzante. Aştepta cu mult entuziasm întâlnirea cu preşedintele Roosevelt, la care, după spusele lui, găsea totdeauna sursele de inspiraţie pentru a aborda problemele războiului şi ale păcii ce avea să urmeze. Primul ministru a zăbovit îndelung asupra unuia dintre subiectele lui favorite – importanţa unui atac împotriva Germaniei prin „pântecele moale” al Europei şi deci necesitatea de a menţine ritmul ofensivei noastre în Italia şi de a-i lărgi cadrul, cuprinzând o mare parte din litoralul septentrional al Mediteranei. În bazinul acesteia, el vedea mereu posibilităţi uriaşe şi hotărâtoare, pe când planul unei debarcări peste Canalul Mânecii îl lăsa rece. Cât de frecvent l-am auzit spunând în legătură cu perspectivele operaţiei „Overlord”:

— Trebuie să avem grijă ca nu cumva sângele tinerilor americani şi englezi să înroşească fluxul mării, iar

trupurile lor să acopere ţărmul.

Nu mă puteam debarasa de sentimentul că opiniile lui Churchill erau influenţate inconştient de două considerente care ieşeau din cadrul imediat al problemei militare. Nu mă bizuiam pe nimic concret pentru a-mi justifica acel sentiment, ştiu doar că nu eram singurul care se întreba din când în când ce pondere prezentau pentru el cele două considerente. Era vorba, în primul rând, de preocuparea sa, în calitate de lider politic, pentru viitorul Balcanilor. Aveam toată înţelegerea pentru această preocupare, dar ca ostaş mă feream ca de foc de asemenea criterii în orientarea propriei mele atitudini. În al doilea rând, exista la Churchill un fel de impuls lăuntric de a reabilita concepţiile sale strategice din primul război mondial, când fusese principalul promotor al campaniei din peninsula Gallipoli[84]. Mulţi specialişti erau de acord că debarcarea de acolo eşuase mai mult din cauza erorilor de execuţie decât dintr-un calcul greşit al posibilităţilor sale. Uneori aveam impresia că primul ministru ţinea morţiş să profite de cel de-al doilea război mondial pentru ca acest punct de vedere să fie acceptat de toată lumea.

În străvechiul palat al cavalerilor de Malta, Churchill ne-a decorat, pe Alexander şi pe mine, cu o medalie specială pe care ne-o trimisese regele Angliei şi din care nu aveau să se mai toarne altele la fel. Lucrurile s-au petrecut fără nicio ceremonie, ceea ce l-a determinat pe unul dintre oaspeţi să remarce că un astfel de eveniment în acelaşi palat cu patru sute de ani mai înainte ar fi oferit

---

84 La 25 aprilie şi 6—8 august 1915, trupe australiene şi neozeelandeze au debarcat în peninsula Gallipoli, la vestul strîmtorii Dardanele, în tentativa de a scoate Turcia din război şi de a asigura comunicaţiile maritime cu Rusia. Pregătită defectuos şi executată lamentabil, operaţia s-a soldat cu un grav eşec, înregistrînd pierderea a 252 000 de ofiţeri şi soldaţi ; aliaţii au trebuit să se retragă, evacuîndu-şi ultimele contingente la 6—8 ianuarie 1916. Socotit unul dintre principalii vinovaţi, Winston Churchill a trebuit să-şi d*a demisia din postul de prim lord al Amiralităţii. — Nota trad

garnizoanei din insulă ocazia să petreacă zile de-a rândul în turniruri, alaiuri sărbătoreşti şi alte îndeletniciri tumultuoase.

La scurt timp după aceea am fost convocat în întâmpinarea lui Roosevelt, care sosea, pe calea mării, la Oran. Acolo l-am îmbarcat într-un avion şi l-am dus la o vilă de pe litoralul tunisian, care, printr-o coincidenţă, era cunoscută prin partea locului sub numele de „Casa albă". La acea dată, preşedintele avea un aer sănătos, optimist şi plin de încredere. El a rămas o zi în plus pentru a vizita câmpurile de luptă din Tunisia şi, în timp ce le parcurgea, a făcut tot felul de ipoteze în jurul posibilităţii ca tot pe acele meleaguri să se fi desfăşurat bătăliile din antichitate, mai ales cea de la Zama[85]. După câte ştiam noi doi, istoricii nu identificaseră niciodată cu precizie locul respectiv, dar, ţinând seama de elefanţii pe care îi utilizaseră cartaginezii, eram siguri că trebuia să se fi aflat într-o câmpie plată, şi nu în munţii unde se desfăşuraseră cele mai multe dintre luptele noastre. Gustul pentru istorie al preşedintelui şi frecventele sale referiri la evenimentele trecutului făceau şi mai atractive convorbirile cu el pe teme militare. Acelaşi lucru se putea spune despre George Patton şi Winston Churchill.

În timp ce Roosevelt îşi lua prânzul împreună cu fata din Corpul auxiliar feminin care îi servea drept şofer, m-am îndepărtat puţin pentru a examina nişte tancuri incendiate. La înapoiere, el m-a întrebat:

— Ike, dacă în urmă cu un an ai fi vrut să pariezi că astăzi preşedintele Statelor Unite va prinzi la o margine de drum în Tunisia, pe cât te-ai fi încumetat să pui rămăşag?

Plecând de la acest punct, gândul i s-a îndreptat spre extraordinarele evenimente ale anului care tocmai se

---

85 Bătălia de la Zama a avut loc în anul 202 î.e.n. între romani, conduşi de Scipio Africanul, şi cartaginezi, în frunte cu Hanibal. soldîndu-se cu înfrîngerea acestora din urma, din rîndul cărora au murit 20 000, iar 10 000 au fost luaţi prizonieri. — Nota trad.

încheia, spunându-mi, la început, cât de dezamăgit fusese că debarcarea în Africa avusese loc puţin după – în loc de puţin înainte de – alegerile din 1942. Mi-a vorbit despre Darlan, Boisson şi Giraud, apoi despre Italia şi Mussolini, precum şi despre neliniştea pe care o resimţise în perioada contraofensivei inamice de la Kasserine. Mi-a relatat unele împrejurări când fusese în dezacord cu Churchill, dar a adăugat, grav şi aproape cu emoţie:

— Nimeni nu şi-ar putea dori un aliat mai bun şi mai dârz decât acest bătrân conservator.

Roosevelt dădea impresia că se distra de minune, dar amintirile sale au fost întrerupte de un agent din serviciui secret, care s-a apropiat de el pentru a-i spune:

— Domnule preşedinte, stăm aici de prea multă vreme. Ar trebui s-o pornim.

— Ce noroc pe dumneata că nu ai, ca mine, atâţia şefi pe cap! – mi-a spus Roosevelt zâmbind.

Serviciul secret adusese energice obiecţii împotriva prezenţei preşedintelui pe fostele câmpuri de luptă, dar eu cunoşteam atât de bine condiţiile locale, încât am considerat că excursia nu prezenta niciun pericol. Fiind vorba de o deplasare efectuată prin surprindere, despre care nimeni nu fusese prevenit, securitatea oaspetelui nostru, departe de a suferi vreo ştirbire, nu avea decât de câştigat.

Pentru a oferi generalului Marshall şi amiralului King răgazul să mai scape puţin din chinga inevitabilelor restricţii ale oricărei călătorii împreună cu o suită prezidenţială, i-am invitat să stea în vilişoara mea din Cartagina. Amândoi şi-au exprimat fără rezerve plăcerea de a beneficia de o seară liniştită. Ambii mi s-au părut perfect sănătoşi şi într-o excelentă stare de spirit. Într-o discuţie înainte de cină, amiralul King a abordat subiectul viitorului comandament al operaţiei „Overlord”, spunându-mi că, în primele lor convorbiri, preşedintele Statelor Unite şi primul ministru al Marii Britanii conveniseră ca

comanda supremă să fie încredinţată unui ofiţer englez, poate pentru că în Mediterana conducerea aparţinea deja unui american. Ulterior însă, când şi-a dat seama că efectivele americane în „Overlord” vor precumpăni, până la urmă, asupra celor britanice, Roosevelt a ajuns la concluzia că opinia publică va reclama un comandant american. El l-a informat în acest sens pe Churchill, care a căzut de acord, deşi aceasta îl punea într-o situaţie cam jenantă faţă de Alan Brooke, căruia apucase să-i promită comanda.

În acelaşi timp, preşedintele spusese primului ministru că, dat fiind acest aranjament, era logic ca în Mediterana comandamentul să revină englezilor, deoarece acolo urma ca trupele din Imperiul britanic să furnizeze grosul efectivelor de uscat şi navale. Pentru moment, Roosevelt era decis să numească pe Marshall la conducerea operaţiei „Overlord”, în ciuda stăruitoarei şi presantei opoziţii a lui King şi a altora, care se temeau de consecinţele ieşirii generalului din Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore.

În timpul expunerii făcute de amiral, generalul Marshall, cu un aer stânjenit, a păstrat cea mai deplină tăcere. Amiralul King a avut amabilitatea să adauge că, numai datorită faptului că eu eram cel desemnat să iau locul lui Marshall la Washington, putea să privească proiectul fără un sentiment de consternare Dar, după părerea lui, era o greşeală să schimbi între ei componenţii de bază ai unei echipe învingătoare şi avea de gând să mai prezinte o dată preşedintelui argumentele sale.

În Malta, cu câteva zile mai înainte, Churchill îmi vorbise şi el de această problemă. Era însă prima oară când auzeam pe un american discutând despre comandamentul operaţiei „Overlord” altfel decât pe bază de zvonuri şi speculaţii. Cele relatate de amiralul King coincideau în cele mai mărunte detalii cu spusele primului ministru, aşa încât le-am considerat drept înştiinţarea

cvasioficială că va trebui curând să părăsesc comandamentul teatrului de operaţii militare pentru a mă înapoia la Washington.

În treacăt fie zis, deşi dezamăgit că „Overlord” nu va fi condus de Brooke, Churchill îmi vorbise cu o satisfacţie fără margini despre perspectiva numirii lui Marshall.

— E hotărârea preşedintelui – mi-a declarat el.

— Noi, englezii, vă vom accepta bucuroşi fie pe dumneavoastră, fie pe Marshall. Numirea lui – a continuat primul ministru – constituie o garanţie că guvernul american va investi toate resursele sale în această acţiune.

Apoi s-a grăbit să adauge că Washingtonul „a procedat totdeauna aşa”, dar acum, ţinând seama de personalitatea viitorului comandant suprem, o va face cu şi mai mare intensitate. Atent, ca de obicei, să nu jignească amorul propriu al cuiva, Churchill m-a asigurat că era încântat de rezultatele obţinute până acum în Mediterana, dar şi-a exprimat convingerea că voi înţelege cât de chibzuită era măsura de a trece conducerea acestui teatru de război în mâinile unui englez, de vreme ce un american va comanda operaţia principală peste Canalul Mânecii.

În dimineaţa care a urmat convorbirii mele cu amiralul King, preşedintele Roosevelt mi-a pomenit pe scurt despre viitorul comandament al operaţiei „Overlord” şi, până la urmă, am reuşit să înţeleg că această problemă prezenta un imens interes pentru oficialităţile şi opinia publică din ţară. Preşedintele nu a făcut nicio aluzie la decizia sa finală, mărginindu-se să-mi spună că se îngrozea la gândul că nu-l va mai avea pe Marshall la Washington.

— Dumneata şi cu mine ştim cum îl chema pe şeful Marelui Stat-Major în războiul de secesiune, dar, cu excepţia militarilor de carieră, puţini americani cunosc numele lui. Numai că este primejdios să faci schimbări într-o echipă învingătoare, a adăugat el, ca şi cum ar fi gândit cu glas tare.

M-am mulţumit să-i declar că mă voi strădui să fac

tot ce pot în funcţia în care guvernul va găsi de cuviinţă să mă folosească.

În ziua următoare, Roosevelt şi suita sa au plecat la Cairo, lăsându-mi dispoziţia să viu şi eu acolo peste două, trei zile, pentru a participa la conferinţă. Însoţit de principalii mei colaboratori, cu excepţia lui Alexander, care era bolnav, am pornit spre capitala Egiptului, pentru a ne expune părerea cu privire la forţele noastre în bazinul mediteranean.

Astfel de călătorii îmi dădeau posibilitatea să ofer o vacanţă celor care alcătuiau personalul meu auxiliar. În mod normal, acestor oameni nu le rămânea aproape nimic de făcut în absenţa mea de la Marele Cartier General, aşa că invitam cu mine cât de mulţi încăpeau în avion. Drept urmare, vestea unui voiaj spre o destinaţie îndepărtată era primită totdeauna cu multă satisfacţie, deoarece însemna că patru până la şase dintre ei vor petrece un mic concediu, vizitând locuri exotice şi văzând privelişti interesante. Ofiţeri, soldaţi şi membre ale Corpului auxiliar feminin au profitat de câteva ocazii bine meritate, care altfel nu li s-ar fi ivit niciodată.

În măsura în care se puteau înregistra divergenţe de opinii în materie de strategie între britanici şi americani la Conferinţa de la Cairo, eu şi colaboratorii mei am constatat că englezii se pronunţau şi acum în favoarea campaniei din Mediterana, pe care voiau s-o continue viguros, cu toate forţele disponibile, chiar dacă aceasta ar fi dus la o nouă întârziere în declanşarea operaţiei „Overlord”. Americanii, dimpotrivă, refuzau să accepte cea mai mică sustragere din efectivele destinate ofensivei care urma să se desfăşoare la începutul verii următoare dincolo de Canalul Mânecii. Reprezentanţii Statelor Unite insistau ca toate proiectele în legătură cu bazinul mediteranean să fie examinate exclusiv prin prisma eventualului folos pe care ele le-ar fi putut aduce debarcării în Franţa. Pe de altă parte, englezii erau de părere că o concentrare maximă pe

frontul italian avea şanse să ducă la un succes neaşteptat, care ar fi făcut din „Overlord” fie ceva inutil, fie o simplă acţiune de curăţire.

Churchill şi unii dintre consilierii săi militari priveau încă planul de debarcare în Franţa cu suspiciuni abia voalate. Din atitudinea lor reieşea că, pentru a evita gravele riscuri suplimentare pe care le implica o nouă operaţie de desant maritim, era suficient să investim în bazinul mediteranean toate resursele noastre terestre, aeriene şi navale. Cu alte cuvinte, lăsau britanicii să se înţeleagă, depunând eforturi sporite pe frontul din Italia, debarcând în Iugoslavia, ocupând Creta, insulele Dodecanezului şi Grecia, am fi dat o grea lovitură Germaniei, fără a mai înfrunta primejdiile inerente unui atac de mare anvergură în Europa de nord-vest. Propriul meu stat-major – inclusiv ofiţerii englezi din cadrul său – continua însă, ca şi mine, să adere la punctul de vedere stabilit cu un an şi jumătate mai înainte, şi anume că numai o operaţie efectuată peste Canalul Mânecii putea să concentreze toate forţele noastre şi să dobândească rezultate hotărâtoare.

Debarcarea în Normandia înfăptuindu-se ulterior cu succes, fără pierderi excesiv de mari, este lesne ca astăzi să treci cu vederea foarte autenticele riscuri şi pericole pe care le prezenta planul operaţiei. Dacă am fi suferit o înfrângere zdrobitoare în Franţa, cei ce critică actualmente rezervele unora faţă de „Overlord” ar condamna la fel de necruţător pe cei ce au stăruit în favoarea debarcării. Adversarii acesteia se temeau de o reeditare a războiului de tranşee din 1914 – 1918. Pentru britanici, amintirea luptelor de lângă Passchendaele şi de pe creasta Vimy[86] era încă vie şi dureroasă. Nimeni dintre

86 britanicii şi francezii au declanşat o ofensivă care a durat pînă la 10 noiembrie. Aliaţii au reuşit să înainteze numai 5 mile, englezii pierzînd aproximativ 300 000 de oameni, francezii — 8 258, iar germanii — 260 000. — Nota trad.

noi nu dorea ca asemenea experienţe să se repete. În plus, raidul de la Dieppe din vara anului 1942 nu făgăduia deloc o debarcare uşoară pe ţărmul francez. Efectuat de o puternică formaţie canadiană, raidul se soldase cu un ridicat procent de pierderi[87]. De pe urma lui am tras o serie de învăţăminte care mai târziu ne-au prins bine, dar preţul plătit de canadieni încă ne mai stătea pe suflet.

Sensibilizaţi de asemenea experienţe ale trecutului, unii – printre care şi câţiva americani – s-au lăsat tentaţi de ideea că era mai înţelept să evităm riscurile unei traversări a Canalului Mânecii, intensificând în schimb, până la limita capacităţilor aliate, campania în Italia şi în restul bazinului mediteranean.

Adaug, totuşi, că nu l-am auzit niciodată pe Churchill cerând sau propunând să renunţăm cu desăvârşire la „Overlord". După câte îmi puteam da seama, el era convins că, odată şi odată, într-un viitor imprecis, aliaţii vor întreprinde expediţia peste Canalul Mânecii. În acelaşi timp însă aprecia că trebuia să atacăm energic pe alte fronturi, până în ziua când inamicul va fi silit să-şi retragă majoritatea trupelor din Europa de nord-vest, permiţându-ne să debarcăm acolo uşor şi fără riscuri.

În numele Marelui Cartier General Aliat am expus la Conferinţa de la Cairo un alt punct de vedere, şi anume că, aşa cum stipulau ordinele primite de noi, ţelurile imediate ale campaniei din Italia fuseseră atinse odată cu capturarea aerodromurilor de lângă Foggia şi cu intrarea în Napoli, port care satisfăcea necesităţile noastre de asigurare tehnico-materială. Eram de acord că armatele aliate din Mediterana ar fi adus cel mai substanţial ajutor cu putinţă viitoarei ofensive din nord-vestul Europei dacă

87 La 29 august 1942, 5 000 de ofiţeri şl soldaţi, în majoritate canadieni, dar şi cu participare britanică, au întreprins un raid împotriva portului francez Dieppe, ocupat de naziști. După o luptă scurtă şi sîngeroasă, atacatorii au pierdut 3 350 de morţi şi răniţi, 28 de tancuri şi cîteva nave de desant, supravieţuitorii fiind nevoiţi să s«* rf'trnpă In p-nM. — Kvic irotL

ar fi putut ajunge repede până în valea Padului, unde să-şi concentreze forţele pentru a ameninţa inamicul cu pătrunderea noastră în Franţa pe drumurile de munte ale Rivierei. Tot de acolo mai aveam posibilitatea să înaintăm spre nord-est, în direcţia Triest şi defileul Ljubljana, până în Austria, fiind, totodată, în stare să lansăm, pe căile maritime cele mai scurte, operaţii de desant maritim în sudul Franţei sau pe ţărmul Mării Adriatice. După părerea noastră însă, nu am fi fost în stare să înaintăm până în valea Padului în cursul iernii 1943 – 1944 decât cu condiţia să oprim imediat dislocarea în Anglia a trupelor noastre din bazinul mediteranean, unde să concentrăm la maximum forţele aliate. Numai cu efectivele pe care le aveam pe atunci în vedere nu consideram că vom reuşi să ajungem în valea Padului înainte ca sezonul de vară să permită din nou efectuarea de operaţii terestre, aeriene şi navale.

În concluzie, pe frontul din Mediterana era necesar să ne mulţumim cu un obiectiv mai modest, căci, pentru a asigura ocuparea văii Padului, ar fi trebuit să reţinem de la plecarea în Anglia trupe atât de numeroase şi tehnică de luptă de o importanţă atât de vitală, încât operaţia „Overlord” nu ar mai fi putut fi întreprinsă în primăvara anului 1944.

Recomandarea pe care am făcut-o Conferinţei de la Cairo a fost, ca şi în alte dăţi, să nu angajăm nicio acţiune în Mediterana decât dacă ea reprezenta un sprijin direct pentru „Overlord” şi să accelerăm cât mai mult regruparea forţelor noastre în Anglia, potrivit planului. Fireşte, în bazinul mediteranean trebuia să reţinem efective suficiente pentru a păstra ceea ce cucerisem şi a sili pe nazişti să-şi imobilizeze în zonă un număr considerabil de soldaţi.

Acesta a fost programul adoptat de Conferinţa de la Cairo, aşa că transportul de trupe şi tehnică de luptă spre Marea Britanie a continuat fără întrerupere. Totuşi, ni s-a

atras atenţia asupra valorii psihologice pe care urma să o aibă intrarea noastră în Roma, punct pe care Churchill l-a subliniat stăruitor.

Din nou am avut prilejul să mă întreţin în particular cu preşedintele Roosevelt, care, în cursul unei asemenea întâlniri, m-a decorat, fără nicio ceremonie, cu Legiunea de Merit. Discuţiile sale se axau mai mult asupra problemelor postbelice decât ale celor privind operaţiile din viitorul apropiat. Mi-a înfăţişat opiniile sale în legătură cu ocuparea Germaniei după victorie şi a plecat urechea cu simpatie la teza mea că ocupaţia va trebui să devină sarcina unor organe civile de guvernământ, imediat ce exigenţele războiului o vor permite. Preşedintele a menţionat doar în treacăt situaţia politică internă a Statelor Unite, mărginindu-se să-mi spună că, oricât de mult îşi dorea să devină iar un simplu cetăţean, trebuia, pare-se, să candideze din nou la preşedinţie.

Într-o seară, generalul Marshall m-a invitat pe mine şi pe alţi câţiva ofiţeri la cină. A fost o masă excelentă, tipic americană, cu curcan şi cu tot ce se mai serveşte de obicei împreună cu această pasăre. Pe când oaspeţii se pregăteau de plecare, unul dintre ei i-a spus generalului Marshall:

— Vă mulţumesc din suflet pentru minunata cină de Ziua recunoştinţei[88].

M-am uitat, uluit, de jur-împrejurul meu:

— Iată ce-i în stare să facă războiul dintr-un om. Habar nu aveam că azi este Ziua recunoştinţei.

O întâmplare agreabilă pe plan personal care s-a petrecut cu ocazia călătoriei la Cairo a fost ordinul primit din partea şefului Marelui Stat-Major de a-mi lua două zile de odihnă şi recreaţie. Am profitat de ele pentru a face o

88 Sărbătoare oficială în Statele Unite (ultima joi a lunii noiembrie), în amintirea primilor coloniști britanici care au traversat cu bine Oceanul Atlantic pentru a se stabili ; e teritoriul actualului stat Massachusetts. Curcanul este £? mâncare tradiţională în această zi, — Nota trad.

vizită în goană la Luxor, unde Egiptul antic înălţase cetatea Tebei, şi o plimbare de câteva ore la Ierusalim şi Betleem. Era primul meu contact cu aceste părţi ale lumii şi, mai mult decât orice altceva în cursul războiului, viul interes cu care am contemplat vestigiile civilizaţiilor străvechi mi-a descătuşat fugitiv mintea de necontenitele preocupări în legătură cu problemele militare.

Capitolul al XII-lea
Italia

De la Cairo, preşedintele Roosevelt şi suita sa de consilieri şi-au continuat drumul spre Teheran, în vreme ce eu m-am întors la teatrul meu de operaţii militare. Statul-major înaintat era tocmai în curs de mutare la Caserta, un orăşel lângă Napoli. Se punea la punct, într-un ritm accelerat, planul de a transfera tot acolo în întregime Marele Cartier General, schimbare pe care o consideram necesară, căci mă aducea mai aproape de linia frontului, în afară de aceasta, treburile noastre în Africa nu mai prezentau atâta importanţă, deoarece acum necesităţile de a recurge la porturile acestui continent se reduceau necontenit, pe măsură ce transporturile maritime plecate din Statele Unite şi Marea Britanie puteau ajunge direct în porturile italiene ocupate. Un alt obiectiv al mutării era de a permite concentrarea masivă a sistemelor de comandă şi asigurare tehnico-materială în apropiere de câmpul de luptă. În sfârşit, mutarea cartierului general se recomandă de fiecare dată când personalul său se „oploşeşte” aşa ca cel de la Alger, adică atunci când ofiţerii de stat-major se lasă prea absorbiţi de avantajele unui trai dus la mare distanţă de trupele din linia întâi şi de adevăratele probleme ale războiului.

O inspecţie făcută imediat de-a lungul întregului front mi-a dovedit încă o dată cât de întemeiată era previziunea noastră că operaţiile în Italia pe timpul iernii vor avea de înfruntat gigantice piedici şi dificultăţi, mai ales pentru că nu vor beneficia de sprijinul continuu cu foc

al marelui nostru atu – o forţă aeriană covârşitor superioară celei inamice. Ştiam că, pentru a susţine moralul trupelor, vor fi necesare un control atent al tuturor acţiunilor de luptă şi eforturi neprecupeţite din partea comandanţilor. Evident, aveam intenţia să mă aflu prin apropiere, pentru a da o mână de ajutor la nevoie.

O nouă piesă de tehnică militară pe care am început s-o primim pe atunci a fost un veritabil dar al zeilor. E vorba de aşa-numitul „tankdozer”. Ori de câte ori se retrăgeau cu un pas înapoi, germanii luau măsuri pentru a arunca în aer toate podurile şi podeţele de pe traseul mizerabilelor şosele de ţară; în acelaşi fel era nimicit fiecare drum tăiat în povârnişurile abrupte ale munţilor. Pentru a le face cât de cât utilizabile, ne vedeam siliţi să recurgem la omniprezentele buldozere. Aceste maşini trebuiau să lucreze în linia întâi, uneori chiar în faţa ei, astfel ca materialele de aprovizionare necesare să parvină trupelor, iar răniţii să poată fi evacuaţi.

Pentru a contracara această activitate, inamicul folosea cuiburi mascate de mitraliere şi alte arme de calibru mic, dar cu tragere lungă, care, de la adăpostul unei distanţe de peste 300 m, îşi concentrau focul asupra celor ce lucrau pe buldozere, adesea distrugând şi maşinile. Aflând despre această dificultate, cineva cu imaginaţie şi cu scaun la cap de pe frontul producţiei din Statele Unite a rezolvat problema, transformând pur şi simplu în buldozere o serie de tancuri de tip „Sherman”. Acestea erau invulnerabile la focul oricărei arme de infanterie şi nu puteau fi distruse decât cu proiectile antitanc sau mine de mare calibru. De atunci, formaţiile noastre de genişti de pe linia frontului au început să beneficieze de un grad de securitate atât de ridicat, încât oamenii simţeau un real imbold să solicite acest gen de activitate aventuroasă. Nimeni dintre noi nu a izbutit să identifice pe inventatorul „tankdozerului”, dar, dacă s-ar fi aflat în mijlocul nostru, l-am fi aclamat şi decorat cu toate

medaliile pe care i le-am fi putut prinde pe piept.

Un principiu de bază în efectuarea unei operaţii auxiliare sau de sprijin este că ea trebuie să coste cât mai puţin cu putinţă. Scopul fiind de a provoca o risipire a forţelor vrăjmaşe, acţiunea nu poate fi considerată ca reuşită decât atunci când afectează proporţional mai serios resursele inamicului decât pe ale noastre. E limpede însă că operaţia auxiliară trebuie să pună în pericol ceva de preţ pentru inamic şi că forţele noastre trebuie să fie destul de masive pentru a da consistenţă pericolului. Dacă nu se respectă aceste două condiţii, duşmanul îşi poate îngădui să nici nu ia în seamă întreaga operaţie.

Câteva motive ne făceau să credem că în Italia naziştii vor reacţiona la ameninţarea pe care o reprezentau trupele noastre şi că vor rezista până la limita capacităţilor lor. „Complexul cuceritorului" aproape că îi silea să procedeze aşa, după cum îi determinase să trimită mai departe oameni şi muniţii în Tunisia mult timp după ce nu le mai rămăsese nicio şansă de a restabili situaţia. La fel se întâmplase şi în Sicilia la o scară mai redusă. Roma avea, de asemenea, o imensă valoare psihologică, iar resursele industriale ale Italiei de nord prezentau o mare importanţă economică pentru germani.

Deţinând supremaţia pe mare şi dispunând de Napoli ca punct terminus al căii de comunicaţii, nouă ne venea mult mai uşor să întreprindem operaţii active în Italia meridională şi centrală decât inamicului, care era obligat să-şi aducă toate cele necesare pe ruta lungă, sinuoasă şi vulnerabilă care traversează Alpii. Problema care a început să se ridice în faţa noastră acum era aceea de a provoca lupta, dar cu prudenţă şi chibzuinţă, pentru a nu irosi inutil efective şi tehnică de luptă, care puteau fi folosite în cadrul operaţiei „Overlord". Trebuia să ne călăuzim după un plan care să evite eşecurile, atacurile prea costisitoare şi cheltuielile excesive de materiale, continuând însă să stârnească nelinişte în tabăra inamică şi împiedicând-o să-

şi reducă forţele din Italia pentru a-şi întări dispozitivul în Europa de nord-vest.

În cadrul campaniei de iarnă aveam de gând să declanşez ofensive de proporţii mici, minuţios planificate şi cu succes garantat în fiecare caz. Aşa ne cerea obiectivul stabilit şi necesitatea de a susţine moralul trupei în condiţiile inevitabil deprimante din munţii Italiei.

Odată cu venirea toamnei, vremea se înrăutăţise considerabil. Soldaţii americani, plini de un sarcastic dezgust, făceau frecvente aluzii la „însorita Italie”. Având de furcă cu căi ferate distruse, poduri năruite şi numeroase tronsoane de drumuri aruncate în aer, înaintarea se efectua cu dificultate, chiar în lipsa unei împotriviri a inamicului. Ţinutul însuşi era ideal pentru apărare. Terenul era întretăiat de râuri, unele dintre ele încolăcindu-se în atâtea meandre, încât trebuia să le traversăm de câteva ori.

Divizia 34, de pildă, a întâlnit de trei ori în drumul său râul Volturno. Într-o noapte, locţiitorul comandantului, generalul de brigadă B.F. Caffey, se înapoia de pe front într-un jeep al cărui şofer i-a declarat că nu pricepea nici în ruptul capului cum de o ţară putea să fie atât de „trăsnită”. Întrebat de Caffey de ce şi-a format această părere despre Italia, soldatul a dat o replică antologică:

— Păi, în ţara asta aiurită, fiecare nenorocit de râu se cheamă Volturno.

În defileurile muntoase, germanii au construit poziţii de apărare aproape inexpugnabile, punând ingeniozitatea americană la cele mai grele încercări. La scurt timp după cucerirea Muntelui Camino am fost dus într-un loc unde, pentru a ataca din flanc una dintre aceste fortăreţe montane, un mic detaşament făcuse o remarcabilă demonstraţie de alpinism. Nu am înţeles niciodată cum de au fost în stare oamenii noştri, în ciuda echipamentului greu care le stânjenea mişcările, să se caţere cu ajutorul frânghiilor pe nişte stânci atât de abrupte şi de înalte.

Cred că orice specialist în sporturi alpine ar fi cercetat cu inima îndoită locul respectiv înainte de a-l escalada. Cu toate acestea, detaşamentul a ajuns în vârf şi, dibuind unde era adăpostul comandantului de companie, a dat năvală şi l-a luat prizonier pe căpitan, care a bolborosit:

— Cum de aţi ajuns aici? Pe stâncile astea e imposibil de urcat!

Atât Armata 5 americană, cât şi Armata 8 britanică luptau în ţinuturi cu relief dificil, deşi în sectorul american terenul era mai muntos. Principalele probleme care i se puneau lui Montgomery în perioada sfârşitului de toamnă erau râurile, noroiul şi inamicul. Şi totuşi, ai noştri înaintau pe întregul front, încet, dar fără întrerupere.

La 15 noiembrie 1943, Armata 5 era alcătuită din diviziile americane 3, 34 şi 45 infanterie, 82 aeropurtată și 1 blindată, precum şi din diviziile 46 şi 56 infanterie britanice şi 7 blindată. Dar divizia 1 blindată nu-şi dislocase încă tot efectivul în Italia, iar diviziile 82 aeropurtată şi 7 blindată urmau să fie retrase curând de pe front pentru a fi transferate în Anglia. Armata 8 a lui Montgomery avea 6 divizii: 5, 78 şi 1 – toate trei canadiene –, 8 indiană, 2 neozeelandeză şi 1 aeropurtată.

În toamnă am luat măsuri pentru a aduce din Africa pe câmpul de luptă italian corpul de armată francez de sub comanda generalului Juin. Pentru a dispune de efective sporite într-o campanie care, după părerea mea, avea să fie de mare ajutor viitoarei debarcări în nord-vestul Europei, am propus Washingtonului întărirea contingentului american cu două-trei divizii proaspete de îndată ce se va ivi vreo posibilitate.

La 2 decembrie 1943, un incident extrem de regretabil şi de supărător a avut loc la Bari. Foloseam acest port pentru asigurarea tehnico-materială a Armatei 8 şi a puternicelor forţe aeriene pe care le concentram în Italia. Rada era veşnic înţesată de nave şi portul însuşi se situa neplăcut de aproape de câteva baze aeriene inamice

de pe celălalt ţărm al îngustei Mări Adriatice.

În noaptea amintită, Bari a fost supus unui raid de bombardament care ne-a pricinuit cele mai mari pierderi suferite vreodată de pe urma unui singur atac aerian în tot cursul campaniilor aliate din Mediterana şi Europa. Inamicul ne-a scufundat 16 vase, unele dintre ele având la bord o încărcătură deosebit de preţioasă. Consecinţele cele mai grave le-a avut lovirea unui tanc petrolier: ţâşnind din rezervoarele sparte, lichidul arzând a incendiat multe din navele din apropiere. În situaţia creată, o împrejurare specială ar fi putut avea cele mai nefaste repercusiuni. Unul dintre vasele cuprinse de flăcări transporta în cală o cantitate de iperită pe care eram siliţi s-o cărăm tot timpul cu noi, nefiind siguri dacă germanii aveau sau nu intenţia de a utiliza gazele toxice. Din fericire, vântul sufla dinspre ţărm, aşa încât iperita, care se răspândea în văzduh, nu a făcut victime. Dacă însă vântul ar fi bătut în direcţie contrară, urmările ar fi fost catastrofale, mai ales că ne-ar fi venit extrem de greu să explicăm prezenţa gazului, chiar dacă îl fabricam şi îl transportam numai pentru a putea trece la represalii în eventualitatea unei iniţiative luate prin surprindere de inamic.

Ca rezultat al acestei nefericite întâmplări, am înfiinţat un sistem mult mai perfecţionat de informare şi control pentru coordonarea apărării antiaeriene a forţelor de uscat, navale şi aeriene. A fost ultima lovitură serioasă înregistrată de trupele de sub comanda mea din partea aviaţiei inamice în bazinul mediteranean.

Un incident legat de cele petrecute la Bari ilustrează în mod convingător faptul că războiul se duce mai curând pe tărâmul posibilului şi al estimărilor decât pe cel al certitudinilor. Nu e bine niciodată să fii prea sigur de viitor! În după-amiaza premergătoare atacului de la Bari, mareşalul aerului Sir Arthur Coningham, comandantul aviaţiei de sprijin a Armatei 8, a ţinut o conferinţă de presă. Forţele aeriene germane suferiseră o înfrângere

zdrobitoare, fiind aproape eliminate din zona propriu-zisă a frontului, aşa încât Coningham ajunsese la concluzia că nu mai aveau capacitatea de a interveni în cursul campaniei. Ziariştilor care îl ascultau le-a declarat pe un ton categoric:

— Voi lua drept o insultă şi un afront personal orice încercare făcută de „Luftwaffe" de a întreprinde vreo acţiune cât de cât importantă pe acest front.

În dimineaţa următoare, Coningham nu mai ştia pe unde să scoată cămaşa, iar amicii săi din presă nu l-au lăsat cu niciun chip să uite arbitrara şi incompetenta declaraţie din ajun.

În prima zi de Crăciun, ultima dată când am inspectat trupele noastre care luptau în Italia, linia frontului avea în mare traseul Ortona-Arielli-Orsogna-malul de est al râurilor Sangro, Peccia şi Gongliano. Lunga şi sângeroasa bătălie pentru Muntele Cassino a început după plecarea mea de pe teatrul de operaţii militare.

Soldatului de pe front nu-i pasă prea mult dacă înaltul Comandament trece o operaţie în rândul celor „secundare", în cazul de faţă, calificativul nu diminua cu nimic dificultăţile de care se izbeau trupele noastre. Ploua cu găleata şi cursurile de apă se transformau în torente. Vremea se răcea zi de zi. Oamenii şi vehiculele se înfundau în noroi. Luptele continuau însă cu aceeaşi îndârjire. Poziţiile de apărare ale germanilor, săpate adesea direct în stâncă, ţineau sub foc toate căile de acces, şi fiecare metru de teren era cucerit numai cu preţul unor trudnice manevre pe povârnişurile muntoase şi numai după ce artileriştii sau geniştii noştri îi scoteau pe mitraliorii inamici din adăposturile lor.

La începutul lui decembrie mi s-a adus la cunoştinţă că pe drumul de întoarcere în Statele Unite preşedintele Roosevelt va trece din nou prin zona noastră. Am plecat la Tunis pentru a-i ieşi în întâmpinare. Cu câteva ore înainte de sosirea lui am primit din partea generalului Marshall o

radiogramă cam trunchiată, în care era vorba despre nişte detalii administrative legate de iminenta mea numire într-un alt post. Scriind mesajul, generalul Marshall îşi închipuise probabil că, pe baza informaţiilor sosite la statul-major, eram la curent cu toate amănuntele noii mele misiuni. Nefiind însă în posesia unor astfel de informaţii, nu am putut descifra exact semnificaţia radiogramei. Preşedintele a sosit pe la mijlocul după-amiezii și de cum s-a instalat în maşină, a lămurit misterul printr-o singură frază scurtă:

— Ştii, Ike, dumneata vei comanda operaţia „Overlord”.

Trebuind să punem de îndată la punct detalii ale programului său din ziua următoare, nu am avut pe moment posibilitatea să mai vorbim despre noua mea misiune, aşa că nu am reuşit să-i spun decât:

— Domnule preşedinte, îmi dau seama că o asemenea numire v-a obligat să luaţi hotărâri dificile. Sper să nu vă dezamăgesc.

Restul după-amiezii l-am petrecut organizând călătoria lui Roosevelt în Malta şi Sicilia. În Malta, preşedintele dorea să înmâneze lordului Gort şi, prin el, garnizoanei din insulă o Citaţie prezidenţială pentru brava luptă de apărare purtată în 1941 şi 1942. În Sicilia voia să inspecteze un aerodrom american şi să-l decoreze personal pe generalul Clark. Ambele dorinţe i-au fost împlinite, dar, din cauza unor defecţiuni mecanice ale avionului său, nu şi-a putut continua drumul spre Statele Unite în aceeaşi zi, aşa cum prevedea programul. Cei de la serviciul secret erau enervaţi şi plini de teamă, dar Roosevelt mi-a mărturisit că se decisese în orice caz să petreacă încă o noapte la Cartagina şi că, dacă nu s-ar fi ivit un motiv temeinic de întârziere, ar fi născocit el un pretext. Mi-am exprimat mirarea, deoarece îmi închipuiam că nimeni nu ar fi cutezat să pună în discuţie dreptul preşedintelui Statelor Unite de a stabili amănuntele propriei sale

călătorii. El mi-a răspuns apăsând pe fiecare cuvânt:

— Se cunoaşte că n-ai avut ocazia să te cerţi cu cei de la serviciul secret!

În timpul vizitei, Roosevelt a abordat în câteva rânduri probleme legate de iminentul meu transfer la Londra. Mi-a spus că, având deplinul acord al generalului Marshall, mă numise comandant al „Overlord”-ului, deoarece aprecia că factorul timp nu mai îngăduia nicio întârziere în ocuparea postului respectiv. Mi-a mai spus că la început se gândise să încredinţeze generalului Marshall această misiune, pe considerentul că era indicat ca ofiţerii superiori să facă rotaţie între activitatea şi onorurile statului-major şi cele ale comandamentului de campanie. După matură chibzuinţă însă ajunsese la concluzia că nu se putea lipsi de Marshall la Washington, mai ales pentru funcţia sa din cadrul Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore.

Roosevelt a subliniat că tocmai prestigioasă prezenţă a lui Marshall în sânul Comitetului i-a inspirat dintotdeauna un puternic sentiment de încredere în deciziile adoptate de acest organism. A mai adăugat apoi că, deşi englezii l-ar fi acceptat cu plăcere pe Marshall la conducerea „Overlord”-ului, toţi colaboratorii preşedintelui se declarau satisfăcuţi de hotărârea pe care o luase.

Pe Roosevelt îl preocupau în mod deosebit două probleme care mie nu mi se păreau chiar atât de importante, dar cărora el şi Harry Hopkins le atribuiau o semnificaţie specială. Prima privea momentul când se va anunţa numirea mea; până la urmă, s-a stabilit că preşedintele o va face la Washington, până atunci ea rămânând strict secretă. A doua problemă se referea la titlul pe care aveam să-l port în calitate de conducător al operaţiei „Overlord”. Roosevelt a adus de câteva ori în discuţie termenul „suprem”, dar deocamdată nu s-a pronunţat definitiv, mulţumindu-se să arate că va trebui să inventeze un titlu care să scoată în relief importanţa

acordată de aliaţi acţiunii ce se pregătea.

La câteva zile după plecarea sa am primit din partea generalului Marshall o foaie de hârtie care a rămas şi astăzi pentru mine una dintre cele mai dragi amintiri din cel de-al doilea război mondial.

Din partea preşedintelui către mareşalul Stalin.

S-a adoptat hotărârea ca generalul Eisenhower să fie numit în funcţia de comandant al operaţiei „Overlord”.

Roosevelt

Cairo, 7 dec. 43

Dragă Eisenhower, m-am gândit că ţi-ar face plăcere să păstrezi rândurile de mai sus spre aducere aminte. Le-am scris eu, în mare grabă, la încheierea şedinţei finale de ieri şi preşedintele le-a semnat imediat.

GI. M.

Pentru mine, valoarea reală a acestei însemnări neoficiale rezidă în postscriptumul lui Marshall. Încă din toamna anului 1943 circulau bârfeli mincinoase şi răuvoitoare potrivit cărora între el şi mine izbucnise un conflict personal pe tema funcţiei de comandant al operaţiei „Overlord”. Mulţi prieteni de-ai mei ştiau că aş fi preferat să rămân undeva pe teatrul de acţiuni militare decât să mă întorc la munca de birou de la Washington. Dar nici eu, nici generalul Marshall nu ne-am pretat vreodată la manevre de culise pentru a ocupa un post, fie în perioada de pace, fie în anii războiului. Niciodată nu mi-am manifestat în prezenţa cuiva preferinţa pentru o funcţie anume şi ştiu că nici Marshall nu a făcut una ca asta. De fapt, sub raport personal, aş fi dorit mai mult ca orice să rămân comandantul forţelor aliate din bazinul mediteranean.

Solicitudinea cu care Marshall mi-a trimis scrisoarea de la Cairo, ştiind bine cât de mult o voi preţui, nu era nicidecum gestul unui adversar iritat de înfrângerea suferită în cursa pentru „slujbă”. Deşi cu el nu am abordat niciodată chestiunea în mod direct, am intuit de la bun

început că cuvântul lui atârnase în balanţă mai greu decât al oricărei alte persoane în problema numirii mele la conducerea „Overlord”-ului. Încă de la prima noastră întâlnire, la începutul războiului, nu am simţit pentru el decât lealitate şi un respect fără margini. De altfel, comunicasem preşedintelui Roosevelt convingerea mea că nimeni nu putea dirija operaţia „Overlord” cu mai mari perspective de succes decât Marshall. Eram sigur pe atunci – aşa cum sunt sigur şi acum – că pe câmpul de luptă ar fi dovedit aceleaşi calităţi excepţionale ca şi în complexele sarcini pe care le avea de îndeplinit la Washington.

Campania în Italia
Septembrie – decembrie 1943
Săgeţile albe indică forţe americane.
Săgeţile punctate indică forţele britanice

Bineînţeles, îmi dădeam seama de aprecierea şi încrederea ce mi se arătau prin alegerea mea în această dificilă funcţie şi le preţuiam aşa cum se cuvenea. Totuşi,

în vreme de război, un comandant militar care este mutat dintr-o muncă într-alta cade totdeauna pradă unei stări de oarecare deprimare. Prin însăşi natura activităţii sale, el şi-a creat strânse legături cu prietenii şi colaboratorii apropiaţi şi s-a familiarizat cu nenumărate probleme complicate, astfel că resimte un fel de şoc traumatic la gândul că va trebui să ia treaba de la capăt, punând pe picioare organismele de lucru, alcătuind statele-majore şi elaborând planurile necesare pentru declanşarea unei noi operaţii. Colac peste pupăză, în plină campanie activă, eu şi cei pe care îi luam cu mine abandonam pe o perioadă de câteva luni arena crâncenelor înfruntări nemijlocite pentru a trece la o muncă de studiu, cercetare şi planificare.

Sistemul de organizare a comandamentului care fiinţa în bazinul mediteranean la sfârşitul anului 1943 era rezultatul unui proces evolutiv, al cărui debut trebuia căutat cu mult în urmă, în vremea febrilelor zile de la Londra din vara şi toamna lui 1942.

În noiembrie 1942, aliaţii debarcaseră în Africa cu o serie de idei preconcepute despre zonele în care aveau să fie folosite trupele britanice şi americane. Comandamentul fusese structurat în aşa fel, încât să se potrivească condiţiilor prevăzute. În clipa când am constatat că cerinţele militare se deosebeau radical de cele la care ne aşteptam, a trebuit să purcedem la reorganizarea comandamentului şi a statului-major. Se desprindea limpede concluzia că în viitoarea operaţie trebuia să ne ferim de situaţii necesitând o revizuire fundamentală a structurii comandamentului în toiul luptelor şi să adoptăm o formulă care, având o bază trainică şi flexibilă, putea face faţă oricărei eventualităţi probabile.

Experienţa noastră în Mediterana a confirmat adevărul că unitatea, coordonarea şi conlucrarea sunt cheile succesului. Războiul se desfăşoară în cele trei elemente, dar nu există un război terestru separat de cel naval sau de cel aerian. Atunci când mijloacele disponibile

din toate trei elementele se combină şi se coordonează în mod eficient împotriva unui obiectiv comun, ales cu grijă, se obţine un randament maxim. Obiectivele fizice pot fi despărţite între ele de suprafaţa unui întreg continent sau ocean, totuşi, nimicirea lor trebuie să contribuie în cea mai mare măsură posibilă la realizarea planului complex de operaţii. Iată în ce constă coordonarea.

Aveam nevoie de colaboratori care nu numai să înţeleagă acest adevăr, ci să aprecieze corect şi importanţa moralului trupelor, dovedind că sunt capabili să instaureze şi să menţină o stare de spirit corespunzătoare în rândurile lor. Luând pe fiecare în parte, printre factorii de care depinde succesul în război, moralul se situează pe primul loc. Superioritatea faţă de inamic în alte domenii esenţiale – conducere, disciplină, efective, tehnică de luptă, mobilitate, aprovizionare tehnico-materială şi servicii – reprezintă condiţia prealabilă a unui moral ridicat. Bineînţeles, acesta atinge nivelul cel mai înalt atunci când se înregistrează succese, dar un comandant destoinic îl menţine destul de sus chiar dacă trupele sale înfrunta perioade lungi de eşecuri. Metodele de ridicare a moralului diferă atât de mult de la comandant la comandant, încât prescrierea unei anume reţete este imposibilă. O singură regulă însă are o valabilitate perenă: în cursul unei campanii îndelungate şi dificile, moralul va avea de suferit dacă ostaşii de toate gradele nu sunt pe deplin convinşi că principala şi consecventa preocupare a comandanţilor lor este bunăstarea trupelor care duc greul luptelor. Capacitatea de a înţelege problemele oamenilor şi priceperea firească de a trăi cot la cot cu ei, pe bază de egalitate, fac mai mult decât dibăcia tehnică, oricât de departe ar ajunge ea.

Am avut şansa de a-l obţine pe mareşalul aerului Tedder ca locţiitor al meu la conducerea „Overlord”-ului. În Mediterana, el cucerise respectul şi admiraţia tuturor camarazilor săi, fiind nu numai un strălucit aviator, ci şi un

adept de neclintit al principiului „aliat”, aşa cum îl aplicam noi în cadrul comandamentului. Mi s-a permis, de asemenea, să-l iau pe şeful statului meu major, generalul W. Bedell Smith, fără ajutorul căruia mi-ar fi fost greu să organizez comandamentul unei mari operaţii aliate. La început am crezut că fie generalul Alexander, fie generalul Montgomery aveau să fie disponibili pentru a conduce forţele britanice care participau la „Overlord”. Pe atunci mi-am arătat preferinţa faţă de Alexander, mai cu seamă pentru că colaborasem foarte strâns cu el şi îmi inspira sentimente de admiraţie şi prietenie, care au crescut odată cu scurgerea anilor. Îl consideram cel mai competent comandant britanic în probleme de strategie. În plus, avea o fire deschisă şi plăcută, iar americanii îl simpatizau instinctiv.

Până la urmă însă, Churchill a hotărât să nu-l scoată pe Alexander de la conducerea campaniei din Italia, care urma să joace un rol important în desfăşurarea cu succes a operaţiei „Overlord” şi de la care primul ministru încă mai aştepta rezultate aproape decisive. În consecinţă, l-a numit pe generalul Montgomery în fruntea trupelor britanice care aveau să debarce în nord-vestul Europei, alegere care mi s-a părut acceptabilă. Generalul Montgomery este neîntrecut în două privinţe. Mai întâi, reuşeşte foarte repede să câştige admiraţia şi devotamentul soldaţilor de rând, ceea ce reprezintă cea mai de seamă însuşire a unui comandant. În al doilea rând, dovedeşte o mare pricepere tactică în ceea ce s-ar putea numi „bătălia pregătită”: pentru a obţine un succes tactic, el studiază dispozitivul şi situaţia inamicului cu aceeaşi atenţie şi meticulozitate cu care îşi grupează blindatele, artileria, aviaţia şi infanteria, mergând apoi la sigur.

Mi-a făcut o deosebită plăcere să-l capăt pe amiralul Ramsay în calitate de comandant al forţelor navale. Cu câteva săptămâni mai înainte, amiralul Cunningham ne părăsise, fiind numit prim-lord al Amiralităţii, dar Ramsay

era un comandant la care competenţa se îmbina cu curajul, ingeniozitatea şi o fantastică energie. De asemenea, îl ştiam cu toţii ca pe un om săritor şi sociabil, deşi uneori zâmbeam pe sub mustaţă văzând grija cu care veghea, conform tradiţiei şi practicii naţionale, ca marina militară să-şi păstreze rangul de regină a mărilor.

În Ajunul Crăciunului am ascultat la radio importanta cuvântare pe care aflasem că o va ţine Roosevelt. În cuprinsul ei, preşedintele a făcut prima declaraţie publică despre numirea mea la conducerea operaţiei „Overlord", anunţând, totodată, şi titlul pe care urma să-l port: comandant suprem al forţelor expediţionare aliate. Suna foarte impunător, ceea ce l-a determinat pe comandorul Butcher, aghiotantul meu naval, să declare că în săptămâna următoare sarcina lui principală avea să fie elaborarea unui antet care să se potrivească curmăreţul meu titlu.

Cea mai semnificativă dintre ultimele treburi pe care le-am făcut în bazinul mediteranean a fost cea din prima zi de Crăciun, când am efectuat o nouă inspecţie a frontului din Italia şi am plecat cu avionul în Tunisia, unde m-am întâlnit cu Churchill. De faţă se mai aflau noul comandant al teatrului de acţiuni militare din Mediterana, generalul Sir Henry Maitland Wilson, generalul Alexander şi o serie de ofiţeri de stat-major. Discuţia avea ca temă propunerea de a se efectua o operaţie de desant maritim în portul Anzio. Debarcarea nu putea să aibă loc decât în ianuarie, deci după plecarea mea, aşa că părerile mele despre acest proiect nu aveau o pondere decisivă. Totuşi, problema mă privea şi pe mine, deoarece declanşarea atacului urma să provoace o oarecare întârziere în programul conform căruia se expediau în Anglia anumite nave de desant. Iată de ce mi se solicita acordul.

Aşa cum se prezenta pe atunci situaţia în Italia, era limpede că o înaintare substanţială spre nordul peninsulei nu se putea realiza decât printr-un şir de desăntări

maritime, care să depăşească inamicul prin flanc, preferabil chiar prin ambele flancuri. Atacurile frontale împotriva dispozitivului german din inima munţilor progresau încet şi erau extrem de costisitoare. Trebuia rezolvată de fapt problema dacă interesele de ansamblu ale aliaţilor aveau mai mult de beneficiat de pe urma alocării unor resurse suficiente pentru a imprima un ritm viu înaintării noastre pe frontul din Italia sau dacă, dimpotrivă, nu trebuia să ne limităm la atacuri minore, dar bine pregătite în regiunea muntoasă, urmărind obiective modeste, dar făcând maximum de economie în oameni şi materiale. Deocamdată, nu dispuneam nici de trupe, nici de nave de desant în număr suficient pentru a efectua operaţii de mare amploare pe ambele flancuri. Litoralul de vest al Italiei era mai indicat decât cel estic pentru asemenea acţiuni, deoarece oferea condiţii relativ mai favorabile aducerii de întăriri ulterioare.

Am convenit că, în general, era oportun să ne continuăm înaintarea, dar am subliniat că debarcarea a doua divizii cu efective incomplete în portul Anzio, la o sută de mile dincolo de linia frontului, va fi o treabă plină de riscuri, iar atacul ca atare nu-i va obliga pe germani să bată în retragere. Chiar dacă strategia militară seamănă întrucâtva cu jocul de şah, este primejdios să împingi analogia prea departe. La şah, un rege ameninţat de adversar trebuie apărat prin retragerea altor piese; în război, s-ar putea ca el să prefere lupta. Naziştii nu s-au repliat imediat din Africa şi Sicilia numai pentru că spatele frontului le era periclitat. Dimpotrivă, şi-au adus întăriri şi s-au bătut până la capăt. Bineînţeles, în cazul de faţă, unul dintre primele noastre obiective era de a sili inamicul să aducă întăriri, sporindu-şi astfel efectivele în Italia, dar la fel de important era să ne atingem ţelul plătind un preţ cât mai redus. Tocmai din punctul de vedere al preţului am insistat să se analizeze cu atenţie întregul plan al operaţiei, arătând că numai dacă vom trimite la Anzio

câteva divizii puternice vom obţine rezultate semnificative. Am subliniat de asemenea că, din cauza distanţei până la Anzio, va fi greu să concentrăm acolo forţele de atac într-un interval scurt, aşa că navele de desant vor fi necesare încă multă vreme după termenul la care căzusem de acord să fie trimise în Anglia.

Churchill era însă hotărât să treacă la înfăptuirea operaţiei de desant maritim. Primul ministru şi statul său major erau atât de siguri de marele şi rapidul succes al debarcării, încât s-au angajat să dea disponibile navele de desant de îndată ce ambele divizii se vor afla pe ţărm. I-am avertizat din nou asupra rezultatului probabil, dar am acceptat fermele angajamente luate de britanici cu privire la data când urmau să restituie aceste nave, de care era urgentă nevoie în Anglia, învoindu-mă să recomand Comitetului Mixt al Şefilor de State-Majore din SUA. rămânerea lor în Mediterana încă două săptămâni.

Până la urmă, operaţia de la Anzio a dat rezultate destul de frumoase, dar în fazele ei iniţiale a evoluat exact aşa cum pronosticasem noi, cei de la cartierul general. În plus, navele de desant care urmau să fie transferate în Regatul Unit au fost nevoite să mai rămână foarte mult timp în Mediterana, pentru a aduce cât mai prompt întăriri trupelor noastre de la Anzio, pe care inamicul le supunea unei puternice presiuni. Din fericire, această întârziere nu a avut consecinţe dăunătoare pentru „Overlord”. S-a dovedit însă că, înainte de a dobândi un succes demn de luat în seamă, a trebuit să concentrăm la Anzio mai bine de şase divizii şi să luptăm, în condiţii vitrege, vreme de vreo patru luni. Pe de altă parte, nu încape îndoială că operaţia a reuşit să-l convingă pe Hitler că aliaţii intenţionau să dea mari proporţii operaţiei din Italia, determinându-l să trimită ca întăriri trupelor sale din peninsulă opt divizii suplimentare. Ceea ce a reprezentat un mare avantaj pentru celelalte fronturi ale noastre.

În ajunul plecării mele la Londra m-am trezit

cufundat până în gât într-o grămadă de amănunte finale privind teatrul de acţiuni militare din Mediterana. Nu puteam să mă debarasez de sentimentul de neplăcere pe care mi-l stârnea proiectul de debarcare la Anzio. Spre uimirea mea, am aflat că urma să se renunţe la planul de a se concentra Marele Cartier General Aliat, în întregimea sa, la Caserta. Decizia mi s-a părut că reflecta o lipsă de înţelegere a situaţiei şi a îndatoririlor ce revin comandantului suprem; indiferent de preocupările pe care i le creează multitudinea problemelor de mare importanţă, el nu trebuie să înceteze niciodată de a lua „pulsul" trupelor. Desigur, el poate şi trebuie să delege responsabilitatea tactică şi să evite amestecul în sfera de autoritate a subalternilor pe care şi i-a ales. În cursul unei campanii importante şi dificile însă va eşua inevitabil dacă nu se va menţine într-un foarte strâns contact cu oamenii, pe plan atât faptic, cât şi spiritual. Acest contact presupune numeroase vizite făcute direct trupelor. Comandantul unor forte aliate constată, ce-i drept, că asemenea vizite la unităţi de altă naţionalitate îmbracă, din păcate, un aspect formal, pe care însă poate şi trebuie să-l evite atunci când se duce la soldaţi din aceeaşi ţară cu el.

Nu mi-a fost deloc greu să predau succesorului meu sarcinile legate de conducerea operaţiilor. Marea majoritate a ofiţerilor de stat-major şi principalii colaboratori ai comandantului suprem rămâneau în bazinul mediteranean. Ei cunoşteau îndeaproape planurile, cât şi resursele, ca, de altfel, şi noul comandant, generalul Wilson, care se aflase în fruntea trupelor britanice din estul Mediteranei. El asistase la consfătuirea cu Churchill de la Tunis din ziua de 25 decembrie, unde se analizase exhaustiv fiecare aspect al situaţiei noastre militare. Murphy şi Macmillan rămâneau mai departe consilierii politici ai generalului Wilsor. În consecinţă, nu aveam de ce să mă tem că acesta va întâmpina dificultăţi, chiar dacă nu făcuse încă cunoştinţă cu principalele oficialităţi

franceze şi nu era la curent eu planurile americane de a furniza armament forţelor franceze.

În domeniul administrativ însă mai erau multe de făcut, în afara sarcinilor de comandant al forţelor aliate, îmi revenea, bineînţeles, şi răspunderea trupelor americane din bazinul mediteranean. Gospodărirea unei asemenea oştiri – cu veşnicele ei probleme de asigurare, întreţinere tehnică, înlocuiri, avansări, destituiri, plus o voluminoasă corespondenţă cu Departamentul de Război – constituia un proces foarte complex şi, uneori, cu caracter foarte personal.

Una dintre primele chestiuni care trebuiau puse la punct era alegerea ofiţerului american care să devină acum locţiitor al generalului Wilson, preluând, totodată, îndatoririle administrative legate de prezenţa trupelor Statelor Unite în Mediterana.

Aceasta a pus pe tapet problema completării funcţiilor de conducere care reveneau americanilor pe ambele teatre de acţiuni militare. Fireşte, generalul Marshall şi cu mine doream ca fiecare ofiţer să deţină funcţia în care calităţile sale specifice vor fi cât mai bine valorificate în fazele următoare ale războiului.

Pe vremea aceea, părerile mele despre formula ideală de repartizare a comandanţilor americani pe cele două teatre de război şi-au găsit expresia în radiograma trimisă generalului Marshall la 23 decembrie 1943:

„În etapele iniţiale ale operaţiei «Overlord» nu văd necesitatea unor comandanţi britanici şi americani ai grupurilor de armate. Mai mult chiar, o astfel de organizare ar afecta în mod grav coordonarea absolut indispensabilă dintre forţele de uscat şi cele aeriene. Când vom avea nevoie de comandanţi ai grupurilor de armate, sper din adâncul inimii să numesc un ofiţer care are experienţa frontului în acest război. Cel pe care-l prefer pentru acest post, în clipa când «Overlord» va necesita mai mult decât o singură armată americană, este generalul

Bradley. Unul dintre comandanţii de armată din subordinea sa va fi, probabil, Patton; celălalt – un om care poate că se va face remarcat chiar în cadrul «Overlord»-ului său, eventual, un ofiţer ca Hodges sau Simpson, cu condiţia să poată veni din timp în Marea Britanie, pentru a fi alături de Bradley în fazele iniţiale ale operaţiei.

După părerea mea, Bradley ar trebui să conducă armata de asalt şi, atunci când va fi cazul, să devină comandantul grupului de armate.

V-am expediat la Washington o lungă scrisoare în care îmi expun opiniile cu privire la structura comandamentelor americane atât în bazinul mediteranean, cât şi în cadrul operaţiei «Overlord». Sper că veţi găsi scrisoarea când veţi ajunge în capitală, dar, pentru imediata dumneavoastră informare, o rezum aici. Pentru funcţia de comandant al forţelor americane de pe teatrul mediteranean de acţiuni militare îl propun pe Devers, lăsându-l pe Clark disponibil, astfel încât, la momentul oportun, să răspundă din toate punctele de vedere de «Anvil»”[89].

Stima mea faţă de Bradley, care data încă din vremea studenţiei la West Point, a crescut zi de zi în cursul lunilor petrecute împreună cu el în Mediterana. În februarie 1943, la cererea mea, venise în Africa, având gradul de general-maior, ca să-mi dea concursul într-o calitate pe care am botezat-o „Ochii şi urechile comandantului”. Era împuternicit – şi totodată dator – să meargă unde şi când găsea de cuviinţă prin sectorul american pentru a observa şi a-mi raporta tot ceea ce aprecia că era demn de atenţia mea. Bradley era deosebit de potrivit pentru acest rol de consilier intim nu numai din cauza vechii noastre prietenii, ci şi datorită competenţei şi reputaţiei sale de om cu judecată, scrupulos şi de o vastă cultură. Curând după

89 ”Anvil” (”Nicovală”) era numele iniţial de cod - ulterior schimbat în ”Dragoon” - al operaţiei de desant maritim în sudul Franţei, cares-a efectuat la 15 august 1944. - *Nota trad.*

venirea lui în Africa a fost numit locţiitor al comandantului Corpului 2 armată american, care lupta pe atunci în regiunea Tebessa. La 16 aprilie 1943 a fost avansat la comanda acestui corp, unde a dovedit reale calităţi de conducător. Subtil cunoscător de oameni, ştia să le evalueze capacităţile cu desăvârşită corectitudine şi imparţialitate, în afară de aceasta, avea un sistem nervos echilibrat şi sesiza uşor problemele cu o arie mai largă, ceea ce îl făcea foarte potrivit pentru o funcţie de răspundere. Abia aşteptam să reînnodăm strânsa noastră colaborare în cadrul expediţiei peste Canalul Mânecii.

Avansându-l pe Bradley la rangul de comandant al tuturor trupelor de uscat ale Statelor Unite din cadrul „Overlord”-ului, prevedeam şi eventualitatea apariţiei unor fricţiuni, deoarece aveam de gând să-l folosesc şi pe Patton în aceeaşi operaţie, cu condiţia ca el să accepte noua scară ierarhică, cu alte cuvinte inversarea poziţiilor pe care le ocupaseră, unul faţă de celălalt, cei doi generali în victorioasa campanie din Sicilia. Eram de mulţi ani prieten intim cu amândoi şi ştiam că vor accepta fără să crâcnească orice misiune li se va încredinţa. Speram, totuşi, că Patton, care pentru anumite genuri de acţiuni era cel mai eminent ostaş pe care-l dăduse ţara noastră, va adera fără nicio rezervă la schema concepută de mine. Am avut o convorbire deschisă cu el şi am constatat cu bucurie că era total de acord că locul cel mai nimerit pentru el personal era în fruntea unei armate. În acel moment nu râvnea la o funcţie mai înaltă. Având la dispoziţie pentru „Overlord” pe cei doi generali capabili şi cu experienţă, consideram că nu aveam nevoie de la început, în cadrul aceluiaşi comandament, de generalul-locotenent Jacob L. Devers, pe atunci comandantul forţelor americane în Marea Britanie. Calităţile sale recunoscute de excelent administrator erau deosebit de valoroase în Africa, pe când lipsa lui de experienţă pe câmpul de luptă nu constituia o piedică, căci conducerea operaţiilor tactice ale trupelor

americane pe frontul din Italia aparţinea generalului Clark, comandantul Armatei 5 a Statelor Unite. Departamentul de Război a aprobat recomandările mele şi generalul Devers a primit ordinul de transfer în bazinul mediteranean, unde avea să fie ofiţerul american cel mai înalt în grad.

Doream, de asemenea, să-l iau în Anglia pe generalul Spaatz. Conform acordului realizat de Conferinţa de la Cairo, aviaţia strategică de bombardament din Mediterana urma să fuzioneze cu cea din Marea Britanie, sub comanda operativă unică a lui Spaatz, ceea ce făcea mai necesară ca oricând prezenţa lui în insulele britanice, de unde avea să pornească ofensiva principală. Transferul s-a efectuat prin aducerea generalului-locotenent Ira C. Eaker din Regatul Unit în calitate de comandant al tuturor forţelor aeriene din bazinul mediteranean. În Anglia, funcţia lui Eaker de comandant al Flotei 8 aeriene a Statelor Unite a fost încredinţată generalului Doolittle.

Mă ocupam de toate aceste detalii, intenţionând să plec în Anglia în jurul datei de 10 ianuarie. De Crăciun însă am primit o radiogramă de la generalul Marshall, care mă convoca de urgenţă la Washington pentru a avea câteva scurte consfătuiri cu el şi cu preşedintele Roosevelt şi pentru a petrece o mică vacanţă în Statele Unite înainte de a-mi lua în primire noua funcţie. Am protestat, pe motiv că timpul juca un rol capital şi că, pe deasupra, nu puteam realiza mare lucru ducându-mă la Washington înainte de a fi stat la Londra măcar atât cât să mă familiarizez cu problemele esenţiale de acolo. Generalul Marshall nu a fost de acord, sfătuindu-mă să las „pe altcineva să ducă războiul vreme de douăzeci de minute” şi să viu la Washington, în sensul strict al cuvântului primeam ordine numai de la Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, dar, dându-mi seama de seriozitatea cu care trata generalul Marshall această problemă, m-am pus repede de acord cu partea britanică şi m-am pregătit de plecare în Statele Unite. Aveam de gând să mă întorc în Africa după o

săptămână, pentru a pune la punct ultimele amănunte în legătură cu predarea comandamentului american în mâinile generalului Devers, care nu sosise încă de la Londra. Toate acestea aveau să consume timp, elementul cel mai preţios.

Pentru a da unele indicaţii statului-major din Anglia până la sosirea mea acolo, am socotit necesar să trimit la Londra pe cineva care să fie la curent cu concepţiile mele generale. Din fericire, generalul Montgomery era disponibil şi putea pleca imediat. Am avut cu el o discuţie la cartierul meu general şi i-am spus că cu câteva săptămâni în urmă văzusem o schiţă sumară a proiectului de atac peste Canalul Mânecii, pe care mi-o adusese generalul de brigadă William E. Chambers din armata de uscat a Statelor Unite.

Aveam îndoieli cu privire la planul tactic, care prevedea o acţiune de desant maritim pe un front relativ îngust, unde urmau să lupte trei divizii, plus un total de numai cinci divizii la bordul navelor de transport în momentul asaltului. I-am mărturisit, de asemenea, lui Montgomery că, pe lângă nemulţumirea pe care mi-o stârnea proiectul unei manevre atât de înghesuite, mă îngrijora şi faptul că schiţa pe care o văzusem nu prevedea măsuri eficiente pentru o rapidă ocupare a portului Cherbourg. După părerea mea, în afară de cazul când surveniseră modificări între timp, planul nu insista suficient asupra necesităţii de a ocupa de la început porturi importante şi de a aduce repede efective cât mai numeroase.

I-am ordonat lui Montgomery să acţioneze în calitate de reprezentant al meu până ce voi veni în Anglia, analizând şi revizuind planul de bază al debarcării, cu un accent special asupra punctelor care mă preocupau. I-am spus că putea comunica cu mine la Washington repede şi uşor. Am împărtăşit aceleaşi puncte de vedere generalului W. Bedell Smith, şeful statului meu major, care urma să

plece la Londra de îndată ce succesorul său avea să se familiarizeze cu complexa activitate de la Marele Cartier General din Mediterana.

Pe când mă ocupam de aceste detalii în Italia şi la Alger, Churchill, aflat încă la Tunis, s-a îmbolnăvit grav. Pe la sfârşitul anului, el s-a restabilit suficient pentru a ajunge până la Marrakech, în Maroc, unde însă medicii au decis să-l reţină câteva săptămâni pentru a-şi face convalescenţa. De acolo mi-a trimis un mesaj urgent, invitându-mă să mă opresc la el, pentru o consfătuire, în drum spre Statele Unite. Am ajuns la Marrakech în după-amiaza de 31 decembrie.

La data aceea, operaţia de la Anzio primise toate aprobările. Cu obişnuita sa energie şi în ciuda unei sănătăţi foarte şubrede, primul ministru se consacra cu trup şi suflet sarcinii de a scoate la iveală toate resursele pentru a întări atacul şi a-l lansa cât mai devreme cu putinţă, sperând că el va permite aliaţilor ocuparea întregii Italii. Eu mi-am exprimat din nou îndoiala că succesul va atinge asemenea proporţii. Churchill mi-a adresat cererea personală de a permite generalului W.B. Smith să rămână şeful statului-major în Mediterana, lucru cu care nu am putut fi de acord. Raporturile dintre un comandant şi şeful statului său major îmbracă o natură foarte personală, care diferă de la comandant la comandant. Mă împăcăm atât de bine cu generalul Smith, încât consideram ca nu ar fi fost deloc cuminte să scindăm cuplul nostru tocmai în ajunul celei mai grandioase operaţii din cursul războiului. Eram convins, de asemenea, că generalul Wilson avea el însuşi anumite intenţii cu privire la numirea unui membru atât de important al echipei pe care o conducea şi că i-ar fi displăcut să-i fie băgat pe gât cineva din afară, chiar dacă iniţiativa aparţinea şefului propriului său guvern. Vizibil afectat de boală şi arătând foarte rău, Churchill punea, totuşi, atâta pasiune în pregătirea acţiunii de la Anzio, încât discuţia noastră a durat până seara târziu.

Am plecat din Marrakech în zorii zilei de Anul Nou, la ora 4.45, şi am ajuns la Washington în noaptea următoare, la ora 1.00. Călătoria a fost lipsită de incidente, cu o singură excepţie: pe când zburam deasupra ţărmului uneia dintre insulele Azore, servanţii mai nervoşi ai unei baterii portugheze de artilerie antiaeriană au tras câteva focuri fără rezultat în direcţia noastră.

Ajuns în Statele Unite, am fost primit mai întâi la Departamentul de Război şi apoi la Casa Albă. Roosevelt căzuse la pat bolnav de gripă, dar avea un aer foarte bine dispus şi m-a ţinut la căpătâiul lui peste o oră, pentru a discuta sute de amănunte referitoare la trecutele şi viitoarele operaţii. Ca de obicei, m-a uimit prin profundele lui cunoştinţe geografice: cele mai obscure localităţi, de peste ţări şi mări, erau situate corect pe harta memoriei lui. Profitând de ocazie, preşedintele mi-a dezvăluit planurile sale de ocupaţie postbelică a Germaniei. Ţinea neapărat ca zona de nord-vest să revină Statelor Unite, dar a ascultat cu atenţie obiecţiile mele împotriva împărţirii Germaniei în „sectoare naţionale”. Recunoşteam cât de dificilă avea să fie o ocupaţie cu adevărat în comun, dar socoteam că trebuia să stăruim în acest sens, ca fiind singurul procedeu aplicabil, care, pe deasupra, avea să pună repede la încercare posibilităţile unei veritabile „acţiuni cvadripartite”. Am cerut din nou ca administraţia teritoriilor ocupate să fie încredinţată cât mai curând cu putinţă autorităţilor civile. Roosevelt părea impresionat de argumentele mele, dar nu s-a pronunţat într-un sens sau altul.

În niciuna dintre diferitele convorbiri avute cu el nu au fost abordate decât cu totul în treacăt probleme de politică internă. Fiul său, Elliott, pe care l-am întâlnit de câteva ori atât în Anglia, cât şi în Africa, evita, de asemenea, în conversaţie subiectele politice, în afară de faptul că vorbea uneori despre sine însuşi, pe un ton glumeţ, ca despre „oaia cea neagră şi reacţionară a

familiei”.

— Vă urez din adâncul inimii grabnică însănătoşire, i-am spus preşedintelui la plecare.

— De ani de zile nu m-am simţit atât de bine ca acum – mi-a răspuns el în grabă. Stau în pat numai pentru că doctorilor le e teamă să nu se întoarcă boala dacă mă dau jos prea devreme.

Nu l-am mai văzut niciodată.

În timpul scurtei mele şederi în Statele Unite am avut fericitul prilej de a mă duce la West Point împreună cu soţia mea pentru a-l vedea pe fiul nostru. După aceea am făcut în pripă o călătorie până în oraşul Manhattan (statul Kansas), unde se adunaseră, pentru a se întâlni cu mine, mama şi fraţii mei, părinţii soţiei şi alţi câţiva membri ai familiilor noastre. Aceste vizite m-au reîmprospătat sufleteşte – până atunci nu-mi dădusem seama cât de insistent tinde războiul să îndepărteze pe cei ce iau parte la el de interesele, ţelurile şi preocupările unei vieţi normale.

Bineînţeles, temporara mea despărţire de preocupările războiului era departe de a fi completă. De la Londra primeam periodic cablograme care ridicau probleme dintre cele mai serioase, cerându-mi-se, în anumite împrejurări, să iau hotărâri definitive înainte de a mă familiariza cu toate datele cazului respectiv. Totuşi, am constatat cu satisfacţie că Montgomery lucra din răsputeri la un plan prevăzând un front de asalt pentru cinci divizii, cu alte două ca întăriri îmbarcate pe mare. Ştiind aceasta, nu-mi mai făceam chiar atâta sânge rău în aşteptarea plecării spre Anglia.

Între timp, guvernul britanic începuse să manifeste o oarecare nelinişte în legătură cu situaţia comandamentului aliat în Mediterana. Atâta vreme cât mă mai aflam nominal în fruntea tuturor forţelor din acea regiune, se făcea simţită o anumită nehotărâre în activitatea de pregătire a debarcării la Anzio, care urma să aibă loc după plecarea

mea de la Marele Cartier General Aliat din bazinul mediteranean. Mi-a ajuns la ureche că ofiţerii cărora avea să le revină răspunderea finală şovăiau înainte de a adopta o serie de decizii, deoarece, din punct de vedere oficial, eram încă superiorul lor. În consecinţă, am renunţat imediat la proiectul de a mă mai întoarce în Africa şi i-am recomandat generalului Marshall să ia măsuri prompte pentru a mă elibera de orice legătură cu acest teatru de acţiuni militare şi a încredinţa întreaga autoritate din cuprinsul lui generalului Wilson. Am făcut aceasta cu inima niţeluş grea, căci aş fi vrut să mai trec o dată pe la vechiul meu comandament, pentru a spune „mulţumesc” şi „la revedere” tuturor celor care mă ajutaseră cu lealitate, eficienţă şi devotament. Îmi părea bine însă că apucasem să adresez trupelor un mesaj scris de rămas bun, în care le prevesteam că ne vom întâlni din nou în inima Germaniei.

Capitolul al XIII-lea
Planuri pentru „Overlord”.

Am plecat din Statele Unite la 13 ianuarie 1944, pentru prelua conducerea celei mai puternice oştiri pe care o puteau strânge cei doi aliaţi occidentali. În seara de 14 ianuarie eram la Londra. O luam de la capăt cu pregătirea unei debarcări, dar, în comparaţie cu treaba asemănătoare din urmă cu un an şi jumătate, rânduiala luase locul haosului, iar încrederea şi certitudinea luaseră locul temerilor şi îndoielilor. Printre subalternii mei apropiaţi se numărau mareşalul aerului Sir Arthur Tedder, generalul-locotenent Omar Bradley, generalul Sir Bernhard Montgomery, generalul-locotenent Carl Spaatz şi amiralul Sir Bertram Ramsay. Toţi se dovediseră conducători încercaţi pe câmpul de luptă, toţi aveau experienţă pe tărâmul făuririi unei veritabile unităţi aliate, în cadrul unei operaţii de proporţii ample. Mareşalul aerului Sir Trafford Leigh-Mallory, repartizat de Marele Cartier General în calitate de comandant-şef al aviaţiei militare, avea multă experienţă, dobândită mai ales în bătălia Angliei, dar nu

dirijase până atunci operaţii aeriene efectuate în strânsă cooperare cu trupele de uscat.

Ca şi în iunie 1942, când sosisem pentru prima oară la Londra, am găsit statul-major încartiruit în centrul capitalei. De data aceasta însă eram hotărât să nu mă dau bătut şi să găsesc un sediu convenabil în afara oraşului. Am găsit unul care a provocat proteste şi sumbre prorociri. Dar, după ce ne-am instalat în suburbia Bushey Park, am devenit repede o mare şi unită familie, ceea ce a răsplătit cu vârf şi îndesat micile inconveniente pricinuite de distanţa care ne separa de sediile centrale ale autorităţilor britanice. Comandamentul meu purta denumirea oficială de *Supreme Headquarters, Allied Expeditionary Force* (Statul-major al Comandamentului Suprem al Forţei Expediţionare Aliate). Din iniţialele celor cinci cuvinte s-a născut SHAEF.

Doar specialiştii şi şcolile militare vor studia în amănunţime perioada de pregătiri şi de elaborare a planurilor care a urmat sosirii mele la Londra. În legătură cu structura comandamentului şi a statului-major, trebuiau luate în consideraţie câteva puncte importante. Primul consta în a stabili cea mai nimerită compunere a statului-major. Încă de când fusesem numit comandant aliat, în iulie 1942, având sub ordinele mele forţe de uscat, navale şi aeriene, am descoperit şi am studiat anumite avantaje ale unui stat-major cu adevărat integrat, în care să fie reprezentate în mod aproximativ egal forţele de uscat, aeriene, navale şi de asigurare tehnico-materială. O astfel de alcătuire mi se părea necesară în anumite situaţii, când importante grupări operative aveau de executat acţiuni de amploare la mari distanţe de comandamentul suprem. Aşa avusesem de gând să ne organizăm la începutul perioadei când pregăteam operaţia „Torch”, în 1942. Dar, până la urmă, am renunţat la idee, deoarece implica un personal prea numeros, de care nu era nevoie în condiţiile noastre.

Am constatat că sistemul cel mai convenabil, care

permitea tuturor comandanţilor să se întrunească aproape momentan, era de a considera pe şefii forţelor navale, aeriene şi de uscat ca funcţionând în două ipostaze. În cea dintâi, fiecare făcea parte integrantă din statul meu major, lucrând împreună cu colaboratorii săi la elaborarea planurilor; în cea de-a doua ipostază, fiecare avea rolul comandantului răspunzător de execuţia părţii ce-i revenea din întreaga operaţie. Acesta a fost sistemul general pe care l-am aplicat în cursul întregii noastre campanii în Mediterana şi eram convins că, ţinând seama de condiţiile noului teatru de operaţii militare, trebuia să-l adoptăm ca mijloc de orientare în alcătuirea actualului comandament, deşi unele excepţii erau inevitabile.

Prima excepţie privea forţele aeriene. Pentru fazele pregătitoare ale asaltului şi pentru a dispune de cuvenitul sprijin cu foc un cursul criticelor etape iniţiale ale operaţiilor terestre – până când ne vom fi implantat destul de ferm pentru ca riscul unui eşec să fie eliminat – era de dorit ca toată aviaţia militară din Anglia, cu excepţia Comandamentului de coastă, să treacă sub controlul meu, inclusiv aviaţia strategică, formată din Comandamentul aviaţiei britanice de bombardament, în frunte cu mareşalul aerului Sir Arthur Harris, şi Flota 8 aeriană a Statelor Unite, în frunte cu generalul Doolittle. Ideea s-a ciocnit repede de oarecare împotrivire, mai ales din partea lui Winston Churchill şi a şefilor săi de stat-major. De asemenea, comandanţii aviaţiei strategice nu admiteau să primească ordine de la comandantul aviaţiei tactice. Eram convins că, departe de a izvorî din motive de ordin personal, obiecţiile lor porneau de la premisa că un comandant al aviaţiei tactice nu putea să aprecieze aşa cum s-ar fi cuvenit rolul şi posibilităţile aviaţiei strategice, riscând astfel să-i dea o utilizare necorespunzătoare. O teză şi mai categorică afirma că niciodată, nici măcar vremelnic, activitatea acestor mari formaţii de bombardiere, care aveau capacitatea de a ataca orice

punct din Europa occidentală, nu trebuia limitată la un rol atât de mărunt ca sprijinirea cu foc a unei singure acţiuni terestre.

Replicând acestor obiecţii, am subliniat că operaţia pe cale de a fi efectuată acum de către Statele Unite şi Marea Britanie nu putea fi trecută în categoria obişnuitelor mişcări tactice, ale căror consecinţe nu depăşeau ca proporţii succesul sau eşecul unei bătălii. Cele două ţări ale noastre îşi investeau toate speranţele şi toate mijloacele de care dispuneau într-un unic şi uriaş efort de a stabili un teatru de acţiuni militare în Europa occidentală. O înfrângere ar fi dus la rezultate aproape fatale. O astfel de catastrofă ar fi putut însemna ca Statele Unite să disloce pe alte teatre de război toate forţele concentrate în Regatul Unit, iar lovitura pe care ar fi avut-o de suferit moralul şi spiritul combativ al aliaţilor ar fi atins proporţii incalculabile. În sfârşit, era cert că repercusiunile unui asemenea eşec asupra situaţiei de pe frontul sovietic ar fi fost dintre cele mai violente: dacă U.R.S.S. ajungea la concluzia că aliaţii săi occidentali erau cu desăvârşire neputincioşi să întreprindă o acţiune majoră în Europa, nu ar fi fost exclus să ia în consideraţie posibilitatea unei păci separate.

În stăruinţele depuse pe atunci pentru a avea sub ordinele mele toate forţele aeriene şi-au spus cuvântul şi învăţămintele concludente pe care le-am tras la Salerno: într-o bătălie care necesită aruncarea în luptă a tuturor forţelor disponibile, comandantul nu trebuie să fie pus în situaţia de a le obţine prin solicitări şi tratative. În fazele critice ale debarcării era de o importanţă capitală să putem folosi întreaga noastră capacitate de asalt, inclusiv ambele aviaţii strategice. Am declarat fără ocol că, atâta vreme cât deţineam funcţia de comandant suprem, nu aveam de gând să accept altă soluţie. Am convenit doar ca şefii celor două aviaţii de bombardament greu să nu fie subordonaţi comandantului forţelor aeriene tactice, ci să

primească ordine direct de la mine. Aceasta nu însemna că-mi luam o povară suplimentară prea grea, deoarece locţiitorul meu, mareşalul aerului Tedder, era un experimentat comandant al forţelor aeriene, care se bucura în plus de încrederea tuturor celor din aviaţie, fie ei britanici sau americani.

Nu intenţionam să utilizăm bombardierele strategice în chip de simplă anexă a Comandamentului aviaţiei tactice. Dimpotrivă, dorinţa noastră expresă era de a continua opera de distrugere a industriei germane, şi îndeosebi a celei petroliere. Generalul Spaatz mă convinsese că scăderea treptată a rezervelor de petrol, care punea Germania într-o situaţie tot mai grea, va avea un efect extrem de puternic asupra luptelor de uscat, grăbind în mod corespunzător victoria noastră finală în război.

Argumentele mele au fost acceptate la începutul lunii aprilie şi începând de atunci şi până ce fazele critice ale campaniei în Franţa şi Belgia au fost depăşite Doolittle şi Harris s-au aflat sub ordinele mele. Autoritatea lui Leigh-Mallory se exercita numai asupra aviaţiei care fusese definitiv repartizată forţelor expediţionare, făcând parte integrantă din ele. Era vorba de forţele aeriene britanice de sprijin ale Grupului de armate 29, Flota 9 americană de sprijin a Grupului de armate 12 şi, mai târziu, forţele aeriene americane de sprijin ale Grupului de armate 6 (francez şi american) în sudul Franţei. Comandamentul său cuprindea, de asemenea, avioane mari de transport, avioane de recunoaştere şi alte unităţi speciale.

Nu aveam în perspectivă numirea specială a unui „comandant-şef al trupelor de uscat”, care să dirijeze aceste forţe. Dat fiind că operaţia noastră de desant maritim urma să se desfăşoare pe un front relativ strâmt, cu participarea doar a doua armate, sarcina de a le coordona pe plan tactic în fazele iniţiale trebuia să revină, în mod permanent şi nemijlocit, unui comandant al

frontului. Această misiune a fost încredinţată lui Montgomery. Dar planurile noastre prevedeau ca, la scurtă vreme după debarcarea în Franţa, să se constituie acolo grupuri distincte de armate, unul britanic, celălalt american. Atunci când ele aveau să dispună de suficiente efective pentru a realiza o rupere decisivă a frontului inamic şi a începe să înainteze rapid prin Europa occidentală, era logic ca gruparea de uscat de pe fiecare direcţie naturală de marş să-şi aibă propriul său comandant, care să depindă direct de cartierul meu general. Aceeaşi schemă se aplică şi grupului de armate care trebuia să debarce ulterior în sudul Franţei. Un comandament intermediar între cei trei comandanţi ai grupurilor de armate şi cartierul meu general ar fi dat naştere la o desăvârşită confuzie – un caz tipic cu prea multe moaşe. În consecinţă, fiecare dintre aceşti comandanţi ai trupelor de uscat avea să fie, de fapt, un comandant-şef în zona atribuită lui şi fiecare avea să beneficieze de un sprijin aerian tactic pentru acţiunile de zi cu zi.

Problema a fost dezbătută sub toate aspectele şi bine lămurită pentru toţi cu mult înainte de declanşarea operaţiei „Overlord”. Totuşi, o serie de ofiţeri britanici – dar fără ca printre ei să se numere şi cei de la cartierul meu general –, care respectau cu stricteţe tradiţia „triumviratului” în materie de comandament, considerau că ar fi trebuit să existe la cartierul general un comandant-şef al trupelor de uscat având funcţia de locţiitor al meu.

Colectivul nostru a dobândit un nou şi important membru odată cu venirea lui George Patton, al cărui transfer din bazinul mediteranean îl cerusem. Uneori îşi petrecea seara în apartamentul meu şi, deşi aceasta însemna cu certitudine că nu mă voi culca până la orele mici ale dimineţii, discuţiile cu el erau atât de pasionante, încât îmi venea greu să-mi amintesc că ziua de lucru începea înainte de revărsatul zorilor.

Mi-am dat multă osteneală dăscălindu-l pe George să evite conferinţele de presă şi declaraţiile publice. Dotat cu un veritabil talent pentru discursuri explozive, care cel mai adesea îi stupefiau pe ascultătorii săi, practica de atâta vreme obiceiul de a-şi năuci prietenii şi colaboratorii cu afirmaţii ţinând de domeniul fantasticului, încât deprinderea devenise o a doua natură, care se manifesta indiferent de împrejurări. Puţin după venirea sa în Anglia ţinuse în faţa unei divizii americane o cuvântare care stârnise destulă uimire şi dăduse loc la numeroase comentarii de piesă. Ştiam perfect că mi-ar fi venit incomparabil mai uşor să-i rezerv un rol important în război dacă ar fi renunţat la exhibiţiile sale oratorice. Mi-a făgăduit solemn că aşa va face.

Ceva mai târziu însă, în cursul primăverii, o nouă furtună s-a abătut asupra sa: vorbind în faţa unui auditoriu britanic, el şi-a exprimat o seamă de păreri cu totul nesocotite şi deplasate despre necesitatea ca Marea Britanie şi Statele Unite să-şi unească puterile pentru a conduce lumea după obţinerea victoriei în război.

Palma trasă soldatului în spitalul din Sicilia fiind încă proaspătă în amintirea tuturor, spusele lui, reproduse pe larg în presă, au atras atenţia într-o măsură mai mare decât ar fi fost normal în alte împrejurări. Cei ce-l criticau în public s-au convins, o dată mai mult, că Patton nu corespundea deloc sarcinii de comandant al unei armate. Pentru prima oară, eu însumi am început să mă îndoiesc serios că-l voi putea scoate basma curată pe vechiul meu prieten, în a cărui capacitate de ostaş aveam, totuşi, o nemărginită încredere. Ceea ce mă neliniştea însă nu era atât ultima sa cuvântare, virulent criticată în Statele Unite, cât faptul că-şi călcase făgăduiala, cu implicita concluzie că nu se va îndrepta niciodată în această privinţă.

Cercetările întreprinse au scos repede la iveală două aspecte care mi-au influenţat hotărârea. În primul rând, înainte de adunarea respectivă, Patton refuzase să ţină

vreun discurs şi, la insistenţa gazdelor sale, nu făcuse altceva decât să se ridice pentru a rosti două-trei cuvinte în spiritul acelei întruniri. În al doilea rând, i se dăduseră asigurări că era vorba de o întâlnire cu caracter privat, fără niciun ziarist de faţă, deci fără riscul ca vreun amănunt despre cele spuse acolo să transpire.

Între timp, incidentul a format obiectul unui schimb de cablograme cu Departamentul de Stat, dar, ca de obicei, secretarul acestui departament şi şeful Marelui Stat-Major m-au lăsat pe mine să iau hotărârea finală, bazată exclusiv pe modul cum apreciam necesităţile frontului.

În cursul anchetei, George a venit la mine şi, în felul său caracteristic – generos şi temperamental –, mi-a propus să mă scoată din încurcătură demisionând din funcţia pe care o căpătase. În cele din urmă, când l-am anunţat că mă hotărâsem să clasez incidentul şi să-l menţin în funcţia de viitor comandant al Armatei 3, a fost atât de emoţionat, încât a izbucnit în lacrimi. În asemenea clipe, generalul Patton îşi dezvăluia o latură a firii sale greu de înţeles pentru cei ce nu-i erau prieteni intimi. După spusele lui, avea remuşcări foarte mari nu numai pentru necazurile pe care mi le pricinuise, ci şi fiindcă mă criticase vehement în faţa colaboratorilor săi, închipuindu-şi că-l voi demite. Registrul său emoţional era extrem de larg, el trăind de obicei fie la o extremă, fie la cealaltă.

— Ne eşti debitor cu câteva victorii – i-am spus eu râzând. Achită-ţi datoria şi lumea mă va considera un înţelept pentru că te-am păstrat.

Deosebit de importantă era elaborarea din vreme a unei strategii de lungă durată pentru ofensiva noastră, în cadrul căreia acţiunea de desant maritim nu reprezenta decât prima etapă. Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore îşi formulase foarte simplu directivele, ordonându-ne doar să debarcăm pe litoralul francez, nimicind ulterior forţele germane de uscat. Paragraful cel mai semnificativ glăsuia: „Veţi pătrunde pe continentul european şi, mână

în mână cu celelalte Naţiuni Unite, veţi executa operaţii având drept scop să ajungeţi până în inima Germaniei şi să-i distrugeţi forţele armate". Nimicirea maşinii de război naziste constituia dintotdeauna principiul nostru director; nu intenţionam să ocupăm diverse puncte geografice decât în măsura importanţei lor – fie pentru inamic, în realizarea acţiunilor sale, fie pentru noi, ca centre de asigurare materială şi comunicaţii, în cadrul efortului de a distruge forţele duşmane terestre şi aeriene.

Inima Germaniei de apus era bazinul Ruhrului, centrul principal al industriei de război din această ţară. Bazinul Saarului era cea de-a doua importantă regiune industrială a Germaniei de apus. Naziştii obţineau cea mai mare parte din armele şi muniţiile de care aveau nevoie din zona cuprinzând Ruhrul şi Saarul.

Printre căile naturale de trecere a Rinului cu puternice forţe armate, una se afla la nord de bazinul Ruhrului, alta străbătea regiunea Frankfurt, iar şi mai la sud, în regiunea Strasbourg, se puteau efectua, de asemenea, traversări ale fluviului. Dintre toate aceste itinerare posibile, din punctul nostru de vedere, cel mai important era primul, la nord de Ruhr. În primul rând, acolo terenul de lângă Rin avea o configuraţie mai prielnică pentru acţiuni ofensive. În al doilea rând, o înaintare relativ mică în această regiune era suficientă pentru a despărţi Ruhrul şi fabricile sale de armament de restul Germaniei. Un al treilea avantaj al traseului nordic îl constituia prezenţa Anversului, cel mai bun port din nord-vestul Europei sub raportul asigurării noastre tehnico-materiale. Ocuparea şi folosirea acestui port ar fi scurtat enorm liniile noastre de comunicaţii. Or, era limpede că, odată ajunşi la frontierele germane, problemele noastre în legătură cu transporturile aveau să fie foarte critice.

Totuşi, distrugerea ultimelor cuiburi de rezistenţă ale germanilor nu se putea realiza aruncând în luptă toate resursele noastre numai pe un singur front, care să se

deplaseze pe direcţia căii de coastă din nord. Se punea în continuare problema de a nimici forţele armate ale naziştilor pe câmpul de luptă şi nu încăpea îndoială că aveam să ne lovim frontal de aceste trupe oriunde îşi va simţi inamicul mai puternic ameninţată securitatea. Utilizarea în scop ofensiv doar a unei fracţiuni din forţele noastre, în indiferent care sector al frontului, nu ar fi dus decât la o ciocnire directă între avangărzile noastre şi totalitatea forţelor defensive de care dispuneau germanii. Dar noi intenţionam să-i atacăm cu toate efectivele noastre – toate fiind mobile şi toate contribuind nemijlocit la anihilarea completă a maşinii lor de război.

Spre a evita un impas şi spre a ajunge la poziţia de forţă şi mobilitate necesară pentru distrugerea forţelor germane, am prevăzut ca, îndată după ruperea poziţiilor de apărare duşmane, să efectuăm înaintarea pe un front larg, acordând prioritate flancului stâng. În felul acesta aveam posibilitatea să ne folosim cât mai repede de porturile extrem de importante ale Belgiei. Înaintarea avea să ne ducă mai întâi prin locuri unde ştiam că tocmai se instalau nişte misterioase „arme secrete”, iar apoi pe poziţii de unde să ameninţăm direct bazinul Ruhrului. De asemenea, încă de la început se stabilise ca după cucerirea porturilor belgiene să înaintăm cât mai departe cu putinţă în direcţia Saar, ajungând cu flancul stâng într-un punct de unde să exercităm o altă presiune asupra Ruhrului. Era firesc ca inamicul să opună rezistenţă, pentru a proteja bazinul Saarului. Între timp, forţele noastre care atacau în acest sector urmau să facă repede joncţiunea cu trupele aliate debarcate în sudul Franţei, care, conform planului, urcau spre nord pe valea Ronului. Absolut necesară, această închegare a unui front unitar avea câteva avantaje mari şi imediate: ne permitea să eliberăm Franţa într-un interval scurt; oferea o importantă cale suplimentară de comunicaţii, în stare să asigure aducerea trupelor din Statele Unite într-un ritm rapid şi asigurarea lor tehnico-

materială în condiţii satisfăcătoare; în sfârşit, izola unităţile germane rămase în Franţa de restul armatei naziste, scoţându-le din luptă, ceea ce ne dădea posibilitatea să ne angajăm cu toate forţele în înfruntarea şi atacarea inamicului, scutindu-ne de costisitoarea obligaţie de a ne apăra pe flancuri lungi, unde soldaţilor noştri nu le-ar fi revenit decât misiuni statice şi negative.

Dacă toate aceste mişcări aveau să fie încununate de succes, trebuia să purcedem, în faza următoare, la anihilarea finală a duşmanului, care în acea etapă avea să se apere, probabil, pe linia Siegfried[90] şi în valea Rinului.

În mai 1944 am calculat că, beneficiind de porturile de destinaţie pe care contam să le ocupăm, vom dispune, probabil, de 68 de divizii complete – fără a mai socoti pe cele venite din bazinul mediteranean – atunci când va sosi momentul să declanşăm ofensiva hotărâtoare peste Rin. Potrivit evaluărilor serviciilor, pe direcţia de înaintare Amiens-Maubeuge-Liege-Ruhr se putea realiza asigurarea tehnico-materială a maximum 35 de divizii. Rămâneau celelalte aproximativ 33, plus diviziile debarcate în sudul Franţei pentru diverse operaţii pe lungul aliniament care se întindea de la Wesel, pe malul Rinului, până jos, în sud, la frontiera elveţiană. Prin urmare, în afară de cazul când am fi străpuns linia Siegfried, nu am fi putut face altceva decât să ne apărăm pe frontul situat la sud de Ruhr. Profitând de avantajele astfel dobândite, inamicul îşi putea concentra forţele după bunul lui plac, pentru a lansa puternice contraatacuri.

Perspectiva s-ar fi schimbat însă în mod radical dacă reuşeam să ajungem cu efective numeroase pe

---

90 Linia Siegfried, căreia naziştii îi spuneau şi „Zidul de vest“, era un complex de fortificaţii construite încă înainte de război la frontiera occidentală a Germaniei, de la graniţa cu Elveţia pînă în punctul unde Rinul pătrunde în Olanda. Intinzîndu-se pe oadîncime de aproape ,r> km, era compusă din sute de cazemate, culoare subterane, puncte de observaţie blindate, obs',.-.colo an titan* naturale şi artificiale, cimpuri de mine etc. — Nota trad.

aliniamentul întregului curs al Rinului. Atingând acest obiectiv, ne-am fi bucurat de o relativă securitate pe tot frontul, ceea ce ne-ar fi îngăduit practic să încredinţăm misiuni ofensive oricăror dintre forţele noastre, nu numai celor 35 de divizii din coridorul situat la nord de Ruhr.

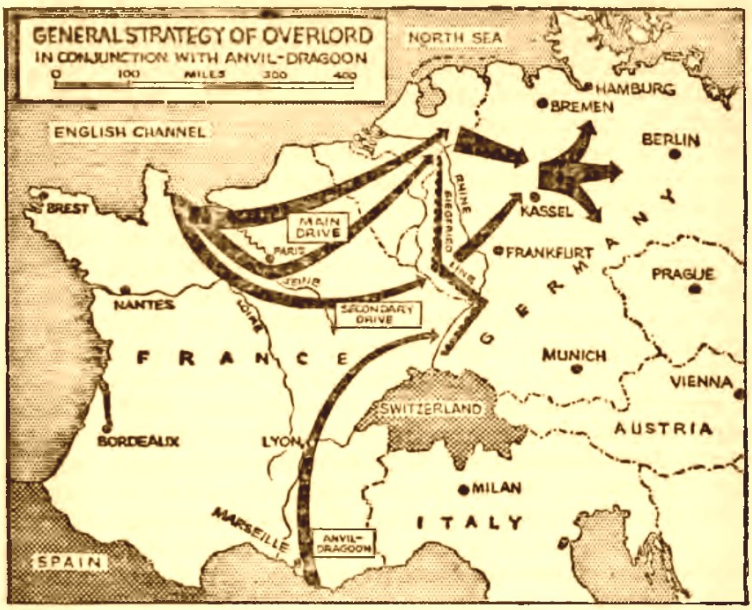

Strategia generală „Overlord“
îmbinată cu operaţia „Anvil-Dragoon“
Main Drive = direcţia ofensivei principale
Secondary Drive = direcţia ofensivei secundare

Mai existau şi alte considerente care ne impuneau să înaintăm până în valea Rinului, pe întreaga sa lungime, înainte de a declanşa asaltul final împotriva Germaniei centrale. Ţelul nostru era nimicirea forţelor naziste. Dacă izbuteam să zdrobim covârşitoarea lor majoritate *la vest* de fluviu, nu încăpea îndoială că germanilor nu le mai rămâneau decât efective slabe pentru a se apăra ulterior pe Rin. Forţele sovietice intraseră deja în Polonia şi o

considerabilă parte din trupele germane erau imobilizate pe frontul de est pentru a face faţă viitoarelor ofensive ale ruşilor. În sfârşit, dacă nu reuşeam să distrugem armatele inamice la vest de obstacolul reprezentat de Rin, unde căile noastre de asigurare materială erau cele mai scurte cu putinţă, cum am fi obţinut un asemenea succes la est de fluviu, unde avantajul căilor scurte trecea de partea duşmanului? Generalii Bradley şi Patton, împreună cu tot statul meu major, au sprijinit permanent ideea de a include în planuri două înaintări simultane, atât prin breşa de la Metz, cât şi la nord de Ardeni.

Abordând etapa următoare, am ajuns la concluzia că, pentru a ocupa bazinul Ruhrului, pe care era de aşteptat ca inamicul să-l apere cu cele mai puternice efective disponibile, soluţia cea mai nimerită consta într-o dublă manevră de învăluire. Pentru realizarea ei, am proiectat să atacăm în nord cu maximum de forţe pe care ni-l va îngădui capacitatea de asigurare tehnico-materială a căilor de comunicaţii şi în regiunea Frankfurt cu restul efectivelor. După părerea noastră, de îndată ce trupele de pe aceste două sectoare vor face joncţiunea în apropiere de oraşul Kassel, la est de Ruhr, Germaniei nu-i va mai rămâne nicio speranţă din punct de vedere militar. În orice caz, ştiam că, odată ajunşi la Kassel, ne-ar fi fost lesne să acţionăm ofensiv pe flancuri, punând astfel capăt războiului în Europa.

Toate aceste faze succesive, împreună cu alternativele posibile, au format obiectul unor discuţii prelungite. În cele din urmă, s-a aprobat următorul plan general al operaţiei pe care urma să o efectuăm.

Debarcaţi pe coasta Normandiei.

Concentraţi resursele necesare pentru o bătălie decisivă în zona Normandia-Bretania şi rupeţi dispozitivul de încercuire al inamicului. (În primele două faze, operaţiile de uscat urmau să se efectueze sub conducerea tactică a lui Montgomery.)

Urmăriţi inamicul pe un front larg, cu două grupuri de armate, punând accent pe flancul stâng, pentru a ocupa porturile necesare, a ajunge la graniţele Germaniei şi a ţine sub ameninţare bazinul Ruhrului. Pe flancul drept, efectuaţi joncţiunea cu forţele debarcate în sudul Franţei.

Concentraţi noi forţe de-a lungul frontierei occidentale a Germaniei, cucerind porturile necesare în Belgia şi Bretania, precum şi în bazinul mediteranean.

Pe timpul acţiunii de concentrare a forţelor pentru bătălia finală, menţineţi-vă într-o permanentă stare de ofensivă, în limita posibilităţilor existente, atât pentru a uza forţele inamice, cât şi pentru a dobândi avantaje în vederea ultimelor lupte.

Desăvârşiţi lichidarea forţelor inamice la vest de Rin, căutând între timp să stabiliţi capete de pod peste fluviu.

Lansaţi atacul final ca o dublă mişcare de învăluire a Ruhrului, punând din nou accentul asupra flancului stâng. Imediat după aceea, lansaţi o ofensivă pe teritoriul Germaniei, pe o direcţie care se va stabili la momentul oportun.

Curăţiţi restul Germaniei.

Acest plan general, elaborat în amănunţime de statul-major înainte de ziua debarcării în Normandia, nu a fost dat uitării, nici măcar pentru o clipă, de-a lungul întregii campanii.

Calendarul operaţiei era greu de stabilit. La Teheran, preşedintele Roosevelt şi primul ministru Churchill făgăduiseră generalissimului Stalin că atacul va începe în mai 1944. Nouă ni s-a dat însă de înţeles că orice zi din această perioadă a anului va corespunde angajamentelor luate de cei doi lideri politici.

Pentru a beneficia de o perioadă cât mai lungă de timp frumos, trebuia să declanşăm operaţia „Overlord” cât mai devreme. Un alt factor în favoarea unei date timpurii era efortul necurmat şi frenetic al germanilor de a-şi întări fortificaţiile de coastă. Ţinând seama de condiţiile

atmosferice în Canalul Mânecii, luna mai reprezenta momentul cel mai apropiat în care se putea întreprinde cu succes o acţiune de desant maritim. Prima combinaţie prielnică între orarul fluxului şi cel al răsăritului de soare se situa la începutul lunii. Aceasta a fost data aleasă iniţial şi cu titlu de încercare pentru ziua Z.

Ştiri alarmante, furnizate de serviciile de informaţii, cu privire la progresele înregistrate de germani în producţia noilor arme cu bătaie lungă şi mare capacitate de distrugere pledau, de asemenea, pentru lansarea atacului cât mai curând.

În lunile de primăvară, o serie de ofiţeri de stat-major au venit de la Washington la cartierul meu general pentru a-mi aduce la cunoştinţă cele mai recente ipoteze pe marginea realizărilor naziştilor în domeniul armamentului, inclusiv posibilitatea ca ei să fie pe cale de a fabrica bomba atomică şi arma bacteriologică. Aceste expuneri aveau un caracter strict secret şi îmi erau prezentate exclusiv pe cale orală. Mi s-a relatat că oamenii de ştiinţă american făcuseră paşi înainte în realizarea ambelor tipuri importante de arme şi că, bazându-se pe propria lor experienţă, ei puteau trage concluzii interesante privind amănuntele activităţii similare pe care o depuneau naziştii. Toate aceste date erau completate de rapoartele periodice ale serviciilor de informaţii din Londra. În plus, se examinau cu cea mai mare atenţie fotografiile aeriene, pentru a se descoperi eventual unele instalaţii recente ale duşmanului, capabile să servească, după toate aparenţele, numai introducerii în luptă a unor arme noi.

Atât în Marea Britanie, cât şi în Statele Unite se făcea apel la cei mai competenţi savanţi pentru a ne ajuta să evaluăm şi să anticipăm diferitele probabilităţi. În cursul lunilor de pregătire din anul 1944, singurul nostru mijloc eficient de a contracara intenţiile inamicului a fost raidul de bombardament. Am trimis, rând pe rând, escadrilele aviaţiei strategice deasupra fiecărui colţ din

Europa unde, după presupunerile oamenilor noştri de ştiinţă, fie că se elaborau noi tipuri de arme, fie că se construiau rampe de lansare pe ţărmul mării.

În cursul acestei lungi perioade, calculele serviciilor de informaţii se bazau, în mod inevitabil, pe un număr foarte sărăcăcios de elemente, aşa încât nu era de mirare că din când în când surveneau modificări în evaluarea progresului făcut de germani. Totuşi, înainte de a declanşa „Overlord”, specialiştii serviciilor de informaţii au reuşit să ne furnizeze date remarcabil de precise în legătură cu existenţa, caracteristicile şi potenţialul noilor arme naziste.

Două considerente – unul dintre ele cu caracter decisiv – s-au conjugat, determinându-ne să amânăm pentru luna iunie acţiunea de desant maritim. Primul şi cel mai important a fost insistenţa noastră ca debarcarea să se efectueze pe un front mai larg decât cel prevăzut iniţial de către statul-major de la Londra, care lucrase sub conducerea generalului-locotenent Frederick Morgan. Înzestrat cu calităţi excepţionale, acest ofiţer inspirase generalului Marshall un profund sentiment de admiraţie şi respect, cu mult înainte de sosirea mea în Anglia din ianuarie 1944. În scurt timp am ajuns şi eu să-i apreciez competenţa, în aceeaşi măsură ca şi şeful Marelui Stat-Major. În lunile dinaintea venirii mele, el elaborase nenumărate proiecte amănunţite, adunase o mulţime date şi stocase suficiente materiale pentru a face posibila ziua Z. Generalul Morgan era de acord cu modul cum vedeam eu desfăşurându-se debarcarea, dar, silit să-şi întocmească planul pe baza unui număr fix de nave de transport, de desant şi alte resurse, nu-i rămăsese decât să preconizeze efectuarea acţiunii de desant maritim pe un front de trei divizii. Eu însă am stăruit pentru aruncarea în luptă, de la bun început, a celor cinci divizii şi am adus la cunoştinţa Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore că trebuia neapărat să ni se livreze navele de desant suplimentare,

precum şi celelalte mijloace tehnice necesare unei operaţii de amploare mai mare, chiar dacă aceasta ar fi însemnat amânarea debarcării cu o lună. Comitetul unificat s-a declarat de acord.

Un alt factor care a acţionat în favoarea unei date mai târzii l-a reprezentat părerea noastră că reuşita operaţiei „Overlord” depindea de activitatea pregătitoare a forţelor aeriene. Un atac întreprins prea devreme nu ar fi oferit aviaţiei aliate decât puţine prilejuri de a bombarda cu precizie centrele nevralgice de comunicaţii din Franţa, pe când îmbunătăţirea condiţiilor atmosferice, prevăzută de meteorologi pentru luna mai, i-ar fi lăsat un răgaz mult mai lung şi ar fi creat condiţii mai prielnice pentru a stânjeni dislocările rezervelor inamice şi a distruge fortificaţiile germane de coastă. Bombardarea punctelor vitale de pe şoselele şi căile ferate care duceau spre zona debarcării constituia o trăsătură capitală a planului „Overlord”. Totuşi, amânarea operaţiei „Overlord” ne-a făcut sânge rău, căci am fi vrut să nu pierdem nicio zi de vară pentru campania din Europa.

În afară de elaborarea planului general de operaţii, ne-am străduit din răsputeri să găsim mijloace pentru a-l induce în eroare pe inamic în legătură cu locul şi data atacului. Intenţia noastră era de a-l convinge că vom da lovitura direct peste tronsonul cel mai îngust al Canalului Mânecii, asaltând fortăreaţa Calais. De fapt, dacă am fi dus cu bine la capăt acţiunea de desant maritim în această regiune, ne-am fi ales, din multe puncte de vedere, cu foarte serioase avantaje. Plajele erau nu numai cele mai bune de pe întregul litoral de nord al Franţei, dar şi cele mai apropiate de porturile britanice şi de frontiera germană. Pe deplin conştient de aceasta, inamicul reţinuse efective puternice în sectorul Calais şi întărise linia de coastă de acolo mai mult decât pe oricare alta. Lucrările de fortificaţie erau atât de masive, încât nimeni dintre noi nu putea să conceapă un asalt izbutit dinspre mare, afară

de cazul când l-am fi plătit cu pierderi înspăimântătoare, din cauza cărora întreaga expediţie risca să ajungă pe ţărm vlăguită şi incapabilă de a întreprinde vreo acţiune. Dar ne bizuiam pe impresia inamicului că vom ceda ispitei şi vasta gamă de măsuri pe care le-am luat pentru a-l întări în această părere s-a bucurat de un credit extraordinar la serviciile naziste de informaţii.

Debarcarea complementară în sudul Franţei fusese de mult considerată – cel puţin de mine şi de generalul Marshall – ca o parte integrantă şi necesară a marii operaţii de peste Canalul Mânecii. La începutul anului 1944, pe când lucram la elaborarea planurilor, îmi închipuiam că toţi comandanţii principali, ca şi Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore ajunseseră la un acord deplin în această privinţă. Analizând însă situaţia la cartierul meu general de la Londra, am constatat repede că, chiar amânând „Overlord" pentru luna iunie, aliaţii tot nu dispuneau de suficiente nave de desant şi de celelalte utilaje necesare pentru a declanşa concomitent cele două operaţii – peste Canalul Mânecii şi în Mediterana – cu efectivele pe care le doream.

La acea dată, Statele Unite erau angajate în acţiuni ofensive pe teatrul de război din Oceanul Pacific, de unde nu se puteau deci retrage navele de desant suplimentare, de care aveam nevoie. În această situaţie, generalul Montgomery a propus să renunţăm cu desăvârşire la debarcarea în sudul Franţei (care purta pe atunci denumirea codificată „Anvil"), scriindu-mi la 21 februarie 1944: „Recomand foarte insistent să ne pronunţăm cu toată hotărârea împotriva operaţiei «Anvil»". Am refuzat să mă raliez acestui punct de vedere, dar devenise limpede că singura soluţie era de a amâna această debarcare cu un interval suficient pentru ca navele de transport şi de desant să participe mai întâi la „Overlord" şi apoi să treacă în Mediterana, unde să contribuie la punerea în aplicare a planului „Anvil". După părerea noastră, această modificare

de program nu prezenta inconveniente deosebite, fiind, în orice caz, cu mult preferabilă unei anulări a operaţiei complementare. Prezenţa aliaţilor în bazinul mediteranean nu îngăduia germanilor să-şi evacueze toate trupele din sudul Franţei. În cazul, totuşi, când ei şi le-ar fi retras treptat, forţele noastre debarcate ulterior pe ţărmul meridional ar fi putut înainta mult mai uşor. În consecinţă, am căzut de acord să amânăm operaţia „Anvil”, cu recomandarea ca ea să fie efectuată cât mai curând după 15 iulie.

Proiectele noastre de a utiliza aviaţia de

bombardament în pregătirea marelui asalt a întâmpinat o foarte sinceră şi serioasă împotrivire, în special la nivelul politic. Distrugerea podurilor principale, a gărilor de mărfuri şi a celor mai importante artere de cale ferată ale Franţei avea să ducă la pierderi inevitabile în rândurile populaţiei civile. Deşi intenţionam să dezorganizăm reţeaua căilor de comunicaţii bombardând cu prioritate punctele-cheie din jurul marilor oraşe, în loc de a ataca pe cele din interiorul centrelor dens populate, unii statisticieni au calculat că ofensiva noastră aeriană va costa cel puţin 80.000 de vieţi. O astfel de calamitate fiind de natură să stârnească resentimentele francezilor, primul ministru britanic şi mulţi dintre colaboratorii săi ne-au cerut stăruitor să găsim o altă cale pe care operaţia „Overlord" să beneficieze de sprijinul forţelor aeriene. Profund zguduit de înfiorătorul tablou pe care i-l zugrăveau adversarii planului nostru, Churchill mi-a adresat apeluri insistente şi patetice, declarând: „Franţa postbelică trebuie să devină prietena noastră. Nu este numai o problemă de umanitarism, ci şi una de înaltă politică statală".

Comandanţii de aviaţie din subordinea mea contestau, ca şi mine, exactitatea cifrelor avansate de statisticieni. Pierderile anticipate de noi nu se ridicau decât la o fracţiune din totalul de 80.000, mai ales că aveam de gând să prevenim populaţia civilă printr-o serie de avertismente, unele cu caracter general, altele destinate locuitorilor dintr-o anumită regiune. Am folosit toate mijloacele posibile pentru a cere în repetate rânduri francezilor şi belgienilor să se îndepărteze de punctele-cheie ale reţelei de comunicaţii. Mai mult, plănuisem ca înaintea fiecărui raid să invităm prin radio şi prin manifeste pe locuitori să evacueze vremelnic perimetrele în cuprinsul cărora se găseau obiectivele atacului. Ne puteam permite să lansăm astfel de avertismente precise deoarece ştiam, pe de o parte, că „Luftwaffe" înregistrase

pierderi grele, iar pe de altă parte, că inamicul nu dispunea de suficientă artilerie antiaeriană pentru a asigura, de la o zi la alta, apărarea fiecărui nod nevralgic de comunicaţii din Franţa. Planul asaltului aerian a trebuit să fie astfel conceput, încât să nu dezvăluie prin schema generală a obiectivelor atacate zona pe care o alesesem pentru debarcare. Am continuat, aşadar, să-l păcălim pe inamic, efectuând cu regularitate bombardamente grele asupra unor obiective din sectorul Calais, concomitent cu raiduri de pregătire a operaţiei „Overlord”.

Valoarea şi necesitatea bombardamentelor au fost discutate îndelung, cu multă seriozitate şi, firește, cu toată compasiunea, din cauza factorilor umani implicaţi. În cele din urmă, Winston Churchill, guvernul britanic şi generalul Pierre Joseph Koenig, comandantul Forţelor franceze din interior, s-au declarat cu toţii de acord ca raidurile aeriene să fie efectuate conform planului, în speranţa că măsurile adoptate pentru a preveni populaţia civilă vor reduce la minimum numărul victimelor. Evenimentele ulterioare aveau să dovedească limpede cât de importantă a fost contribuţia bombardamentelor aeriene la succesul dobândit de trupele noastre de uscat. De asemenea, nu numai că pierderile suferite de populaţia civilă nu au atins decât o fracţiune din cifrele pronosticate de statisticieni, dar întregul popor francez le-a acceptat cu calm, ca pe o necesitate, fără să manifeste din cauza lor vreo animozitate împotriva forţelor aliate. În afară de loviturile aplicate reţelei de comunicaţii din Franţa, am continuat să bombardăm rafinăriile de petrol din Germania şi alte ramuri vitale ale industriei naziste de război. De asemenea, aviaţia noastră s-a străduit permanent să angajeze lupte cu formaţiile inamice, pentru a le provoca pierderi cât mai mari încă înainte ca trupele noastre să debarce pe teritoriul francez şi bătălia să ajungă la un stadiu critic.

Între timp, statele-majore ale forţelor noastre de

uscat şi aeriene lucrau de zor la perfecţionarea măsurilor de coordonare a activităţii lor viitoare. Încetasem de mult să ne mai referim la „sprijinul cu foc al aviaţiei pentru trupele de uscat”, utilizând doar formula „lupte sol-aer”. Această interdependenţă este caracteristică pentru războiul modern. Trupele de uscat trebuie totdeauna să ocupe şi să apere localităţile care oferă forţelor aeriene bazele necesare pentru a opera în imediata apropiere a liniei frontului, în vreme ce, pe de altă parte, sprijinul cu foc permanent al avioanelor de vânătoare şi bombardament trebuie considerat o chestiune curentă. În diverse faze critice ale campaniei noastre în Europa, aviaţia aliată a efectuat mai bine de 10.000 de ieşiri de luptă pe zi, dându-şi astfel contribuţia la bătălia sol-aer.

Una dintre cele mai dificile probleme, care se ridică invariabil ori de câte ori se elaborează planurile unei ofensive tactice, este cea legată de măsurile de asigurare tehnico-materială, evacuare şi înlocuire.

Înainte de cel de-al doilea război mondial se considera că orice acţiune majoră de desant maritim, fără excepţie, trebuie să ducă în câteva zile la cucerirea unor instalaţii portuare, în caz contrar urmând să se renunţe la continuarea operaţiei. Introducând în practică utilaje eficiente de debarcare – printre care L.S.T.-un, L.C.T.-un, „raţe” şi alte nave de desant –, aliaţii au contribuit într-o mare măsură la reducerea dependenţei nemijlocite de instalaţii portuare fixe. Se poate spune, fără exagerare, că fabricarea în cantităţi mari de către aliaţi a unor tipuri cu totul noi de vehicule amfibii a constituit unul dintre factorii cei mai de seamă în zădărnicirea planurilor înaltului Comandament German.

Totuşi, existenţa utilajului şi a vehiculelor care permit debarcarea de materiale pe ţărmuri, în aer liber, nu exclude câtuşi de puţin necesitatea unor porturi – adevăr care era deosebit de valabil pentru „Overlord”. Aşa cum arată clar o istorie multiseculară, Canalul Mânecii este

bântuit de furtuni crâncene în tot cursul anului, iarna fiind de departe perioada cea mai critică. Unica metodă sigură, aşadar, pentru a aproviziona trupele aliate debarcate era cucerirea unor instalaţii portuare de mare capacitate.

Deoarece natura fortificaţiilor de care aveam să ne izbim elimina posibilitatea ca aliaţii să ocupe repede porturile corespunzătoare trebuinţelor noastre, era, de asemenea, necesar ca materialele de asigurare materială de pe ţărm să fie puse la adăpost de efectele furtunilor. Ştiam că, chiar după ce aveam să capturăm Cherbourgul, capacitatea radei sale, ca şi căile de comunicaţii care-l legau de interiorul ţării nu erau suficiente pentru a ne satisface toate nevoile. Pentru a rezolva această problemă – care în aparenţa nu avea soluţie –, am recurs la un mijloc atât de ieşit din comun, încât mulţi sceptici l-au socotit pur şi simplu de domeniul fantasticului. Este vorba de construirea unor porturi artificiale de-a lungul coastei normande.

Am auzit prima oară despre această idee în primăvara anului 1942, când amiralul Mountbatten, care participa la o consfătuire cu o serie de comandanţi, a declarat la un moment dat:

— Dacă nu vor fi porturi disponibile, va trebui, probabil, să le construim noi şi să le transportăm, în piese detaşate, până în zona de debarcare.

Primită cu huiduială şi comentarii sarcastice, propunerea a devenit peste doi ani o realitate. S-au conceput două categorii mari de rade protejate. Prima, denumită „Agrişa”, consta doar dintr-un şir de vase scufundate, amplasate pupa la pupa, în număr suficient pentru a oferi la bordul de sub vânt o linie de coastă adăpostită, unde vasele mici şi navele de desant puteau să descarce fără întrerupere pe orice vreme, cu excepţia furtunilor violente. Celălalt tip, „Aguda”, era de fapt un port complet. Două exemplare din această categorie au fost proiectate şi realizate în Marea Britanie, urmând să fie

remorcate, în piese detaşate, până la coasta Normandiei. Principala unitate de construcţie a „Agudei” era un vas enorm din beton, denumit „Phoenix” şi având forma unei cutii. Greutatea „Phoenix”-urilor era atât de mare, încât scufundate cap la cap de-a lungul unei fâşii de coastă formau un scut masiv de protecţie împotriva valurilor, aproape indiferent de forţa acestora. Potrivit planurilor, s-a realizat un utilaj auxiliar complex, care facilita manevrele de descărcare, precum şi tot soiul de mecanisme necesare bunei funcţionări a unui port modern. Sectoarele de debarcare american şi britanic urmau să primească fiecare câte o „Agudă”, prevăzându-se, de asemenea, instalarea a cinci „Agrişe”.

Din experienţa luptelor din bazinul mediteranean învăţasem că o divizie întărită a aliaţilor angajată în operaţii active consumă zilnic materiale în cantitate de aproximativ 600 – 700 de tone, pe care unităţile de servicii trebuie să le aducă cu regularitate. În afară de aceasta, trebuia să concentrăm în zona de debarcare rezerve de trupe, muniţii şi provizii care să ne permită, după scurgerea unui interval corespunzător, să iniţiem ofensive în adâncime, cu certitudinea că le vom susţine în cursul unor îndelungate perioade de acţiuni decisive. În plus, trebuia să mai aducem şi materialele grele de construcţie necesare geniştilor pentru a restaura şi reutila porturile cucerite, a repara căile ferate, podurile şi drumurile şi a construi aerodromuri. Un alt punct – şi încă unul dintre cele mai importante – al planului de servicii privea rapida evacuare a răniţilor de pe litoralul francez şi transportarea lor de urgenţă la numeroasele spitale din Anglia.

În cadrul Comandamentului Suprem, principalii mei colaboratori în domeniul serviciilor erau generalul-locotenent Sir Humphrey Gale şi generalul-maior R.W. Crawford, ambii foarte experimentaţi şi competenţi. În fruntea unităţilor de servicii americane se afla generalul-locotenent John C.H. Lee, încercat ofiţer de geniu şi

reputat ca om care îşi îndeplinea exemplar sarcinile.

În cadrul atacului iniţial am anticipat numeroase probleme speciale de ordin tactic, unele dintre ele extrem de greu de rezolvat. Mă întâlneam adesea cu principalii comandanţi pe care îi aveam în subordine şi cu membrii statului-major ca să discutăm şi să punem de acord planurile în curs de elaborare. La aceste consfătuiri participau frecvent experţi şi specialişti din cele mai diferite ramuri, pentru a-şi da avizul în chestiunile tehnice.

Consilierii mei permanenţi în toate problemele tactice şi operative erau ofiţeri în care aveam cea mai deplină încredere, ca generalul-maior Harold R. Bull, generalul de brigadă Arthur S. Nevins – ambii din forţele de uscat americane – şi generalul-maior J.F.M. Whitley din armata britanică.

Într-un colţ izolat din estul Angliei, trupele de uscat britanice au reprodus toate tipurile de obstacole tactice la care puteau recurge naziştii pentru a respinge atacul nostru. În poligoane speciale, englezii au construit cazemate, ziduri masive de piatră şi suprafeţe întinse acoperite cu reţele de sârmă ghimpată, au plantat câmpuri de mine, au înălţat obstacole de oţel cu utilizare subacvatică şi terestră, au săpat şanţuri antitanc – toate acestea fiind copii fidele ale unor mijloace de apărare pe care ştiam că germanii le şi instalaseră. Apoi, englezii s-au apucat să proiecteze tehnica de luptă capabilă să uşureze distrugerea acestor obstacole artificiale. În sfârşit, au folosit poligoanele respective pentru a verifica în practică armele astfel create şi a încerca noi procedee de luptă.

Un interesant exemplu al acestei activităţi experimentale l-a oferit o nouă metodă de utilizare a torpilei Bangalore. Nimic altceva decât un simplu tub lung, umplut cu exploziv, torpila era lansată într-un câmp de mine, unde, detonând, arunca în aer toate minele îngropate de-a lungul ei. În felul acesta se forma o potecă îngustă, pe care soldaţii puteau să înainteze, continuându-

şi atacul, în vreme ce alţii, veniţi din urmă, curăţau restul câmpului. Arma ca atare intrase de mult în folosinţă curentă, dar britanicii găsiseră un mod original de întrebuinţare a ei, montând pe un tanc model „Sherman” o serie de ţevi, fiecare dintre ele prevăzută cu o torpilă Bangalore. Orientate drept înainte, ţevile erau de fapt nişte tunuri cu mici încărcături de praf de puşcă în partea posterioară. Din mers, tancul trăgea automat, succesiv din aceste tunuri improvizate, astfel că torpilele zburau prin văzduh şi explodau la vreo zece metri în faţă, croind mereu drum prin câmpul de mine. Fiecare tanc ducea cu sine suficiente torpile pentru a deschide o cărare lungă de aproximativ 50 m. Cu alte cuvinte, această muncă primejdioasă, în loc de a reveni unor soldaţi pedeştri, lipsiţi de apărare, era încredinţată unui echipaj de car blindat, aflat la adăpostul relativ al unei cuirase protectoare. Nu am văzut niciodată tancul cu torpile în acţiune, dar el reprezintă un exemplu de inovaţie prin care încercam să rezolvăm problemele cu care avea de-a face infanteristul. Poduri transportabile pentru trecerea şanţurilor antitanc, tancuri aruncătoare de flăcări, precum şi îmblăcie, pluguri şi rulouri compresoare grele pentru distrugerea minelor se numărau printre utilajele în curs de fabricare şi verificare.

Ca totdeauna, moralul trupelor de uscat polariza atenţia constantă a tuturor ofiţerilor superiori. Uneori, această atenţie trebuia să se îndrepte asupra anumitor puncte speciale. De pildă, un comentator de presă a apreciat că orice tentativă de debarcare pe coasta fortificată a Europei de nord-vest va provoca unităţilor de asalt pierderi ajungând la 80 – 90% din efective. Această afirmaţie iresponsabilă a avut o circulaţie destul de largă pentru a da naştere unui sentiment de jenă şi îndoială în sânul comandamentului. Cu prilejul numeroaselor vizite făcute prin diverse unităţi, Bradley şi alţi ofiţeri s-au grăbit să înfiereze articolul cu pricina, arătând că era o născocire

menită să inducă în eroare şi să stârnească panică şi că autorul nu cunoştea realitatea şi habar nu avea de război. Bradley a prevăzut că pierderile aliaţilor nu vor depăşi pe cele dintr-o bătălie îndârjită de o amploare corespunzătoare. Pentru a nu îngădui lugubrei profeţii a comentatorului să zdruncine încrederea soldaţilor aliaţi, am folosit toate mijloacele aflate la dispoziţia noastră, mergând atât de departe, încât am dat publicităţii pronosticul lui Bradley.

Am întocmit în cele mai mărunte detalii planul de acţiuni aeriene – în fazele sale atât de pregătire, cât şi de sprijin cu foc –, iar în cursul primăverii am analizat săptămânal rezultatele obţinute în faza de pregătire. Submarinele şi avioanele au efectuat o serie nesfârşită de recunoaşteri, dar informaţiile strânse de noi proveneau şi din multe alte surse. Planul de acţiuni navale cuprindea protecţia de ansamblu, dragarea minelor, escortarea, sprijinul cu foc şi, concomitent cu toate celelalte sarcini, construirea de porturi artificiale, repararea porturilor capturate şi asigurarea aprovizionării tehnico-materiale peste Canalul Mânecii. Am studiat fortificaţiile de coastă ale naziştilor şi am elaborat planuri aparte pentru distrugerea fiecărui punct de sprijin, a fiecărei cazemate. Am cercetat îndeaproape fotografiile, constatând cu îngrijorare că ele aduceau mereu mărturia unei densităţi crescânde a obstacolelor de pe plaje, majoritatea subacvatice în timpul fluxului. Pentru îmbarcarea trupelor, a tehnicii de luptă şi a proviziilor s-au redactat planuri voluminoase şi foarte precise în amănunte. S-au stabilit cu anticipaţie şi, în măsura posibilului, s-au verificat în prealabil itinerarele de deplasare spre porturi, orarul plecărilor şi sosirilor, amplasarea, apărarea şi mascarea bivuacurilor provizorii şi o mie de alte măsuri de acest gen.

Comandanţii superiori profitau de fiecare clipă liberă pentru a vizita şi inspecta trupele. Din însemnările pe care ni le-a lăsat un ofiţer de stat-major reiese că în patru luni,

de la 1 februarie la 1 iunie, am vizitat personal 26 de divizii, 24 de aerodromuri, patru nave de luptă şi numeroase depozite, ateliere, spitale şi alte centre importante. Bradley, Montgomery, Spaatz şi Tedder aveau un program similar. Astfel de vizite, efectuate în scurtele răgazuri dintre nenumăratele consfătuiri şi şedinţe de stat-major, erau necesare şi extrem de rodnice.

Soldaţilor le place să vadă în carne şi oase pe cei ce conduc operaţiile. Jigniţi, pe drept cuvânt, de orice manifestare de indiferenţă sau de lipsă de grijă din partea comandanţilor lor, ei interpretează orice vizită, chiar şi una scurtă, drept o dovadă a interesului ce li se poartă. Timiditatea sau modestia nu trebuie să-l abată pe comandant de la datoria de a veni în mijlocul oamenilor săi, de a le vorbi şi de a fi mereu cât mai aproape de ei, în limita posibilităţilor fizice. Efectul acestei atitudini se resimte pe plan moral, iar moralul – în condiţiile când toţi ceilalţi factori sunt aproximativ echivalenţi – joacă rolul principal pe câmpul de luptă.

Când a bătut ceasul să ne deplasăm trupele în porturi, partea de sud a Angliei a devenit un unic şi uriaş bivuac, depozit şi aerodrom[91]. La cererea noastră, guvernul britanic a suspendat toate comunicaţiile dintre această zonă şi restul Regatului Unit, aşa cum mai înainte procedase cu Irlanda de Sud, stat neutru, în care mişunau spionii inamici. Guvernul a luat chiar măsura fără precedent de a opri, în mod arbitrar, întregul curier diplomatic dintre Marea Britanie şi alte ţări, atrăgându-şi proteste indignate şi prelungite. De asemenea, a fost suprimată navigaţia de cabotaj, ale cărei nepreţuite vase

---

91 în vederea operaţiei „Overlord", s-au concentrat în Anglia 45 de divizii aliate (dintre care două treimi americane), cu un efectiv total de aproximativ un milion de oameni destinaţi primului eşalon. Un număr aproape egal (circa 980 000) îl aveau unităţile de servicii şi administrative, care răspundeau de asigurarea materială a trupelor. în rîndurile forţelor de sprijin navale şi aeriene din cadrul operaţiei „Torch" se aflau 896 000 de ofiţeri şi soldaţi. — Nota trad.

ne-au fost repartizate nouă, în scopuri militare. Aceasta a aruncat o povară aproape insuportabilă în seama reţelei feroviare, care şi aşa era suprasolicitată: a încetat practic orice trafic de pasageri şi până şi transportul produselor de primă necesitate se lovea de imense dificultăţi. Construcţia „Agudelor" şi „Agrişelor" cerea mii de oameni, provocând o indescriptibilă înghesuială în porturile şi aşa aglomerate.

Populaţia civilă a Marii Britanii, istovită de anii războiului, s-a resemnat, fără să crâcnească, în faţa noilor lipsuri şi neplăceri. Încurajaţi de certitudinea unei iminente ofensive hotărâtoare şi însufleţiţi de exemplul şi conducerea lui Winston Churchill, oamenii au acceptat de bunăvoie riscul de a fi accidentaţi de tancurile şi camioanele militare care mişunau pe propriile lor străzi şi şosele, de a-şi vedea ogoarele şi grădinile călcate în picioare de soldaţi, de a face cozi lungi în aşteptarea unor trenuri care rareori soseau, de a suferi o nouă reducere a raţiei alimentare, deja sărăcăcioasă – toate acestea pentru a da cale liberă mişcărilor de trupe şi transportului munţilor de provizii, pe care noi le consumam cu atâta lăcomie.

După ce am renunţat să declanşăm „Overlord" în luna mai, prima combinaţie dintre faza lunii, orarul fluxului şi răsăritul soarelui pe care o consideram prielnică pentru debarcare survenea în zilele de 5, 6 şi 7 iunie. Intenţia noastră era de a ordona convoaielor să traverseze Canalul Mânecii în cursul nopţii, pentru ca întunericul să mascheze efectivele şi direcţiile celor câteva acţiuni de desant maritim. Aveam nevoie de lună pentru asalturile aeropurtate. Înaintea atacului pe uscat ne erau necesare aproximativ 40 de minute de lumină a zilei pentru a duce la capăt bombardamentele aeriene şi navale. Trebuia să debarcăm în timpul refluxului, deoarece nu puteam elimina obstacolele de pe plaje decât atunci când deveneau vizibile. Dar alegerea zilei exacte urma să depindă de

prognoza meteorologică.

În eventualitatea că niciuna dintre cele trei zile din iunie nu s-ar fi dovedit satisfăcătoare din punctul de vedere al condiţiilor atmosferice, consecinţele ar fi fost înspăimântătoare. Secretul nu ar mai fi putut fi păstrat. Trupele de asalt ar fi fost nevoite să coboare de la bordul navelor şi să se îngrămădească din nou în locuri de aşteptare împrejmuite cu sârmă ghimpată şi arhipline deja cu soldaţii aparţinând valurilor următoare. Tabele complicate de deplasare ar fi trebuit anulate. Moralul s-ar fi prăbuşit. Ar fi devenit necesară o aşteptare de cel puţin 14 – dacă nu 28 – de zile, un fel de pas întrerupt, cu piciorul suspendat în aer, implicând peste două milioane de oameni! Am fi rămas cu şi mai puţină vreme bună la dispoziţie pentru operaţiile majore ale campaniei, iar fortificaţiile inamicului ar fi devenit şi mai puternice! Întreaga Anglie şi-ar fi dat seama că s-a întâmplat ceva rău şi demoralizarea britanicilor şi americanilor ar fi putut duce la dezastre imprevizibile. În sfârşit, din umbră pândea necontenit certitudinea că pe coasta franceză naziştii puneau la punct noi arme secrete, probabil eficiente, şi nici măcar nu îndrăzneam să ne întrebăm care ar fi fost consecinţele folosirii lor împotriva porturilor noastre aglomerate, şi îndeosebi împotriva Portsmouthului şi P'lymouthului.

A fost o perioadă plină de încordare, cu atât mai greu de suportat cu cât acel unic factor capabil să ne împingă la catastrofă scăpa cu desăvârşire de sub controlul nostru. Un ostaş a spus într-un rând: „Vremea este totdeauna neutră". Nimic mai puţin adevărat! Vremea proastă este indiscutabil duşmanul taberei care se străduie să lanseze operaţii necesitând condiţii atmosferice favorabile, ca şi al taberei aflate în posesia unei arme valoroase (cum ar fi o aviaţie puternică), a cărei eficienţă depinde de starea timpului. Pentru a apăra coasta Normandiei, naziştii nu aveau nevoie de nimic altceva decât de o vară cu ploi şi

furtuni!

Proiectatul nostru atac aeropurtat în peninsula Contenţin ridica o problemă deosebit de dificilă. Planul „Overlord” includea o acţiune de desant maritim pe o plajă denumită în cod Utah şi situată pe litoralul de est al acestei peninsule; după părerea mea, la care se raliase şi Bradley, numai aşa devenea posibilă ocuparea rapidă a portului Cherbourg. Dacă nu izbuteam să capturăm în scurt timp acest port, inamicul avea posibilitatea să încercuiască atât de strâns capul nostru de pod, încât întreaga operaţie „Overlord” risca să eşueze. De succesul prompt şi complet pe plaja Utah, am apreciat noi, depindea reuşita întregii campanii.

Peninsula Contenţin nu avea decât o singură plajă abordabilă, din păcate, foarte păcătoasă. Imediat în spatele ei se afla o lagună întinsă, peste care se putea trece numai pe câteva diguri strâmte, ce duceau de la plajă spre interiorul peninsulei. Dacă inamicul controla punctele de ieşire de pe diguri, trupele noastre de desant cădeau într-o capcană, riscând, până la urmă, să fie masacrate de focul artileriei şi al altor arme fără a putea să dea o replică substanţială.

Pentru a preveni o asemenea eventualitate, am proiectat să lansăm două divizii americane aeropurtate dincolo de lagună, cu misiunea principală de a cuceri şi păstra în mâinile lor vitalele extremităţi ale digurilor. Terenul – aşa-numitul *bocage* – era extrem de neprielnic pentru o acţiune de desant aerian, din cauza mulţimii de garduri vii, înalte şi viguroase. Baterii antiaeriene înţesau liniile de coastă, deasupra cărora trebuiau să treacă vulnerabilele planoare şi avioane de transport. În regiune se aflau, de asemenea, unităţi mobile ale inamicului, care, în afara unui tir antiaerian susţinut, mai aveau posibilitatea să acţioneze împotriva paraşutiştilor şi a planoriştilor noştri încă înainte ca ei să apuce să se regrupeze în dispozitiv de luptă.

De la bun început s-au purtat aprige discuţii pe marginea acestui proiect, dar Bradley şi generalul-maior Matthew Ridgway, care comanda trupele americane aeropurtate, s-au declarat tot timpul de acord cu mine că acţiunea era necesară şi posibilă. Primind aprobarea de a fi inclusă în plan încă din prima perioadă a pregătirilor, o consideram drept o problemă rezolvată, dar ea avea să se ridice din nou, într-un mod dramatic, chiar în ajunul operaţiei „Overlord”.

Ofiţerii de stat-major care puneau la punct, coordonau şi înregistrau toate aceste detalii lucrau, desigur, în permanent contact cu numeroase instituţii şi personalităţi din Londra şi Washington. În perioada de pregătire, la cartierul nostru general veneau nenumăraţi ofiţeri de stat-major din S.U.A., ca să ne informeze dacă tehnica de care aveam nevoie era disponibilă, să confirme datele unor transporturi maritime, să discute planuri în vederea înlocuirilor de personal, a măsurilor de securitate, a procurării de fotografii şi încă alte o mie de treburi de genul acesta.

Unul dintre principalii colaboratori ai generalului Somervell, generalul-maior LeRoy Lutes, a rămas câteva săptămâni cu noi, în Marea Britanie, studiind metodele prin care putea fi organizat un flux neîntrerupt al materialelor de la fabricile din Statele Unite şi până la linia frontului. Cu diferite prilejuri am avut consfătuiri cu membri ai cabinetului britanic, ca Anthony Eden şi Ernest Bevin, cu emisari ai Washingtonului, ca Edward R. Stettinius şi Henry L. Stimson, cu reprezentanţii Statelor Unite la Londra, Averell Harriman şi Francis Biddle, precum şi cu generalul de Gaulle, care a venit din Africa special în acest scop. Discuţiile se purtau în jurul celor mai variate teme, printre care şi cum vom exercita controlul asupra regiunilor unde aveam intenţia să operăm, sau cum vom administra teritoriile germane şi austriece după ce vom pătrunde în cele două ţări.

În toată această perioadă am avut frecvente şi rodnice contacte cu primul ministru britanic. Îl interesa îndeaproape fiecare amănunt mai important şi ne dădea o mână de ajutor ori de câte ori revendicările noastre impuneau autorităţilor civile britanice – şi aşa suprasolicitate – un efort suplimentar.

La Chequers mă duceam, mai de fiecare dată, cu treburi urgente. Dar împrejurimile erau atât de plăcute şi tihnite, încât mă destindeam hoinărind din când în când câte o oră pe câmpii şi prin păduri. La Chequers, unde odinioară locuise Cromwell, cadrul, arhitectura şi mobila prezentau un mare interes din punct de vedere istoric.

Churchill îşi invita de obicei oaspeţii spre seară. După cină urma un film de scurt metraj şi apoi, pe la 10.30, începea şedinţa de lucru, care uneori dura până la 3 dimineaţa. Aproape totdeauna erau de faţă Eden şi unul sau mai mulţi şefi de stat-major britanici. Se discuta orice fel de problemă şi se ajungea adesea la hotărâri precise. La fiecare câteva ore parveneau rapoarte operative de la Marele Cartier General britanic din Londra, şi Churchill participa de fiecare dată, alături de şefii săi de stat-major, la redactarea şi expedierea instrucţiunilor, până şi a celor strict militare, chiar dacă uneori aveau numai un caracter tactic.

Cu prilejul unor asemenea consfătuiri am început să admir şi să îndrăgesc pe mulţi dintre oamenii cu care eram într-un contact atât de frecvent. Unul dintre ei era mareşalul aerului Sir Charles Portal, şeful Marelui Stat-Major al forţelor aeriene militare britanice.

Dar arareori i se întâmpla lui Churchill să scape ocazia de a aduce o notă emotivă în aceste şedinţe. Într-o zi s-a nimerit ca un general să spună „corpuri” referindu-se la soldaţi (termen utilizat curent în limbajul tehnic al statului-major britanic). Primul ministru l-a întrerupt, criticându-l cu asprime într-o înflăcărată cuvântare. Cât de inuman era să vorbeşti cu atâta indiferenţă despre ostaşi,

a arătat el, ca şi cum ai avea de-a face cu nişte baloturi de marfă sau – şi mai rău – cu nişte cadavre! Mărturisesc că nici eu nu puteam să sufăr expresia, dar de data aceasta am fost de partea bietului ofiţer, care o băgase vizibil pe mânecă, constatând că, fără să vrea, atrăsese asupră-şi fulgerele lui Churchill.

Ca în majoritatea locuinţelor britanice, la Chequers exista o „carte de oaspeţi”, în care fiecare musafir trebuia să iscălească ori de câte ori trecea pragul casei, într-un rând, în drum spre coasta de sud a Angliei, m-am oprit acolo pentru o convorbire de zece minute cu Churchill, după care am dat buzna pe uşă ca să-mi continuu călătoria. Tocmai când mă instalam în maşină, m-am pomenit cu valetul familiei, care, arborând un aer plin de demnitate, mi-a spus:

— Domnule general, aţi uitat să semnaţi în carte!

Tonul lui solemn îmi dădea de înţeles cât de greu îi venea să mă ierte pentru gafa pe care o comisesem. Mi-am îndreptat greşeala şi am pornit-o mai departe.

În ciuda tuturor preocupărilor, Churchill îşi manifesta în permanenţă caldele sale sentimente de omenie. Când Londra a trebuit să îndure o nouă serie de bombardamente germane, în februarie 1944, el mi-a oferit insistent unul dintre adăposturile subterane construite special în capitală. Primul ministru a mers până acolo încât a luat măsuri să mi se amenajeze un apartament în toată puterea cuvântului, cu salon, dormitor, bucătărie şi telefoane secrete. Deşi, nu numai că nu l-am folosit niciodată, dar nici măcar nu l-am văzut, Churchill a continuat să acorde o mare atenţie securităţii mele personale, în timp ce de a lui nu se sinchisea câtuşi de puţin. În cursul raidurilor aeriene inamice, singura-i preocupare era, pare-se, de a se duce să o vadă pe fiica lui, Mary, înrolată ca servant într-o baterie de antiaeriană care proteja Londra.

La toate întâlnirile noastre de lucru, Churchill şi-a expus limpede şi concret atitudinea faţă de „Overlord” şi

speranţele legate de această operaţie. Treptat, el a devenit mai optimist decât fusese în trecut, dar tot nu îngăduia nădejdilor să-i spulbere cu desăvârşire îndoielile. Nu o dată mi-a declarat:

— Generale, dacă iarna viitoare vă găseşte, împreună cu cele 36 de divizii aliate de sub ordinele dumneavoastră, bine consolidaţi pe continent şi având în mâini peninsulele Contenţin şi Bretania, voi proclama, în auzul întregii lumi, că a fost una dintre operaţiile cele mai reuşite ale războiului. Iar dacă, în plus, mai ocupaţi portul Le Havre şi eliberaţi frumosul Paris din ghearele inamicului, voi afirma sus şi tare că aţi repurtat cea mai grandioasă victorie din istoria contemporană.

— Domnule prim-ministru – răspundeam eu cu regularitate –, vă asigur că iarna va găsi forţele aliate chiar la frontierele Germaniei. Dumneavoastră vă bizuiţi doar pe cele 36 de divizii de care dispunem acum. Dar noi vom mai aduce alte zece din Mediterana, iar prin porturile capturate vor începe curând să curgă spre front încă 40 de divizii din Statele Unite.

— Toate astea sunt planuri de viitor, deocamdată rămân la părerea mea, replica adesea Churchill, care se îndoia că vara şi toamna anului 1944 ne vor oferi răgazul necesar pentru a atinge obiectivele planului nostru. La stăruitoarele mele tentative de a-l convinge că tabloul zugrăvit de mine nu era exagerat de trandafiriu, chiar şi în cazul când naziştii aveau să lupte cu înverşunare, el îmi răspundea zâmbind: – Iubite generale, aşa se cuvine – un conducător de oşti trebuie să fie optimist. Vă admir entuziasmul, dar eliberaţi Parisul până la Crăciun şi nimeni nu va mai avea vreo pretenţie la dumneavoastră.

La 7 aprilie, generalul Montgomery, care colaborase cu statele-majore naval şi aerian, era în măsură să prezinte planul complet şi amănunţit al operaţiei de desant maritim în Normandia. Timp de o zi întreagă, numeroşii participanţi la o şedinţă convocată în localul Şcolii Sf. Paul

din Londra s-au ocupat cu expunerea, analizarea şi coordonarea fiecărui detaliu.

Planul prevedea ca trupele noastre să fie dirijate direct spre sud, debarcând pe litoralul francez cu americanii în flancul drept şi cu britanicii şi canadienii în flancul stâng. La extremitatea flancului drept se afla plaja Utah, în peninsula Contenţin, iar capătul flancului stâng se situa aproximativ la vărsarea fluviului Orne. Lungimea totală a frontului de asalt depăşea 60 de mile.

Dorind să aducem mai aproape de linia întâi avioane de vânătoare-bombardament în număr cât mai mare şi să ocupăm zone în care puternicele noastre efective de tancuri aveau posibilitatea să opereze cu maximum de randament, planul prevedea ca Armata 2 britanică să cucerească repede şesurile plate de la sud de Caen. La vest de acest oraş, americanii debarcaţi pe plaja Utah urmau să înainteze spre sud în acelaşi ritm cu britanicii. Şi mai spre vest, corpul de armate american comandat de generalul-maior J. Lawton Collins şi debarcat pe aceeaşi plajă trebuia să aibă ca principal obiectiv grabnica ocupare a portului Cherbourg. Deoarece în sectorul Calais staţionau numeroase trupe germane, era de presupus că, pentru a păstra legătura dintre această regiune şi Normandia, inamicul va masa puternice efective în sectorul Caen. Era, de asemenea, sigur că naziştii se vor strădui cu desperare să nu piardă Cherbourgul, ca să nu putem folosi noi acest port. Speram totuşi că, datorită elementului surpriză şi rapidităţii de acţiune, vom intra repede în posesia câmpiei de lângă Caen. Bradley aprecia că americanii vor intra în Cherbourg într-un interval de zece până la treizeci de zile de la debarcare, după cum le va surâde norocul.

Planul detaliat al lui Montgomery conţinea, de asemenea, aprecierile sale cu privire la zonele probabile pe care le vom ocupa la diverse termene succesive după debarcare. Aceste anticipări sunt indicate în harta

„Prognoza Overlord”.

Bineînţeles, previziunile referitoare la înaintarea noastră, aşa cum se înfăţişează ele în contururile care delimitează fazele, nu constituiau un element esenţial al planului de desant maritim; obiectivul primordial consta în atacarea litoralului şi ocuparea unui cap de pod suficient de larg şi capabil să reziste oricăror contraatacuri, unde să ne putem concentra forţele cât mai repede, în vederea viitoarei bătălii hotărâtoare pentru Franţa. Dar anticiparea modului cum se va desfăşura înaintarea este totdeauna utilă celor ce răspund de asigurarea tehnico-materială: ei îşi pot planifica astfel propriile lor activităţi, orientându-se după câteva repere care le dau o imagine despre amploarea sarcinilor ce le vor reveni. Am ocupat cu puţin înainte de termen teritoriul pentru care ne rezervasem un interval de 90 de zile. În schimb, datele-limită ale primelor zile s-au dovedit cu neputinţă de respectat, din care cauză s-au ivit anumite dificultăţi.

Deja în curs de aplicare, planul de acţiuni aeriene prevedea uzura treptată a aviaţiei germane şi distrugerea nodurilor de comunicaţii feroviare şi rutiere, pentru a izola regiunea de coastă unde urma să aibă loc debarcarea. În ziua Z, forţele noastre aeriene aveau misiunea de a ataca fortificaţiile inamice de pe litoral, nimicind obiective dinainte stabilite, de a asigura acoperirea aeriană şi de a asigura, prin avioanele de vânătoare-bombardament, sprijinul cu foc trupelor noastre care înaintau spre interior.

Planul de acţiuni navale avea de rezolvat complicaţiile determinate de configuraţia şi natura regiunii de coastă, care nu oferea vaselor decât un spaţiu strâmt pentru manevre, precum şi de întinderea şi densitatea câmpurilor de mine. Totuşi, s-a stabilit foarte precis întregul program, care cuprindea dragarea minelor, escortarea, bombardamentele preliminare, sprijinul cu foc și apărarea de ansamblu împotriva navelor de suprafaţă şi a submarinelor inamice. Planul de transport, subzistenţă şi

deservire a trupelor, precum şi de asigurare tehnico-materială era la fel de cuprinzător şi amănunţit ca toate celelalte.

La 15 mai, sub conducerea SHAEF, a avut loc o ultimă consfătuire la Şcoala Sf. Paul. Au participat toţi membrii de seamă ai Cabinetului de Război, prezidat de Churchill, şi ai Consiliului Britanic al Şefilor de State-Majore, alături de regele Angliei şi de zeci de generali aliaţi. Feldmareşalul Smuts[92] a venit împreună cu vechiul său prieten Winston Churchill. În toţi anii războiului nu am mai pomenit vreodată o şedinţă la care să se înghesuie atâţia înalţi dregători şi comandanţi de oşti. Scopul reuniunii era de a verifica dacă clarificasem şi corectasem toate punctele rămase încă sub semnul îndoielii la consfătuirea precedentă. În acelaşi timp am atras atenţia tuturor comandanţilor asupra obiectivelor generale ale Comandamentului Suprem şi am prezentat fiecăruia dintre ei o imagine completă şi exactă a ajutorului pe care putea conta. Am controlat şi confirmat instrucţiunile cu privire la ordinele care urmau să fie transmise unităţilor mici şi la măsurile care trebuiau luate în perioada dislocării lor în porturi. Un factor precumpănitor îl constituia păstrarea secretului absolut.

Şedinţa ne-a oferit prilejul de a asculta cuvintele rostite de regele Angliei şi de primul ministru britanic. Acesta din urmă a ţinut unul dintre tipicele sale discursuri pline de combativitate, folosind în cursul lui o expresie care ne-a frapat în mod deosebit pe mulţi dintre noi, mai cu seamă pe americani. „Domnilor – a spus el –, această operaţie mă atrage din ce în ce mai puternic”. Ceea ce pentru noi însemna că, deşi se îndoise multă vreme de oportunitatea „Overlord”-ului, deşi pledase pentru o nouă

92 Ian Christiaan Smuts (1870—1950), ofiţer sud-african de origine olandeză, iniţial inamic al Angliei, apoi susţinător fervent al Imperiului britanic, a fost prim-ministru al Africii de Sud în 1919—1924 şi 1639—1948. In 1941 a devenit membru al Cabinetului de Război britanic. — Nota Irad.

amânare a lui în favoarea unor operaţii de pe alte fronturi, el ajunsese, în cele din urmă, să se convingă, alături de noi ceilalţi, că aceasta era într-adevăr calea cea mai directă către victorie. Consfătuirea a avut o profundă semnificaţie nu numai fiindcă a marcat practic încheierea fazei preliminare de planificare şi pregătire, ci şi pentru că a insuflat o încredere şi mai mare zecilor de comandanţi şi ofiţeri de stat-major prezenţi acolo, fiecare aflând în ce va consta sprijinul pe care-l va primi pentru a duce la bun sfârşit partea ce-i revenea din giganticul asalt.

Înainte de declanşarea atacului, secţiile operaţii din SHAEF şi cartierul general al Grupului de armate 21[93] s-au instalat la Portsmouth, pe coasta de sud a Angliei. Aici se afla principalul nostru punct de îmbarcare şi tot aici marina militară înfiinţase o reţea de transmisiuni care avea să ne ţină la curent, în primele ore ale zilei Z, cu rezultatele obţinute de fiecare element component al uriaşei oştiri.

După transferarea la Portsmouth a secţiilor operaţii, mi-am dat seama că mai rămăsese de luat o singură hotărâre importantă înainte de ziua Z, şi anume stabilirea exactă a zilei şi orei asaltului. Totuşi, comandantul-şef al aviaţiei, mareşalul aerului Leigh-Mallory, nu considera încă definitiv rezolvată vechea problemă a oportunităţii acţiunii aeropurtate în peninsula Contenţin. Câteva zile după şedinţă, la 30 mai, a venit la mine pentru a protesta din nou împotriva a ceea ce el numea „masacrul inutil” al celor două divizii de elită. După părerea lui, terenul nefavorabil unei operaţii de desant aerian, conjugat cu rezistenţa inamicului, probabil foarte puternică, constituiau laolaltă un risc prea mare. Nu aceeaşi era primejdia în flancul stâng, unde urma să fie lansată divizia aeropurtată britanică şi unde nu se anticipau jertfe deosebit de grele.

---

93 Acest grup era alcătuit din Armata 1 britanică si Armata 2 americană şi reprezenta totalitatea efectivelor primului val de asalt. — Nota trad.

În schimb, după evaluările lui Leigh-Mallory, americanii aveau să piardă 70% din planoare şi cel puţin 50% din paraşutişti încă înainte de aterizare, în consecinţă, cele două divizii fiind văduvite de orice forţă tactică, atacul avea perspectiva să se soldeze cu sacrificiul multor mii de vieţi omeneşti, fără măcar să contribuie cu ceva la reuşita asaltului general.

De o sinceritate incontestabilă, Leigh-Mallory, cunoscut pentru curajul său personal, nu-şi făcea decât datoria expunându-mi fără ocol modul cum vedea el lucrurile.

Greu de conceput o problemă mai tulburătoare! În eventualitatea că expertul meu în materie de aviaţie avea dreptate, acţiunea nu era decât o nesăbuinţă condamnabilă – dacă nu şi mai rău –, deoarece, nici măcar plătind enormul preţ pe care-l anticipam, tot nu atingeam obiectivul principal al desantului. Mai mult, dacă dreptatea era de partea lui Leigh-Mallory, însemna că nici debarcarea pe plaja Utah nu avea, probabil, şanse de succes, astfel încât operaţia „Overlord” prezenta dintr-odată riscuri incalculabile, devenind aproape un act necugetat, care prevestea un eşec gigantic, poate chiar înfrângerea forţelor aliate în Europa.

Pentru a-l descărca de orice răspundere în cazul când nu aş fi ţinut seama de avizul său, i-am cerut lui Leigh-Mallory să-şi aştearnă în scris recomandările şi i-am făgăduit să-i dau un răspuns peste câteva ore. Nu m-am sfătuit însă cu nimeni. Opiniile şi consideraţiile specialiştilor nu mai ajutau la nimic.

M-am retras în cortul meu de unul singur şi am început să chibzuiesc. Am recapitulat de câteva ori fiecare etapă parcursă, cam în aceeaşi ordine ca în lucrarea de faţă, dar mult mai complet şi mai exhaustiv. Fireşte, îmi dădeam seama că, dacă treceam cu bună ştiinţă peste avizul expertului meu în acest domeniu şi dacă pronosticurile sale se dovedeau corecte, aveam să port

până la moarte insuportabila povară a unei conştiinţe care m-ar fi învinuit, pe drept cuvânt, de sacrificarea nătângă şi iresponsabilă a mii de soldaţi, floarea tineretului nostru. Dar, dincolo de orice problemă personală, dacă temerile lui Leigh-Mallory erau justificate, exista posibilitatea ca efectele dezastrului să nu se limiteze la cadrul local, ci să se repercuteze asupra întregii operaţii „Overlord”.

Analizând totuşi situaţia, am ajuns la concluzia că punctele nevralgice erau următoarele:

Dacă anulam acţiunea de desant aerian, trebuia fie să renunţ la debarcarea pe plaja Utah, fie să pun forţele de asalt sub spectrul unei catastrofe şi mai cumplite decât cea prezisă diviziilor aeropurtate.

Dacă anulam debarcarea de la Utah, provocam asemenea perturbări în complexele planuri întocmite pentru „Overlord”, încât diminuam şansele de succes pe întregul front şi făceam imposibilă buna desfăşurare de mai târziu a asigurării tehnico-materiale. Studiind cu calm şi pe îndelete planul cel mare în ansamblul său, convenisem cu toţii că debarcarea la Utah juca un rol capital în dobândirea succesului. A renunţa la ea însemna, de fapt, a renunţa la un plan în care de mai bine de doi ani îmi pusesem toată încrederea.

În definitiv, ipoteza lui Leigh-Mallory nu era decât o ipoteză, atât şi nimic mai mult. Experienţa noastră din Sicilia şi cea din Italia nu justificau câtuşi de puţin negrul său pesimism. Bradley împreună cu Ridgway şi cu alţi comandanţi ai trupelor aeropurtate se declaraseră totdeauna de acord cu mine şi cu statul-major în problema desantului aerian din peninsula Contenţin.

Toate aceste consideraţii mi-au insuflat curajul de a rămâne la convingerea că Leigh-Mallory se înşela. I-am dat un telefon, spunându-i că atacul se va desfăşura conform planului şi că îi voi confirma în scris hotărârea. Ulterior, când acţiunea a fost încununată de succes, el a fost primul care mi-a telefonat, spunându-mi cât de bucuros era şi

exprimându-şi regretul că găsise de cuviinţă să-mi sporească bătăile de cap în zilele pline de încordare dinaintea debarcării în Normandia.

Bineînţeles, în aşteptarea deciziei finale cu privire la data atacului, mai erau multe de făcut. Am primit vizita multor personalităţi de seamă. Printre ultimii noştri oaspeţi s-a numărat generalul de Gaulle, cu care am avut unele neînţelegeri în legătură cu programarea şi conţinutul exact al apelurilor ce urmau să fie adresate populaţiei franceze imediat după debarcare. Generalul de Gaulle voia ca guvernele american şi britanic să-l recunoască, în mod categoric şi fără echivoc, drept şeful statului francez, subliniind cu insistenţă că numai lui îi revenea dreptul să dea francezilor ordin de a conlucra cu forţele aliate.

Preşedintele Roosevelt a refuzat net să-i acorde această recunoaştere de un fel mai special. Ca şi în alte dăţi, el a scos în relief faptul că în Franţa poporul era suveran şi că aliaţii nu intrau pe teritoriul acestei ţări cu scopul de a impune cetăţenilor un anume guvern sau un anume cârmuitor. De aceea, susţinea preşedintele, proclamaţiile noastre trebuiau să arate că eram gata să colaborăm cu orice grupare dispusă să participe la lupta pentru nimicirea trupelor germane. Dacă toate sau măcar unele dintre aceste grupări se hotărau să-l urmeze pe de Gaulle, Roosevelt era de acord să cooperăm cu ele prin intermediul lui, dar nu putea accepta ideea de a-l impune cu de-a sila pe general altor formaţii politice.

Misiunea de a elabora un plan care să-l mulţumească pe de Gaulle şi totuşi să nu depăşească limitele fixate de cele două guverne aliate a revenit în mare măsură cartierului nostru general, dându-ne mult de furcă, deoarece ne bizuiam pe un sprijin considerabil din partea luptătorilor din Rezistenţă. Ştiam că aceştia erau numeroşi mai ales în Bretania şi pe dealurile şi munţii din sud-estul Franţei, astfel că un conflict făţiş cu de Gaulle ne-ar fi

dăunat enorm, stârnind resentimente amare şi ducând la inutile pierderi de vieţi omeneşti.

Statul nostru major aprecia că, într-un sens, disputa avea un caracter academic: cel puţin în stadiile iniţiale ale operaţiei, de Gaulle reprezenta singura autoritate capabilă să unifice şi să coordoneze activitatea grupărilor franceze, aşa că nu aveam nimic de pierdut dacă-i acordam recunoaşterea pe care o cerea. Trebuia doar să i se atragă atenţia că, după eliberarea ţării, guvernul şi şeful statului francez vor fi aleşi prin voinţa liber exprimată a poporului. Cu consimţământul Washingtonului şi Londrei, îl acceptasem deja în cadrul Comandamentului Suprem, sub ordinele mele directe, pe generalul Koenig, reprezentantul lui de Gaulle, în calitate de comandant al Forţelor franceze din interior.

Ţineam neapărat ca în ziua debarcării de Gaulle să se adreseze prin radio, împreună cu mine, populaţiei franceze, recomandându-i să evite răscoalele şi jertfele inutile în regiunile situate deocamdată departe de front, dar să fie gata în orice clipă să ne dea ajutor acolo unde aveam nevoie. În limitele directivelor primite, ne-am străduit din răsputeri să-l aducem pe de Gaulle pe poziţiile noastre, dar el nu s-a lăsat convins pe moment, deşi, după declanşarea campaniei, avea să colaboreze cu noi în mod eficient.

În zilele petrecute la Portsmouth înaintea debarcării, mai rămăseseră de pus la punct o serie de alte detalii. Dar marele semn de întrebare pe care-l aveam veşnic în faţa ochilor îl constituia starea vremii în singura perioadă utilizabilă de la începutul lui iunie, zilele de 5, 6 şi 7.

Întreg sudul Angliei era o imensă tabără militară, gemând de soldaţi care aşteptau ordinul de atac şi doldora de armament şi subzistenţe, care aşteptau să fie transportate pe partea cealaltă a Canalului Mânecii. Regiunea era izolată de restul Angliei, guvernul stabilind o linie de demarcaţie pe care nimeni nu avea voie s-o treacă,

într-un sens sau într-altul, fără o autorizaţie specială. Fiecare bivuac, fiecare cazarmă, fiecare parc auto, fiecare unitate erau notate cu grijă pe hărţile noastre. Planul de dislocare fusese astfel întocmit încât fiecare unitate urma să ajungă la punctul de îmbarcare exact în clipa când nava respectivă era în măsură s-o primească. Bivuacurile de la extremitatea de sud, unde se găseau trupele de asalt, erau împrejmuite cu garduri de sârmă ghimpată, pentru ca soldaţii să nu mai poată ieşi de acolo după ce li se făcuse instructajul privind rolul fiecăruia în cadrul „Overlord”-ului. Formidabila oştire era încordată ca un resort sub tensiune. La drept vorbind, chiar asta era: un uriaş resort uman, aşteptând sub tensiune momentul când i se va declanşa energia care-l va propulsa dincolo de Canalul Mânecii, în cea mai mare operaţie de desant maritim întreprinsă vreodată.

De două ori pe zi, la nouă şi jumătate seara şi la patru dimineaţa, ţineam şedinţă cu comisia meteorologică, alcătuită atât din britanici, cât şi din americani şi condusă de un scoţian posac, dar priceput, colonelul de aviaţie J.M. Stagg. La aceste şedinţe, cele mai mărunte indicii atmosferice erau migălos prezentate, migălos analizate de către experţi şi migălos studiate de către comandanţii de faţă. Pe măsură ce se apropia termenul stabilit, tensiunea creştea necontenit, căci perspectivele de vreme favorabilă scădeau văzând cu ochii.

La 4 iunie, ora patru dimineaţa, era programată ultima şedinţă care trebuia să decidă dacă atacul putea fi declanşat la data stabilită în principiu – 5 iunie. Încă dinainte însă, o parte din navele care transportau trupele de asalt primiseră ordinul de a ieşi în larg, căci dacă întregul efectiv avea să debarce la 5 iunie, unele unităţi importante staţionate în nordul Angliei nu puteau rămâne pe loc aşteptând decizia finală din dimineaţa de 4 iunie.

În dimineaţa aceea, când comandanţii s-au întrunit, prognoza meteo era descurajantă: plafonul jos de nori,

vântul puternic şi marea foarte agitată ameninţau să pună în primejdie debarcarea. Meteorologii prevesteau că protecţia aeriană se va dovedi imposibilă, sprijinul cu foc al marinei militare nu va da rezultate şi până şi manevrarea navelor de desant se va lovi de dificultăţi. Amiralul Ramsay şi-a exprimat părerea că acţiunea de desant maritim putea fi dusă la capăt, dar s-a declarat de acord că reglarea tragerilor artileriei navale va fi foarte grea. Îngrijorat, pe drept cuvânt, de gravele inconveniente ale unei amânări, generalul Montgomery a fost de părere să pornim la atac. Tedder s-a pronunţat contra.

Cântărind toţi factorii, am hotărât să amân operaţia. Această decizie impunea trimiterea imediată de ordine către navele şi trupele aflate deja în largul mării, ceea ce dădea naştere la unele îndoieli cu privire la capacitatea lor de a fi din nou gata de luptă peste 24 de ore în cazul când ziua următoare s-ar fi dovedit propice pentru asalt. Şi într-adevăr, din cauza furtunii, navele au manevrat extrem de greu în Marea Irlandei. Faptul că, până la urmă, ele au izbutit să se înapoieze în porturi, să se realimenteze cu combustibil şi să se pregătească pentru a lua totul de la capăt a doua zi a reprezentat o culme a artei marinăreşti şi a strădaniilor depuse de comandanţi şi ofiţerii de stat-major.

Şedinţa din seara de 4 iunie nu a adus mai nicio rază de lumină în sumbrul tablou de dimineaţă. Tensiunea a sporit şi mai mult, deoarece inevitabilele consecinţe ale unei noi amânări erau atât de grave, încât nici nu îndrăzneam să le luăm în consideraţie.

În dimineaţa următoare, la ora trei şi jumătate, un vânt care atingea aproape proporţiile unui uragan zgâlţâia fără milă micul cantonament al cartierului general, iar ploaia curgea parcă în şuvoaie orizontale. Drumul lung de o milă, pe şoseaua noroioasă, până la statul-major naval nu era deloc reconfortant, căci în asemenea împrejurări s-ar fi zis că nici nu mai avea rost să discutăm situaţia.

La începutul şedinţei, colonelul de aviaţie Stagg şi colaboratorii săi ne-au informat că pe coasta Franţei domneau exact condiţiile meteorologice nefavorabile anticipate în ajun şi că, dacă ne-am fi încăpăţânat să debarcăm la 5 iunie, ne-ar fi pândit cu siguranţă un dezastru cumplit. Această introducere era menită, probabil, să ne inspire încredere în ceea ce avea să urmeze – surprinzătoarea prognoză pentru a doua zi dimineaţă: se anunţa o perioadă de vreme relativ bună, pe care nimic nu o lăsase să se prevadă până atunci şi care avea să dureze aproximativ 36 de ore. Ulterior, timpul avea să se strice din nou, dar specialiştii ne-au asigurat că scurtul răgaz de acalmie va surveni între sfârşitul furtunii care bântuia şi începutul următoarei perioade de vreme proastă.

Perspectiva nu prea era strălucită: chiar dacă primele valuri de asalt reuşeau să debarce, riscam să ne trezim apoi în imposibilitate de a aduce întăriri, fiind astfel nevoiţi să lăsăm izolată avangarda, care putea deveni pradă uşoară pentru contraatacurile germane. Totuşi, consecinţele unei noi amânări justificau asumarea acestui risc şi m-am grăbit să anunţ hotărârea de a lansa atacul la 6 iunie. Era exact ora patru şi un sfert în dimineaţa zilei de 5 iunie. Nimeni dintre cei de faţă nu s-a opus. Cu chipul vizibil luminat, fără a mai rosti vreun cuvânt, fiecare a pornit spre locul de unde avea să transmită celor din subordinea sa dispoziţiile care urmau să pună în mişcare întreaga oştire.

O serie de persoane au apelat la mine, cerându-mi permisiunea de a se îmbarca la bordul navelor de sprijin ca să asiste la atac. Orice ofiţer de stat-major este în stare să demonstreze oricând, invocând o grămadă de argumente, de ce tocmai el trebuia să participe la o expediţie, în loc să rămână la singurul loc unde poate fi util, de exemplu, la centrul de transmisiuni. Nu am acordat nimănui permisiunea solicitată, cu excepţia celor ce aveau o răspundere militară precisă şi, bineînţeles,

corespondenţilor de presă şi radio acreditaţi pe lângă SHAEF.

Printre cei refuzaţi se număra şi Winston Churchill. Dorinţa lui izvora în egală măsură din pornirile sale războinice, ca şi din nerăbdarea la gândul că va trebui să stea la Londra, cu braţele încrucişate, aşteptând veştile. I-am răspuns că riscul ca el să păţească ceva avea prea multă importanţă pentru întregul efort de război şi că trebuia să-l refuz. La rândul său, mi-a ripostat cu argumentul, întru totul exact, că, deşi eram comandantul unic al operaţiei „Overlord”, în virtutea autorităţii pe care mi-o delegaseră cele două guverne, nu intra sub jurisdicţia mea şi controlul administrativ asupra forţelor britanice.

— Aşa stând lucrurile, iubite general – mi-a declarat el –, nu este de competenţa dumneavoastră să stabiliţi compunerea echipajului pe niciuna din navele aparţinând flotei Maiestăţii-Sale. Şi dacă acesta e adevărul – a continuat el cu şiretenie –, nu aveţi dreptul să mă împiedicaţi de a mă îmbarca în calitate de simplu membru al unui echipaj de vas.

Cu durere în suflet, am recunoscut că aşa era, dar am subliniat cu tărie că, încălcându-mi dispoziţiile, Churchill nu făcea decât să-mi complice şi mai mult dificultăţile personale. Tocmai când eram pe cale să mă dau bătut, am primit o neaşteptată mână de ajutor. După cum am auzit mai târziu, regele Angliei, aflând de intenţiile primului ministru şi fără a se hazarda să se amestece direct în hotărârea acestuia, i-a trimis un mesaj: dacă Churchill găsea de cuviinţă să însoţească expediţia, atunci şi el, regele, considera că era de datoria lui – şi, totodată, un privilegiu – să participe la atac în fruntea trupelor.

Aceasta a pus imediat problema într-o altă lumină şi nu mi-a mai fost dat să aud nimic despre ea.

Totuşi, simpatizam pe deplin cu poziţia primului ministru. Din nou a trebuit să îndur interminabila aşteptare care survine între ultima hotărâre a înaltului

Comandament şi prima clipă când este cu putinţă să se stabilească dacă operaţia a reuşit sau nu. Mi-am trecut vremea vizitând trupele care urmau să ia parte la asalt. Târziu, în seara de 5 iunie, am ajuns la cantonamentul Diviziei 101 aeropurtate americane, una dintre unităţile a cărei participare fusese atât de sever criticată de comandantul aviaţiei, Leigh-Mallory. Într-o formă excelentă, soldaţii m-au interpelat în glumă, spunându-mi că nu aveam niciun motiv de frământare, deoarece divizia lor era pe fază şi totul va merge strună. Am rămas acolo până pe la miezul nopţii, când ultimul dintre ei şi-a luat zborul. După două ore de călătorie, înapoiat la cantonamentul meu, nu-mi mai rămânea decât un scurt răgaz înainte de a primi cele dintâi veşti.

Capitolul al XIV-lea
Bătălia capului de pod

Primul raport, primit din partea diviziei aeropurtate pe care o vizitasem abia cu câteva ore mai înainte, suna foarte încurajator[94]. Pe măsură ce se scurgeau orele

94 Operaţia „Overlord" a început imediat după miezul nopţii de 5 spre 6 iunie, cînd dragoarele de mine au curăţat şi balizat zece coridoare prin cîmpurile de mine din Canalul Mînecii, iar bombardierele britanice au atacat coasta de nord a Franţei, revărsînd asupra ei 10 000 de tone de explozive. în jurul orei 2 a.m., au avut loc operaţiile de desant aerian pe cele două flancuri : în dreapta diviziile 82 şi 101 aeropurtate americane, în stînga Divizia 6 aeropurtată britanică. Peste 4.000 de nave de transport şi de desant, avînd la bord 176 000 de oameni şi escortate de aproximativ 600 nave de luptă, au traversat Canalul Mînecii, primind o foarte slabă replică din partea bateriilor de coastă naziste. La ora 5.50 a.m. s-a declanşat pregătirea de artilerie, cu toate gurile de foc de pe navele de luptă aliate, nimicind multe poziţii fortificate şi detonînd cîmpuri de mine ale germanilor. Debarcarea trupelor americane pe plajele Utah şi Omaha a început la ora 6.3(1, iar cea a trupelor britanice, pe plajele Gold şi Sword, şi canadiene, pe plaja Juno, a început la ora 7.40. Acoperirea aeriană a fost asigurată de circa 7 000 de avioane de vînătoare şi vînătoare-bombardament. La sfîrşitul zilei de 6 iunie, aliaţii aveau cîte o divizie în fiecare dintre cele cinci capete de pod, în afara celor trei divizii care efectuaseră operaţia de desant aerian. — Nota trad.

dimineţii, reieşea că debarcarea se desfăşura în condiţii destul de bune. Îmbarcându-se pe un contratorpilor, Montgomery a plecat să inspecteze plajele şi să găsească un loc unde să-şi instaleze statul-major avansat. I-am făgăduit că voi trece pe la el a doua zi.

În sectorul Utah, unde acţiunea de desant maritim trebuia coordonată cu acţiunea americană de desant aerian, operaţiile progresau satisfăcător, ea şi cele de la extremitatea flancului stâng. În sectorul Omaha, în schimb, informările primite în cursul zilei indicau lupte crâncene. Într-acolo am hotărât să pornesc în dimineaţa următoare.

Am traversat Canalul Mânecii la bordul unui distrugător şi, ajuns pe ţărm, am constatat că diviziile 1 şi 29 americane, care asaltau Omaha, reuşiseră, în cele din urmă, să rupă dispozitivul inamic şi înaintau repede spre interior. Germanii mai păstrau încă centre izolate de rezistenţă, unele dintre ele susţinând un tir de artilerie extrem de supărător împotriva punctelor de debarcare şi a navelor noastre de desant. Am avut răgazul să stau de vorbă cu generalul Bradley, care, ca de obicei, era plin de curaj şi încredere. În definitiv, rezistenţa pe care o întâmpinam la Omaha avea aproximativ dârzenia cu care ne temusem că vor lupta germanii pe întregul front. Convingerea naziştilor că nu vom debarca pe o vreme atât de proastă ne-a ajutat considerabil să obţinem un efect de surpriză, explicând până la un punct slaba împotrivire activă de pe majoritatea plajelor. Pe de altă parte, în sectorul Omaha, prezenţa unei dinamice unităţi a duşmanului, Divizia 352 – care, după spusele prizonierilor germani, se afla acolo pentru manevre şi aplicaţii de apărare –, era una din cauzele înverşunatelor lupte de pe această plajă.

În cursul zilei de 7 iunie am navigat de-a lungul plajelor, găsind prilejul să stau de vorbă cu toţi comandanţii superiori, printre care şi Montgomery. Spre seară, în timp ce treceam în mare viteză pe lângă ţărm,

distrugătorul nostru a eşuat pe o limbă de uscat, avariindu-se atât de grav, încât a trebuit să ne îmbarcăm pe altă navă pentru a ajunge la Portsmouth.

Următoarele câteva zile au pus la grea încercare programul aducerii de întăriri la capul de pod din Normandia, conform planului pe care-l întocmisem cu infinită răbdare luni şi luni de-a rândul. În general, previziunile lui au făcut faţă de minune împrejurărilor, dar, ici şi colo, condiţiile de pe câmpul de luptă au impus unele retuşuri minore, pe care cartierul meu general de la Portsmouth le-a putut efectua repede şi fără zguduiri.

Când un astfel de plan este pus în aplicare, se ivesc mereu dificultăţi neprevăzute, care adesea afectează două sau mai multe categorii de arme. Ele pot fi rezolvate destul de lesne dacă înaltul Comandament urmăreşte îndeaproape situaţia şi are posibilitatea să intervină pe loc, pentru ca neajunsul să nu capete proporţii exagerate. De pildă, atunci când nu se respectă orarul de circulaţie a vaselor sau când instalaţiile de încărcare şi descărcare se defectează, navele încep să se aglomereze la punctele de îmbarcare sau debarcare. Astfel se iroseşte un timp preţios şi navigaţia se blochează, riscând să dea naştere la o harababură generală dacă nu se găseşte nimeni cu autoritate care să ia repede măsurile necesare. Pentru a preîntâmpina asemenea încurcături, înfiinţasem un fel de comisie a statului-major în care erau reprezentate toate armele şi prin intermediul căreia s-a rezolvat în mod satisfăcător coordonarea activităţii în porturi, astfel ca îmbarcarea trupelor şi încărcarea materialelor de aprovizionare să corespundă orarului de sosiri şi plecări ale vaselor. Odată depăşite greutăţile primelor. zile, am avut remarcabil de puţine necazuri în această privinţă.

Curând am aflat că, în lunga perioadă de pregătire de dinaintea invaziei, atmosfera devenise încordată şi la Washington. Abia pusesem piciorul pe ţărm, când în Anglia şi-au făcut apariţia generalul Marshall, amiralul King şi

generalul Arnold, împreună cu un grup de ofiţeri de la statele lor majore. În ziua de 12 iunie am luat măsuri pentru a-i duce la capul nostru de pod, unde au cutreierat diversele sectoare, manifestându-şi fără reţinere satisfacţia. Prezenţa lor a dat şi mai mult curaj oamenilor. Vizitele înalţilor comandanţi şi, uneori, ale membrilor proeminenţi ai guvernului joacă un rol extrem de important în ridicarea moralului soldaţilor, care sunt foarte bucuroşi ori de câte ori prin preajma lor se ivesc şefii cei mari. Poate că într-asta trupele văd o dovadă că sectorul lor este la adăpost de primejdie, altfel şefii nu ar veni acolo!

Intervalul dintre 6 iunie şi 25 iulie, când am rupt frontul inamic, a constituit o etapă bine precizată a operaţiei „Overlord”, cunoscută sub numele „Bătălia capului de pod”[95].

Oprindu-se asupra bătăliilor din trecut, istoricii – fie ei militari sau civili – acordă adesea o deosebită atenţie unor laturi şi aspecte care nu au prezentat prea multă importanţă la data când au avut loc evenimentele sau, cel puţin, nu au făcut o impresie specială asupra participanţilor. Pentru a stabili, de exemplu, cine a fost autorul unei concepţii strategice originale este necesară o intensă muncă de cercetare şi de analiză, trebuie studiat în amănunţime felul cum evoluţia situaţiei a corespuns planurilor, de unde au emanat anumite decizii şi care a fost influenţa cutărui sau cutărui individ asupra cutărei sau cutărei acţiuni, fără a mai pune la socoteală obligaţia de a răspunde istoricilor care sunt de altă părere.

„Bătălia capului de pod” din Normandia, care nu face excepţie de la această regulă, a dat şi ea naştere la numeroase şi înverşunate polemici teoretice, ca şi la multe

---

95 Forţele aliate au atins aliniamentul Caen-Caumont-St. L6 cu aproximativ o lună mai tîrziu decît prevedea planul „Overlord", care acorda acestci acţiuni un termen de cinci zile de la debarcare. — Nota trad.

investigaţii migăloase şi obiective, menite să vină în sprijinul diverselor teze şi interpretări. Acestea se ocupă de probleme care ar fi fost definitiv clarificate pentru posteritate dacă cei ce le-au rezolvat pe câmpul de luptă le-ar fi acordat însemnătatea cuvenită, lăsând mărturii scrise despre modul cum au procedat.

Din fericire, în război, ostaşii, în majoritatea lor, devin foarte obiectivi, considerând că, în toiul unei bătălii, dobândirea victoriei atârnă mai greu în balanţă decât judecata istoriei. În plus, veşnica criză de timp şi necurmata solicitare a atenţiei tuturor comandanţilor şi ofiţerilor de stat-major nu îngăduie ţinerea unui jurnal de bord, în care zi de zi şi minut de minut să se noteze fiecare eveniment. Numeroase acţiuni importante se iniţiază prin contacte verbale, fără nimic în scris. De multe ori, ordinele de luptă, chiar pentru unităţile mari, se redactează abia după ce instructajul s-a făcut în cadrul unor istovitoare şedinţe, unde nu s-a întocmit niciun soi de proces-verbal. De altfel, curiozitatea istoricilor şi a comentatorilor militari se concentrează atât de frecvent asupra intenţiilor şi ideilor, în dauna faptelor şi rezultatelor, încât nici cel mai sârguincios cronicar n-ar fi în stare să lase o relatare clară şi de necontestat a tuturor celor ce se petrec în cursul unei campanii.

Cât despre întrebări gen „Cine a fost autorul planului X?” sau „Cine a luat hotărârea Y?”, convingerea mea este că, în mod normal, niciun comandant nu poate să jure că un anume plan sau o anume concepţie s-a zămislit în mintea lui. Preocupările sale curente sunt atât de numeroase, încât ulterior îi va fi imposibil să spună dacă prima scânteie a unei idei (care, până la urmă, devine un plan foarte reuşit) a licărit mai întâi în propriul său creier sau a apărut într-o sugestie venită din afară. Una dintre problemele ce se pun oricărui comandant este de a-şi păstra receptivitatea, de a evita să confunde fermitatea indispensabilă cu încăpăţânarea în prejudecăţi sau idei

preconcepute.

Încă ceva: există o enormă diferenţă între planul precis al unei lupte sau al unei campanii şi rezultatele finale pe care se speră că le va obţine operaţia. Trupele sunt trimise la luptă pentru a atinge un minimum de obiective, în caz contrar operaţia eşuând. Dincolo de aceste obiective se află domeniul aşteptărilor justificate, iar şi mai departe începe tărâmul speranţelor, care se realizează şi ele dacă norocul surâde constant comandantului respectiv.

Un plan de luptă se străduie, de obicei, să ofere puncte de reper şi pe tărâmul speranţelor, astfel încât niciun prilej de exploatare a succesului să nu se piardă din cauză că trupele nu cunosc intenţiile comandantului lor.

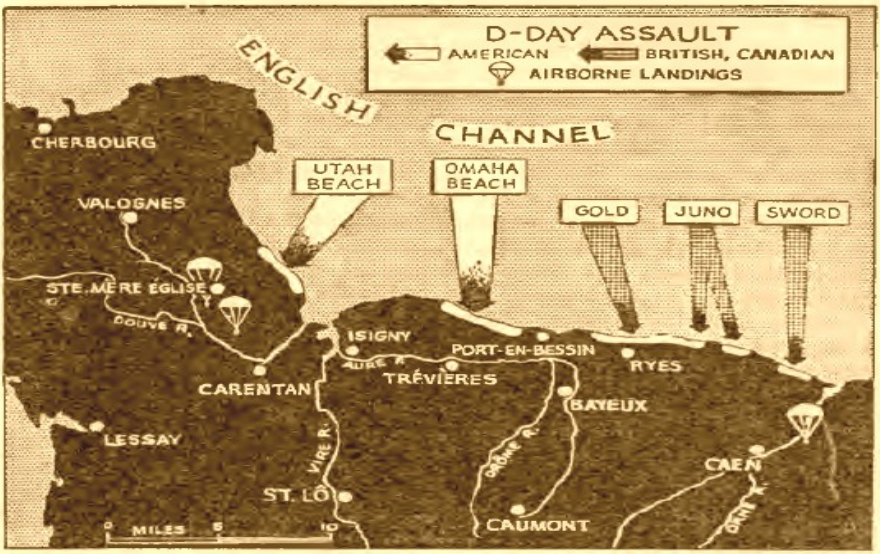

Asaltul Zilei Z

Săgeţile albe indică forţele americane. Săgeţile punctate indică forţele britanice şi canadiene. Paraşutele indică acţiunile de desant aerian

Aceste faze ale planului nu cuprind instrucţiuni rigide, ci numai indici de orientare. Un plan bine conceput

prevede o anumită elasticitate în timp şi spaţiu, în aşa fel ca să se realizeze scopul final al comandantului. Rigiditatea duce inevitabil la înfrângere, şi comentatorii care invocă o modificare de amănunt ca dovadă că planul a fost deficient demonstrează altceva – o totală ignoranţă în ceea ce priveşte caracteristicile frontului.

„Bătălia capului de pod" a însemnat o perioadă de necurmate şi grele ciocniri, care, în afară de ocuparea Cherbourgului, nu ne-au prilejuit decât puţine câştiguri teritoriale. Dar tocmai în această perioadă s-au pus bazele spectaculoasei eliberări a Franţei şi Belgiei, care avea să urmeze. Luptelor din Normandia li se datorează numeroase progrese, pe plan atât practic, cât şi teoretic, care ne-au fost de un mare folos până la sfârşitul războiului.

Ştiind că Rommel, vechiul său adversar din deşert, deţinea comandamentul tactic al dispozitivului de apărare nazist[96], Montgomery a prezis că inamicul va recurge la neîncetate contraatacuri, efectuate de orice unitate imediat disponibilă, de la divizie până la batalion sau chiar la companie. Fostul comandant al Armatei 8 britanice a arătat că Rommel nu-şi va alege niciodată o puternică linie naturală de apărare, în spatele căreia să înceapă apoi, calm şi răbdător, să concentreze efective în număr cât mai mare, pentru a lansa ulterior o ofensivă hotărâtoare împotriva poziţiilor noastre de pe plajă. Prevestirea lui Montgomery s-a adeverit cuvânt cu cuvânt.

Din ziua debarcării şi cu excepţia unor puncte

---

96 Feldmareşalul Erwin Rommel fusese numit, în ianuarie 1944, comandantul Grupului de armate „B" din Franţa, care cuprindea armatele 7 şi 15 — cea dintîi staţionată în Normandia, cea de-a doua în sectorul Calais. In primele zile după debarcare, luptele cu forţele aliate au fost duse exclusiv de către cele şapte divizii de infanterie ale Armatei 7, sub ordinele generalului Friedrich DolIman, oărora li s-au adăugat uite două divizii de infanterie şi şapte divizii blindate de tancuri din Grupul de blindate „Vest", comandat de generalul Heinrich Eberbach. — Nola trad.

izolate, bătălia nu a îmbrăcat niciodată un aspect cât de cât similar celui al războiului de poziţii din 1914 – 1918. Dar tocmai o asemenea posibilitate nu o puteau trece cu vederea aliaţii, şi îndeosebi camarazii noştri britanici, cu amintirile lor de la Vimy şi Passchendaele.

Pronosticând că ocuparea Cherbourgului ne va da mult de furcă, Bradley se bizuia pe viteză şi îndrăzneală, în aceeaşi măsură ca şi pe puternicele sale formaţii de asalt, pentru a repurta un succes rapid în sectorul lui. „Zece zile dacă avem şansă, treizeci dacă nu avem", socotea el. Bineînţeles, toate aceste previziuni depindeau, printre altele, de măsura în care izbuteam să aducem întăriri în proporţiile planificate. Programele de debarcare stabileau în cele mai mici amănunte, pe zile şi ore, sosirea unui număr precis de unităţi militare de toate categoriile, alternând cu descărcarea de muniţii şi alte materiale de aprovizionare. Aceste întăriri erau necesare nu numai pentru operaţiile cotidiene, ci şi pentru formarea de rezerve, care să efectueze atacuri neîntrerupte, odată ce am fi ajuns în stadiile decisive ale bătăliei.

Pe flancul estic, localitatea Caen nu a fost cucerită din prima lovitură, aşa cum sperasem, ceea ce ne-a împiedicat să pătrundem în zona de la sud şi sud-est de oraş, unde avusesem de gând să beneficiem din capul locului de superioritatea noastră în materie de blindate şi aviaţie. Dar luptele din acest sector s-au dus într-un ritm susţinut şi intens. Rommel se apăra cu înverşunare; pe măsură ce se desfăşura bătălia, am descoperit de ce era obligat să procedeze astfel.

În sprijinul diviziilor sale aflate în zona debarcării, inamicul a adus mai întâi toate trupele pe care le putea scoate din peninsula Bretania, apoi pe cele din sudul Franţei, precum şi din Olanda şi Belgia. Singurele rezerve germane importante, rămase în nord-vestul Europei şi nearuncate încă în foc, făceau parte din Armata 15 şi se aflau în portul şi în sectorul Calais. Pentru a menţine

legătura cu ele, Rommel trebuia să păstreze Caen. Dacă pierdea oraşul, cele două armate de sub comanda sa se separau una de cealaltă şi nu mai puteau acţiona laolaltă decât după ce ambele se repliau pe o distanţă considerabilă. De aceea, feldmareşalul a trimis în grabă la Caen diviziile cele mai puternice şi mai bine instruite, făcând toate pregătirile posibile pentru a apăra oraşul până la capăt.

Faptul că nu am izbutit să ne atingem ţelurile tactice imediate în sectorul de est nu a adus cu sine nicio schimbare în obiectivele generale ale planului operativ. Era doar o nouă confirmare a străvechiului adevăr că orice asemenea plan nu prevede decât ordinea de angajare în luptă a trupelor, conform raportului – calculat de comandant – dintre obiectivele urmărite şi resursele necesare, dar fără a pierde nicio clipă din vedere că reacţia inamicului va cere o permanentă adaptare a tacticii la imperativele momentului. De îndată ce ne-am convins că Rommel intenţiona să păstreze cu orice preţ oraşul Caen, ca pe un fel de balama a dispozitivului său, am înţeles că era în avantajul nostru să-i dăm cât mai mult de furcă în acel sector, facilitând astfel toate celelalte operaţii aliate.

La extremitatea flancului apusean, Corpul 7 armată al generalului Collins a atacat mai întâi în linie dreaptă spre vest, pentru a tăia în două peninsula Contenţin, apoi a virat repede spre Cherbourg, asigurându-şi însă şi pe flancul de sud un dispozitiv puternic, pentru a bloca orice încercare a întăririlor inamice de a pătrunde în peninsulă.

La 12 iunie 1944, prima bombă zburătoare, cunoscută şi sub denumirea V-1, a lovit Londra. Era vorba, de fapt, de un mic avion fără pilot care se deplasa cu mare viteză pe un traseu prestabilit şi îşi încheia zborul la punctul dictat de un mecanism de direcţionare. V-1 conţinea o enormă cantitate de exploziv, care detona la primul contact, cu un înspăimântător efect distructiv. Prima bombă V-2 nu a intrat în uz decât la începutul lui

august. Era o rachetă lansată la o mare înălţime şi căzând atât de repede, încât primul semn al operaţiei sale era însăşi explozia. Dar V-2 nu a provocat aceeaşi teroare ca V-1, deoarece în timpul zborului nu putea fi nici văzută, nici auzită, nici interceptată.

Bomba V-2 se dovedea deosebit de primejdioasă atunci când cădea direct peste vreo construcţie oarecare. Datorită vitezei, ea pătrundea adânc în pământ şi uriaşa sa forţă detonantă se exercita în sus, pe verticală. De aceea, căzând pe un spaţiu liber, era relativ inofensivă, în schimb, din cauza marii sale încărcături explozive, atunci când lovea o clădire, o năruia aproape complet.

Fără îndoială, punerea la punct şi darea în folosinţă a acestor arme au suferit o serioasă întârziere din cauza campaniei noastre de bombardamente din primăvară, când am atacat locurile unde bănuiam că se fabrică V-1 şi V-2. Împotriva regiunii Peenemünde din Germania, unde ştiam că funcţiona una dintre cele mai vaste uzine experimentale naziste, am trimis periodic puternice formaţii de bombardiere. Mai existau şi alte puncte pe hartă asupra cărora planau suspiciuni, ca, de exemplu, Trondheim, în Norvegia, unde se presupunea că germanii lucrau la arma atomică. Am bombardat, de asemenea, rampele de lansare de pe coasta de nord-vest a Europei, unde fotografiile efectuate de avioanele noastre de recunoaştere arătau numeroase amenajări şi instalaţii a căror funcţionare nu putea fi pusă în legătură cu niciuna dintre armele cunoscute. Am atacat fără întrerupere aceste regiuni.

Moralul populaţiei civile a avut vizibil de suferit din cauza noilor arme germane. Marea Britanie rezistase cu succes crâncenelor raiduri aeriene întreprinse de „Luftwaffe”, dar în iunie 1944, când aliaţii au reuşit să debarce pe coasta Normandiei, este indiscutabil că cetăţenii au răsuflat profund uşuraţi, nu numai la perspectiva victoriei, ci şi în speranţa că vor fi cruţaţi de alte bombardamente. Această speranţă s-a risipit în clipa

când deasupra Londrei au început să apară un număr considerabil de V-1 şi V-2. La drept vorbind, efectul demoralizant al bombelor nu s-a limitat doar la populaţia civilă; pe front, soldaţii britanici au început din nou să se frământe pentru soarta celor dragi de acasă şi mulţi soldaţi americani mi-au cerut, pe un ton îngrijorat, veşti despre cutare sau cutare oraş din sudul Angliei unde fuseseră cantonaţi înainte de declanşarea operaţiei „Overlord”.

Dacă germanii ar fi izbutit să pună la punct şi să utilizeze noile lor arme cu şase luni mai devreme, debarcarea noastră în Europa de nord-vest ar fi fost, probabil, extrem de dificilă, poate chiar imposibilă. Sunt convins că, după şase luni de bombardament cu V-1 şi V-2, îndeosebi dacă printre ţintele principale s-ar fi numărat zona Portsmouth-Seuthampton, am fi fost nevoiţi să renunţăm la „Overlord”.

Măsurile de apărare împotriva bombei V-1 au ajuns repede la un înalt grad de eficienţă, dar, chiar şi aşa, primejdia pândea, ameninţătoare, la orice oră din zi şi din noapte şi pe indiferent ce vreme. Noi, cei de pe front, voiam să cucerim cât mai grabnic poziţiile de unde erau lansate aceste arme împotriva părţii de sud a Angliei. Spre cinstea conducătorilor politici britanici însă trebuie să subliniez că niciunul dintre ei nu mi-a cerut vreodată să modific fie şi un detaliu din planul operativ, numai pentru a pune capăt acestui flagel.

La 18 iunie, Montgomery încă mai credea că situaţia ne permitea să ocupăm în scurt timp Caenul. La data aceea, directivele sale glăsuiau: „Este evident că trebuie să cucerim acum oraşele Caen şi Cherbourg, ca prim pas spre desfăşurarea completă a planurilor noastre. Caen este realmente cheia Cherbourgului...”. În aceeaşi directivă, el dădea Armatei 2 britanice următoarele instrucţiuni: „Misiunea imediată a Armatei 2 este de a ocupa oraşul Caen”. Ordinul se încheia astfel: „Sper că până la 24 iunie

atât Caenul, cât şi Cherbourgul vor fi în mâinile noastre”.

Pe flancul stâng, tancurile naziştilor şi puternicul lor dispozitiv de apărare au continuat să dejoace intenţiile noastre. În schimb, portul Cherbourg a căzut la 26 iunie, adică exact la douăzeci de zile după debarcare. Generalul Collins a dobândit acest succes atacând fără încetare şi dovedind, prin rezultatele ofensivei sale, că-şi merita pe deplin porecla de „Joe-Fulgerul”. Asaltul final asupra portului a primit un substanţial sprijin cu foc, de mare precizie, din partea artileriei navale.

În privinţa acelui factor imponderabil numit noroc, avusesem parte de un coeficient aproximativ mijlociu între nivelul maxim şi cel minim anticipat de Bradley. Şansa noastră a constat mai ales în surpriza pe care o provocasem debarcând pe plaja Utah – considerată de inamic ca improprie pentru o acţiune majoră de desant maritim – şi în excelentele rezultate obţinute de cele două divizii aeropurtate – 82 şi 101 –, care aterizaseră aproape în centrul peninsulei. Ghinionul s-a manifestat prin uraganul care s-a dezlănţuit la 19 iunie şi care vreme de patru zile a curmat aproape orice activitate amfibie, îngreuind considerabil toate celelalte operaţii şi atingând o asemenea violenţă, încât ofensiva noastră a devenit extrem de dificilă.

În timpul furtunii, comunicaţiile pe mare între Anglia şi continent s-au întrerupt cu desăvârşire, avioanelor fiindu-le, totodată, aproape imposibil să aterizeze pe minusculele piste pe care le construisem în cuprinsul capului de pod. În sectorul american, „Aguda” de lângă plaja Omaha a suferit avarii ireparabile. Un mare număr de nave şi ambarcaţii au eşuat sau au fost aruncate pe ţărm.

Germanii s-ar fi bucurat de condiţii ideale pentru un contraatac dacă, în prealabil, forţele noastre aeriene nu ar fi dus atât de bine la capăt campania de izolare a duşmanului. Ca totdeauna, a ieşit şi atunci la iveală rolul

hotărâtor al aviaţiei în luptele de uscat.

În ziua când a încetat uraganul, am trecut în avion pe deasupra liniei noastre de coastă, de la un capăt al ei la celălalt, numărând peste 300 de nave de dimensiuni medii care căzuseră victime vântului şi valurilor, unele dintre ele atât de avariate, încât nu mai puteau fi salvate.

Când izbucnise furtuna, Divizia 83 americană se afla încă la bordul vaselor de transport, în apropiere de ţărm. Nici vorbă nu putea fi de debarcare, aşa că pe toată durata vijeliei oamenii au trecut prin încercări extrem de neplăcute şi chinuitoare. Făcându-le o vizită în ziua când, în sfârşit, au coborât pe uscat, am constatat că mulţi sufereau încă de pe urma răului de mare şi erau sleiţi de puteri.

Nicio scenă din război nu mi-a oferit o asemenea imagine asupra forţei industriale a Statelor Unite ca spectacolul epavelor zvârlite de furtună pe plajele de debarcare. Pentru orice altă ţară, pierderile materiale ar fi fost practic fatale, dar capacitatea de producţie a S.U.A. se ridicase la un nivel atât de înalt, încât nimicitorul uragan abia de a stânjenit cu ceva operaţiile de aducere a întăririlor.

Imediat după ocuparea Cherbourgului a început munca de repunere în funcţiune a portului. Germanii aruncaseră în aer toate instalaţiile mai importante, iar rada şi apele din vecinătate erau înţesate de mine de diverse feluri. Cele de tip nou nu puteau fi neutralizate decât de scafandrii de mare adâncime, care trebuiau să coboare până în fundul mării pentru a le dezamorsa. Era o activitate dramatică şi plină de curaj, ca şi cea a echipajelor de pe dragoarele de mine din rada portului Cherbourg.

În cele douăzeci de zile cât a durat până ce Corpul 7 armată american a cucerit Cherbourgul, pe tot restul frontului luptele nu au încetat o clipă. Nu am înregistrat nicăieri decât câştiguri de teren locale, cu excepţia

sectorului Caen, unde intrasem în impas.

Manevrele tactice efectuate de trupele britanice şi canadiene pe flancul de est şi coordonarea acestor operaţii cu cele ale americanilor pe flancul de vest constituiau tocmai genul de activitate în care Montgomery era neîntrecut. Datorită faptului că sesiza de minune mentalitatea soldatului britanic, moralul oamenilor săi rămânea ridicat, în ciuda unor decepţii şi pierderi capabile să zdruncine cu uşurinţă nişte trupe care ar fi avut mai puţină încredere în comandantul lor.

Generalul Bradley a dat dovadă de perseverenţă, energie, competenţă militară şi un dar al înţelegerii umane – calităţi atât de evidente pentru superiorii săi, ca şi pentru subalternii săi, încât colectivul american de comandament, călit pe numeroasele câmpuri de luptă ale capului de pod din Normandia, a rămas ferm sudat până la sfârşitul războiului. Generalul-maior Elwood R. Quesada, un tânăr şi activ comandant de aviaţie, conducea grupările aeriene tactice care dădeau lui Bradley un sprijin cu foc nemijlocit. Atmosfera de încredere reciprocă pe care au creat-o cei doi generali, procedeele şi metodele pe care le-au elaborat împreună pentru o mai bună coordonare pe câmpul de luptă, curajoasa stare de spirit pe care au ştiut s-o insufle tuturor subalternilor lor contrastau foarte plăcut cu alte cazuri pe care le cunoscusem mai înainte. Marina militară se încadra şi ea admirabil în acest tablou general. Succesele repurtate în Europa de cele trei categorii de arme ale Statelor Unite, sub un comandament unificat, aveau să mă determine să pledez cu insistenţă la Washington, în perioada postbelică, în favoarea unei organizări similare a forţelor noastre armate.

În stadiile iniţiale ale bătăliei, viaţa mea a fost un şir neîntrerupt de călătorii. O vizită la Montgomery, la Bradley sau la trupele de pe front era urmată imediat de o perioadă de activitate la cartierul general din Portsmouth, unde munca de coordonare şi de sincronizare a

transporturilor, în conformitate cu prevederile fazelor principale ale planului, se împletea cu nenumărate discuţii şi şedinţe, fără a mai vorbi, bineînţeles, de permanenta datorie de a vizita unităţile aflate încă în Anglia şi pe cale de a pleca pe front.

Un eveniment care mi-a făcut multă plăcere, dovedind, totodată, constanta solicitudine a generalului Marshall faţă de subordonaţii săi, a fost sosirea fiului meu în Marea Britanie pe la mijlocul lunii iunie. Absolvind Colegiul militar de la West Point exact în ziua debarcării în Normandia, John căpătase permisiunea, cu aprobarea generalului Marshall, de a-şi petrece scurta sa vacanţă de diplomă alături de mine, pe câmpul de luptă, cu condiţia de a se reîntoarce în Statele Unite înainte de 1 iulie, când trebuia să înceapă pregătirea superioară. M-a însoţit pretutindeni şi singura decepţie i-a pricinuit-o refuzul meu de a mă amesteca în destinul lui de tânăr absolvent şi de a-l repartiza la una din diviziile americane de infanterie aflate pe atunci în Europa.

Atât forţele britanice, cât şi cele americane aduceau necontenit întăriri masive în Normandia. În ciuda întreruperii transporturilor şi a pagubelor provocate de furtuna izbucnită la 19 iunie, întârzierile survenite au avut un caracter temporar şi au afectat prea puţin ducerea la bun sfârşit a planului final.

Fluxul neîntrerupt de efective proaspete ne permitea să ne menţinem în ofensivă, deşi condiţiile atmosferice şi de teren erau neprielnice. Aveam acum drept scop la est să reţinem cea mai mare parte din trupele germane, iar la vest să înaintăm suficient pentru a putea lansa atacul final şi coordonat de rupere a liniilor inamice şi de ieşire din perimetrul restrâns al capului de pod.

Sfârşitul lui iunie a însemnat o perioadă grea pentru noi toţi. Mulţi dintre înalţii noştri oaspeţi au început să-şi exprime temerea că intrasem într-un impas şi că dreptatea se vădea a fi de partea celor ce prorociseră o soartă tristă

operaţiei „Overlord”. Într-adevăr, orice acţiune de desant maritim împotriva unei mase de uscat continental prezintă riscul ca atacanţii să se trezească zăvorâţi într-un cap de pod. Dobândirea unui spaţiu de mişcare suficient este condiţia *sine qua non* a aducerii de întăriri şi materiale de aprovizionare, necesare unei bătălii mobile şi decisive.

Când atât posibilităţile de întărire şi aprovizionare, cât şi natura terenului favorizează defensiva, se conturează perspectiva ca, în ciuda unei debarcări izbutite, câmpul de luptă să devină mai curând o rană sângerândă în coasta atacatorului decât preludiul unei nimicitoare campanii împotriva forţelor principale ale apărătorului. Aşa au păţit aliaţii la Gallipoli, în primul război mondial. O experienţă în parte similară a reprezentat-o, vreme de câteva luni, la începutul anului 1944, debarcarea de la Anzio. Cu mult înainte de 6 iunie examinasem pe toate feţele o asemenea eventualitate şi luasem măsuri pentru a preveni apariţia ei. În acest sens, cel mai de seamă atu era supremaţia noastră în aer şi pe mare. Ne bizuiam pe aviaţie pentru a bloca liniile de aprovizionare şi comunicaţii ale inamicului, a pune piedici mişcărilor de trupe şi a distruge fortificaţiile dispozitivului de apărare. Graţie dominaţiei pe mare şi construirii de porturi artificiale, dispuneam de un mecanism robust pentru aducerea de întăriri şi provizii. În consecinţă, eram convinşi că vom ieşi învingători în cursa de viteză pentru concentrarea forţelor în zona debarcării. În afară de aceasta, mai exista posibilitatea unei contra-manevre, prin lansarea unei a doua acţiuni de desant maritim şi, eventual, de desant aerian în peninsula Bretania.

Încă de la primele schiţe de planuri, acordasem o foarte mare importanţă porturilor bretone. Dacă inamicul îşi slăbea dispozitivul de apărare de acolo, în dorinţa de a opune trupelor noastre debarcate în Normandia o linie inexpugnabilă, ne rămânea deschisă calea unui atac prin surprindere în Bretania, care i-ar fi ameninţat pe germani

din flanc şi din spate. Ştiind din experienţă că ei nu evacuau niciodată un port din proprie iniţiativă, fără a lăsa în urmă un morman de ruine fumegânde, care făceau extrem de dificile reparaţiile grabnice, am stabilit că locul cel mai convenabil pentru a asigura aprovizionarea şi întreţinerea tehnică a forţelor noastre era golful Quiberon, o radă încăpătoare şi bine adăpostită, dar cam primitivă, pe coasta de sud a peninsulei.

Pe măsură ce se apropia luna iulie, urmăream din ce în ce mai atent evoluţia situaţiei, pentru a hotărî dacă o debarcare secundară va fi sau nu în avantajul nostru, în ce mă privea pe mine, soluţia îmi surâdea tot mai puţin. Unul dintre motive era că raidurile aviaţiei aliate şi ameninţările pe care le simulam împotriva sectorului Calais îi împiedicau pe germani să aducă în Normandia efective suficiente pentru a rezista la infinit forţelor noastre. De asemenea, ştiam că orice tentativă de a efectua o a doua debarcare va duce la întârzieri inevitabile în concentrarea de trupe şi materiale de aprovizionare direct pe frontul principal. Eram şi acum convins că vom avea foarte multă nevoie de porturile Bretaniei, dar eram la fel de convins că le vom obţine mai repede continuând să atacăm în Normandia decât slăbind presiunea pe frontul principal de dragul de a efectua o a doua acţiune de desant maritim.

Am petrecut o bună parte din timp în Franţa, unde am avut numeroase consfătuiri cu generalul Bradley şi generalul Montgomery în legătură cu datele viitoarelor operaţii şi cu efectivele pe care proiectam să le angajăm în luptă. Vizitele la Bradley îmi făceau totdeauna plăcere, căci, ca şi mine, era mare amator de plimbări prin poziţiile înaintate, pentru a sta la taifas cu cei ce duceau efectiv greul războiului. Până la sfârşitul războiului, multe dintre şedinţele noastre în doi s-au desfăşurat în timpul frecventelor escapade pe care le făceam împreună în linia întâi.

În Franţa eram însoţit pretutindeni de un sergent

motociclist din poliţia militară pe nume Sidney Spiegel. Devotamentul său, grija cu care voia să mă ocrotească şi să-mi fie de folos nu cunoşteau margini. Ţinea, de asemenea, foarte mult să aibă o înfăţişare cât mai ostăşească şi, oricât de desfundată şi noroioasă ar fi fost şoseaua pe care era nevoit să circule, de îndată ce soseam la destinaţie, se apuca să-şi lustruiască motocicleta şi să se ferchezuiască, redevenind un model de soldat. În cele din urmă, când a trebuit să ne despărţim, am pierdut în el un prieten credincios şi un preţios colaborator.

În această perioadă am întreţinut o vastă corespondenţă scrisă, telefonică şi prin radio atât cu Bradley, cât şi cu Montgomery. La sfârşitul lui iunie, suprafaţa capului de pod era încă prea restrânsă ca să permită Comandamentului Suprem să se instaleze în Franţa, dar, pentru a fi în permanent contact cu ambii comandanţi principali ai trupelor de uscat, mi-am mutat în Normandia statul-major personal în cursul lunii iulie. Uneori, câştigurile de teren şi concentrarea resurselor se realizau cu o exasperantă încetineală, ceea ce dădea naştere la severe critici în presa britanică şi cea americană. Fireşte, autorii articolelor respective nu cunoşteau situaţia: în război, dacă toată lumea ar şti totul, nu ar mai fi cu putinţă să iei prin surprindere un inamic care este cu ochii în patru.

Ori de câte ori se iveşte un impas temporar însă se pune problema de a menţine ridicat moralul celor din linia întâi, care, după ce că suferă pierderi, mai au şi prilejul să afle cât de aspru sunt judecaţi comandanţii lor. Din micile aparate de radio, de care oamenii nu se despărţeau nici în ruptul capului, vocile comentatorilor răsunau în fiecare grupă şi în fiecare pluton.

Efectele sunt şi mai serioase atunci când criticile nu lipsesc nici din scrisorile primite de soldaţi de la cei de acasă, cărora li s-a făgăduit imposibilul. Problema devine cu atât mai gravă cu cât oamenii sunt mai puţin călîţi în

lupte. Cât despre veterani, atitudinea lor s-a reflectat admirabil într-o remarcă pe care mi-a făcut-o într-o zi un sergent, în timp ce aştepta, împreună cu unitatea lui de feroviari, să plece mai departe pe front pentru a începe lucrul la un ştiu ce construcţie de terasamente:

— Domnule general – mi-a spus el –, pe hartă ziceaţi că treaba asta o să meargă şnur, dar uite că şi friţii au un cuvânt de spus. Nu-i nimic, după ce le tragem o mamă de bătaie, uităm noi de toate belelele!

Capitolul al XV-lea
În ofensivă

La sfârşitul lui iunie, primul obiectiv esenţial al campaniei din Normandia – stabilirea unui cap de pod ferm, cu linii adecvate de aprovizionare, în zona dintre Cherbourg şi vărsarea râului Orne – fusese îndeplinit pe de-a-ntregul.

Încă de la început, Montgomery, Bradley şi cu mine fuseserăm de părere că marea manevră de ieşire din limitele capului de pod se va efectua printr-o enormă mişcare de rotaţie spre stânga, pentru a aduce frontul pe linia Senei şi a lăsa în mâinile noastre toată regiunea cuprinsă între acest fluviu şi Loira şi întinzându-se spre est până la Paris. Departe de a însemna implicit adoptarea unei rigide scheme tactice de ansamblu, aceasta reprezenta doar prognoza noastră despre cele ce se vor întâmpla atunci când vom fi reuşit să concentrăm toate forţele noastre de uscat, aeriene şi navale împotriva inamicului întâlnit în nord-vestul Franţei.

Un punct de seamă în calculele noastre se referea la linia de pe care intenţionam iniţial să executăm mişcarea de rotaţie. În această privinţă, anticipările noastre tactice neadeverindu-se, au necesitat rectificări. Prezentat în mod oficial de Montgomery la 15 mai, planul stabilea: „De îndată ce vom lua sub controlul nostru principalul aliniament inamic Granville-Vire-Argentan-Falaise-Caen şi vom ocupa ferm zona delimitată de acest traseu, vom

dispune de suprafaţa dorită pentru concentrarea de întăriri şi vom putea începe înaintarea”.

Speram să atingem aliniamentul de mai sus până la 23 iunie sau, altfel spus, în termen de ziua Z plus 17. Într-o expunere mai amănunţită făcută la 7 aprilie, Montgomery a arătat că, în cea de-a doua mare fază a operaţiei, care urma să înceapă puţin după Z plus 20, Armata 2 britanică va pivota pe flancul ei stâng, la Falaise, pentru „a-şi împinge flancul drept în direcţia Argentan-Alençon”. Asta însemna că trebuia să ocupăm oraşul Falaise înainte de a începe marea mişcare de rotaţie. Dar linia pe care ne aflam de fapt în ziua de Z plus 50 (25 iulie), când am declanşat ofensiva, corespundea aproximativ celei prevăzute pentru Z plus 5.

Situaţia era, aşadar, cu totul alta decât cea pe care o anticipasem, dar nu aveam încotro. Războiul nu este o treabă unilaterală, ci o împletire de acţiuni şi contraacţiuni reciproce, care se repetă mereu, adversarii străduindu-se să câştige teren şi alte avantaje, graţie cărora să provoace maximum de pierderi inamicului respectiv.

În cazul de faţă, germanii puneau atâta preţ pe sectorul Caen, încât l-au apărat cu forţe considerabile. Pentru noi, ocuparea acestui teritoriu a devenit deocamdată o imposibilitate sau, cel puţin, o operaţie prohibitivă prin preţul în vieţi omeneşti pe care ar fi trebuit să-l plătim.

Fireşte, această întorsătură a situaţiei ne-a pricinuit dificultăţi. Dacă am fi reuşit să ajungem, din primul elan, pe câmpia de la sud de Caen, înaintarea americanilor spre Avranches s-ar fi transformat într-o urmărire a trupelor naziste în retragere, în loc să dea loc, ca acum, la o crâncenă încleştare. Cu alte cuvinte, un succes iniţial mai substanţial pe flancul stâng ar fi înlesnit flancului drept să ajungă pe o linie convenabilă pentru demarajul mişcării de rotaţie.

După 6 iunie, pe măsură ce treceau zilele, presa îşi

exprima tot mai apăsat nemulţumirea faţă de imobilitatea flancului stâng al forţelor noastre din Normandia. Bineînţeles, alături de ceilalţi comandanţi şi ofiţeri superiori de stat-major, eram şi eu profund preocupat de situaţia statică de lângă Caen. Am folosit toate mijloacele de natură să ne urnească din acest punct mort şi în repetate rânduri i-am cerut lui Montgomery să acţioneze mai rapid şi să nu precupeţească niciun efort. El a lansat atac după atac, dar, în ciuda bravurii cu care s-au bătut britanicii şi a puternicului sprijin cu foc furnizat de artilerie şi aviaţie, rezistenţa germanilor nu a putut fi înfrântă.

Pe de altă parte, trebuie să se ştie că, atunci când izbuteşte să ţină piept unei părţi din forţele noastre, fie printr-o activitate intensă, fie prin concentrarea de trupe, inamicul ajunge, de obicei, la acest rezultat în dauna propriei sale capacităţi de luptă în alte sectoare ale frontului. În cazul de faţă, chiar dacă atacul nostru trebuia acum să pornească de pe o linie situată mai înapoi decât prevedea planul, era evident că, din moment ce masa forţelor inamice era reţinută în jurul Caenului, pe flancul de vest erau mai puţine trupe germane care să se opună coloanelor americane. Era un adevărat noroc, dacă aveam în vedere relieful accidentat al terenului pe care trebuiau să înainteze americanii. Am discutat de nenumărate ori aceste lucruri cu Bradley şi Montgomery, acesta din urmă continuând să răspundă de coordonarea tactică a trupelor de uscat pe aglomeratul cap de pod.

Pe la 30 iunie, Montgomery s-a convins şi el – aşa cum ne convinsesem, încă mai dinainte, Bradley şi cu mine – că ruperea liniilor inamice trebuia să se facă în sectorul unde apărarea era mai slabă. Directiva sa, emisă în acea zi, arăta foarte clar că Armata 2 britanică va continua să atace pe flancul stâng pentru a atrage acolo cât mai multe efective germane, în timp ce americanii, care cuceriseră Cherbourgul cu patru zile în urmă, vor începe atacul în

direcţia sud, pentru a sparge frontul inamic pe flancul drept. De atunci încolo, acest plan de luptă nu s-a mai modificat, deşi natura terenului şi rezistenţa naziştilor, conjugate cu condiţiile atmosferice nefavorabile, au amânat atacul hotărâtor până la 25 iulie. Cele peste trei săptămâni de întârziere s-au scurs în lupte pentru cucerirea de noi poziţii şi pentru concentrarea rezervelor necesare.

Bineînţeles, noul plan punea pe umerii forţelor americane o sarcină mai grea şi mai pretenţioasă decât cea prevăzută iniţial. Dar Bradley a sesizat perfect care era situaţia de moment şi, încă de la 20 iunie, şi-a exprimat convingerea că ofensiva de pe flancul drept trebuia declanşată de pe poziţiile de lângă St. Lo, şi nu de pe o linie situată mai la sud, aşa cum stabilea prima versiune a planului. La fel de imperturbabil ca totdeauna, Bradley şi-a înţeles misiunea şi a purces la îndeplinirea ei ca un meşteşugar care se apucă de lucru, raţionalizând consumul de muniţii pe tot frontul, alternând mereu trupele din linia întâi şi pregătindu-şi formaţiile de luptă şi unităţile de servicii în aşa fel încât să fie gata, oricând se va ivi prilejul, să lovească inamicul pe neaşteptate şi cu toată puterea.

Problema ofensivei pe frontul american se complica şi mai mult datorită prezenţei unor formidabile garduri vii în zona de *bocage.* În această parte a Franţei, ogoarele au fost împărţite de secole în loturi foarte mici – unele depăşind doar cu puţin suprafaţa necesară pentru construcţia unei case –, fiecare dintre ele înconjurat de un gard viu, dens şi viguros, care creşte de obicei pe un taluz de pământ, înalt de 0, 90 – 1, 20 m. Uneori, gardurile şi taluzurile de la baza lor sunt duble, astfel încât între ele se formează o tranşee, care oferă un maximum de protecţie şi camuflaj natural atunci când teritoriul devine câmp de bătălie. În vara anului 1944, în mai toate tufişurile se ascundeau cuiburi de mitraliere sau mici grupe de luptă,

care se târau pe nevăzute, pândind în ambuscade pe orice cale de acces pentru a-i decima pe infanteriştii noştri.

Numai tancurile le puteau veni de hac, dar şi ele într-o măsură destul de redusă. Încercând să străpungă un desiş, carul blindat era silit să se ridice aproape la verticală, expunându-şi pântecele lipsit de armură şi devenind o pradă uşoară pentru oricare tip de proiectil perforant. La fel de exasperant era faptul că, din cauza poziţiei perpendiculare pe care o lua, tancul nu-şi mai putea îndrepta gurile de foc împotriva inamicului şi echipajele erau incapabile nu numai să se apere, ci şi să tragă în germani.

În faţa acestei situaţii, un sergent american pe nume Culin a născocit ceva simplu care a redat carului blindat eficienţa sa şi a ridicat considerabil moralul tuturor trupelor de uscat. Culin a propus să se fixeze de botul tancului două lame dure de oţel care, acţionând oarecum ca nişte coase, retezau taluzurile de pământ şi tufişurile de deasupra lor. Rezultatul era că vehiculul putea trece peste obstacol în poziţie orizontală şi trăgând din tunuri, ba chiar ducând cu sine, pe o anumită distanţă, camuflajul natural al gardului ciopârţit.

De îndată ce sergentul Culin a prezentat-o căpitanului companiei sale, invenţia a fost adusă la cunoştinţa generalului Walter M. Robertson, comandantul Diviziei 2. La rândul său, acesta a făcut o demonstraţie lui Bradley, care s-a apucat în grabă să echipeze cu „coase” un număr cât mai mare de tancuri, în vederea iminentei bătălii. Un aspect al acestui eveniment i-a umplut de satisfacţie şi veselie pe soldaţii noştri: oţelul necesar pentru lamele tăioasa era furnizat de obstacolele pe care germanii le plantaseră cu atâta generozitate pe plajele din Normandia pentru a împiedica debarcarea aliaţilor pe litoral.

Dar inovaţia lui Culin nu intrase încă în uz atunci când Armata 1 americană şi-a început trudnica înaintare

spre sud, în dorinţa de a ajunge pe o linie convenabilă de start pentru atacul cel mare. Ne venea foarte greu să căpătăm o imagine reală a câmpului de luptă. Într-o zi m-am urcat, împreună cu câţiva colaboratori, într-un turn de observaţie situat pe o colină, ridicându-ne astfel la o înălţime de mai bine de 30 m deasupra gardurilor vii din vecinătate. Totuşi, câmpul nostru vizual a rămas atât de limitat, încât am apelat la aviaţie, cerând un avion de vânătoare care să mă ducă de-a lungul liniei frontului, doar – doar îmi voi putea face o idee despre ceea ce ne aştepta în faţă. Din nefericire, nici măcar de la o altitudine de o mie şi ceva de metri nu se prea zărea ceva care să ne fie de vreun ajutor. După cum era şi de aşteptat în asemenea condiţii, în afara tirului de hărţuială la distanţă, artileria nu era de cine ştie ce folos. Aveam de-a face cu o luptă de speţa cea mai păcătoasă – corp la corp, între „pifani”. Toate diviziile care au luat parte la ea au ieşit din această acţiune mult mai călite, cu o vastă experienţă şi pline de încredere în forţele lor.

Tactica, serviciile şi moralul – iată cele trei probleme cărora comandamentele superioare şi statele-majore şi-au închinat fiecare clipă de activitate. Tactica – pentru a ajunge la cea mai avantajoasă linie, de unde să declanşăm atacul cel mare împotriva naziştilor care ne încercuiau. Serviciile – pentru a subveni nevoilor noastre zilnice, a clădi munţii de provizii şi a aduce efectivele de rezervă care ne erau necesare pentru a da atacului un caracter decisiv. Moralul – o problemă care ne obseda necontenit, deoarece angajam mereu trupele în lupte grele, fără însă a le da satisfacţia unor lungi înaintări, care sunt de natură să insufle elan soldaţilor.

Până la 2 iulie 1944 am debarcat în Normandia aproximativ 1.000.000 de oameni, printre care 13 divizii americane, 11 britanice şi una canadiană. În aceeaşi perioadă am adus acolo 566 648 de tone de materiale de aprovizionare şi 171 532 de vehicule. A fost o muncă grea

şi istovitoare, dar ducerea ei la bun sfârşit s-a dovedit extrem de de avantajoasă atunci când am fost în măsură să aruncăm toate forţele noastre împotriva inamicului. În cursul acestor prime trei săptămâni am luat 41.000 de prizonieri, pierderile noastre ridicându-se la 60 771, dintre care 8 975 ofiţeri şi soldaţi ucişi.

„Bătălia capului de pod” a pus în evidenţă un aspect caracteristic al acelei perioade – progresele neîntrerupte pe care le-au înregistrat aliaţii în materie de utilizare a forţelor aeriene ca sprijin direct al trupelor de uscat angajate în luptă.

Din păcate, este greu, dacă nu chiar imposibil, să se atingă perfecţiunea pe tărâmul coordonării sol-aer. Pilotul unui avion de vânătoare care zăreşte o ţintă terestră dedesubtul lui are multe şanse să se înşele în privinţa identităţii acesteia. Aflându-te în văzduh la o altitudine de 3.000 – 5.000 m, în afară de cazul când vizibilitatea este fără cusur, nu-i deloc lesne să recunoşti punctul exact de pe sol deasupra căruia zbori. Dorind din tot sufletul să-ţi ajuţi camarazii din infanterie, ajungi dintr-odată la concluzia că bateria, autocamionul sau unitatea pe care le vezi jos aparţin inamicului. În aceeaşi clipă începi lansarea în picaj, cu o viteză înspăimântătoare. De îndată ce ai luat hotărârea de a ataca, toată atenţia ţi se concentrează asupra obiectivului, singurul tău scop fiind de a pricinui duşmanului maximum de pierderi cu putinţă în unicul şi trecătorul moment pe care-l ai la dispoziţie. Numai o pregătire de luptă intensivă, căreia i se adaugă dotarea avionului cu cele mai moderne dispozitive de locaţie şi detectare, pot să contribuie la reducerea riscului ca pilotul să greşească şi să atace propriile-i forţe.

Una dintre metodele utilizate de noi consta în îmbarcarea unui detaşament de transmisiuni aero la bordul unui tanc aparţinând unităţii pornite în atac. Fiecare asemenea detaşament avea un emiţător-receptor radio capabil să intre în legătură cu avioanele aflate în

văzduh. În acest fel nu numai că am contribuit la evitarea accidentelor, dar am reuşit să dirijăm aviaţia împotriva unor anumite obiective deosebit de preţioase. Acţionând în colaborare, forţele de uscat şi aeriene au pus la punct tehnici şi mecanisme perfecţionate, care au înregistrat remarcabile succese.

În trecut, antagonismele dintre cele două arme fuseseră foarte frecvente. Nu o singură dată, un avion de-al nostru, străduindu-se să ajute trupele de uscat, era întâmpinat cu salvele de foc ale armelor de infanterie. Numeroşi piloţi, înapoiaţi la bazele lor, s-au plâns cu mult năduf că „pifanului" nu-i plăcea să-şi vadă propria aviaţie deasupra capului. În primele zile ale campaniei din Africa, asemenea accidente se petreceau aproape zilnic, dar, la data când am încheiat victorioşi „bătălia capului de pod", ele încetaseră aproape cu desăvârşire.

Pentru noi, cei de la Comandamentul Suprem, aprecierea corectă a raportului dintre bombardamentele strategice efectuate împotriva Germaniei şi necesităţile de acoperire aeriană a forţelor de uscat prezenta o importanţă capitală, dacă voiam să acţionăm în slujba ţelului comun şi să obţinem maximum de rezultate posibile. Pe măsură ce această concepţie a câştigat de partea sa pe comandanţii ambelor arme, a dispărut complet şi rezistenţa unor specialişti ca mareşalul aerului Harris şi generalul Doolittle – comandanţii forţelor de bombardament ale Marii Britanii şi, respectiv, ale Flotei 8 aeriene a Statelor Unite – faţă de utilizarea formaţiilor lor împotriva aşa-numitelor obiective tactice. La data când am rupt liniile inamice în Normandia, intervenţia în caz de necesitate a întregii aviaţii de bombardament în luptele de uscat era acceptată de toţi, ca ceva de la sine înţeles.

Nu a existat decât o singură excepţie demnă de relevat de la această regulă generală. Printr-un nefericit concurs de împrejurări, Divizia 30 americană a suferit pierderi considerabile în urma unui bombardament

efectuat de aviaţia noastră, accident care s-a repetat ceva mai târziu. Până la sfârşitul războiului, ori de câte ori a primit ordin de atac, comandantul acestei divizii a cerut insistent să se interzică participarea la misiune a bombardierelor grele şi mijlocii.

A devenit necesar să fixăm o dată la care întregul sistem de comandament al trupelor de uscat să-şi capete forma definitivă – adică fiecare grup de armate să intre în subordonarea nemijlocită a Comandamentului Suprem. Aveam intenţia ca la 1 august să angajăm în luptă armata lui Patton, creând, cu acest prilej, în Franţa Grupul de armate 12, sub comanda lui Bradley. Conducerea Armatei 1 urma atunci să fie preluată de generalul-locotenent Courtney H. Hodges, care în prima fază a bătăliei fusese locţiitorul lui Bradley. Ceea ce însă nu putea fi anticipat atunci era durata de timp necesară pentru ruperea liniilor germane, pentru desăvârşirea înfrângerii lor în lupta corp la corp pe frontul din Normandia şi pentru delimitarea definitivă a celor două grupuri de armate, fiecare din ele pe propria sa direcţie principală de mişcare.

Până la atingerea tuturor acestor obiective şi atâta vreme cât toate trupele noastre luptau în vederea ţelului comun de a distruge forţele germane din Normandia, era evident că un singur comandant trebuia să fie investit cu autoritatea de a coordona activitatea de uscat pe întregul front. După calculele noastre, această situaţie avea să dureze până la 1 septembrie. În consecinţă, am adus la cunoştinţa comandanţilor superiori că, de la acea dată, fiecare grup de armate va opera în subordonarea nemijlocită a Comandamentului Suprem. Din fericire, statul meu major personal era situat la o distanţă foarte convenabilă faţă de cartierele generale ale lui Montgomery şi Bradley, aşa că mi-era lesne să mă deplasez oricând la amândoi.

În cursul lunii iulie s-au desfăşurat pe întregul front lupte care s-au numărat printre cele mai înverşunate din

tot războiul. În sectorul american, fiecare atac era îngrădit de mlaştini şi cursuri de apă, iar terenul era deosebit de favorabil pentru defensivă. În această perioadă, mulţi dintre subalternii lui Bradley şi-au câştigat o frumoasă reputaţie, intrând în rândul celor mai competenţi tacticieni ai Statelor Unite. Comandanţii de corp de armată şi de divizii, ca să nu mai vorbim de sute de ofiţeri cu grade mai mici, şi-au dovedit din plin calităţile de conducători şi priceperea tactică, adevăr valabil, de altfel, şi pentru armatele aliaţilor noştri. Iar în rândul soldaţilor, indiferent de naţionalitatea lor sau de drapelul sub care luptau, curajul şi dârzenia s-au manifestat ca trăsături caracteristice, prevestind inevitabila înfrângere a inamicului.

Îndată după mijlocul lunii iulie, Armata 1 americană a atins, în sectorul ei, aliniamentul St. Lo – coasta de vest a peninsulei Contenţin, de pe care putea lansa un puternic asalt. În acel moment, vremea – care fusese proastă – s-a stricat şi mai mult, iar în săptămână următoare am trecut cu toţii printr-o perioadă de chinuitoare tensiune. A trebuit să întocmim o serie de planuri, pentru a profita de prima ameliorare a condiţiilor atmosferice, având, totuşi, grijă să evităm veşnicele alarme şi dislocări de trupe pe care le provoacă o succesiune prea frecventă de ordine şi contraordine. Într-un stadiu mai de început al războiului, o asemenea perioadă ar fi avut consecinţe extrem de dăunătoare asupra moralului şi eficienţei trupelor, dar soldaţii americani, care între timp se călieră în luptă, au îndurat tortura aşteptării ca nişte veritabili veterani.

În cele din urmă, în ziua de 25 iulie, la şapte săptămâni după debarcarea în Normandia, atacul s-a declanşat de pe aliniamentul aproximativ pe care ne aşteptasem să ajungem la data de Z plus 5 şi care se întindea de la Caen, prin Caumont, până la St. Lo. Un formidabil bombardament în zonă (sau un „covor de bombe”, cum i se mai spune), efectuat în sectorul St. Lo al

frontului american, a avut asupra inamicului un efect paralizant, care a durat toată ziua. Din nenorocire, o greşeală comisă de formaţiile de bombardiere a provocat un mare număr de pierderi unui batalion din Divizia 9 şi Diviziei 30, ucigându-l pe generalul McNair, care se dusese la un post de observare pentru a urmări începutul atacului. Moartea lui a îndoliat pe toţi cei care îl cunoscuseră pe acest competent şi devotat ofiţer.

În prima zi, înaintarea a fost lentă, dar seara generalul Bradley mi-a amintit că aşa se întâmpla totdeauna în fazele iniţiale ale unui astfel de atac şi şi-a exprimat convingerea că zilele următoare vor fi martorele unor extraordinare succese ale forţelor noastre. Evenimentele i-au confirmat întru totul previziunile. În cursul săptămânii următoare, Bradley şi-a croit drum spre sud până la baza peninsulei Contenţin, trecând prin porţiunea foarte îngustă de la Avranches şi lansându-şi coloanele în spatele trupelor germane. În momentul acela, la 1 august, generalul Patton, în fruntea cartierului general al Armatei 3 americane, s-a angajat în luptă, luând conducerea operaţiilor de la flancul drept al Armatei 1. Simultan, Montgomery, care tot mai avea de-a face cu poziţii inamice de apărare eşalonate în adâncime, şi-a deplasat centrul de greutate de la Caen spre vest, la Caumont, şi s-a îndreptat spre platoul înalt dintre râurile Vire şi Orne.

De îndată ce a reuşit o rupere decisivă a liniilor germane, lui Bradley i-a revenit sarcina nemijlocită de a provoca inamicului pierderi cât mai grele. Toate celelalte rezultate depindeau de modul cum urma să fie exploatată această ocazie extrem de favorabilă, deoarece aveam certitudinea că orice alt obiectiv devenea uşor de atins din clipa când forţele naziste erau nimicite. Bradley plănuise să utilizeze toate unităţile de care se putea dispensa în alte sectoare pentru a ataca direct spatele trupelor duşmane, aflate încă între Caen şi Avranches. El urmărea, de fapt, o

încercuire a acestor forţe, silite în continuare să se apere la nord de loviturile englezilor şi canadienilor.

Pentru a-şi transpune în viaţă proiectul, Bradley a făcut o primă modificare a planurilor originale, reducând efectivele forţelor care aveau ca sarcină să captureze peninsula Bretania. În loc să trimită acolo grosul Armatei 3, generalul Patton a primit ordin să disloce în acest scop numai Corpul 8 armată american, sub comanda generalului-maior Troy H. Middleton.

Văzând că ofensiva Armatei 1 americane spre sud prindea un avânt din ce în ce mai mare, reuşind, până la urmă, să forţeze gâtuirea de la Avranches, inamicul a reacţionat prompt şi caracteristic. Obligat să nu-şi părăsească dispozitivul general de apărare, atât ca urmare a ordinelor lui Hitler, cât şi datorită acţiunii paralizante a aviaţiei noastre, comandamentul german şi-a dislocat imediat spre vest toate blindatele şi rezervele disponibile în sectorul Caen, pentru a contraataca îngusta fâşie de teren prin care americanii pătrundeau adânc în spatele lor. Dacă s-ar fi soldat cu un succes, contraatacul ar fi izolat trupele noastre care rupseseră liniile inamice şi le-ar fi pus într-o situaţie foarte grea. Culoarul nostru de înaintare fiind încă limitat, germanii apreciau, după toate aparenţele, că riscurile pe care şi le luau erau justificate, chiar dacă, în eventualitatea unui eşec, pierderile suferite de ei ar fi sporit considerabil. Contraatacurile au început la 7 august, primul obiectiv fiind oraşul Mortain, la est de Avranches.

Cu acest prilej, contribuţia forţelor aeriene aliate la zăgăzuirea valurilor de asalt inamice s-a dovedit de o eficienţă extraordinară. Flota 9 aeriană a Statelor Unite şi Royal Air Force[97] au distrus sute de tancuri şi vehicule ale duşmanului.

În rândurile R.A.F.-ului, numeroase avioane de tip

97 Royal Air Force (R.A.F.) - forţele aeriene militare ale Marii Britanii. - *Nota trad.*

„Typhoon”, dotate cu instalaţii de lansare a rachetelor, au efectuat atacuri la mică altitudine împotriva blindatelor germane şi au ţinut permanent sub foc trupele inamice, acordând astfel un preţios ajutor în apărare infanteriei noastre.

Dându-ne seama de pregătirile care se făceau în vederea contraatacului, Bradley şi cu mine am analizat minuţios situaţia. În sectorul respectiv aveam suficiente efective, astfel încât, chiar dacă ne hotărâm să ne limităm la defensivă, germanii nu puteau câştiga niciun centimetru de teren. Totuşi, pentru a fi pe deplin siguri de dispozitivul nostru de la Mortain, ar fi trebuit, în principiu, să reducem numărul de divizii aruncate în spatele inamicului, sacrificând astfel ocazia de a realiza distrugerea completă pe care o speram. Pe de altă parte însă, în zilele acelea, condiţiile atmosferice ameliorându-se simţitor, puteam recurge la serviciul nostru de transport aerian, care avea capacitatea să aducă zilnic până la 2000 de tone de materiale de aprovizionare pe indiferent ce pistă i-ar fi indicat oricare dintre marile unităţi aliate, temporar izolată de restul forţelor noastre.

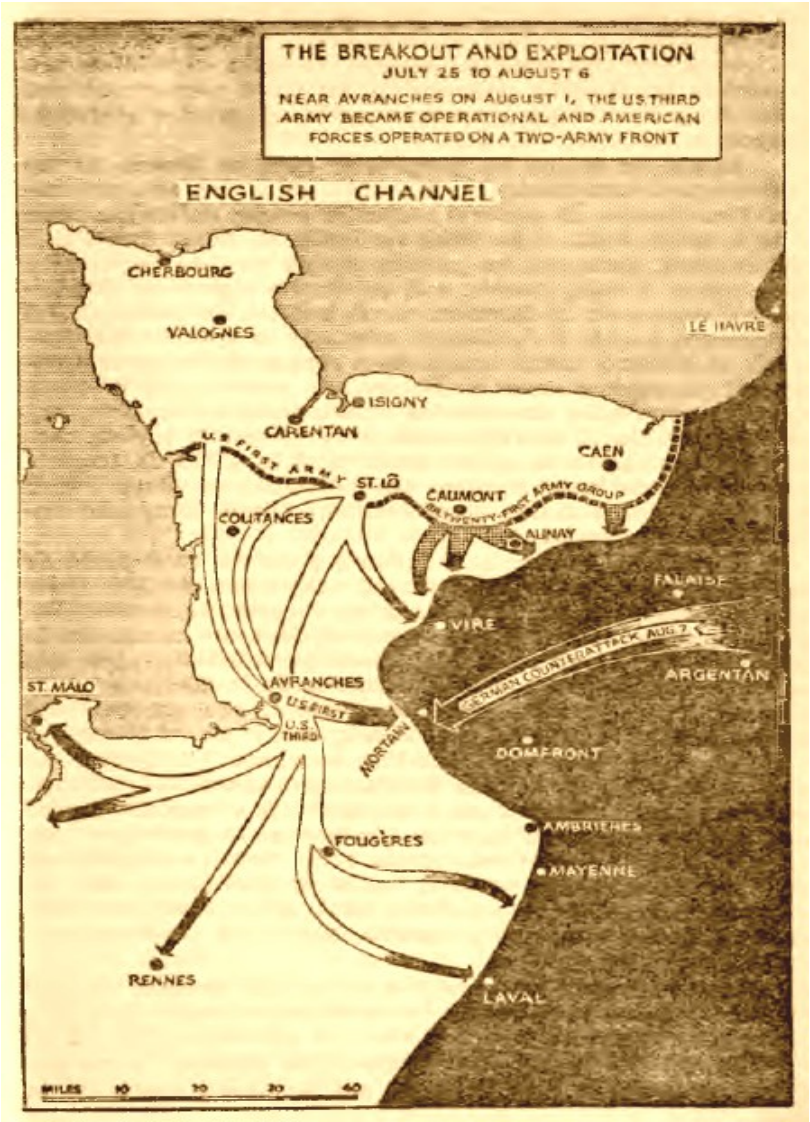

După ce i-am arătat lui Bradley că va avea parte de acest sprijin pe linia asigurării tehnico-materiale, chiar în eventualitatea unui succes provizoriu al germanilor, el s-a decis, fără şovăire, să reţină doar un minimum de efective la Mortain, dislocându-le pe celelalte spre sud şi spre est,

pentru a începe mişcarea de învăluire a avangărzilor inamice. Mă aflam la cartierul său general când l-a chemat la telefon pe Montgomery ca să-i explice planul. Deşi şi-a manifestat o oarecare îngrijorare în privinţa poziţiilor de la Mortain, comandantul britanic s-a declarat de acord că avantajele în perspectivă erau enorme şi a lăsat întreaga răspundere a problemei pe seama lui Bradley, dând repede ordin tuturor trupelor să acţioneze conform acestui plan şi întâlnindu-se apoi cu Bradley şi cu generalul-locotenent Miles Dempsey, comandantul Armatei 2 britanice, pentru a coordona detaliile operaţiei.

Un alt factor pe care s-a întemeiat această decizie foarte îndrăzneaţă era încrederea dobândită acum de Bradley şi de mine în principalii noştri comandanţi de campanie. Patton, care a luat conducerea Armatei 3 imediat după ruperea liniilor inamice, era un mare specialist în exploatarea unei situaţii mobile. Pe flancul stâng al americanilor îl aveam pe dârzul şi cumintele Hodges pentru a continua presiunea asupra germanilor şi în ambele armate existau comandanţi – de corp şi de divizie – încercaţi în luptă, pe care ne puteam bizui ca în orice situaţie să acţioneze prompt şi eficient, fără a aştepta instrucţiuni amănunţite de sus.

Cele întâmplate ulterior au confirmat pe de-a-ntregul aprecierea lui Bradley despre posibilităţile sale de a păstra poziţiile-cheie de la Mortain. Dar situaţia creată acolo oferă încă un exemplu al delicatelor hotărâri pe care trebuie să le ia adesea un comandant pe câmpul de luptă. Dacă tancurile şi infanteria inamicului reuşeau să rupă liniile noastre la Mortain, situaţia tuturor trupelor aliate aflate la sud de această localitate ar fi fost grea, în ciuda capacităţii noastre parţiale de a le aproviziona pe calea aerului. Nu aveam nicio îndoială că, până la urmă, vom repurta o victorie, chiar dacă germanii vor reuşi să ne întrerupă temporar comunicaţiile. Totuşi, într-un asemenea caz, la fel de sigur era că inevitabilele replieri ale trupelor

noastre şi rezultatele mai puţin satisfăcătoare pe care le-am fi obţinut ar fi fost caracterizate în mod public drept o bătălie pierdută.

Situaţia prezenta numeroase similitudini cu cea care s-a ivit în Ardeni cu vreo patru luni mai târziu şi care a dus la „bătălia intrândului”. În ambele împrejurări, calculele noastre pe termen lung s-au dovedit corecte, dar într-una din ele germanii au înregistrat un succes vremelnic, în timp ce la Mortain ei au fost respinşi imediat, neizbutind decât să sporească şi mai mult propriile lor pierderi pe câmpul de luptă.

Inamicul şi-a concentrat grosul blindatelor disponibile la Mortain şi a continuat să atace cu încăpăţânare până la 12 august, dată la care acţiunile lui Bradley se desfăşurau satisfăcător, în conformitate cu planul.

La indicaţia generalului Bradley, generalul Patton trimisese Corpul 15 armată american, în frunte cu generalul-maior Wade H. Haistip, direct spre sud, către localitatea Laval. Ajuns la est de aceasta, Haistip a cotit spre nord, în direcţia oraşului Argentan. Corpul 12, sub comanda generalului-maior Gilbert R. Cook, a primit ordin să înainteze spre Orişans, pe flancul de sud al Armatei 3, iar Corpul 20, sub ordinele generalului-maior Walton H. Walker, s-a îndreptat spre Chartres. Mai târziu, Corpul 19, comandat de generalul-maior Charles H. Corlett, a participat, de asemenea, la învăluire. Montgomery a ordonat Armatei 1 canadiene să-şi continue presiunea spre sud, în direcţia oraşului Falaise, în scopul de a face joncţiunea e: u americanii la Argentan şi de a închide astfel cercul în jurul forţelor inamice aflate la vest de acest punct. Între timp, Armata 1 americană şi Armata 2 britanică căpătaseră misiunea de a ataca pe germanii prinşi în capcană, pentru a desăvârşi rapida lor nimicire.

Mişcarea de învăluire dinspre sud avea, aşadar, ca prim obiectiv distrugerea sau capturarea trupelor inamice

în regiunea Mortaln-Falaise, existând, totodată, posibilitatea de a lichida şi unele rămăşiţe ale armatelor 1 şi 7 germane dacă acţiunea se desfăşura pe un arc de cerc şi mai larg, până la punctele de trecere peste Sena. Operaţia îmbrăca următorul aspect de ansamblu: grupul de armate al lui Montgomery ataca în general spre sud, lovindu-se de vechiul dispozitiv german de apărare din Normandia, în vreme ce forţele lui Bradley, cu flancul lor stâng ancorat în apropiere de locul unde rupseseră iniţial liniile inamice, efectuau marile mişcări de învăluire, menite să încercuiască toate trupele duşmane aflate încă între coloanele americane în marş şi frontul Grupului 21 de armate britanic. Între timp, forţele aeriene aliate ţineau sub un foc continuu toate punctele de trecere peste Sena, pentru a împiedica retragerea acelor unităţi germane care ar fi încercat să traverseze fluviul, repliindu-se în direcţia nord, înainte de a se închide capcana. În materie de coordonare a unei asemenea operaţii este greu de conceput un grad mai înalt de perfecţiune.

În noaptea de 13 august, Divizia 5 blindată a Statelor Unite, comandată de generalul Oliver, un veteran al campaniei din Africa, îşi făcea intrarea în periferiile Argentanului. Divizia 2 blindată franceză, sub conducerea generalului Jacques Leclerc, se afla în imediată vecinătate, iar diviziile americane 79 şi 90 de infanterie sprijineau acţiunea din apropiere. Germanii continuau să opună o rezistenţă desperată chiar la sud de Caen, unde îşi creaseră cel mai puternic dispozitiv de apărare din câte am întâlnit de-a lungul întregii campanii. Canadienii au lansat atacuri violente şi susţinute, dar n-au putut ocupa Falaise decât la 16 august. Transformat într-un morman de ruine, Caen fusese cucerit la 9 iulie.

La sfârşitul lui iulie, grăbindu-se din răsputeri, inamicul îşi aducea întăriri peste Sena. În săptămână 5 – 12 august, el a aruncat în luptă cinci divizii, dar, ca şi mai înainte, nu a fost în stare să influenţeze cu ceva rezultatul

bătăliei.

La 13 august am trimis comandamentului aliat un mesaj, în care spuneam printre altele:

„Deoarece nu vom putea profita de acest prilej decât dovedind un zel fără margini, o neclintită hotărâre şi o exemplară rapiditate de acţiune, vă adresez acest apel, mai stăruitor ca oricând până acum.

Cer fiecărui ostaş din forţele aeriene să considere că are misiunea personală de a ataca inamicul fără încetare, zi şi noapte, neîngăduindu-i să se simtă la adăpost nici în luptă, nici în retragere.

Cer fiecărui ostaş din forţele maritime să facă tot ce-i stă în putinţă pentru ca nicio unitate a duşmanului să nu scape sau să nu primească întăriri pe calea mării şi pentru ca niciunul dintre camarazii noştri din forţele de uscat să nu ducă lipsă de nimic din ceea ce-i pot oferi artileria navală, vasele militare şi echipajele acestora.

Cer fiecărui ostaş din forţele de uscat să atace obiectivul ce i s-a fixat cu hotărârea de a nu lăsa să supravieţuiască decât inamicii care se predau. Nicio palmă de pământ cucerită să nu fie cedată, nici un singur german să nu scape prin liniile noastre”.

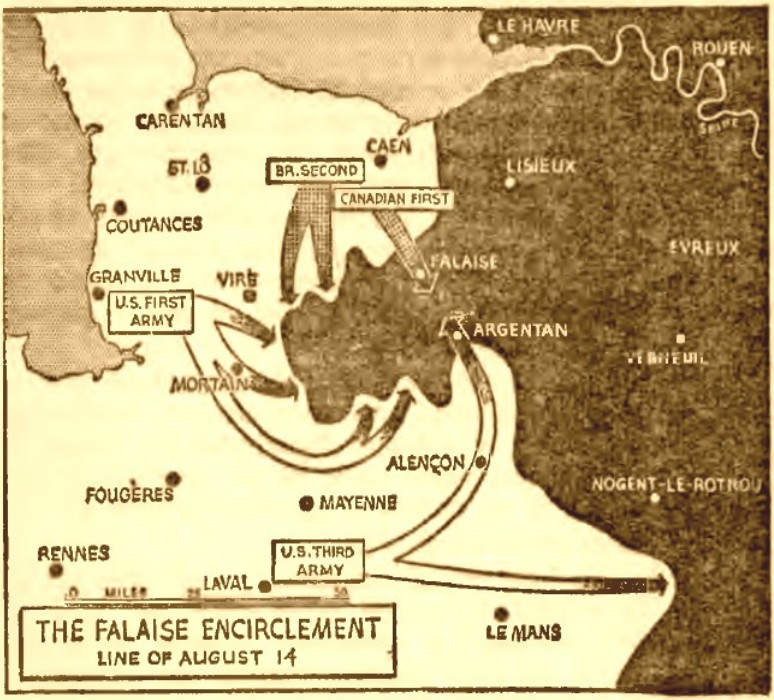

Acţiunea de împresurare de la Falaise

Linia frontului la 14 august

Br. Second = Armata 2 britanică. *Canadian First* = Armata 1 canadiană. *U.S. First Army* şi *U.S. Third Army* = Armatele 1 şi 3 americane

Dat fiind că, în covârşitoarea lor majoritate, forţele aliate atacau dinspre arcul unui uriaş semicerc în direcţia unui centru comun, o problemă deosebit de complexă era precizarea punctului exact unde să se oprească fiecare unitate, pentru ca nu cumva să se nască ciocniri cu alte unităţii aliate, venite din sens opus.

În cazul de faţă, trupele lui Bradley, executând marea mişcare de rotaţie, aveau un drum mult mai lung de parcurs decât britanicii şi canadienii. Aceştia, pe de altă parte, trebuiau să rupă poziţiile întărite ale inamicului, mişcările lor limitându-se la înaintările pe care le puteau

efectua prin zone foarte puternic apărate. Montgomery urmărea îndeaproape evoluţia situaţiei, dar americanii progresau într-un ritm atât de rapid, încât era aproape imposibil de realizat acea coordonare de oră cu oră care ne-ar fi permis să câştigăm pe deplin bătălia de anihilare.

Pe front s-au ivit o serie de confuzii şi singurul mijloc ca să le punem capăt era de a opri trupele în loc, chiar dacă asta însemna că unele unităţi germane vor ieşi din încercuire. Până la urmă ne-a scăpat un foarte mare număr de inamici, pe care această evadare însă i-a costat sacrificii imense şi abandonarea completă a tehnicii grele de luptă.

Mă aflam la cartierul general al lui Bradley atunci când au început să sosească mesaje din partea comandanţilor de coloane americane în marş, care se plângeau că limitele stabilite de ordinele ce le fuseseră transmise permiteau germanilor să iasă din încercuirea proiectată. L-am susţinut însă fără rezerve pe Bradley, care le-a răspuns că trebuiau să se supună ordinelor şi să respecte scrupulos hotarele dintre grupurile de armate, exact aşa cum le fuseseră indicate, pentru a evita declanşarea unei catastrofale bătălii între aliaţi.

Ameninţat de un dezastru total, inamicul a luptat cu desperare pentru a păstra un coridor de ieşire din cercul pe cale de a se închide şi pentru a salva cât mai multe unităţi din capcană. Comandanţii germani şi-au concentrat atenţia mai ales asupra elementelor blindate: un număr supărător de mare din diviziile lor de tancuri au reuşit să traverseze înapoi Sena, dar cu preţul pierderii unei importante proporţii din tehnica lor de luptă. În mâinile noastre au căzut 8 divizii de infanterie şi două divizii blindate, cu efectivele aproape complete.

Câmpul de luptă de la Falaise era, incontestabil, unul dintre cele mai impresionante „abatoare” pe care le-a cunoscut războiul. Drumurile, şoselele şi ogoarele erau atât de ticsite cu tehnică avariată şi cu cadavre de oameni şi animale, încât trecerea pe acolo se făcea cu extremă

dificultate. La 48 de ore după desăvârşirea încercuirii am parcurs regiunea pe jos, asistând la scene pe care doar Dante ar fi capabil să le descrie: era literalmente posibil să mergi pe câte o sută de metri şi mai bine călcând numai pe cărnuri moarte şi intrate în putrefacţie.

În cadrul mişcării mai largi de rotaţie în direcţia punctelor de trecere peste Sena din spatele armatei germane, americanii s-au văzut din nou nevoiţi să se oprească, după o înaintare rapidă, pentru a evita să-şi depăşească obiectivele şi să tragă în trupele aliate. Inamicul a profitat şi de data aceasta, reuşind să-şi salveze efective simţitor mai numeroase decât în cazul când am fi prevăzut din timp care va fi situaţia exactă.

În vreme ce grosul forţelor lui Bradley, angajate în aceste bătălii de amploare, străbăteau Franţa îndreptându-se spre Paris, Corpul 8 armată al generalului Middleton a virat spre vest, pentru a ocupa peninsula Bretania şi a captura porturile sale. Deoarece noi, cei de la Comandamentul Suprem, încă mai credeam că va trebui să recurgem, într-o măsură sau alta, la golful Quiberon şi poate chiar la portul Brest, Middleton a primit ordin să ocupe cât mai repede aceste puncte de pe litoral. El a efectuat o înaintare rapidă şi a împresurat St. Malo, un mic port de pe coasta de nord a Bretaniei. Garnizoana a rezistat cu înverşunare, dar, bucurându-se de sprijinul cu foc al forţelor aeriene şi navale, Middleton a exercitat o presiune suficient de puternică pentru a intra în St. Malo la 14 august, deşi rămăşiţe ale garnizoanei au mai luptat încă trei zile în citadela oraşului. Middleton a înaintat apoi spre vest, ajungând în apropiere de Brest, unde garnizoana germană era condusă de un ofiţer foarte combativ, pe nume Ramcke.

Asediul, întreprins cu multă energie de Middleton, s-a lovit de poziţiile întărite ale apărătorilor, care luptau cu îndârjire, aşa că orice tentativă de a lua oraşul cu asalt ar fi fost extrem de costisitoare pentru noi. Din fericire,

începând cu a doua jumătate a lunii august, au devenit din ce în ce mai probabile perspectivele noastre de a ocupa porturi mai bune decât Brest, pe care, în orice caz, nu contasem niciodată să-l folosim ulterior în aceeaşi măsură ca golful Quiberon. În consecinţă, s-a ordonat Corpului 8 armată să evite pierderile grele în sectorul Brest, dar să-şi continue presiunea, până ce garnizoana va capitula.

Vizitându-l pe Middleton în timpul asediului şi examinând poziţiile fortificate pe care trebuia să le străpungem, am admirat dibăcia cu care acesta lansa atac după atac, fiecare din ele astfel conceput încât reducea la minimum pierderile noastre, dar împingea mereu pe germani înapoi, pe un perimetru din ce în ce mai restrâns, unde erau supuşi din când în când bombardamentelor efectuate de aviaţia aliată.

Garnizoana cuprindea şi un număr de trupe SS. În loc să le strângă pe toate într-o singură formaţie, generalul Ramcke le-a împrăştiat printre celelalte unităţi din dispozitivul de apărare, folosind astfel fanatismul lor pentru a obliga întregul efectiv să se bată cu desperare: la cel mai mic semn de slăbiciune, vinovatul era executat pe loc de un SS-ist.

Brest a căzut la 19 septembrie, dar portul şi toate instalaţiile sale – bombardate de noi şi aruncate în aer de inamic – suferiseră distrugeri atât de mari, încât nici măcar nu am încercat vreodată să le utilizăm.

Atunci când armatele aliate au încheiat, în cele din urmă, manevra de împresurare a trupelor inamice, la vest de Sena, înfrângerea finală a Germaniei în Europa occidentală a devenit o certitudine, singura problemă care mai rămânea deschisă fiind cea a duratei de timp până la acest deznodământ. Totuşi, s-a ivit imediat primejdia ca popoarele şi guvernele Statelor Unite şi Marii Britanii, subestimând misiunea pe care o mai aveam de îndeplinit, să slăbească eforturile pe frontul producţiei, ceea ce putea avea cele mai grave consecinţe. Nu numai că am atras

atenţia superiorilor mei asupra acestui pericol, dar încă la 15 august am ţinut o conferinţă de presă în care am prezis că forţele aliate mai aveau de dus la capăt o sarcină dificilă – anihilarea armatelor germane pe aliniamentul general Rin-Siegfried. Aceste cuvinte precaute s-au înecat însă în valul de bucurie stârnit de victoria pe care o dobândisem. Până şi printre ofiţerii superiori din cadrele active ale forţelor noastre armate a început să se manifeste un sentiment de optimism, ba chiar de seninătate nemotivată, care refuza să ţină seama de factori ca fanatismul unei însemnate părţi din armata nazistă sau capacitatea de rezistenţă a germanilor, împinşi la o luptă desperată fie şi numai de teama slugilor devotate cu trup şi suflet lui Hitler – Gestapoul şi SS-ul.

Noua situaţie a dat naştere uneia dintre controversele cele mai prelungite pe care le-am avut cu primul ministru Churchill în tot cursul războiului. Începută aproape concomitent cu ruperea liniilor inamice din Normandia, spre sfârşitul lui iulie, disputa a ţinut până pe la 10 august, una dintre şedinţe durând câteva ore. Tema discuţiilor a constituit-o oportunitatea operaţiei purtând mai întâi numele de cod „Anvil” şi ulterior „Dragoon” – debarcarea forţelor conduse de generalul Devers în sudul Franţei.

Una dintre raţiunile iniţiale pentru efectuarea acestei acţiuni de desant maritim fusese dobândirea unui port de intrare suplimentar, prin care diviziile de întărire, pregătite în Statele Unite, să poată ajunge repede pe teatrul de război din Franţa. Churchill susţinea că acum, când ştiam că vom reuşi să utilizăm curând porturile din Bretania, aveam posibilitatea să aducem pe acolo trupele din bazinul mediteranean sau, încă şi mai bine, puteam să le lăsăm în continuare pe frontul din Italia, cu scopul final de a intra în Balcani pe la nord de Marea Adriatică.

M-am împotrivit categoric oricărei asemenea modificări a planurilor. Deoarece, conform practicii sale

uzuale, Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore din S.U.A. a refuzat, să pună în discuţie concluziile comandantului suprem al teatrului de acţiuni militare, am devenit imediat omul cu care primul ministru a purtat întreaga polemică. Pe scurt, argumentele sale erau următoarele:

„Marsilia şi linia de comunicaţii care duce la nord de acest port nu ne mai sunt necesare. Trupele din Statele Unite pot debarca în Bretania.

Atacul prin sudul Franţei se va desfăşura la o distanţă geografică atât de mare de frontul din nordul Franţei, încât între ele nu se va stabili o legătură tactică.

Trupele de sub comanda generalului Devers, care ar urma să efectueze acţiunea în sudul Franţei, ar contribui mai mult la câştigarea războiului dacă şi-ar continua înaintarea în Italia şi apoi în Balcani, ameninţând Germania dinspre sud, decât dacă s-ar conforma planului iniţial de acţiune.

Pătrunderea noastră în Balcani ar insufla curaj întregii regiuni să se ridice la insurecţie făţişă împotriva lui Hitler şi ne-ar permite să aducem arme şi muniţii forţelor din rezistenţă, ale căror eforturi ar deveni astfel mai rodnice”.

Propria mea poziţie se definea după cum urmează:

„Experienţa trecutului dovedeşte că ne aşteaptă, probabil, mari decepţii în ceea ce priveşte posibilitatea de folosire a porturilor din Bretania. Nu numai că ele vor fi apărate cu înverşunare, dar putem fi siguri că vor fi complet distruse înainte ca noi să le cucerim. Nu credem că distrugerile vor fi la fel de mari la Marsilia, deoarece ştim că o bună parte din efectivele garnizoanei au fost dislocate la nord, spre a face faţă atacurilor noastre. Capturarea portului va trebui efectuată atât de rapid, încât germanilor să nu le mai rămână timp pentru aruncarea în aer a instalaţiilor.

Distanţa de la Brest până în sectorul Metz este mai

mare decât cea dintre Marsilia şi Metz. Liniile de cale ferată Brest-Metz sunt cu mult mai întortocheate şi mai vulnerabile decât cele care urcă de-a lungul fluviului Ron.

Fără a avea Marsilia în mâinile noastre nu vom putea accelera sosirea diviziilor americane din Statele Unite.

Debarcarea unor forţe importante în sudul Franţei va reprezenta un incontestabil sprijin tactic şi strategic, pentru propria noastră operaţie.

În primul rând, trupele generalului Devers vor acoperi şi sprijini flancul nostru drept, în timp ce ne vom continua înaintarea spre centrul de rezistenţă al germanilor. În al doilea rând, după joncţiunea lor cu flancul nostru drept, vom izola în mod automat toată zona situată la vest de această linie, vom captura toate trupele inamice de pe cuprinsul ei şi vom elibera întreaga Franţă, care astfel ne va putea ajuta în mod atât pasiv, cât şi activ.

În condiţiile în care nu are loc operaţia «Dragoon» ar trebui să ne protejăm flancul drept pe toată distanţa dintre baza peninsulei bretone şi cel mai înaintat punct al avangărzilor noastre. Aceasta ar însemna imobilizarea unui mare număr de divizii aliate, amplasate pe flancul drept numai pentru a ne asigura împotriva atacurilor din partea unor mici forţe mobile. Aceste divizii de apărare nu ar putea participa decât cu mare dificultate la acţiuni ofensive ulterioare.

Până acum, singurul port de care dispuneam este Cherbourg. Liniile sale de comunicaţii cu interiorul nu au deloc capacitatea necesară deservirii forţelor noastre de pe front. Situaţia noastră pe plan administrativ şi în ceea ce priveşte asigurarea tehnico-materială nu va fi la înălţimea cerinţelor impuse de înfrângerea finală a Germaniei dacă nu vom cuceri Anversul în nord şi Marsilia – sau instalaţii portuare echivalente – în sud. Sunt convins că, de îndată ce le vom dobândi, vom putea trimite spre frontierele Germaniei suficiente efective şi materiale de aprovizionare pentru a declanşa ultimele ofensive

hotărâtoare care vor scoate pe inamic din război. În lipsa unor asemenea instalaţii portuare, capacitatea noastră de asigurare tehnico-materială va fi inevitabil depăşită şi ne vom trezi în situaţia prin care au trecut atât de frecvent forţele britanice din Egipt atunci când au înaintat spre vest, situaţie în care s-a găsit şi Rommel atunci când a ajuns la linia El Alamein, fără să fie în stare să-şi exploateze succesul.

Un alt factor este acela că guvernul Statelor Unite a făcut cheltuieli imense pentru a dota şi aproviziona un număr de divizii franceze. Acestea doresc, firește, să participe la bătălia pentru eliberarea patriei lor. Nicăieri altundeva nu ar lupta ele cu aceeaşi înflăcărare şi devotament, nicăieri altundeva nu ar găsi efectivele necesare pentru înlocuirea pierderilor suferite. Aceste trupe, staţionate în Italia şi Africa de Nord, nu pot fi angajate repede în luptă decât pe calea acţiunii de desant maritim în sudul Franţei.

Sunt categoric de părere că trebuie să realizăm cea mai puternică concentrare de forţe pe lungul traseu de frontieră dintre Elveţia şi Marea Nordului, de unde vom putea rupe cel mai repede dispozitivul inamic, pătrunzând în inima Germaniei şi făcând până la urmă joncţiunea cu Armata Roşie care înaintează dinspre est”.

În sprijinul tezei sale, Churchill întrevedea sângeroase perspective pentru forţele debarcate în sudul Franţei, fiind convins că vor avea de furcă săptămâni de-a rândul cu anihilarea lucrărilor de fortificaţii şi temându-se că nu vor putea înainta spre nord, până la Lyon, în mai puţin de trei luni. Primul ministru credea că se vor înregistra pierderi mari şi că se vor reedita acolo cele petrecute la Anzio. Poate că el nu dădea crezare datelor furnizate de serviciile noastre de informaţii, dar noi eram convinşi că în sudul Franţei nu mai rămăseseră, în afara unor divizii precumpănitor imobile, decât puţine forţe germane. În consecinţă, nu ne îndoiam că dispozitivul de

apărare inamic va fi rupt în scurtă vreme şi că trupele lui Devers vor înainta spre nord într-un ritm rapid.

Deşi nu l-am auzit niciodată vorbind despre aceasta, aveam impresia că principala obiecţie a lui Churchill era de natură mai curând politică decât militară. S-ar putea ca el să fi considerat că, dacă sfârşitul războiului ar fi găsit mari forţe ale aliaţilor occidentali staţionate în Balcani, lumea postbelică s-ar fi bucurat de o situaţie mai stabilă. I-am declarat că, dacă acestea erau motivele sale, trebuia să se ducă imediat la preşedintele Roosevelt şi să-i expună deschis atât faptele, cât şi propriile sale concluzii. Îmi dădeam seama că strategia poate fi afectată de considerente politice. Iar în cazul când preşedintele Statelor Unite şi primul ministru al Marii Britanii hotărau că merita să prelungim războiul – chiar dacă asta antrena cu sine pierderi şi mai mari de vieţi omeneşti şi de bunuri materiale – pentru a se atinge obiectivele politice pe care ei le socoteau necesare, eram gata, pe loc şi fără rezerve, să-mi schimb planurile în consecinţă. Atâta vreme însă cât argumentele lui Churchill îşi păstrau un caracter pur militar, nu puteam să le recunosc temeinicia.

După părerea mea, în acest domeniu special, numai mie îmi revenea răspunderea şi datoria de a lua hotărâri, de aceea am refuzat să modific cu ceva planurile din motive de ordin exclusiv militar. Primul ministru al Marii Britanii nu a recunoscut că se lăsa influenţat de raţiuni politice, dar sunt convins că niciun ostaş cu experienţă nu va pune niciodată la îndoială – din punct de vedere strict strategic – oportunitatea respectării planului de debarcare în sudul Franţei.

Ca de obicei, Churchill a continuat discuţia până exact în clipa când s-a declanşat operaţia. Şi iarăşi, ca de obicei, în momentul când s-a convins că teza lui nu va triumfa, a făcut tot ce i-a stat în putinţă pentru a sprijini acţiunea. Luând un avion, el a plecat în Mediterana pentru a asista la debarcare şi, după câte am auzit, atunci când a

început atacul, se afla pe puntea de comandă a unui distrugător pentru a urmări bombardamentul naval de pregătire.

În lunga şi serioasa controversă avută cu mine, primul ministru s-a bucurat de sprijinul unora dintre membrii statului său major, dar ofiţerii britanici care lucrau în cadrul Comandamentului Suprem au fost tot timpul şi cu nezdruncinată fermitate de partea mea.

Deşi pe vremea când elaboram planurile, la începutul anului 1944, Montgomery pledase în favoarea abandonării definitive a operaţiei „Anvil", pentru ca „Overlord" să obţină mai multe nave de desant, acum, la începutul lui august, el era de acord cu mine ca debarcarea în sudul Franţei să se desfăşoare în conformitate cu planul.

În timp ce dezbaterea se prelungea, Montgomery mi-a propus pe neaşteptate să păstreze, până la sfârşitul campaniei, controlul asupra coordonării tactice a tuturor forţelor de uscat. I-am răspuns că era imposibil, mai ales datorită faptului că voia să rămână, concomitent, şi comandantul direct al propriului său grup de armate. Pentru mine şi pentru întreg statul meu major, propunerea aceasta ţinea de domeniul fanteziei. Raţiunea de a fi a unui comandant de grup de armate este să asigure conducerea directă, de zi cu zi, a unui anumit sector al frontului, într-o măsură care depăşeşte posibilităţile unui comandant suprem. Este evident că nimeni nu poate să îndeplinească această funcţie în partea din dispozitiv ce-i revine şi, în acelaşi timp, să controleze, în mod logic şi inteligent, vreun alt sector al frontului. Singurul rezultat al unei astfel de organizări ar fi fost situarea lui Montgomery pe o treaptă ierarhică de pe care să poată utiliza la discreţie efectivele întregului Comandament Suprem pentru traducerea în viaţă a propriilor sale idei.

Într-o situaţie de felul celei cu care aveam de-a face în Europa, un comandant suprem nu poate, de obicei, să supervizeze zi de zi şi ceas de ceas niciun sector al

frontului. Totuşi, el este acea unică persoană din sistemul de comandament care deţine autoritatea necesară pentru a stabili obiectivele principale ale marilor unităţi. El este, de asemenea, singurul în măsură să repartizeze efective şi tehnică de luptă diferitelor comandamente superioare în conformitate cu misiunile lor, să stabilească modul cum se distribuie materialele de aprovizionare primite şi să dirijeze operaţiile tuturor forţelor aeriene în sprijinul oricărui sector al frontului. În consecinţă, existenţa unui comandament al trupelor de uscat – ca verigă intermediară între comandantul suprem şi comandantul unui grup de armate – ar fi constituit o anomalie, căci i-ar fi lipsit nu numai de autoritatea de a dirija fluxul de întăriri şi provizii, ci şi de dreptul de a da instrucţiuni pentru valorificarea marilor posibilităţi combative ale aviaţiei.

Practica modernă a britanicilor era însă de a menţine trei comandanţi-şefi – unul pentru forţele aeriene, unul pentru forţele de uscat şi unul pentru forţele maritime. Orice abatere de la acest sistem trecea în ochii multora drept ceva de neconceput, de natură să ducă direct la catastrofă. Le-am explicat răbdător că pe un teatru de acţiuni militare de proporţii vaste, ca al nostru, fiecare comandant al unui grup de armate trebuia să fie comandant-şef al trupelor de uscat din propriul său sector, astfel încât, în loc de unul singur, funcţionau trei aşa numiţi comandanţi-şefi ai forţelor de uscat, fiecare dintre ei dispunând de sprijinul propriei sale aviaţii tactice. În spatele tuturor se afla comandantul suprem, investit cu autoritatea de a concentra, pe orice front era necesar, întreaga forţă aeriană, inclusiv aviaţia de bombardament. Din când în când, efectivele fiecărui grup de armate sufereau modificări, în funcţie de importanţa pe care o prezenta dispozitivul inamic pentru înaintarea forţelor aliate în ansamblul lor.

Punctul meu de vedere a fost acceptat, chiar dacă cei formaţi la o altă şcoală îl socoteau drept o erezie. Într-o

formă diferită, problema s-a mai ridicat o dată, într-o fază ulterioară a campaniei, dar hotărârea mea a rămas neclintită.

În ciuda unor asemenea întâmplătoare divergenţe de opinii, în acţiunile noastre cotidiene se putea constata, lună după lună, un nivel atât de înalt de conlucrare şi de muncă colectivă, încât incidente de felul celor menţionate erau cu totul excepţionale. Ori de câte ori se iveau, totuşi, astfel de excepţii, ele trebuiau discutate pe larg, cu fermitate, dându-li-se soluţiile corespunzătoare. De mirare este că doar foarte puţine dintre ele au devenit vreodată probleme cu adevărat serioase.

Ca şi generalul Patton, feldmareşalul Montgomery nu putea fi încadrat într-o categorie bine definită. Cultiva cu premeditare anumite excentricităţi, una dintre ele fiind aceea că, de obicei, se izola de statul său major, locuind într-o rulotă împreună cu câţiva colaboratori. Aceasta crea dificultăţi în activitatea de stat-major, care trebuie să se desfăşoare prompt şi eficient, pentru ca fiecare bătălie să se soldeze cu un succes. În mod sistematic, Montgomery refuza să aibă de-a face cu vreun ofiţer de stat-major care nu aparţinea propriului său cartier general, în discuţii îşi susţinea cu tenacitate punctul de vedere, până în clipa când se lua hotărârea.

Efectele negative pe care le-ar fi putut avea această comportare au fost reduse la minimum datorită şefului de stat-major al Grupului 21 de armate, un om care se bucura de o reputaţie şi de un prestigiu demne de invidiat în rândul întregii forţe expediţionare aliate. Este vorba de generalul-maior Francis de Guingând – „Freddy”, cum îi spuneau toţi camarazii săi din SHAEF şi din alte cartiere generale. Întruchipare vie a spiritului de colaborare dintre aliaţi, de Guingând îşi punea imensa lui putere de muncă, toată competenţa şi inepuizabila sa energie în slujba coordonării planurilor şi a punerii la punct a detaliilor, activităţi de o importanţă capitală pentru dobândirea

victoriei.

Cel mai reuşit portret al lui Montgomery este cel zugrăvit de el însuşi într-o scrisoare pe care mi-a trimis-o la scurtă vreme după capitularea Germaniei şi în care spunea:

Dragă Ike.

Acum, după ce am semnat cu toţii documentele de la Berlin, presupun că, în curând, vom începe să ne vedem de treburile noastre. Înainte de aceasta însă ţin să spun că a fost un privilegiu şi o onoare pentru mine să lupt sub ordinele dumitale. Rămân profund îndatorat înţelepciunii cu care m-ai îndrumat şi binevoitoarei indulgenţe pe care mi-ai arătat-o. Îmi cunosc foarte bine cusururile şi ştiu că nu sunt un subordonat comod – îmi place să jac totul după capul meu.

De la dumneata însă, care m-ai împiedicat să deraiez de pe şine în momente grele şi tumultuoase, am avut multe de învăţat.

Pentru toate acestea îţi sunt profund recunoscător. Şi-ţi mulţumesc pentru tot ce ai făcut pentru mine.

Foarte devotatul dumitale prieten, Monty.

În răspunsul meu i-am scris, respectând întru totul adevărul:

Locul de cinste pe care-l ocupi printre comandanţii militari ai Marii Britanii este bine precizat şi nu mi-a venit niciodată uşor să fiu în dezacord cu ceea ce ştiam că sunt sincerele dumitale convingeri. Dar voi fi totdeauna bucuros să aduc mărturie că, atunci când se lua o hotărâre, ne puteam bizui fără ezitare pe lealitatea şi eficienţa dumitale pentru traducerea ei în viaţă, indiferent ce părere personală ai fi avut înainte.

O altă discuţie interesantă, deşi cu un caracter mai puţin presant, am avut-o cu secretarul Departamentului de Finanţe Morgenthau[98]. Într-o vizită făcută la cartierul

98 Henry Morgenthau Jr. (născut în 1891) a fost secretar al Departamentului de Finanţe al Statelor Unite de-a lungul aproape

nostru general în primele zile ale lunii august 1944, el mi-a spus că rata cursului valutar care urma să fie introdus în Germania ocupată nu trebuia, în niciun caz, să ofere vreun avantaj acestei ţări. I-am răspuns cu toată sinceritatea că fusesem mult prea prins de treburi pentru a mă ocupa în mod special de viitoarea economie a Germaniei, dar că aveam o secţie foarte competentă a statului meu major care lucra în această problemă. Acesta a fost punctul de plecare al unei conversaţii de ansamblu pe tema viitorului Germaniei, în cursul căreia mi-am exprimat aproximativ următoarele opinii:

„Asupra acestor chestiuni vor decide alţii, dar, în ceea ce mă priveşte, consider că, după încheierea ostilităţilor, nu va trebui să încapă nici cea mai mică îndoială în legătură cu cine a câştigat războiul. Germania va trebui să fie ocupată. Mai mult decât atât, să nu li se permită germanilor să se eschiveze de la un sentiment de vinovăţie, de complicitate cu autorii tragediei care a zguduit lumea. Căpeteniile naziste împreună cu anumiţi industriaşi să fie traduse în faţa justiţiei şi pedepsite. Să se socotească apartenenţa la Gestapo şi la SS drept o dovadă peremptorie de vinovăţie. Să fie desfiinţat Marele Stat-Major general, să i se confişte toate arhivele şi să fie judecaţi toţi membrii săi suspectaţi de complicitate la dezlănţuirea războiului sau la comiterea vreunei crime de război. Germanii să plătească reparaţii de război unor ţări ca Belgia, Olanda, Franţa, Luxemburg, Norvegia şi Uniunea Sovietică. Să nu se mai lase Germaniei nicio posibilitate de a provoca un nou conflict, aceasta realizându-se eventual fie prin exercitarea unui control foarte strict asupra ramurilor industriale care folosesc maşini-unelte grele, fie prin simplul expedient de a se interzice fabricarea avioanelor. Germanilor să li se îngăduie, ba chiar să li se ceară să subvină propriilor lor

---

întregii administraţii Roosevelt, mai precis din 1934 pînă în 1945. — Nota trad.

nevoi, şi nu să trăiască de pe urma ajutoarelor americane. Iată de ce distrugerea resurselor naturale ar fi o greşeală prostească”.

Am respins categoric o propunere care îmi ajunsese la ureche, anume de a se inunda minele din bazinul Ruhrului, ceea ce mi se părea stupid şi criminal. În sfârşit, am arătat că administrarea Germaniei ocupate ar trebui să treacă, cât mai repede cu putinţă, din mâinile militarilor în cele ale civililor.

Am prezentat opiniile de mai sus tuturor celor care, atunci sau mai târziu, mi-au pus întrebări în această problemă. În cele din urmă, am avut prilejul să le expun preşedintelui Truman şi secretarului Departamentului de Stat, Byrnes, atunci când au venit la Potsdam în iulie 1945.

Capitolul al XVI-lea
Urmărirea inamicului şi bătălia aprovizionării

În timpul „bătăliei capului de pod”, inamicul şi-a ţinut Armata 15 concentrată în sectorul Calais. Convins că intenţionam să atacăm dinspre mare şi dinspre uscat această fortăreaţă, el a refuzat cu încăpăţânare să trimită de aici forţe în ajutorul celor din Normandia. Pentru a-l întări în părerea lui greşită, am folosit toate subterfugiile posibile. De exemplu, am atribuit în mod semipublic generalului McNair, aflat pe teatrul european de acţiuni militare, comanda unei armate care exista doar în imaginaţia noastră. Numele lui figura pe lista secretă, dar am avut grijă ca taina să fie divulgată în Anglia, astfel încât orice agent nazist să fie convins că, aflând despre prezenţa lui, deţinea o informaţie importantă, pe care trebuia s-o comunice de urgenţă germanilor. Speram ca aceştia să creadă că misiunea „armatei” conduse de McNair era o ofensivă pe frontul Pas de Calais.

Până la urmă însă, inamicul a căpătat o imagine mai clară a situaţiei, lucru de care ne-am dat repede seama şi noi. Identificarea unităţilor inamice de pe linia frontului

reprezintă una dintre sarcinile permanente ale tuturor serviciilor de informaţii pe câmpul de luptă. Culegând asemenea date, noi reconstituiam zilnic – şi, de obicei, cu o remarcabilă precizie – „ordinea de bătaie” a germanilor. Ea ne-a dezvăluit, spre sfârşitul lui iulie, că diviziile Armatei 15 începuseră să treacă Sena, pentru a participa la „bătălia capului de pod”. Veneau însă prea târziu şi fiecare soldat care ajungea atunci în Normandia era înghiţit de vârtejul înfrângerii, fără a influenţa cu ceva desfăşurarea luptelor. Aceluiaşi eşec îi erau sortite şi o serie de divizii pe care inamicul le adusese din sudul Franţei, din Bretania, din Olanda şi chiar din Germania. Când toate aceste întăriri s-au dovedit incapabile să zăgăzuiască înaintarea noastră, inamicul nu a mai fost în stare, pentru moment, să ne opună un front continuu.

La 1 august, odată cu intrarea în acţiune a Armatei 3, de sub comanda generalului Patton, forţele noastre de uscat s-au extins, cuprinzând patru armate. Pe flancul drept se afla Armata 3 americană a generalului Patton, care forma împreună cu vecina ei din stânga, Armata 1 americană a generalului Hodges, Grupul de armate 12, sub comanda generalului Bradley. Pe flancul stâng, sub ordinele generalului Montgomery, lupta Grupul de armate 21 britanic, care cuprindea Armata 2 britanică a generalului Dempsey şi Armata 1 canadiană a generalului-locotenent Henry D.G. Crerar. Aviaţia britanică de sprijin pentru grupul de armate al generalului Montgomery era condusă de mareşalul aerului Coningham, în vreme ce grupul de armate al lui Bradley avea sprijinul Flotei 9 aeriene a Statelor Unite, comandată de generalul-maior Hoyt S. Vandenberg. În subordinea acestuia, generalul-maior Otto R. Weyland răspundea de comandamentul aviaţiei tactice, care asigura acoperirea aeriană a Armatei 3 americane, iar generalul Quesada comanda formaţiile aeriene care sprijineau Armata 1 americană.

Tuturor forţelor aeriene ataşate armatelor şi

grupurilor de armate le revenea misiunea curentă de a efectua atacurile cerute de comandanţii trupelor de uscat respective. Pe de altă parte, toate unităţile aviaţiei tactice se aflau în subordinea lui Leigh-Mallory, care le putea folosi atât pe cele americane, cât şi pe cele britanice, masate laolaltă, pentru a lovi orice obiectiv desemnat de SHAEF. Un exemplu tipic de acţiune unitară l-a oferit contribuţia forţelor aeriene britanice la respingerea atacului german împotriva oraşului Mortain, în sectorul lui Bradley. Graţie caracterului flexibil al comandamentului său, aviaţia tactică venea, ori de câte ori era necesar, în ajutorul puternicelor bombardiere strategice, chiar când acestea pătrundeau adânc deasupra teritoriului german.

La sfârşitul lui august, efectivele aproximative ale aliaţilor pe continent se ridicau la 20 de divizii americane, 12 divizii britanice, 3 divizii canadiene, una franceză şi una poloneză. Anglia nu mai dispunea de alte divizii, dar pe teritoriul ei se găseau încă şase divizii americane, printre care trei aeropurtate. În rândul forţelor noastre aeriene operative intrau circa 4 035 de bombardiere grele, 1 720 de bombardiere uşoare, medii şi torpiloare şi 5.000 de avioane de vânătoare. Acestora li se adăuga Comandamentul aviaţiei de transport, în cadrul căruia formaţiile americane şi britanice numărau împreună peste 2000 de avioane.

Aproape orice risc calculat îşi găseşte justificare împotriva unui inamic înfrânt şi demoralizat, iar succesele învingătorului se judecă, de regulă, după îndrăzneala, ba chiar nechibzuinţa manevrelor sale. Scopul costisitoarei ofensive din Normandia şi al furtunoaselor atacuri din cele trei săptămâni următoare era tocmai de a ajunge la o situaţie de felul celei în care ne aflam acum. Întocmisem planuri menite să ne ofere posibilitatea de a culege cele mai bogate roade de pe urma succesului iniţial, dar dificultăţile de aprovizionare, care s-au ivit de îndată ce coloanele noastre au început să gonească înainte,

constituiau o problemă care trebuia rezolvată în mod eficient dacă voiam să nu pierdem nimic din beneficiile dobândite.

De-a lungul întregii „bătălii a capului de pod", formaţiile noastre de servicii fuseseră îngrădite în limitele unei zone foarte strâmte. Singurele porturi operative erau Cherbourg şi rada artificială „Aguda" din sectorul britanic, lângă Arromanches. Repunerea în funcţiune a Cherbourgului a prezentat numeroase dificultăţi, rada şi căile de acces trebuind să fie dragate de mine, dintre care multe erau de tipuri noi, deosebit de eficiente. Am început să folosim portul în iulie, dar abia pe la mijlocul lui august s-a ajuns la utilizarea întregii sale capacităţi. „Aguda" din sectorul american fusese distrusă de furtuna din iunie. Pornind de la Arromanches şi Cherbourg, nu am putut să amenajăm în prealabil drumurile, căile ferate şi depozitele provizorii de campanie de pe traseu, aşa cum am fi făcut dacă ofensiva s-ar fi declanşat de pe o linie situată mult mai spre sud, la baza peninsulei Contenţin, de unde contasem la început că vom ataca. Ne-am văzut nevoiţi, aşadar, să aprovizionăm toate coloanele noastre în marş din stocuri situate în apropierea ţărmului şi să transportăm materialele pe drumuri şi căi ferate care trebuiau reparate pe măsură ce înaintam.

Cu asemenea mijloace necorespunzătoare nu se putea realiza la infinit asigurarea tehnico-materială şi era inevitabil să existe undeva, în direcţia Germaniei, o limită unde să ne oprim, din cauza nu atât a acţiunilor întreprinse de inamic, cât a suprasolicitării până la refuz a liniilor noastre de aprovizionare.

O divizie întărită angajată în operaţii active consumă între 600 şi 700 de tone de materiale de aprovizionare pe zi. Dacă lupta se duce de pe poziţii staţionare, muniţia formează majoritatea tonajului, pe când în marş, cea mai mare parte este alcătuită din benzină şi lubrifianţi.

Cu 36 de divizii angajate în luptă ni se punea

problema să livrăm zilnic 20.000 de tone de materiale, transportându-le de pe plajele litoralului şi din porturi până la linia frontului. În plus, avangărzile se deplasau repede, uneori cu 75 de mile pe zi, şi serviciile de asigurare tehnico-materială trebuiau să se ţină după ele, cu coloanele lor de autocamioane încărcate. Fiecare milă parcursă reprezenta o distanţă dublă, deoarece camionul cu materiale trebuia să facă totdeauna un drum dus şi întors – până la plaje şi înapoi – pentru a furniza o nouă încărcătură trupelor în marş. Alte mii de tone erau necesare lucrărilor de construcţie şi, ulterior, de întreţinere a aerodromurilor înaintate, iar refacerea drumurilor şi a podurilor cerea, de asemenea, însemnate cantităţi de utilaj greu.

Câtă vreme ne-am aflat în ţarcul pe care-l constituia capul de pod, nu aveam cum să prevedem reacţia exactă a inamicului după ruperea liniilor sale pe flancul drept al aliaţilor. Cea mai logică manevră părea să fie replierea până la Sena, pentru a apăra punctele de trecere peste fluviu. În spatele acestui obstacol natural, trupele germane ar fi putut opune o înverşunată rezistenţă, până ce forţele noastre în ofensivă ar fi reuşit să le depăşească prin flancuri, obligându-le să se retragă.

Dacă am fi fost obligaţi să angajăm o bătălie de mare anvergură pe Sena, am fi beneficiat de linii de comunicaţii relativ scurte, iar problemele asigurării tehnico-materiale s-ar fi rezolvat treptat, adaptându-se ritmului de înaintare a forţelor noastre. Când însă Hitler a ordonat trupelor sale să rămână pe loc şi să lanseze contraatacul de la Mortain, în flancul coloanelor aliate în marş, perspectiva de ansamblu s-a modificat.

Grăbindu-ne să profităm de ocazia de a cădea, dinspre sud, în spatele frontului nazist, speram să obţinem lichidarea completă a tuturor forţelor germane. Dacă reuşeam, nu mai trebuia să angajăm bătăliile intermediare pe care, în anticipările noastre, le socotisem dintotdeauna

ca fiind posibile pe Sena şi pe Somme. Ne mai rămânea o singură problemă de rezolvat: să calculăm cea mai avansată linie pe care speram s-o atingem înainte ca sistemul nostru de asigurare tehnico-materială să fie cu desăvârşire depăşit.

În consecinţă, în timp ce generalul Bradley lansa grosul forţelor sale spre spatele frontului german, pentru mine a devenit necesară o reexaminare a întregului plan de campanie, pentru a stabili ce modificări mai importante îmi recomanda noua situaţie.

Cele mai promiţătoare perspective care ni se conturau pe atunci erau ocuparea rapidă a Marsiliei, la extremitatea meridională a Franţei, şi a Anversului, în Belgia. Capturarea portului Anvers – cu condiţia să fie în stare de funcţiune – ne-ar fi rezolvat problemele aprovizionării pentru întreaga jumătate de nord a frontului. Cel mai mare port din Europa, Anvers, situat nu departe de frontierele Germaniei, ar fi redus transporturile noastre feroviare şi rutiere în aşa măsură, încât asigurarea tehnico-materială nu ar mai fi fost un factor limitativ pentru continuarea campaniei, cel puţin în sectoarele de nord.

Speram că vom putea să utilizăm în scurt timp Marsilia, deoarece germanii scoseseră din zonă o mare parte din diviziile lor mobile, astfel că o ocupare rapidă a portului ne-ar fi permis să evităm distrugerile. Un succes în acest sector oferea flancului drept al aliaţilor cele mai bune linii de aprovizionare. Tot pe această rută urmau să intre în Franţa primele întăriri din Statele Unite. Capacitatea admirabilelor linii de cale ferată care străbăteau valea Ronului era atât de mare, încât, după repunerea lor în funcţiune, nu am mai fi întâlnit niciun obstacol mai de seamă în asigurarea tehnico-materială a vreunui sector al frontului nostru la sud de graniţa Luxemburgului.

Pentru a valorifica pe deplin cele două posibilităţi, se

impunea, bineînţeles, ca flancul drept al armatelor noastre să facă joncţiunea cât mai repede cu Grupul 6 de armate al generalului Devers, venit din sud, şi, concomitent, să atacăm în direcţia nord-est cu efective foarte puternice. Pe această cale am fi izbutit, printre altele, să punem mâna pe zona de unde naziştii trimiteau sistematic bombele V-1 şi V-2 împotriva Angliei de sud. Dar obiectivul principal era cucerirea Anversului şi împingerea liniei frontului spre est, pentru a putea utiliza nestingheriţi marele port.

Toate acestea erau conforme cu planurile iniţiale, în afară de faptul că eventualitatea unui progres rapid, în locul unei înaintări prin luptă, ne deschidea perspectiva de a folosi într-un termen mai scurt porturile de pe coasta de nord şi ne făcea mai puţin dependenţi de porturile din Bretania. Mai rămânea însă de răspuns la întrebarea dacă sistemul nostru de asigurare tehnico-materială, handicapat de condiţiile specifice ale primelor şapte săptămâni de la debarcare, era sau nu capabil să sprijine acţiunile întreprinse de noi pentru atingerea acestor obiective.

Nu încăpea îndoială că toate unităţile vor duce lipsă de materiale. Se punea însă problema de a repartiza în aşa fel deficitele, încât să evităm oprirea trupelor înainte de a-şi fi realizat misiunile principale, ceea ce însemna, pe de altă parte, că nicio formaţie nu avea dreptul să capete nici măcar un kilogram în plus faţă de strictul necesar pentru îndeplinirea sarcinilor de bază.

Când o operaţie se desfăşoară cu viteza celei din Franţa febrilelor zile de la sfârşitul lui august şi începutul lunii septembrie 1944, pe fiecare general care comandă de la o divizie în sus începe să-l obsedeze gândul că, dacă ar dispune de câteva tone de materiale în plus, ar continua să înainteze fulgerător şi ar câştiga războiul. Aceasta este, de altfel, starea de spirit în care se dobândesc victoriile şi, ca atare, trebuie să fie încurajată totdeauna. Iniţiativa, siguranţa de sine şi îndrăzneala se numără printre cele mai preţioase trăsături caracteristice ale bunului

conducător de oşti. Iată de ce, în timp ce goneam după inamic prin Franţa şi Belgia, fiecare comandant ne implora sau ne soma să-i dăm prioritate faţă de toţi ceilalţi, fiind incontestabil că fiecăruia i se ofereau posibilităţi de exploatare atât de rapidă a succesului, încât solicitările sale erau pe deplin justificate.

Pe la sfârşitul verii anului 1944 însă aveam cunoştinţă de faptul că inamicul dispunea încă de rezerve importante în propria lui ţară şi că ar fi fost cu desăvârşire absurd să trimitem înainte un mic eşalon care să forţeze Rinul şi să înainteze spre inima Germaniei. Chiar dacă o asemenea formaţie ar fi totalizat la început 10 – 12 divizii – şi e cert că nu aveam cum să aprovizionăm mai mult de atât, nici măcar temporar –, coloana de atac s-ar fi redus treptat, văzându-se nevoită să lase pe parcurs unităţi care să-i acopere flancurile, şi ar fi sfârşit printr-o inevitabilă înfrângere. O astfel de tentativă ne-ar fi pus la discreţia inamicului.

Cu cât studiam mai îndeaproape situaţia, cu atât mai bine ne dădeam seama că planul la care lucrasem săptămâni şi luni de-a rândul îşi păstra încă aplicabilitatea, chiar dacă condiţiile imediate de îndeplinire a prevederilor sale nu corespundeau întocmai cu amănunţitele posibilităţi anticipate de noi pentru operaţie. În consecinţă, am hotărât să înaintăm pe flancul drept până la efectuarea joncţiunii cu forţele generalului Devers, într-un punct care, după părerea noastră, urma să fie situat în regiunea Dijon. Pe flancul stâng, Montgomery a primit ordin să avanseze cât mai iute, pentru a avea certitudinea că va ajunge la un aliniament capabil să protejeze, în mod corespunzător, portul Anvers. Bradley a dat directive Armatei 1 a lui Hodges să asigure succesul flancului stâng, înaintând cot la cot cu formaţiile britanice şi având ca direcţie aproximativă de marş oraşul german Aachen.

Speram că această ofensivă spre nord-est se va desfăşura atât de repede şi că prăbuşirea rezistenţei

germane va fi atât de manifestă, încât, înainte de a surveni inevitabila oprire, vom dobândi şi un cap de pod dincolo de Rin, de unde să ţinem bazinul Ruhr-ului sub ameninţarea noastră.

Luptele din săptămânile următoare au avut loc conform acestui plan general.

În vreme ce treaba mergea strună pe frontul grupurilor de armate 12 şi 21, Armata 7 americană, sub comanda generalului Alexanaer M. Patch, obţinea şi ea remarcabile rezultate în sudul Franţei[99].

La Conferinţa de la Teheran, unde s-au întâlnit şefii guvernelor celor trei mari puteri aliate, la sfârşitul lui 1943[100], Roosevelt şi Churchill l-au informat pe generalissimul Stalin că o debarcare secundară în sudul Franţei va face parte integrantă din operaţia efectuată de noi peste Canalul Mânecii, în scopul de a crea un al doilea front în Europa. Totuşi, la începutul anului 1944, aliaţii erau angajaţi în campania din Italia şi se pregăteau pentru marea aventură a „Overlord”-ului. De aceea, în tot cursul primei jumătăţi a anului, generalului Wilson, comandantul teatrului de acţiuni militare din bazinul mediteranean, i-a fost imposibil să capete date estimative despre forţele eventual disponibile pentru „Dragoon”.

Hotărârea luată de mine în ianuarie, ca operaţia „Overlord” să fie efectuată pe un front de cinci divizii, nu a mai permis aliaţilor să lanseze acţiunea „Dragoon” simultan cu debarcarea în Normandia, aşa cum se proiectase iniţial. Ulterior, un imens volum de analize ale situaţiei militare şi de corespondenţă telegrafică a circulat între Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, generalul Wilson şi cartierul meu general cu privire la oportunitatea respectării în continuare a planului. Încă de

---

99 Armata 7 americană debarcase în sudul Franţei la 15 august 1944. — Nota trad.

100 Conferinţa de la Teheran a avut loc intre 28 noiembrie şt 1 decembrie 1943. — Nota trad.

la început am susţinut cu înflăcărare atacul în sudul Franţei şi niciodată, în niciun moment al lungii perioade de discuţii, nu am fost de acord să-l eliminăm din planurile noastre. Generalul Marshall a sprijinit punctul meu de vedere.

Toate aceste polemici şi dezbarteri ţineau acum de domeniul trecutului. Nu mai încăpea îndoială că, într-un răstimp foarte scurt, în sudul Franţei va acţiona Grupul de armate 6 al generalului Devers – alcătuit din cel puţin zece divizii americane şi franceze, care vor înainta spre nord, pentru a face joncţiunea cu noi – şi că, în curând, vor debarca tot acolo divizii de întărire venite din Statele Unite. În acea perioadă, niciun eveniment cu caracter militar nu ne-a adus beneficii mai hotărâtoare şi nu a contribuit mai substanţial la dobândirea victoriei finale şi complete asupra Germaniei decât această ofensivă secundară, care progresa pe valea Ronului.

Date fiind distanţa dintre trupele generalului Patch şi cartierul meu general, ca şi lipsa de comunicaţii între noi, se stabilise ca generalul Wilson să păstreze controlul operativ asupra Armatei 7 până când îmi va fi posibil să creez mecanismul corespunzător de comandament, ceea ce, conform prevederilor noastre, trebuia să se întâmple pe la 15 septembrie. Dar încă din primele zile ale acţiunii „Dragoon”, toate câmpurile de bătălie din Franţa s-au contopit, de fapt, într-un singur front şi toate planurile – de ordin atât tactic, cât şi al serviciilor – au fost elaborate plecându-se de la premisa că nu va trece mult până ce se va forma, de la un capăt la celălalt al ţării, un unic şi continuu dispozitiv aliat de luptă. Dorinţa noastră era de a ajunge cât mai iute în această situaţie şi, la sfârşitul lui august, odată cu încheierea luptelor de pe Sena, Bradley a ordonat Armatei 3 a lui Patton să urmărească inamicul mai departe, spre est, cu misiunea principală de a face grabnic joncţiunea cu Armata 7, pentru a forma un front neîntrerupt.

Celelalte forţe aliate şi-au continuat ofensiva în direcţia generală nord-est, pentru a elibera Belgia, a cuceri Anversul şi a ameninţa Ruhrul. Înaintarea s-a efectuat pe un front larg, fiind jalonată pe parcurs de numeroase incidente, pe care le vor relata doar cronicile foarte amănunţite. De exemplu, corpurile 7 şi 19 de armată au avansat cu asemenea viteză, încât în apropiere de Mons – scenă a uneia dintre marile bătălii din primul război mondial – au prins în capcană un întreg corp de armată german şi, după o înverşunată ciocnire, au luat 25.000 de prizonieri. Într-un moment obişnuit, această faptă ar fi fost salutată ca o victorie de mare amploare. Momentul fiind însă departe de a fi obişnuit, cele întâmplate nu şi-au găsit aproape niciun ecou în presă.

O problemă aparte, care a devenit acută spre sfârşitul lui august, era de a stabili ce trebuia făcut în privinţa Parisului. În cursul diverselor acţiuni preliminare ne străduiserăm din răsputeri să evităm bombardarea directă a capitalei franceze. Până şi în campania de distrugere a căilor de comunicaţii am preferat să atacăm mai degrabă nodurile feroviare din regiunea pariziană decât staţiile terminus din cuprinsul oraşului. Consecvenţi cu această concepţie şi dorind să nu transformăm Parisul într-un câmp de luptă, am proiectat să înaintăm prin zona din jurul metropolei şi s-o împresurăm, pentru a sili garnizoana germană să capituleze. Bineînţeles, nu cunoşteam exact condiţiile şi situaţia în care se afla populaţia oraşului. În momentul acela ţineam neapărat să păstrăm pentru viitoarele acţiuni de luptă fiecare gram de combustibil şi de muniţii, astfel încât să împingem dispozitivul nostru la maximum de distanţă înainte. Iată de ce speram să amân eliberarea propriu-zisă a capitalei, afară de cazul când aş fi aflat că locuitorii săi sufereau de foame sau de alte calamităţi.

Dar acţiunile întreprinse de Forţele franceze libere din Paris mi-au forţat mâna. Pe tot cuprinsul ţării, aceste

forţe se dovediseră de o valoare inestimabilă în cursul campaniei. Deosebit de active în Bretania, ele ne-au dat ajutor în nenumărate feluri şi pe toate sectoarele frontului. Fără imensul lor sprijin, eliberarea Franţei şi zdrobirea inamicului în Europa occidentală ar fi luat mult mai mult timp şi s-ar fi soldat cu pierderi mult mai grave pentru noi. Astfel că, atunci când Forţele franceze libere din interiorul capitalei au organizat insurecţia, a trebuit să le dăm de îndată ajutorul necesar. Informaţiile pe care le deţineam arătau că nu va avea loc o mare bătălie, pentru eliberarea oraşului fiind suficientă apariţia pe străzile sale a una sau două divizii aliate.

Pentru onoarea de a fi prima unitate care intra în Paris, generalul Bradley a ales Divizia 2 franceză, a generalului Leclerc. Veteranii ei porniseră, cu trei ani înainte, de la Lacul Ciad, efectuaseră un marş aproape imposibil de conceput prin deşertul Saharei şi se alăturaseră Armatei 8 britanice, participând la ultima fază a campaniei din Africa de Nord. Iar acum, la 25 august, generalul Leclerc a primit capitularea generalului german care comanda garnizoana din Paris. Acesta a fost punctul culminant al unei odisee al cărei itinerar complet începuse în Africa Centrală şi avea să se termine la Berchtesgaden, în Germania.

Totuşi, înainte de a reduce la tăcere pe inamic şi de a restabili ordinea în oraş, a fost nevoie să intervină şi Divizia 4 americană. Din fericire, Parisul nu a avut prea mult de suferit de pe urma luptelor. Din punctul nostru de vedere, cea mai importantă dintre aceste împrejurări prielnice a fost că podurile de peste Sena au rămas intacte.

Imediat după eliberarea Parisului i-am transmis generalului de Gaulle că speram să-şi facă, în cel mai scurt timp, intrarea în capitală, ca simbol al Rezistenţei franceze, înainte ca eu însumi să mă opresc sau să trec pe acolo.

În sâmbăta care a urmat eliberării oraşului m-am dus

la cartierul general al lui Bradley, unde am aflat că generalul de Gaulle îşi stabilise deja comandamentul într-una din clădirile guvernamentale ale Parisului. M-am decis numaidecât să mă reped până în capitală, pentru a-i face o vizită oficială. Dorind să prezint opiniei publice o poziţie aliată comună, l-am informat pe Montgomery de intenţiile mele şi l-am invitat să mă însoţească. El nu a putut da curs invitaţiei din cauza situaţiei de pe front, care evolua cu repeziciune, aşa că m-am mulţumit să iau cu mine pe colonelul Gault, consilierul meu britanic.

Operaţia „Anvil-Dragoon”.

După joncţiunea efectuată la Epinal, între Armatele 3 şi 7 americane, linia frontului aliat a devenit continuă, de la frontiera cu Elveţia până la Marea Nordului.

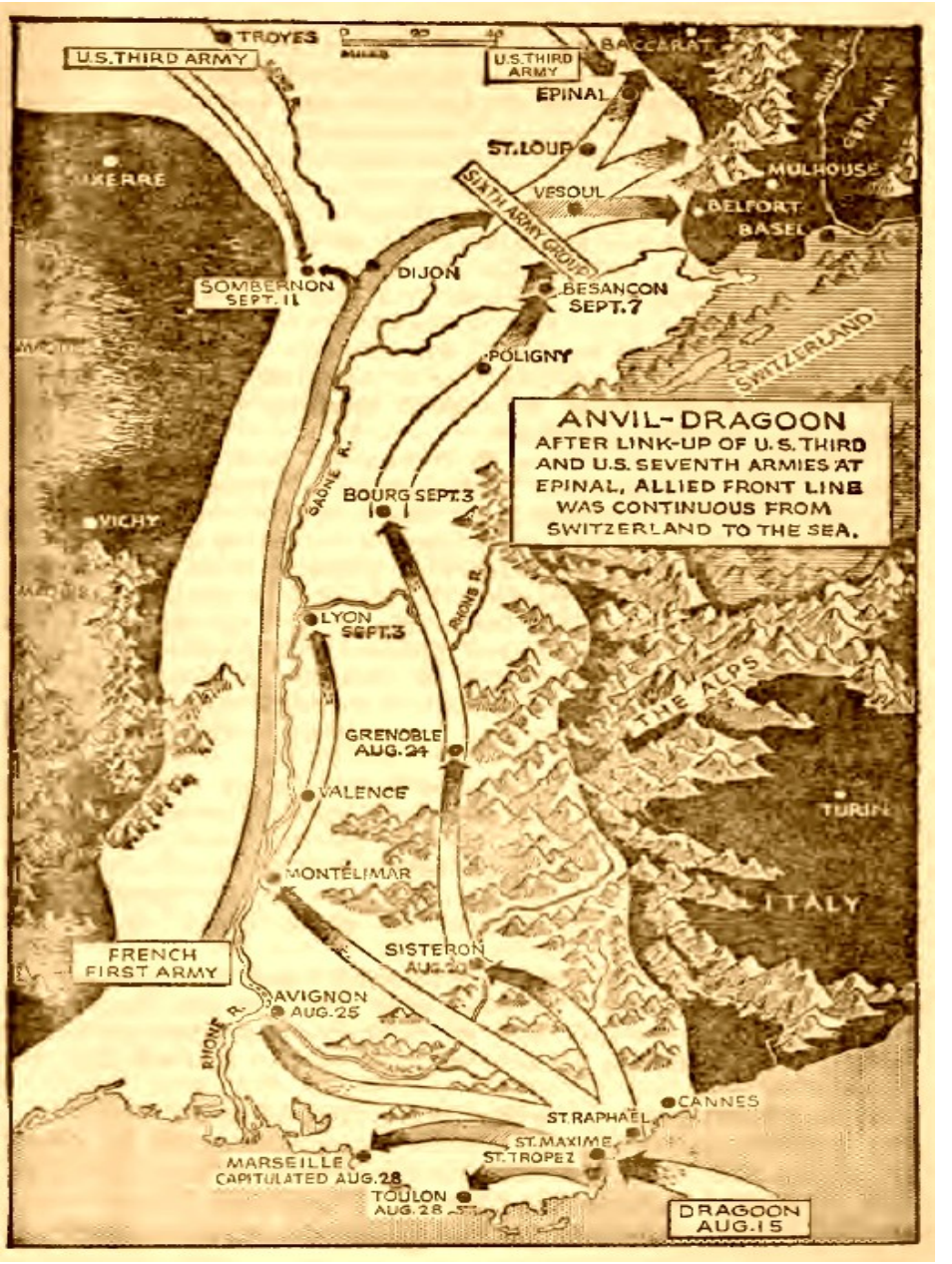

În drum spre oraş, Bradley şi cu mine am luat-o pe o

şosea lăturalnică pentru a ocoli o regiune unde se mai dădeau încă lupte şi ne-am făcut intrarea în linişte şi taină (sau, cel puţin, aşa credeam noi) înainte de amiaza duminicii de 27 august. Ne-am dus imediat la de Gaulle, pe care, încă de pe atunci, îl păzeau gărzile republicane, înveşmântate în strălucitoarele lor uniforme, apoi l-am vizitat pe generalul Gerow, la cartierul general al Corpului 5 armată american, şi ne-am oprit la generalul Koenig, care, în calitatea sa de subordonat al SHAEF-ului, era comandantul tuturor Forţelor franceze libere din interior. În timp ce circulam pe străzile Parisului s-a răspândit, pare-se, vestea despre sosirea noastră şi, când am ajuns în dreptul Arcului de Triumf, în Piaţa Étoile, ne-am trezit înconjuraţi de o mulţime entuziastă. Exuberantele saluturi ale locuitorilor eliberaţi ni s-au părut niţeluş cam stânjenitoare, aşa că ne-am grăbit să părăsim cât mai iute capitala, înapoindu-ne la cartierul general al lui Bradley, lângă Chartres.

În cursul convorbirii purtate cu mine, generalul de Gaulle m-a pus la curent cu câteva dintre problemele şi preocupările lui. Astfel, el ne-a solicitat alimente şi materiale de aprovizionare. Dorea, de asemenea, să primească tehnică de luptă suplimentară, cu care să doteze noi divizii franceze.

Dată fiind dezorganizarea care domnea în oraş, o problemă serioasă o constituia necesitatea ca de Gaulle să-şi impună cât mai prompt autoritatea şi să restabilească ordinea. El ne-a cerut să-i „împrumutăm” temporar două divizii, menite, după spusele lui, să facă o demonstraţie de forţă şi să-l ajute la consolidarea propriei sale poziţii. Gândul m-a dus imediat la evenimentele din Africa de Nord, în urmă cu aproape doi ani, şi la problemele noastre politice de atunci. Acolo, deşi acceptasem să păstrăm organizarea administrativă pe care o găsisem, niciodată – de-a lungul întregii noastre prezenţe pe acele meleaguri – nu ne-a cerut vreuna din personalităţile oficiale franceze

să impunem sau să consolidăm autoritatea sa pe plan local. Acum însă, ca o ironie a sorţii, simbolul Franţei descătuşate trebuia să apeleze la forţele aliate pentru a-şi instaura şi menţine propria sa poziţie în inima capitalei eliberate.

Am înţeles, totuşi, în ce consta problema lui de Gaulle şi, deoarece nu aveam divizii disponibile pentru a le încartirui la Paris, i-am făgăduit că două dintre ele, în drum spre front, vor defila pe principalele artere de circulaţie ale oraşului. I-am mai propus ca aceste divizii să străbată Parisul în formaţie de paradă şi l-am invitat să le treacă în revistă, considerând că această demonstraţie de forţă, ca şi prezenţa lui la tribună vor atinge exact ţelurile pe care şi le dorea. Personal, am declinat cinstea de a fi prezent la manifestare, dar i-am spus că generalul Bradley se va înapoia la Paris şi va sta alături de el în tribună, pentru a marca unitatea dintre aliaţi.

Deoarece parada coincidea exact cu planul de luptă din acest sector, a devenit posibil, pentru prima oară în istorie, ca nişte trupe să defileze pe străzile capitalei unei ţări mari înainte de a participa, în aceeaşi zi, la o violentă ciocnire pe front.

O parte din presa britanică a comentat că „americanilor le plac parăzile”, remarcând, în mod critic, că trupele engleze participaseră şi ele la campania de eliberare a Franţei şi că niciunul dintre aliaţi n-ar fi trebuit să-şi asume singur toată gloria. Din rândul oficialităţilor însă, nimeni nu a înţeles greşit împrejurările şi nimeni nu a găsit ceva de obiectat la cele întâmplate. De altfel, imediat ce au aflat raţiunile defilării, ziarele care ne criticaseră s-au grăbit să-şi retragă observaţiile, dar incidentul a constituit o nouă dovadă a necesităţii ca, în războiul modern, comandantul să se preocupe totdeauna de aparenţele unei acţiuni în ochii opiniei publice în egală măsură ca şi de efectuarea acţiunii respective. Nu ajută la nimic să-ţi spui că opinia publică poate fi trecută cu

vederea, pe motiv că o victorie dobândită ulterior va face să se uite neînţelegerile vremelnice.

O situaţie analoagă, în care a fost implicată presa din Statele Unite şi din Marea Britanie, s-a ivit în august, când ziarele americane au publicat ştirea că generalului Montgomery nu-i mai revenea sarcina de a coordona trupele de uscat şi că avea acum acelaşi rang ca şi generalul Bradley, fiindu-mi amândoi direct subordonaţi.

Coridoarele armatelor aliate, începând cu ofensiva din capul de pod din Normandia şi operaţia «Anvil-Dragoon» până la 15 decembrie 1944. După joncţiunea efectuată de trupele aliate lângă Dijon a urmat dezintegrarea forţelor germane în sud-vestul Franţei.

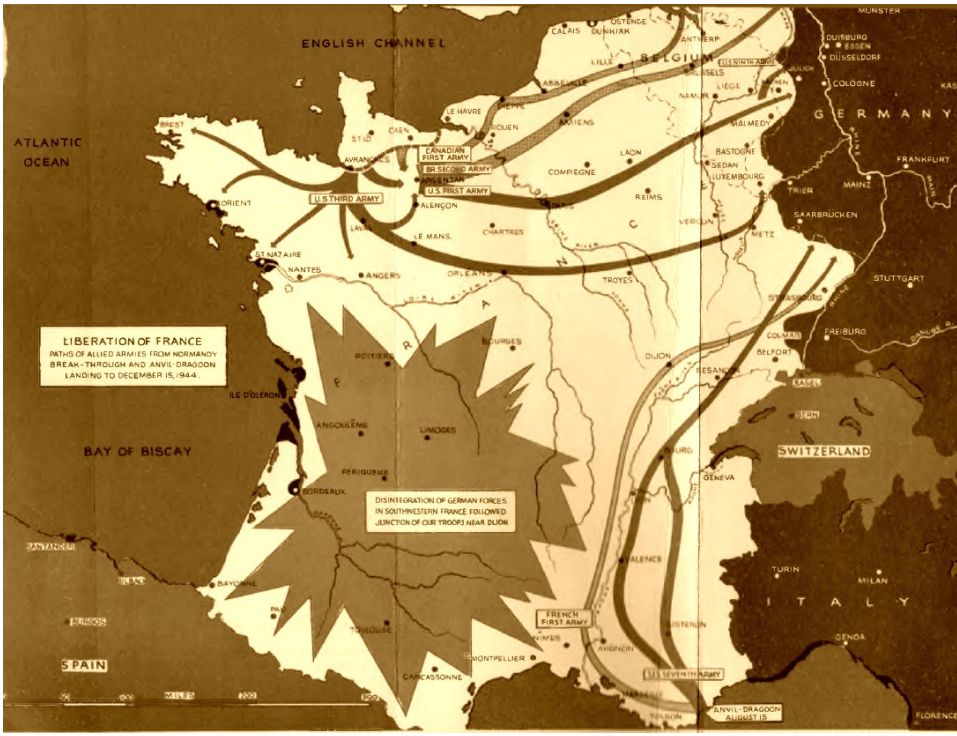

Vestea a fost dezminţită de SHAEF numai pentru că nu pusesem încă în aplicare acest sistem de organizare. Cele apărute în presă erau absolut exacte, dar premature: proiectasem de mult modificarea, care însă nu urma să intre în vigoare decât la 1 septembrie.

Ziarele britanice au reacţionat cu o profundă nemulţumire, afirmând că Montgomery fusese retrogradat din cauza succeselor sale. Pe de altă parte, presa americană a salutat ştirea cu o imensă satisfacţie, considerând-o drept un indiciu că forţele Statelor Unite operau acum într-un mod cu adevărat independent, pe propria lor direcţie de înaintare. Iată de ce prompta dezminţire dată de SHAEF a creat confuzie în S.U.A. şi generalul Marshall a găsit de cuviinţă să mă întrebe, printr-o telegramă, care era situaţia. A trebuit să repet, cu foarte multe detalii, în ce consta exact reorganizarea noastră în materie de comandament. Mi-am îngăduit, de asemenea, să dau glas unei oarecare iritări, remarcând în telegrama mea că „opiniei publice nu-i este suficient să obţinem o mare victorie, părându-i-se mai important felul în care a fost repurtată”. Totuşi, reacţia în ambele ţări era perfect normală: fără fierbintele patriotism şi fără înflăcărata stare de spirit cărora li se datora această mândrie naţională ne-ar fi fost imposibil să ne organizăm şi să rezistăm în faţa necontenitelor pierderi pe care le înregistram. Incidentul a constituit doar o nouă şi utilă lecţie despre modul cum trebuie tratate problemele de mare interes pentru opinia publică.

În timp de război nu se poate realiza niciodată o coordonare desăvârşită şi o conlucrare perfectă între presă şi autorităţile militare. Secretul, socotit de presă o pacoste, reprezintă pentru comandant o armă de apărare. Problema constă în a se pune la punct un procedeu care să ţină seama de ambele puncte de vedere.

Preocuparea de căpetenie a presei este, pe bună dreptate, să ofere informaţii publicului cititor de acasă.

Populaţia civilă – prin eforturile căreia se realizează tehnica de luptă şi celelalte lucruri necesare forţelor armate pentru a dobândi victoria – are dreptul să afle despre război tot ceea ce nu este obligatoriu să rămână secret din imperativele precumpănitoare ale securităţii militare. Pe câmpul de luptă, comandantul nu trebuie să uite niciodată că este de datoria lui să colaboreze cu conducerea guvernului în strădania de a menţine moralul populaţiei civile la un nivel capabil să facă faţă oricărei împrejurări.

Pentru a atinge acest obiectiv, ustensila principală pe care o are la îndemâna comandantul este corpul corespondenţilor de presă de pe teatrul său de acţiuni militare. Ei reprezintă toate categoriile de ziare şi periodice, staţiile de radio, serviciile foto şi jurnalele de actualităţi cinematografice. Pe unii ofiţeri superiori îi deranjează prezenţa acestor necombatanţi, care uneori ajung la un total considerabil: pe teatrul european de acţiuni militare se aflau, la un moment dat, 943 de corespondenţi de presă.

Când m-am întâlnit prima oară cu ei în Africa de Nord, generalii Alexander şi Montgomery aveau tendinţa să impună ziariştilor reguli şi norme foarte stricte, lista subiectelor interzise fiind lungă. Deşi ştiau că corespondenţii de război se aflau acolo printr-o decizie a guvernului, cei doi generali erau atât de obsedaţi de păstrarea secretului, încât tratau presa mai mult ca pe un rău necesar decât ca pe o preţioasă verigă de legătură cu patria şi ca pe un factor de mare utilitate în purtarea unei campanii.

Britanicii aveau un motiv temeinic, mai ales la începutul războiului, de a adopta o atitudine mai rezervată şi mai conservatoare faţă de presă decât cea promovată mai totdeauna de către comandamentele americane. În prima perioadă a conflictului, mai cu seamă în 1940 şi 1941, când Anglia înfrunta de una singură pe nazişti,

printre puţinele arme cu ajutorul cărora britanicii se împotriveau germanilor era înşelătoria. Ei recurgeau la tot soiul de subterfugii, printre care şi constituirea de comandamente imaginare şi expedierea de mesaje false, pentru a semăna confuzie printre germani cu privire la efectivele militare existente şi, îndeosebi, la dispozitivul lor de luptă. Din cauza acestei necesităţi s-a născut o deprindere de care, mai târziu, oamenii s-au dezbărat cu greu.

După părerea mea, cea mai indicată atitudine a comandantului faţă de reprezentanţii presei era de a-i considera ca pe un fel de ofiţeri de stat-major, de a recunoaşte că aveau şi ei o anumită misiune în cadrul războiului şi de a-i ajuta să şi-o aducă la îndeplinire. În mod normal, singura raţiune de existenţă a cenzurii este de a interzice publicarea de informaţii importante, pe care inamicul nu le-ar putea obţine pe altă cale. De-a lungul ostilităţilor, eu însumi am violat această regulă generală, impunând o cenzură politică provizorie în Africa de Nord şi nepermiţând difuzarea cu anticipaţie a ştirilor despre reorganizarea finală a comandamentului în Normandia. Deşi în ambele cazuri motivele mi s-au părut temeinice, nu m-am putut niciodată împiedica să regret ceea ce ulterior s-a dovedit a fi o greşeală.

În cel de-al doilea război mondial, marea majoritate a corespondenţilor de presă americani şi britanici era alcătuită dintr-un grup de oameni inteligenţi, energici şi plini de patriotism, cărora comandantul putea să le încredinţeze – în deplină securitate şi spre binele reciproc – mai toate secretele sale militare. Ori de câte ori am procedat aşa, grupul însuşi a devenit cel mai bun instrument pentru chemarea la ordine a celui ce încălcase regulile de securitate sau de conduită conform cărora activau ziariştii. În tot cursul campaniilor din bazinul mediteranean şi Europa, am constatat că, de obicei, corespondenţii aveau o comportare deschisă, sinceră şi

înţelegătoare.

În tratamentul aplicat presei, practica americană consta în a pune la dispoziţia unui ziarist toate mijloacele care să-i îngăduie să meargă oriunde voia şi oricând voia. Deşi asta ne punea în spinare unele sarcini administrative suplimentare, avantajele nu erau deloc neglijabile, deoarece toată lumea căpăta convingerea că nu se făcea nicio încercare de a se ascunde greşelile şi prostiile. Odată descoperite, acestea puteau fi imediat date în vileag, evitându-se astfel transformarea lor în focare de infecţie, aşa cum s-ar fi întâmplat după cine ştie ce tentativă de a le ţine sub obroc.

Interzicând să se publice denumirea unităţilor deja angajate în luptă, comandantul se privează de unul dintre mijloacele cele mai de seamă pentru ridicarea moralului în rândul trupelor şi pentru menţinerea lui la un nivel înalt. Soldatul doreşte să fie identificat, vrea să ştie că suferinţele şi lipsurile pe care le îndură sunt cunoscuta şi probabil apreciate de ceilalţi. Nimic nu-i face mai multă plăcere decât să găsească o menţiune favorabilă în presă despre propriul său batalion, propriul său regiment sau propria sa divizie. Atunci când totul se acoperă sub o umbrelă impersonală, soldatului i se răpeşte această satisfacţie, ceea ce, mai devreme sau mai târziu, se răsfrânge în proteste făţişe. În afară de aceasta, orice inamic cât de cât eficient află repede, prin intermediul contactelor de front, identitatea tuturor unităţilor care îi stau în faţă şi a persevera în politica struţului, pretinzând contrarul, nu duce decât la scoaterea din sărite a presei, nefiind nimănui de niciun folos.

Potrivit metodelor practicate de forţele americane în Europa, corespondenţilor de presă acreditaţi le revin mari răspunderi, una dintre ele fiind de a scrie nepărtinitor şi cu un simţ al perspectivei. Unii ziarişti tind să devină avocaţi şi susţinători ai cutărei unităţi sau ai cutărui comandant, lucru care devine deosebit de serios atunci când este vorba

de un comandament aliat şi când subiectivismul capătă şi o nuanţă naţionalistă. Bineînţeles, s-au produs incidente neplăcute, vina fiind uneori categoric a presei, aşa cum alteori era a comandantului respectiv. Dar luând în considerare nenumăratele prilejuri când s-ar fi putut scrie cu părtinire, semănându-se astfel disensiuni între unităţi, între categorii de arme şi chiar între popoare întregi, trebuie să conchidem că corespondenţii de război, asemenea tuturor celorlalte colectivităţi de pe câmpul de luptă, au fost la înălţimea cerinţelor de bază ale cooperării intra-aliate.

Începând cu luna august 1944, relaţiile noastre de prietenie cu presa s-au întărit şi mai mult prin numirea generalului de brigadă Frank A. Allen Jr. ca şef al serviciului meu de informare publică. Deşi comandase cu succes o brigadă blindată în Africa de Nord şi Franţa, am socotit că excepţional de valoroasă pentru efortul de război se va dovedi priceperea sa în materie de asigurare a securităţii militare şi, totodată, de aducere la cunoştinţa publicului a informaţiilor de care acesta avea nevoie. Prin numirea lui Allen la statul-major am pierdut un încercat comandant de unitate, dar am scăpat de multe dureri de cap.

Eliberarea Parisului, la 25 august 1944, a produs o adâncă impresie pretutindeni. Până şi scepticii au început să-şi dea seama că sfârşitul lui Hitler se apropia. De la debarcare încoace, inamicul suferise pierderi enorme, iar trei dintre feldmareşalii săi şi un comandant de armată fuseseră fie înlăturaţi din posturile lor, fie scoşi din luptă în urma rănilor primite. La 19 iulie, un avion aliat de vânătoare l-a rănit grav pe Rommel, care, câteva luni mai târziu, s-a sinucis pentru a nu fi adus în faţa tribunalului sub acuzaţia de complicitate la atentatul împotriva lui Hitler de la 20 iulie. Un comandant de armată, trei comandanţi de corpuri şi 15 comandanţi de divizii fuseseră ucişi sau luaţi prizonieri. Inamicul pierduse 400.000 de

oameni, ucişi, răniţi sau prizonieri. Aceştia din urmă reprezentau peste 50% din total şi 135.000 dintre ei fuseseră capturaţi în perioada 25 iulie-25 august.

Pierderile germane în materiale se ridicau la 1 300 de tancuri, 20.000 de alte vehicule, 500 de tunuri de asalt și 1.500 de piese de artilerie. „Luftwaffe” înregistrase, de asemenea, pierderi uriaşe, peste 3.500 dintre avioanele sale fiind distruse, şi asta în ciuda faptului că forţele aeriene naziste avuseseră serios de suferit încă înainte de debarcare.

Moralul inamicului scăzuse considerabil. În rândul prizonierilor, fenomenul se putea constata mai ales la ofiţerii superiori, care, graţie pregătirii lor de specialitate, îşi dădeau seama de inevitabilitatea înfrângerii finale. Dar trupele de uscat, în ansamblul lor, nu atinseseră încă stadiul prăbuşirii de masă şi nu încăpea îndoială că, în condiţii favorabile, diviziile germane mai erau capabile să opună o rezistenţă foarte dârză.

Odată cu eliberarea Parisului ne aflam în mare pe aliniamentul pe care, înainte de ziua Z, prevăzusem că vom ajunge la trei-patru luni după debarcare. În felul acesta, din punctul de vedere al prognozei pe termen lung, ne îndeplinisem misiunea cu câteva săptămâni mai devreme, dar pe importantul tărâm al capacităţii de aprovizionare rămăsesem în urmă rău de tot. Deoarece aproape întreaga zonă fusese ocupată în urma rapidelor manevre de după 1 august, şoselele şi căile ferate redate circulaţiei, depozitele, atelierele de reparaţii şi utilajele bazelor, adică tot ce era necesar pentru păstrarea unui ritm susţinut de înaintare, se aflau încă departe în spatele frontului.

După ce trupele germane, în ciuda înfrângerilor suferite şi a confuziei care domnea, reuşiseră să retragă efective substanţiale dincoace de Sena, ne mai rămăsese încă o speranţă de a le prinde în capcană înainte de a se putea reorganiza într-un dispozitiv corespunzător de apărare. Părţi din Armata 15 germană se mai aflau în

sectorul Calais, în jurul lor urmând să se concentreze armatele 1 şi 7, în curs de repliere. Se anticipa din partea inamicului posibilitatea unei tentative de rezistenţă pe liniile naturale de apărare formate de căile de apă ale Belgiei. În această eventualitate, cele mai mari şanse de încercuire părea să ofere o mişcare de învăluire verticală prin surprindere, executată de trupe aeropurtate.

Pe îndată ce zdrobirea naziştilor pe frontul din Normandia a devenit o certitudine, forţele noastre aeropurtate au primit ordin să elaboreze planuri pentru acţiuni de desant aerian într-un număr de poziţii succesive, locul exact urmând a fi ales atunci când evoluţia situaţiei ni-l va indica pe cel mai promiţător. Deşi laborioasă, întocmirea de planuri pentru astfel de operaţii era o treabă simplă, dar, atunci când se trecea la pregătirea propriu-zisă a paraşutării proiectate, se iveau dileme aflate într-un delicat echilibru. Preparativele pentru un atac al forţelor aeropurtate impunând scoaterea avioanelor de transport din activitatea de aprovizionare, era greu de stabilit uneori dacă, dimpotrivă, lăsându-le să-şi continue această activitate, nu s-ar fi obţinut cumva rezultate mai favorabile.

Din păcate, reţinerea avioanelor de la alte sarcini trebuia să preceadă acţiunea de desant aerian cu câteva zile, ca să se creeze răgazul necesar pentru reutilarea lor în acest scop şi pentru instructajul şi pregătirea de luptă a echipajelor. Pe la sfârşitul lui august, în timp ce situaţia asigurării tehnico-materiale devenea din ce în ce mai desperată, iar noi cu toţii urmăream cu încordare desfăşurarea luptelor în căutarea unei noi posibilităţi de a împresura efective inamice în număr cât mai mare, problema folosirii Comandamentului aviaţiei de transport nu lipsea niciodată din discuţiile noastre cotidiene. În medie – şi ţinând seama de diversele condiţii atmosferice –, avioanele noastre puteau livra frontului aproximativ 2000 de tone pe zi. Deşi cifra nu reprezenta decât un mic

procent din totalul livrărilor, fiecare tonă era atât de preţioasă, încât adoptarea unei decizii întâmpina serioase dificultăţi.

După părerea mea, în regiunea Bruxelles se conturau perspective frumoase de succes pentru lansarea unui atac aeropurtat şi, deşi s-au exprimat diferite opinii cu privire la oportunitatea scoaterii avioanelor din activitatea de aprovizionare de dragul unei operaţii cu şanse îndoielnice, m-am decis să-mi asum acest risc. La 10 septembrie, Comandamentul aviaţiei transportoare de trupe a încetat provizoriu să mai execute misiuni de aprovizionare şi a trecut la intense pregătiri pentru o acţiune de desant aerian în regiunea Bruxelles. Curând însă a devenit evident că operaţia va eşua, deoarece germanii se retrăgeau foarte repede, nefăcând nicio tentativă de a apăra zona, în afara unor acţiuni de ariergardă.

De-a lungul întregului front am înaintat necontenit, urmărindu-l îndeaproape pe inamicul în fugă. În patru zile, avangărzile britanice au acoperit o distanţă de 195 de mile, în paralel cu forţele americane de pe flancul lor drept, care au avansat la fel de rapid. A fost unul dintre multele recorduri pe care le-au stabilit formaţiile noastre la proba de marş în cadrul marii curse de urmărire de-a curmezişul Franţei. La 5 septembrie, Armata 3 a lui Patton a ajuns la Nancy şi a forţat trecerea râului Moselle, între acest oraş şi Metz. La 13 septembrie, Armata 1 a lui Hodges a atins fortificaţiile liniei Siegfried, declanşând puţin după aceea atacul în direcţia oraşului Aachen. Obligate să se retragă spre propriile lor frontiere, trupele germane au început să dea semne evidente de combativitate sporită. La 4 septembrie, armatele lui Montgomery au intrat în Anvers, de unde – aşa cum am avut bucuria să aflăm – germanii fuseseră izgoniţi atât de repede, încât nu avuseseră timp să se dedea la distrugeri de prea mari proporţii. Cucerit la 28 august, încăpătorul port al Marsiliei era pe cale de a fi repus în funcţiune.

Aceste succese ne garantau că problemele noastre de asigurare tehnico-materială îşi vor găsi, în cele din urmă, soluţiile, ceea ce însemna că, într-un viitor destul de apropiat, vom fi capabili să asaltăm graniţele Germaniei la o scară şi cu o intensitate cărora inamicul nu putea spera să le facă faţă. Totuşi, mai erau multe de făcut înainte de a ajunge în această fericită situaţie şi suprasolicitatele noastre linii de aprovizionare mai aveau puţin până la limita maximă a capacităţii lor de extindere. În sud, forţele lui Patch nu făcuseră încă joncţiunea cu cele ale lui Bradley, iar căile ferate din valea Ronului urmau de-abia să fie reparate. În nord întâmpinam dificultăţi şi mai mari.

Anversul este un port interior, legat de mare prin vastul estuar al fluviului Scheldt. Pentru a-l putea utiliza, trebuia să rupem dispozitivul german, încă intact, care ţinea sub acoperirea lui aceste căi de acces.

Sarcinile noastre în nord se divizau în trei părţi. Trebuia să ajungem la un aliniament destul de avansat spre est pentru a proteja Anversul împreună cu şoselele şi căile ferate care duceau de acolo spre front. Trebuia să nimicim lucrările de apărare germane dintre port şi mare. În sfârşit, speram să pot trimite cât mai înainte cu putinţă avangărzile noastre, care să stabilească eventual şi un cap de pod peste Rin, pentru a ţine sub ameninţare bazinul Ruhrului şi a facilita viitoarele ofensive.

La flancul grupului de armate al lui Montgomery se cerea rezolvată imediat problema ordinii de prioritate care urma să se dea acestor sarcini. Ca prim obiectiv se impunea cu necesitate avansarea liniilor noastre suficient de departe spre est ca să pună la adăpost Anversul, căci altfel portul şi instalaţiile sale deveneau inutilizabile pentru noi. Această acţiune trebuia întreprinsă imediat şi până la realizarea ei nu puteam nici măcar declanşa celelalte operaţii. La fel de limpede era că portul nu prezenta nicio valoare pentru noi atâta vreme cât nu degajam căile sale de acces. Operaţia se anunţa grea şi de

lungă durată, deoarece inamicul ocupa poziţii întărite în insulele Bevelandul de Sud şi Walcheren, de aceea, cu cât începeam mai devreme, cu atât era mai bine. Se punea însă întrebarea dacă ne convenea sau nu ca, înainte de a ne înhăma la ingrata misiune de a distruge lucrările de apărare germane din împrejurimile Anversului, să ne continuăm înaintarea spre est, pe urmele inamicului în retragere, în intenţia de a dobândi un eventual cap de pod peste Rin, în vecinătatea Ruhrului.

În timp ce studiam datele problemei, Montgomery ne-a prezentat pe neaşteptate propunerea să furnizăm Grupului de armate 21, de sub comanda sa, toate materialele de aprovizionare disponibile, pentru a-i permite să înainteze în trombă direct până la Berlin şi – după spusele lui – să pună capăt războiului. Nu mă îndoiesc că, în lumina evenimentelor ulterioare, feldmareşalul Montgomery a înţeles cât de greşită era concepţia lui. Pe moment însă, rapidele progrese din săptămâna precedentă îi stârniseră entuziasmul şi, convins că germanii erau complet demoralizaţi, declara sus şi tare că nu-i trebuia decât o aprovizionare corespunzătoare pentru a ajunge dintr-un salt la Berlin.

La începutul lui septembrie, întorcându-mă dintr-o inspecţie făcută pe poziţiile avansate, am avut niţeluş de pătimit de pe urma unei aterizări forţate pe o plajă. Prinşi într-o furtună iscată brusc, nu am mai avut posibilitatea să ne înapoiem la mica pistă din vecinătatea cartierului general, singurul loc unde am putut ateriza fiind o plajă din apropiere, într-unul din sectoarele fortificate şi minate de germani înainte de 6 iunie. Nu ne simţeam tocmai la largul nostru, totuşi, ne-am străduit să tragem avionul cât mai departe de apă, ca să nu-l inunde fluxul, şi, opintindu-mă, mi-am scrântit rău un genunchi. În vreme ce pilotul meu, locotenentul Underwood, mă ajuta să străbat plaja, îmi aţinteam neliniştit privirea asupra nisipului moale din faţa noastră, iscodind semne care să trădeze prezenţa

explozivelor îngropate. În cele din urmă, am ajuns la un drum de ţară şi am luat-o pe jos spre îndepărtatul sediu al cartierului general. Era o călătorie trudnică, pe o ploaie torenţială şi fără prea mari speranţe de autostop, deoarece pe această şosea dosnică circulau rareori trupele noastre.

Peste câteva minute însă, în spatele nostru s-a ivit un jeep, în care reuşiseră să se înghesuie opt soldaţi. Le-am făcut semn să oprească şi, recunoscându-mă imediat, au sărit să-mi dea o mână de ajutor. Pe feţele lor se putea citi cât de uimiţi erau văzându-l pe comandantul lor suprem cum şchiopăta prin ploaie într-un cotlon uitat de Dumnezeu. Când i-am rugat să mă ducă la cartierul general, mi-au manifestat atâta solicitudine, încât m-au luat practic pe sus pentru a mă instala pe scaunul din faţă al maşinii. Plini de grijă ca nu cumva piciorul meu vătămat să aibă ceva de suferit, soldaţii nu au permis decât şoferului să stea alături de mine. Nici până în ziua de astăzi nu înţeleg cum de au încăput cu toţii în jeep şi pe jeep, izbutind să-l ia până şi pe pilot la bord.

Am stat două zile ţintuit la pat, fiind obligat după aceea să umblu o bucată de vreme cu piciorul în gips. Corespondenţii de presă, remarcând absenţa mea de la cartierul general, au presupus că mă îmbolnăvisem, probabil din cauza surmenajului. Un ziar a publicat o ştire în acest sens, obligându-mă să dau în vileag detaliile accidentului, în speranţa că soţia mea nu-i va acorda o importanţă exagerată până la primirea scrisorii de explicaţii pe care i-o trimisesem.

Un timp mi-a venit greu să mă deplasez, dar, pentru a avea siguranţa că Montgomery va fi pe deplin la curent cu planurile noastre, m-am întâlnit cu el la Bruxelles în ziua de 10 septembrie. Erau prezenţi, de asemenea, mareşalul aerului Tedder şi generalul Gale.

I-am arătat lui Montgomery care era situaţia sistemului nostru de aprovizionare şi de ce aveam urgentă nevoie de Anvers. Am subliniat că, fără a dispune de

poduri de cale ferată peste Rin şi fără a avea stocuri masive de materiale de aprovizionare la îndemână, nu exista nicio posibilitate de a întreţine în Germania o forţă capabilă să răzbată până la Berlin. Inamicul avea încă rezerve considerabile în propria sa ţară şi orice pătrundere cu efective restrânse în inima Germaniei, aşa cum propunea Montgomery, era sortită unei inevitabile pieiri – adevăr valabil, de altfel, pentru oricare dintre sectoarele frontului. Iată de ce nu puteam accepta o asemenea idee.

Era posibil, poate chiar era cert că, la sfârşitul lui august, dacă am fi oprit orice acţiune aliată pe tot restul frontului, Montgomery ar fi reuşit să stabilească un puternic cap de pod care să ameninţe bazinul Ruhrului, aşa cum oricare dintre grupările aliate ar fi izbutit să ajungă mai repede într-un punct mai îndepărtat dacă i s-ar fi permis să opereze pe seama celorlalte forţe ale noastre, condamnate la post negru. Nicăieri însă nu s-ar fi obţinut un succes hotărâtor şi, în schimb, pe alte sectoare ale frontului am fi ajuns în situaţii critice, din care cu greu ne-am fi putut descurca.

Feldmareşalul Montgomery, care nu cunoştea decât situaţia din propriul său sector, îşi dădea seama că propunerea lui însemna paralizarea pe săptămâni de-a rândul a tuturor unităţilor, cu excepţia Grupului 21 de armate, dar nu înţelegea în ce impas risca să intre tot restul marelui nostru front în cazul când el, epuizând orice posibilitate de asigurare, se vedea nevoit să se oprească sau să se retragă.

I-am precizat că obiectivele noastre în nord erau Anversul în stare de funcţionare şi un aliniament care să acopere acest port. În plus, consideram ca posibilă stabilirea unui cap de pod peste Rin, în regiunea Arnhem, cu participarea trupelor aeropurtate, astfel încât să depăşim prin flanc lucrările de apărare ale liniei Siegfried. Operaţia necesară pentru a dobândi acest cap de pod – purtând denumirea codificată „Market-Garden” („Grădina

de legume”) – nu urma să constituie decât un incident menit să ne împingă spre est, până la linia de care aveam nevoie pentru a ne asigura o temporară securitate şi care, pe flancul de nord, era formată din însuşi cursul inferior al Rinului. Dacă ne poticneam de acest obstacol, rămâneam foarte expuşi, mai ales în perioada când Montgomery trebuia să concentrezi forţe mari pentru operaţia de pe insula Walcheren.

În eventualitatea că izbuteam să ne atingem obiectivele stabilite, nu mai aveam de gând să realizăm alte câştiguri substanţiale de teren în sectorul de nord înainte de a pune la punct serviciile înapoia frontului. În schimb puteam şi intenţionam să lansăm acţiuni de mică anvergură de-a lungul întregului front, cu scopul de a facilita marile ofensive de mai târziu. Montgomery ţinea neapărat să se angajeze cât mai repede în tentativa de cucerire a unui cap de pod.

Iată de ce, la şedinţa de la Bruxelles din ziua de 10 septembrie, s-a aprobat ca feldmareşalul Montgomery să amâne operaţiile de curăţire a împrejurimilor Anversului şi să-şi îndrepte eforturile spre cucerirea capului de pod pe care mi-l doream. În sprijinul său am repartizat Armata 1 aeropurtată aliată, formată de curând sub comanda generalului-locotenent Lewis H. Brereton din forţele aeriene militare ale Statelor Unite. Data atacului a fost fixată provizoriu pentru ziua de 17 septembrie şi am promis feldmareşalului să fac tot ce-mi stătea în putinţă pentru asigurarea sa materială până la încheierea operaţiei. După cucerirea capului de pod îi revenea misiunea de a trece imediat cu toate efectivele sale la ocuparea insulei Walcheren şi a celorlalte poziţii de pe care germanii apărau căile de acces spre Anvers. Montgomery s-a pus pe treabă cu obişnuita lui energie.

Apreciind că la noi lucrurile stăteau relativ bine în toate privinţele, cu excepţia asigurării tehnico-materiale, Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, întrunit la

Québec, a hotărât că nu mai era necesar să reţin sub comanda mea directă şi personală cele două forţe de bombardament din Marea Britanie. S-a ajuns la concluzia că bombardierele strategice să intre în subordonarea Comitetului Unificat prin intermediul unui stat-major unificat, cu sediul la Londra. Din punctul meu de vedere, sistemul adoptat acum era greoi şi ineficient, ceea ce însă nu avea absolut nicio importanţă pentru desfăşurarea operaţiilor noastre, deoarece directivele conţineau un paragraf potrivit căruia cererile formulate de comandantul suprem în Europa se bucurau de prioritate asupra tuturor celorlalte misiuni ce s-ar fi putut încredinţa aviaţiei strategice de bombardament. Având la mână această garanţie şi dispunând de o neîndoielnică autoritate, nu am mai găsit nimic de obiectat împotriva noului sistem, oricât de puţin funcţional mi s-ar fi părut.

Aflând de reorganizarea efectuată, Spaatz a protestat cu vehemenţă până ce l-am potolit, arătându-i că nu mă afecta cu nimic. Până şi Harris – cunoscut odinioară ca omul care voia să câştige războiul numai pe calea bombardamentelor şi despre care se spunea că luase în derâdere mobilizarea forţelor de uscat şi navale – era acum extrem de mândru de calitatea sa de membru al „colectivului aliat”. Iată câteva fragmente din scrisoarea pe care mi-a trimis-o atunci când a primit ordinul de a intra din nou în subordonarea Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore:

2*1 septembrie 1944*

Dragul meu Ike.

Conform noii repartizări, eu şi comandamentul meu nu mai luptăm sub comanda dumitale directă. Profit de acest prilej pentru a te asigura – deşi sunt convins că vei socoti de prisos asigurările mele – că vom continua, ca şi mai înainte, să ne facem datoria, răspunzând la orice chemare şi venind în sprijinul forţelor dumitale cu toată priceperea de care ne simţim capabili şi până la ultima

noastră picătură de energie.

În numele meu personal, ca şi în numele comandamentului meu, ţin să-ţi exprim recunoştinţa şi mulţumirile noastre pentru statornicia cu care ne-ai ajutat, ne-ai încurajat şi ne-ai sprijinit de-a lungul întregii campanii, atât în cursul luptelor încununate de succes, cât şi în situaţiile critice apărute întâmplător...

Noi, cei de la Comandamentul aviaţiei de bombardament, îţi transmitem nu numai felicitări şi mulţumiri, ci şi promisiunea că vom fi la dispoziţia dumitale ori de câte ori va fi nevoie. Sper din tot sufletul că vom continua să ne facem datoria laolaltă, ducând la îndeplinire misiunea ce revine fiecăruia dintre noi în domeniul respectiv de activitate.

Al dumitale, Bert

Pe toată lungimea frontului simţeam din ce în ce mai pronunţat efectele strangulării provocate de starea necorespunzătoare a căilor noastre de comunicaţii. Pentru a ne asigura mobilitatea până în ultima clipă, formaţiile de servicii au depus eforturi eroice şi eficiente, folosind principalele şosele ale Franţei ca artere de circulaţie în sens unic ale unor reţele de transporturi auto. Erau aşa numitele autostrăzi „Bila roşie”[101], pe care camioanele le străbăteau fără încetare, fiecare vehicul rulând cel puţin douăzeci de ore pe zi. S-au recrutat şoferi de schimb din toate unităţile unde au putut fi găsiţi, iar vehiculele nu se opreau decât atât cât era strict necesar pentru încărcare, descărcare şi operaţiile de întreţinere.

Geniştii feroviari munceau zi şi noapte pentru a repara podurile şi căile ferate şi pentru a repune în funcţiune materialul rulant. Aduse pe continent cu ajutorul unor conducte flexibile, instalate pe fundul Canalului Mânecii, benzina şi motorina erau pompate de pe ţărm până la principalele centre de distribuţie prin conducte

---

101 Aluzie la cea mai importantă piesă din jocul' de biliard american, prin intermediul căreia sînt puse în mişcare celelalte bile. — Nota trad.

montate la suprafaţa solului. Cu o viteză uimitoare, geniştii de aviaţie construiau piste de aterizare. Toate formaţiile de servicii vădeau acelaşi moral ridicat şi îşi făceau datoria cu acelaşi devotament ca oricare dintre unităţile combatante ale întregului comandament.

În lunile de după încheierea ostilităţilor am avut numeroase prilejuri să analizez diferitele campanii împreună cu principalii comandanţi ai armatei sovietice. Am vorbit nu numai cu mareşali şi generali, ci am abordat acest subiect şi într-o lungă discuţie purtată cu generalissimul Stalin. Fără excepţie, toţi comandanţii ruşi mi-au cerut foarte stăruitor să răspund la o întrebare: cum am organizat asigurarea tehnico-materială în aşa fel încât să pot declanşa marea ofensivă care ne-a scos de pe strâmtul nostru cap de pod din Normandia, permiţându-ne să străbatem, dintr-un singur elan, toată Franţa, Belgia şi Luxemburgul, până exact la frontierele Germaniei? A trebuit să le descriu în detaliu activitatea de reparaţii şi construcţii feroviare, sistemul de cărăuşie, metodele de evacuare şi aprovizionare pe calea aerului.

Interlocutorii mei mi-au declarat că, dintre toate realizările spectaculoase din cursul războiului, inclusiv cele sovietice, succesul aliaţilor occidentali în asigurarea materială a ofensivei din Franţa va intra în istorie ca cel mai uimitor. Poate că spuneau asta din politeţe, dar ce n-aş fi dat să-i poată auzi toţi cei care s-au străduit din răsputeri în săptămânile acelea fierbinţi pentru ca frontului să nu-i lipsească nici măcar un gram de muniţie, combustibil, alimente, echipament şi alte materiale!

Totuşi, în pofida neprecupeţitelor eforturi depuse de formaţiile de servicii, acesta era domeniul unde întâmpinam dificultăţile cele mai acute. Întregul front răsuna de strigătele celor care cereau mai multă benzină şi mai multă muniţie. Cu o asigurare mai bună, oricare dintre avangărzile noastre ar fi fost în stare să ajungă mai departe decât ajunsese şi într-un timp mai scurt. Am fost şi

am rămas convins că Patton ar fi reuşit să cucerească oraşul Metz. Dar trebuia să dăm fiecărei grupări cele necesare pentru executarea misiunilor de bază, şi numai a misiunilor de bază.

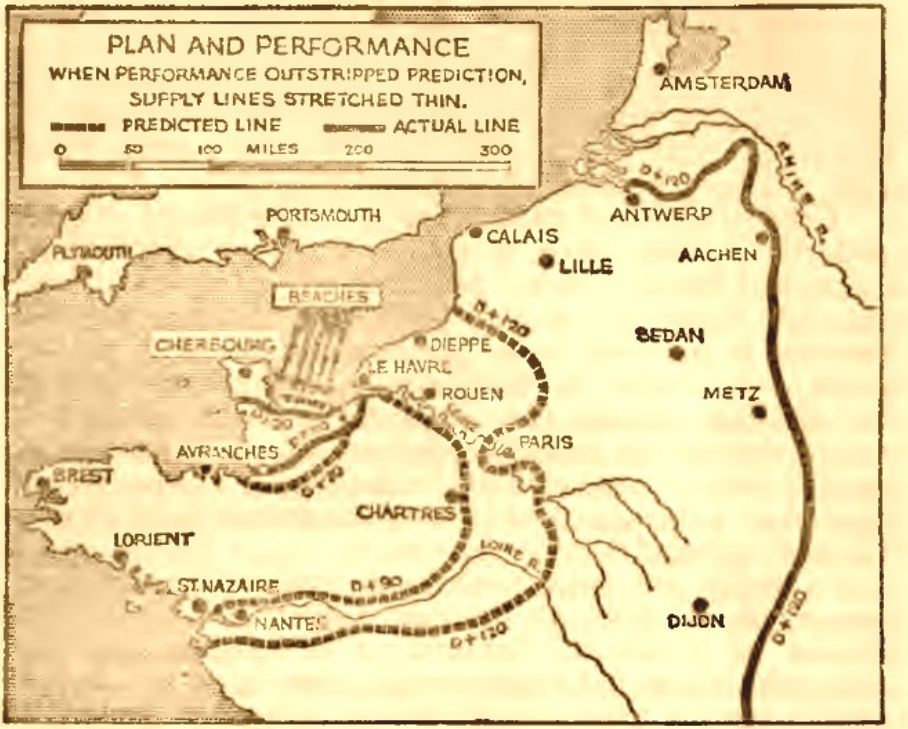

Prevederi şi realizări

Cînd realizările au depăşit prevederile de plan, căile de asigurare s-au extins, subţiindu-se.

Linia întreruptă indică aliniamentul conform planului. Linia continuă indică aliniamentul atins.

La 11 septembrie, adică exact după 27 de zile de la debarcarea în sudul Franţei, flancul nostru drept a realizat joncţiunea, lângă Dijon, cu forţele lui Patch; aflate în ofensivă. Începând din clipa aceea, singura piedică în calea unei abundente asigurări materiale a tuturor trupelor

noastre la sud de Metz au reprezentat-o reparaţiile de care aveau nevoie liniile ferate din valea Ronului. Ca urmare a joncţiunii cu forţele lui Patch, un număr considerabil de trupe germane au fost încercuite în sud-vestul Franţei. Ele au început să capituleze în grupuri mici, cu o singură excepţie, când s-au predat in corpore 20.000 de oameni.

La extremitatea flancului stâng, operaţia de la Arnhem s-a declanşat conform planului, la 17 septembrie. Trei divizii aeropurtate au fost desantate pe o axă nord-sud. La capătul de nord se găsea Divizia 1 aeropurtată britanică, urmată în direcţia sud de Divizia 82 aeropurtată şi Divizia 101 aeropurtată, ambele americane. Acţiunea a început bine şi nu încape îndoială că s-ar fi încheiat cu succes dacă nu ar fi intervenit o înrăutăţire a vremii. Condiţiile atmosferice nefavorabile nu ne-au dat posibilitatea să aducem întăriri avangărzii de la extremitatea de nord, ceea ce a dus, până la urmă, la decimarea diviziei aeropurtate britanice şi la o reuşită doar parţială a întregii operaţii. Nu am putut stabili un cap de pod peste Rin, dar aliniamentul nostru a ajuns suficient de departe pentru a apăra Anversul.

Desfăşurarea luptelor a captivat atenţia tuturor celor de pe teatrul de operaţii. E drept că unităţile noastre aeropurtate ne inspirau o mândrie cu totul ieşită din comun, dar interesul pentru această bătălie avea rădăcini mai profunde decât sentimentul mândriei. După părerea noastră, la Arnhem urma să ne dăm seama dacă germanii mai erau în stare să opună şi acum o rezistenţă eficace, în funcţie de rezultatul bătăliei puteam evalua severitatea luptelor care ne mai aşteptau. S-a creat impresia generală că acţiunea de desant aerian era, de fapt, o tentativă în toată puterea cuvântului de a declanşa imediat ofensiva spre inima Germaniei, ceea ce sporea şi mai mult interesul pentru o luptă care avea loc în condiţii neobişnuit de dramatice.

În ciuda eroicelor lor strădanii, diviziile aeropurtate

şi forţele terestre de sprijin au fost oprite în loc de inamic. Atunci am căpătat dovada concludentă că viitorul ne rezerva încă multe ciocniri înverşunate. În avangardă, Divizia 1 aeropurtată britanică s-a angajat într-una dintre cele mai brave acţiuni desfăşurate în cursul războiului şi dârzenia cu care a luptat a ajutat cele două divizii americane din spatele ei, ca şi forţele terestre de sprijin ale Grupului 21 de armate să ocupe şi să păstreze regiuni importante. Dar britanicii au suferit pierderi grele, doar 2 400 dintre ei izbutind să se retragă la adăpost pe malul stâng al Rinului.

Acum trebuia să evităm cu orice preţ o nouă întârziere în cucerirea căilor de acces spre Anvers. Deocamdată, forţele lui Montgomery erau foarte dispersate. Linia frontului său, care forma o proeminenţă neregulată, atingea cursul inferior al Rinului. Britanicii trebuiau să concentreze o forţă considerabilă în estuarul Scheldtului şi, concomitent, să asedieze câteva porturi mici, înşirate pe coastă, unde garnizoanele inamice continuau să reziste. Spre a le da posibilitatea să se regrupeze pentru operaţia din estuarul fluviului, le-am trimis două unităţi americane – Divizia 7 blindată, sub comanda generalului-maior Lindsay McD. Sylvester, şi Divizia 104 infanterie, sub comanda generalului-maior Terry Allen, veteran al campaniilor din Tunisia şi Sicilia.

Ajunsă la capătul strălucitului marş care o adusese de pe malurile Senei la graniţa Reichului, Armata 1 americană a declanşat aproape imediat operaţii care s-au soldat cu ocuparea oraşului Aachen, una dintre porţile de intrare în Germania. Naziştii s-au apărat cu o tenace înverşunare, dar Collins şi Corpul 7 armată, de sub comanda lui, a atacat cu atâta abilitate, încât la 13 septembrie au încercuit garnizoana şi au intrat în localitate, presând necontenit inamicul şi silindu-l să se retragă în ultima sa fortăreaţă, o clădire masivă din centrul Aachenului. Împotriva acesteia s-a recurs la

simplul expedient de a se aduce tunuri de 155 mm, supranumite „Long Tom”, până la mai puţin de 70 m distanţă şi de a se trage sistematic în ziduri pentru a le nărui. La 21 octombrie, după ce câteva proiectile au perforat clădirea dintr-o parte în cealaltă, comandantul german s-a predat, remarcând dezolat:

— Dacă americanii se apucă să utilizeze tunurile de 155 ca arme pentru trăgătorii de elită, a sosit timpul să capitulăm!

În sud, Grupul de armate 6 al lui Devers a devenit operativ, trecând sub comanda mea. SHAEF controla acum un front continuu, care se întindea pe câteva sute de mile, de la ţărmul Mediteranei, în sud, până la vărsarea Rinului, în nord.

În compunerea forţelor lui Devers intrau Armata 7 americană, comandată de generalul-locotenent Patch, şi Armata 1 franceză, sub comanda generalului de Lattre de Tassigny (până atunci aflat sub controlul operativ al lui Patch). Grupul american de armate al lui Bradley era alcătuit din armatele 1, 3 şi 9, aceasta din urmă recent formată sub comanda generalului-locotenent William H. Simpson. Montgomery avea în continuare Armata 2 britanică a lui Dempsey şi Armata 1 canadiană a lui Crerar, în vreme ce Armata 2 aeropurtată aliată, care îi fusese repartizată provizoriu, era direct subordonată Comandamentului Suprem.

În luna octombrie am aflat că Leigh-Mallory era solicitat pe un alt teatru de operaţii. Deşi îmi părea rău să-l

pierd, structura noastră organizatorică se cristalizase definitiv la acea dată şi munca colectivă ajunsese la un nivel atât de înalt, încât am aprobat transferul. Nu a trecut mult şi Leigh-Mallory şi-a pierdut viaţa într-un accident de avion. Astfel a pierit unul dintre cutezătorii şi distinşii comandanţi din cel de-al doilea război mondial.

Spre sfârşitul verii, Marele Cartier General SHAEF s-a mutat de la Granville[102], unde se stabilise după debarcare, la Versailles, în imediata apropiere a Parisului. Alegând un nou sediu, aş fi vrut să găsesc un loc convenabil, situat la est de capitală şi destul de departe de ea pentru a nu fi obligat să trec prin aglomerata regiune metropolitană ori de câte ori plecam pe front. Totuşi, din cauza modului cum erau amplasate principalele canale de transmisiuni, ca şi din cauza lipsei de instalaţii adecvate în zonele situate la est de Paris, statul-major s-a văzut nevoit, iniţial, să accepte Versailles ca fiind sediul cel mai nimerit. Am creat, de asemenea, un punct de comandă înaintat în suburbiile oraşului Reims, de unde puteam să ajung cu uşurinţă în orice sector al frontului, chiar şi în zilele când zborul avioanelor era imposibil.

În cursul lunilor septembrie, octombrie şi noiembrie, deplasările mi-au absorbit o mare parte din timp. Frontul se extindea fără încetare şi distanţele creşteau, astfel că fiecare drum dura din ce în ce mai mult. Aceste călătorii îmi erau însă de mare folos şi îşi meritau pe deplin preţul în timp şi eforturi. Practicându-le cu consecvenţă, am putut să-i vizitez pe comandanţi la propriile lor cartiere generale, să păstrez un contact personal cu problemele pe măsură ce se ridicau şi, mai presus de orice, să iau pulsul trupei. Dar după două luni, când iarna a prins să se apropie, drumurile întortocheate care duceau la micul meu bivuac de lângă Reims au început să devină uneori impracticabile. Într-o după-amiază, împotmolindu-mă, am

---

102 Mic port de pescari şi staţiune balneară pe coasta de vest a peninsulei Cotentin. — Nota trad.

aşteptat trei ore până ce a venit un tractor să-mi scoată maşina din şanţ. În aceste condiţii am fost silit să mă întorc la Cartierul general de la Versailles şi, de atunci încolo, nu m-am mai putut deplasa atât de uşor, în afară de zilele când condiţiile atmosferice permiteau avioanelor să-şi ia zborul.

Cu prilejul unei inspecţii efectuate în toamna acelui an, m-am oprit puţin pe o poziţie avansată pentru a sta de vorbă cu cele câteva sute de oameni dintr-un batalion al Diviziei 29 infanterie. Ne aflam cu toţii pe panta alunecoasă şi plină de noroi a unui deal. După câteva minute, când am dat să plec, am căzut pe spate, cât eram de lung. Judecând după hohotele de râs care au izbucnit, sunt convins că, în tot cursul războiului, nicio întâlnire de-a mea cu soldaţii nu a repurtat un succes atât de mare. Până şi cei care s-au repezit pentru a mă ajuta să mă ridic din mocirlă abia puteau să se mişte de tare ce râdeau.

Din când în când, prietenii mei mă sfătuiau insistent să renunţ la astfel de vizite pe front sau măcar să le scurtez, subliniind, pe bună dreptate, că nu puteam niciodată să discut personal decât cu un infim procent din masa soldaţilor. În consecinţă, argumentau ei, nu reuşeam să fac altceva decât să mă surmenez, fără a obţine un rezultat cât de cât semnificativ în ceea ce privea trupa. Eu nu eram de acord cu acest punct de vedere. În primul rând, aveam sentimentul că, vorbind mereu cu ostaşii îmi formam o imagine precisă a stării lor de spirit. Discutam cu ei despre câte în lună şi în soare. De exemplu, îmi plăcea să întreb dacă nu cumva grupa sau plutonul respectiv pusese la cale vreun şiretlic sau născocise vreo maşinărie care să aducă foloase în lupta de infanterie Eram gata să vorbesc oricât de mult, pe orice temă, numai pentru a-l determina pe soldat să-mi vorbească, la rândul său.

Ştiam, desigur, că vestea despre o discuţie a mea – fie şi numai cu o mână de oameni dintr-o divizie – se va

răspândi repede în întreaga unitate, ceea ce era de natură a-i încuraja pe soldaţi să vorbească cu superiorii lor, obicei care, după părerea mea, contribuie la sporirea eficienţei. În masa celor ce fac războiul cu puşca pe umăr există imense rezerve de ingeniozitate şi iniţiativă. Dacă soldaţii pot să se adreseze ofiţerilor în mod firesc şi fără reticenţe, resursele lor se valorifică, devenind un bun al tuturor. În plus, dintr-o asemenea deprindere se nasc încrederea reciprocă şi sentimentul unei participări pe picior de egalitate, ceea ce formează însăşi esenţa spiritului de solidaritate. O armată în care domină teama de ofiţeri nu va fi nicicând la fel de bună ca una ai cărei comandanţi se bucură de un credit nelimitat în rândul trupei.

Pentru oricine a asistat la o bătălie, vechea expresie „pustietatea câmpului de luptă” este o descriere corectă şi semnificativă. În afară de cazul unei neobişnuite concentrări de activităţi tactice – aşa cum se întâmplă, de exemplu, la forţarea unui curs de apă sau într-o acţiune de desant maritim –, pe poziţiile înaintate precumpăneşte un sentiment de singurătate. Privirea nu prea are pe ce să zăbovească: duşmanul şi prietenul, ca şi maşinile de război se spulberă parcă în neant atunci când trupa ocupă dispozitivul de luptă. Controlul şi coeziunea se pierd cu uşurinţă, căci mai fiecare individ cade pradă spaimei şi panicii, la gândul că e destul să se mişte sau să se facă văzut, pentru ca moartea să-l secere într-o clipită. În asemenea împrejurări îşi dau roade încrederea în comandanţi, spiritul de camaraderie între ei şi trupă, convingerea acesteia că se poate bizui pe ofiţeri.

Eforturile mele personale şi directe nu aveau cum să ducă la cine ştie ce rezultate în această privinţă. Ştiam însă că, dându-şi seama că puteau vorbi cu „coşcogea generalul”, soldaţii se simţeau mai puţin intimidaţi în prezenţa unui locotenent. În plus, poate că exemplul meu avea darul să stimuleze la unii ofiţeri dorinţa de a afla anumite lucruri de la soldaţi şi de a le câştiga încrederea.

În orice caz, am rămas fidel acestei practici în tot cursul războiului şi nu a existat nicio discuţie cu un soldat sau cu un grup de soldaţi pe care s-o fi considerat vreodată inutilă.

Vizitele făcute de mine au reprezentat, de asemenea, tot atâtea prilejuri pentru dezbaterea aprofundată a unor probleme privind îndeosebi înlocuirile, muniţia, echipamentul şi tehnica de luptă necesare pentru sezonul de iarnă şi pentru efectuarea viitoarelor operaţii. Bineînţeles, de aceste domenii se ocupă sistematic state-majore la diferite niveluri, ceea ce – afirmă manualele – asigură în mod automat satisfacerea tuturor nevoilor trupei. Nimic nu poate înlocui însă contactul direct între comandanţi şi acesta devine cu mult mai valoros atunci când superiorul este cel care face deplasarea, în loc să stea la cartierul său general, aşteptând ca subordonaţii să vină la el cu problemele lor.

Moralul primului eşalon operativ trebuie urmărit totdeauna cu multă atenţie. Soldaţii au o capacitate aproape inepuizabilă de a rezista la suferinţe şi de a îndura privaţiuni, cu condiţia să fie convinşi că nu li se face nicio nedreptate, că ofiţerii le poartă de grijă şi că faptele lor de arme sunt înţelese şi apreciate. Cea mai mică suspiciune că li se aplică un tratament incorect le stârneşte, pe drept cuvânt, mânia şi indignarea, iar resentimentele lor se pot răspândi ca pecinginea, în întreaga unitate. Într-un rând, în Africa, soldaţii din linia întâi mi s-au plâns că nu căpătaseră nici batoane de ciocolată, nici ţigări, deşi ştiau că şi unele şi celelalte se găseau din abundenţă în depozitele serviciilor de asigurare. M-am interesat la comandamentul unităţii locale, care mi-a declarat că, la repetatele lui solicitări, i se răspunsese că nu existau mijloace de transport pentru a aduce aceste lucruri pe front.

M-am mulţumit să dau un telefon la cartierul general şi să ordon: până ce toate aerodromurile înaintate şi toate

unităţile din primul eşalon operativ nu vor primi cele două articole în cantităţi corespunzătoare, nu se va mai repartiza nimănui din formaţiile de servicii niciun dulce, nicio ţigaretă şi nicio ţigară de foi. Într-un răstimp surprinzător de scurt mi s-a raportat cu bucurie de pe front că toate solicitările erau satisfăcute cu promptitudine.

În toamna anului 1944 a ieşit la iveală o afacere deplorabilă. Cele două lucruri a căror lipsă se resimţea cel mai acut pe front păreau să fie benzina şi ţigările. Conform unui raport primit de mine, la Paris, ambele articole se vindeau la o înfloritoare bursă neagră, manipulată de oameni din formaţiile de servicii. Cei câţiva inspectori pe care i-am trimis să investigheze au scos la lumină toată murdăria acestor matrapazlâcuri. Nu era de mirare că unii se lăsaseră ispitiţi de preţurile fabuloase care se ofereau pentru benzină şi ţigări. În cazul de faţă însă, o unitate devenise, în cvasitotalitatea ei, o bandă organizată şi eficientă de răufăcători, care vindeau aceste articole cu vagonul sau cu tona. Chiar şi aşa, ticăloşia cea mare consta nu atât în valoarea furturilor, cât în jefuirea celor de pe front. Am fost profund revoltat.

Mi-am dat seama, totuşi, că o unitate americană nu se abătuse peste noapte de la drumul cel drept. Logica te îndemna să presupui că dezolanta panama fusese pusă la cale de câţiva escroci, ceilalţi lăsându-se treptat atraşi în combinaţie, aproape fără a fi conştienţi de ceea ce făceau şi, odată implicaţi, nu mai ştiau pe unde să scoată cămaşa.

Am dat dispoziţie organelor justiţiei militare să deschidă acţiune împotriva celor vinovaţi – din fericire, numărul lor era mai mic decât cel anunţat la început –, dar să nu considere nicio sentinţă ca definitivă înainte de a mi-o aduce la cunoştinţă. Ulterior, după ce s-a procedat aşa cum ordonasem, mi-am dat în vileag planul – şi anume, de a oferi tuturor celor condamnaţi posibilitatea de a se reabilita propunându-se ca voluntari pe front. Sentinţele,

care erau severe, fuseseră deja aduse la cunoştinţa ostaşilor, astfel că cei din primul eşalon operativ ştiau că vinovaţii nu vor scăpa de pedeapsă. Eu însă eram hotărât să le ofer o şansă, de care majoritatea dintre ei s-au grăbit să beneficieze, ştergând pata de pe numele lor şi trecând în rezervă, la sfârşitul războiului, cu un cazier intact. De această posibilitate nu au avut însă dreptul să profite şi ofiţerii care fuseseră amestecaţi în afacere.

Din cauza mizerabilelor condiţii atmosferice din zona frontului, trupele aliate au început să sufere un mare număr de pierderi, dar nu în luptă. Una dintre principalele cauze era aşa-numitul „picior de tranşee”[103]. Tratamentul curativ al acestei maladii este dificil şi uneori nu dă niciun rezultat, dar medicii au descoperit că prevenirea ei se poate realiza destul de simplu, fiind doar o problemă de disciplină: trebuia exercitat un control strict, pentru ca nimeni să nu neglijeze aplicarea procedeului recomandat. Acesta consta în scoaterea bocancilor şi ciorapilor cel puţin o dată pe zi şi masarea picioarelor timp de cinci minute. Pentru o mai mare siguranţă că indicaţia era corect executată, s-a introdus practicarea tratamentului preventiv în perechi, fiecare partener masând picioarele celuilalt pe durata prescrisă. Nu era cine ştie ce, dar, din clipa când am cunoscut soluţia şi am aplicat-o riguros în toate zonele afectate, am redus numărul cazurilor serioase cu câteva mii pe lună.

Serviciul medical funcţiona atât de eficient, încât la trupele de uscat americane, în cel de-al doilea război mondial, proporţia de decese la suta de răniţi nu ajungea nici la jumătatea celei din primul război mondial. Situaţia se datora mai multor cauze, printre care se numărau prezenţa penicilinei şi a sulfamidelor în arsenalul terapeutic, folosirea din vreme a plasmei sangvine şi un

---

103 Afecţiune a circulaţiei periferice la membrele inferioare datorată şederii prelungite în tranşee în sezonul friguros şi umed, simptomele se apropie întrucîtva de cele ale degeraturilor. — Nota trad

sistem eficace de evacuare, în mare parte pe calea aerului. În ceea ce-l priveşte pe rănit, datoria medicului este de a-l face cât mai repede apt să reia lupta, iar atunci când plaga provoacă o invaliditate permanentă, să-l trimită grabnic, în condiţii de confort şi securitate, la un spital din patrie. Medicii, infirmierele şi restul personalului mediu sanitar şi-au îndeplinit în mod remarcabil ambele misiuni. Au existat răniţi care au fost spitalizaţi de câteva ori într-un singur an de campanie, întorcându-se de fiecare dată pe front. Am văzut pe alţii internându-se în spitale situate la sute de mile depărtare de front după numai câteva ore de la rănirea care le provocase o invaliditate permanentă.

Grija faţă de soldat preocupă totdeauna pe comandanţii de toate gradele, dar în toamna anului 1944 ea prezenta o deosebită importanţă. Ostaşul aliat înfrunta toate greutăţile şi primejdiile caracteristice oricărui război, în timp ce, din pricina vremii rele, viaţa lui cotidiană era aproape de neîndurat. Lupta se desfăşura simultan în gospodăria proprie şi împotriva inamicului. Totuşi, statul meu major şi cu mine eram convinşi de necesitatea de a menţine ritmul operaţiilor. Aveam datoria să nu slăbim nicio clipă presiunea împotriva naziştilor, să concentrăm forţele noastre umane şi materiale în cursul toamnei şi al iernii şi să fim gata la primăvară să dăm loviturile de graţie.

Pe toţi comandanţii trupelor de uscat din Corpul expediţionar american îi alesesem eu. În privinţa aceasta, încă de la începutul campaniei în Africa exista între generalul Marshall şi mine un acord foarte precis:

— Nu eşti obligat să iei sau să păstrezi niciun comandant în care nu ai deplină încredere – îmi spusese el.

— Pentru mine, atâta vreme cât cineva deţine o funcţie de conducere în teatrul dumitale de operaţii, se presupune că eşti mulţumit de el. Sunt în joc multe vieţi, aşa că nu vreau să ai nici cea mai mică îndoială despre dreptul şi datoria dumitale de a nu accepta sau de a

destitui pe cel care nu te satisface pe de-a-ntregul.

Generalul Marshall nu a călcat niciodată această regulă, pe care şi eu, la rândul meu, am aplicat-o comandanţilor superiori subordonaţi mie.

La începutul operaţiei „Overlord”, prim-ministrul Churchill şi feldmareşalul Brooke au găsit de cuviinţă să mă anunţe că şi ei erau dispuşi să înlocuiască imediat pe oricare dintre principalii mei colaboratori britanici faţă de care mi-aş fi exprimat vreo nemulţumire. Ce distanţă străbătuse cooperarea dintre aliaţi faţă de primele zile ale operaţiei „Torch”!

Aveam soldaţi minunaţi şi ofiţeri admirabili atât în rândul trupelor de uscat, cât şi al forţelor militare aeriene. În fiecare zi veneau întăriri din Statele Unite. Tot ce ne mai lipsea era asigurarea în zonele înaintate. Eram convinşi că, atunci când vom reuşi să rezolvăm şi această problemă, vom dispune de tăria necesară pentru a angaja bătălia finală, în care să lichidăm inamicul în Europa occidentală.

Înaintarea noastră rapidă în această parte a continentului a suscitat un entuziasm fără margini în sânul populaţiei locale. Pretutindeni, în Franţa, Belgia, Olanda şi Luxemburg, întâlneam acelaşi tablou: locuitorii erau subalimentaţi şi sufereau de sărăcie, dar faptul că îşi recâştigaseră libertatea individuală, că puteau să vorbească în voie cu vecinii lor şi că aflau ce se mai întâmplase prin lumea mare atârnau parcă mai greu în balanţă – cel puţin pentru moment – decât foamea şi lipsurile.

În perioada ocupaţiei, schimburile comerciale ale acestor ţări cu străinătatea încetaseră cu desăvârşire, industria lor fusese aservită naziştilor, iar viaţa de zi cu zi a oamenilor se scurgea permanent sub spectrul spaimei de arestare sau de o soartă şi mai rea. Până şi veştile din restul lumii le parveneau filtrate de presa şi radioul aflate sub controlul hitlerist. Bineînţeles, călcând legile în vigoare, locuitorii căpătau unele informaţii transmise de

posturile de radio britanice şi americane, dar ştirile aflate nu puteau circula liber în rândurile întregii populaţii, iar cei prinşi în timp ce ascultau emisiunile interzise erau pasibili de sancţiuni grave. La venirea aliaţilor, exuberanţa maselor lua uneori proporţii care puneau în încurcătură pe militarii noştri, dar neţărmurita bucurie a popoarelor eliberate de sub jugul nazist nu lăsa loc la nicio îndoială.

Reinstalate la cârma statelor respective, guvernele din Europa occidentală cooperau din toată inima cu înaltul Comandament Aliat. Pe măsura posibilităţilor fiecărei ţări în parte, ni se puneau la dispoziţie braţe de muncă şi ni se dădea sprijin pe multe alte căi. Existau, desigur, şi elemente care făceau notă discordantă. Oameni care luptaseră îndelung, cu arma în mână, în mişcarea de rezistenţă şi care se obişnuiseră să lucreze în secret şi cu mijloace violente pentru a-şi îndeplini misiunile de sabotaj se adaptau cu dificultate cerinţelor ordinii sociale.

Războiul nu a pus capăt tendinţelor de dezbinare din Franţa. Dar veşnicele disensiuni dintre diversele partide în spatele frontului nostru nu au afectat cu nimic situaţia militară a aliaţilor. Indiferent de opiniile lor politice, popoarele eliberate aveau o atitudine prietenoasă faţă de noi. Primejdia de natură să pericliteze viitoarele noastre operaţii ofensive consta însă în slăbiciunea sistemului nostru de comunicaţii, care se întindea de la litoralul francez până în zona frontului. Fluxul vital al asigurării tehnico-materiale ajungea în proporţii periculos de reduse până la poziţiile cele mai înaintate ale forţelor terestre aliate.

Capitolul al XVII-lea
Lupte de toamnă la graniţa Germaniei

În luna septembrie 1944, forţele noastre se concentrau la frontierele Germaniei, unde inamicul dispunea de poziţii de apărare consolidate prin obstacole naturale şi artificiale. Armata 7 americană şi Armata 1

franceză, sub comanda lui Devers, înaintau spre est în direcţia lanţului Munţilor Vosgi, care alcătuiau o tradiţională barieră defensivă. În nord, linia Siegfried, sprijinindu-se pe valea Rinului, forma un sistem de apărare pe care nu putea să-l rupă decât o forţă bine asigurată, care să atace cu hotărâre.

Deocamdată ne bizuiam încă pe porturile Cherbourg şi Arromanches, care, având o capacitate limitată şi căi de comunicaţii de mâna a doua, nu ne permiteau acumularea rezervelor de materiale în apropierea liniei întâi. Ne venea greu să asigurăm până şi subzistenţa trupelor angajate zi de zi în lupte necurmate pentru cucerirea de noi poziţii. Situaţia avea să dureze până ce porturile Anvers şi Marsilia puteau fi repuse în funcţiune la întreaga lor capacitate. La 21 septembrie, Bradley îmi scria: toate planurile viitoarelor operaţii ne obligă să ţinem seama de faptul că portul Anvers prezintă o importanţă capitală pentru asigurarea materială a unei acţiuni de indiferent ce amploare dincolo de Rin”. Comandantul Grupului de armate 12 nu scăpa niciodată din vedere că serviciile urmau să joace un rol esenţial în zdrobirea finală a Germaniei.

Odată cu înrăutăţirea condiţiilor meteorologice, întreţinerea drumurilor a ridicat noi probleme formaţiilor de servicii, din cauza şubredelor fundaţii ale multor şosele din Europa şi, mai ales, din Belgia. În numeroase rânduri, autocamioanele noastre supraîncărcate au spart în bucăţi învelişul de beton al unor magistrale. Pentru a restabili cât de cât circulaţia, mlaştinile formate în porţiunile avariate trebuiau să fie umplute cu pietre şi prundiş, lucru care părea aproape cu neputinţă de realizat.

Ca să depindem mai puţin de traficul rutier, am adus o mare cantitate de material rulant feroviar, menit să înlocuiască pe cel distrus în fazele anterioare ale războiului. Pentru a-şi duce cât mai prompt această misiune la capăt, geniştii au pus la punct un procedeu

simplu care, odată adoptat, a dat rezultate splendide. Ca orice utilaj greu, vagoanele de cale ferată nu pot fi aduse de obicei pe un teatru de operaţii decât dacă sunt descărcate în docuri speciale. Operaţia este dificilă, deoarece necesită utilizarea celor mai puternice tipuri de macarale. Dar geniştii noştri au instalat şine de tren atât în calele L.S.T.-urilor, cât şi pe malul apei, la punctele de îmbarcare şi debarcare. Apoi, ei au unit şinele de pe uscat cu cele din nave prin tronsoane flexibile, pe care au împins pur şi simplu vagoanele la încărcare şi descărcare.

În lunile de toamnă, pe când dădeam şi câştigam bătălia pentru asigurare, luptele de pe front nu ne acordau niciun răgaz. Deşi nu atinseseră efectivele maxime, forţele noastre de uscat continuau să crească. La 1 august aveam pe continent 35 de divizii, iar în Anglia alte patru divizii americane şi două britanice. La 1 octombrie, totalul efectivelor noastre pe continent – inclusiv Grupul de armate 6, care înainta dinspre sudul Franţei – era de 54 de divizii, alte şase fiind încă în curs de aşteptare în Regatul Unit. Toate diviziile noastre duceau lipsa infanteriei de înlocuire, astfel că, din punct de vedere numeric, trupele de uscat germane se aflau încă într-o netă superioritate. Dispozitivul nostru urma o linie care, începând la nord pe malul Rinului, cobora spre sud, pe o distanţă de 500 de mile, până la frontiera Elveţiei. La sud de aceasta, detaşamente aliate apărau graniţa franco-italiană de eventuale incursiuni executate împotriva căilor noastre de comunicaţii de către germanii din Italia.

Cu alte cuvinte, punând la socoteală toate tipurile de divizii – infanterie, blindate şi aeropurtate –, puteam desfăşura, în medie, ceva mai puţin de o divizie la fiecare zece mile de front.

Date fiind toate aceste condiţii, aveam motive puternice să trecem de pe acum la apărare, pentru a ne consacra toată energia organizării sistemului de asigurare şi pentru a evita suferinţele unei campanii de iarnă. Am

refuzat, totuşi, să merg pe această linie şi comandanţii principali s-au declarat în unanimitate de acord cu mine că, presând în continuare pe inamic, nu aveam decât de câştigat.

Una dintre dovezile concludente ale avantajului de a duce mai departe ofensiva, în limita efectivelor şi a capacităţii noastre de asigurare, era că – după cum aflasem – inamicul organiza şi dota în pripă noi divizii, pentru a înlocui grelele pierderi suferite în iulie, august şi septembrie. De multe ori, el se vedea nevoit să aducă aceste trupe în primul eşalon, deşi nu făcuseră decât o pregătire sumară. La început, ele aveau un grad de eficienţă scăzut, şi acţiunile întreprinse împotriva lor erau acum cu mult mai puţin costisitoare decât urmau să devină mai târziu, când noile formaţii germane aveau să-şi desăvârşească pregătirea şi să-şi organizeze lucrările de apărare.

Serviciile de informaţii au primit ordin să facă zilnic analize exhaustive ale pierderilor înregistrate de inamic în toate sectoarele frontului, scopul fiind de a ne abţine de la atacuri acolo unde balanţa acestor pierderi înclina în favoarea germanilor. Principiul general care ne-a călăuzit în această perioadă a fost că – în afară de punctele unde aveam un obiectiv precis şi esenţial, ca în cazul barajelor de pe râul Roer – nu calificam drept rentabile decât operaţiile care se soldau cu pierderi duble pentru inamic faţă de cele ale noastre.

Eram convinşi că, în ciuda dificultăţilor şi a lipsurilor, susţinând o ofensivă neîntreruptă, vom mai culege şi alte roade şi, îndeosebi, vom pune mai curând capăt războiului, cruţând astfel mii de vieţi din rândul forţelor aliate.

În consecinţă, toamna anului 1944 a rămas de neuitat din cauza unor ciocniri înverşunate, care au avut loc, de obicei, în condiţii atmosferice şi de teren extrem de grele, în acele luni, insula Walcheren, oraşul Aachen, pădurea Hurtgen, barajele de pe Roer, bazinul Saarului şi Munţii

Vosgi şi-au împrumutat numele unor bătălii care, prin suma rezultatelor lor, au scurtat considerabil durata războiului în Europa. În afară de piedica pe care o reprezenta vremea rea, ne loveam şi de dificultăţile pricinuite de lipsa muniţiilor şi a altor materiale. Niciodată ca în această perioadă, bărbăţia, cutezanţa şi ingeniozitatea soldatului aliat nu au fost supuse la un examen mai sever şi nu au obţinut rezultate mai strălucite.

Prezenţa unei viguroase şi eficiente forţe aeriene făcea să sporească enorm puterea crescândă a trupelor noastre de uscat.

Din punct de vedere tactic, aviaţia dispune de o mobilitate care oferă înaltului Comandament o armă utilizabilă de la o zi la alta împotriva unor obiective situate la sute de mile distanţă unele de celelalte. Bombardamentele aeriene se efectuează într-o formă extrem de concentrată, provocând forţelor de apărare un şoc pe care artileria nu-l obţine mai niciodată, oricâte guri de foc ar folosi.

În schimb, aviaţia nimerea, de obicei, ţintele accesibile cu mai puţină exactitate decât artileria, iar în ceea ce priveşte obiectivele generale, ea nu distrugea, ci avaria. Un singur raid nu a nimicit niciodată o zonă industrială şi nici măcar bombardamentele repetate nu i-au pricinuit decât rareori pagube care să nu poată fi reparate parţial. Cu excepţia perioadelor prelungite de vreme bună, căile de comunicaţie nu puteau fi niciodată scoase cu desăvârşire din uz. Dar aviaţia aducea daune serioase tuturor obiectivelor pe care le ataca şi – utilizată pe scară mare şi în condiţii ideale de zbor – putea atinge o deosebită eficacitate.

Atacul aerian executat de un singur avion are un caracter pasager, şi rezultatele obţinute nu coincid totdeauna cu primele evaluări. Rapoartele menţionând distrugerea unor vehicule – mai ales a celor blindate – erau totdeauna mult prea optimiste, şi asta nu din vina piloţilor.

Fiecare avion de vânătoare-bombardament era dotat cu o cameră de filmat, care înregistra automat rezultatele aparente ale fiecărui atac. La aerodrom, filmele erau examinate, servind drept bază pentru „palmaresul aviaţiei”, dar am constatat că această metodă nu aprecia corect distrugerile provocate, care puteau fi evaluate exact abia după ocuparea teritoriului respectiv de către trupele de uscat.

În ceea ce priveşte concentrarea dintr-o singură lovitură a unui imens tonaj de explozive asupra unei anumite zone, capacităţile aviaţiei sunt fără seamăn. Utilizarea bombardierelor mari în acest scop are avantajul de a nu impune nicio povară căilor de comunicaţii avansate. Dimpotrivă, fiecare proiectil de artilerie trebuie să fie adus mai întâi la o bază principală, de unde porneşte spre front prin intermediul suprasolicitatelor transporturi feroviare sau rutiere şi, după diverse manipulări, ajunge, în cele din urmă, lângă gura de foc, gata de a fi folosit. Marile bombardiere staţionează departe, înapoia frontului – în cazul nostru, ele se găseau în Anglia. Bombele utilizate erau fie produse în această ţară, fie aduse în cala cargourilor din Statele Unite. De la fabrică sau din port, ele soseau la aerodromul respectiv, iar de acolo, printr-o singură manipulare, erau trimise direct împotriva inamicului.

Aviaţia poate fi folosită în diferite moduri pentru a contribui la reuşita luptelor terestre. Misiunile ei cele mai curente constau în prevenirea intervenţiei avioanelor inamice împotriva forţelor noastre de uscat, acordarea de asistenţă tactică trupelor în ofensivă prin atacarea unor obiective de pe front de către avioanele de vânătoare-bombardament şi bombardarea masivă a punctelor de apărare fortificate, pentru a facilita cucerirea lor. Bineînţeles, în această activitate de sprijin nemijlocit, forţele aeriene se lovesc de anumite limite. Cel mai mare duşman al lor în Europa era vremea rea: apariţia pe

neaşteptate a ploii, ceţei sau norilor dădea adesea peste cap un plan de luptă. La mijlocul lunii decembrie 1944, condiţiile atmosferice defavorabile au împiedicat aviaţia aliată să semnaleze concentrările de trupe germane proaspete în Ardeni şi să intervină în mod activ în cursul primei săptămâni din „bătălia intrândului”. În plus, prin însăşi natura sa, aviaţia nu poate rămâne în permanenţă pe front şi fiecare avion trebuie să se înapoieze periodic pentru a lua carburanţi şi a i se face întreţinerea. Aceasta limita numărul aparatelor prezente pe front la o fracţiune din totalul celor disponibile, aşa că, din când în când, forţele aeriene inamice puteau da lovituri dispozitivului nostru, deşi din punctul de vedere al efectivelor globale, supremaţia noastră era copleşitoare.

Aviaţia mai avea şi alte utilizări importante, printre care şi atacarea căilor de comunicaţii inamice. O altă misiune care îi revenea era aceea de a întări caracterul decisiv al luptelor terestre. Orice comandant din rândul trupelor de uscat râvneşte să câştige o bătălie de anihilare şi, în măsura în care condiţiile o permit, încearcă să reediteze clasicul exemplu de la Cannae[104] într-o versiune modernă. La începutul unei campanii de mari proporţii, luptele de anihilare nu sunt posibile decât împotriva unei grupări izolate din întreaga forţă a inamicului. Distrugând podurile, căile ferate, şoselele şi canalele, aviaţia tinde să izoleze trupele atacate, chiar dacă nu rupe cu totul căile lor de comunicaţii.

În toamna anului 1944, efectivele noastre aeriene încadrate în unităţi operative, inclusiv aviaţia de bombardament care ne seconda, se ridicau la aproximativ 4.700 de avioane de vânătoare, 6.000 de bombardiere uşoare, mijlocii şi grele şi 4.000 de avioane de cercetare,

104 Marcînd punctul culminant al carierei militare a lui Hannibal, bătălia de la Cannae (2 august, anul 216 î.e.n.) s-a soldat cu o zdrobitoare victorie a cartaginezilor asupra romanilor, ale căror pierderi (peste 60 000 de morţi) au fost de zeci de ori mai mari decît cele înregistrate de oastea generalului african. — Nota trad.

transport şi alte tipuri.

În afară de procesul de concentrare a forţelor aliate, mai rămăseseră încă multe de făcut, potrivit planurilor iniţiale, în domeniul operativ propriu-zis. În nord, pe lângă cucerirea căilor de acces spre Anvers, era de dorit să ajungem cât mai aproape de Rin, deoarece din acest sector urma să lansăm atacurile cele mai puternice pentru a forţa trecerea fluviului. Mai spre sud, pe frontul lui Bradley, ne convenea să efectuăm operaţii preliminare în vederea lichidării complete a tuturor forţelor germane rămase la vest de Rin. În felul acesta, nu numai că reduceam efectivele inamice disponibile pentru apărarea ulterioară a fluviului, dar ocupam şi acele puncte din regiunea Saar de unde intenţionam să lansăm atacuri puternice, conjugate cu cele din nord, atunci când aveam să fim gata pentru manevra de învăluire a Ruhr-ului.

În cursul luptelor de toamnă ne-am ciocnit iarăşi de vechiul nostru duşman – starea vremii. Uraganul care bântuise în iunie pe ţărmul mării stabilise un record de violenţă pe ultimii patruzeci de ani. Inundaţiile survenite în toamnă au doborât un alt record meteorologic pe ultimele câteva decenii. Până la 1 noiembrie, numeroase cursuri de apă au ieşit din matca lor, iar condiţiile atmosferice de pe întregul front au încetinit ritmul atacurilor noastre. În ciuda acestor situaţii nefavorabile însă, am continuat să aplicăm planul general, care prevedea: construirea de baze şi legături spre frontiera Germaniei, apropierea de Rin – la început, mai ales, pe flancul stâng –, preparative pentru lichidarea forţelor inamice la vest de fluviu, pe toată lungimea acestuia, pregătirea asalturilor finale spre inima Germaniei.

Cucerirea căilor de acces spre Anvers constituia o operaţie dificilă. Estuarul Scheldtului era puternic minat, iar trupele germane de pe insulele Walcheren şi Bevelandul de sud dominau complet căile de apă care duceau spre oraş. Era păcat că nu reuşisem să ocupăm

toată regiunea încă din primele zile ale lunii septembrie, cu prilejul marii noastre ofensive spre nord.

Ocuparea poziţiilor fortificate ale naziştilor necesita o operaţie conjugată navală, aeriană şi terestră. Montgomery a dat generalului Crerar, comandantul Armatei 1 canadiene, misiunea de a elabora şi pune în aplicare planurile acestei operaţii. Pregătirile au început la scurt timp după 4 septembrie, când Anversul a căzut în mâinile noastre.

Singura cale de acces pe uscat spre poziţiile inamice era o îngustă limbă de pământ care unea Bevelandul de sud cu continentul. Planul prevedea un atac lansat din acest istm în direcţia vest, simultan cu o acţiune de desant maritim. Forţele necesare operaţiei nu au putut fi adunate înainte de sfârşitul lunii octombrie. Dacă n-aş fi făcut tentativa de la Arnhem, poate că am fi reuşit să declanşăm asaltul împotriva insulelor cu vreo două-trei săptămâni mai devreme.

Divizia 2 canadiană a primit ordin să pătrundă în istm şi de acolo să atace spre vest pe germanii de pe insula Bevelandul de sud. Trupele noastre s-au văzut nevoite adesea să lupte în apă până la brâu împotriva unei puternice rezistenţe inamice, aşa că le-au trebuit trei zile pentru a ajunge la extremitatea de vest a istmului. Dar la 27 octombrie, Divizia 2 se afla pe teritoriul propriu-zis al insulei. Divizia 52 britanică a debarcat pe ţărmul de sud al Bevelandului în noaptea de 25 spre 26 octombrie. Cele două unităţi au atacat apoi convergent, realizând joncţiunea şi ocupând întreaga insulă Bevelandul de sud la 30 octombrie.

Garnizoana de pe insula Walcheren era alcătuită din trupe germane care scăpaseră din Beveland şi din detaşamente ale Armatei 15 germane, staţionată iniţial în sectorul Calais.

Asaltul amfibiu, declanşat împotriva insulei Walcheren la 1 noiembrie, a întâmpinat una dintre cele mai

puternice rezistenţe locale cu care ne-am întâlnit pe vreo linie de coastă în cursul campaniei noastre în Europa. Ca surse ale sprijinului cu foc nu puteam utiliza decât nave mici, care s-au apropiat însă fără şovăire de ţărmul insulei, angajând în permanenţă artileria grea a germanilor, pentru a veni în ajutorul trupelor de uscat care debarcau. Pierderile înregistrate de aceste nave au fost neobişnuit de ridicate, dar îndrăznelii şi tenacităţii echipajelor li s-au datorat atât succesul operaţiei de desant, cât şi reducerea la minimum a pierderilor suferite de trupele de asalt.

O trăsătură specifică a dificilei campanii din zona Anvers a reprezentat-o inedita misiune încredinţată bombardierelor grele – aruncarea în aer a unor porţiuni din digurile care împiedicau marea să acopere terenurile cu nivel mai coborât ale insulei Walcheren. Avariile provocate, permiţând apei să inunde sectoare-cheie ale dispozitivului de apărare, s-au dovedit de o mare utilitate într-o operaţie care a prezentat, în tot cursul desfăşurării sale, dificultăţi ieşite din comun.

Ultima rezistenţă germană pe insulă a fost lichidată la 9 noiembrie, dată la care capturasem 10.000 de prizonieri, inclusiv un general comandant de divizie. Dar şi preţul plătit de noi a fost ridicat. În cursul întregii serii de operaţii din această zonă, pierderile noastre – aproape în întregime britanice şi canadiene – au totalizat 27 633 de oameni, în comparaţie cu mai puţin de 25.000 în campania din Sicilia, unde învinsesem o garnizoană de 350.000 de ofiţeri şi soldaţi.

După încheierea acţiunii, am început să dragăm minele din estuarul Scheldtului. Ca de obicei, germanii le plantaseră la mare adâncime şi, în ciuda muncii fără preget a scafandrilor din marina militară, treaba nu a putut fi dusă la capăt decât în două săptămâni.

Primele cargouri au început să descarce la Anvers în ziua de 2 noiembrie. Încă de pe la mijlocul lunii octombrie, germanii lansau asupra oraşului bombe V-1 şi V-2. Dacă

cele dintâi cădeau adesea la întâmplare, aşa cum făcuseră şi la Londra, rachetele V-2 au pricinuit mari pagube. Numeroşi civili şi militari au fost ucişi, iar comunicaţiile şi serviciile au trebuit să-şi întrerupă activitatea în multe rânduri, deşi de obicei numai pe perioade scurte. Populaţia Anversului a rezistat cu dârzenie acestor atacuri. O bombă V-2 a lovit un teatru arhiplin, omorând câteva sute de civili şi un număr aproape egal de militari.

Inamicul folosea, de asemenea, pe scară mare aşa numitele *E-boot*-uri (vedete-torpiloare rapide de mic tonaj) şi submarine de proporţii reduse pentru a stânjeni activitatea noastră în rada portului. Împotriva acestor mijloace am utilizat energice acţiuni aeriene şi navale, în ciuda tuturor dificultăţilor, Anversul a devenit bastionul de nord al întregului nostru sistem de asigurare tehnico-materială.

În timp ce pe flancul de nord se desfăşura, în condiţii satisfăcătoare, această operaţie spectaculoasă, nici pe restul frontului nu domnea deloc liniştea. În sectoarele Grupului de armate 21, Montgomery a reuşit să concentreze efective suficiente, astfel încât în ziua de 15 noiembrie, imediat după căderea insulei Walcheren, a lansat o ofensivă spre est. Iarna se apropiase şi înaintarea a trebuit să se efectueze pe un teren dificil, dar până la 4 decembrie Montgomery a lichidat ultima grupare nazistă la vest de Maas – râul care, ceva mai în amonte spre sud, în Franţa şi Belgia, se numeşte Meuse.

Din cauza lungului front pe care îl ocupa, Grupul de armate 21 nu avea pentru moment posibilitatea să lanseze noi şi puternice ofensive în sectorul său. Grupul lui Montgomery căpătase de mult toate trupele provenite din Imperiul britanic şi disponibile în Anglia, inclusiv Armata 1 canadiană şi divizia poloneză. Noi întăriri erau imposibil de obţinut, afară de cazul – aşa cum s-a întâmplat în cele din urmă – când erau aduse câteva unităţi suplimentare de pe teatrul de operaţii din Mediterana. Americanii se aflau

într-o situaţie diferită: diviziile de întărire soseau rapid din Statele Unite şi, ajungând pe front, furnizau efectivele necesare pentru îndeplinirea unor misiuni importante şi permiteau lărgirea sectorului american ori de câte ori se punea problema de a se realiza concentrări de trupe pe flancuri.

Imediat la sud de sectorul britanic, Bradley a adus pe front, la 22 octombrie, Armata 9 americană, sub comanda generalului Simpson. La 16 noiembrie, Bradley a reluat ofensiva spre Rin în partea de nord a sectorului său, folosind în acest scop armatele 1 şi 9, după un puternic bombardament aerian şi de artilerie. La raid au participat 1 204 bombardiere grele americane şi 1 188 britanice, operaţia constituind un alt exemplu de măsura în care utilizam pe atunci bombardierul greu pentru intervenţii în luptele terestre.

Ofensiva a început cu 14 divizii, numărul lor crescând repede la 17, dar înaintarea s-a făcut lent şi ciocnirile erau violente. Pe flancul drept, Armata 1 a pătruns în pădurea Hurtgen, arena uneia dintre cele mai înverşunate bătălii din întreaga campanie. Inamicul avea toate avantajele unui teren extrem de favorabil apărării, iar americanii în atac trebuiau să se bizuie, aproape în exclusivitate, pe arme de infanterie, celelalte fiind inutilizabile din cauza pădurii dese. Vremea era îngrozitoare şi soldaţii germani rezistau cu o deosebită tenacitate. Până la urmă însă, încăpăţânarea yankeilor a ieşit învingătoare. După aceea, ori de câte ori vorbeau despre lupte grele, veteranii din diviziile 4, 9 şi 28 luau drept termen de comparaţie bătălia din pădurea Hurtgen, pe care o aşezau în fruntea clasamentului.

În ciuda altor numeroase ciocniri de amploare redusă, dar cu acelaşi caracter sângeros, unităţile noastre au fost imobilizate zile de-a rândul până ce au izbutit să-l scoată pe inamic din dispozitiv. Totuşi, am continuat să înaintăm pe întregul front, Armata 9 ajungând, în ziua de 3

decembrie, la malurile râului Roer.

Acolo ne aştepta un nou gen de problemă tactică, determinat de prezenţa în amontele râului, la Schmidt, a unor mari baraje. Ele erau deosebit de preţioase pentru apărarea germanilor, deoarece, prin acţionarea porţilor de reglaj, se putea varia nivelul apei din aval. Din cauza aceasta, era imposibilă o forţare nemijlocită a râului Roer, căci trupele care reuşeau să-l treacă riscau să fie izolate de inundaţia provocată şi apoi lichidate în urma intervenţiei rezervelor germane.

Am încercat mai întâi să distrugem barajele pe calea aerului. Bombardamentul a fost precis, înregistrând lovituri directe, dar structurile de beton erau atât de masive, încât avariile au fost neglijabile şi nu ne-a rămas altceva de făcut decât să le cucerim printr-o acţiune de uscat. Barajele fiind situate într-o zonă de munte greu accesibilă, era evident, încă de la început, că operaţia va fi lentă şi costisitoare. După eşecul unui atac întreprins de Divizia 28, Armata 1 a declanşat un puternic asalt în ziua de 13 decembrie.

Între timp, la sud de pădurea Ardeni, Armata 3 a lansat o ofensivă, la 8 noiembrie, în direcţia generală a regiunii Saar, înregistrând la început un succes remarcabil. La nord de Metz, trupele noastre au stabilit capete de pod peste Mosella, iar pe la mijlocul lunii noiembrie avangărzile au trecut frontiera germană. Garnizoana din oraşul Metz, încercuită şi izolată, a capitulat la 22 noiembrie, dar unele forturi din apropiere au rezistat cu înverşunare, ultimul dintre ele fiind cucerit abia pe la mijlocul lunii decembrie.

Flancul drept al Armatei 3 a înaintat rapid, ajungând la unul dintre cele mai puternice sectoare ale liniei Siegfried – cel care acoperea triunghiul dintre Mosella şi Rin. În această regiune, Siegfried cuprindea două linii de apărare. Cea mai înaintată, constând dintr-un sistem continuu de obstacole şi cazemate, nu avea o adâncime

prea mare. În spatele ei însă se afla o altă linie, extraordinar de puternică, formată dintr-o serie de forturi de campanie care se sprijineau reciproc cu foc, dispuse pe o adâncime de peste două mile. Aceste lucrări au încetinit înaintarea Armatei 3 şi, anihilarea lor necesitând muniţie de artilerie în cantităţi enorme, ofensiva noastră a fost suspendată până la o ameliorare a condiţiilor de asigurare.

Şi mai la sud, Grupul de armate 6 al lui Devers a avut de dus lupte grele. În cursul lunii septembrie, el a avansat spre nord prin valea Rinului, ajungând pe un aliniament în prelungirea celui al Armatei 3 şi având în faţa sa, spre est, dificila zonă a Munţilor Vosgi. La 14 noiembrie, Devers a atacat această formidabilă barieră, încercând o străpungere până în câmpiile Alsaciei. Dacă regiunea ar fi căzut în mâinile noastre, grosul forţelor lui Devers s-ar fi putut concentra pe flancul stâng şi germanii care apărau Saarul ar fi trebuit să reziste unor puternice atacuri pe două fronturi.

În sectorul lui Devers, ofensiva a fost declanşată de Armata 1 franceză, care după o săptămână a reuşit să facă o ruptură la Belfort, avangărzile sale ajungând repede la Rin. Dispozitivul lor din Vosgi fiind astfel depăşit prin flanc, germanii s-au văzut nevoiţi să execute o retragere generală în faţa Armatei 7 americane, de sub comanda generalului Patch. Atacând umăr la umăr cu Armata 1 franceză, forţele lui Patch s-au izbit de uriaşe dificultăţi în sinuoasele trecători ale munţilor. Pe flancul drept al Armatei 7 se afla Corpul 6 armată al generalului Edward H. Brook, iar pe flancul stâng Corpul 15 armată al generalului Wade H. Haistip, care luptase înainte sub comanda lui Patton. Aceste trupe au înaintat cu mare viteză atunci când, în urma succesului repurtat de francezi, germanii au început să se replieze. Divizia 44 americană a cucerit oraşul Saarbrücken la 21 noiembrie, iar o zi mai târziu, forţele noastre au ieşit în câmpia Rinului. La 22 noiembrie, Divizia 2 blindată franceză a

intrat în Strasbourg, oraş situat pe malul fluviului. Conform practicii sale curente, inamicul a lansat aproape imediat un contraatac, la începutul căruia trupele noastre au pierdut ceva teren, dar Divizia 44 a respins tentativa germanilor şi a revenit pe vechile poziţii. În aceeaşi linie cu ea a ajuns acum Divizia 79 şi cele două unităţi au înaintat laolaltă spre localitatea Haguenau, pe care au ocupat-o la 12 decembrie.

Pe când se desfăşura această ofensivă, m-am dus la Devers pentru a examina împreună cu el situaţia. La extremitatea flancului stâng, o înaintare până în câmpia Rinului nu părea să prezinte vreun avantaj imediat pentru noi. I-am indicat să trimită spre nord Corpul 15 din flancul stâng al armatei lui Patch, pentru a-l aduce pe aceeaşi linie cu flancul drept al armatei lui Patton, pe versantele de vest ale Vosgilor. Corpului 15 îi revenea misiunea de a sprijini Armata 3 în ofensiva spre Saar, care urma să reînceapă în curând.

Pe restul frontului său era de dorit, bineînţeles, ca Devers să iasă la Rin cât mai repede şi apoi, printr-o manevră spre nord, să ajungă la malul fluviului pe tot parcursul, până la confluenţa cu Saarul. Totuşi, i-am atras atenţia în mod special să nu iniţieze această manevră spre nord, la est de Munţii Vosgi, înainte de a fi lichidat toate grupările germane rămase înapoia frontului.

Uneori este recomandabil să depăşeşti anumite grupări inamice, mulţumindu-te să le împiedici să acţioneze, până ce izolarea şi lipsa de materiale le obligă să capituleze. Dar acest procedeu se aplică în mod normal numai dacă trupele inamice sunt complet încercuite. În plus, metoda are totdeauna inconvenientul că imobilizează o parte din forţele proprii. În niciun caz ea nu este aplicabilă atunci când punga se găseşte într-o zonă pe care o utilizezi în scopuri ofensive sau de unde inamicul poate să-ţi ameninţe căile de comunicaţii. Mă săturasem să tot las pe parcurs unităţi care să poarte grija grupărilor

germane rămase în spatele frontului, aşa că i-am spus răspicat lui Devers că, dacă va permite unor formaţii naziste să rămână în câmpia Rinului, la vest de cursul superior al fluviului şi la sud de Strasbourg, vom avea cu siguranţă neplăceri mai târziu.

Generalul Devers considera însă că Armata 1 franceză, care repurtase un succes remarcabil, realizând breşa de la Belfort şi ajungând la Rin, va izbuti să se descurce uşor cu rămăşiţele Armatei 19 germane, care mai existau încă în regiunea Colmar. Descriindu-mi situaţia, el mi-a spus că „Armata 19 germană a încetat să mai existe ca forţă tactică”. În consecinţă aprecia că va putea aduce la îndeplinire instrucţiunile mele cu privire la lichidarea trupelor inamice de lângă Colmar fără ajutorul Corpului 6 armată al generalului Brooks. Opinia lui avea pe ce să se întemeieze, mai ales ţinând seama de marile înfrângeri pe care le suferise şi până atunci armata germană. El a ordonat, aşadar, Corpului 6 să execute manevra spre nord, în câmpia de la est de Vosgi, pentru a coopera, în ofensiva împotriva Saarului, cu Corpul 15, aflat la vest de masivul muntos.

Evaluările lui Devers cu privire la eficienţa imediată a Armatei 1 franceze s-au dovedit excesiv de optimiste, în acelaşi timp, el a subestimat capacitatea de luptă a unităţilor germane atunci când se hotărau să apere cu înverşunare o poziţie puternică. Slăbită de recenta ei ofensivă, Armata 1 franceză nu a fost în stare să lichideze rezistenţa naziştilor de pe frontul ei şi astfel s-a format punga de la Colmar, în vecinătatea oraşului cu acelaşi nume, pe un teritoriu uşor de apărat, la vest de Rin, unde s-a instalat şi s-a menţinut o grupare germană a cărei existenţă avea să ne provoace ulterior grave neajunsuri.

Pe întregul front, de la graniţa cu Elveţia până la gurile Rinului, luptele din ultimele săptămâni ale toamnei s-au transformat în încăierări de infanterie de cel mai odios tip. Înaintam încet şi trudnic, câştigurile de teren

măsurându-se doar în metri. Operaţiile au devenit în esenţă o problemă de artilerie şi muniţii, iar în privinţa infanteriştilor – o chestiune de rezistenţă, energie şi curaj. În asemenea condiţii, pierderile înregistrate de ei au fost mari, mai ales în plutoanele de puşcaşi. Infanteria, care, în orice fel de război, suferă de obicei majoritatea pierderilor, acum le înregistra practic în proporţie de sută la sută. Nu toate se datorau exclusiv acţiunilor întreprinse de inamic, deoarece pe alte planuri infanteria a avut, de asemenea, de pătimit de pe urma unui procent neobişnuit de pierderi. Din cauza expunerii la frig şi umezeală, cazurile de degerături, „picior de tranşee” şi afecţiuni respiratorii erau incomparabil mai numeroase printre infanterişti decât în rândurile soldaţilor din alte arme. Cu efectivele descompletate, diviziile se epuizau repede în cursul operaţiilor. În lipsa oamenilor care să îndeplinească misiunea zilnică de a înainta şi manevra sub perdeaua focului de artilerie, capacitatea noastră ofensivă a scăzut considerabil.

În afară de problema micşorării efectivelor în fiecare unitate, ne-am mai lovit de dificultăţi în găsirea unui număr suficient de divizii care să ducă la capăt toate misiunile de urgenţă şi care să menţină, concomitent, concentrarea de forţe necesare pentru reuşita atacurilor.

Problema infanteriei de înlocuire devenind acută, am recurs la tot felul de expediente pentru a păstra efectivele unităţilor la un nivel corespunzător. Am expediat rapoarte complete Departamentului de Război, astfel ca eforturile celor din patrie să se concentreze asupra acestei nevoi. Am cernut printr-o sită deasă propriile noastre forţe, căutând – în formaţiile de servicii sau aiurea – oameni cărora să li se poată face o pregătire rapidă pentru a fi încadraţi în unităţile de infanterie. Oriunde a fost cu putinţă, am înlocuit un soldat din servicii cu unul scutit medical sau cu o membră a Corpului auxiliar feminin. Generalul Spaatz a constatat că ne poate fi de un imens ajutor în această

problemă, transferând zece mii de oameni din unităţile sale în rândul forţelor de uscat. Dar toate aceste măsuri nu au reuşit să umple rândurile formaţiilor de infanterie. Dându-şi seama de aceasta, generalul Marshall mi-a transmis o sugestie care avea aparent un mare merit, şi anume ca infanteriştii care-şi făcuseră pregătirea în Statele Unite să ne fie trimişi fără a mai aştepta cargourile necesare pentru a transporta artileria, autocamioanele şi restul tehnicii lor grele de luptă. Generalul Marshall şi cu mine speram ca, în felul acesta, să aducem pe front noi regimente şi să le facem o preţioasă pregătire de luptă, alimentându-le cu unităţile aflate deja în rândul primului eşalon operativ. Scopul nostru principal era de a da unei divizii veterane de infanterie, obosită şi descompletată, posibilitatea de a se reface şi de a-şi împrospăta tehnica de luptă, în timp ce locul ei pe front era luat de unul dintre noile regimente cu efective complete.

Rezultatele nu au corespuns pe de-a-ntregul aşteptărilor noastre. Pe măsură ce treceau lunile de iarnă, nevoile noastre de trupe au devenit atât de acute şi întinsul dispozitiv aliat atât de sărac în efective, încât atunci când au început să sosească noile regimente, fiecare comandant de armată, în loc să înlocuiască forţele uzate cu cele proaspete, a găsit necesar să repartizeze acestora din urmă sectoare speciale, dându-le ca sprijin gurile de foc pe care a putut să le adune de la diferite corpuri şi armate.

Situaţia nu era deloc satisfăcătoare şi reprezenta o nesocotire totală a scopului pentru care noile regimente fuseseră aduse pe teatrul de operaţii atât de grabnic, încât mijloacele lor grele de luptă urmau să sosească abia ulterior. Totuşi, nevoile frontului nu ne permiteau să procedăm altfel şi, deşi oriunde a fost cu putinţă am revenit la planul iniţial de alternare, nu am reuşit niciodată să-l realizăm aşa cum intenţionasem. În privinţa rezultatelor de ansamblu însă, sosirea timpurie a acestor

unităţi de infanterie a avut un efect profund pozitiv, căci, în anumite momente critice ale campaniei, ele ne-au dat posibilitatea să efectuăm o masivă concentrare a diviziilor încercate în luptă, ceea ce altfel ar fi fost cu neputinţă.

În ambele războaie mondiale, problema înlocuirii trupelor de infanterie a dat multă bătaie de cap comandanţilor americani din primul eşalon operativ. Numai un mic procentaj din efectivele unui teatru de operaţii luptă în faţa liniei de artilerie uşoară stabilită de către divizii. Acest număr redus de oameni suferă însă 90% din pierderi. Mulţi dintre răniţi se restabilesc repede şi sunt apţi de a se reîntoarce pe front, ceea ce ridică însă o altă problemă deosebit de importantă, mai ales în legătură cu menţinerea moralului.

În mod obişnuit, indiferent dacă sunt recent sosiţi din patrie sau abia externaţi din spitale, soldaţii din trupele de înlocuire ajung pe front prin intermediul centrelor de înlocuire. Astfel ia naştere un amestec foarte pestriţ de veterani din numeroase divizii şi novici care nu au primit încă botezul focului. Când nevoia de înlocuiri devine acută, toţi oamenii aflaţi la centrele respective trebuie să fie trimişi cât mai grabnic acolo unde lipsa de efective se resimte cel mai puternic. O repartizare individuală, potrivit preferinţelor personale, este aproape imposibilă.

Veteranii însă stăruie totdeauna să se înapoieze la vechile lor divizii şi, dacă dorinţa nu le poate fi împlinită, moralul lor trece printr-o incontestabilă criză. În limitele impuse de stringenţa nevoilor, ne-am străduit să trimitem pe veterani înapoi la propriile lor unităţi. Dar în cazuri de forţă majoră, regula a trebuit să fie violată. În toamna anului 1944 ne-am văzut obligaţi să aruncăm peste bord toate considerentele de ordin psihologic, străduindu-ne doar să completăm efectivele în sectoarele care duceau cea mai acută lipsă de oameni.

Menţinerea moralului reprezenta o problemă de maximă importanţă. Elaborasem un plan de permisii care

oferea cel puţin unora dintre oameni prilejul de a se înapoia la Paris sau la Londra. În spatele liniilor înfiinţasem, de asemenea, centre divizionare, unde o companie sau un batalion, care puteau din când în când să iasă din primul eşalon, aveau la dispoziţie băi, paturi calde şi o zi-două de odihnă. Într-unul din cele mai mari hoteluri din Paris am întemeiat un „Club aliat" rezervat exclusiv soldaţilor. A fost una dintre cele mai reuşite iniţiative luate de noi în favoarea celor care aveau prilejul să viziteze capitala Franţei. În domeniul recreativ şi al distracţiilor ne bizuiam pe concursul civililor de la Crucea Roşie şi U.S.O.[105]

Pe acest plan, armata americană primise sprijin, în primul război mondial, din partea a tot felul de organizaţii civile. Ele lucraseră bine, dar frecventele dificultăţi de ordin administrativ ivite în urma contactelor cu un număr atât de mare de grupuri diferite au determinat Departamentul de Război, la începutul celei de-a doua conflagraţii mondiale, să insiste ca de această activitate să se ocupe două organizaţii principale: Crucea Roşie în domeniul recreativ, şi U.S.O. În cel al distracţiilor. În cadrul lor, devotamentul civililor care s-au consacrat soldaţilor veniţi în permisie de pe front a fost mai presus de orice elogiu. Crucea Roşie avea sub egida sa cluburi şi cafenele mobile, organiza vizite la răniţii din spitale, scris scrisori, furniza consultaţii gratuite pe diverse teme şi, în toate privinţele, reuşea să ofere din când în când soldaţilor noştri răgazul unui ceas în care se simţeau ca acasă, atât pe cât era posibil la mii de mile depărtare de Statele Unite.

Tot astfel, U.S.O. izbutea să dăruiască o oră-două de voie bună celui de pe front, care gusta din plin acest prilej de a se destinde. Am văzut actori de music-hall făcându-şi

105 United Services Organization a reunit, pe bază de voluntariat, cîntăreţi de operă şi solişti Instrumentişti, actori de teatru şi film, artişti de circ şi de music-hall, ansambluri orchestrale şi companii de balet etc., care făceau turnee pe fronturile unde erau angajate forţele de uscat, aeriene şi navale ale Statelor Unite. — Nota trad.

numărul pe poziţii înaintate şi expuse, uneori literalmente sub bombele unui raid inamic. Pretutindeni, în zonele de odihnă, în bivuacuri, la baze şi în toate categoriile de spitale, ei aduceau soldaţilor o clipă de uitare, care, în război, este totdeauna o binefacere.

Spre sfârşitul toamnei, pe când ne apropiam de frontierele Germaniei, am analizat oportunitatea angajării forţelor noastre aeriene în distrugerea podurilor de peste Rin, de care depindea prezenţa trupelor germane la vest de fluviu. Dacă reuşeam să le distrugem pe toate, era cert că puternica noastră aviaţie va şti să limiteze într-atât utilitatea pontoanelor de vase, încât inamicul va trebui să se retragă repede. Nu nutream nicio speranţă de a cruţa podurile permanente, pentru a le folosi ulterior noi înşine. Plecam de la premisa că, atunci când se va hotărî să efectueze replierea, inamicul le va arunca în aer pe toate şi noi nu vom găsi niciunul intact, cu excepţia vreunui caz accidental.

Am refuzat să trimitem forţele aeriene aliate împotriva podurilor din considerente de prioritate şi eficienţă. Distrugerea doar a câtorva dintre ele nu ne-ar fi servit la mare lucru. După cum mi se raportase, 26 de poduri importante treceau de pe un mal al fluviului pe celălalt; dacă voiam să obţinem mai mult decât un rezultat parţial, trebuia să scoatem din uz vreo douăzeci. Chiar şi în condiţii optime de zbor, treaba ar fi cerut bombardamente prelungite şi de mare anvergură. Dar în această perioadă a anului, Europa cunoaşte doar rareori câte o zi cu vreme suficient de bună pentru un bombardament de precizie de la mare altitudine. Pe de altă parte, artileria antiaeriană nazistă era încă atât de puternică şi de eficace, încât zborul la joasă înălţime devenea prea costisitor. În consecinţă, singura metodă aplicabilă împotriva podurilor era bombardamentul fără vizibilitate, prin perdelele de nori. Dar statul-major al aviaţiei a calculat că, pentru a distruge majoritatea

podurilor, aveam nevoie de un interval de timp şi de un tonaj de bombe cu mult superioare celor pe care ne puteam îngădui să le abatem de la alte misiuni de importanţă vitală.

Unul dintre obiectivele capitale ale acestor misiuni era epuizarea rezervelor germane de carburanţi. Încă de pe atunci, inamicul se găsea într-o situaţie precară în privinţa acestui material indispensabil. Bombardierele grele aliate aveau ordin să atace fără încetare, până la limita maximă a capacităţii lor, sursele de petrol, rafinăriile şi reţelele de distribuţie. Această tactică a avut profunde repercusiuni nu numai în general, asupra întregului potenţial de război al Germaniei, ci şi în mod nemijlocit asupra frontului, toţi comandanţii nazişti fiind obligaţi să-şi elaboreze planurile în funcţie de disponibilităţile de combustibil. Era deci în avantajul nostru să continuăm bombardamentele, pentru a spori şi mai mult dificultăţile inamicului.

Campania aeriană împotriva rezervelor de petrol germane a scos în evidenţă una dintre marile noastre superiorităţi asupra naziştilor, de care beneficiasem în tot cursul luptelor din bazinul mediteranean şi Europa, anume pe planul mobilităţii relative. Armata de uscat americană a ţinut totdeauna seama de mobilitate în organizarea şi dotarea trupelor sale. Înainte de apariţia automobilului, forţele noastre dispuneau proporţional de o cavalerie mai puternică decât majoritatea celorlalte oştiri ale epocii. Când a intrat în scenă motorul cu combustie internă, armata terestră a Statelor Unite a pus fără zăbavă mâna pe el pentru a-şi spori mobilitatea. Metodele producţiei de masă ale industriei americane au ridicat la un grad extrem de înalt avantajul nostru în această direcţie. Cu siguranţă că nicio altă ţară din lume n-ar fi fost în stare să producă, să repare şi să întreţină uriaşa flotă de transporturi motorizate pe care au folosit-o forţele armate americane în cel de-al doilea război mondial.

La sfârşitul lunii noiembrie şi la începutul lui decembrie, lungimea excesivă a aliniamentului nostru ne preocupa necontenit, mai ales în sectorul lui Bradley. Pentru a susţine cele două ofensive pe care le consideram importante, a trebuit să concentrăm forţele disponibile la nord, în vecinătatea barajelor de pe râul Roer, şi la sud, în apropiere de râul Saar. Acest amplasament şubrezea gruparea noastră statică sau de acoperire din regiunea Ardeni.

O bucată de vreme nu am avut acolo decât trei divizii în total pe un front de aproximativ 75 de mile, între Trier şi Mondschau, unde, de altfel, nu am izbutit niciodată să aducem mai mult de patru divizii. Statul meu major urmărea cât mai îndeaproape posibil evoluţia acestei situaţii, pe când eu am analizat-o personal, împreună cu Bradley, în repetate rânduri. Am ajuns amândoi la concluzia că în Ardeni ne asumam un risc de netăgăduit, dar că ar fi fost o greşeală să suspendăm acţiunile ofensive pe întregul front numai pentru a ne pune la adăpost până ce venirea tuturor întăririlor din Statele Unite ar fi adus totalul efectivelor noastre la nivelul cel mai înalt.

Discutând problema, Bradley a evidenţiat în mod special factorii din sectorul său pe care îi considera favorabili unei continuări a ofensivelor şi cu care eu m-am declarat categoric de acord. În primul rând, el a subliniat remarcabilele succese comparative pe care le repurtam în privinţa pierderilor, a căror medie zilnică era de două ori mai mare la inamic decât în rândurile noastre. În al doilea rând, după părerea lui Bradley, singurul loc unde germanii puteau să lanseze o contraofensivă serioasă era regiunea Ardenilor, la flancurile căreia se aflau cele două puncte unde concentrasem trupe ale Grupului 12 de armate în vederea unor acţiuni ofensive; Bradley aprecia, aşadar, că ne găseam pe poziţii optime pentru a lovi din ambele flancuri pe germani dacă încercau să declanşeze o contraofensivă în Ardeni. De asemenea, el considera că, în

eventualitatea unei acţiuni prin surprindere în această regiune, inamicul s-ar fi lovit de uriaşe dificultăţi în asigurarea tehnico-materială din clipa când s-ar fi hotărât să înainteze până la linia râului Meusa. Afară de cazul când reuşea să pună mâna pe marile noastre depozite de materiale, el avea să intre curând într-o situaţie grea, mai ales dacă condiţiile atmosferice permiteau aviaţiei noastre să opereze în mod eficace. Bradley mi-a desenat pe hartă linia la care, după părerea lui, puteau ajunge avangărzile naziste; estimările sale s-au dovedit ulterior remarcabil de precise, marja de eroare fiind de maximum cinci mile în oricare dintre puncte. În zona unde anticipa eventuala înaintare a inamicului printr-un atac prin surprindere, el a lăsat foarte puţine centre de asigurare. La Liège şi la Verdun aveam depozite importante, dar Bradley era convins că germanii nu vor ajunge la niciunul din ele.

La fel de sigur era că vom putea oricând să împiedicăm Inamicul de a forţa Meusa şi de a răzbate până la marile noastre antrepozite de la vest de râu. Prin urmare, orice asemenea ofensivă a naziştilor trebuia să se soldeze, până la urmă, cu un eşec.

Concluzia noastră de ansamblu a fost că nu ne puteam îngădui să stăm cu braţele încrucişate – în timp ce germanii îşi organizau apărarea şi îşi perfecţionau pregătirea de luptă –, numai pe baza presupunerii că, înainte de a se recunoaşte definitiv înfrânt, inamicul va declanşa cândva o contraofensivă de amploare. În încheiere, Bradley a remarcat:

— Ne-am străduit să luăm în prizonierat pe toţi aceşti germani înainte de a se ascunde în spatele liniei Siegfried. Dacă ies de acolo şi se angajează iarăşi în luptă cu noi, pe teren descoperit, nu avem decât de câştigat.

Amândoi consideram că nimic nu ne putea costa mai scump decât stagnarea care ar fi domnit pe tot frontul dacă ne-am fi instalat peste iarnă pe poziţii de apărare, aşteptând întăriri suplimentare din patrie.

Mie îmi revine răspunderea pentru cele numai patru divizii păstrate pe frontul Ardenilor şi pentru expunerea la riscul unei mari pătrunderi germane în această regiune. Cu începere din ziua de 1 noiembrie aş fi putut trece la apărare în orice clipă şi pe întregul front, punând dispozitivul nostru la cel mai perfect adăpost de orice acţiune inamică şi aşteptând întăririle. Dar hotărârea mea de bază a fost de a continua ofensiva până la limita extremă a capacităţii noastre. Acestei hotărâri i se datoresc uimitoarele succese din prima săptămână a contraofensivei germane din luna decembrie.

La începutul aceleiaşi luni, generalul Patton, la comanda Armatei 3, făcea pregătiri pentru a relua ofensiva împotriva Saarului, pe care urma să o declanşeze la 19 decembrie. El îşi punea mari speranţe într-un rezultat decisiv, dar Bradley şi cu mine, hotărâţi să evităm angajarea într-o operaţie de lungă durată, neconcludentă şi costisitoare, am căzut de acord să o suspendăm după o săptămână dacă nu va înregistra succese substanţiale. Ştiam desigur că, în eventualitatea că Patton va reuşi să dobândească câştiguri importante, inamicul va trebui să disloce forţe din alte sectoare pentru a-l opri, reuşita Armatei 3 aducându-ne, prin urmare, un plus de securitate în restul dispozitivului. Dimpotrivă, dacă un număr considerabil de divizii americane se înhămau la o înaintare lentă şi costisitoare, nu numai că nu realizam mai nimic, dar nu ne mai stătea în putinţă să reacţionăm prompt în niciun alt sector al frontului.

Între timp, declanşată, potrivit planului, la 13 decembrie, ofensiva Armatei 1 împotriva barajelor de pe Roer nu angrenase decât relativ puţine divizii. La începutul lunii, vremea, care până atunci se strica cu intermitenţe, s-a înrăutăţit brusc. Ceaţa şi norii nu au mai permis practic nicio cercetare aeriană, zăpada a început să cadă în zona de munte şi frigul s-a înteţit.

Armata 6 blindată germană, care apăruse pe frontul

nostru, era cea mai puternică şi mai eficientă rezervă mobilă rămasă la dispoziţia inamicului în întreaga sa ţară. La sosirea pe frontul nostru, ea a ocupat o fâşie de apărare în faţa flancului stâng al Grupului de armate 12, cu misiunea aparentă de a împiedica forţarea Roerului. La începutul lunii decembrie, când ofensiva americană din acest sector a trebuit să fie suspendată, am pierdut urma Armatei 6 blindate şi nu am mai putut s-o reperăm cu niciunul dintre mijloacele de care dispuneam. Prin acea perioadă, unele rapoarte ale serviciilor de informaţii au manifestat o îngrijorare crescândă faţă de slabele noastre forţe din Ardeni, unde ştiam că inamicul aducea acum noi unităţi de infanterie, deşi înainte folosise acest sector al frontului ca loc de refacere pentru diviziile istovite, aşa cum procedam şi noi.

Astfel de rapoarte însă sosesc în permanenţă la cartierul general dintr-un punct sau altul al dispozitivului. Comandantul care se bizuie exclusiv pe sumbrele estimări ale serviciilor de informaţii nu are nicio şansă să câştige vreodată o bătălie, mulţumindu-se să stea veşnic în colţul său şi aşteptând cu spaimă catastrofele anunţate, în cazul de faţă am aflat ulterior că omul care prevăzuse declanşarea contraofensivei germane a apreciat, în plină fază critică, că inamicul avea gata pentru a angaja în luptă şase sau şapte divizii compuse din rezerve proaspete şi încă nefolosite.

În orice caz, operaţiile din cursul toamnei anului 1944 s-au desfăşurat după schema pe care o concepusem personal. Ne-am menţinut în ofensivă, slăbind sectoarele de unde trebuia să luăm forţe în acest scop. Planul meu a furnizat comandamentului german prilejul să dea o lovitură uneia dintre părţile vulnerabile ale dispozitivului nostru. Dacă istoricii vor condamna faptul că am oferit inamicului această şansă, sentinţa va trebui să fie pronunţată numai la adresa mea.

WAAL R.
NIJMEGEN
MAAS R.
BR. SECOND ARMY
CANADIAN FIRST ARMY
RHINE
WESEL
HOLLAND
DUISBURG
DUSSELDORF
ANTWERP
U.S. NINTH ARMY
ROER R.
GERMANY
COLOGNE
BELGIUM
BRUSSELS
AACHEN
U.S. FIRST ARMY
LIEGE
MEUSE R.
NAMUR
MONSCHAU
SAMBRE R.
MALMEDY
STAVELOT
ST. VITH
DINANT
MARCHE
ROCHEFORT
HOUFFALIZE
VIII CORPS
BASTOGNE
ST. HUBERT
VIANDEN
WILTZ
ECHTERNACH
MAXIMUM PERMISSIBLE PENETRATION
TRIER
SEDAN
LUXEMBOURG
MEUSE R.
FRANCE
MILES 0 10 20 30 40 50
THE ARDENNES RISK
OFFENSIVE CONCENTRATION
DEFENSIVE DISPERSION
SIEGFRIED LINE
U.S. THIRD ARMY
MOSELLE R.

Capitolul al XVIII-lea
Ultima carte a lui Hitler

În ziua de 16 decembrie 1944, Bradley a sosit la cartierul general ca să discute mijloacele de a remedia acuta lipsă a înlocuirilor de infanterie. Exact în clipa când intra în biroul meu, un ofiţer de stat-major a venit să-mi raporteze uşoare infiltrări inamice în liniile noastre din faţa Corpului 8 armată, al generalului Middleton, şi pe flancul drept al Corpului 5, sub comanda generalului Gerow – ambele în regiunea Ardenilor. Ofiţerul a însemnat punctele respective pe harta mea de campanie, iar Bradley şi cu mine ne-am apucat să discutăm semnificaţia celor întâmplate.

Din prima clipă am fost convins că nu aveam de-a face cu o acţiune locală: nu era logic ca inamicul să o efectueze în Ardeni, afară, bineînţeles, de cazul când recurgea la o stratagemă pentru a ne distrage atenţia şi a da lovitura principală în altă parte. Bradley şi cu mine am eliminat această posibilitate. În celelalte sectoare ale frontului, fie că eram atât de puternici încât germanii nu puteau conta pe succesul unei ofensive, fie că lipseau obiectivele majore la care ei puteau spera să ajungă. În plus, ni se adusese la cunoştinţă că, de un număr de zile, efectivele trupelor inamice din Ardeni crescuseră treptat. În aceeaşi regiune lansaseră naziştii marea lor ofensivă din 1940, care izgonise pe britanici de pe continent şi scosese Franţa din război. Operaţia fusese condusă de acelaşi comandant care se afla acum în faţa noastră, von Rundstedt, care poate că spera într-o reeditare a succeselor sale din urmă cu mai bine de patru ani. Nutrisem dintotdeauna convingerea că, înainte de a se recunoaşte definitiv înfrânţi în Europa occidentală, germanii vor încerca să declanşeze o disperată contraofensivă. Bradley şi cu mine aveam impresia că tocmai acest gen de operaţie începea acum.

La nord de sectorul critic, Armata 1 a generalului

Hodges, aflată în ofensivă împotriva barajelor de pe Roer, nu angajase decât patru divizii. La sud de aliniamentul din Ardeni, generalul Patton era în curs de concentrare şi pregătire pentru reluarea operaţiei împotriva Saarului, care urma să înceapă la 19 decembrie.

Convinşi că împotriva centrului Grupului de armate 12 se desfăşura o ofensivă de amploare, Bradley şi cu mine am căzut de acord să transferăm unele trupe de pe ambele flancuri în sectorul Ardenilor. Era o manevră preliminară – mai mult o măsură de precauţie –, efectuată pentru a veni în ajutorul celor 75 de mile ale fâşiei ocupate de Corpul 8, cu condiţia, desigur, ca modul cum interpretam noi doi intenţiile germanilor să se dovedească corect.

Am convocat în sala de şedinţe o serie de ofiţeri din cadrul Comandamentului Suprem, printre care mareşalul aerului Tedder şi generalii Smith, Bull şi Strong. Hărţile operative de sub ochii noştri arătau că, pe ambele flancuri ale Ardenilor, grosul câte unei divizii blindate americane ieşise din dispozitiv şi se putea deplasa rapid. La nord se afla Divizia 7 blindată, sub comanda generalului-maior Robert W. Hasbrouck, iar la sud, în armata lui Patton, se găsea Divizia 10 blindată, comandată de generalul-maior William H. Morris Jr.

Am convenit ca ambele divizii să pornească imediat spre sectorul ameninţat, urmând ca Bradley să stabilească ulterior destinaţia exactă a fiecăreia. Asta însemnând amânarea pregătirilor pentru ofensiva împotriva Saarului, ştiam că generalul Patton va protesta. Noua ofensivă îi stătea la suflet, scontând rezultate grandioase de pe urma ei. Dar Bradley şi cu mine apreciam acum că era pe cale de a lua naştere tocmai situaţia pe care ne simţisem îndreptăţiţi s-o desfidem, bizuindu-ne pe concentrările noastre de trupe din ambele flancuri ale vulnerabilului sector al Ardenilor. Considerasem tot timpul că riscul asumat se întemeia pe convingerea că, în caz de nevoie, puteam să reacţionăm cu promptitudine. După părerea

noastră, momentul critic sosise. În afară de directivele pe care le-a dat în vederea acestor manevre preliminare, Bradley a pus în alertă pe toţi comandanţii de armată din grupul său, prevenindu-i să fie gata de a ţine la dispoziţie unităţi suplimentare pentru lupta care, după părerea lui, urma să se desfăşoare.

Laolaltă cu ofiţerii de stat-major am studiat cu atenţie lista rezervelor de care dispuneam pe atunci. Printre cele mai la îndemână se număra Corpul 18 aeropurtat, sub comanda generalului Ridgway, încartiruit lângă Reims şi în compunerea căruia intrau diviziile 82 şi 101 aeropurtate, ambele fiind unităţi călite în luptă şi de cea mai bună factură. Cu puţin timp în urmă fuseseră angajate în luptele din Olanda şi încă nu se refăcuseră complet, în plus, ele erau relativ slab dotate cu armament greu de sprijin, dar pe acesta Bradley putea să-l procure din sectoarele calme ale frontului său.

Divizia 11 blindată americană sosise de curând şi Divizia 17 aeropurtată se afla în Anglia, gata de a veni pe continent, iar Divizia 87 infanterie putea şi ea să fie adusă destul de repede în regiunea Ardenilor.

Sus, la nord, în sectorul britanic, Montgomery se pregătea pentru o nouă ofensivă. În acel moment, Corpul 30 armată din subordinea sa ieşise complet din dispozitiv. Cu resursele de care dispuneam eram siguri că puteam da o ripostă eficace oricărei ofensive lansate de germani, dar nu ne făceam iluzii cu privire la vulnerabilitatea fâşiei de apărare a Corpului 8 sau la posibilitatea ca inamicul să o rupă printr-o lovitură puternică, pătrunzând la mare adâncime. Am convenit, aşadar, să evităm dispersarea rezervelor în cazul când înaintarea germană se va dovedi un asalt hotărâtor. În asemenea împrejurări eşti totdeauna tentat să arunci în luptă fiecare formaţie trimisă ca întărire de îndată ce ajunge pe front. Această deprindere era o slăbiciune a lui Rommel. Procedând aşa în faţa unei mari ofensive, singurul rezultat este că tăria loviturii inamice

copleşeşte pe rând fiecare unitate de întărire. Ştiam că, chiar dacă am fi reuşit să oprim în modul acesta înaintarea naziştilor, nu ne-ar mai fi rămas nimic cu care să dăm o contralovitură decisivă. Pe de altă parte, se impunea să venim de urgenţă în ajutorul Corpului 8 cu forţe suficiente, pentru a-i permite să se replieze în ordine şi să-şi salveze majoritatea efectivelor proprii.

Din nou am examinat limitele până la care puteam accepta, dacă era necesar, o pătrundere inamică în această regiune, fără a suferi noi înşine consecinţe iremediabile. Linia acoperea la sud oraşele Luxembourg şi Sedan, urma cursul Meusei spre vest şi acoperea la nord oraşul Liège. Mai mult nu aveam voie să ne retragem, urmând, bineînţeles, să oprim inamicul şi mai devreme dacă ne stătea în putinţă.

Un factor de natură să ne preocupe în mod deosebit, ba chiar să ne îngrijoreze, era starea vremii. De câteva zile, puternica noastră aviaţie fusese ţintuită la sol din cauza norilor şi a unor perdele impenetrabile de ceaţă. Iată deci că acum, până la ameliorarea situaţiei meteorologice, unul dintre cele mai importante atuuri ale noastre era practic inutilizabil. Atâta vreme cât împiedicau decolarea avioanelor noastre, condiţiile atmosferice deveneau un aliat al inamicului, valorând cât numeroase divizii suplimentare.

După consfătuirea de la Bruxelles, Bradley s-a înapoiat la propriul său cartier general, în oraşul Luxembourg, de unde, în cursul următoarelor câteva zile critice, a ţinut contactul telefonic cu mine aproape din oră în oră.

Prima lui misiune era de a aduce întăriri care să sprijine replierea Corpului 8. Între timp, statul său major împreună cu al meu trebuiau să adune şi să regrupeze rezervele în vederea unei acţiuni pe care urma să o precizăm pe măsură ce ajungeam în posesiunea unor informaţii mai exacte.

Diviziile pe care Middleton le folosea pe frontul Corpului 8 erau de la nord spre sud: Divizia 106 a generalului-maior Alan W. Jones, Divizia 28 a generalului-maior Norman D. Cota şi Divizia 4 a generalului-maior Raymond O. Barton. Divizia 9 blindată, sub comanda generalului-maior John W. Leonard, intra, de asemenea, în compunerea Corpului 8.

În dimineaţa zilei de 17 decembrie a devenit evidentă forţa deosebită a ofensivei germane. Apărarea noastră a fost ruptă în două locuri – unul pe frontul Diviziei 106, celălalt pe frontul Diviziei 28. Primeam rapoarte confuze şi foarte puţine informaţii exacte, dar era clar că inamicul folosea un număr considerabil de tancuri şi înainta rapid spre vest. Bineînţeles, toate serviciile noastre de informaţii munceau din răsputeri şi curând am căpătat o imagine foarte corectă a efectivelor de ansamblu implicate în ofensiva germană.

Von Rundstedt concentrase în vederea asaltului trei armate; armatele 5 şi 6 blindate şi Armata 7 infanterie. În compunerea lor intrau zece divizii blindate, întreaga grupare totalizând 24 de divizii, împreună cu formaţiile lor de servicii. Unele dintre aceste date nu ne-au parvenit decât într-o fază ulterioară a luptelor, dar în seara de 17 decembrie, serviciile de informaţii identificaseră 17 divizii şi erau convinse că la operaţii participau cel puţin douăzeci.

Inamicul ne surprinsese categoric în două privinţe importante. Prima era programarea ofensivei: date fiind zdrobitoarele înfrângeri pe care i le provocasem la sfârşitul verii şi în cursul toamnei, ca şi măsurile excepţionale la care se văzuse nevoit să recurgă pentru a recruta noi trupe, nu ne-am închipuit că va reuşi atât de devreme să fie gata pentru un asalt de proporţii. A doua surpriză a constituit-o tăria loviturii: Armata 6 blindată era acea forţă mobilă căreia îi pierdusem urma ceva mai înainte – o unitate proaspătă şi puternică, abia sosită pe

front din Germania; în schimb, pricinuisem deja pierderi grele Armatei 7 infanterie şi Armatei 5 blindate.

Vremea l-a ajutat pe inamic să dobândească avantajul surprizei. Câteva zile de-a rândul, cercetarea aeriană a devenit imposibilă şi, în lipsa ei, nu puteam afla mai nimic despre amplasarea şi manevrele principalelor rezerve din spatele frontului german. Puternicele lucrări de apărare ale liniei Siegfried au permis naziştilor să folosească efective numeroase în cadrul ofensivei. Obstacolele, cazematele şi gurile de foc fixe formau bariere atât de greu de trecut, încât germanii au avut posibilitatea să adune forţele necesare pentru contralovitură, lăsând trupe foarte puţine pe lungi sectoare ale frontului.

Deşi, din punctul de vedere al efectivelor angajate de ambele părţi, lupta de la trecătoarea Kasserine, în Tunisia, era o simplă hărţuială în comparaţie cu bătălia Ardenilor, între cele două tentative ale inamicului existau anumite similitudini. Ambele au fost operaţii desperate, ambele au profitat de extraordinara tărie a unor lucrări de apărare pentru a concentra forţele care să dea o lovitură căilor de comunicaţii aliate şi să determine înaltul nostru Comandament să renunţe la planurile sale cuprinzătoare de ofensive necurmate.

Deşi programarea şi efectivele operaţiei ne-au surprins, nu greşisem prevăzând că, până la urmă, ea va avea loc şi că se va desfăşura în sectorul Ardeni. De asemenea, în ceea. ce privea caracterul general al ripostei noastre, generalul Bradley şi cu mine căzuserăm de mult de acord asupra planurilor corespunzătoare.

Pentru a le îndeplini cu succes, era de o importanţă vitală ca, pe flancurile coridorului de pătrundere a germanilor, dispozitivul nostru de apărare să reziste cu fermitate. La nord, zona critică se afla în apropiere de Monschau; în momentul când s-a declanşat operaţia germană, pe acolo se desfăşura ofensiva Corpului 5 al lui Gerow din compunerea Armatei 1 americane împotriva

barajelor de pe Roer. Lovitura iniţială a inamicului s-a îndreptat împotriva Diviziei 2, alcătuită din veterani, sub comanda generalului Robertson, şi a proaspetei Divizii 99 a generalului-maior Walter E. Lauer. În scurt timp, aceasta din urmă a fost silită să se retragă în debandadă. Divizia 2 însă a înfruntat primejdia, manevrând cu multă abilitate şi hotărâre şi ducând, în următoarele trei zile, una dintre cele mai strălucite lupte pe care le-a susţinut vreo divizie în cursul războiului din Europa. Germanii au surprins-o în timp ce înainta spre barajele de pe Roer. La început, generalul Hodges, comandantul Armatei 1, nu a realizat proporţiile pericolului şi a ordonat ca americanii să-şi continue ofensiva. Dar generalul Robertson, aflat la faţa locului, a apreciat exact situaţia creată şi a acţionat în mod ferm.

El a trebuit să-şi aleagă mai întâi un aliniament pe care divizia sa să poată organiza o apărare eficientă. Trupele au intrat apoi în dispozitiv, deşi se aflau sub presiunea inamicului, şi s-au pregătit să facă faţă unor asalturi violente. Între timp, efectivele lor au crescut, adăugându-li-se coloanele în retragere ale Diviziei 99, care a fost încadrată parţial în rândurile Diviziei 2.

Împotriva acesteia, germanii au îndreptat lovituri puternice, dar americanii s-au încăpăţânat să nu dea înapoi. Este îndoielnic însă că ei ar mai fi putut rezista singuri cele 36 de ore care s-au scurs până la sosirea întăririlor dacă Divizia 7 blindată nu ar fi întreprins o cutezătoare acţiune la St. Vith.

La 17 decembrie, când tancurile acestei mari unităţi au coborât de pe flancul de nord, situaţia era încă extrem de neclară. Înaintând pentru a veni în sprijinul Corpului 8, divizia a rămas până la urmă semiizolată în oraşul St. Vith, la aproximativ 15 mile sud de Monschau. Avangărzile germane care se străduiau să înainteze spre vest aveau nevoie de acest nod important al reţelei rutiere din regiune. Completată acolo cu rămăşiţele diviziilor 106 şi

28, Divizia 7 blindată a rezistat cu tenacitate repetatelor asalturi. Luptele de la St. Vith nu numai că au divizat forţele naziste care atacau spre nord, dar au împiedicat o rapidă încercuire a poziţiilor noastre de la Monschau.

În cele din urmă, necurmata şi puternica presiune a germanilor a dus la o izolare şi mai pronunţată a Diviziei 7 blindate, care la 20 decembrie, sub loviturile concentrice ale câtorva divizii inamice, s-a repliat spre vest, în zona situată la nord de St. Vith. A doua zi i s-a ordonat să se retragă, pentru a intra în dispozitivul aliat care se organiza acum pe flancul de nord al intrândului german. Dar admirabila ei rezistenţă a dat peste cap planurile avangărzilor naziste şi a fost de un imens folos Diviziei 2, care s-a apărat la Monschau, punct de o importanţă vitală, până ce i-au venit în ajutor Divizia 1, sub comanda generalului de brigadă Clift Andrus, şi Divizia 9, sub comanda generalului-maior Louis A. Craig. Din clipa aceea, având în dispozitiv aceste trei divizii experimentate şi călite în luptă, puteam conta cu certitudine pe securitatea flancului nostru de nord.

Încă din ziua de 17 decembrie, Bradley a căpătat diviziile 82 şi 101 aeropurtate, care făceau parte din rezervele SHAEF. S-au luat măsuri de urgenţă pentru folosirea Diviziei 11 blindate, care abia sosise pe front, şi pentru dislocarea în Franţa a Diviziei 17 aeropurtate.

Generalul Lee, comandantul uriaşei reţele a formaţiilor de servicii, a primit ordin să pregătească trupele de geniu disponibile, precum şi alte detaşamente pentru apărarea punctelor de trecere peste Meusa şi, la nevoie, pentru aruncarea în aer a podurilor de peste râu. Dădusem acest ordin deoarece misiunea încredinţată lui Lee avea în principal caracterul unei măsuri statice şi de precauţie, la realizarea căreia nu voiam să participe divizii mobile. Formaţiile de servicii au răspuns cu promptitudine şi în sectorul american a început munca de dotare a aliniamentului de pe Meusa cu puternice lucrări de

apărare. La rândul său, generalul Montgomery, în sectorul britanic, a luat şi el din timp măsuri de protecţie a depozitelor din spatele frontului.

În ciuda eşecului de la Monschau, germanii au înaintat foarte repede prin centrul zonei de ruptură… Pe măsură ce câştigau teren, ei au început să se orienteze treptat pe direcţiile nord şi nord-vest, unde devenise evident că se afla obiectivul ofensivei. După părerea noastră, inamicul urmărea, în primul rând, ocuparea oraşului Liège. Acolo putea captura materialele de asigurare, pe care trebuia să se bizuie în parte, chiar dacă îşi fixase un ţel mai ambiţios – recucerirea Anversului. Am ajuns la această concluzie deoarece, încă de la început, contasem pe deficienţele de asigurare, ale germanilor şi mai ales pe inevitabilele dificultăţi ale transportului de materiale spre front. Iată de ce consideram că, aproape indiferent de contramăsurile noastre, înaintarea lor mai departe depindea de capturarea vreunuia dintre marile noastre depozite de materiale.

Chiar dacă ar fi dispus de servicii la fel de eficiente ca ale noastre – ceea ce nu era cazul –, inamicul tot s-ar fi lovit de imense greutăţi în asigurarea avangărzilor sale, dată fiind starea deplorabilă a şoselelor, aglomerate concomitent şi de întăririle germane care se îndreptau spre front.

În consecinţă, ne-a preocupat foarte mult soarta oraşului Liège, unde se aflau enorme cantităţi de materiale esenţiale din cele mai diverse categorii, inclusiv combustibil şi alimente. Dar eram hotărâţi să oprim inamicul înainte de a ajunge acolo şi, într-adevăr, el nu a apucat niciodată să se apropie de oraş. Ulterior am aflat că principalele obiective ale trupelor de asalt germane fuseseră Bruxelles şi Anvers. Totuşi, raţionamentul nostru s-a dovedit corect, deoarece lipsa de asigurare materială a devenit efectiv una dintre piedicile majore de care s-a lovit von Rundstedt în continuarea ofensivei.

În ziua de 17 decembrie, Bradley a ordonat Corpului 18 aeropurtat din cadrul rezervelor să pornească spre front cu destinaţia Bastogne. Generalul Middleton, care se afla acolo, a sesizat marea importanţă a oraşului şi a stăruit să se ia măsuri pentru apărarea lui. Într-o convorbire telefonică cu Bradley, deşi a admis că localitatea putea fi încercuită în scurt timp, Middleton a recomandat să o păstrăm în mâinile noastre. Fiind nevoiţi să trimitem Divizia 82 aeropurtată spre nord, în direcţia Stavelot, Divizia 101 aeropurtată împreună cu detaşamente ale Corpului 8 au luat asupra lor apărarea oraşului Bastogne.

În tot cursul zilelor de 17 şi 18 decembrie am examinat şi analizat în amănunţime desfăşurarea evenimentelor. În seara de 18 am apreciat că informaţiile aflate în posesiunea noastră despre efectivele, intenţiile şi situaţia inamicului, ca şi despre capacităţile proprii erau suficiente pentru şi elabora un plan de contraacţiune. În primele ore ale dimineţii de 19 decembrie, însoţit de mareşalul aerului Tedder şi de un mic grup de ofiţeri de stat-major, am plecat la Verdun, unde convocasem pe generalii Bradley, Patton şi Devers. După ce ne-am strâns cu toţii în jurul unei mese lungi, am deschis consfătuirea cu următoarea precizare:

— Situaţia de faţă trebuie privită ca fiindu-ne favorabilă, nu ca o catastrofă. La această masă nu vreau să văd decât chipuri vesele.

Impulsiv ca totdeauna, generalul Patton a exclamat:

— Ei, drăcie! Ce-ar fi dacă am avea curajul să-i lăsăm pe... să ajungă până la Paris. După aia îi încercuim şi-i facem praf!

Toţi cei de faţă, inclusiv Patton, au zâmbit la această replică, dar eu i-am ripostat că nu vom permite niciodată inamicului să treacă dincolo de Meusa.

Analizând cu atenţie situaţia, am avut bucuria să constat că toţi participanţii la şedinţă, fie ei comandanţi

sau ofiţeri de stat-major, îşi păstraseră sângele rece şi încrederea. Nu am auzit nicio frază care să indice o stare de isterie sau să dovedească o teamă exagerată.

Într-o situaţie ca aceasta, forţele de apărare reacţionează de obicei în două feluri, cu condiţia ca înaltul Comandament să nu se sperie atât de tare, încât să ordone o retragere generală pe tot frontul. Unul din procedee constă în făurirea unui masiv dispozitiv de apărare în jurul zonei aflate sub loviturile inamicului, alegându-se o trăsătură marcată a reliefului, de exemplu un râu, pentru a se organiza acolo rezistenţa. O altă cale este ca forţele de apărare să treacă la ofensivă de îndată ce pot grupa trupele necesare. Am ales-o pe cea de-a doua, nu numai pentru că, din punct de vedere strategic, ne aflam în ofensivă, ci şi pentru că eram ferm convins că, ieşind din fortificaţiile liniei Siegfried, germanii ne oferiseră o mare ocazie, de care trebuia să profităm cât mai repede. În această idee, la 19 decembrie i-am trimis o radiogramă lui Montgomery, în care spuneam: „Punctul nostru cel mai slab se găseşte în direcţia Namur. Planul nostru general prevede închiderea rupturilor la nord şi lansarea unei ofensive coordonate dinspre sud”. A doua zi, într-un alt mesaj pe care i l-am trimis, precizam: „Te rog să-mi comunici modul cum apreciezi dumneata personal situaţia de pe flancul de nord, referindu-te şi la posibilitatea de a ceda – dacă va fi necesar – o anumită porţiune de teren, pentru a ne scurta aliniamentul şi a strânge rezerve puternice, cu care să nimicim pe inamic în Belgia”.

Ajunsesem deja la concluzia că nu era esenţial să declanşăm simultan contraofensiva pe ambele flancuri, în nord, unde tăria atacului german scădea, urma să mai rămânem câteva zile în apărare. În sud însă puteam restabili situaţia, începând cât mai curând să înaintăm în direcţia nord. La consfătuirea ţinută la Verdun în ziua de 19 decembrie, obiectivul meu imediat consta în organizarea primei faze a asaltului dinspre sud.

Lui Bradley îi revenea misiunea de a delimita exact sectorul fiecărei unităţi şi de a pune la punct alte detalii privind direcţia de mişcare şi coordonare. Deoarece însă forţele lui Devers urmau să-şi extindă flancul stâng pentru a prelua o parte din frontul lui Bradley, oferindu-i astfel posibilitatea de a-şi concentra mai bine trupele, a trebuit ca eu însumi să iau hotărârile corespunzătoare, inclusiv pe cele privind efectivele generale şi încadrarea în timp.

Mai întâi am stabilit limita până la care consideram că Devers putea să-şi lungească flancul stâng fără a expune cu nechibzuinţă aripa noastră de sud. Problema următoare era de a preciza numărul de oameni pe care Patton putea să-i grupeze pentru o contraofensivă, precum şi momentul aproximativ al declanşării acesteia. Nu voiam ca Patton să înceapă înainte de a dispune de forţe suficiente pentru ca – odată angajat – să macine treptat şi fără întrerupere flancul de sud al intrândului, care creştea mereu. După efectuarea acestei operaţii, trupele germane situate la vest de direcţia noastră de atac aveau să se oprească, deoarece comunicaţiile pe axa est-vest în regiunea Ardenilor erau relativ firave. După estimările noastre, Patton putea începe o contraofensivă cu trei divizii în dimineaţa de 23 decembrie, poate chiar în ziua de 22.

Am transmis ordinele verbale pentru a se lua imediat măsurile necesare, convenind ca ofensiva lui Patton, aflat în subordinea lui Bradley, să înceapă nu mai devreme de 22 decembrie şi nu mai târziu de 23. Am mai căzut de acord că forţele sale, după ce vor ajunge în zona Bastogne, îşi vor continua înaintarea, probabil în direcţia generală Houffalize. Am promis un puternic sprijin aerian din clipa când vremea, îndreptându-se, va permite avioanelor să decoleze. În plus, am adus la cunoştinţa participanţilor la consfătuire că voi lua măsuri pentru o acţiune ofensivă pe flancul de nord imediat ce tăria loviturii germane în acel sector se va epuiza.

S-a stabilit ca Patton să-şi concentreze gruparea de atac, compusă din cel puţin trei divizii, în apropiere de Arlon, pentru a-şi începe de acolo înaintarea spre Bastogne. L-am prevenit personal să nu se angajeze într-o ofensivă dispersată şi i-am cerut ca înaintarea să se facă sistematic şi perseverent. La început, Patton nu prea sesiza tăria asaltului german şi vorbea cu atâta dezinvoltură despre misiunea ce i se încredinţase, încât am găsit cu cale să insist asupra tăriei şi coeziunii necesare propriei sale operaţii.

Am discutat, de asemenea, în ce măsură era oportun să declanşăm împotriva aripii de sud a intrândului o ofensivă simultană întrucâtva mai la est. Am ajuns la concluzia că desfăşurarea viitoare a evenimentelor ar putea să ceară o astfel de manevră, dar că, deocamdată, trebuia ca acolo să asigurăm doar securitatea aripii, limitându-ne acţiunile la sectorul indicat.

Directivele elaborate la Verdun în ziua de 19 decembrie au stabilit schema planului de contraofensivă pe flancul de sud, plan care nu s-a mai modificat ulterior. Emiţând propriul său ordin de atac, Patton, ca de obicei, a fixat forţelor sale un obiectiv situat la o distanţă inaccesibilă. Lucrul nu ne stingherea însă câtuşi de puţin, deoarece pe Bradley şi pe mine nu ne interesa decât o înaintare metodică spre zona Bastogne. În fazele următoare, Bradley avea să indice care anume manevre trebuiau efectuate.

Punga de la Colmar a avut o influenţă categoric negativă asupra planurilor întocmite în acea dimineaţă. Dacă ea nu ar fi existat, Armata 1 franceză ar fi putut ocupa aliniamentul de pe malul Rinului, de la graniţa elveţiană spre nord, în direcţia bazinului Saarului, ceea ce ar fi dat posibilitate întregii Armate 7 americane să intre în luptă la nord de Colmar, sporind astfel considerabil tăria ofensivei lui Patton. Dar punga de acolo reprezenta o ameninţare pentru forţele noastre din câmpia Rinului, la

est de Vosgi, de aceea era imprudent şi periculos să luăm din zonă toate trupele, de care, altfel, am fi putut dispune.

Am ordonat lui Devers să abandoneze orice ieşind în sectorul său, pentru a face economie de forţe, şi, în cazul unei lovituri germane, să cedeze încet teren pe flancul de nord, chiar dacă trebuia să se retragă complet până la Munţii Vosgi. Câmpia din nordul Alsaciei nu prezenta nicio importanţă imediată pentru noi. În acel moment nu aveam nimic împotrivă, dacă era necesar, să mă retrag pe frontul lui Devers, până la limita de est a Munţilor Vosgi, dar nu intenţionam să-i las pe germani să pătrundă din nou în interiorul masivului, aşa că am stabilit acolo aliniamentul definitiv pe care Devers trebuia să reziste.

Am transmis, bineînţeles, aceste instrucţiuni şi Armatei 1 franceze, deoarece exista posibilitatea unei mişcări de repliere, care, dacă se extindea, aducea cu sine şi eventuala abandonare temporară a Strasbourgului. Comandantul francez a comunicat Parisului directiva primită de la mine, care a stârnit o mare nelinişte în cercurile militare şi guvernamentale. Generalul Juin, şeful Marelui Stat-Major al armatei de uscat franceze, a venit la mine, cerându-mi cu insistenţă să apărăm Strasbourgul cu orice preţ. I-am răspuns că deocamdată nu puteam garanta securitatea oraşului, dar că nu-l voi părăsi dacă nu va fi nevoie. Problema Strasbourgului însă avea să mai îmi dea mult de furcă în tot cursul bătăliei Ardenilor.

Rapoartele primite în noaptea de 19 decembrie la cartierul general de la Versailles arătau că ofensiva germană făcea progrese rapide la centrul intrândului şi că avangărzile inamicului continuau să execute o manevră circulară spre nord-vest. După toate aparenţele, direcţia loviturii arăta din ce în ce mai categoric că naziştii plănuiau să forţeze trecerea Meusei pe undeva la vest de Liège şi de acolo – după încercuirea oraşului, conform aprecierii noastre – să continue spre nord-vest, pentru a ajunge la principala cale de comunicaţii a tuturor forţelor

noastre situate la nord de ruptură. Flancul de nord se afla într-un pericol evident şi lupta creştea mereu în intensitate. În plus, devenea probabil ca inamicul să lanseze ofensive secundare şi de sprijin ceva mai la nord, încercând astfel să ne disperseze forţele şi să realizeze o dublă învăluire a întregii noastre aripi de nord. Secţia de informaţii avea anumite dovezi că asemenea acţiuni de sprijin figurau în planurile inamicului.

Ofensiva germană căpătase curând numele de „bătălia intrândului", din cauza rapidei înaintări iniţiale, care a fost obţinută printr-un puternic asalt împotriva dispozitivului nostru slab apărat şi care a dus la o pătrundere în frontul aliat atingând o adâncime maximă de aproximativ 50 de mile.

Acest gen de luptă apasă extrem de greu pe umerii unei armate în campanie, de la generalul cu gradul cel mai înalt până la ultimul soldat din cadrul trupei. Desigur, efectul moral distructiv se resimte cel mai grav în rândurile unităţilor asupra cărora se îndreaptă lovitura inamicului. Atacaţi de forţe copleşitoare, necunoscând măsurile pe care comandanţii lor le pregătesc pentru a le veni în ajutor, soldaţii din primul eşalon operativ, având de înfruntat toate riscurile şi primejdiile luptei corp la corp, cad inevitabil pradă confuziei, derutei şi descurajării.

La fel de puternic, deşi în alt fel, se exercită presiunea asupra comandanţilor superiori. Oricât de mare încredere ar avea ei în propria lor capacitate de a zădărnici tentativa inamicului şi chiar de a face ca situaţia să evolueze în favoarea lor, atunci când duşmanul preia iniţiativa, există totdeauna pericolul ca ceva să iasă prost. Istoria războaielor este plină de exemple când o panică bruscă, o neaşteptată schimbare de vreme sau o altă împrejurare neprevăzută au dat peste cap planurile cele mai judicios elaborate, aducând înfrângerea în locul victoriei. Ar fi stupid şi fals să pretind că prima săptămână a ofensivei din Ardeni nu ar fi provocat o stare de tensiune

şi îngrijorare în rândul forţelor aliate, la toate treptele ierarhice. Ar fi la fel de fals însă dacă aş exagera proporţiile şi gravitatea acestui efect.

În război, niciun om cu simţ al răspunderii nu scapă vreodată de o anumită tensiune psihică, şi aceasta ajunge la un punct culminant în bătălii de tipul celei iniţiate de germani în Ardeni. Dar în cadrul unor forţe armate cu o bună pregătire de luptă, toţi ofiţerii şi soldaţii au învăţat cum să trăiască sub o asemenea tensiune. Isteria generată de o spaimă excesivă se întâlneşte doar în cazuri excepţionale. În astfel de lupte, mai mult ca oricând, este necesar ca ofiţerii cu funcţii de înaltă răspundere să dea dovadă de fermitate, calm şi optimism, cu care să sfâşie păienjenişul de rapoarte contradictorii, de îndoieli şi de nesiguranţă, pentru a profita de orice slăbiciune a inamicului şi a-l înfrânge, repurtând victoria. Exact aşa au reacţionat comandanţii americani.

La 22 decembrie, în prima fază a bătăliei, am emis unul dintre puţinele mele „Ordine de zi" din timpul războiului, în care spuneam:

„Ieşind din lucrările sale de apărare, inamicul ne oferă poate prilejul de a transforma marele lui joc de noroc în cea mai zdrobitoare înfrângere a sa. Iată de ce fac apel la fiecare om din rândurile tuturor aliaţilor de a se ridica acum până la culmile curajului, ale hotărârii şi ale efortului. Fiecare dintre noi să nu aibă decât un singur gând – acela de a nimici inamicul pe uscat, în văzduh, pretutindeni. Să-l nimicim! Uniţi în această hotărâre şi cu o încredere de nezdruncinat în cauza pentru care luptăm, vom păşi înainte, cu ajutorul lui Dumnezeu, spre măreaţa noastră victorie".

La nord de ruptură, trei armate aliate şi parte dintr-a patra ocupau poziţii pe un mare intrând, care se întindea, în formă oarecum semicirculară, pe un front de 250 de mile. La extremitatea de nord se afla Grupul de armate 21, al cărui aliniament, orientat spre nord şi est, urma cursul

inferior al Rinului şi valea râului Mosella. Ceva mai la sud era Armata 9 americană, care lupta în direcţia est. Urma apoi acea parte din Armata 1 americană care rămăsese la nord de pătrunderea germană şi care acum era orientată în direcţia sud.

Toate trupele disponibile ale armatelor 1 şi 9 erau actualmente în curs de regrupare, pentru a construi o linie de apărare pe axa est-vest împotriva asaltului inamic. Deocamdată, cele două armate nu puteau oferi niciun fel de rezervă mobilă.

În cadrul Grupului de armate 21 al lui Montgomery exista însă o rezervă disponibilă: Corpul 9 armată britanic, pe atunci în afara primului eşalon operativ şi gata de a interveni pe marea noastră linie semicirculară din nord în orice punct unde ar fi atacat inamicul. Nu mai încăpea îndoială că acel intrând se transformase într-un singur front, dispunând de o singură rezervă la care se putea recurge pentru a sprijini fie armatele britanică şi canadiană, fie armatele 9 şi 1 americane. În zilele de 18 și 19 decembrie, din cauza pătrunderii germane, fuseseră întrerupte toate comunicaţiile normale dintre cartierul general al lui Bradley, în oraşul Luxembourg, şi cartierele generale ale armatelor 9 şi 1. De aceea, lui Bradley îi era cu desăvârşire imposibil să acorde ofensivei la aripa de sud atenţia pe care aş fi dorit-o eu şi să păstreze, concomitent, contactul corespunzător cu trupele din nord, care suportau cele mai puternice lovituri ale naziştilor.

O singură soluţie părea să fie aplicabilă acestei situaţii de ansamblu – şi anume, de a subordona unui unic comandant toate forţele din intrândul nostru de nord. Singura cale pentru a realiza unitatea necesară era de a numi temporar pe Montgomery la comanda tuturor trupelor din nord şi de a ordona lui Bradley să-şi consacre întreaga atenţie situaţiei din sud. Plin de încredere în trăinicia spiritului de muncă colectivă pe care-l instaurasem, nu am ezitat nicio clipă să adopt această

soluţie. I-am telefonat lui Bradley pentru a-l informa despre hotărârea luată, apoi l-am chemat pe feldmareşalul Montgomery şi i-am transmis ordinele corespunzătoare.

Târziu, în aceeaşi seară, m-a sunat Churchill la telefon, întrebându-mă cum se desfăşurau luptele. I-am prezentat în linii mari contramăsurile pe care le luasem şi i-am adus la cunoştinţă că înfiinţasem un comandament temporar. Primul ministru a subliniat că planul meu va pune imediat rezerva britanică la dispoziţia noastră, indiferent de limitele stabilite anterior între zone.

— Vă asigur – a adăugat el – că trupele britanice se vor socoti totdeauna onorate să participe la o bătălie cot la cot cu prietenii lor americani.

Soluţia comandamentului unic a dat roade şi, în general, necesitatea ei a fost admisă pe atunci de toată lumea.

Din păcate, după încheierea bătăliei, o conferinţă de presă ţinută de Montgomery, căreia i s-au adăugat o serie de articole scrise de ziarişti acreditaţi pe lângă Grupul 21 de armate au stârnit în rândul americanilor nefericita impresie că, prin modul cum intervenise, feldmareşalul îşi atribuia rolul de mântuitor al trupelor S.U.A. Nu cred că Montgomery voia să dea un asemenea înţeles cuvintelor sale, dar asta nu scădea cu nimic din răul făcut.

Acest incident mi-a pricinuit mai multe frământări şi amărăciune decât toate celelalte cazuri similare din cursul războiului. Mă îndoiesc că Montgomery şi-a dat vreodată seama cât de profunde erau resentimentele unora dintre comandanţii americani, care, trăgând concluzia că el îi umilise cu premeditare, nu au întârziat să-i plătească cu aceeaşi monedă a dispreţului şi a desconsiderării. Totuşi, învinuirile şi recriminările reciproce pe care le-a iscat comandamentul temporar se refereau nu la raţiunile militare ale hotărârii iniţiale, ci la interpretările date de americani conferinţei de presă a lui Montgomery şi la articolele publicate de corespondenţii de război de la

cartierul său general. Ce păcat că un astfel de incident a trebuit să întunece satisfacţia unanimă provocată de succesul nostru!

Tot atunci, o parte din presa britanică a redeschis vechea problemă a comandamentului unic al forţelor de uscat. Feldmareşalul Montgorrery, care îl considera o chestiune de principiu, mi-a propus să intre el însuşi în subordinea lui Bradley, dacă voi fi de acord. Dar şi eu eram împotriva comandamentului unic ca o chestiune de principiu, aşa că i-am respins şi acum propunerea. Până şi generalul Marshall mi-a telegrafiat în această problemă la 30 decembrie, scriindu-mi:

„Poate că au ajuns la cunoştinţa dumitale câteva articole din anumite ziare londoneze care propun un locţiitor britanic al Comandamentului Suprem pentru toate forţele de uscat aliate, insinuând, totodată, că ai luat prea multe misiuni asupra dumitale. Am sentimentul că sub niciun cuvânt nu trebuie să faci vreo concesie. Nu plec de la premisa că ai fi avut în gând o astfel de concesie, vreau doar să fii sigur de poziţia dumitale. Faci o treabă excelentă, vezi-ţi de ea mai departe şi nu te sinchisi de nimeni".

În ziua de Anul Nou i-am răspuns:

„Să nu vă temeţi că aş reflecta la numirea unui locţiitor pentru forţele de uscat. După primirea telegramei dumneavoastră, am citit articolele din gazetele britanice la care vă referiţi. Un anumit grup de ziare şi corespondenţii acestora folosesc dificultăţile noastre actuale pentru a pleda în favoarea unei măsuri pe care au dorit-o dintotdeauna, dar care nu are nimic bun într-însa. În cazul de faţă, ofensiva germană nu s-a desfăşurat la marginea sectorului vreunui grup de armate, ci a lovit exact în centrul unui singur grup. Modificările de urgenţă survenite în structura comandamentelor – cu alte cuvinte numirea câte unui om care să răspundă de fiecare flanc – au fost determinate de evoluţia situaţiei: inamicul

pătrunsese atât de departe, încât Bradley nu mai putea comanda ambele flancuri, iar singurele rezerve disponibile pe flancul de nord erau britanice. În consecinţă, a trebuit să se instituie câte un control unic atât la nord, cât şi la sud".

Apărarea oraşului Bastogne nu numai că a fost o spectaculoasă faptă de arme, dar a avut şi o mare influenţă asupra rezultatului bătăliei. Localitatea se afla pe direcţia generală de înaintare a Armatei 5 blindate germane, care avea ordin – aşa cum am aflat ulterior – să lase în urma sa Bastogne dacă va fi apărat, trimiţându-şi avangărzile mai departe, spre vest, şi apoi spre nord, pentru a se alătura ofensivei principale.

La 17 decembrie, când cele două divizii ale Corpului 18 aeropurtat au fost preluate de Bradley şi trimise la Bastogne, nu bănuiam că în acea zonă se va desfăşura o bătălie, ci ştiam doar că oraşul era un excelent nod rutier. Trupele ajunse acolo puteau fi trimise ulterior oriunde găsea de cuviinţă comandantul local. La 18 decembrie, aceste trupe înaintau spre front, când situaţia a devenit atât de serioasă pe flancul de nord, încât generalul Bradley a schimbat spre stânga direcţia de marş a Diviziei 82, aflată în frunte. Divizia 101 şi-a continuat însă drumul spre destinaţia iniţială, Bastogne, de care a început să se apropie în noaptea de 18 decembrie. În acea noapte şi în ziua de 19, în timp ce germanii aveau de-a face cu detaşamente izolate din prima linie de apărare, divizia s-a pregătit de luptă pentru păstrarea oraşului. În dimineaţa de 19 decembrie, când am ţinut consfătuirea de la Verdun, nu ştiam dacă oraşul Bastogne fusese deja înconjurat, dar forţa şi direcţia de înaintare a trupelor germane în acea zonă dovedeau că încercuirea nu mai putea să întârzie.

În consecinţă, Divizia 101 s-a pregătit pentru o apărare circulară. Din acel moment şi până ce a fost înlocuită, ea s-a aflat sub permanenta presiune a germanilor, deşi diviziile lor blindate de asalt au depăşit

oraşul, pentru a participa la ofensiva în direcţia nord-vest.

Pe frontul de nord al acestei ofensive, situaţia a rămas critică timp de câteva zile. La 21 decembrie am retras rămăşiţele Diviziei 7 blindate şi detaşamentele ei de sprijin de pe poziţiile lor expuse de lângă St. Vith, unde rezistaseră, în ziua precedentă, la crâncenul asalt al unor forţe de o copleşitoare superioritate numerică. În zilele următoare, pe flancul de nord au continuat să se desfăşoare lupte desperate. De îndată ce a preluat comandamentul, Montgomery a început să organizeze o grupare americană în vederea unei ulterioare contraofensive pe acest flanc.

Misiunea a fost încredinţată Corpului 7 armată, sub comanda generalului Collins, dar, timp de câteva zile, pe măsură ce i se repartizau divizii, ele erau aruncate în luptă, pentru a pune stavilă înaintărilor inamice în punctele critice.

Ciocnirile au continuat să se desfăşoare la această scară până în ziua de 26 decembrie şi, conform tuturor datelor aflate în posesiunea noastră, germanii aveau să mai facă cel puţin încă o mare tentativă de a rupe liniile noastre din sectorul de nord.

În sud, Bradley îşi lansase ofensiva în dimineaţa de 22 decembrie, dar înaintarea s-a făcut foarte încet şi manevrele au fost dificile din cauza troienelor de zăpadă care acopereau şoselele şi câmpiile. Atacul iniţial a fost întreprins de Corpul 3, în compunerea căruia intrau Divizia 4 blindată şi diviziile 80 şi 26. Era genul de luptă pe care generalul Patton nu putea să-l sufere – o deplasare lentă şi trudnică, fără nicio posibilitate de rupere a liniilor inamice. În cursul acţiunii, Patton m-a chemat de câteva ori la telefon pentru a da glas dezamăgirii pe care i-o pricinuia imposibilitatea de a înainta mai repede; în cadrul consfătuirii de la Verdun din dimineaţa de 19 decembrie, el lăsase să se înţeleagă, ba chiar pronosticase că va intra în Bastogne din primul elan. I-am răspuns că, atâta vreme cât

va câştiga teren, mă voi declara pe deplin satisfăcut. Acum făcea exact ceea ce mă aşteptasem să facă şi, deşi ştiam că primele sale lovituri nu întâlniseră în cale decât diviziile de apărare ale Armatei 7 germane, condiţiile de teren şi de climă erau atât de vitrege, încât nu puteam conta pe o înaintare mai rapidă.

La 23 decembrie a intervenit unul dintre factorii favorabili nouă – o bruscă şi trecătoare îmbunătăţire a vremii în zonele înaintate, ceea ce a permis aviaţiei noastre să se arunce în luptă. Din clipa aceea, cu unele întreruperi datorate relelor condiţii atmosferice, colectivul nostru tactic sol-aer, călit în foc, a început să funcţioneze din nou, cu obişnuita-i eficacitate. Aviaţia aliată a bombardat puncte nevralgice din reţeaua de comunicaţii a germanilor, a atacat coloane mărşăluind pe şosele, a cercetat şi ne-a raportat toate mişcările semnificative de trupe ale inamicului. Prizonierii capturaţi ulterior se plângeau regulat şi cu multă vehemenţă de eşecul pe care-l înregistrase „Luftwaffe" şi de teroarea şi distrugerile pe care le provocau forţele aeriene aliate.

În cele din urmă, la 26 decembrie, Patton a reuşit să strecoare o coloană mică în Bastogne, care a trecut însă printr-un coridor atât de strâmt de pe flancul stâng, încât nu a realizat decât o legătură precară cu trupele asediate de acolo. De-abia după acea dată s-au desfăşurat luptele cu adevărat grele din jurul oraşului, la care au participat atât forţele din Bastogne, cât şi cele care le veneau în ajutor. Intenţionasem să mă duc la Montgomery în ziua de 23 decembrie, dar în spatele frontului deplasările pe calea aerului nu erau încă recomandabile, iar cele pe şosea se făceau greu şi fără siguranţă. Ar fi fost imprudent din partea mea să plec de la cartierul general într-o călătorie care putea să dureze câteva zile. Din fericire, transmisiunile radio şi telefonice cu feldmareşalul şi cu Bradley rămăseseră satisfăcătoare, aşa că am putut să mă menţin într-un contact strâns cu evoluţia situaţiei. Totuşi,

m-am hotărât să dau o fugă cu trenul, peste noapte, la Bruxelles, pentru a mă întâlni cu Montgomery, urmând să mă înapoiez imediat după încheierea consfătuirii. Dar garnitura pe care trebuia să o iau a fost bombardată de germani în noaptea de 26 decembrie şi o alta a fost încropită la iuţeală, permiţându-mi să plec în ziua de 27 decembrie.

Călătoria s-a complicat şi mai mult din cauza extraordinarelor temeri ale serviciului de securitate, care era convins că prin regiune circulau asasini trimişi de inamic cu misiunea de a ne ucide pe Montgomery, pe Bradley şi pe mine, poate şi pe alţii. Faptul m-a uimit, căci de câteva luni cutreieram Franţa în maşină, fără a beneficia de altă protecţie decât cea furnizată de o ordonanţă şi un aghiotant, care călătoreau de obicei în automobil cu mine. Vestea mi-a adus-o, la 20 decembrie, un foarte agitat colonel american, care era sigur că deţinea dovezi complete şi pozitive despre existenţa unui astfel de complot. El mi l-a descris în cele mai mici detalii şi concluziile sale au fost coroborate de alţi membri ai serviciului de securitate. Nu am luat în seamă teoria asasinatului, dar am acceptat să-mi mut domiciliul mai aproape de cartierul general. Până atunci locuisem la Saint Germain, într-o casă pe care înainte o ocupase von Rundstedt. Eram convins că inamicul avea prea multă nevoie de oameni pentru a-i lăsa să vagabondeze într-o zonă întinsă, în căutarea victimelor desemnate, printre care nicio persoană nu era de neînlocuit. M-a iritat insistenţa cu care serviciul de securitate îmi cerea să pun limite precise libertăţii mele de mişcare, dar am constatat că, dacă nu mă conformam în mod rezonabil acestei recomandări, singurul rezultat era că se foloseau şi mai mulţi oameni în cadrul măsurilor de pază.

În consecinţă, am promis că nu voi pleca de la cartierul general decât atunci când va fi necesar, cu condiţia ca detaşamentele de protecţie să fie reduse la

minimum, astfel încât soldaţii să fie trimişi pe front, în loc să se ţină scai după mine. Mi s-a făgăduit că perioada de vigilenţă va lua sfârşit la 23 decembrie. La 27 decembrie însă, când am plecat la Bruxelles, m-am trezit cu gara forfotind de membri ai poliţiei militare şi de santinele înarmate. I-am luat la rost pe ofiţerii din serviciul de securitate pentru modul cum foloseau oamenii, dar ei m-au asigurat că nu aduseseră în gară decât pe cei care erau în mod normal de gardă prin împrejurimi. După plecarea trenului însă ani descoperit că mă însoţea o grupă de soldaţi; la fiecare oprire – şi opririle surveneau frecvent, din cauza dificultăţilor pricinuite de gheaţă şi de troienele de zăpadă –, aceşti ostaşi săreau din tren şi luau poziţie de alarmă, pentru a ne proteja.

Am arătat ofiţerului inferior care comanda grupa că ar fi fost o adevărată minune ca vreun ambiţios asasin german să poată stabili dinainte că va da peste victima sa în perspectivă într-un vagon al unui anume tren, la un anume moment, într-un anume colţişor din Europa. I-am ordonat să nu-şi mai dea jos oamenii, pentru a nu-i mai expune la gerul aspru de afară. Ofiţerul s-a declarat de acord în principiu, dar într-atât îl impresionase stricteţea ordinelor primite, încât mă îndoiesc că am reuşit să scutesc vreunul dintre soldaţi de inutila şi neserioasa activitate pe care trebuia să o depună[106].

Abia pe la amiaza zilei de 28 decembrie am luat contact cu Montgomery. Şoselele fiind impracticabile, transportul auto devenise imposibil şi trenul nostru a trebuit să meargă pe o linie secundară, lungă şi ocolită, până la Hasselt, unde m-am întâlnit cu Montgomery. El mi-a dat amănunte cu privire la recentele lovituri germane

106 Documente din arhivele naziste, ieşite la iveală după apariţia Cruciadei in Europa, au dovedit că măsurile de precauţie pe care le ironizează Eisenhower erau pe deplin întemeiate : asasinarea înalţilor comandanţi aliaţi se înscria printre principalele obiective ale unei ample operaţii hitleriste de diversiune, pusă sub comanda faimosului maior SS Otto Skorzeny. — Nota trad.

împotriva aliniamentului nostru de nord, mi-a arătat poziţia rezervei sale generale şi mi-a declarat că începuse din nou să regrupeze corpul de armată al lui Collins, cu care voia să înceapă ofensiva aliată de pe flancul de nord, având ca direcţie generală oraşul Houffalize.

La acea dată nu dispuneam de informaţii care să indice categoric intenţia inamicului de a pune capăt ofensivei sale din nord. Bizuindu-se pe informaţiile aflate în posesiunea sa – informaţii corecte în momentul primirii lor –, Montgomery era sigur că germanii aveau de gând să mai declanşeze cel puţin încă o ofensivă de mare anvergură împotriva flancului nostru de nord. Neîndoindu-se că o va respinge, el voia ca rezerva să fie gata de a porni în urmărirea germanilor în retragere. Bineînţeles, planul prevedea să se profite de cele mai bune condiţii pentru iniţierea marii contralovituri, singura dificultate fiind că fixarea datei ei depindea de acţiunea inamicului. Am discutat cu Montgomery posibilitatea ca naziştii să nu mai atace din nou în nord, dar, după părerea lui, perspectiva unei lovituri era practic o certitudine. Dacă, totuşi, inamicul nu-şi va relua asaltul, mi-a spus că va folosi răgazul pentru a-şi reorganiza trupele, a le dota din nou cu tehnică de luptă şi a le împrospăta. Deocamdată, prima lui misiune era de a se asigura de integritatea liniilor noastre din nord. Germanii se aflau încă departe de orice regiune în care ne-ar fi putut provoca daune grave şi nu aveam nimic de care să ne temem, în afara unei rupturi efective, realizată de trupe inamice proaspete aduse pe acest front.

Am căzut de acord că cel mai bun lucru în actuala situaţie era să întărim frontul, să reorganizăm unităţile şi să ne pregătim pe deplin pentru declanşarea unei puternice contralovituri, între timp fiind oricând gata să respingem orice atac german. Am convenit, de asemenea, că, dacă inamicul nu va lansa niciun astfel de atac, Montgomery să-şi înceapă contraofensiva în ziua de 3

ianuarie 1945.

Până la urmă, nu a mai avut loc nicio acţiune a germanilor, din cauza unei modificări în planurile lor, ducând la concentrarea de trupe în zona Bastogne. Trupele aliate de pe flancul de nord au folosit răgazul în avantajul lor şi în dimineaţa de 3 ianuarie au trecut la ofensivă, potrivit planului adoptat la 28 decembrie.

La 29 decembrie m-am înapoiat la cartierul meu general. Cei din serviciul de securitate începuseră, în sfârşit, să admită că exageraseră în teama lor de asasinatele proiectate. Deşi continuau să mă înconjure cu măsuri de pază mai severe decât cele utilizate înainte de declanşarea ofensivei, acum puteam măcar să plec de la cartierul general fără a fi însoţit de un întreg pluton de poliţie militară, îmbarcat în jeepuri şi maşini de cercetare.

La 26 decembrie, Patton stabilise un firav contact cu trupele din Bastogne, pe când la nord tocmai respinsesem un foarte violent atac al germanilor, care s-a dovedit a fi ultima lor acţiune majoră pe acest flanc. Între timp, forţele aliate din Bastogne stăteau ca un ghimpe puternic în coasta înaltului Comandament German. Atâta vreme cât oraşul se afla în mâinile noastre, coridorul inamic spre vest se reducea la o trecătoare îngustă, mărginită la sud de Bastogne şi la nord de Stavelot. De-a lungul ei, în direcţia est-vest se găsea o singură şosea demnă de acest nume. La 26 decembrie, inamicul a început să concentreze forţe puternice pentru o ofensivă împotriva regiunii Bastogne, transferând acolo trupe de pe frontul de nord şi aducând altele din zona interioară.

Între timp însă adusesem şi noi Divizia 11 blindată şi dislocasem pe continent Divizia 17 aeropurtată din Anglia. Cele două unităţi împreună cu Divizia 87 au ocupat poziţii în apropiere de Meusa, aşteptând să ne hotărâm unde urmau să fie folosite în modul cel mai eficient. Ţinând seama de necurmatele lovituri ale germanilor pe flancul de nord între 20 şi 26 decembrie, se părea că noile noastre

formaţii ar fi dat cel mai bun randament pe acest flanc. Dar în ziua de 27 decembrie a devenit evident că inamicul îşi îndrepta lovitura principală împotriva oraşului Bastogne, aşa că la 28 decembrie am pus cele trei unităţi la dispoziţia lui Bradley. Diviziile 11 şi 87 au fost trimise în sprijinul flancului stâng al lui Patton, imediat la vest de Bastogne, dar drumurile îngheţate şi întroienite ridicau asemenea dificultăţi, încât noile trupe nu prea au realizat mare lucru. La sfârşitul lunii, Corpul 8 armată al lui Middleton s-a refăcut şi a reintrat în luptă, participând la ofensiva spre nord, în direcţia Bastogne. La rândul său, inamicul nu a încetat să asalteze această regiune dinspre nord, până în noaptea de 3 ianuarie.

În cursul luptelor din decembrie nu am întrerupt nicio clipă elaborarea de planuri pentru reluarea ofensivei generale. La 31 decembrie am trimis lui Montgomery şi lui Bradley un plan în linii mari al operaţiilor noastre până la Rin, pe tot frontul de la Bonn spre nord.

Spre sfârşitul bătăliei Ardenilor, germanii au început să lanseze atacuri de diversiune în Alsacia. Efectivele angajate în luptă nu erau mari, dar situaţia trebuia urmărită cu atenţie, deoarece descompletasem liniile noastre din acea regiune. I-am ordonat lui Devers să nu permită, sub niciun motiv, izolarea şi încercuirea vreuneia dintre unităţile sale mai mari.

Securitatea Strasbourgului continua să-i preocupe pe francezi. La 3 ianuarie, de Gaulle a sosit la cartierul meu general. I-am prezentat situaţia şi el s-a declarat de acord că planul meu de a salva trupele din acea regiune era justificat din punct de vedere militar. De Gaulle a insistat însă asupra faptului că, încă de pe timpul războiului din 1870, Strasbourgul devenise un simbol pentru poporul francez. După părerea lui, o pierdere, chiar temporară, a oraşului va duce la o totală demoralizare a Franţei poate chiar la o revoltă făţişă. Tratând problema cu o deosebită seriozitate, de Gaulle mi-a spus că, în caz extrem, ar

prefera să apere Strasbourgul cu toate forţele franceze, luându-şi până şi riscul de a le pierde cu desăvârşire, decât să cedeze oraşul fără luptă. El mi-a adus o scrisoare în care declara că se va vedea nevoit să acţioneze în mod independent dacă nu voi ordona apărarea până la capăt a Strasbourgului. I-am atras atenţia că trupele sale nu vor căpăta muniţie, materiale şi alimente dacă nu vor asculta de ordinele mele şi am subliniat că o asemenea situaţie nu s-ar fi ivit dacă francezii ar fi lichidat punga de la Colmar.

La prima vedere, argumentele lui de Gaulle păreau să pornească de la considerente politice întemeiate mai curând pe sentimente decât pe logică şi pe bun-simţ. Totuşi, pentru mine, problema îmbrăca un aspect militar, din cauza repercusiunilor posibile asupra căilor noastre de comunicaţie şi de asigurare materială, care străbăteau Franţa de la un capăt la celălalt, din două direcţii. Dacă pe traseul lor s-ar fi ivit nelinişte, tulburări sau răscoale, consecinţa pentru noi ar fi fost înfrângerea pe front. În plus, întâlnirea mea cu de Gaulle avea loc după ce criza din Ardeni fusese complet rezolvată. Acum trecusem la ofensivă în interiorul intrândului, şi nu pentru a preveni un dezastru, ci pentru a da un caracter şi mai decisiv victoriei noastre voiam să trimit în sectorul lui Bradley toate trupele de care mă puteam dispensa în alte părţi ale frontului. Din aceste motive, am hotărât să modific ordinele date lui Devers. I-am spus generalului de Gaulle că voi trimite instrucţiuni comandantului Grupului de armate 6 să se retragă numai din ieşind-urile de la flancul de nord al aliniamentului său şi să ia măsuri, în centru, pentru a păstra ferm Strasbourgul. De asemenea, am promis că nu voi mai scoate trupe din compunerea acestui grup de armată. Aceste modificări au produs o mare satisfacţie lui de Gaulle, care a plecat bine dispus, declarând că avea o încredere fără margini în competenţa mea militară.

Din întâmplare, la cartierul meu general se afla toi

atunci Winston Churchill, care venise într-o vizită. El a asistat la convorbirea noastră fără să rostească un cuvânt, dar, după plecarea lui de Gaulle, a observat pe un ton calm:

— Ai făcut lucrul cel mai înţelept şi mai nimerit.

În cursul luptelor care au urmat, „Luftwaffe" a încercat să opereze mai intens ca oricând de la începutul campaniei. La 1 ianuarie, aviaţia germană a lansat împotriva noastră cel mai violent atac din ultimele luni, principalele sale obiective fiind aerodromurile aliate, îndeosebi cele din apropierea intrândului şi de la nord de el. În acea zi, inamicul ne-a distrus numeroase avioane, în majoritatea lor la sol. Reacţia propriilor noastre avioane de vânătoare a fost promptă şi, deşi am suferit pierderi severe şi, în parte, inutile, naziştii au plătit succesul lor cu o jumătate din forţele cu care atacaseră.

Peste două zile, la 3 ianuarie, Armata 1 americană, având în avangardă Corpul 7, a dezlănţuit ofensiva pe flancul de nord şi orice pericol al marii pătrunderi germane a dispărut. Începând din acea clipă nu s-a mai pus decât o singură întrebare: vom reuşi noi oare să înaintăm suficient prin lucrările de apărare ale inamicului şi prin nămeţii Ardenilor pentru a captura sau lichida o parte însemnată a forţelor sale?

Ofensiva noastră a continuat de pe ambele flancuri în direcţia Houffalize, unde cele două armate au făcut joncţiunea la 16 ianuarie. Înaintarea se desfăşurase însă atât de încet şi inamicul rezistase cu atâta înverşunare, încât majoritatea trupelor germane, situate la vest de inelul care se închidea, reuşiseră să se replieze. După întâlnirea la Houffalize, ambele armate au atacat în direcţia generală est, pentru a-i respinge pe nazişti dincolo de aliniamentul lor iniţial. Armata 1 a reintrat acum sub comanda generalului Bradley. Am repartizat temporar Armata 9 a S.U.A., de pe flancul stâng al forţelor americane, Grupului de armate 21, pe baza unui plan pe

care îl elaboram pentru forţarea cursului Roerului şi pentru o operaţie convergentă în sectorul de nord, menită să împiedice inamicul să treacă Rinul. Speram să lansez asaltul în jur de 8 – 10 februarie şi, dat fiind că forţele lui Montgomery ocupau încă un dispozitiv mai puţin avansat, în vecinătatea Anversului, singura cale prin care puteam oferi cele două armate necesare operaţiei era de a utiliza Armata 9 americană.

„Bătălia Ardenilor" s-a soldat cu pierderi considerabile de ambele părţi. Comandanţii din primul eşalon operativ au estimat că, în luna care se încheiase la 16 ianuarie, inamicul înregistrase 120.000 de oameni scoşi din luptă. Ţinând seama că, după război, comandanţii germani au recunoscut că totalul pierderilor lor se ridicase la aproximativ 90.000, rezultă că evaluările noastre fuseseră destul de precise. În afara pierderilor de personal, inamicul înregistrase un mare număr de tancuri, tunuri de asalt, avioane şi vehicule de transport distruse sau avariate. Pe atunci, calculele noastre arătau că totalul lor atingea 600 de tancuri şi tunuri de asalt, 1 600 de avioane şi 6.000 de alte Vehicule. În „bătălia Ardenilor", trupele noastre de uscat au utilizat pentru prima oară în luptă noul „focos de proximitate", o invenţie care a făcut să crească enorm eficacitatea artileriei aliate.

Pierderile noastre erau şi ele ridicate, cel mai mult având de suferit Divizia 106 infanterie. Ocupând poziţii expuse, ea nu numai că a fost angajată de la început în luptă, dar mulţi dintre oamenii săi au fost izolaţi şi capturaţi. Divizia 28 s-a aflat, de asemenea, în situaţii dificile, iar Divizia 7 blindată a înregistrat pierderi serioase ca urmare a bravurii sale în apărarea oraşului St. Vith. Conform calculelor noastre, pierderile aliate ajungeau la un total de 77.000 de oameni, dintre care aproximativ 8.000 morţi, 48.000 răniţi şi 21.000 prizonieri sau dispăruţi. Pierdusem, de asemenea, 733 de tancuri şi mijloace antitanc.

Ofensiva proiectată pe 8 – 10 februarie avea să fie doar prima dintr-o serie de lovituri prin intermediul cărora intenţionam să desăvârşim lichidarea trupelor germane aflate la vest de Rin. Voiam să trec la ofensiva generală cât mai curând cu putinţă, deoarece eram convins că inamicul îşi aruncase în „bătălia intrândului" toate rezervele care îi mai rămăseseră. De acum înainte contam pe o rezistenţă mult mai slabă, din cauza pierderilor suferite de germani, ca şi din cauza profundei demoralizări care eram convins că va cuprinde trupele lor. În plus – şi faptul era foarte important – ruşii declanşaseră la 12 ianuarie puternica, şi îndelung aşteptata lor ofensivă de iarnă[107]. Încă de pe

107 "Aşteptarea" nu fusese deloc îndelungată. Iată ce ne spune, în această privinţă, mareşalul G. K. Jukov ("Amintiri şi reflecţii", Editura militară, 1970, pp. 809-810), relatându-ne una din întâlnirile sale postbelice cu Eisenhower:"Mă interesa mult contraofensiva germană din Ardeni, de la sfârşitul anului 1944, şi acţiunile defensive ale trupelor aliate în acest raion. Trebuie spus că Eisenhower şi însoţitorii săi nu au manifestat prea multă dorinţă de a se angaja în discuţii pe această temă. Din zgârcitele lor relatări rezulta totuşi că lovitura executată de trupele germane în Ardeni a constituit o surpriză pentru statul major al înaltului comandament aliat şi pentru comandamentul Grupului 12 de armate al generalului Bradley. Înaltul comandament aliat a avut mari temeri cu privire la acţiunile pe care le va întreprinde inamicul în continuare în Ardeni Temerile acestea erau împărtăşite întru totul de Churchill, care la 6 ianuarie 1945 i-a adresat o scrisoare personală lui Stalin. El îl informă că în Apus se desfăşoară lupte foarte grele şi că situaţia aliaţilor a devenit alarmantă, ca urmare a pierderii iniţiativei.. Acordând o mare importanţă reacţiei rapide a Uniunii Sovietice la această comunicare, Churchill şi Eisenhower au trimis această scrisoare la Moscova prin mareşalul principal al aviaţiei, Tedder. În cazul în care, aşa cum sperau Churchill şi Eisenhower, guvernul sovietic era de acord ca trupele sovietice să treacă cât mai repede la ofensivă, Hitler ar fi fost nevoit să-şi îndepărteze trupele de şoc de pe frontul occidental şi să le transfere în est. După cum se ştie, credincios obligaţiilor sale de aliat, guvernul sovietic a declanşat după numai o săptămână o ofensivă grandioasă pe tot frontul, care a zdruncinat din temelii apărarea trupelor germane pe toate direcţiile strategice şi le-a obligat să se retragă, suferind pierderi colosale, pe Oder, Neisse, Moravskâ Ostrava, să cedeze Viena şi partea de sud-est a Austriei. Referindu-se la această ofensivă, Eisenhower a spus:

acum, rapoartele arătau că sovieticii înaintau repede şi era evident că, cu cât vom ataca mai prompt, cu atât vom fi mai siguri că inamicul nu se va putea organiza din nou pe frontul de vest în tentativa de a evita înfrângerea.

Capitolul al XIX-lea
Trecerea Rinului

În tot cursul „bătăliei intrândului”, noi am continuat să întocmim planuri pentru ultimele lovituri ofensive, pe care, odată declanşate, intenţionam să le continuăm fără încetare până la zdrobirea Germaniei. Planul operativ prevedea trei faze generale, începând cu o serie de acţiuni pe întregul front menite să distrugă unităţile germane de la vest de Rin. Stadiul următor consta din forţarea acestui fluviu şi cucerirea unor importante capete de pod. În sfârşit, ne rămâneau de efectuat ultimele înaintări, care eram siguri că ne vor duce până în inima Germaniei, unde vom anihila ceea ce-i mai rămânea acesteia ca posibilitate de rezistenţă.

Ştiam că, în cursul acestei ultime înaintări, vom întâlni pe undeva unităţi ale Armatei Roşii venind dinspre est, aşa că acum devenise important să realizăm o coordonare mai strânsă cu activitatea sovieticilor. În campaniile precedente, Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore ne ţinuse la curent cu intenţiile generale ale trupelor sovietice, ceea ce era suficient pentru coordonarea dintre cele două forţe de la extremităţile Europei atâta vreme cât zonele lor de operaţii erau

---

— Pentru noi a fost o ofensivă mult aşteptată. Am răsuflat uşuraţi mai ales după ce am primit comunicarea că ofensiva se dezvoltă cu mult succes. Eram siguri că acum nemţii nu-şi vor mai putea întări frontul occidental. Din păcate, după declanşarea «războiului rece», şi mai ales după ce generalii germani rămaşi teferi au început să inunde piaţa cu memoriile lor, aprecierile obiective de acest gen, făcute în perioada imediat postbelică, au fost în mod evident deformate. Propagandiştii peste măsură de zeloşi din tabăra antisoviet.ică ajung chiar pînă acolo încât să afirme că nu Armata Sovietică i-a ajutat pe americani în bătăliile lor din Ardeni, ci americanii mai că au salvat Armata Sovietică”. - *Nota trad.*

despărţite prin distanţe mari. Acum însă sosise momentul să facem schimb de informaţii cu privire la obiectivele şi încadrarea în timp a acţiunilor prevăzute în planuri.

Cu aprobarea Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore, am trimis, la începutul lunii ianuarie 1945, pe mareşalul aerului Tedder la Moscova pentru a realiza acordurile necesare acestei coordonări. Îl însoţeau generalul-maior Harold R. Bull şi generalul de brigadă T.J. Betts, doi ofiţeri capabili din statul-major SHAEF. Îl autorizasem pe Tedder să furnizeze autorităţilor militare sovietice toate datele referitoare la planurile noastre pentru sfârşitul iernii şi primăvară, urmând ca el să obţină informaţii similare privind proiectele ruşilor.

Aflasem deja că sovieticii aveau intenţia să lanseze curând o ofensivă spre vest, de pe poziţiile din jurul Varşoviei, pe Vistula. Ştiam că ei efectuaseră concentrări în acest scop încă de la 1 ianuarie, dar că, din cauza condiţiilor de teren şi, îndeosebi, din cauza perdelelor dese de ceaţă şi nori, care împiedicau activitatea aeriană, îşi amânaseră lovitura în aşteptarea unei îmbunătăţiri a vremii. Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore ne-a adus însă la cunoştinţă că, chiar în eventualitatea că nu va surveni o ameliorare a condiţiilor, sovieticii vor declanşa ofensiva nu mai târziu de 15 ianuarie. Ea a început la 12 ianuarie, obţinând succese remarcabile.

Mareşalul aerului Tedder şi însoţitorii săi au sosit la Moscova imediat după angajarea acestei operaţii. Generalissimul Stalin şi autorităţile militare sovietice i-au primit cu cea mai deplină cordialitate şi cele două părţi au făcut un schimb complet şi amănunţit de informaţii în legătură cu planurile de viitor. Generalissimul a comunicat trimişilor noştri că, chiar dacă ofensivele în curs nu vor reuşi să-şi atingă obiectivele stabilite, ruşii vor continua să efectueze o serie de operaţii care, în cel mai rău caz, îi vor împiedica măcar pe nazişti să retragă forţe de pe frontul de est pentru a-şi întări dispozitivul din vest.

Un alt rezultat al acestui prim efort de coordonare s-a materializat în autorizaţia pe care mi-a acordat-o Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore de a comunica direct cu Moscova în probleme de natură exclusiv militară. Într-o fază ulterioară a campaniei, Churchill a contestat cu energie interpretarea dată de mine acestei autorizaţii, dificultatea decurgând din străvechiul adevăr că activităţile politice şi militare nu se pot separa niciodată cu totul.

În războiul modern, necesitatea coordonării între două forţe aliate care înaintează spre un centru comun este cu mult mai acută decât în zilele când lupta, exclusiv terestră, se mărginea la o fâşie îngustă de teritoriu, delimitată de raza de tragere a armelor de infanterie şi a tunurilor de campanie. Astăzi, avioanele de vânătoare-bombardament, care sprijină o armată în ofensivă, trec mereu dincolo de liniile inamicului, ajungând uneori până la sute de mile în spatele frontului său, cu scopul de a găsi şi distruge diferite cartiere generale, depozite şi poduri, precum şi de a ataca unităţile de rezervă. Cu mult înainte ca cele două forţe aliate să stabilească ele înseşi contactul se ridică delicata problemă a coordonării, pentru a preveni accidente şi neînţelegeri cu urmări grave între armate care luptă pentru aceeaşi cauză, dar la distanţă una de cealaltă.

Pe câmpul de luptă nu este niciodată uşor să deosebeşti prietenul de duşman. În războiul de secesiune american, unde una din tabere avea uniforme albastre şi cealaltă cenuşii, nu o dată s-au produs ciocniri violente între unităţi ale aceleiaşi armate. În războiul de astăzi, când toate uniformele sunt concepute în ideea de a se contopi cu peisajul, când nu se mai întâlnesc niciodată formaţiile de masă ale secolului al XIX-lea şi când viteza avioanelor şi a vehiculelor nu mai lasă observatorilor decât o clipă fugară înainte de a indica acţiuni hotărâtoare, problema devine greu de soluţionat. Aceste aspecte cereau o atenţie din ce în ce mai trează, pe măsură ce înaintarea

noastră continua. Dar în ianuarie 1945 aveam, în primul rând, nevoie să cunoaştem data şi direcţia viitoarei ofensive sovietice şi să punem bazele unei cooperări ulterioare pe câmpul de luptă.

La începutul anului 1945, consecinţele campaniei noastre aeriene deveneau catastrofale pentru economia germană. Marile noastre câştiguri de teren reuşiseră să deregleze sistemul de alarmă şi apărare antiaeriană al inamicului şi să aducă în mâinile noastre numeroase centre – mai ales porturile Europei occidentale folosite drept baze de submarine – care abătuseră până atunci multe dintre escadrilele noastre de la obiectivele situate în inima Germaniei. Bombardierele strategice aliate beneficiau acum de un alt avantaj – o mai bună protecţie din partea avioanelor de vânătoare care le însoţeau. Formaţii de vânătoare au putut staţiona pe aerodromuri înaintate din apropierea Rinului, aşa că, în ciuda razei lor relativ mici de acţiune, au fost în stare să opereze deasupra mai oricărui obiectiv de pe teritoriul Axei.

Forţele noastre aeriene înregistraseră între timp un remarcabil succes în distrugerea rezervelor de petrol ale Germaniei. De luni de zile, resursele de carburanţi ale inamicului formau unul dintre principalele obiective ale bombardamentelor strategice şi, pe măsură ce se cumulau efectele ofensivei, se agrava şi criza permanentă de care sufereau transporturile şi efortul de război nazist, în toate stadiile sale. Această criză avea o considerabilă influenţă asupra luptelor terestre, căci germanilor le venea din ce în ce mai greu să transfere trupe de rezervă şi materiale de pe un front pe altul, iar unităţile lor din toate sectoarele se loveau permanent de lipsa de carburanţi pentru vehicule. Efectele erau resimţite şi de „Luftwaffe”, unde aceleaşi deficienţe au dus la o scurtare marcată a perioadei de instruire a noilor piloţi.

În cursul lungilor lupte de iarnă, serviciile noastre de informaţii au început să ne aducă veşti îngrijorătoare

despre marile progrese realizate de germani în construirea avioanelor cu reacţie. După părerea comandanţilor forţelor noastre aeriene, dacă izbutea să trimită în văzduh asemenea avioane într-un număr masiv, inamicul va începe în scurt timp să provoace pierderi insuportabile bombardierelor aliate care operau deasupra Germaniei, în Statele Unite şi Marea Britanie, punerea la punct a tehnicii de zbor cu reacţie făcea, de asemenea, paşi înainte, dar nu ajunsesem suficient de departe pentru a conta pe escadrile formate din astfel de avioane în campania de primăvară.

Singura soluţie posibilă pentru noi era de a ne strădui ca, prin intermediul bombardamentelor, să întârziem producţia germană a noii arme. Echipajele noastre ştiau că avioanele cu reacţie au nevoie de piste deosebit de lungi, aşa că, ori de câte ori dădeau peste un aerodrom german cu o asemenea pistă, îl supuneau unor bombardamente intermitente, dar repetate. În plus, formaţiile aliate cercetau cu atenţie fiecare zonă în care presupuneam că se construiau noile aparate. Aceasta a însemnat o oarecare deviere de la misiunea de a distruge rezervele de petrol germane, dar în ianuarie 1945 efectivele şi randamentul forţelor noastre aeriene ajunseseră la un nivel atât de ridicat, încât ne-am putut permite o astfel de abatere fără a afecta pe plan material obiectivul principal. Bombardamentele întreprinse de noi împotriva uzinelor unde se fabricau avioane cu reacţie au dat rezultate cel puţin parţiale, deoarece germanii nu au reuşit niciodată să le folosească în număr suficient pentru a provoca daune materiale.

Serviciile de informaţii aliate strângeau date referitoare la toate aceste probleme, prezentându-mi zilnic calculele în concluziile lor. Ele scoteau în relief dificultăţile crescânde ale maşinii de război inamice şi coroborau părerea mea şi a colaboratorilor mei că încă o campanie de anvergură, purtată cu energie, pe un front larg, va da lovitura de moarte Germaniei hitleriste.

Planul meu s-a lovit însă de o puternică şi – pentru mine – surprinzătoare împotrivire din partea unora dintre autorităţile militare superioare ale Angliei.

Raporturile pe care le întreţinea Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore din S.U.A. cu comandanţii de pe câmpul de luptă difereau sensibil de cele existente între treptele ierarhice corespunzătoare ale Marii Britanii. Doctrina americană a preconizat dintotdeauna să i se dea comandantului unui teatru de război o misiune, să i se pună la dispoziţie un anumit număr de trupe şi apoi să se intervină cât mai puţin în modul cum îşi îndeplineşte planurile. Teza este, mai întâi, că omul de la faţa locului cunoaşte mai bine situaţia tactică decât cineva aflat la câteva mii de mile depărtare de front şi în al doilea rând că, dacă rezultatele obţinute de comandant devin nesatisfăcătoare, procedeul cel mai indicat nu este de a-l sfătui, admonesta sau hărţui, ci de a-l înlocui cu alt comandant.

Dimpotrivă, şefii de stat-major de la Londra au păstrat, de-a lungul întregului război, cel mai strâns contact cu comandanţii din subordinea lor, insistând să fie permanent ţinuţi la curent cu detalii despre efective, planuri şi situaţii. Poate că acest obicei se întemeia pe considerente judicioase, pe care le ignoram. Pe mine însă, crescut în tradiţia forţelor armate americane, mă şoca ori de câte ori constatam că şefii de stat-major britanici puneau regulat comandanţilor lor de pe front întrebări în legătură cu planurile tactice. De exemplu, un comandant britanic trebuia să trimită Londrei un raport zilnic, cuprinzând toate datele mărunte care în cadrul forţelor SUA. nu ar fi ajuns decât în mod excepţional mai sus de statul-major local al unei armate.

În cel de-al doilea război mondial am practicat sistemul de a expedia Washingtonului şi Londrei scurte rapoarte zilnice asupra situaţiei, denumite *Cositintreps (Combined situation and intelligence reports* – rapoarte

mixte asupra situaţiei şi a datelor obţinute de serviciile de informaţii).

În ianuarie 1945, când am terminat de redactat planul final, prietenul meu feldmareşalul Brooke mi-a prezentat – în mod neoficial, dar cu multă gravitate – obiecţii serioase împotriva a ceea ce denumea „dispersarea planificată" a forţelor noastre. El susţinea că nu vom dispune niciodată de suficiente efective pentru a declanşa mai mult decât o singură ofensivă de mare amploare peste Rin. În consecinţă, spunea Brooke, pentru a ne asigura efectivele necesare unei astfel de ofensive, trebuia, potrivit situaţiei de atunci, să trecem la apărare în toate celelalte sectoare ale frontului.

În purtarea unui război, dispersarea forţelor constituie una dintre cele mai mari crime, dar, aşa cum se întâmplă cu toate celelalte generalităţi, aplicarea corespunzătoare a adevărului este cu mult mai importantă decât simpla cunoaştere a existenţei sale.

În situaţia în care ne găseam în ianuarie, germanii beneficiau de uriaşul avantaj al lucrărilor de apărare din linia Siegfried, începând cu bazinul Saarului şi în zona situată la nord de acesta. Îngăduindu-le să se adăpostească în complicatul sistem de fortificaţii, le dădeam posibilităţi sporite de a apăra, cu forţe relativ slabe, porţiuni întinse din lungul lor aliniament şi de a se concentra în puncte alese cu grijă, pentru a declanşa acţiuni de hărţuire. Aceasta însemna că o bună parte din forţele aliate ar fi rămas imobilizate în apărare, singurul sector în ofensivă fiind cel de la nord de bazinul Ruhrului. În această unică zonă de înaintare însă nu puteam asigura material mai mult de 35 de divizii.

În schimb, dacă mai întâi lichidam trupele germane de la vest de Rin printr-o succesiune de operaţii masive şi concentrate, dobândeam, pe toată lungimea marelui front, o linie de apărare la fel de greu de rupt ca şi cea a inamicului. Am calculat că, dacă ocupam malul de vest al

Rinului, puteam trimite 75 de divizii întărite împotriva naziştilor, în cadrul unor mari ofensive convergente, pe când, dacă le permiteam să rămână în lucrările liniei Siegfried, la sud de Ruhr, trebuia să ne limităm, aşa cum am văzut, la o singură ofensivă, întreprinsă cu aproximativ 35 de divizii.

Un al doilea avantaj al planului nostru îl reprezenta diminuarea forţelor germane cu care aveam să ne ciocnim mai târziu, la punctele de forţare a trecerii Rinului, în plus, efectul unei ofensive convergente sporeşte atunci când o susţine o aviaţie de proporţiile celei pe care o aveam în Europa în primele luni ale anului 1945. Cu ajutorul ei puteam împiedica inamicul să-şi deplaseze trupele încoace şi încolo, după bunul lui plac, împotriva uneia sau alteia dintre coloanele noastre în ofensivă. Aveam, de asemenea, posibilitatea de a utiliza, în orice clipă, întreaga noastră forţă aeriană, pentru a ne sprijini înaintarea în orice sector doream.

Am explicat pe larg feldmareşalului Brooke că, departe de a dispersa efortul, îmi duceam campania în aşa fel încât, atunci când vom fi gata să ne angajăm de cealaltă parte a Rinului în ofensiva finală pe teritoriul Germaniei, să putem lovi cu o forţă închegată şi gigantică, pentru a provoca rapida prăbuşire a inamicului. Atingând cursul Rinului pe toată lungimea sa, beneficiam de avantajul hotărâtor de a spori considerabil proporţia de trupe aliate capabile de a fi utilizate în scopuri ofensive.

Brooke nu s-a lăsat convins pe deplin. Dând de înţeles că planurile mele fuseseră întocmite pe considerente naţionaliste, el mi-a spus:

— Tare aş vrea ca Grupul de armate 12 să ocupe dispozitivul la nord de Ruhr, iar forţele britanice să se afle la centru.

— Nu ţin câtuşi de puţin să trimit la moarte pe americani, aruncându-i în vârtejul luptei, aşa cum nu ţin să văd că britanicii suferă grosul pierderilor. Am întărit

grupul de armate al lui Montgomery cu o armată americană completă, deoarece este singurul mijloc de a concentra la nord de Ruhr efectivele pe care le consider indispensabile unei prompte execuţii a planurilor mele. Nu am conceput niciun plan în funcţie de un anume individ sau o anume ţară cărora să le revină gloria, căci trebuie să vă spun că nu există glorie dobândită în luptă care să merite sângele vărsat pentru ea.

Feldmareşalul Brooke şi-a exprimat speranţa că evenimentele se vor desfăşura în conformitate cu previziunile mele, dar se îndoia, pare-se, de capacitatea aliaţilor de a distruge, printr-o serie de lovituri zdrobitoare, trupele germane situate între noi şi Rin.

În aceeaşi perioadă mi s-a sugerat din nou să numesc un „comandant-şef al trupelor de uscat", care să opereze în subordinea directă a SHAEF. Am respins propunerea, aşa cum o respinsesem şi mai înainte. Eram convins că elaborasem cele mai bune planuri cu putinţă pentru a desăvârşi înfrângerea Germaniei. În afară de sentimentul că reorganizarea propusă era inutilă şi nefuncţională, eram hotărât să evit orice imixtiune în precisa şi rapida îndeplinire a acestor planuri.

La începutul lunii ianuarie am aflat că preşedintele Roosevelt, primul ministru Churchill şi consilierii lor urmau să aibă o nouă conferinţă cu generalissimul Stalin, de data aceasta la Ialta. Am organizat o întâlnire secretă la Marsilia cu generalul Marshall, care venise în Europa separat de restul grupului american. La 25 ianuarie am avut cu el o lungă convorbire pe marginea situaţiei, aşa cum o vedeam atunci.

Generalului Marshall îi parveniseră, la Washington; ecouri ale nemulţumirilor exprimate de şefii de stat-major britanici la adresa planurilor noastre, aşa cum auzise şi despre propunerea de a se institui un comandament unic al trupelor de uscat. I-am explicat cum stăteau lucrurile şi i-am prezentat, în linii mari, în ce constau exact măsurile

prevăzute pentru zdrobirea Germaniei. El s-a declarat cu totul de acord.

Pe vremea aceea însă, în planurile noastre se strecurase un calcul eronat, datorat unor defectuoase informaţii tehnice. După ce efectuaseră numeroase studii asupra fluviului Rin, bazându-se pe statistici care acopereau o îndelungată perioadă, geniştii îmi raportaseră că, după toate probabilităţile, acest curs de apă nu putea fi forţat cu succes mai devreme de data aproximativă de 1 mai. Această opinie era exprimată atât de categoric, încât, în sinea mea, mă resemnasem cu inevitabila întârziere şi nu intenţionam să iniţiez până atunci principalele asalturi împotriva fluviului. Bineînţeles, acest lucru nu a afectat deloc nicio prevedere a planului cu termen de îndeplinire înainte de forţarea Rinului. Mai târziu, avizele tehnice în această privinţă s-au modificat radical şi am descoperit că încă cu mult înainte de 1 mai aveam posibilitatea să forţăm trecerea fluviului, să construim poduri peste el şi să rezolvăm problema asigurării materiale.

Impresionat de temeinicia întregului plan, generalul Marshall mi-a propus să trimit pe generalul Smith, şeful statului meu major, la Malta pentru a participa la o consfătuire care urma să aibă loc acolo între Roosevelt, Churchill şi consilierii lor, în drum spre Ialta.

— Fireşte – mi-a spus el –, pot să te susţin bazându-mă doar pe principiul că asemenea hotărâri intră în sfera răspunderilor dumitale. Dar planul dumitale este atât de raţional, încât cred că e mai bine să-l trimiţi pe generalul Smith la Malta ca să prezinte în detaliu problemele. Logica lor va convinge.

Mi-am dat bucuros consimţământul, ştiind bine că, având sprijinul generalului Marshall, nu riscam nicio imixtiune în planurile noastre pe cale de elaborare.

Obiecţiile ridicate de feldmareşalul Brooke în această chestiune izvorau dintr-o convingere sinceră, iar profunda sa preocupare nu avea la bază nimic meschin. Dovadă că,

doar cu câteva săptămâni mai târziu, când lichidarea trupelor germane de la vest de Rin se încheiase şi când ne aflam amândoi pe malul fluviului, asistând la trecerea lui, efectuată de Armata 9 şi de Grupul de armate 21, Brooke s-a întors spre mine, spunându-mi:

— Slavă Domnului că nu ţi-ai modificat planul, Ike, aveai perfectă dreptate. Iartă-mă dacă temerile mele faţă de dispersarea forţelor ţi-au creat dificultăţi suplimentare. Acum, nemţii sunt bătuţi. Capitularea lor nu mai e decât o chestiune de timp. Slavă Domnului că te-ai ţinut tare în privinţa planurilor.

Schema operativă pentru prima fază a planului nostru strategic – lichidarea trupelor inamice de la vest de Rin – prevedea trei lovituri principale: prima revenea Grupului de armate 21, pe flancul de nord al aliniamentului nostru, cea de-a doua – grupului lui Bradley, la centru, iar cea de-a treia consta dintr-o ofensivă convergentă, efectuată de Bradley şi Devers, pentru a lichida unităţile naziste din bazinul Saarului.

De îndată ce armatele 1 şi 3 au făcut joncţiunea la Houffalize, în ziua de 16 ianuarie 1945, Montgomery s-a consacrat din nou pregătirilor pentru prima dintre operaţiile menţionate. La vest de Rin, linia Siegfried se prelungea spre sud dincolo de vărsarea Mosellei în fluviu, cuprinzând şi lucrările de apărare din bazinul Saarului. Imediat la sud de acesta mai rămâneau câteva detaşamente germane în câmpia Alsaciei, iar şi mai la sud aveam de furcă cu punga de la Colmar.

În ianuarie, pe când inamicul făcea cale întoarsă după dezastruoasa sa aventură în Ardeni, mi-am îndreptat din nou atenţia spre Colmar, hotărându-mă să lichidez fără zăbavă acest dispozitiv german, a cărui prezenţă într-un punct sensibil al frontului nostru mă iritase dintotdeauna. La 20 ianuarie, Armata 1 franceză a lansat împotriva lui o ofensivă, care, stânjenită de vremea rea, nu a obţinut rezultate substanţiale. Punga era încercuită de două

corpuri franceze de armată, dar, hotărât să pun capăt, o dată pentru totdeauna, acestei pacoste, i-am repartizat lui Devers unităţi suplimentare, pentru ca să poată sprijini pe francezi cu un corp american de armată complet, format din patru divizii. Misiunea a fost încredinţată Corpului 21, aflat sub comanda generalului-maior Frank W. Milburn şi în compunerea căruia intrau diviziile 3, 28 şi 75 infanterie şi Divizia 5 blindată franceză. Ulterior, Divizia 12 blindată americană şi Divizia 2 blindată franceză au fost, de asemenea, folosite în sectorul Corpului 21. Cu acesta în avangardă, francezii şi americanii au atacat simultan. Apărarea germană s-a dezintegrat repede, trupele din Colmar au capitulat la 3 februarie şi până la 9 februarie singurii supravieţuitori inamici din zonă au fost respinşi dincolo de Rin. În această operaţie, naziştii au pierdut peste 22.000 de oameni şi o enormă cantitate de material.

Conform planului de campanie împotriva forţelor germane din faţa unităţilor noastre, prima lovitură urmau s-o dea armata canadiană din cadrul Grupului 51 şi Armata 9 americană, repartizată temporar lui Montgomery. Canadienii atacau în direcţia sud şi sud-est, peste râul Meusa, iar Armata 9 a lui Simpson trebuia să forţeze cursul Roerului, pentru a înainta spre nord-est, cu scopul de a pune inamicul în faţa unei ofensive convergente şi de a-l sili să se retragă repede spre Rin.

În acest sector se aflau câteva dintre cele mai încercate trupe rămase la dispoziţia naziştilor. Printre ele se înscria şi Armata 1, ai cărei oameni şi unităţi ajunseseră, printr-o pregătire corespunzătoare, la un înalt nivel de competenţă şi temeritate.

O altă dificultate pe frontul lui Simpson o formau barajele de pe Roer, aflate tot în mâinile inamicului, care le putea utiliza pentru a împiedica forţarea râului. De aceea, Bradley a ordonat Armatei 1 a lui Hodges să intre cât mai repede în posesiunea barajelor. La 4 februarie, Corpul 5 a angajat lupta în direcţia lor şi după şase zile de ciocniri

înverşunate Armata 1 a izbutit să le cucerească. Dar nici atunci nu am scăpat de dificultăţi, căci germanii blocaseră porţile canalelor deversoare, în aşa fel încât debitul excedentar al rezervoarelor să umfle apele râului, provocând inundaţii pe o durată de câteva zile.

Începând să se pregătească de ofensivă, Montgomery, care dorea, fireşte, ca Armata 9 americană să dispună de maximum de efective posibile, mi-a recomandat să-i ordon lui Bradley să oprească acţiunile ofensive ale armatelor 1 şi 3 în Ardeni, pentru a elibera trupe şi a realiza astfel o concentrare superioară la nord. Am respins propunerea, fiind convins că neîncetatele acţiuni din Ardeni vor reţine forţele inamicului departe de sectorul de nord. Lucru şi mai important, ţineam neapărat să împing înainte liniile americane din această regiune, astfel ca, atunci când va sosi momentul să participe la ofensivele majore de nimicire, trupele să se angajeze în luptă plecând de pe poziţii cât mai bune. Eram sigur că puteam ajunge la aliniamentul pe care-l doream fără a stânjeni cu nimic regruparea la timp a Armatei 9.

Am căzut de acord cu Montgomery asupra datei la care să dea prima lovitură. Iniţial, intenţionasem ca americanii şi canadienii să lanseze un asalt simultan, ambele armate putând fi gata de acţiune pe la 10 februarie. Dar nici eu, nici Montgomery nu socoteam că era raţional să aşteptăm până ce apele revărsate ale Roerului vor reveni în matca lor. Am aprobat, aşadar, propunerea lui ca trupele canadiene să atace cât mai repede, chiar dacă apoi trebuia să treacă o perioadă de două săptămâni sau mai mult până ce americanii puteau să se angajeze şi ei în operaţie.

Armata canadiană a intrat în acţiune la 8 februarie, obţinând la început rezultate satisfăcătoare, dar împotmolindu-se repede pe terenul inundat şi mocirlos şi având de înfruntat o rezistenţă înverşunată. Înaintarea era lentă şi costisitoare, iar împotrivirea s-a înteţit când

germanii şi-au adus trupele din bazinul Roerului pentru a le arunca în calea direcţiei de atac a canadienilor. Această deplasare de forţe nu l-a prea tulburat pe Montgomery, deoarece promitea implicit că americanii vor putea înainta foarte rapid.

Distrugerea forţelor germane la vest de Rin

1) Asaltul forţelor americane, britanice şi canadiene pe flancul de nord, 8 februarie-13 martie 1945.

2) Asaltul Grupului de armate 12 american în centru, 23 februarie10 martie.

3) Asaltul Armatelor americane 3 şi 7 împotriva ieşindului din Saar, 13 – 25 martie.

În această perioadă am inspectat Armata 9 a generalului Simpson, găsind-o cu moralul ridicat şi bine pregătită pentru operaţie. Nu ştiu ca Simpson să fi comis vreo greşeală în calitate de comandant de armată. După

război am aflat că suferea de câţiva ani de o serioasă afecţiune gastrică, lucru pe care nici nu l-aş fi bănuit în timpul ostilităţilor.

În compunerea armatei sale intrau trei corpuri. Pe flancul stâng se afla Corpul 16, sub comanda generalului J.B. Anderson. Pe flancul drept era Corpul 19, comandat de generalul-maior Raymond S. McLain, ofiţer din Garda naţională care intrase în război ca general de brigadă, comandând artileria Diviziei 45. Mai târziu, în cursul grelelor lupte desfăşurate imediat după ofensiva noastră din iulie în Normandia, el a preluat Divizia 90, vădind asemenea calităţi remarcabile, încât a fost avansat la comanda Corpului 19, unde l-a înlocuit pe generalul Corlett, care se îmbolnăvise. La centrul armatei lui Simpson se găsea Corpul 13, sub comanda generalului-maior Alvan C. Gillen Jr.

În zilele care au urmat ofensivei canadiene din nord, americanii nu prea au avut ce face, mulţumindu-se să observe nivelul apelor Roerului şi să se pregătească de acţiune de îndată ce reintrarea lor în albie va permite construirea de poduri peste râu. Lucrul a devenit posibil abia la două săptămâni după intrarea în luptă a canadienilor, comandaţi de generalul Crerar. La 23 februarie, Simpson a declanşat atacul.

Precedată de un violent bombardament, Armata 9 a ieşit din dispozitiv conform planului şi a reuşit să forţeze trecerea râului. La început, ea s-a lovit de mari dificultăţi, îndeosebi din cauza focului de artilerie al inamicului asupra pontoanelor de vase şi din cauza distrugerilor suferite de oraşul Jülich în urma bombardamentelor noastre aeriene şi de artilerie. Nevoite să treacă prin această localitate, a fost necesar ca unităţile noastre să aducă mai întâi buldozere, pentru a le croi un drum printre mormanele de ruine. În ciuda întârzierilor, forţele lui Simpson au înaintat pe distanţe remarcabile, succes care se datora în parte şi dislocării trupelor germane de aici în

sectorul canadian. În mai puţin de o săptămână, Armata 9 a cucerit Mönchen-Galdbach, cel mai mare oraş german ocupat de noi până atunci.

Străbătând oraşul, împreună cu Simpson, la scurt timp după ocuparea lui, am văzut prima oară un avion cu reacţie. Era un avion de vânătoare german care zbura la mare înălţime. Toate bateriile de antiaeriană din zonă au deschis imediat un foc intens şi, în câteva secunde, de jur-împrejurul nostru a început să plouă cu schije. A fost singura dată în cursul războiului când mi-am pus pe cap o cască de oţel, altfel ar fi trebuit să opresc jeepul şi să mă adăpostesc sub el. În Africa, unul dintre ofiţerii noştri cei mai destoinici fusese lovit de o schijă, suferind o rană atât de grea, încât a rămas în spital mai bine de un an. Din fericire, primirea inospitalieră a izgonit repede avionul inamic.

Resimţind acum presiunea puternicei ofensive convergente, forţele germane din zonă au început să se retragă spre Rin. La 3 martie, Corpul 16, din flancul stâng al lui Simpson, luase direcţia înainte, făcuse joncţiunea cu canadienii şi se îndrepta spre fluviu. Întregul sector era curăţat repede de inamici. Din cauza apropierii la care se afla dispozitivul de apărare german de podurile peste Rin, în aceste lupte nu am izbutit să luăm prizonieri într-un număr la fel de mare ca în asalturile ulterioare.

După curăţarea malului de vest al Rinului în sectorul de nord, lui Montgomery îi revenea misiunea de a se pregăti pentru o cât mai rapidă forţare a fluviului. Pentru această operaţie avea nevoie de efective mai numeroase decât cele ale Grupului 21 de armate, aşa că am ordonat Armatei 9 să rămână mai departe sub comanda lui. În timp ce aceste forţe se ocupau cu pregătirile de trecere a Rinului, în sectorul situat mai spre sud evenimentele se desfăşurau într-un mod deosebit de satisfăcător.

Ziua de 23 februarie, când Simpson a lansat asaltul, a constituit pentru Bradley, aflat la centrul lungului nostru

aliniament, un semnal pentru a declanşa o serie de acţiuni ofensive, întreprinse cu mare viteză şi strălucit organizate. Sub comanda sa operativă se găseau atunci două armate – 1 pe flancul stâng şi 3 pe flancul drept, în urma luptelor purtate de ele la sfârşitul lui ianuarie şi începutul lui februarie, ambele ocupaseră poziţii favorabile pentru angajarea unei ofensive importante. Prima manevră în sectorul lui Bradley a aparţinut lui Hodges, care şi-a trimis înainte Corpul 7, de pe flancul stâng al Armatei 1, concomitent cu ofensiva lui Simpson şi având misiunea iniţială de a sprijini flancul drept al acestuia. În caz de succes, manevra avea să descopere spre sud flancul drept al germanilor, îndată după aceea Corpul 7 urmând să se întoarcă spre dreapta, pentru a ataca inamicul din flanc. Restul armatei lui Hodges trebuia să declanşeze apoi asaltul în direcţia est. Şi mai spre sud venea, după aceea, rândul lui Patton să atace, cu scopul mai întâi de a izola şi încercui pe nazişti şi apoi de a-i captura sau nimici pe loc.

Totul a mers ca pe roate. La dreapta lui Simpson, Corpul 7 a izbutit curând să angajeze lupta în direcţia sud, şi din momentul acela am înregistrat numai succese pe toată lungimea frontului.

După ce a zdrobit o îndârjită rezistenţă în apropierea canalului Eră, Corpul 7 a continuat să înainteze spectaculos, ajungând la 5 martie în suburbiile Kölnului. Ne aşteptam ca oraşul să fie apărat cu înverşunare, aşa cum se întâmplase la Aachen, dar trupele inamice, instruite în pripă şi surprinse de apariţia noastră, nu se ridicau câtuşi de puţin la nivelul celor cu care avusesem de-a face în stadiile iniţiale ale campaniei. Până în după-amiaza zilei de 7 martie, Collins a ocupat tot oraşul. Infirmând prevederile noastre, conform cărora Corpul 7 ar fi trebuit să întreprindă acolo un puternic asediu, pe o durată de câteva zile, rapida cucerire a Kölnului ne-a pus la dispoziţie divizii suplimentare, pentru exploatarea altor victorii, mai spre sud.

În timp ce Corpul 7 al lui Collins înregistra aceste răsunătoare succese, Hodges a trimis corpurile 3 şi 5 în direcţia sud-est, spre Rin. Corpul 3 a ajuns pe malul fluviului în ziua de 7 martie, la Remagen, unde a nimerit peste unul dintre acele extraordinare prilejuri favorabile ale războiului care, sesizate prompt şi ferm, au repercusiuni incalculabile asupra operaţiilor viitoare. La Remagen, coloanele americane de asalt au descoperit că podul Ludendorff de peste Rin rămăsese în picioare.

Fără doar şi poate, germanii făcuseră dinainte pregătiri minuţioase pentru distrugerea podurilor de peste Rin, şi Ludendorff nu reprezenta o excepţie. Dar forţele americane înaintaseră atât de repede, iar în rândurile naziştilor se stârnise o derută atât de gravă, încât nehotărârea şi îndoielile puseseră stăpânire pe detaşamentul care urma să detoneze încărcăturile de explozive instalate sub pod. Poate că germanii, cărora, după cât se pare, nu le venea să creadă că americanii se apropiau în forţă, au crezut de cuviinţă să amâne distrugerea podului pentru a permite retragerea trupelor lor, aflate încă în număr mare la vest de fluviu.

În fruntea coloanei care înainta spre pod se afla Divizia 9 blindată, sub comanda generalului Leonard. Fără nicio ezitare, un brav detaşament al Brigăzii „B” de tancuri a generalului de brigadă William M. Hoge a trecut în viteză peste pod, împiedicând aruncarea lui în aer, deşi o mică încărcătură de explozive fusese, totuşi, detonată.

Vestea a fost adusă la cunoştinţa lui Bradley, la al cărui cartier general se afla întâmplător un ofiţer de stat-major din SHAEF, şi între ei s-a încins de îndată o discuţie referitoare la efectivele care trebuiau să treacă fluviul. Dacă erau prea reduse, forţele din capul de pod riscau să fie zdrobite printr-o rapidă concentrare a trupelor germane de pe malul de est al Rinului. Pe de altă parte, Bradley îşi dădea seama că, trimiţând dincolo un număr prea mare de oameni, putea stânjeni desfăşurarea

acţiunilor prevăzute de planul meu de ansamblu. M-a sunat deci imediat la telefon.

Chemarea lui m-a găsit la cartierul meu general de la Reims, unde luam cina împreună cu comandanţii de corp de armată şi de divizie ai forţelor americane aeropurtate. Când Bradley mi-a raportat că cucerisem un pod permanent peste Rin, nu mi-a venit să-mi cred urechilor. Discutasem adesea cu el despre o astfel de perspectivă, considerând-o drept o posibilitate foarte îndoielnică şi nicidecum o speranţă întemeiată.

Strigând în gura mare în receptor, l-am întrebat:

— Câţi oameni ai acolo pe care poţi să-i trimiţi peste Rin?

— Am peste patru divizii – mi-a răspuns el –, dar te-am chemat ca să mă asigur că nu-ţi încurc cumva planurile dacă-i trimit dincolo.

— Lasă, Brad, doar ne aşteptam să imobilizăm patru divizii în jurul Kölnului, dar acum sunt libere. Nu te codi şi expediază imediat pe malul celălalt cel puţin cinci divizii cu tot ce trebuie ca să fim siguri de capul de pod.

— Exact ce aveam şi eu de gând – mi-a spus el pe un ton plin de satisfacţie –, dar pe aici s-a pus problema dacă asta nu se bate cap în cap cu planurile tale, aşa că am vrut să verific.

A fost, pentru mine, una dintre clipele fericite ale războiului. Într-o conflagraţie, succesul de mari proporţii este prevăzut cu zile sau săptămâni înainte, încât atunci când survine cu adevărat, comandanţii şi statele-majore nu-l mai iau în seamă, cufundându-se în planuri de viitor. Acum însă aveam de-a face cu ceva cu totul neaşteptat. Traversasem Rinul pe un pod permanent, străpungând tradiţionala barieră de apărare spre inima Germaniei. Zdrobirea finală a inamicului – pe care, potrivit calculelor, ne aşteptam de mult să o realizăm în cursul campaniilor din primăvara şi vara anului 1945 – ne apărea acum, brusc, ca o perspectivă imediată.

Entuziasmul care mă însufleţea i-a molipsit şi pe oaspeţii mei de la masă, printre care se aflau veterani ai unor reuşite lansări cu paraşuta împotriva inamicului şi ai unor lupte crâncene purtate în cele mai diferite împrejurări. În unanimitate, ei mi-au prevestit că războiul va lua sfârşit curând. Sunt sigur că, din acea clipă, au intrat toţi în luptă cu elanul care izvorăşte din îmbucurătoarea certitudine a unei victorii triumfale.

Până la 9 martie, Armata 1 a extins suprafaţa capului de pod de la Remagen, care a atins o adâncime de peste trei mile. Inamicul a avut nevoie de o bună bucată de vreme ca să se dezmeticească din surprinderea şi confuzia iniţială, dar, până să aducă întăriri împotriva capului nostru de pod, eram prea puternici pentru a ne mai teme de o înfrângere. Ca de obicei, naziştii au atacat fracţionat, aruncând în luptă fiecare unitate de îndată ce sosea pe front, dar o tactică atât de slabă nu ne putea împiedica să extindem sistematic teritoriul pe care-l cucerisem într-o zonă vitală pentru inamic.

Încă din ziua când am trecut fluviul, el s-a străduit cu desperare să distrugă podul Ludendorff. Artileria cu tragere lungă a deschis focul împotriva lui şi „Luftwaffe" l-a atacat cu toate avioanele de bombardament disponibile. Niciuna dintre tentative nu a dat rezultate imediate şi trupele noastre au continuat să se reverse peste pod. Concomitent însă am construit şi pontoane de vase Treadway.

Pontonul Treadway, o excelentă piesă a tehnicii noastre de luptă, având capacitatea de a rezista la încărcături militare foarte grele, se transportă relativ uşor şi se montează repede. După trecerea Rinului, generalul Collins; comandantul Corpului 7 armată, preocupat, bineînţeles, de instalarea cât mai promptă a podurilor de vase, a convocat pe colonelul Mason J. Young, şeful trupelor de geniu ale corpului, şi i-a spus:

— După câte ştiu, Young, dumneata poţi monta un

ponton peste acest fluviu în 12 ore. Ce premiu vrei de la mine ca să-l faci mai repede?

— Personal, nu vreau nimic – a răspuns colonelul după o clipă de gândire –, dar, dacă puteţi promite oamenilor mei două lăzi de şampanie, vom munci din răsputeri ca să le câştigăm!

— În regulă – a declarat Collins – eu vă fac rost de şampanie dacă dumneata îmi faci rost de un pod în mai puţin de 12 ore.

În 10 ore şi 11 minute, genieştii au terminat un ponton de 300 m, peste care a trecut primul transport. Collins şi-a respectat bucuros promisiunea. După câte am auzit, până şi acest lăudabil record a fost doborât ulterior.

Sub efectele cumulate ale tentativelor germane, podul Ludendorff a început, în cele din urmă, să cedeze. După cinci zile am încetat să-l mai folosim, căci pontoanele Treadway deveniseră pe deplin corespunzătoare pentru asigurarea materială a trupelor noastre de pe malul de est. Genieştii americani însă s-au încăpăţânat să depună eforturi necurmate pentru a consolida piesele şubrezite ale construcţiei, în vederea unei utilizări viitoare. Străduniile lor s-au dovedit inutile. La 17 martie, traveea de mijloc – cea avariată la 7 martie de încercarea nereuşită a inamicului de a arunca podul în aer – s-a prăbuşit în fluviu, târând cu ea un număr de bravi genieşti de-ai noştri, dintre care unii nu au mai putut fi salvaţi din apele îngheţate ale Rinului.

Folosirea celor cinci divizii pentru cucerirea capului de pod de la Remagen, la începutul lui martie, nu a modificat sau stânjenit cu ceva realizarea planului de lichidare a trupelor germane la nord de Mosella. Toată luna februarie, Armata 3 a făcut pregătiri pentru ofensiva spre Rin. Corpul 8 al lui Middleton a înaintat în direcţia est, dincolo de Prüm, iar Corpul 12 al generalului-maior Manton S. Eddy a ocupat Bitburg. La 23 februarie, Corpul 20, sub comanda generalului Walker, a zdrobit rezistenţa

naziştilor în triunghiul Saar-Mosella, cucerind un cap de pod de partea cealaltă a Saarului. Lucrările liniei Siegfried au jos străpunse şi oraşul Trier a căzut în mâinile noastre la 2 martie. Peste două zile, Corpul 12 a stabilit capete de pod dincolo de râul Kyll.

Era semnalul pentru declanşarea loviturii principale a Armatei 3. Corpul 8 a atacat în direcţia nord-est şi, rupând toate liniile de apărare germane, a ajuns, în ziua de 9 martie, la Andernach, pe Rin, unde a făcut curând joncţiunea cu Armata 1. Simultan, Corpul 12 a angajat lupta tot spre nord-est, de-a lungul malului de nord al Mosellei, atingând Rinul la 10 martie. Ambele corpuri au capturat mari cantităţi de mijloace şi materiale, iar când au făcut joncţiunea pe Rin, avangărzile lor au încercuit unităţi întregi ale inamicului.

Impresionantele victorii ale armatelor 1 şi 3 au desăvârşit cea de-a doua etapă din planul de distrugere a trupelor germane de la vest de Rin. Nu mai rămânea acum decât puternica grupare nazistă din bazinul Saarului, al cărei dispozitiv avea forma unui imens triunghi, cu baza pe valea Rinului şi cu cele două laturi întâlnindu-se într-un punct situat la 75 de mile spre vest. Latura de nord era protejată de râul Mosela, cea de sud consta din câteva sectoare extrem de puternice ale liniei Siegfried. Analizând retrospectiv situaţia, este de neînţeles de ce, după ce a constatat că trupele sale la nord de Mosella se prăbuşeau şi erau nimicite, inamicul nu a iniţiat o retragere rapidă a grupării din bazinul Saarului, pentru a o scoate de pe poziţiile ei expuse şi a o utiliza la apărarea Rinului.

În campaniile precedente întâlnisem, nu o singură dată, exemple analoage ale unei tactici care nouă ni se părea pur şi simplu stupidă. Personal, cred că motivul trebuie căutat în „complexu cuceritorului”: teama că abandonarea unei palme de teren cotropit ar duce la demascarea putredelor temelii pe care se clădise mitul invincibilităţii naziste. Unii ofiţeri din statul meu major

erau de părere că germanii rămăseseră în bazinul Saarului sub influenţa încrederii pe care o aveau în capacitatea de apărare a aliniamentului pe Mosella şi a liniei Siegfried. În plus, inamicul nu cunoştea, probabil, tăria Armatei 7, care se afla la sud de ieşindul Saarului.

Astfel de motive ar denota o jalnică prostie din partea comandanţilor şi ofiţerilor de stat-major germani. Dar atunci când avuseseră libertate de acţiune, ei îmi dovediseră prea adesea cât de competenţi erau pentru ca să cred că nu îşi retrăseseră trupele expuse din motive de ordin militar – treaba semăna mai curând cu rodul intuiţiei lui Hitler!

În cursul primelor două acte ale dramei ce se juca lângă Rin am ordonat grupului de armate al lui Devers să rămână în apărare, cu excepţia lichidării pungii de la Colmar. Între timp am refăcut Armata 7 a generalului Patch din compunerea acestui grup, ale cărei efective au ajuns la neobişnuitul total de 14 divizii, fără a mai socoti una franceză, Divizia 3 algeriană. Actul al treilea putea să înceapă.

Bradley urma să lovească vârful şi latura de nord a ieşindului triunghiular, Devers era gata să atace latura lui de sud.

Planul prevedea ca Armata 7 americană să lanseze un puternic asalt în direcţia Worms, străpungând linia Siegfried şi cucerind un cap de pod peste Rin. Bradley urma să forţeze trecerea cursului inferior al Mosellei, astfel încât să pătrundă adânc în spatele germanilor care luptau împotriva Armatei 7. Prin aceste lovituri convergente speram să izolăm forţele inamice şi să împiedicăm retragerea lor dincolo de Rin. Concomitent cu aceste două acţiuni la baza ieşindului, flancul drept al Armatei 3 urma să atace vârful acestuia.

Ofensiva a început la 15 martie. Operaţiile din sud şi din vest s-au lovit de o împotrivire înverşunată în puternicele lucrări de apărare ale inamicului, dar au reuşit

atât de bine, încât toată atenţia germanilor părea să se fi concentrat exclusiv asupra acestor două mari acţiuni. Ca urmare, asaltul întreprins de Corpul 12 peste cursul inferior al Mosellei s-a soldat cu rezultate excelente: americanii au început să treacă râul la 14 martie fără a întâmpina vreo rezistenţă puternică şi organizată, poate din cauză că inamicul se aştepta ca ei să înainteze spre nord, în avalul Rinului, pentru a face joncţiunea cu forţele noastre situate la est de fluviu, în capul de pod de la Remagen. În orice caz, germanii au rămas foarte surprinşi când Corpul 12 a făcut un salt direct spre sud, realizând una din cele mai spectaculoase înaintări ale războiului, pentru a lovi adânc în inima dispozitivului de apărare al Saarului.

Curând, situaţia inamicului a devenit desperată. De jur-împrejurul ieşindului, americanii îşi croiau drum prin luptă, în timp ce Corpul 12 al lui Eddy bloca eficace orice coridor de scăpare. Când forţele sale au ieşit la Rin, Patton nu s-a oprit nicio clipă, ci a trimis Divizia 5 a generalului-maior Stafford Irwin peste fluviu fără niciun fel de pregătire de tip clasic. Pierderile lui Irwin au fost neînsemnate şi la 23 martie divizia sa se organizase ferm în cel de-al doilea cap de pod aliat.

Curăţirea Saarului s-a efectuat rapid şi la 25 martie orice rezistenţă organizată la vest de Rin încetase.

Toate aceste operaţii s-au desfăşurat conform procedeului – acum curent – al cooperării sol-aer. Puternica noastră aviaţie, care ajungea departe şi acoperea o suprafaţă întinsă, a atacat în masă obiectivele importante, reducând aproape la zero capacitatea germanilor de a manevra şi distrugând uriaşe cantităţi de materiale vitale şi de tehnică de luptă. Deşi nu erau ideale pentru operaţiile aeriene, condiţiile atmosferice nu s-au înrăutăţit niciodată atât de mult încât să ţintuiască la sol avioanele noastre.

De ziua lui Washington[108], forţele aeriene aliate au întreprins o operaţie la o scară colosală, bătând aproape toate recordurile, chiar şi într-o zonă în care se înregistraseră uneori peste 10.000 de misiuni pe câmpul de luptă într-o singură zi. Denumită codificat „Clarion” („Trâmbiţă”), operaţia avea drept scop să dea o gigantică lovitură reţelei de transporturi germane, cu anumite obiective special alese pentru a provoca cele mai mari daune şi maximum de întârzieri în repararea lor. Pornind de la aerodromuri din Anglia, Franţa, Italia, Belgia şi Olanda, 9.000 de avioane au participat la raid, lovind puncte situate în aproape toate zonele nevralgice ale Germaniei. Reacţia a fost slabă, „Luftwaffe” fiind, pare-se, incapabilă să se opună în mod eficient, din cauza ariei imense pe care a acoperit-o atacul. „Clarion” s-a dovedit o operaţie excepţional de inventivă şi s-a soldat cu un mare succes, devenind unul dintre episoadele cele mai memorabile ale îndelungatei campanii aeriene purtate de aliaţi pentru nimicirea maşinii de război germane.

Una dintre remarcabilele trăsături ale luptelor de la sfârşitul iernii a reprezentat-o faptul că desfăşurarea lor a corespuns extraordinar de fidel prevederilor de plan. În mod normal, în cadrul unor operaţii de mari proporţii, care implică un efectiv atât de numeros pe fronturi atât de vaste, reacţia inamicului şi evenimente neaşteptate determină necontenit rectificări ale planului. Cazul de faţă a fost o excepţie. Exactitatea planului s-a datorat, în primul rând, enormei forţe aliate aeriene şi terestre angajate în operaţii, în al doilea rând, calităţilor în luptă ale trupei şi competenţei comandanţilor de plutoane, batalioane şi divizii, în al treilea rând, crescândei demoralizări, derute şi confuzii din rândul naziştilor. Hitler a plătit parte din preţul pentru „bătălia intrândului” prin zdrobitoarele înfrângeri pe care le-a suferit în februarie şi martie 1945.

---

108 In Statele Unite, aniversarea zilei de naştere a lui George Washington (22 februarie 1732) este sărbătoare legală. — Nota trad.

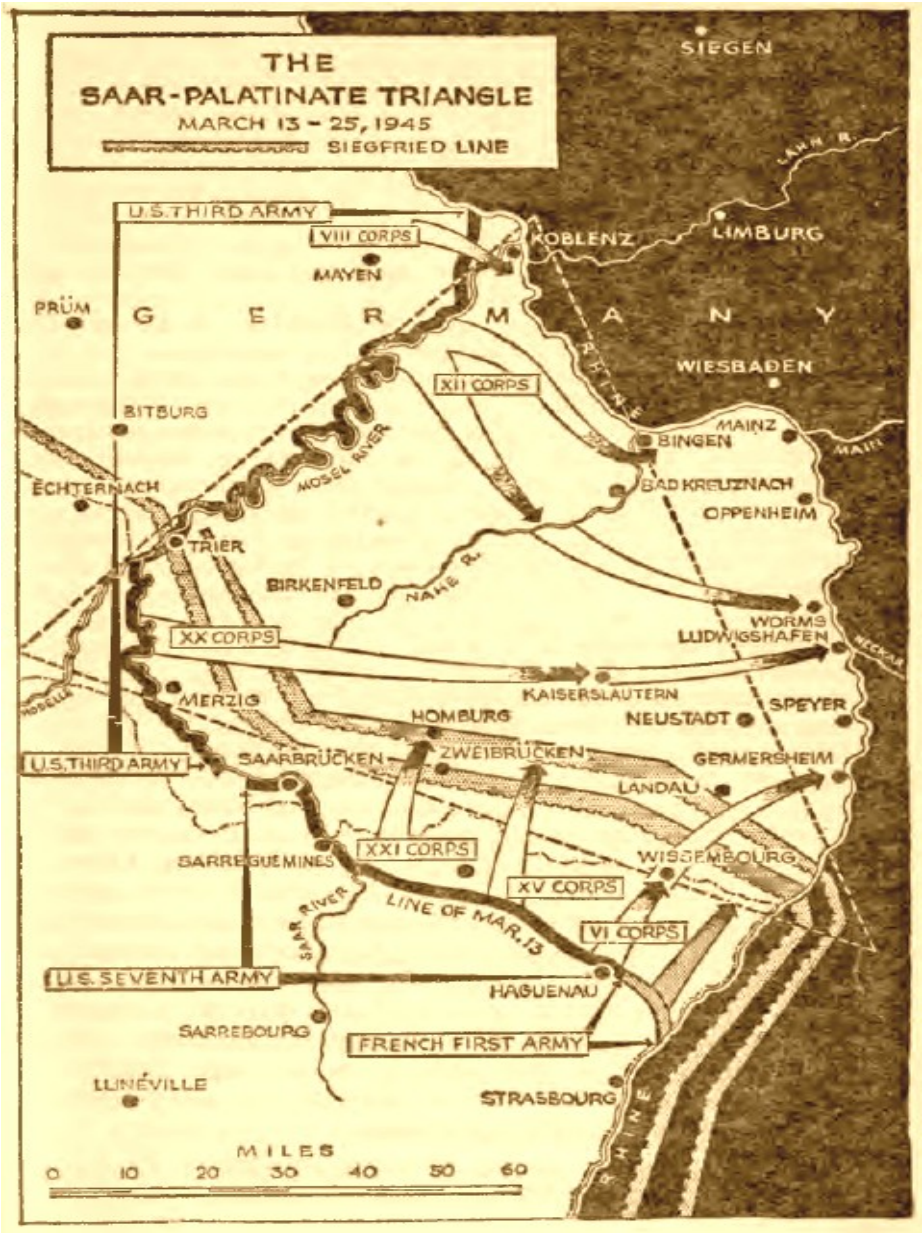

Toate trupele noastre mergeau la luptă având ordin să cucerească un cap de pod peste Rin oriunde se ivea cel

mai mic prilej şi toate erau prevenite asupra posibilităţii – puţin probabile – de a captura un pod permanent. Şansa pe care o avusesem la Remagen a precipitat sfârşitul Germaniei, dar nu a avut nicio influenţă efectivă asupra luptelor, pe atunci în toi, la vest de Rin.

O uşoară modificare în planurile noastre a survenit în cursul bătăliei din bazinul Saarului. Limitele dintre grupurile de armate ale lui Bradley şi Devers treceau chiar pe câmpul de luptă, situaţie creată în mod premeditat, pentru a conferi maximum de tărie loviturilor convergente ale armatelor 7 şi 3 împotriva bastionului inamic. Treptat, în cursul ciocnirilor, Armata 3 a lui Patton a căpătat posibilitatea de a ataca obiective în sectorul Armatei 7 a lui Patch, care erau inabordabile lui Devers. Aflându-mă din întâmplare la faţa locului în momentul respectiv, am aprobat efectuarea unor ajustări ale limitelor dintre grupuri, punând un accent deosebit pe necesitatea unui strâns contact între armate. Măsura implica, de asemenea, transferarea unei divizii blindate a Armatei 7 în compunerea Armatei 3. Caracterul lipsit de orice importanţă al acestei modificări ilustrează precizia cu care statele-majore calculaseră probabilităţile.

În cursul acestei campanii de o lună am luat în medie 10.000 de prizonieri germani pe zi, ceea ce însemna că armata de uscat a naziştilor pierduse valoarea a 20 de divizii complete, fără a mai pune la socoteală morţii şi răniţii. Inamicul a suferit, de asemenea, mari pierderi în tehnică de luptă şi materiale, fiind grav afectate importante zone industriale şi surse de materii prime.

La acea dată dispuneam de o organizare administrativă şi a asigurării materiale capabilă să facă faţă unui număr foarte ridicat de prizonieri, astfel încât aceştia nu au stânjenit decât trecător mişcările de trupe şi operaţiile noastre. Cât de mult progresasem faţă de epoca luptelor din Tunisia, când neaşteptata capitulare a 275.000 de soldaţi ai Axei mă făcuse să spun, cu destulă tristeţe,

ofiţerilor mei din secţia de operaţii, Rooks şi Nevins:

— De ce nu ne-a învăţat nimeni, la vreo şcoală de stat-major, ce să facem cu un sfert de milion de prizonieri, îngrămădiţi la capătul unei prăpădite de linii ferate, de unde e imposibil să-i transportăm şi unde e cumplit de greu să-i păzim şi să-i hrănim?

La 24 martie, în capul de pod de la Remagen se afla o armată americană alcătuită din trei corpuri complete, ferm amplasate şi gata să dea lovituri în orice direcţie. Mai spre sud, Armata 3 forţase şi ea Rinul şi în această zonă nu se mai afla acum nicio grupare inamică capabilă să ne împiedice de a cuceri noi capete de pod, aproape la discreţia noastră.

Imediat la nord de capul de pod de la Remagen curgea râul Sieg, care mărginea la sud bazinul Ruhrului. Securitatea acestei regiuni era atât de vitală pentru industria de război germană, încât inamicul, presupunând că într-acolo se va îndrepta lovitura forţelor nostie de la Remagen, a grupat în pripă de-a lungul Siegului toate trupele disponibile pe care le putea scoate din celelalte sectoare ameninţate ale frontului de vest.

În această situaţie, Hitler a recurs la vechiul său obicei de a proceda la schimbări în comandamentul superior şi von Rundstedt a fost înlăturat din funcţie, urmând să nu mai ia parte la război. Von Rundstedt, pe care noi l-am considerat totdeauna cel mai capabil dintre generalii germani, era comandantul tuturor trupelor naziste în Europa occidentală la 6 iunie 1944, când debarcasem în Normandia. Neputând să-i arunce pe aliaţi în mare, aşa cum îi ordonase Hitler, fusese demis la trei săptămâni după debarcare şi înlocuit cu von Kluge. Când nici acesta nu a făcut o ispravă mai bună decât predecesorul său, Hitler s-a decis din nou în favoarea unei schimbări, rechemând în funcţie pe von Rundstedt. După câte am înţeles noi pe atunci, cea de-a doua înlocuire avea drept cauză imediată bănuiala că von Kluge participase la

complotul de la 20 iulie împotriva lui Hitler.

Acesta s-a hotărât acum să aducă pe feldmareşalul von Kesselring din Italia în locul lui von Rundstedt.

Capitolul al XX-lea

Asalt şi încercuire

În timp ce în sectorul de nord Montgomery susţinea primele lupte din februarie şi martie pentru nimicirea trupelor germane de la vest de Rin, Grupul de armate 21 a început să primească efective suplimentare canadiene şi britanice din bazinul mediteranean. Denumit codificat; „Goldflake" („Fulg de aur"), transferul implica un corp de armată canadian din Italia şi o divizie britanică din Orientul Mijlociu. O bună parte din aceste trupe au sosit la Marsilia, trebuind să traverseze întreaga noastră reţea de comunicaţii până să ajungă la dispozitivul lor de pe flancul de nord. Statele-majore au organizat acest dificil transport cu pricepere, astfel că el s-a desfăşurat fără incidente şi fără a stânjeni cu ceva asigurarea materială şi subzistenţa frontului. Astfel, pe când Bradley şi Devers dădeau, mai spre sud, loviturile care au eliberat malul apusean al Rinului, la nord, Montgomery putea conta pe întăriri grabnice în cursul preparativelor sale pentru forţarea trecerii fluviului.

Feldmareşalul britanic era un maestru al pregătirii metodice a forţelor pentru o ofensivă construită după tipicul clasic. În cazul de faţă, el a făcut preparativele cele mai meticuloase, deoarece ştia, ca şi noi, că avea în faţă, imediat la nord de Ruhr, cele mai bune trupe rămase inamicului, inclusiv unităţi din Armata 1 de paraşutişti.

Asaltul lui Montgomery urma să se desfăşoare pe un front de patru divizii – două din Grupul de armate 21 şi două din Armata 9 americană, cu sprijinul unei acţiuni de desant aerian întreprinse de Divizia 17 aeropurtată americană şi Divizia 6 aeropurtată britanică. În mod obişnuit, forţele aeropurtate precedau în luptă trupele de uscat, cu scopul de a provoca maximum de surprindere şi

confuzie în rândul inamicului înainte de declanşarea operaţiei terestre. De data aceasta, Montgomery intenţiona să inverseze ordinea celor două faze, hotărând să forţeze trecerea fluviului la adăpostul întunericului şi să întreprindă desantarea aeriană în dimineaţa următoare. Se obişnuia, de asemenea, să se lanseze forţele aeropurtate la o distanţă considerabilă în spatele frontului inamic, unde se presupunea că ele vor întâlni la început o rezistenţă slabă, având astfel răgazul să se organizeze pentru a ataca sedii ale statelor-majore, a bloca mişcările de trupe şi, în general, a face ravagii. În această operaţie însă, cele două divizii urmau să fie desantate în apropiere de linia frontului, la o distanţă suficientă doar pentru a nu se găsi în raza de tragere a propriei noastre artilerii. Misiunea lor era de a lovi bateriile de artilerie inamică şi de a participa direct la luptele tactice. Pentru forţarea Rinului s-au luat măsuri complexe în vederea utilizării fumului ca mijloc de mascare artificială şi s-a adus un mare număr de tunuri pentru sprijinirea cu foc a operaţiei.

Rinul constituia un formidabil obstacol militar, mai ales în porţiunea sa de nord, unde era nu numai larg, ci şi periculos; până şi nivelul apei şi viteza curenţilor erau susceptibile de a fi modificate, deoarece inamicul putea manipula barajele existente pe albia afluenţilor răsăriteni ai marelui fluviu. Împotriva acestui risc au fost înfiinţate detaşamente speciale de cercetare şi avertizare. Dată fiind natura obstacolului, acţiunea de forţare a trecerii semăna cu asaltarea unui ţărm maritim, cu deosebirea că, în loc să debarce din vase pentru a ataca malul, trupele trebuiau să se angajeze în luptă de la un mal la celălalt.

Un studiu al condiţiilor locale a scos la iveală că era cât se poate de indicat ca la operaţie să participe forţele maritime militare, deoarece aveam nevoie de ambarcaţii de dimensiuni suficiente pentru a transporta tancuri concomitent cu primele valuri de asalt. În consecinţă, marina a început să transfere pe frontul lui Montgomery

nave de desant cunoscute sub numele de L.C.M.-un[109] şi L.C.V. (P.) – un[110], parte aduse pe căi de apă, dar multe din ele transportate pe şoselele Europei de nord-vest. În acest scop au fost construite remorci speciale, cu ajutorul cărora micile nave – unele având o lungime de aproape 15 m şi o lăţime de peste 4 m – au călătorit cu bine pe uscat, pentru a lua parte la ofensivă.

La data când a început asaltul, efectivele Grupului 21 de armate numărau 15 divizii. Adăugând la socoteală cele două divizii aeropurtate şi Armata 9 a lui Simpson, Montgomery avea sub comanda sa operativă, în acea zi, 29 de divizii şi 7 brigăzi separate. Nu toate însă puteau fi angajate imediat în ofensiva spre est, deoarece Montgomery trebuia să-şi protejeze flancul stâng, foarte lung, care se întindea spre vest, pe valea Rinului, până la Marea Nordului. Pe drum se aflau întăriri formate din trupe ale Imperiului britanic şi aduse din bazinul mediteranean.

Declanşată în noaptea de 23 spre 24 martie, ofensiva a fost precedată de un violent bombardament de artilerie. Pe frontul celor două divizii americane trăgeau 2000 de tunuri de toate calibrele. Împreună cu generalul Simson, am găsit un punct de observaţie în turla unei vechi biserici, de unde am urmărit focul. Cum bateriile se eşalonau pe şesul plat de pe malul de vest al Rinului, puteam vedea fiecare străfulgerare. Vuietul nu contenea nicio clipă, între timp, unităţile infanteriei de asalt mărşăluiau pe marginea apei, pentru a se îmbarca pe navele de desant. Apropiindu-ne de câteva dintre ele, am constatat că oamenii erau însufleţiţi de un remarcabil elan în îndeplinirea misiunii lor. Nimic nu contribuie mai mult la ridicarea moralului ca o serie de mari victorii. Tot umblând

---

109 L.C.M. (Landing Craft Mechanized) = navă de desant pentru tancuri. — Nota trad

110 L.C.V.(P) (Landing Craft, Vehicle Personnel) = navă mică de desant pentru infanterie. — Nota trad.

pe mal, am dat însă peste un tânăr soldat care mergea în tăcere, cu un aer abătut. L-am întrebat:

— Cum te simţi, băiatule?

— Sunt grozav de nervos, domnule general – mi-a răspuns el.

— Acum două luni am fost rănit şi abia ieri am ieşit din spital. Nu prea mă simt la largul meu.

— Atunci să ştii că ne potrivim: şi eu sunt nervos. Dar ofensiva asta am pregătit-o de multă vreme şi avem aviaţie, avem tunuri, avem trupe aeropurtate, avem tot ce ne trebuie ca să-i facem praf pe nemţi. Ce-ar fi să mergem împreună până la mal, poate că aşa o să ne mai vină inima la loc?

— A, la drept vorbind, *eram,* nervos. Acum nu mai sunt. Parcă nu-i dracul chiar atât de negru pe-aici!

Şi am înţeles ce voia să spună.

Pregătirile pentru forţarea cursului de nord al Rinului fuseseră atât de laborioase şi complicate, încât inamicul ştia ce-l aşteaptă. Singurul element de surpriză îl putea furniza numai data şi tăria atacului, aşa că anticipam o puternică rezistenţă. Credeam, mai ales, că naziştii vor ţine fluviul şi malul răsăritean sub bătaia unui mare număr de tunuri, încercând să oprească prin foc trupele noastre la marginea apei.

Nu ne-am lovit însă de acest gen de împotrivire. Diviziile 30 şi 79 americane, de sub comanda generalului Anderson, din Corpul 16, care efectuau asaltul pe frontul Armatei 9, nu au pierdut în total decât 31 de oameni în cursul trecerii propriu-zise.

În restul nopţii am primit o serie de rapoarte îmbucurătoare. Pretutindeni, forţarea fluviului înregistra un succes deplin. Aveam motive să sperăm că vom reuşi să înaintăm atât de departe spre est, încât să interceptăm căile de acces inamice spre bazinul Ruhrului.

În dimineaţa următoare m-am urcat pe o colină pentru a asista din vârful ei la desantarea unităţilor

aeropurtate, a căror lansare era prevăzută să înceapă la ora 10. Transportul lor a fost efectuat de 1 572 de avioane şi 1 326 de planoare, escortate în timpul zborului de 889 de avioane de vânătoare, alte 2 153 de avioane de vânătoare acoperind zona obiectivului şi formând un ecran de protecţie în direcţia est.

Ceaţa şi fumul de pe câmpul de luptă nu mi-au permis să urmăresc desfăşurarea întregii operaţii, dar am putut vedea unele aspecte. Câteva dintre avioanele noastre au fost lovite de artileria antiaeriană – în general însă abia după ce îşi desantaseră paraşutiştii, pe drumul de înapoiere, deasupra unui punct unde focul bateriilor era deosebit de precis. Aparatele lovite au căzut în interiorul dispozitivului nostru şi, aproape în toate cazurile, echipajele au izbutit să se salveze, aruncându-se cu paraşuta. Chiar şi aşa, pierderile noastre în avioane au fost mult mai uşoare decât prevăzusem. Denumită codificat „Varsity” („Universitate”), operaţia aeropurtată din cadrul ofensivei lui Montgomery a fost cea mai reuşită acţiune de acest fel întreprinsă de noi în cursul războiului.

În aceeaşi dimineaţă am avut o întâlnire cu Winston Churchill şi cu feldmareşalul Brooke. Primul ministru britanic găsea totdeauna mijlocul de a fi în apropiere de locul unde se pregătea declanşarea unei operaţii deosebit de importante. În dimineaţa aceea, încântat, aşa cum eram cu toţii, exclama într-una:

— Dragă generale, s-a isprăvit cu neamţul! I-am venit de hac! Gata cu el!

Primul ministru exprima, de fapt, ceea ce simţeam cu toţii şi ceea ce ne spuneam unul celuilalt. Şi tot în dimineaţa aceea, feldmareşalul Brooke a dat glas imensei lui bucurii că operaţiile din februarie şi martie se desfăşuraseră aşa cum prevedeau planurile elaborate de SHAEF.

Pe la amiază a trebuit să dau o fugă până la cartierul general al lui Bradley pentru a discuta pe marginea unor

faze importante ale operaţiilor sale. După plecarea mea, Churchill l-a convins pe comandantul local să-l treacă peste Rin într-un L.C.M. Fără îndoială, primul ministru a savurat intensa satisfacţie de a pune piciorul pe malul răsăritean al tradiţionalei bariere a Germaniei. Poate că gestul a reprezentat pentru el un simbol al înfrângerii finale a inamicului care încolţise cu ferocitate Anglia în urmă cu cinci ani. În orice caz, dacă aş fi fost de faţă, nu i-aş fi permis cu niciun preţ să treacă Rinul în ziua aceea.

Conform practicii noastre curente, aviaţia a participat intens la ofensivă. Cu un număr de zile înainte de 23 martie am organizat un bombardament aerian neîntrerupt împotriva unei largi varietăţi de obiective din regiunea respectivă şi, mai ales, împotriva aerodromurilor inamice, acordând o deosebită atenţie fiecărei piste de pe care putea opera un avion cu reacţie. Începând din 21 martie, am revărsat o ploaie de bombe asupra aerodromurilor, ciuruind pistele şi distrugând avioanele la sol. Aceste măsuri s-au dovedit hotărâtoare: în ziua asaltului, forţele aeriene aliate au efectuat aproape 8.000 de ieşiri, întâlnind mai puţin de 100 de avioane inamice în văzduh. În tot acest timp am beneficiat de condiţii atmosferice excelente şi de o vizibilitate perfectă.

În ziua de 24 martie am efectuat, de asemenea, operaţii aeriene cu caracter de diversiune, pentru a împiedica concentrarea avioanelor de vânătoare inamice în zona unde se desfăşura ofensiva. Un număr de 150 de bombardiere din Flota 15 aeriană, staţionată în Italia, au parcurs în zbor 1.500 de mile, atacând Berlinul, pe când alte formaţii aeriene, decolând tot din Italia, au întreprins raiduri împotriva aerodromurilor din sudul Germaniei. Încă cu mult înainte, Comandamentul aviaţiei strategice britanice, conceput iniţial numai pentru bombardamente de noapte, începuse să participe regulat la raidurile de zi. Protejate de masele imense ale avioanelor de vânătoare, bombardierele britanice puteau opera în securitate la

lumina zilei şi precizia lor a crescut considerabil. La 24 martie au intervenit şi ele, atacând nodurile de cale ferată şi depozitele de petrol din bazinul Ruhrului şi vecinătate.

Operaţia de la 24 martie a pecetluit soarta Germaniei. Desigur, cucerisem deja două capete de pod peste Rin mai spre sud, dar în ambele cazuri ne favorizaseră şansa şi elementul surpriză. Ofensiva din sectorul de nord s-a desfăşurat împotriva celei mai înverşunate rezistenţe pe care o putea opune inamicul undeva pe linia lungului fluviu. În plus, ea a pătruns direct în coasta bazinului Ruhrului, iar desantările reuşite pe malul de est al Rinului au dus la crearea unui puternic dispozitiv aliat, capabil să răpească germanilor posibilitatea de a utiliza mari sectoare din această mare zonă industrială.

Concomitent, în sectoarele de sud, situaţia evolua rapid. Bradley avea ca prim obiectiv ocuparea unor poziţii sigure în regiunea Frankfurt, de unde urma să iniţieze o înaintare masivă spre Kassel. Acolo, potrivit aşteptărilor noastre, avea să facă joncţiunea cu forţele lui Montgomery venind de la nord, pentru a desăvârşi manevra de împresurare a bazinului Ruhrului.

Din primul moment când îşi trimisese Divizia 5 americană peste Rin, în noaptea de 22 martie, generalul Patton a continuat sistematic să-şi extindă capul de pod. În seara de 24 martie, acesta măsura 9 mile în lungime şi 6 m adâncime, iar americanii luaseră 19.000 de prizonieri, întreg Corpul 12 se afla acum pe malul celălalt şi Divizia 4 blindată înainta atât de impetuos, încât la 25 martie a capturat intacte podurile de peste râul Main de la Aschaffenburg.

Încă de la cucerirea sa, capul de pod de la Remagen se lărgise neîncetat, în ciuda repetatelor lovituri fracţionate ale germanilor. Generalul Hodges trimisese acolo corpurile 3, 5 şi 7. La 26 martie, detaşamentele naziste de pe flancul de nord al capului de pod au fost

respinse dincolo de râul Sieg, unde inamicul era convins că aliaţii vor lansa un asalt important. Dar sectorul Remagen îi rezerva o altă mare surpriză. De îndată ce forţele americane au început să se organizeze acolo, am trecut, împreună cu Bradley, la elaborarea unui plan care să ne dea posibilitatea valorificării la maximum a acestui succes.

În sectorul lui Bradley avusesem de la bun început intenţia de a trece grosul trupelor peste Rin, în regiunea unde Patton cucerise capetele de pod, deoarece de acolo ne convenea cel mai bine să înfigem cea de-a doua suliţă a giganticei ofensive duble, menită să încercuiască Ruhrul. Desigur, de la Remagen puteam îndrepta Armata 1 spre nord şi nord-est, pentru a asalta direct dispozitivul german. Dar aceasta presupunea o lovitură frontală peste râul Sieg şi nu ducea la marea şi completa încercuire a râvnitului bazin – obiectiv esenţial al planului nostru de ansamblu. Iată de ce Bradley şi cu mine hotărâserăm de mult să dirijăm trupele din capul de pod de la Remagen în direcţia sud-est, pentru a realiza joncţiunea cu Patton în apropiere de Giessen. După aceea, Bradley urma să-şi concentreze forţele, în vederea obţinerii de noi succese rapide şi sigure.

La 26 martie a început ofensiva care avea ca punct de plecare capul de pod de la Remagen. Corpul 5, acum sub conducerea generalului-maior Clarence R. Huebner, a înaintat repede spre sud-est şi a ocupat Limburg. Puternicele lovituri convergente ale lui Patton şi Hodges au dus la demoralizarea completă a inamicului în acest sector.

Corpul 8 al lui Middleton, din compunerea Armatei 3, se afla încă pe malul vestic al Rinului, la nord de Braubach, unde, din cauza malurilor abrupte, trecerea fluviului sub focul inamicului părea aproape imposibilă. Totuşi Corpul 8 a încercat să realizeze această operaţie şi, în ciuda unei aprige rezistenţe iniţiale, a ajuns de partea cealaltă, putând astfel să înainteze în linie dreaptă şi să participe la

marea ofensivă. La 29 martie, Frankfurtul a fost complet ocupat şi avangărzile blindate au pornit în direcţia Kassel.

Şi mai spre sud, în sectorul Grupului de armate 6, Armata 7 a lui Patch s-a alăturat, de asemenea, ofensivei, în zilele când această unitate lupta încă în bazinul Saarului prevăzusem că va trebui să o sprijinim cu trupe aeropurtate pentru a-i asigura forţarea cu succes a Rinului, unde apreciam că dispozitivul de apărare german era foarte puternic. În acest scop, Divizia 13 aeropurtată americană a primit ordin să întocmească planul unei acţiuni de desant. Dar aceasta s-a dovedit inutilă, într-atât a fost de mare confuzia inamicului după prăbuşirea grupării sale din Saar. La 26 martie, Corpul 15 al generalului Haistip din compunerea Armatei 7 a forţat trecerea Rinului lângă Worms. Îndârjita împotrivire a detaşamentelor naziste de pe malul de est a fost repede înfrântă şi, până la 27 martie, Corpul 15 a trecut în întregime fluviul. Imediat, Armata 7 a reluat ofensiva şi, după ce a făcut joncţiunea cu Armata 3, a înaintat repede, ocupând oraşul Mannheim. În ziua de 1 aprilie, Armata 1 franceză a efectuat ultima trecere a Rinului sub focul inamic, la Philippsburg. De acolo, francezii aveau să lovească spre sud-est, în direcţia Stuttgart, şi să cureţe tot malul drept al fluviului, până la frontiera elveţiană.

Traversasem acum Rinul în toate coridoarele principale alese de noi pentru invadarea Germaniei. Uşurinţa cu care obţinusem aceste succese şi pierderile mici cu care le plătisem contrastau puternic cu ceea ce s-ar fi întâmplat, desigur, dacă inamicul s-ar fi retras în cursul iernii de pe malul de vest şi ar fi opus o rezistenţă hotărâtă de-a lungul fluviului. Acesta constituia un obstacol formidabil şi, pe tot malul de est, terenul favoriza crearea unui puternic dispozitiv de apărare. Ciocnirile frontale cu armata germană, chiar cu efectivele ei reduse şi cu capacitatea de luptă diminuată de la începutul anului 1945, ne-ar fi impus mari sacrificii.

Îi datoram mult lui Hitler. Nu încăpea îndoială că, dacă ar fi avut mână liberă în domeniul operaţiilor militare, Statul-Major General german ar fi prevenit inevitabilul dezastru de pe malul de vest şi şi-ar fi retras forţele cel mai târziu, probabil, la începutul lunii ianuarie. La acea dată, eşecul loviturii din Ardeni devenise evident şi trupele care participau la ea fuseseră înfrânte şi respinse. În plus, la 12 ianuarie, ruşii declanşaseră o mare ofensivă, care avea să-i poarte de pe Vistula pe Oder, la mai puţin de 30 de mile de Berlin.

Din punct de vedere militar, lucrul cel mai înţelept pe care l-ar fi putut face germanii în momentul acela ar fi fost să capituleze. Situaţia lor era fără ieşire şi, chiar dacă nu ar mai fi putut salva nimic pe plan politic, ar fi cruţat măcar vieţile a mii dintre ai lor pe câmpul de luptă şi ar fi evitat distrugerea în continuare a industriei şi oraşelor germane.

Din moment ce se hotărâse însă să lupte mai departe – poate în smintita speranţă că aliaţii se vor încăiera între ei, renunţând astfel să mai ducă până la capăt ocuparea Germaniei –, inamicul ar fi trebuit să se sprijine, în Europa occidentală, pe cea mai puternică linie de apărare – fluviul Rin –, grupând acolo toate rezervele centrale pe care le putea utiliza. Nici aşa nu avea vreo şansă de succes, fie şi din cauză că uriaşa noastră forţă aeriană pulveriza actualmente, într-o proporţie catastrofală pentru el, resursele vitale de pe teritoriul său, ce se micşora necontenit. Dar era singura cale care îi dădea o posibilitate de a prelungi ostilităţile – şi acum devenise limpede că nu putea exista niciun alt motiv de a continua războiul. Până şi Hitler, aşa fanatic cum era, trebuie să fi trecut prin momente de luciditate, în care nu se poate să nu-şi fi dat seama că sfârşitul era iminent. Dar el scria finalul unei drame al cărui tragic deznodământ avea să întreacă cu mult tot ceea ce concepuse vreodată prea iubitul său Wagner.

În ce-i priveşte pe aliaţi, situaţia se asemăna întrucâtva cu cea survenită cu opt luni în urmă, după ofensiva din Normandia, dar cu unele deosebiri importante. În clipa de faţă, forţele noastre terestre şi aeriene ocupau un dispozitiv capabil să zdrobească orice rezistenţă întâlnită în cale, iar inamicul nu mai avea, departe în spate, o linie Siegfried în care să se instaleze. Mult mai importantă era deosebirea pe care o prezenta sistemul nostru de asigurare materială, acum riguros şi bine organizat. Chiar pe malul stâng al Rinului se aflau stocuri de mijloace tehnice şi materiale. În imediata noastră apropiere activau formaţiile de servicii, indispensabile pentru a asigura trupele într-o ofensivă impetuoasă, inclusiv în privinţa subzistenţei de zi cu zi. De îndată ce forţam Rinul, montam pontoane de vase, cărora li se adăugau curând poduri fixe. Cel dintâi pod semipermanent de cale ferată a fost construit la Wesel, în sectorul de nord. Acolo, la mai puţin de 11 zile de la cucerirea oraşului şi deasupra uneia dintre cele mai largi porţiuni ale fluviului, geniştii americani au construit un pod peste care a trecut prima noastră garnitură feroviară.

Odată cu forţarea Rinului în toate punctele şi cu dispariţia unor enorme efective germane în naufragiul liniei Siegfried, s-a încheiat cea de-a doua mare etapă a campaniei noastre de primăvară. Acum se impunea să analizăm situaţia şi să stabilim ce operaţii mai trebuiau efectuate în etapa a treia – nimicirea finală a puterii militare a Germaniei şi invadarea teritoriului său.

Primul pas continua să fie încercuirea Ruhrului. Acest obiectiv figura dintotdeauna printre prevederile majore ale planurilor noastre şi în situaţia în care ne aflam nimic nu arăta că abandonarea lui ne-ar aduce vreun avantaj. Dimpotrivă, acum era clar că dubla manevră de învăluire nu numai că va izola definitiv şi complet Ruhrul industrial de restul Germaniei, dar va duce şi la distrugerea uneia dintre cele mai puternice grupări de

care dispunea inamicul.

În primele zile ale lunii martie, după eşecul tentativei lor de a lichida capul de pod de la Remagen, naziştii au început să organizeze, cu o grabă frenetică, aliniamentul de sud al apărării Ruhrului, pe râul Sieg. În acelaşi fel, la 24 martie, când Montgomery şi-a catapultat forţele peste Rin, în sectorul de nord, germanii s-au apucat să ocupe în pripă poziţii la flancul de nord al regiunii Ruhr. Dubla învăluire urma, aşadar, să împresoare aceste trupe, să facă o largă ruptură prin centru şi să-şi croiască drum prin bazinul Ruhrului spre est.

Eram la curent cu acordurile politice ale aliaţilor, care prevedeau împărţirea Germaniei postbelice în zone de ocupaţie. Axa nord-sud, pe care hotărârea adoptată o stabilea ca limită de răsărit a părţii atribuite britanicilor şi americanilor, începea din apropiere de Lübeck, la est de baza peninsulei daneze, şi cobora în direcţia generală sud, până la oraşul Eisenach şi, mai departe spre sud, până la frontiera austriacă.

Această viitoare împărţire a Germaniei nu a avut nicio influenţă asupra planurilor noastre militare de ocupare a ţării. După părerea mea, asemenea planuri trebuiau concepute cu singurul scop de a grăbi victoria, rămânând ca rectificări ulterioare să permită trupelor aparţinând celor câteva state să se regrupeze, fiecare în sectorul respectiv.

După Ruhr, Berlinul constituia un obiectiv firesc, fiind important pe plan politic şi psihologic, ca simbol a ceea ce mai rămăsese din puterea militară germană. Am ajuns însă la concluzia că, pentru forţele aliate occidentale, nu era un obiectiv logic şi nici deosebit de oportun.

În ultima săptămână a lunii martie, când ieşisem la Rin, ne mai despărţeau de Berlin 300 de mile, iar la 200 de mile de frontul nostru se găsea obstacolul Elbei.

Forţele sovietice ocupaseră poziţii ferme pe Oder şi aveau un cap de pod pe malul de vest al fluviului, la numai

30 de mile de Berlin. Capacitatea noastră de asigurare tehnico-materială, în care se includea şi posibilitatea de a transporta zilnic pe calea aerului aproximativ 2000 de tone de materiale pentru primul eşalon operativ, era suficientă pentru a permite avangărzilor noastre să străbată Germania. Dar, dacă am fi intenţionat să forţăm Elba, cu unicul scop de a încerca să împresurăm capitala, s-ar fi întâmplat două lucruri. Mai întâi, ruşii ar fi încercuit, probabil, oraşul cu mult înainte ca noi să ajungem acolo. În al doilea rând, necesităţile de asigurare materială a unei grupări puternice, la această distanţă de bazele noastre principale de pe valea Rinului, ar fi dus, practic, la imobilizarea unităţilor de pe tot restul frontului – lucru pe care-l socoteam nu numai nechibzuit, ci de-a dreptul prostesc. În afară de încercuirea Berlinului, existau alte câteva obiective majore, care trebuiau atinse de urgenţă.

De exemplu, era de dorit ca avangărzile noastre să străbată repede Germania, pentru a face joncţiunea cu forţele sovietice, fracţionând astfel teritoriul ţării şi privând trupele naziste de orice posibilitate de a acţiona unitar. De asemenea, prezenta importanţă ocuparea cât mai grabnică a oraşului Lübeck, situat la extremitatea de nord, ceea ce ducea la izolarea tuturor trupelor germane rămase în Danemarca, ca şi a celor aflate încă în Norvegia. În plus, prin această lovitură puneam stăpânire pe porturile din nordul Germaniei, ocupând fie Hamburgul, fie Bremenul, fie ambele şi scurtând astfel şi mai mult căile noastre de comunicaţie.

La fel de important şi oportun era să pătrundem în aşa-numita „redută naţională” şi s-o nimicim. Cu multe săptămâni în urmă începusem să primim informaţii că, în caz de extremă necesitate, naziştii intenţionau să concentreze elita SS-ului, a Gestapoului şi a altor organizaţii fanatic devotate lui Hitler în masivul alpin care ocupă sudul Bavariei, vestul Austriei şi nordul Italiei. Acolo, ei sperau să blocheze întortocheatele trecători de

munte şi să reziste la infinit aliaţilor. Un asemenea bastion putea fi oricând lichidat, măcar prin înfometare, dacă nu pe alte căi. Dar dacă li s-ar fi permis să-şi organizeze „reduta”, germanii aveau posibilitatea de a ne sili să ne angajăm într-un lung război de guerilă sau într-un sângeros asediu, căpătând astfel mijlocul de a ţine treză speranţa dementă că, graţie neînţelegerilor ivite între aliaţi, vor smulge condiţii mai favorabile decât capitularea necondiţionată. În posesiunea probelor evidente că naziştii intenţionau să facă această încercare, m-am hotărât să-i împiedic s-o pună în aplicare.

Un alt obiectiv al hitleriştilor, întrucâtva înrudit cu edificarea fortăreţei în munţi, îl reprezenta înfiinţarea unei armate subterane, căreia i se dăduse un nume semnificativ: „Vârcolacii”. Alcătuită în exclusivitate din discipoli fideli ai lui Hitler, organizaţia folosea ca mijloace de luptă omuciderea şi teroarea. În „armata” secretă urmau să fie înrolaţi băieţi şi fete, ca şi adulţi, în speranţa că ei vor răspândi o asemenea groază în ţară şi vor crea asemenea dificultăţi puterilor de ocupaţie, încât ele vor fi bucuroase să evacueze teritoriile cucerite.

Din cauza fanaticului devotament al multor tineri germani faţă de führerul lor, un astfel de proiect putea oricând să devină real şi, pentru a-l curma din faşă, soluţia era de a invada tot teritoriul ţării înainte de a se efectua organizarea „vârcolacilor”.

Cu aceste câteva considerente în minte, am hotărât că, imediat ce grupurile de armate 12 şi 21 vor termina împresurarea Ruhrului, principalele noastre ofensive vor cuprinde trei părţi esenţiale.

Prima consta dintr-o puternică lovitură a lui Bradley, care urma să traverseze direct centrul Germaniei. Înaintând în această direcţie, trupele sale aveau de străbătut platoul central al ţării, forţând astfel cursurile de apă în apropiere de izvoarele lor, unde ele nu formau obstacole importante, ca în câmpia din nordul Germaniei,

în vecinătatea mării. Pentru a pune la dispoziţia lui Bradley forţele necesare unui marş neîntrerupt de la un capăt la altul al teritoriului, Armata 9 americană reintra în subordinea sa. În plus, am organizat, tot pentru Grupul 12, o nouă armată, 15, sub comanda generalului Gerow, căruia îi reveneau două misiuni principale: să-şi asume răspunderea administraţiei militare în spatele trupelor noastre care înaintau şi să asigure pe malul stâng al Rinului, în faţa bazinului Ruhrului, o prezenţă aliată capabilă de a împiedica pe germanii de acolo să saboteze punctele vitale ale căilor noastre de comunicaţie de la vest de fluviu. Lui Gerow i s-a mai încredinţat comanda Diviziei 6 americane, care, la sute de mile spre vest, înfrunta încă garnizoanele germane din St, Nazaire şi Lorient, porturi în golful Biscaya.

Ofensiva celor trei armate ale Grupului 12 trebuia să înceapă de îndată ce Bradley căpăta certitudinea că gruparea inamicului din Ruhr nu mai putea să-i ameninţe căile de comunicaţii. Nu aveam de gând să duc o luptă crâncenă, din casă în casă, pentru nimicirea acestei grupări. Dens populată, regiunea nu dispunea de surse alimentare proprii, aşa că, până la urmă, foametea avea să oblige cu siguranţă inamicul să capituleze, evitând astfel aliaţilor nenumărate sacrificii de vieţi omeneşti.

După joncţiunea efectuată de Bradley cu forţele sovietice undeva pe cursul Elbei, planul de ansamblu prevedea, pentru partea a doua şi a treia, câte o înaintare rapidă pe ambele noastre flancuri – în nord izolând Danemarca, în sud pătrunzând în Austria şi ocupând munţii din vestul şi sudul ei. În stadiile iniţiale ale ofensivei lui Bradley, Grupul de armate 6, din flancul drept, şi Grupul de armate 21, din flancul stâng, trebuiau în general să înainteze în sprijinul acestei lovituri principale, câştigând cât mai mult teren în direcţia obiectivelor lor finale.

La rândul său, după ce-şi îndeplinea misiunea în

centru, Bradley urma să-l sprijine pe Montgomery la nord şi pe Devers la sud, în cursul ultimelor operaţii pe care le aveau de efectuat aceştia.

Planul de ansamblu a fost prezentat generalissimului Stalin.

Conform celor stabilite în ianuarie şi aprobate de Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore, consideram că misiunea de a comunica acest plan generalissimului Stalin intra pe deplin în sfera competenţei şi a răspunderilor mele. Dar am constatat foarte repede că primul ministru Churchill avea obiecţii foarte serioase împotriva iniţiativei pe care o luasem şi nu era de acord cu planul meu. El susţinea că, deoarece campania se apropia de sfârşit, mişcările de trupe căpătau o semnificaţie politică, ceea ce necesita intervenţia conducătorilor de stat în definitivarea planurilor operative de ansamblu. După părerea sa, mesajul trimis lui Stalin depăşea competenţa mea, care se limita la a comunica cu Moscova doar în probleme de ordin strict militar. Churchill se declara foarte dezamăgit şi nemulţumit de faptul că planul meu nu prevedea o ofensivă a lui Montgomery, susţinută de toate efectivele americane disponibile, într-o desperată încercare de a ocupa Berlinul înaintea ruşilor. El a adus la cunoştinţa Washingtonului acest punct de vedere.

Bineînţeles, primul ministru ştia că, indiferent de distanta la care ar fi înaintat aliaţii occidentali spre Elba, el şi preşedintele Roosevelt conveniseră deja ca zonele de ocupaţie britanică şi americană să aibă ca limită răsăriteană o linie situată la 200 de mile vest de Berlin. Prin urmare, repetatele sale insistenţe de a pune toate resursele noastre în slujba intrării aliaţilor occidentali în capitală înaintea ruşilor trebuie să se fi întemeiat pe convingerea că britanicii şi americanii vor beneficia ulterior de un mare prestigiu şi de multă influenţă de pe urma acestei realizări.

Eu nu puteam cunoaşte adevăratele sale motive, dar

protestul lui a dat naştere imediat unui schimb de numeroase telegrame, începând cu un mesaj al generalului Marshall din 29 martie. Mesajul mă informa că Comitetul Britanic al Şefilor de State-Majore îşi manifesta îngrijorarea în legătură atât cu procedura pe care o adoptasem, intrând în contact cu Stalin, cât şi cu ceea ce ei numeau modificarea adusă de mine planului. Comitetul Britanic al Şefilor de State-Majore propunea lui Marshall ca principala mea ofensivă să se desfăşoare prin câmpia din nordul Germaniei, deoarece în felul acesta puteam ocupa porturile germane din vestul şi nordul ţării. Englezii subliniau că operaţiile preconizate de ei ar fi dus la scoaterea din luptă a submarinelor inamice, ne-ar fi dat libertate de mişcare în Danemarca, ar fi stabilit o cale de comunicaţii cu Suedia şi ne-ar fi pus la dispoziţie vase suedeze şi norvegiene cu un deplasament de aproximativ 2.000.000 de tone.

După recepţionarea acestui mesaj, am răspuns următoarele:

„Eisenhower către Marshall, data 30 martie:

Sincer vorbind, învinuirea că aş fi modificat planurile nu are niciun temei. Nimeni nu a obiectat vreodată împotriva loviturii principale date la nord de Ruhr, cu scopul de a izola această regiune bogată. Acum, putând să întrevăd momentul când forţele mele se vor concentra în sectorul Kassel, rămân în continuare fidel vechiului meu plan de a lansa de acolo o ofensivă principală, menită să realizeze, în cooperare cu ruşii, distrugerea forţelor armate ale inamicului. Conform acestui plan, vom ocupa porturile şi celelalte obiective de pe coasta de nord mai repede şi mai sigur decât prin dispersarea forţelor pe care o cere mesajul lui Wilson către dumneavoastră”.

După expedierea acestui răspuns preliminar, am redactat, pentru informarea generalului Marshall, un rezumat complet al planului nostru, pe care l-am trimis prin următoarea radiogramă:

„E*isenhower către Marshall, data 30 martie:*

Ca răspuns la radiograma dumneavoastră.

Protestele reproduse în telegrama dumneavoastră, cu excepţia celui privind «procedura», mi-au fost aduse la cunoştinţă aseară de către primul ministru pe cale telefonică.

Nu înţeleg deloc la ce se referă protestul privind «procedura». Am primit instrucţiuni să tratez direct cu ruşii în probleme de coordonare militară. Nu a survenit nicio schimbare în strategia de bază. Consiliul Britanic al Şefilor de State-Majore a protestat vara trecută împotriva intenţiei mele de a înainta în direcţia Frankfurt, susţinând că ar fi o operaţie inutilă, care ar sustrage efectivele necesare unei ofensive în nord. Am subliniat totdeauna că ofensiva în nord va fi lovitura principală în acea fază operativă care va duce la izolarea Ruhrului, dar încă de la început, înainte chiar de ziua Z, am arătat ofiţerilor de stat-major şi comandanţilor superiori că planul meu prevede mai întâi conjugarea loviturilor iniţiale şi secundare în sectorul Kassel şi apoi declanşarea marii ofensive spre est.

Examinând, fie şi superficial, problema direcţiei hotărâtoare a acestei ofensive, după încheierea operaţiei în sectorul Kassel, constatăm că, în actualele împrejurări, lovitura principală trebuie să fie îndreptată spre regiunea Leipzig, unde se concentrează ceea ce a mai rămas din potenţialul industrial al Germaniei şi unde se crede că s-ar refugia ministerele. Planul meu nu prevede dislocarea spre sud a forţelor britanice şi canadiene ale lui Montgomery. Flancul drept al acestuia, după cum puteţi remarca, va înainta pe axa generală Hanovra-Wittemberg. Nefăcând altceva decât să respect principiul enunţat dintotdeauna de feldmareşalul Brooke, sunt hotărât să mă concentrez într-o singură ofensivă majoră. Planul meu se mulţumeşte să readucă Armata 9 americană sub comanda lui Bradley pentru faza operativă care prevede o înaintare în centru,

din zona Kassel până în zona Leipzig, afară de cazul, firește, când joncțiunea cu ruşii se va face înainte de a ajunge noi în această ultimă zonă. Apoi acest dispozitiv va fi organizat, iar planul arată clar că s-ar putea ca Armata 9 să se deplaseze spre nord, pentru a sprijini armatele britanică şi canadiană în acţiunea de curăţire a întregii linii de coastă de la vest de Lübeck. După asigurarea efectivelor pentru această operaţie, se apreciază că putem întreprinde o manevră spre sud-est, pentru a împiedica pe naziști să-şi organizeze o redută în munți.

Am acordat toată atenţia cuvenită aspectelor navale ale situaţiei şi îmi dau seama limpede de avantajul ocupării rapide a coastei de nord. Tocmai de aceea am considerat-o drept proximul obiectiv de atins, după ce ofensiva principală ne va pune într-o situaţie de superioritate hotărâtoare. Utilizarea porturilor Bremen, Hamburg şi Kiel presupune operaţii împotriva insulelor Frisice şi Helgoland şi o acţiune de dragare a minelor pe o mare întindere. Toate acestea, ca şi operaţiile în Danemarca şi Norvegia fac parte dintr-un stadiu ulterior.

Aş vrea să subliniez că Berlinul nu mai este un obiectiv deosebit de important. El şi-a pierdut mult din utilitate pentru germani şi până şi guvernul se pregăteşte să se instaleze într-o altă zonă. Acum este important să ne grupăm forţele pentru o unică ofensivă, ceea ce – mai repede decât risipirea eforturilor noastre în diverse direcţii – ne va aduce căderea Berlinului, eliberarea Norvegiei, intrarea în posesiunea vaselor şi a porturilor suedeze.

Un alt punct pe care aş vrea să-l subliniez este că aşa-numitul «teren favorabil» din nordul Germaniei nu este cu adevărat favorabil în această parte a anului. Nu numai că o serie de apărători împânzesc regiunea, dar solul însuşi, în acest anotimp, este foarte umed şi nu atât de prielnic pentru deplasări rapide ca platoul înalt prin care mă pregătesc să lansez ofensiva principală.

Pentru a rezuma:

Propun ca la o dată cât mai apropiată şi în cooperare cu sovieticii să fracţionăm şi să distrugem forţele germane, lansând ofensiva principală din sectorul Kassel direct spre est, către centrul a ceea ce mai rămâne din potenţialul industrial al Germaniei, până ce vom ajunge în zona Leipzigului, inclusiv oraşul respectiv, afară de cazul când joncţiunea cu ruşii în ofensivă se va face la vest de acest punct. A doua caracteristică fundamentală a operaţiei constă în a da ordin de înaintare forţelor lui Montgomery pe flancul stâng şi, îndată după îndeplinirea misiunii de mai sus, în a trimite Armata 9 spre nord, pentru a-l sprijini pe Montgomery în curăţirea întregii zone situate la vest de Kiel şi Lübeck.

După ce aceste două manevre îşi vor atinge ţelurile, voi trimite o grupare spre sud-est, străduindu-mă să fac joncţiunea cu ruşii în valea Dunării şi să împiedic crearea unei redute naziste în sudul Germaniei.

Bineînţeles, planurile mele sunt flexibile şi trebuie să-mi păstrez libertatea de acţiune pentru a face faţă eventualelor situaţii noi. Un maximum de flexibilitate va rezulta din concentrarea unui maximum de forţe la centru”.

Un amănunt interesant cu privire la telegrama de mai sus: ciorna ei a fost redactată la cartierul general SHAEF de către unul dintre colaboratorii mei britanici.

„Marshall către Eisenhower, data 31 martie:

Consiliul Britanic al Şefilor de State-Majore din Londra a făcut astăzi cunoscute Comitetului Unificat al Şefilor de State-Majore părerile sale despre planul dumitale.

Britanicii contestă că ar avea dorinţa de a lega mâinile comandantului suprem al Forţelor expediţionare aliate (SCAEF), dar se referă la probleme mai vaste, care ies din sfera de competenţă a acestuia (războiul submarin, vasele suedeze, importanţa politică a salvării de la

înfometare a mii de olandezi, importanţa unei pătrunderi în Danemarca şi a eliberării Norvegiei), şi solicită să nu se trimită detalii suplimentare ale planului lui Deane [şeful Misiunii militare la Moscova] până nu vei primi indicaţii de la Comitetul unificat.

Astăzi, Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore din S.U.A. a răspuns în esenţă după cum urmează: procedura adoptată de SCAEF pentru a comunica cu ruşii pare să fi fost o necesitate operativă. Orice modificare a acestui mesaj trebuie să fie adusă de Eisenhower, nu de Comitetul unificat. Acţiunile prevăzute în planul SCAEF sunt conforme cu strategia aprobată şi cu directiva trimisă SCAEF, mai ales în lumina evenimentelor actuale. Eisenhower dislocă peste Rin, în nord, maximum de forţe care pot fi utilizate. Operaţia secundară din sud obţine remarcabile succese şi e valorificată până la limita capacităţilor de asigurare materială. Şefii de state-majore ai S.U.A. sunt convinşi că planul de acţiune al SCAEF va duce la ocuparea porturilor şi la realizarea celorlalte obiective menţionate de britanici mai repede şi mai sigur decât prin manevra cerută de ei.

Bătălia Germaniei a ajuns astăzi la un stadiu în care numai comandantul suprem poate aprecia măsurile ce trebuie luate. Nu ni se pare indicat să renunţăm în mod deliberat la exploatarea slăbiciunilor inamicului. Unicul obiectiv trebuie să fie victoria rapidă şi completă. Deşi sunt de acord că anumiţi factori nu intră în preocupările directe ale SCAEF, şefii de state-majore ai S.U.A. consideră că concepţiile strategice ale acestuia sunt judicioase şi trebuie să primească un sprijin deplin. El va trebui să continue a comunica liber cu comandantul suprem al armatei sovietice".

Peste câteva zile, la 7 aprilie, în ultima radiogramă adresată generalului Marshall pe această temă, spuneam printre altele:

„Mesajul pe care i l-am trimis lui Stalin era o măsură

de natură strict militară, luată conform amplelor împuterniciri şi instrucţiuni emise anterior de Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore. Sincer să fiu, nici nu mi-a trecut prin cap să mă consult în prealabil cu Comitetul Unificat, deoarece plecam de la premisa că răspund de eficienţa operaţiilor militare în acest teatru de război şi era firesc să-l întreb pe comandantul forţelor ruse care vor fi direcţia şi data viitoarei sale ofensive majore şi să-i prezint, în linii mari, propriile mele intenţii.

Acum întârziem transmiterea către Misiunea militară în Rusia a unui mesaj al cărui scop este stabilirea de măsuri concrete pentru identificarea reciprocă a forţelor noastre aeriene şi terestre şi găsirea unor proceduri pentru eventualitatea că forţele noastre vor lua contact cu cele sovietice în indiferent ce parte a Germaniei. Este extrem de important ca această problemă să fie rezolvată repede, pe o bază practică".

Până la urmă, rezultatul tuturor acestor discuţii a fost că am pus mai departe în aplicare planul nostru. Atât de convins eram de temeinicia militară a operaţiilor noastre, încât ofiţerii de stat-major mai apropiaţi de mine ştiau că eram gata să pun chestiunea de încredere.

Un singur rezultat a mai avut această controversă neobişnuită, anume că, de atunci încolo, ne-am simţit cam îngrădiţi în contactele cu Stalin şi că am avut grijă ca toate mesajele noastre să abordeze exclusiv probleme de importanţă tactică. Nu mi se părea o situaţie deosebit de serioasă, mai ales pentru că Comitetul Mixt al Şefilor de State-Majore ai S.U.A. reafirmase categoric libertatea mea de acţiune în realizarea unor planuri care, după părerea mea, aveau să pună capăt ostilităţilor în cel mai scurt timp cu putinţă.

Capitolul al XXI-lea
Invadarea Germaniei

Importanţa industrială pe care o prezenta bazinul Ruhrului pentru Germania scăzuse considerabil încă

înainte ca noi să-l fi împresurat. Uzinele de acolo fuseseră ţinta multor raiduri masive de bombardament, iar în februarie 1945 forţele aeriene aliate iniţiaseră un „program de interzicere”, menit să rupă căile de comunicaţii ducând din Ruhr spre interiorul ţării. Operaţia repurtase un succes remarcabil şi ştiam că germanii se loveau de mari dificultăţi în transporturile de muniţii din bazin către trupele pe care le mai aveau pe front. Ţinând seama că acum regiunea era ameninţată pe ambele laturi şi că posibilităţile de utilizare a ei se micşoraseră enorm, ar fi fost logic ca germanii să-şi retragă trupele de acolo, pentru a le folosi împotriva forţelor noastre care înaintau. Marele Stat-Major German trebuie să-şi fi dat seama că, odată cu încercuirea Ruhrului, pierdea nu numai fabricile sale, ci şi toate unităţile militare îngrămădite în dispozitivul local de apărare. Totuşi, şi de data aceasta, germanii au rămas pe loc.

În sud, forţele lui Bradley, iar în nord cele ale lui Montgomery au înaintat neîntrerupt prin luptă spre punctul de întâlnire ce li se fixase, în apropiere de Kassel. Armata 9 a lui Simpson, pe flancul drept al Grupului de urmate al lui Montgomery, s-a lovit de o rezistenţă mai dârză decât cea întâlnită de armatele 1 şi 3, care ieşiseră din regiunea Frankfurt. Drept urmare, braţul de sud al cleştelui nostru a înconjurat flancurile de est şi nord-est ale Ruhrului, pentru a se întâlni cu coloanele avansate ale lui Simpson în apropiere de Lippstadt, lângă Paderborn.

În ziua de 1 aprilie, exact la o săptămână după ce Grupul de armate 21 forţase Rinul în sectorul Wesel, joncţiunea se realizase complet, bazinul Ruhrului era încercuit, iar trupele germane de acolo căzuseră în capcană.

Inamicul suferise până acum un şir neîntrerupt de înfrângeri zdrobitoare. Începând cu sângeroasa respingere a ofensivei falimentare din Ardeni, avalanşa aliaţilor îi provocase, în serie, pierderi şi eşecuri de proporţii

înspăimântătoare. Nu mai exista nicio fărâmă de raţiune sau logică pentru a justifica prelungirea luptei. Atât în est, cât şi în vest, forţe puternice operau actualmente pe teritoriul naţional al Germaniei. Inamicul pierduse Ruhrul, Saarul şi Silezia. Risipite în zona centrală a ţării, uzinele care îi mai rămâneau nu aveau nicio posibilitate de a subveni nevoilor trupelor care mai încercau să lupte. Căile de comunicaţie suferiseră rupturi grave şi niciun comandant superior nazist nu mai putea fi sigur că ordinele sale vor ajunge la unităţile cărora le erau destinate. Deşi în multe părţi se aflau grupări capabile să opună o înverşunată rezistenţă locală, numai pe flancurile de nord şi de sud ale marelui front occidental existau încă armate dispunând de efective suficiente pentru a realiza mai mult decât o întârziere a înaintării aliate.

În ziua de 31 martie am adresat o proclamaţie trupelor şi populaţiei germane, cerând primelor să capituleze, iar ţăranilor să înceapă însămânţările de primăvară. Arătând că se găseau într-o situaţie desperată, le spuneam că prelungirea rezistenţei nu va face decât şi mai grele suferinţele lor viitoare.

Intenţia mea era de a pune capăt sângerosului măcel. Dar ascendenţa lui Hitler asupra complicilor săi erau încă atât de puternică, iar dominaţia sa asupra ţării se exercita atât de absolut, prin intermediul Gestapoului şi al SS-ului, încât germanii continuau să se bată.

Ajungând în regiunea Kassel, Bradley a avut de înfruntat o dublă problemă: mai întâi să îngrămădească gruparea inamicului din Ruhr într-o pungă suficient de mică pentru a fi ţinută la respect doar de câteva divizii, care să prevină orice ameninţare pentru căile aliate de comunicaţie; în al doilea rând, să-şi organizeze cele trei armate pentru ofensiva principală, prin platoul central al Germaniei, în direcţia Leipzig.

Bradley avea în primul eşalon operativ, de la nord spre sud, Armata 9 a lui Simpson, Armata 1 a lui Hodges şi

Armata 3 a lui Patton, cu un total de 48 de divizii – cea mai mare forţă exclusiv americană din istoria Statelor Unite.

Gruparea germană împresurată în bazinul Ruhrului se afla sub comanda feldmareşalului Model. Acesta a încercat mai întâi să rupă încercuirea atacând spre nord, dar a fost înfrânt. O tentativă similară în direcţia sud a eşuat de asemenea, şi inamicului nu i-a mai rămas nicio perspectivă, în afara capitulării finale. Prin lovituri neîncetate, Bradley îl silea să se retragă, iar la 14 aprilie a lansat o ofensivă locală care a secţionat punga în două. După alte două zile, jumătatea de est s-a prăbuşit, iar la 18 aprilie a capitulat tot restul grupării. Calculasem iniţial că vom lua în Ruhr aproximativ 150.000 de prizonieri, dar totalul lor s-a ridicat, în ultimă instanţă, la 325.000, printre care 30 de generali. Am distrus 21 de divizii şi am capturat enorme cantităţi de materiale. Hitler îşi închipuise, probabil, că asediul Ruhrului va întâmpina aceeaşi înverşunată împotrivire ca şi cel al Brestului, dar după numai 18 zile din momentul când s-a realizat încercuirea, inamicul a capitulat, lăsând în mâinile noastre un număr şi mai mare de prizonieri decât luasem, cu aproape doi ani în urmă, cu prilejul prăbuşirii forţelor Axei în Tunisia.

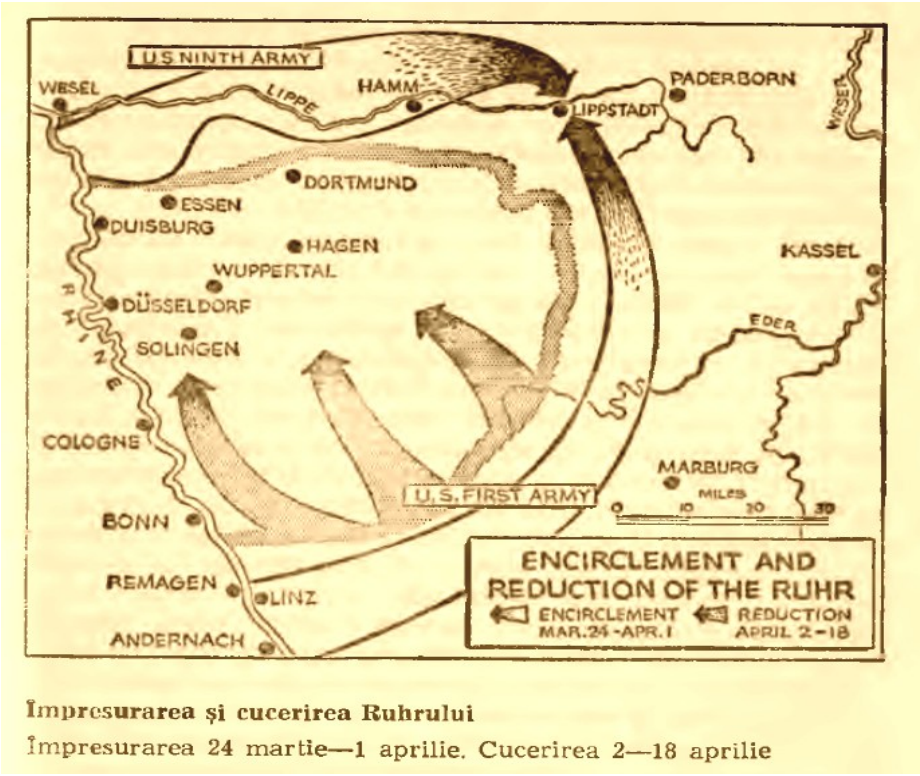

Împresurarea și cucerirea Ruhrului

Împresurarea 24 martie—1 aprilie. Cucerirea 2—18 aprilie

Între timp, Bradley îşi organizase rapid forţele în vederea ofensivei spre est. Încă înainte de capitularea naziştilor din Ruhr, avangărzile sale ieşiseră până la Elba, la o distanţă de 150 de mile de Kassel. Înaintarea se efectua pe un front larg. În sud, Armata 3, îndreptându-şi lovitura în direcţia frontierei cehoslovace şi a oraşului Chemnitz, imediat la nord de această ţară, a ajuns acolo la 13 – 14 aprilie. Pe flancul stâng al lui Patton, Armata 1 a declanşat ofensiva la 11 aprilie, înaintând impetuos în faţa unei rezistenţe sporadice. La 14 aprilie, Divizia 3 blindată din compunerea Corpului 7 al lui Collins a ajuns la Dessau, practic pe Elba. Acest corp, care participase la asaltul iniţial al plajelor din Normandia, ocupând curând după aceea portul Cherbourg, a parcurs luptând toată Europa de nord-vest, de la coastele Franţei până la fluviul Elba.

Ziua de 12 aprilie am petrecut-o împreună cu Patton. Scenele pe care le-am văzut şi veştile pe care le-am auzit înainte de a se lăsa întunericul mi-au gravat această dată în memorie. Dimineaţa am vizitat câteva corpuri şi divizii dispersate ale Armatei 3, care înaintau repede spre est, în cadrul unei ofensive tipice pentru Patton, ici-colo încercuind şi capturând detaşamente izolate ale armatei inamice în plină descompunere. Nu exista o linie generală de rezistenţă, nici măcar o tentativă coordonată de a întârzia înaintarea noastră. Totuşi, unele formaţii locale s-au împotrivit cu îndârjire şi, în tot cursul zilei, am asistat la lupte sporadice.

Armata lui Patton a descoperit şi capturat tezaurul nazist, ascuns în galeriile subterane ale unei adânci mine de sare. Împreună cu un grup, am coborât în puţ la aproximativ jumătate de milă dedesubtul pământului.

În fundul galeriilor se aflau imense mormane de bancnote germane, îngrămădite acolo, pare-se, într-o ultimă şi frenetică sforţare de a evacua parte din ele înainte de sosirea americanilor. Unul din tuneluri ascundea un număr colosal de tablouri şi alte obiecte de artă» unele învelite în hârtie sau pânză de ambalaj, altele doar stivuite, ca lemnele de foc.

În alt tunel am văzut un depozit de aur, pe care experţii noştri l-au estimat ca valorând aproximativ 250.000.000 de dolari, majoritatea în bare, în greutate de aproape 12 kg fiecare şi vârâte în saci două câte două. Tot acolo se mai afla o imensă cantitate de monezi de aur, provenind din diferite ţări ale Europei, ba chiar câteva milioane de asemenea monede din Statele Unite.

Valize, cufere şi tot felul de lăzi şi lădiţe erau ticsite de nenumărate tacâmuri şi podoabe de aur şi argint, vizibil jefuite din locuinţe particulare de pe cuprinsul întregului continent. Toate fuseseră aplatizate cu ciocanul din economie de spaţiu şi apoi aruncate de-a valma în valiza sau lada respectivă, aşteptând, pare-se, prilejul de a fi

topite şi transformate în bare de metal preţios.

Tunelul în care era depozitat tot acest aur atrăsese atenţia datorită prezenţei unui zid de cărămizi recent construit, în centrul căruia se afla o uşă de oţel, aşa cum au seifurile de tipul cel mai modern. Blindajul ei era atât de gros, încât pentru a o distruge ar fi fost cu siguranţă necesară o mare cantitate de explozive. Examinând-o, un soldat american a constatat însă că zidul de cărămizi din jurul uşii nu arăta a fi deosebit de rezistent. Prezumţia soldatului s-a confirmat cu ajutorul doar al unei jumătăţi de cartuş de dinamită, care, explodând, a făcut o gaură imensă prin zid, dezvăluind privirilor tezaurul. Ne-am întrebat de ce naziştii nu încercaseră să-l ascundă într-un loc mai tainic, în labirintul de tuneluri, în loc de a-l piti după un zid pe care puteai să-l dărâmi lesne cu un târnăcop. Uşa perfecţionată de oţel ni se părea cu totul lipsită de rost, dar un soldat american care mă însoţea a remarcat:

— Aşa-s nemţii – încuie cu cheia uşa grajdului, dar din pereţii lui fac praf şi pulbere.

Cele povestite de Patton despre incidentul care dusese la explorarea minei erau extrem de ciudate. Desigur, mai devreme sau mai târziu, forţele de ocupaţie ar fi cercetat cu atenţie mina. Dar, potrivit spuselor lui Patton, dacă doi americani nu ar fi dat curs unor sentimente umanitare, poate că nu am fi descoperit-o decât după ce mare parte din tezaur ar fi fost ascuns într-un loc mai sigur. Iată ce se întâmplase:

În mica localitate din apropiere, trupele americane introduseseră restricţii de circulaţie, orice civil găsit pe stradă după căderea întunericului fiind arestat şi supus unui interogatoriu. Într-o seară, o patrulă mobilă, văzând o femeie care mergea grăbită după ora limită, a oprit jeepul şi a interpelat-o. Ea a protestat, afirmând că plecase după moaşă pentru vecina ei care era în chinurile facerii. Soldaţii americani s-au hotărât să verifice dacă spusele

femeii corespundeau adevărului, fiind gata, în acest caz, să-i dea şi o mână de ajutor. Invitând-o cu ei în jeep, au luat moaşa şi s-au înapoiat la casa cu pricina, unde lucrurile stăteau aşa cum li se povestise. Dornici să fie în continuare de folos, soldaţii au aşteptat cât era necesar şi apoi au condus pe vecină şi pe moaşă la locuinţele lor. Trecând pe o stradă, prin dreptul porţii de intrare a unei mine de sare de prin partea locului, una dintre femei a declarat:

— Asta-i mina în care au îngropat aurul.

Cuvintele ei au stârnit curiozitatea soldaţilor, care au luat-o la întrebări şi au aflat că, în urmă cu câteva săptămâni, sosiseră din est mari transporturi de materiale, care fuseseră depozitate în mină. Soldaţii au raportat cele aflate superiorilor lor, care, la rându-le, au anchetat câţiva funcţionari ai societăţii miniere respective, şi astfel tezaurul a căzut în mâinile noastre.

În aceeaşi zi am văzut pentru prima oară un lagăr de exterminare, în apropiere de oraşul Gotha. N-am fost niciodată în stare să descriu reacţia mea psihică când am dat ochii cu dovezile de netăgăduit ale ferocităţii naziştilor, ale neîndurătorului dispreţ cu care călcaseră în picioare orice urmă de omenie. Până atunci, aflasem în această privinţă doar unele generalităţi sau relatări din auzite. Sunt convins însă că nicicând în viaţă nu am înregistrat o zguduitură atât de puternică.

Am umblat prin toate colţurile şi ungherele lagărului, căci socoteam de datoria mea ca, începând din ziua aceea, să pot depune ca martor ocular despre aceste lucruri în cazul când s-ar fi născut vreodată la noi, în Statele Unite, impresia sau presupunerea că „poveştile despre bestialitatea naziştilor nu sunt decât propagandă”. Din grupul care vizita lagărul, unii nu au fost în stare să treacă până la capăt prin acest calvar. Eu nu numai că am făcut-o, dar în aceeaşi seară, de îndată ce m-am înapoiat la cartierul general al lui Patton, am expediat câte un mesaj

la Washington şi Londra, cerând celor două guverne să trimită imediat în Germania un grup înjghebat la iuţeală din redactori-şefi ai unor ziare, precum şi grupuri reprezentative din adunările legislative ale Statelor Unite şi Marii Britanii. După părerea mea, dovezile trebuiau etalate fără întârziere în faţa opiniei publice americane şi britanice, într-un mod care să nu lase loc îndoielilor cinice.

Ziua de 12 aprilie s-a încheiat pe nota unui dramatic punct culminant. Bradley, Patton şi cu mine am vorbit, până noaptea târziu, despre planurile de viitor, îndeosebi despre criteriile de selecţie a ofiţerilor şi unităţilor care trebuiau să fie transferate cât mai repede pe frontul din Pacific. Ne-am dus la culcare puţin înainte de miezul nopţii, Bradley şi cu mine într-o căsuţă de la cartierul general al lui Patton, iar acesta din urmă în rulota sa. Oprindu-i-se ceasul, el a deschis radioul pentru a şi-l potrivi după B.B.C., şi astfel a auzit ştirea despre moartea preşedintelui Roosevelt. Întorcându-se în casă, l-a trezit pe Bradley şi au venit amândoi în camera mea pentru a-mi comunica tragica veste.

Am reflectat cu toţii la consecinţele pe care le putea avea moartea preşedintelui pentru pacea aşteptată. Eram convinşi că ritmul în care era purtat războiul nu se va schimba cu nimic, deoarece aflasem câte ceva despre marile pregătiri făcute în Pacific pentru zdrobirea Japoniei. Bineînţeles, nu eram la curent cu nicio măsură specială luată de Roosevelt în vederea păcii viitoare. Dar ne îndoiam că mai exista în S.U.A. un alt om la fel de experimentat ca el în domeniul relaţiilor cu ceilalţi lideri politici aliaţi. Niciunul dintre noi trei nu-l cunoscuse pe preşedinte foarte îndeaproape, dar momentul ni se părea, pe plan internaţional, foarte critic pentru înlocuirea unui conducător de stat, ceea ce eram nevoiţi să facem. Ne-am dus din nou la culcare, trişti şi deprimaţi.

Existau unele acţiuni politice ale lui Roosevelt cu care nu putusem niciodată să fiu de acord. Dar îl

cunoscusem doar în calitatea sa de conducător al unui popor aflat în război – şi în această calitate îl considerasem corespunzător tuturor exigenţelor.

Înaintarea Armatei 1 a izolat în Munţii Harz peste 15.000 de germani, care au opus o rezistenţă înverşunată până la 21 aprilie. Terenul era extrem de dificil. Timp de o săptămână, anihilarea pungii şi respingerea tentativelor altor trupe de a scoate din încercuire gruparea inamică au provocat lupte crâncene. Mai spre nord, Armata 9 a lui Simpson s-a ţinut în pas cu înaintările din centru şi sud. La 6 aprilie, ea a cucerit un cap de pod peste vijeliosul râu Weser, năpustindu-se apoi spre Elba, unde a ieşit la sud de Magdeburg în ziua de 11 aprilie. A doua zi, Divizia 2 blindată din compunerea Armatei 9 a cucerit, cu 10 mile mai în aval, un mic cap de pod. Încercările Diviziei 5 blindate din Corpul 13 armată de a stabili un alt mic cap de pod la nord de Magdeburg au eşuat atunci când germanii au aruncat în aer podul. În acest sector, inamicul părea dispus să părăsească teritoriul la vest de Elba, dar opunea o dârză rezistenţă oricărei tentative a noastre de a forţa fluviul. El a contraatacat imediat capul de pod al Diviziei 2 blindate, pe care a trebuit să-l abandonăm la 14 aprilie. Dar Divizia 83 a forţat şi ea trecerea mai spre sud, reuşind să se menţină pe malul de est.

Aproape concomitent cu sosirea noastră pe Elba, Armata Roşie, ieşind din dispozitivul ei de pe Oder, s-a angajat într-o puternică ofensivă spre vest, pe un front de peste 200 de mile. Sovieticii au înaintat rapid pe toată linia, flancul lor de nord presând în direcţia peninsulei daneze, centrul spre Berlin, iar flancul de sud către regiunea Dresda. La 25 aprilie, patrule ale Diviziei 69 din compunerea Corpului 5 s-au întâlnit cu elemente ale Diviziei 58 de gardă sovietice pe Elba, la Torgau, oraş situat la aproximativ 75 de mile sud de Berlin. Corpul 5, ca şi Corpul 7, participase la asaltul iniţial pe plajele din Normandia şi nici că se putea nimeri mai bine decât ca una

din aceste mari unităţi să stabilească primul contact cu Armata Roşie şi să realizeze tăierea în două definitivă a teritoriului german. Pe măsură ce înaintam în Germania centrală, problemele acestui contact cu ruşii deveneau din ce în ce mai importante. Acum nu mai era vorbă de domeniul strategiei majore, ci de chestiuni cu caracter tactic, una dintre principalele dificultăţi fiind identificarea reciprocă.

Din cauza diferenţei de limbă, staţiile de radio de pe linia frontului nu puteau servi drept mijloace de comunicaţie între cele două forţe convergente. Singura soluţie consta în convenţii încheiate din timp cu privire la semnele distinctive şi la proceduri. Încă de la începutul lunii aprilie, forţele aeriene ale aliaţilor occidentali şi ale sovieticilor intraseră în contact, cu rezultate nu tocmai fericite. Între aviaţia noastră şi cea rusă se schimbaseră focuri şi pericolul unor ciocniri de amploare creştea necontenit. Organizarea unui sistem de semnale de recunoaştere a fost o treabă anevoioasă, care nu s-a încheiat complet decât la 20 aprilie. Totuşi, ambele părţi acceptaseră deja limitele restrictive impuse aviaţiilor lor şi, datorită atenţiei cu care s-a procedat, ca şi unei considerabile doze de noroc, nu s-au produs erori cu adevărat grave.

Am convenit, de asemenea, cu ruşii că, ori de câte ori cele două forţe convergente se vor întâlni, comandanţii unităţilor respective vor stabili linii satisfăcătoare de joncţiune, bazate pe considerente locale şi operative. Pentru linia generală de joncţiune dintre noi şi sovietici am ţinut să folosim o caracteristică geografică uşor de identificat. Din acest motiv, am căzut de acord ca linia din centrul frontului să urmeze cursurile râurilor Elba şi Mulda. Am stabilit că retragerea forţelor noastre în zonele de ocupaţie respective se va efectuala o dată viitoare, asupra căreia vor cădea de acord guvernele statelor noastre.

În timp ce în centru avea loc această hotărâtoare înaintare, la nord Grupul de armate 21 şi la sud Armata 6 îşi îndeplineau şi ele misiunea ce le fusese încredinţată.

În nord, Grupul de armate 21 al lui Montgomery s-a îndreptat spre Bremen şi Hamburg, trimiţând o coloană înainte, spre Elba, pentru a acoperi flancul de nord al lui Bradley. Ofensiva spre est a fost efectuată numai de Armata 2 britanică, pe când armata canadiană a dat lovitura spre nord, prin Arnhem, pentru a curăţa nord-estul Olandei şi centura de coastă spre est, în direcţia Elbei. Înaintând spre est pe un front de trei corpuri, Armata 2 britanică a ieşit la malul Weserului la 6 aprilie şi la cel al Elbei la 19 aprilie. La Bremen, britanicii au dat peste o grupare inamică decisă să reziste până la capăt. Corpul 30 a ajuns în suburbiile oraşului la 20 aprilie, dar a trebuit să treacă o săptămână de lupte înverşunate până ce Bremenul a capitulat.

Tot astfel, armata canadiană de pe flancul stâng al lui Montgomery, înaintând spre nord, s-a lovit la început de o rezistenţă desperată, dar a realizat câştiguri satisfăcătoare de teren pe toată linia, intrând în Arnhem la 15 aprilie. Căderea oraşului a fost un semnal pentru germanii din acest sector să se retragă în „fortăreaţa olandeză”, la adăpostul regiunilor inundate, ceea ce ridica probleme serioase în calea unei ofensive în vestul Olandei.

După părerea lui Montgomery, la care mă raliam şi eu, o campanie imediată în Olanda ar fi adus mari şi noi suferinţe acestei nefericite ţări, a cărei populaţie pătimea deja din greu de pe urma lipsei de alimente. Mare parte din teritoriu fusese pustiit de inundarea premeditată a terenurilor, de bombardamente şi de construirea lucrărilor de apărare naziste. Am hotărât, aşadar, să amânăm operaţiile în Olanda şi să facem tot ce ne stătea în putinţă pentru a alina suferinţele şi foametea din rândul populaţiei.

În primele zile ale lunii aprilie, Grupul de armate 6 al

lui Devers a avut misiunea de a acoperi flancul drept al ofensivei lui Bradley. Pentru a îndeplini această misiune, Devers a organizat o înaintare metodică a Armatei 7 a lui Patch pe flancul său stâng şi a Armatei 1 franceze pe flancul drept.

La început, Grupul de armate 6 a întâlnit pretutindeni rezistenţă: în ciuda dezastrului din sectorul de nord şi a pierderilor pe care le înregistrau zilnic, germanii au continuat să se împotrivească cu înverşunare. Ajungând la râul Neckar, Armata 7 a trebuit să lupte din greu pentru a-l forţa şi a avut nevoie de o săptămână pentru a lichida trupele inamice din oraşul Heilbronn. În această regiune, forţele germane nu erau atât de demoralizate de marile succese aliate din februarie şi martie ca cele care suportaseră greul loviturilor noastre. La 7 aprilie, Divizia 10 blindată s-a avântat în direcţia Crailsheim, dar riposta naziştilor a fost atât de promptă şi de puternică, încât americanii s-au repliat în grabă de pe poziţiile lor expuse. Corpul 15 a intrat în Nürnberg la 16 aprilie, dar şi aici au fost necesare câteva zile de luptă înainte ca dispozitivul de apărare al oraşului să se prăbuşească.

Rezistenţa în sectorul francez nu a fost atât de pronunţată şi, după lupte aprige în imediata vecinătate a Rinului, francezii au început să înainteze impetuos.

Bineînţeles, Armata 1 franceză a participat la ofensivă sub comanda generalului Devers, care răspundea de stabilirea fâşiilor între armate, de căile de asigurare materială şi de toate celelalte măsuri administrative necesare subzistenţei trupei din tot grupul său de armate. Limitele amintite au plasat Stuttgartul în fâşia Armatei 7 a lui Patch, deoarece căile de asigurare ale americanilor trebuiau să treacă neapărat pe acolo. Oraşul a fost însă ocupat de francezi, care au refuzat după aceea să-l evacueze pentru a permite lui Patch să-l utilizeze. Recurgând la argumentul că era în joc onoarea lor

naţională, francezii s-au arătat atât de neînduplecaţi, încât problema a ajuns până la mine. I-am recomandat lui Devers să nu cedeze şi să ceară respectarea planului. Francezii au continuat însă să se încăpăţâneze, aducând problema la cunoştinţa Parisului. Fără a se mulţumi cu atât, generalul de Gaulle a adoptat aceeaşi atitudine rigidă şi la nivel guvernamental, aşa cum dovedea răspunsul său la un mesaj tăios pe această temă trimis de preşedintele Statelor Unite. Între timp l-am prevenit pe comandantul francez că mă vedeam nevoit să informez Comitetul Unificat al Şefilor de State-Majore că nu voi mai conta cu certitudine pe utilizarea operativă a nici unor forţe franceze pe care acest Comitet ar intenţiona să le doteze cu tehnică de luptă în viitor. Sistarea eventuală a livrării mijloacelor de luptă pentru trupele franceze s-a dovedit o ameninţare eficace şi, în cele din urmă, francezii s-au conformat.

O situaţie oarecum similară s-a ivit la frontiera franco-italiană, unde cele două state îşi disputau drepturile morale şi legale de posesiune asupra unui minuscul petic de teritoriu. Acolo stabilisem o delimitare a graniţelor împreună cu feldmareşalul Alexander, dar francezii au violat acordul, în dorinţa de a da o pondere şi mai mare pretenţiilor lor la porţiunea disputată de teritoriu.

Desigur, francezii nu aveau o poziţie uşoară în cel de-al doilea război mondial. Odinioară cunoscută drept cea mai de seamă putere militară a Europei, armata lor de uscat, ca şi mândria lor naţională fuseseră zdrobite în teribila catastrofă din 1940. De aceea, când operaţia „Torch” din 1942 a dat din nou francezilor patrioţi prilejul să se alăture luptei împotriva naziştilor, ei au manifestat o mare sensibilitate faţă de orice problemă legată de orgoliul şi onoarea naţională. La aceasta se adăuga ura lor înverşunată împotriva naziştilor, o ură care devenea parcă şi mai intensă faţă de unii dintre foştii lor conducători politici şi militari. Un rol esenţial îl juca baza nesigură pe

care se sprijinea autoritatea lui de Gaulle şi a guvernului pe care el îl adusese la putere în Franţa. Un alt factor îl reprezenta completa dependenţă a armatei franceze – şi chiar a unei considerabile părţi din populaţie – de Statele Unite în problemele de asigurare materială. Aceasta zgândărea şi mai rău amorul propriu al francezilor; deşi insistau mereu că le erau necesare cantităţi şi mai mari din fiecare categorie de mijloace şi materiale, îi rodea, firește, constatarea că fără această asigurare erau cu desăvârşire neputincioşi. Toate acestea îi făceau deosebit de susceptibili şi era greu să ai de-a face cu ei, căci găseau în orice problemă, oricât de măruntă, ceva ce li se părea că leza onoarea lor naţională. Totuşi, investiţiile americane în forţele franceze au dat dividende minunate.

În campania din Africa, francezii au fost utili, dar extrem de slabi. Prima lor participare substanţială la lupte cu adevărat grele a avut loc în Italia, unde, la sfârşitul anului 1943 şi la începutul anului 1944, corpul francez de armată a făcut o treabă excelentă. În plus, ei s-au distins prin faptele lor de arme cu prilejul debarcării în sudul Franţei, al operaţiilor din Munţii Vosgi şi al înaintării spre cursul superior al Rinului. Eficienţa lor a scăzut repede odată cu venirea anotimpului rece, la sfârşitul anului 1944, din cauză că armata lor avea o mare proporţie de trupe băştinaşe din Africa, incapabile să îndure frigul şi celelalte inconveniente ale unei campanii de iarnă în Europa, în primăvara anului 1945 însă, în cursul ultimelor operaţii ale războiului, armata franceză a înaintat cu temeritate şi pricepere, ocupând mari părţi din sudul Germaniei. Simultan, ei au dus o campanie terestră şi aeriană împotriva germanilor din golful Biscaya, care s-a încheiat cu eliberarea oraşului Bordeaux şi a insulei Oleron. Această operaţie – amânată de câteva ori din toamna anului 1944, datorită nevoilor mai urgente în alte sectoare – a început la 14 aprilie; într-o săptămână, Gironda a fost curăţată până la mare şi Oleron a căzut la 1 mai. Când

sunt însufleţiţi de un ideal, francezii au o uriaşă capacitate de luptă.

Printre francezi se găseau numeroase personalităţi de seamă, care nu ne-au pricinuit niciodată o supărare cât de mică, oameni pe care viziunea lor largă şi posibilităţile de înţelegere a problemelor îi făceau aliaţi admirabili. Personal, îl simpatizam pe generalul de Gaulle, căruia îi recunoşteam multe calităţi remarcabile. După părerea noastră însă, aceste însuşiri erau întunecate de hipersensibilitatea lui şi de o extraordinară îndărătnicie în probleme care nouă ni se păreau lipsite de orice însemnătate. Contactele mele cu el în timpul războiului nu au dat naştere unei atmosfere atât de încinse ca cea pe care se pare că o provocau întâlnirile lui cu mulţi alţii.

Cu Giraud mă împrietenisem. Era un luptător cu desăvârşire cinstit şi sincer, dar totala lui lipsă de interes pentru problemele politice îl făceau inapt pentru a ocupa o funcţie de stat. Generalii Juin, Koenig, Koeltz şi nenumăraţi ofiţeri inferiori erau militari curajoşi, oneşti şi competenţi. Numele generalilor Mast şi Béthouart, ca şi ale colaboratorilor lor – care şi-au riscat primii viaţa pentru a contribui la renaşterea Franţei, cu ajutorul intervenţiei aliate în Africa – vor rămâne veşnice simboluri ale celui mai înalt patriotism şi ale celei mai remarcabile tării de caracter.

După ce grupul de armate al lui Bradley s-a organizat ferm pe Elba, totul era pregătit pentru ultimele manevre aliate din cadrul campaniei. Inamicul era fracţionat în comandamente independente în nord şi sud, fără a dispune de mijloacele de a reface un front unic fie împotriva ruşilor, fie a aliaţilor occidentali. În acest naufragiu general, soldaţii germani nu mai aveau niciun chef să lupte şi doar în cazuri izolate reuşeau comandanţii să păstreze coeziunea unităţilor lor. În primele trei săptămâni ale lunii aprilie, aliaţii occidentali au luat peste un milion de prizonieri.

Încă înainte ca ofensiva noastră prin Germania centrală să înceapă, ştiam că guvernul nazist se pregătea să evacueze Berlinul. Birourile administrative se îndreptau, după cât se părea, spre sud-est, poate – gândeam noi – la Berchtesgaden, în „reduta naţională”. Dar această mutare nu a mai putut continua după ce rapida înaintare a lui Bradley a interzis orice transport prin ţară în direcţia nord-sud. Ştiam, de asemenea, că Hitler nu izbutise să plece în sud şi că se pregătea să opună ultima rezistenţă la Berlin. Mai existau însă serioase posibilităţi ca un număr de nazişti fanatici să se instaleze în „reduta naţională”, aşa că ocuparea acelei regiuni rămăsese importantă pentru noi. În nord aveam, de asemenea, motive temeinice pentru a urgenta ofensiva proiectată în direcţia Lübeck.

Această operaţie era menită să ducă la capturarea ultimelor baze de submarine ale germanilor, eliminând astfel definitiv rămăşiţele a ceea ce fusese cândva o gravă primejdie.

Nu eram în stare să anticipăm cum se vor comporta trupele germane de ocupaţie din Danemarca. Nu era exclus ca ele să opteze în favoarea unei rezistenţe tenace, în care caz intenţionam să declanşăm împotriva lor o campanie-fulger.

La începutul lunii aprilie, Montgomery ajunsese la concluzia că, pentru a îndeplini misiunea ce i se încredinţase, nu avea nevoie de efective în plus faţă de cele 17 divizii aflate pe atunci în compunerea Grupului de armate 21. El a refuzat şi ajutorul suplimentar de asigurare materială pe care i l-am oferit, rezervându-i o parte din capacitatea podului de cale ferată american de la Wesel. Odată cu angajarea operaţiilor pe flanc însă, Montgomery a constatat o rapidă uzură a forţelor sale şi, pentru a câştiga în viteză, a cerut să fie ajutat cu trupe şi materiale. I le-am acordat bucuros şi pe unele şi pe celelalte. Am ataşat temporar grupului său Corpul 18

aeropurtat american, sub comanda generalului Ridgway, care urma să opereze ca unitate de infanterie, pentru a sprijini ofensiva lui Montgomery. În eventualitatea că germanii din Danemarca s-ar fi decis să lupte până la capăt, eram gata să oferim, de asemenea, Grupului 21 de armate efectivele necesare pentru o acţiune aeropurtată în vederea forţării canalului Kiel.

La 26 aprilie, când Montgomery a ocupat, în sfârşit, portul Bremen, rezistenţa inamicului pe frontul său a devenit sensibil mai slabă. Feldmareşalul a deplasat repede greutatea loviturii principale în sectorul Corpului 8 britanic, care a forţat Elba la 29 aprilie. Ceva mai spre sud, Corpul 18 a efectuat o trecere simultană a fluviului, acoperind pe flancul drept manevrele ulterioare ale Armatei 2 britanice.

La 1 mai, Divizia 11 blindată din Corpul 8 britanic a declanşat o vertiginoasă ofensivă, traversând landul Schleswig-Holstein până la Baltica şi intrând în Lübeck în după-amiaza zilei de 2 mai. Aceasta a pecetluit soarta inamicului în Danemarca, nepermiţând, totodată, nici unei unităţi înfrânte în Germania să se retragă în peninsula daneză.

Montgomery şi-a organizat rapid terenul câştigat de-a lungul întregului său front. Într-un sector al acestuia, la 3 mai, Corpul 18 american a stabilit contactul cu ruşii. Berlinul era în flăcări, flancul de nord al Armatei Roşii înainta vijelios spre noi, traversând Germania, şi orice rezistenţă s-a prăbuşit. Retrăgându-se în debandadă de pe frontul rus, mulţimi imense de germani au început acum să se predea armatelor anglo-americane. Trupele americane de pe Elba făceau zilnic mii de prizonieri.

Între timp, pe flancul stâng al lui Montgomery, armata canadiană îşi continua cu succes operaţiile, curăţind repede întregul său front, dar abţinându-se de la a încerca să pătrundă în partea de vest a Olandei, unde se organizase în apărare Armata 25 germană.

Noi ştiam că situaţia în Olanda se agrava necontenit şi că, după ce ofensiva forţelor noastre o izolase de Germania, condiţiile de viaţă ale olandezilor deveniseră aproape insuportabile. Judecând după datele aflate în posesiunea mea, mă temeam că populaţia va fi secerată de foamete şi am hotărât să iau măsuri de prevenire. Refuzam, în continuare, să declanşez o ofensivă de proporţii în această ţară, deoarece nu numai că ar fi provocat noi distrugeri şi suferinţe, dar ar fi determinat inamicul să deschidă barajele, inundând teritorii şi mai întinse şi transformându-le în pământuri sterpe pe mulţi ani de acum înainte. L-am avertizat pe generalul Blaskowitz, comandantul grupării germane din Olanda, să nu mai deschidă alte baraje, arătându-i că nimic din ceea ce ar fi făcut acolo nu mai putea împiedica prăbuşirea iminentă a Germaniei.

Înaltul comisar nazist în Olanda, Seyss-Inquart, a oferit o soluţie locală, propunând o încetare a focului în următoarele condiţii: dacă aliaţii nu vor mai efectua nicio operaţie spre vest în această ţară, germanii nu vor mai deschide alte baraje şi vor colabora la aducerea de provizii pentru populaţie. Cum superiorii mei militari îmi dăduseră deja mână liberă în această chestiune, l-am trimis pe şeful statului meu major, generalul W.B. Smith, la o întâlnire cu Seyss-Inquart în ziua de 30 aprilie. Ei au căzut de acord asupra metodelor de aducere a alimentelor şi materialelor pe care aliaţii le pregătiseră în acest scop. Imediat a început livrarea lor în mari cantităţi, încă înainte de aceasta, trimisesem în Olanda mici cantităţi de alimente prin paraşutare liberă. Generalul Smith a transmis lui Seyss-Inquart avertismentul că nu voi tolera nicio piedică pusă în calea programului de ajutorare şi că voi refuza să tratez ulterior pe germani ca prizonieri de război dacă se vor face vinovaţi de vreo încălcare a acordului. După părerea mea, ocuparea în continuare a Olandei de către germani nu mai avea niciun rost şi orice act eventual de

represiune din partea lor trebuia pedepsit. În cadrul discuţiilor purtate, generalul Smith a propus. de asemenea, ca generalul Blaskowitz să depună de îndată armele împreună cu trupele sale. Seyss-Inquart i-a răspuns însă că, atâta timp cât guvernul german continua să reziste, Blaskowitz nu putea să capituleze sub niciun motiv.

Concomitent cu toate aceste operaţii în nord, manevre la fel de hotărâtoare se desfăşurau în sud. Direcţia principală de înaintare era sud-est, de-a lungul văii Dunării, spre Linz, în scopul de a se face joncţiunea cu ruşii în Austria. Cum ofensiva lui Bradley, în centru, îşi atinsese deja obiectivul, dispuneam de Armata 3 pentru această lovitură, pe când Grupul 6 de armate şi-a concentrat întreaga atenţie asupra acţiunii de ocupare a zonei rezervate „redutei", mai departe spre sud şi vest. Ca să fim siguri că Devers va înainta în ritm susţinut, i-am repartizat Divizia 13 aeropurtată americană, pentru a o utiliza atunci când va crede de cuviinţă. Înaintarea s-a efectuat însă atât de rapid, încât această unitate nu a mai fost necesară, rămânând astfel, până la urmă, singura divizie americană venită în Europa care nu s-a angajat niciodată în luptă.

Armata 3 şi-a declanşat ofensiva în avalul Dunării la 22 aprilie. Inamicul a făcut o tentativă de rezistenţă la Regensburg, dar la est şi la vest de acest oraş corpurile 3 şi 20 au cucerit curând capete de pod peste fluviu şi au avansat repede de-a lungul lui. Divizia 11 blindată din compunerea Corpului 12 a dat o energică lovitură la 5 mai, obligând trupele germane din oraşul austriac Linz să capituleze.

Armata 3, ale cărei principale forţe înaintau în valea Dunării, a primit acum ca întăriri Corpul 5 din compunerea armatei lui Hodges, pe care Patton l-a trimis în direcţia est, spre Cehoslovacia. Corpul a cucerit la 6 mai oraşul Pilsen. În această zonă, sovieticii înaintau rapid dinspre est, şi din nou, a fost necesară o minuţioasă coordonare.

Conform acordului realizat, am ordonat trupelor americane să ocupe aliniamentul Pilsen-Karlovy-Vary, pe când la sud de Cehoslovacia, linia de joncţiune asupra căreia convenisem mergea de-a lungul căii ferate Budějovice-Linz şi, de acolo, pe valea râului Enns.

Ultima operaţie majoră a Armatei 7 a lui Patch din compunerea grupului de armate al lui Devers a început la 22 aprilie. Pe flancul drept, Corpul 15 a coborât prin valea Dunării, luând apoi direcţia sud, pentru a ataca marele oraş München, locul de obârșie a mișcării naziste, pe care l-a ocupat la 30 aprilie. Divizia 3 a aceluiaşi corp a capturat, la 4 mai, Berchtesgaden, iar alte trupe au intrat în Salzburg. Dispozitivul de apărare inamic din întregul sector s-a dezintegrat.

La 22 aprilie, corpurile 21 şi 6 din Armata 7 au forţat trecerea Dunării, înaintând fără oprire spre „reduta naţională”. La 3 mai a căzut oraşul Innsbruck, iar Divizia 103 din compunerea Corpului 6 a pătruns în trecătoarea Brenner. De cealaltă parte a punctului de frontieră internaţională, această divizie americană a SHAEF a făcut contactul cu Divizia 88 din compunerea Armatei 5 americane, care înainta din Italia. Prezicerea făcută de mine în urmă cu un an şi jumătate, că mă voi întâlni cu soldaţii din teatrul de operaţii mediteranean „în inima teritoriului inamic”, se îndeplinise.

Pe întreaga lungime a frontului, la sfârşitul lunii aprilie, principalele obiective fuseseră – sau erau pe cale de a fi – atinse în toate sectoarele. Marile câştiguri de teren realizate au avut drept consecinţă sporirea multora dintre problemele administrative, organizatorice şi de asigurare, cu care aveam permanent de furcă. Şi de data aceasta, pe umerii formaţiilor noastre de servicii apăsa o gigantică povară. Distanţele ar fi fost suficiente pentru a obliga avangărzile noastre să se oprească dacă am fi depins doar de transporturile pe uscat, oricât de eficiente s-ar fi dovedit ele. Coloanele îndepărtate şi în rapidă

mişcare depindeau însă uneori aproape exclusiv de asigurarea pe cale aeriană şi, în cursul lunii aprilie, 1.500 de avioane de transport au activat neîncetat în cadrul sistemului nostru de servicii. Cunoscute sub porecla de „vagoanele zburătoare”, ele nu au fost nicicând mai necesare decât în aceste faze finale ale războiului. În plus, am demontai aparatura de pe multe bombardiere grele, prefăcându-le, de asemenea, în avioane de transport. În luna aprilie, forţele noastre aeriene au livrat frontului o încărcătură de 60.000 de tone, printre care aproape 38.000.000 de litri de benzină.

Forţele noastre se găseau acum în toate colţurile Germaniei occidentale şi puţine mai erau obiectivele împotriva cărora puteam trimite avioane fără teamă că bombele vor cădea fie peste trupele proprii, fie peste cele sovietice. În ultimele zile ale războiului însă, forţele aeriene ale aliaţilor occidentali au efectuat două importante raiduri de bombardament. Unul a fost întreprins de Comandamentul aviaţiei strategice britanice împotriva insulei-fortăreaţă Helgoland, pentru a veni în sprijinul lui Montgomery, în eventualitatea că ar fi găsit necesar să forţeze canalul Kiel. Celălalt a fost întreprins de Flota 8 aeriană a Statelor Unite, care a aruncat o ploaie de explozive brizante asupra Berchtesgadenului, bastionul şi simbolul aroganţei naziste[111]. Bombardamentul a avut loc într-un moment când încă mai credeam că naziştii vor încerca să se organizeze într-o „redută naţională”, având Berchtesgaden drept capitală. Escadrilele de cercetare foto au adus clişee care arătau că bombele noastre transformaseră localitatea în ruine, fapt care ne-a stârnit o vie şi explicabilă satisfacţie.

La fiecare drum de înapoiere de pe front, avioanele de transport şi bombardierele transformate veneau pline

111 În imediata apropiere a Berchtesgaden – mică localitate din Bavaria – la Oberszalsberg, Hitler își construise o somptuoasă locuinţă.

cu prizonieri aliaţi, eliberaţi din captivitatea nazistă. Aceşti oameni erau internaţi în tabere speciale, în vederea refacerii şi a unei grabnice repatrieri. Lângă Le Havre, într-o singură tabără de acest fel, numită „Lucky Strike” („Lovitura norocoasă”), se găseau la un moment dat 47.000 de foşti prizonieri americani. Britanicii aveau şi ei tabere similare în diverse puncte din nord-vestul Franţei şi din Belgia. Dat fiind numărul mare de foşti prizonieri, refacerea sănătăţii lor într-un interval atât de scurt punea probleme delicate serviciului medical, serviciului de transporturi şi, la drept vorbind, nouă tuturor. În multe cazuri, condiţia lor fizică era extrem de rea, aşa că hrănirea trebuia făcută cu o grijă deosebită. Cei cu un grad înalt de epuizare erau internaţi în spitale şi, o bucată de vreme, acestea s-au umplut cu oameni însufleţiţi de bucuria patetică a întoarcerii acasă, dar, totodată, atât de grav bolnavi din cauza subalimentaţiei, încât numai îngrijirea specialiştilor îi mai putea salva.

Unii dintre americani căzuseră prizonieri încă în primele lupte din Tunisia, în decembrie 1942, iar în rândul britanicilor am recuperat soldaţi care fuseseră capturaţi la Dunkerque, în 1940.

Într-o zi îmi fixasem o întâlnire cu cinci senatori americani. În clipa când îşi făceau intrarea în biroul meu, un ofiţer de stat-major m-a anunţat telegrafic că un articol apărut într-un ziar din Statele Unite se ocupa de pretinsele condiţii insuportabile care ar fi domnit în tabăra „Lucky Strike”. Articolul afirma că acolo oamenii – înghesuiţi claie peste grămadă, într-un mediu neigienic şi hrăniţi necorespunzător – erau trataţi cu o lipsă totală de simpatie şi înţelegere. În realitate, lucrurile stăteau exact invers: toţi prizonierii americani eliberaţi căpătau, în mod automat, permisiunea de a pleca în Statele Unite şi repartizasem ofiţeri speciali selecţionaţi care să se ocupe de ei.

Dar chiar dacă cele relatate de ziar erau parţial

adevărate, însemna că una sau alta dintre verigile organizatorice dovedea grave carenţe în executarea ordinelor stricte pe care le primise. Hotărât să verific eu însumi situaţia, am spus pilotului meu să pregătească avionul pentru o decolare imediată, apoi m-am adresat celor cinci senatori, rugându-i să mă scuze pentru că anulam întrevederea cu ei şi explicându-le de ce trebuia să plec imediat la „Lucky Strike” Am adăugat însă că, dacă ţineau să aibă totuşi convorbirea cu mine, puteau să mă însoţească în călătorie. Am subliniat că în tabără vor avea posibilitatea să se întâlnească cu mii de prizonieri de război recuperaţi şi că nicăieri altundeva nu vor găsi o asemenea concentrare de cetăţeni americani. Au acceptat bucuroşi cu toţii.

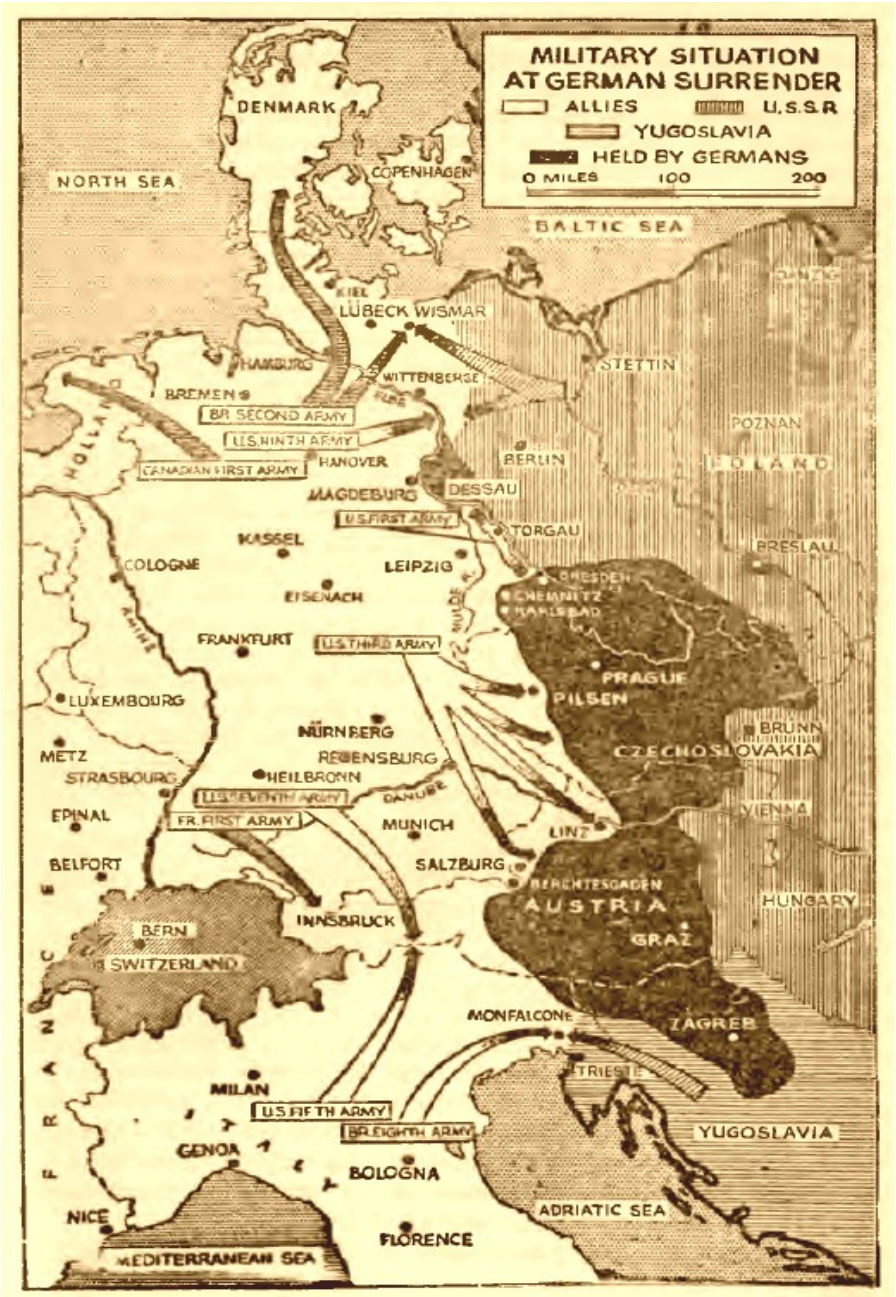

În mai puţin de două ore ne aflam la „Lucky Strike”, unde am început inspecţia. Am cutreierat toată tabăra,

negăsind nimic care să confirme aserţiunile uluitoare din alarmanta telegramă. Oamenii îşi manifestau o oarecare nemulţumire doar în două privinţe. Prima era hrana. Mâncarea era de bună calitate şi bine preparată, dar medicii, interziseseră sarea, piperul şi orice fel de alt condiment, considerându-le dăunătoare pentru oameni care suferiseră de foame pe durate mergând de la câteva săptămâni la câţiva ani. Senatorii şi cu mine am luat cina laolaltă cu foştii prizonieri, convenind că un regim complet lipsit de condimente nu prea era apetisant. La mijloc fiind însă o problemă de competenţa specialiştilor, nu m-am încumetat să iau atitudine împotriva medicilor.

Cealaltă plângere, justificată, se referea la îndelungata perioadă pe care trebuiau să o petreacă în tabără soldaţii în aşteptarea mijloacelor de transport spre Statele Unite din cauza lipsei de nave. Cargourile, care formau cea mai mare parte din flota noastră maritimă comercială în această fază a războiului, nu erau potrivite pentru transportul de pasageri, neavând rezervoarele necesare de apă potabilă şi dispunând de toalete şi alte instalaţii sanitare suficiente doar pentru echipajele respective. Necunoscând acest lucru, foştii prizonieri îşi ieşeau din fire văzând cum cargourile părăseau aproape goale portul Le Havre, în timp ce ei ardeau de dorinţa de a se înapoia acasă.

Vizita noastră a produs, pare-se, o mare satisfacţie, ca dovadă că, pretutindeni în tabără, soldaţii se ţineau după noi cu sutele. Când ne-am întors, în cele din urmă, la avionul care ne aştepta, am constatat că, la uşa acestuia, câţiva dintre ei, mai întreprinzători, instalaseră un microfon cuplat la o staţie de amplificare. În faţa noastră s-a prezentat un comitet de sergenţi, care ne-au comunicat, cu o oarecare timiditate, că oamenii doreau să-l vadă şi să-l asculte pe comandantul suprem. În jurul avionului se strânsese o mulţime de vreo 15.000 – 20.000 de foşti prizonieri.

Stătusem de vorbă cu soldaţi americani – atât individual, cât şi în grupuri ajungând la volumul unei divizii – în sute de locuri şi în mai toate împrejurările caracteristice războiului. De data aceasta însă am rămas o clipă în încurcătură, neştiind ce să spun. Fiecare dintre cei de faţă trecuse prin încercări care depăşeau orice imaginaţie normală. Indiferent ce aş fi încercat să spun din propria mea experienţă, nu avea nicio şansă de a ajunge la inima unor oameni care cunoşteau atât de profund ce înseamnă suferinţa.

M-a salvat o inspiraţie fericită, o idee menită să grăbească repatrierea acestor soldaţi. Am luat microfonul şi, adresându-mă mulţimii din jur, am arătat că existau două metode pentru întoarcerea lor acasă. Prima consta în a urca la bordul fiecărui transportor de trupe cu destinaţia Statele Unite numărul maxim de pasageri pentru care era concepută nava. Aceasta era practica curentă.

Am continuat subliniind că, deoarece submarinele nu mai constituiau o primejdie, aveam posibilitatea să îmbarcăm pe aceste nave un număr dublu faţă de cel prevăzut în mod normal, ceea ce însemna însă că un om va trebui să doarmă ziua, pentru ca altul să-i poată folosi cuşeta în timpul nopţii. Însemna, de asemenea, înghesuială şi tot felul de inconveniente pentru pasageri. Am întrebat pe cei strânşi în jurul meu care din metode mă sfătuiau s-o aleg. Ovaţiile cu care a fost întâmpinat proiectul dublei încărcări nu a lăsat loc la nicio îndoială în privinţa preferinţei lor.

— Perfect, aşa vom proceda – le-am spus eu când vacarmul s-a mai potolit.

— Dar vă avertizez, băieţi, că astăzi au venit cu mine cinci senatori ai S.U.A. Prin urmare, după ce ajungeţi acasă, nu vă foloseşte la nimic să trimiteţi scrisori presei sau vreunui senator, plângându-vă de supraaglomerata de la întoarcere. Voi aţi ales soluţia, aşa că acum, vrând-nevrând, trebuie să vă placă!

Hohotul de râs care s-a înălţat arăta limpede că oamenii erau pe deplin satisfăcuţi de soluţia aleasă. Şi niciodată nu mi-a ajuns la ureche o plângere a vreunuia dintre ei în legătură cu lipsa de confort în timpul călătoriei de înapoiere în ţară.

Se întrezărea acum sfârşitul războiului, de care ştiam că ne despart, probabil, puţine zile. Singura întrebare era dacă finalul va fi determinat de joncţiunea – pe toată lungimea giganticului front – cu Armata Roşie şi cu forţele noastre din Italia sau dacă guvernul german va face o tentativă de capitulare.

Cu câteva săptămâni înainte de încheierea ostilităţilor am fost sesizaţi că diverse personalităţi de mare suprafaţă în Germania căutau căi pentru a ajunge la capitulare. Niciunul dintre mesajele indirecte primite de noi nu îl menţiona pe Hitler. Dimpotrivă, fiecare trimiţător se temea cumplit de furia naziştilor, dându-şi tot atâta osteneală pentru a păstra secretul asupra rolului său în această iniţiativă, ca şi pentru a obţine capitularea trupelor germane.

Una dintre primele aluzii la o defecţiune germană a constat într-un balon de încercare venit prin intermediul Ambasadei britanice la Stockholm, cu scopul declarat de a încheia un armistiţiu pe frontul de vest. Era o tentativă vădită de a pune capăt războiului cu aliaţii occidentali, pentru ca naziştii să poată arunca în luptă toate forţele împotriva Rusiei. Guvernele noastre au respins propunerea.

O alta s-a ivit în Elveţia, în împrejurări misterioase, emanând de la un individ pe nume Wolff. Era vorba, după cât se pare, de un complot destinat să ducă la capitularea trupelor germane din Italia în faţa feldmareşalului *A*lexander. Deşi comandamentul nostru nu avea nimic de-a face cu acest caz special, eram ţinuţi la curent cu evoluţia lui, deoarece se înscria printre simptomele vizibile de demoralizare a înalţilor demnitari hitlerişti. Primirea unei

asemenea sugestii sau a unui mesaj serios dădea totdeauna naştere la o imensă activitate şi necesita o atenţie deosebită, din cauza marelui număr de ţări din rândurile aliaţilor, fiecare din ele fiind, bineînţeles, preocupată să-şi apere pe deplin propriile sale interese. În cazul Wolff, aliaţii occidentali – deşi au verificat, de bună-credinţă, autenticitatea mesajului şi autoritatea celui care îl trimisese – au stârnit suspiciunile Uniunii Sovietice, făcând necesare nenumărate explicaţii şi punându-ne şi pe noi în gardă pentru eventualitatea că ne-ar fi parvenit un astfel de mesaj.

Prima propunere directă de capitulare ajunsă la SHAEF a venit din partea lui Himmler, care a încercat să ia contact cu primul ministru Churchill prin intermediul contelui Bernadotte din Suedia. La 26 aprilie, Churchill mi-a trimis o lungă comunicare, care analiza propunerea de capitulare a lui Himmler pe frontul de vest. Am considerat această sugestie ca o ultimă şi desperată tentativă de a provoca o sciziune între aliaţi. Am răspuns în acest sens lui Churchill, insistând cu energie să nu se accepte şi să nu se ia în seamă nicio propunere care nu prevedea capitularea tuturor forţelor germane pe toate fronturile. După părerea mea, orice presupunere că aliaţii occidentali vor accepta o capitulare a guvernului german implicând doar trupele din vest va provoca imediat grave fricţiuni cu ruşii, ducând la o situaţie în care ei ne vor putea acuza, pe drept cuvânt, de duplicitate. Dorinţa unei armate germane de a depune armele reprezenta o chestiune de ordin tactic şi militar. Tot astfel, predarea tuturor forţelor pe un anume front putea fi oferită de comandantul german din zona respectivă şi acceptată de omologul său din comandamentul aliat. Dar singura cale pe care avea dreptul să capituleze *guvernul* Germaniei era cea necondiţionată, faţă de toţi aliaţii.

Opinia mea coincidea cu cea a lui Churchill, iar acesta şi preşedintele Statelor Unite au pus de îndată la curent pe generalissimul Stalin, anexând şi declaraţia lor

prin care respingeau propunerea.

Totuşi, până în ultima clipă, germanii nu au renunţat să facă deosebire între o capitulare pe frontul de vest şi una pe frontul de est. După eşecul tuturor acestor tentative, fiecare comandant german în sectorul său a trebuit să se decidă între o anihilare completă şi capitularea militară.

Prima mare capitulare a avut lac în Italia, unde forţele lui Alexander duseseră o campanie strălucită în tot anul 1944, reuşind ca, până la 26 aprilie 1945, să pună inamicul într-o situaţie imposibilă. Au început tratativele pentru o depunere locală a armelor şi, la 29 aprilie, comandantul german s-a predat. Toate ostilităţile în Italia urmau să înceteze la 2 mai.

Aceasta punea trupele germane situate imediat la nord de teatrul de operaţii italian într-o situaţie la fel de imposibilă. La 2 mai, comandantul acestor trupe a cerut să i se spună cărui comandant aliat trebuie să se adreseze în vederea capitulării şi i s-a indicat generalul Devers, odată cu avertismentul că nu va fi acceptată decât o capitulare necondiţionată. Această grupare inamică, cunoscută sub numele de Grupul de armate „G” şi având în compunerea sa armatele 1 şi 19 germane, a depus armele la 5 mai, capitularea devenind efectivă o zi mai târziu.

Departe, spre nord, în zona Hamburg, comandantul german şi-a dat şi el seama de situaţia desperată în care se afla. La 30 aprilie şi-a făcut apariţia la Stockholm un emisar inamic care a anunţat că feldmareşalul Busch, comandantul forţelor din nord, şi generalul Lindemann, comandantul trupelor de ocupaţie din Danemarca, erau gata să capituleze imediat ce ofensiva aliată va ajunge la Marea Baltică. Ni s-a comunicat că germanii refuzau să se predea ruşilor, dar că, în momentul când aliaţii occidentali vor intra în Lübeck, punând astfel trupele inamice din acea regiune la adăpost de venirea unor formaţii fanatice de SS din centrul ţării, ele vor depune armele în faţa noastră.

Forţele lui Montgomery au pătruns în Lübeck la 3 mai, dar între timp avusese loc o mare schimbare în structura guvernamentală a Germaniei.

Hitler îşi pusese capăt zilelor şi amiralul Dönitz luase pe umerii săi mantia zdrenţuită a autorităţii supreme. El a dat ordin armatelor sale de pe toate fronturile să depună armele în faţa aliaţilor occidentali. Mii de soldaţi germani copleşiţi de descurajare, au început să treacă liniile noastre. La 3 mai, amiralul Friedeburg, noul comandant al marinei militare germane, a venit la cartierul general al lui Montgomery, însoţit de un ofiţer din statul-major al feldmareşalului Busch, declarând că misiunea lor era de a aduce capitularea a trei armate care luptaseră împotriva ruşilor şi de a obţine permisiunea ca refugiaţii să treacă prin liniile noastre. Fără ezitare, Montgomery a refuzat să discute o capitulare în asemenea condiţii şi a trimis pe emisari înapoi la feldmareşalul Keitel, şeful înaltului Comandament german.

Încă dinainte îi indicasem lui Montgomery să accepte ca oricare dintre forţele aflate în zona sa de operaţii să-şi depună armele, o asemenea acţiune având un caracter tactic şi fiind de competenţa comandantului local. În consecinţă, la 4 mai, când amiralul Friedeburg a revenit la cartierul general al Grupului de armate 21 cu propunerea ca toate trupele germane din partea din nord-vest a ţării, inclusiv cele din Olanda şi Danemarca, să depună armele, Montgomery a acceptat imediat. Documentele au fost semnate în aceeaşi zi, intrând în vigoare în dimineaţa următoare. Devers şi Montgomery au primit aceste mari capitulări ca pe nişte măsuri cu caracter pur militar, şi nimic mai mult, fără să-şi ia niciun angajament de vreun fel oarecare, pentru a nu stânjeni sau limita cu ceva libertatea guvernelor noastre de a adopta hotărâri ulterioare în privinţa germanilor.

La 5 mai a venit la cartierul meu general un reprezentant al lui Dönitz, despre a cărui sosire fusesem

anunţat în ajun. Tot atunci ni se adusese la cunoştinţă că guvernul german ordonase tuturor submarinelor sale să se întoarcă în porturi. Eu am transmis imediat această informaţie Comandamentului Suprem al Armatei Roşii, cerându-i să desemneze un ofiţer care să vină la cartierul meu general pentru a participa ca reprezentant rus la eventualele negocieri propuse de Dönitz. Am anunţat, de asemenea, pe sovietici că nu voi accepta o capitulare care să nu se producă simultan pe toate fronturile. Comandamentul Suprem al Armatei Roşii l-a desemnat pe generalul-maior Ivan Suslaparov.

Am mai primit un mesaj din partea feldmareşalului von Kesselring, comandantul forţelor germane de pe frontul de vest, care îmi cerea permisiunea de a trimite un plenipotenţiar pentru a stabili condiţiile de capitulare. Deoarece autoritatea lui nu se exercita decât în Vest, i-am răspuns că nu voi angaja tratative care să nu privească toate forţele germane, de pretutindeni.

La 5 mai, sosind la Reims, amiralul Friedeburg a declarat că voia să clarifice o serie de puncte. Reprezentantul nostru în conducerea negocierilor, şeful statului meu major, generalul W.B. Smith, i-a răspuns că nu era nimic de discutat şi că obiectivul aliaţilor se limita la acceptarea unei capitulări totale şi fără condiţii. Friedeburg a replicat că nu era împuternicit să semneze un astfel de document. I s-a dat permisiunea să transmită un mesaj lui Dönitz, care i-a răspuns că feldmareşalul Jodl plecase spre cartierul nostru general pentru a participa la negocieri.

Nouă ne-a devenit evident că germanii voiau să câştige timp pentru a face să treacă în spatele liniilor noastre un număr cât mai mare de soldaţi aflaţi încă pe câmpul de luptă. L-am instruit pe generalul Smith să comunice lui Jodl că, dacă autorităţile germane nu vor renunţa imediat la orice pretext şi tărăgănare, voi închide complet frontul aliat, împiedicând prin forţă trecerea

refugiaţilor germani prin liniile noastre, şi nu voi mai tolera nicio nouă amânare.

În cele din urmă, Jodl şi Friedeburg au redactat o telegramă către Dönitz, cerând împuternicirea de a oferi o capitulare totală, care să intre în vigoare la 48 de ore după semnare. Dacă aş fi fost de acord cu această procedură, germanii ar mai fi născocit un pretext sau altul pentru a amâna semnarea şi a beneficia astfel de un răgaz suplimentar. Prin intermediul lui Smith le-am comunicat că depunerea armelor va intra în vigoare după 48 de ore de la miezul nopţii de 6 spre 7 mai, altfel voi pune în aplicare de îndată ameninţarea de a închide frontul de vest.

Dönitz şi-a dat seama, în sfârşit, că trebuia să se conformeze şi instrumentele de capitulare au fost semnate de Jodl în dimineaţa zilei de 7 mai la ora 2, 41. Toate ostilităţile urmau să înceteze la miezul nopţii de 8 spre 9 mai.

După ce feldmareşalul Jodl şi generalul Smith şi-au pus iscăliturile pe hârtiile necesare, împreună cu cele ale reprezentanţilor Franţei şi Uniunii Sovietice, care au semnat ca martori, Jodl a fost adus în biroul meu. L-am întrebat prin interpret dacă înţelegea pe deplin toate prevederile din documentul pe care-l semnase.

— *Ja,* mi-a răspuns el.

— Pe plan atât oficial, cât şi personal – i-am spus eu – vă consider răspunzător de orice violare a vreuneia dintre clauzele acestei capitulări, inclusiv prevederea ca comandanţii germani să compară la Berlin, la data stabilită de Comandamentul Suprem rus, pentru formalitatea oficială de capitulare în faţa guvernului sovietic. Asta e tot!

Jodl a salutat şi a ieşit din birou.

Capitolul al XXII-lea
După victorie

Conform clauzelor din documentul de capitulare, comandanţii forţelor armate de uscat, aeriene şi navale ale Germaniei au fost convocaţi la Berlin în ziua de 9 mai

pentru a semna o ratificare la Cartierul General rus. După câte am înţeles, cea de-a doua ceremonie avea menirea să simbolizeze unitatea dintre aliaţii occidentali şi sovietici şi să facă cunoscut germanilor şi lumii întregi că inamicul capitulase în faţa tuturor aliaţilor, nu numai a celor occidentali. Din aceste motive am primit instrucţiuni să nu anunţăm prima semnare înainte de a avea loc şi cea de-a doua.

Pentru a da posibilitate corespondenţilor de presă americani şi britanici să relateze pe larg capitularea de la Reims, am invitat un număr dintre ei la ceremonie. Acceptând invitaţia, ei au convenit să nu publice nimic până ce ştirea nu va putea fi anunţată oficial, conform acordurilor dintre aliaţi. Dar un ziarist american şi-a publicat reportajul înainte de ora stabilită, ceea ce i-a scos din sărite pe ceilalţi gazetari, care îşi respectaseră promisiunea. Incidentul a stârnit o vâlvă considerabilă, dar, până la urmă, nimeni nu a avut cu adevărat de suferit, în afară de ziarele păcălite.

Am emis un „Ordin de zi al victoriei", în care îmi exprimam speranţa că problemele postbelice vor fi rezolvate prin colaborare între popoare. După ce aduceam mulţumiri trupelor şi celor de pe frontul producţiei din ţările noastre pentru sprijinul lor neprecupeţit, continuam astfel:

„Calea pe care aţi străbătut-o de-a lungul a sute de mile este presărată de mormintele foştilor noştri camarazi. Fiecare dintre cei căzuţi a murit ca membru al colectivului căruia îi aparţineţi, uniţi laolaltă prin dragostea comună de libertate şi prin refuzul de a vă lăsa înrobiţi. Problemele noastre comune în viitorul apropiat şi îndepărtat îşi vor găsi cele mai bune soluţii, în acelaşi spirit de cooperare şi devotament pentru cauza libertăţii omului care a făcut din forţele noastre expediţionare un puternic mecanism de nimicire a răului.

Să nu luăm parte la controversele inutile, în care e

inevitabil să se angajeze alţii, pe tema: ce ţară sau ce armă a câştigat războiul în Europa. Fiecare bărbat, fiecare femeie a fiecărui popor reprezentat aici a slujit potrivit capacităţilor sale, şi eforturile fiecăruia au contribuit la obţinerea rezultatului victorios. Iată ce trebuie să ne amintim, căci astfel vom aduce omagiul nostru tuturor mormintelor pe care le cinstim şi vom alina durerea celor apropiaţi camarazilor care nu au trăit să vadă această zi".

Nici atunci, nici mai târziu nu am organizat vreo festivitate locală pentru a sărbători victoria. După ce Jodl şi-a pus semnătura, ne-am mulţumit să ne ducem la culcare, pentru puţina odihnă de care aveam atâta nevoie, căci a doua zi, încă de la trezire, ne solicita puzderia de probleme ridicate de încetarea ostilităţilor. Din clipa aceea însă ne-am dus munca cu mulţumirea pe care ne-o dădea faptul că măcelul din Europa se sfârşise. Oricât de dificile ar fi fost problemele, nu mai aveam de-a face cu liste de pierderi.

Cea mai complexă şi presantă dintre misiunile noastre imediate era redislocarea.

Încă din 1941, strategia de ansamblu a aliaţilor punea înfrângerea Germaniei drept condiţie prealabilă a unei ofensive totale şi concertate împotriva Japoniei. Capitularea Germaniei, la 7 mai, a marcat realizarea primului şi celui mai important obiectiv aliat.

Acum sosise momentul să ne consacrăm cât mai repede celui de-al doilea. Pe întreg cuprinsul globului, forţele aliate erau disponibile pentru operaţii împotriva partenerului oriental al Axei. Oficial, Uniunea Sovietică era încă în relaţii de pace cu Japonia, dar, potrivit informaţiilor pe care le căpătasem, generalissimul Stalin declarase preşedintelui Roosevelt, la Ialta, că Armata Roşie se va alătura ofensivei împotriva Japoniei la maximum trei luni după capitularea Germaniei.

În trecut, diferiţi conducători de oşti, în luptă cu un inamic divizat, au folosit cu succes mobilitatea şi elementul

surpriză, concentrându-şi trupele mai întâi împotriva uneia dintre părţile izolate ale duşmanului şi, după înfrângerea ei, nimicind-o pe cealaltă cu o copleşitoare superioritate de forţe. Niciodată însă, această metodă simplă de a purta războiul nu a fost aplicată pe o scară care să depăşească limitele unui continent. Dar concepţia era la fel de corectă pe plan global, ca şi pe plan local. Liderii aliaţi care au aplicat-o în cel de-al doilea război mondial nu s-au intimidat de faptul că redislocarea presupunea deplasarea a milioane de oameni şi a tehnicii de luptă în cantităţi nelimitate din Europa până în Japonia, pe un drum care ocolea jumătate din glob.

Pentru ruşi, aceasta a însemnat o operaţie laborioasă şi care a cerut timp pentru a fi dusă la capăt – transferarea unor mari forţe din Vest în Est, pe lunga linie de cale ferată a transsiberianului, singurul mijloc de transport feroviar disponibil. Dar pentru aliaţii occidentali, dislocarea forţelor lor de uscat şi aeriene din Europa pe teatrul de război asiatic a reprezentat o realizare prodigioasă, implicând sute de vase, care au trebuit să navigheze pe itinerare maritime cu o lungime de zece mii de mile.

Încă din februarie 1945 începusem să elaborăm planuri în vederea acestei manevre. Membrii statului meu major se consultau în permanenţă cu Departamentul de Război, în ziua victoriei în Europa, schemele, priorităţile şi pregătirile organizatorice erau suficient de avansate pentru a începe transferul în masă spre Pacific.

Câţiva factori adăugau dificultăţi suplimentare unei probleme care, în cel mai bun caz, era foarte complexă, în Europa trebuiau păstrate efective corespunzătoare pentru ocuparea Germaniei învinse. Teatrul de acţiuni militare asiatic avea o acută nevoie imediată de formaţii de servicii, care însă ne erau şi nouă mai necesare ca oricând, pentru a putea îmbarca rapid diviziile aşteptate în Orientul îndepărtat. Dificultăţi şi mai mari s-au ivit ca urmare a

politicii noastre de repartizare egală a misiunilor de luptă în rândul milioanelor de soldaţi din subordinea SHAEF.

La data capitulării Germaniei, în uriaşele forţe aliate, aveam sub comanda mea peste trei milioane de americani. Dintre cele 61 de divizii americane ale acestor forţe, 60 luaseră parte activă la luptă.

Soldaţii cu cele mai vechi state de serviciu în primul eşalon operativ urmau să formeze trupele de ocupaţie sau să fie demobilizaţi, ceilalţi trebuind să plece pe frontul Pacificului. Multe dintre diviziile noastre aveau la activul lor unsprezece luni de luptă neîntreruptă. Unele – ca, de exemplu, diviziile 1, 3, 9, 36 şi 45 infanterie şi diviziile 82 aeropurtată şi 2 blindată – primiseră botezul focului în bazinul mediteranean, cele mai vechi luptând, cu mici întreruperi, de doi ani şi jumătate. La fel se întâmpla cu Divizia 34 infanterie şi Divizia 1 blindată, care aparţineau în continuare teatrului de operaţii mediteranean.

Pentru a face rectificările necesare, trebuia să efectuăm transferul în masă din numeroase divizii veterane şi să umplem golurile cu soldaţi având un stagiu de luptă mai scurt. În acelaşi timp se impunea multă grijă pentru păstrarea eficienţei unităţilor, căci ar fi fost absurd să trimitem pe frontul Pacificului divizii întregi formate practic din recruţi.

Criteriile după care se stabilea demobilizarea sau rămânerea sub arme a unui soldat constau dintr-un punctaj complex, bazat pe data mobilizării, durata de timp petrecută peste hotare, decoraţii, situaţie familială şi vârstă. Aplicarea sistemului cerea multă bătaie de cap, dar era greu de închipuit o metodă mai bună prin care să se pună de acord considerente atât de contradictorii ca respectarea intereselor individuale şi păstrarea eficienţei unităţilor.

Maşina noastră administrativă în Europa a trebuit să facă marşarier. Toate formaţiile de servicii de la baze, aerodromuri, depozite, porturi, şosele şi căi ferate – a

căror misiune fusese de a împinge înainte oamenii şi materialele spre inima Germaniei – s-au văzut obligate să facă, vorbind la figurat, „stânga-mprejur” şi să treacă la o activitate în sens contrar. Materiale şi muniţii, risipite în toată Europa occidentală şi în mare parte pe teritoriul Italiei şi al Africii de Nord, au trebuit să fie adunate, inventariate, ambalate şi încărcate pe vase. Viteza prima asupra tuturor celorlalte considerente.

Atât de uriaşe şi de urgente erau aceste operaţii, încât am înfiinţat un stat-major special, a cărui unică misiune era de a îndruma, a controla şi a stimula desfăşurarea lor. Acest stat-major a fost creat în mod oficial la 9 aprilie, deci cu o lună înainte de capitularea Germaniei.

Din cauza experienţei sale fără egal în domeniul marilor campanii de bombardament, generalul Spaatz a fost eliberat din funcţia ce o deţinea în teatrul nostru de război şi trimis în Pacific. Orientul îndepărtat având, de asemenea, nevoie de un încercat comandant de armată, l-am ales pentru aceasta pe generalul Hodges, a cărui Armată 1 îşi încheiase misiunea în Europa odată cu ieşirea la Elba. Foarte competent şi experimentat, Hodges era singurul comandant de armată de care ne puteam dispensa atât de devreme. El a părăsit teatrul de operaţii european, plecând spre Pacific, via Statele Unite, încă înainte de capitularea Germaniei.

Eram atât de cufundaţi în vârtejul muncii de zi cu zi, încât nu ne dădeam decât foarte puţin seama de entuziasmul care cuprinsese ţările noastre.

Tipică pentru mulţi dintre noi a fost propria mea incapacitate de a aprecia corect amploarea reacţiei populare. La scurt timp după capitularea Germaniei, aducându-mi aminte că în 1945 se împlineau treizeci de ani de când promoţia mea absolvise West Point, m-am gândit să organizez o mică festivitate cu caracter privat pentru aceia dintre noi care se aflau în Europa. După

socoteala mea, urma să plecăm cu avionul în Statele Unite, să petrecem o zi la West Point şi să ne întoarcem în Germania după o absenţă totală de numai trei zile. Procedând cu discreţie, consideram că nimeni în S.U.A., cu excepţia celor de la West Point, nu va afla nimic despre această escapadă până la înapoierea noastră la Frankfurt. Proiectul m-a entuziasmat şi am propus celor douăzeci de colegi de promoţie din Europa să trimitem în secret un mesaj soţiilor noastre, invitându-le la reuniunea de o zi de la West Point.

Pe când mă pregăteam să-mi pun în aplicare ideea, Washingtonul ne-a înştiinţat că, deoarece împrejurările nu permiteau unităţilor americane din Europa să se înapoieze în Statele Unite pentru a defila în cadrul tradiţionalei parade a victoriei, generalul Marshall îmi ordona să aleg un număr de ofiţeri şi soldaţi reprezentativi, care să vină în S.U.A. În grupuri de câte cincizeci, pentru un scurt turneu prin ţară. Marshall considera că, prin aceste festivităţi simbolice, Statele Unite căpătau un prilej de a aduce prinos de recunoştinţă ostaşilor lor din Europa.

Acest ordin a dat peste cap proiectul meu personal. Cred că toţi cei aleşi pentru a merge în ţară şi a participa la festivităţile din cursul lunii iunie 1945 au încercat un sentiment de profundă uimire în faţa entuziasmului cu care au fost întâmpinaţi.

Pentru noi toţi a fost o experienţă însufleţitoare, care ne-a mers la inimă. Poporul american ne-a copleşit prin generozitatea, cordialitatea şi ospitalitatea pe care le-a revărsat asupra fiecăruia dintre aceste grupuri. Câtă deosebire faţă de reuniunea proiectată de mine, pentru o zi din iunie, la West Point! A fost un intermezzo fericit, după care însă era inevitabil să ne întoarcem la truda noastră neiertătoare. În lunile ce au urmat capitulării Germaniei am participat la sărbătoriri similare în diferite capitale europene, printre care Londra, Paris, Bruxelles, Haga şi Praga. Mi-a fost imposibil să accept alte invitaţii,

iar vizitele mele ulterioare la Moscova şi Varşovia nu au avut în program „festivităţi ale victoriei”.

Cu prilejul Conferinţei de la Moscova din 1943, la care participase secretarul Departamentului de Stat, Hull, cei trei aliaţi principali căzuseră de acord să înfiinţeze o comisie consultativă europeană, cu sediul la Londra, pentru a studia problemele politice postbelice de pe continent şi a face recomandările cuvenite guvernelor respective.

În primele zile ale anului 1944, comisia a început să lucreze în capitala Marii Britanii şi a ajuns la o înţelegere, recomandând condiţii pentru viitoarea capitulare a Germaniei, precum şi zone naţionale de ocupaţie, împreună cu mecanismul necesar unui control comun.

Conform protocoalelor elaborate de Comisia consultativă europeană, fiecare dintre cei patru aliaţi urma să răspundă de ocuparea unei părţi a Germaniei. Administrarea militară a acestei ţări revenea unei Comisii cvadripartite, alcătuită din cei patru comandanţi militari ajutaţi de un comitet de coordonare. Organul de control cuprindea, de asemenea, grupuri de ofiţeri şi civili cu misiuni speciale privind dezarmarea şi demobilizarea forţelor armate germane, activităţile de ordin politic şi economic, problemele legislative financiare şi ale forţei de muncă, precum şi celelalte preocupări caracteristice pentru administrarea militară a unei ţări ocupate.

Atâta vreme cât a mai existat SHAEF, britanicii şi americanii au depus eforturi comune în acest domeniu. Englezii înfiinţaseră o şcoală specială de cadre în Marea Britanie, analoagă celei americane de la Charlottesvilie (statul Virginia), care ne furnizase deja un contingent de administratori militari în Sicilia şi Italia.

Ultima fază a pregătirii ofiţerilor cărora le revenea această misiune în zona americană de ocupaţie din Germania se desfăşura în Anglia. În cadrul SHAEF am înfiinţat o direcţie generală de stat-major care să se ocupe

de coordonarea tuturor acestor activităţi.

Prima noastră experienţă de administrare militară în Germania am dobândit-o la Aachen, înainte de forţarea Rinului, unde am făcut cunoştinţă cu tipul de probleme de care aveam perspectiva să ne lovim mai târziu, când ocupaţia avea să se întindă pe un vast teritoriu. Inedită şi dificilă, situaţia a devenit şi mai critică din cauza politicii noastre de a exclude pe nazişti din orice post administrativ. Dar numai ei aveau suficiente cunoştinţe pentru a ne fi de folos în munca serviciilor publice, aşa că s-a ridicat imediat problema dacă să-i utilizăm sau să preferăm pe cei care nu fuseseră hitlerişti, dar care nu se pricepeau deloc sau se pricepeau prea puţin la această treabă. A fost o situaţie grea, însă ne-am descotorosit, pe cât de repede ne-a fost cu putinţă, de membrii partidului hitlerist, pregătindu-i pe ceilalţi pentru atât de necesara activitate în domeniul lucrărilor publice, gospodăriei comunale, serviciului sanitar, poştei, telegrafului şi telefoanelor.

Un ofiţer din administraţia militară nu avea când să se plictisească. De regulă, gradul lui în armată se datora experienţei sale administrative sau tehnice. Dar, ducând pe umeri gospodăria unui oraş întreg, el trebuia să rezolve toată gama imaginabilă de probleme din domeniul relaţiilor umane, să vegheze la pacea şi ordinea locală, dar şi să scoată din vizuinile lor pe naziştii căutaţi de aliaţi pentru a fi deferiţi justiţiei, să repună pe picioare activitatea de producţie, dar şi să aplice în sectorul său politica aliată de ansamblu, aşa cum ne indica Washingtonul într-un document cunoscut sub indicativul JCS/1 067. La început, administratorul era silit să intervină în chip de arbitru în conflicte cu caracter personal. De îndată ce s-a aflat despre programul nostru de denazificare, orice plângere a unui individ împotriva altuia se făcea pe baza afirmaţiei că „este nazist”. În haosul caracteristic Germaniei postbelice, erorile au fost

inevitabile, atât în materie de politică generală, cât şi în modul de rezolvare a problemelor de către funcţionarii locali. Dar, în linii mari, grupul de administratori militari americani au făcut o treabă remarcabilă, rod al cinstei şi inteligenţei lor, ca şi al seriozităţii cu care fuseseră pregătiţi.

În aprilie 1945 a sosit în Europa generalul-locotenent Lucius Du B. Clay, în calitate de locţiitor al meu pentru administrarea militară a Germaniei. Într-o fază anterioară a războiului, el adusese nepreţuite servicii teatrului european de operaţii, pentru o scurtă perioadă, în cadrul sistemului nostru de asigurare tehnico-materială. De la bun început a fost de acord cu mine că o administraţie civilă va trebui să preia, în cele din urmă, misiunile organului de control al Germaniei şi întreaga organizaţie de sub comanda sa s-a delimitat categoric de personalul militar, în felul acesta, eram pregătiţi să încredinţăm Departamentului de Stat administrarea Germaniei, fără a mai fi necesară o reorganizare completă. Ulterior, generalul Clay a fost succesorul generalului McNarney în funcţia de comandant american în Germania şi a păstrat tot timpul această linie de demarcaţie organizatorică.

Ca urmare a unui acord de natură politică, la 14 iunie 1945, Comandamentul Suprem al Forţelor expediţionare aliate în Europa şi-a încheiat existenţa. Pentru a marca acest eveniment, am trimis un mesaj de mulţumiri şi rămas bun tuturor celor care se aflaseră sub ordinele mele. Pentru prima oară în trei ani încetam să mai fiu comandant aliat. De acum înainte îmi reveneau răspunderi exclusiv americane.

Acordurile preliminare pentru o primă şedinţă a Comisiei aliate de control de la Berlin s-au realizat cu dificultate. Printre obstacole se înscriau deosebirile de limbă şi complexitatea metodelor de comunicare, lipsa de contacte personale între comandanţii superiori şi distrugerile pe care le suferise Berlinul şi care îngrădeau

în mod practic posibilităţile de instalare în oraş. Complicatele noastre negocieri au trebuit să continue până la 5 iunie, când s-a ţinut prima şedinţă oficială a comandanţilor aliaţi la Berlin.

Masa rotundă a conferinţei era cea mai mare pe care o văzusem vreodată. Fiecare delegaţie a celor patru state dispunea de un sector de cerc de 90°. În jurul comandanţilor se aflau o grămadă de colaboratori militari şi politici, fotografi, ziarişti şi alţii care se mulţumeau, pare-se, să fie de faţă. Consilierul meu politic era Robert Murphy, vechea cunoştinţă din zilele debarcării în Africa de Nord. Mareşalul Jukov avea în calitate de prim consilier politic pe Andrei Vîşinski. În faţa noastră se găseau câte patru copii ale fiecărui document şi fiecare copie trebuia semnată de cei patru membri ai comisiei. După o scurtă dezbatere pe tema unor detalii minore de formulare, laborioasa noastră treabă a luat sfârşit.

Am aflat atunci că mareşalul Jukov a organizat un banchet în toată regula pentru oaspeţii săi, dar eu nu mă pregătisem pentru a înnopta la Berlin. În plus, dădusem unui număr atât de mare de persoane permisiunea de a mă însoţi, încât nu exista nicio posibilitate de a le caza în spaţiul foarte restrâns al sediului ce mi se repartizase, în consecinţă i-am spus lui Jukov că trebuia să mă înapoiez la Frankfurt în aceeaşi seară, plecând suficient de devreme pentru a putea ateriza înainte de lăsarea întunericului. El mi-a propus un compromis – să viu în sala banchetului pentru a ciocni un pahar şi a asculta două cântece interpretate de corul Armatei Roşii şi mi-a promis un transport rapid prin oraş, până la aeroport, asigurându-mă că va veni cu mine pentru a veghea să nu se producă o întârziere.

În faţa gestului de ospitalitate al mareşalului la adresa aliaţilor săi, mi-a părut rău că nu puteam să rămân. Corul Armatei Roşii a cântat remarcabil, şi masa gemea de specialităţi culinare ruseşti. Înainte de plecare, mareşalul

Jukov m-a anunţat că tocmai primise un mesaj de la Moscova care îi ordona, cu aprobarea lui Stalin, să înmâneze feldmareşalului Montgomery şi mie Ordinul „Victoria”, o decoraţie sovietică care până atunci nu fusese conferită nici unui străin. La întrebarea mareşalului când doream să aibă loc decernarea, l-am invitat la cartierul meu general de la Frankfurt pentru această ceremonie. El a acceptat şi mi-a făcut plăcere că, plin de tact, Montgomery a propus să primească şi el decoraţia tot la cartierul meu general, deoarece în toată campania din Europa luptase sub comanda mea.

I-am sugerat lui Jukov să vină la ceremonia de la Frankfurt împreună cu un număr de colaboratori ai săi din statul său major şi să rămână oricât va dori, asigurându-l că va fi primit cu căldură. Mi-a răspuns că va veni la 10 iunie, însoţit de cel mult zece ofiţeri de stat-major, dar că nu va putea sta decât o singură zi. În consecinţă, am organizat un dejun de gală pentru el şi suita sa. Doar cu câteva ore înainte de sosire am primit o telegramă prin care eram anunţat că, în afara celor zece ofiţeri de stat-major, vor mai veni şi cinci ofiţeri din garda personală a mareşalului. Nu mai auzisem în viaţa mea de ofiţeri din garda personală şi nu prea mă dumiream cum să procedez cu ei la dejun. I-am spus ofiţerului cu intendenţa să nu definitiveze aşezarea din jurul mesei şi să aştepte instrucţiunile mele după sosirea mareşalului.

L-am întâmpinat pe Jukov la aeroport cu o gardă de onoare şi cu fanfara armatei de uscat a Statelor Unite. După ceremonia de primire, ne-am urcat, împreună cu un interpret, în maşina mea, pornind spre cartierul general. Imediat am adus în discuţie problema locurilor unde urmau să stea la dejun ofiţerii din garda personală, arătând că mareşalul putea să-i aşeze fie în jurul său, fie în picioare la spatele lui, fie la capătul mesei. După ce interpretul i-a tradus toate acestea, el a ripostat:

— Vă rog să-i spuneţi domnului general că nu are

decât să-i aşeze unde doreşte dânsul. I-am adus cu mine pentru că mi s-a spus să-i aduc.

Aceasta a rezolvat în mod foarte satisfăcător problema ofiţerilor din garda personală.

Dejunul de la Frankfurt a fost foarte reuşit. Era o zi minunată de vară. Ne-am condus mai întâi oaspeţii într-o galerie încăpătoare, fără acoperiş, unde ni s-a servit vin şi diferite apetitive. Pentru această zi organizasem o paradă a unei mari părţi din forţele noastre aeriene, în ideea că mareşalul Jukov o va considera drept un omagiu pe care i-l aduceam lui. De pe aerodromurile din apropiere au decolat sute de avioane de vânătoare, urmate de bombardiere de diferite proporţii, începând cu tipurile uşoare şi până la cele mai grele. În lumina strălucitoare a soarelui, spectacolul era zguduitor şi Jukov părea foarte impresionat.

Potrivit obiceiului rusesc, în măsura în care îl cunoşteam, în cursul dejunului s-au ţinut o serie de toasturi. Mareşalul era un vorbitor de mâna întâi – sau cel puţin aşa ni s-a părut nouă – şi sentimentele exprimate de el, prin mijlocirea interpretului, erau măgulitoare pentru aliaţi şi pline de speranţă în succesul intenţiilor noastre de cooperare. Fiecare dintre noi – britanici, americani, ruşi şi francezi – a închinat pe rând câte un toast. Cu siguranţă că ne-am ridicat în picioare de cel puţin zece, douăsprezece ori, dar am remarcat că mulţi americani mi-au urmat curând exemplul, umplându-şi paharele cu apă şi colorând-o doar atât cu vin roşu cât era nevoie să dea băuturii un aspect convenabil.

Decoraţiile conferite lui Montgomery şi mie se numără printre puţinele văzute de mine vreodată care au şi o valoare intrinsecă mare, nu numai una exclusiv sentimentală sau simbolică. Concepută în formă de stea, fiecare conţine 80 – 90 de diamante, în jurul unui grup de rubine, în centrul cărora se află o mică imagine smălţuită a Kremlinului.

Jukov şi colaboratorii săi manifestau o intensă dorinţă de a stabili legături de prietenie şi colaborare cu noi. Evocând-o din nou, mi se pare şi acum că ziua aceea nu oferea decât făgăduiala luminoasă a unor relaţii strânse şi cordiale cu ruşii. În ceea ce priveşte prietenia mea cu mareşalul Jukov, ea nu a încetat să crească până la plecarea mea din Europa, în noiembrie 1945. Era o prietenie personală între doi indivizi şi care, din păcate, nu corespundea unei atitudini generale.

Pe atunci însă, problema dificilă a „persoanelor strămutate" îmi solicita mai pregnant atenţia decât relaţiile mele personale cu ruşii. O „persoană strămutată" se definea ca un civil – aflat în afara hotarelor naţionale ale ţării sale din motive de război – care dorea, dar nu putea fără a primi ajutor, să se înapoieze în patrie sau să-şi găsească un cămin, oricare urma să fie trimis din nou pe teritoriul inamic sau fost inamic.

Am evacuat repede sute de mii dintre ei. Era vorba de civilii care se adăugau prizonierilor de război, avându-şi căminul undeva în Europa şi dorind să se înapoieze imediat acasă. Pentru aceste categorii am organizat tabere în care să fie îngrijiţi temporar şi hrăniţi pe durata necesară pentru întocmirea planurilor de transport.

La nivel politic, aliaţii elaboraseră formule pentru a stabili deosebirile dintre „persoanele strămutate" care urmau să se înapoieze în ţările lor şi cele de soarta cărora se îngrijeau puterile de ocupaţie.

Dintre toate „persoanele strămutate", situaţia cea mai de plâns o aveau evreii, care vreme de ani de zile suferiseră de pe urma bătăilor, a foametei şi a schingiuirilor. Nici măcar revenirea la un regim alimentar normal, îmbrăcămintea căpătată şi tratamentul omenos de care s-au bucurat nu i-au putut smulge din ghearele desperării şi ale apatiei. Înghesuindu-se unii într-alţii în câte o singură încăpere (această strângere laolaltă le dădea, pare-se, un sentiment de securitate), ei aşteptau,

pasivi, ceea ce le rezerva destinul. Era extrem de greu să le procurăm un adăpost convenabil şi să creăm pentru ei un sistem eficient de distribuire a hranei şi de asistenţă medicală, fără a mai vorbi de dificultăţile întâmpinate în asigurarea unor adecvate instalaţii sanitare, de încălzire şi de iluminat. Asemenea instalaţii nu erau niciodată îndestulătoare, alimentele distribuite oamenilor abia le îngăduiau un trai de azi pe mâine şi, oricât de multă osteneală ne dădeam, nu făceam decât foarte mici paşi înainte.

Ca de obicei, indivizi fără nicio răspundere în acest domeniu, ultragiaţi în sentimentele lor umanitare de cazuri care adesea se dovedeau iremediabile, au început să umple Statele Unite cu poveşti despre indiferenţa, neglijenţa şi cruzimea trupelor noastre. Îndeobşte, aceste relatări minţeau. Mii de americani – însufleţiţi de dorinţa sinceră de a nu-şi precupeţi niciun efort pentru aceşti dezmoşteniţi ai sorţii – primiseră misiunea de a salva de la pieire „persoanele strămutate” şi de a organiza ajutorarea lor, punându-li-se la dispoziţie tot sprijinul şi toate utilajele pe care le putea furniza armata de uscat. Dar perfecţiunea fiind imposibil de atins, unii aşa-zişi „anchetatori” au găsit un prilej admirabil de a-şi face reclamă personală pe seama unui mare număr de americani care trudeau zi şi noapte pentru a uşura viaţa unor oameni trecuţi prin asemenea suferinţe, încât păreau dincolo de orice suferinţă.

Însoţit de comandanţi şi ofiţeri ai statului meu major, am inspectat de multe ori aceste tabere, stând ceasuri de-a rândul în fiecare din ele, pentru a constata, cu ochii noştri, care erau necesităţile sau revendicările principale şi pentru a le satisface ori de câte ori ne era cu putinţă.

Prima şedinţă de lucru a Comisiei aliate de control de la Berlin a avut loc la 10 iulie. Preşedinţia urma să aparţină, prin rotaţie, fiecăruia dintre cei patru comandanţi, timp de o lună. S-au ivit divergenţe de opinii,

majoritatea privind însă detalii de procedură sau de metodă, şi, în atmosfera dominată de spiritul conlucrării, niciuna din ele nu părea să anunţe dificultăţi deosebite.

Pe la începutul lui iulie am fost anunţaţi că, în curând, va avea loc Conferinţa de la Potsdam[112]. Din nou a trebuit să facem pregătiri pentru cazarea şi asigurarea securităţii unor personalităţi foarte importante, dar, în cazul de faţă, misiunea mea se mărginea doar la primirea şi găzduirea delegaţiei americane. Am plecat la Anvers ca să ies în întâmpinarea crucişătorului la bordul căruia veneau în Europa preşedintele Truman şi secretarul Departamentului de Stat, Byrnes. Am avut astfel prilejul să discut cu ei câteva probleme pe care le socoteam importante.

În primul rând, am insistat ca, în zona noastră de ocupaţie din Germania, autorităţile civile să ia locul administraţiei militare cât mai curând cu putinţă. Am arătat preşedintelui şi secretarului Departamentului de Stat că, deşi armata va trebui, desigur, să păstreze controlul până ce va fi instaurată ordinea, guvernarea civililor în viaţa lor normală de zi cu zi nu intra în sfera răspunderilor militare. După părerea mea, oricâtă pricepere şi devotament ar fi dovedit armata în îndeplinirea acestei sarcini, era inevitabil să se ivească conflicte. Până la urmă, cel mai mare serviciu ce se putea face concepţiilor şi tradiţiilor americane era ca Departamentul de Stat să preia răspunderea de ansamblu în Germania, folosind armata americană ca secondant şi sprijinitor al autorităţii şi politicii civile. În principiu, atât Truman, cât şi Byrnes s-au declarat categoric de acord cu

---

112 Pentru a stabili un punct de vedere comun pentru organizarea politică a Europei, între 7 iulie și 2 august 1945, s-au întrunit la Postdam conducătorii celor trei mari puteri aliate: V. Stalin (U.R.S.S.), Harry Truman (S.U.A.), W. Churchill, al cărui loc l-a luat, după victoria laburiştilor în alegerile de la 28 iulie, Clement Attlee (Marea Britanie). La conferinţă au mai participat miniştrii de externe şi şefii de state-majore ai celor trei mari puteri. — Nota trad.j

mine, ceea ce m-a îndrituit să sper că, în câteva luni, situaţia va evolua în acest sens.

Când m-am înapoiat în Statele Unite, pe la sfârşitul anului 1945, ca şef al Marelui Stat-Major al trupelor de uscat, am continuat să stărui pe lângă Byrnes pentru a-l convinge cât de indicată era această măsură, dar am aflat că el îşi schimbase părerea. Deşi era mai departe de acord în principiu, nu accepta să pună ideea în aplicare din cauza obligaţiilor de ordin administrativ şi financiar care s-ar fi creat astfel pentru Departamentul de Stat.

Un alt domeniu în care m-am încumetat să dau un sfat preşedintelui Truman se referea la intenţia Uniunii Sovietice de a declara război Japoniei. I-am spus că, deoarece toate informaţiile noastre vorbeau despre o iminentă prăbuşire a Japoniei, nu avea rost ca Armata Roşie să se mai angajeze în ostilităţi. Prevedeam că dintr-o asemenea participare se vor isca dificultăţi şi am sugerat ca, în cel mai rău caz, să nu ne punem măcar în postura de a solicita sau cerşi ajutorul sovieticilor. Eram convins că nimic pe lume nu va putea împiedica Armata Roşie să intre în război, în afară de eventualitatea că luptele vor lua sfârşit înainte ca forţele sovietice să aibă posibilitatea de a interveni.

În al treilea rând, am propus preşedintelui să facem dovadă de oarecare flexibilitate în abrogarea convenţiilor de împrumut şi închiriere cu Franţa şi Marea Britanie. Nu cunoşteam exact prevederile legii care se ocupa de această problemă[113], dar ştiam că simpla încetare a ostilităţilor nu diminua – nici imediat, nici în mod substanţial – nevoile în alimente şi materiale ale celor două ţări, care contaseră cu multă încredere pe Statele Unite în această privinţă. Consideram că trebuia evitată o bruscă şi arbitrară

113 Conform Legii de împrumut și închiriere votată la 11 martie 1941, preşedintele Statelor Unite era împuternicit să pună la dispoziţie produse și servicii americane ţărilor a căror apărare era considerată ca fiind vitală pentru apărarea SUA – N.trad.

anulare a convenţiilor şi că era recomandabil să adoptăm un program care să ofere francezilor şi britanicilor condiţii favorabile pentru a-şi vindeca repede rănile războiului.

Am adus, de asemenea, la cunoştinţa lui Truman certitudinea mea că trebuia să abordăm problemele economice ale Germaniei, şi, mai ales, cea a reparaţiilor de război, în aşa fel încât să asigurăm locuitorilor posibilitatea de a-şi agonisi traiul dacă erau gata să muncească. Or, în privinţa dorinţei lor de a munci, nu încăpea nicio îndoială. Din prima zi când am pus piciorul în Germania era evident că cetăţeanul de rând nu se codea să trudească, din zori şi până în noapte, pentru o bucăţică de pâine. Încă înainte de a forţa Rinul am văzut femei şi copii pe ogoare, sub un foc sporadic de artilerie, săpând pământul şi semănând grăunţe, pentru a obţine fie şi o brumă de recolta în acel an.

Clay şi cu mine eram convinşi că refacerea bazinului Ruhrului corespundea intereselor noastre majore. Nicăieri în Europa nu existau depozite de cărbuni de o calitate atât de bună şi atât de uşor de extras. Şi chiar de pe atunci era vădit că cheia succesului în administrarea Germaniei ocupate o reprezenta cărbunele. Fără el nu se puteau restabili transporturile şi fără transporturi toată ţara era paralizată. Am spus preşedintelui că în Germania va bântui curând foametea dacă nu vom pune accentul pe refacerea Ruhrului. Fireşte, americanii nu vor lăsa nici măcar pe foştii lor inamici să moară de inaniţie şi îşi vor asuma, în mod voluntar, sarcina costisitoare de a-i hrăni. După părerea mea însă, puteam scăpa de această povară financiară, căci, dacă stimulam producţia de cărbune în bazinul Ruhrului şi dacă puneam pe picioare transporturile. Germania era în stare, în scurt timp, să exporte produse ale industriei uşoare, care nu avea nimic comun cu industria de război, desfiinţată conform clauzelor din actul de capitulare. Cu banii obţinuţi din vânzarea acestor mărfuri, germanii vor putea să importe

din alte ţări stocuri de alimente în cantitate îndestulătoare pentru a face faţă inevitabilelor lipsuri.

La Potsdam am avut câteva întrevederi cu diverşi membri ai delegaţiei americane, dar, deoarece războiul în Europa se încheiase, nu am participat la conferinţă nici ca reprezentant oficial, nici în calitate de consilier.

Am avut o lungă convorbire cu secretarul Departamentului de Război, Stimson, care mi-a spus că foarte curând va avea loc în statul New Mexico o explozie experimentală a bombei atomice, pe care savanţii americani reuşiseră, în sfârşit, să o pună la punct. Nu peste mult timp, o cablogramă l-a înştiinţat pe Stimson că proba fusese încununată de succes. Vestea i-a luat o piatră de pe inimă, căci urmărise procesul de producţie a bombei cu un interes foarte acut, simţindu-se direct răspunzător de sumele şi resursele cheltuite pentru realizarea ei. Mi-am exprimat speranţa că nu va trebui să o utilizăm împotriva nici unui inamic, deoarece nu-mi surâdea ideea că Statele Unite vor fi primul stat care să introducă în război o armă nouă, oribilă şi distructivă, cum era zugrăvită aceasta. În plus, mă legănam în vaga iluzie că, dacă nu o vom utiliza niciodată, celelalte ţări nu vor şti că problema dezintegrării nucleare a fost rezolvată. Habar nu aveam, firește, că o armată de savanţi lucrase la producţia acestei arme şi că nu se putea păstra secretul într-un domeniu de o asemenea importanţă. Opiniile mele exprimau reacţii personale şi imediate, fără să se bazeze pe o analiză a problemei. În orice caz, s-a luat hotărârea că, dacă Japonia nu va capitula de îndată, potrivit condiţiilor comunicate de la Potsdam guvernului nipon[114], planul de folosire a bombei atomice va fi pus în aplicare.

---

114 La 26 iulie, guvernele Statelor Unite, Marii Britanii şi Chinei (care nu participa la conferinţă) au adresat un ultimatum Japoniei, precizînd printre condiţiile capitulării : depunerea imediată a armelor pe toate fronturile, lichidarea puterii şi influenţei mili- tariştilor, ocuparea teritoriului nipon, anularea legilor antidemocratice etc. Guvernul de la Tokio a respins ultimatumul. — Nota trad.

În timpul şederii sale în Germania, preşedintele Truman şi-a exprimat dorinţa de a inspecta trupe americane. Am organizat o astfel de vizită în zona noastră şi şansa a vrut ca Divizia 84 să se numere printre unităţile alese pentru a-i fi prezentate. În această divizie, vărul oaspetelui, colonelul Louis Truman, era şeful statului-major, astfel că inspecţia nu numai că a fost o plăcută experienţă oficială pentru preşedinte, ci a avut şi o caldă notă personală.

Într-o zi, aflându-se în maşină cu Bradley şi cu mine, Truman a început să discute despre planurile de viitor ale unora dintre comandanţii militari superiori. I-am spus că nu aveam altă ambiţie decât să mă retrag în tihna căminului şi, de acolo, să fac puţinul de care eram în stare pentru a ajuta poporul american să înţeleagă profundele transformări aduse lumii de către război şi răspunderile inevitabile care ne reveneau nouă tuturor ca urmare a acestor transformări. Nu voi uita niciodată răspunsul preşedintelui. Până atunci nu-l întâlnisem decât de două sau trei ori, în treacăt, luasem împreună un mic dejun neoficial şi îl consideram un om sincer, serios, cu care era foarte agreabil să ai de-a face. Acum, în maşină, el s-a întors brusc spre mine, spunându-mi:

— Generale, sunt gata să-ţi dau o mână de ajutor ca să obţii tot ce-ţi doreşti. Inclusiv – şi în mod special – preşedinţia Statelor Unite în 1948.

Nu cred să mai fi existat vreodată un ostaş american atât de zguduit până în străfundul fiinţei sale de spusele unui preşedinte cum am fost eu la auzul acestei propuneri aparent sincere şi categoric uluitoare. Din când în când, cu prilejul unor conversaţii avute cu prietenii mei, mi se făcuseră aluzii şugubeţe la o eventuală carieră politică, reacţia mea fiind totdeauna şi imediat negativă. Dar când preşedintele mi-a trântit-o de la obraz, pe neaşteptate, nu îmi mai rămânea altceva de făcut decât să iau totul ca pe o glumă nemaipomenit de amuzantă, sperând că aşa şi era.

Am răspuns râzând cu poftă:

— Domnule preşedinte, nu ştiu cine va fi contracandidatul dumneavoastră la preşedinţie, dar ştiu precis că nu voi fi eu.

În privinţa seriozităţii *mele,* nu încăpea nicio îndoială.

Atmosfera de cooperare pe plan politic internaţional în care a luat sfârşit Conferinţa de la Potsdam s-a resimţit şi la nivelul administraţiei militare. În toate relaţiile noastre de lucru cu autorităţile sovietice de la Berlin ne-am străduit în mod special să respectăm cu scrupulozitate toate angajamentele luate, chiar şi cele implicite sau subînţelese. Pe plan local, în cursul lunilor august, septembrie şi octombrie, a precumpănit o atitudine generală care ne dădea temeiuri să credem că, până la urmă, se va putea obţine un succes deplin. Ce-i drept, nu lipseau unele supărătoare aspecte de detaliu. Dimpotrivă, în numeroase ocazii, răbdarea era pusă la grea încercare în cursul eforturilor depuse pentru a ajunge la acorduri unanime, indispensabile realizării oricărui progres. De obicei, britanicii erau de acord cu noi, în general, deşi uneori se iveau şi diferende destul de acute. Cu francezii nu ne înţelegeam niciodată în problema de bază a unui guvern german centralizat – noi fiind pentru, ei contra.

Am luat măsuri pentru a stimula vizitele personale reciproce, mai ales între americani şi ruşi, lucru care părea să fie pe gustul ambelor părţi. Ruşilor le place să petreacă şi apreciază sincer orice fel de muzică, astfel încât glumele, voia bună şi orchestrele fiind nelipsite de la mese, fiecare asemenea întâlnire se bucura de un mare succes.

În cursul acestor luni de vară şi de început de toamnă am rămas în relaţii amicale cu mulţi dintre colaboratorii mei britanici din timpul ostilităţilor. Ministerul de Război al Angliei mi-a permis să păstrez, până la sfârşitul lui august, pe colonelul britanic James Goult, consilierul meu militar

personal, un ofiţer devotat, leal şi competent; vreme de doi ani, el luase pe umerii săi o multitudine de probleme mărunte, uneori exasperante, de care altfel ar fi trebuit să mă ocup chiar eu.

Un alt englez cu care mai aveam încă întrevederi şi care fusese un sprijin neclintit în cele mai critice zile ale războiului era generalul Sir Hastings Ismay. Una dintre personalităţile militare cele mai de seamă ale Marii Britanii, el era colaboratorul direct al lui Churchill în calitatea acestuia de ministru al apărării. Ca şef al personalului de secretariat care lucra la Cabinetul de Război şi la Comitetul Britanic al Şefilor de State-Majore, Ismay deţinea, din punct de vedere american, o poziţie-cheie: prin intermediul lui, orice problemă putea fi supusă, în orice clipă, atenţiei lui Churchill şi a principalilor săi consilieri. Iată de ce era un adevărat noroc pentru noi faptul că Ismay slujea cu devotament cauza unităţii dintre aliaţi şi că personalitatea lui câştigase încrederea şi prietenia colaboratorilor săi americani.

După înfrângerea Partidului Conservator în alegerile generale din Anglia din vara anului 1945, Churchill s-a decis să plece într-o scurtă vacanţă. El ţinuse piept cu succes vicisitudinilor inerente uriaşelor sale răspunderi din anii războiului, dar acum, când nu mai avea funcţii oficiale, dorea să-şi ia un mic concediu, de care avea şi nevoie. Fostul prim-ministru mi-a făcut cinstea şi plăcerea de a mi se adresa mie pentru a-i organiza odihna, ceea ce dădea de înţeles că avea faţă de mine o părticică din puternicele sentimente de respect, afecţiune şi admiraţie pe care le nutream eu faţă de dânsul. Am luat măsuri ca să-şi petreacă vacanţa într-una din cele mai frumoase regiuni ale teatrului nostru de operaţii. În calitate de gazdă a lui Churchill pentru câteva zile, am considerat ca o şansă posibilitatea ce mi se oferea de a mă achita, într-o mică măsură şi doar în parte, de ceea ce îi datoram pentru sprijinul său de nădejde şi pentru nedezminţita lui

curtenie, ca să nu mai pomenesc de ospitalitatea personală pe care mi-o arătase în atâtea rânduri.

Mă întâlneam din când în când cu feldmareşalul Brooke, cu generalul Frederick Morgan, cu mareşalul aerului Tedder, cu Sir Andrew Cunningham, cu feldmareşalul Montgomery, precum şi cu alţi comandanţi ai forţelor armate britanice cu care colaborasem în timpul războiului. Toţi îmi erau buni prieteni. Oricât de curios ar părea, discuţiile noastre nu se orientau decât rareori spre trecut, aşa cum se întâmplă în cazul militarilor bătrâni, şi nu prea se ocupau de diversele incidente ale războiului. Încă de pe atunci ne dădeam seama că problemele viitoare ale păcii vor lăsa în umbră până şi uriaşele dificultăţi peste care a trebuit să trecem în cursul ostilităţilor. De aceea, conversaţiile noastre aveau aproape totdeauna ca temă probabilităţile de viitor, îndeosebi perspectivele încheierii unor acorduri clare şi reciproc respectate între aliaţii occidentali şi sovietici.

Capitolul al XXIII-lea
Operaţia „Study”.

În vara anului 1945, deşi principalele noastre obiective erau redislocarea trupelor, instaurarea regimului de ocupaţie şi îndeplinirea multor sarcini mărunte în legătură directă cu misiunile noastre, ne ocupam şi de consecinţele pe plan profesional ale războiului – studiul şi estimarea lecţiilor sale.

Materialul ce ne stătea în faţă era monumental ca proporţii şi fără seamăn din punctul de vedere al conţinutului. Campaniile din bazinul Mediteranean şi din Europa nu aveau niciun termen de comparaţie în istoria războaielor; participând la desfăşurarea lor, armata de uscat americană se angajase în operaţii fără precedent în întreaga existenţă a Statelor Unite.

Pentru campaniile din Africa şi Europa fusese necesară organizarea unei enorme forţe terestre. În compunerea ei, în jurul unui nucleu format din 47 de divizii

de infanterie, împreună cu artileria lor, mai intrau 16 divizii blindate, 4 divizii aeropurtate, o divizie de vânători de munte, 4 brigăzi maritime pentru manevrarea navelor de desant, pe lângă diferite unităţi de genişti de desant şi de asalt, o brigadă şi batalioane separate de artilerie antiaeriană şi zeci de batalioane antitanc. La fel de impresionantă se dovedise creşterea forţelor aeriene americane în cele două teatre de operaţii: în perioada dintre intrarea S.U.A. în război şi capitularea Germaniei, avioanele noastre de vânătoare dobândiseră superioritatea asupra celor din „Luftwaffe”, iar bombardierele noastre trecuseră peste toate barierele de apărare ridicate de inamic împotriva lor.

Se creaseră sisteme intercontinentale de transmisiuni, de transporturi şi administrative şi se înfiinţase un organism de administraţie militară menit să-şi exercite controlul asupra a milioane de cetăţeni inamici. Conducerea operaţiilor necesitase o coordonare cu ministere civile din ţări străine, a căror organizare se deosebea de a noastră, o activitate de stat-major efectuată în colaborare cu armate aliate, noi metode de comandament strategic în cadrul propriei noastre structuri organizatorice militare şi tratative pe tărâm diplomatic, aşa cum rareori a avut prilejul să poarte o forţă armată. Nicio definiţie antebelică a misiunii trupelor de uscat nu ar fi putut anticipa, în mod corespunzător, registrul sau multitudinea îndatoririlor ce le-au revenit în lupta împotriva Axei în Europa. Studiind atât realizările, cât şi erorile, puteam învăţa mult.

Operaţiile de natură pur militară au constituit, de fapt, o uriaşă şi permanentă ofensivă, prelungită de-a lungul a numeroase luni; se impunea ca lecţiile ei să fie analizate şi evaluate. Misiunea trasată forţelor aliate a fost una dintre cele mai dificile pe care le-a avut vreodată de înfruntat o armată pe câmpul de luptă. Începând cu Africa de Nord, trecând prin Sicilia şi Italia şi sfârşind cu asaltul

împotriva aşa-numitei *Festung Europa,* unităţile noastre au trebuit să debarce pe ţărmuri maritime, să lupte zile întregi fără a beneficia măcar de serviciile unui port mediocru, să-şi organizeze poziţiile împotriva unor trupe de uscat superioare numericeşte şi, în cele din urmă, să concentreze efective suficiente pentru a-şi zdrobi complet inamicul.

În toate campaniile, dar mai ales în cea din Europa occidentală, principiul nostru călăuzitor a fost de a evita cu orice preţ o imobilizare a liniei de front care să ducă la împotmolirea trupelor noastre, în condiţii similare războiului de poziţii din 1914 – 1918. Din când în când, în cadrul oricărei campanii de amploare continentală se naşte o suprasolicitare a căilor de asigurare materială, care împiedică, în mare măsură, prelungirea unor ofensive puternice, hotărâtoare şi face inevitabil un grad oarecare de stabilizare în astfel de perioade. Dar forţele aliate nu au permis acestor perioade să se transforme în jalnice şi nechibzuite bătălii lungi, statice şi costisitoare, aşa cum au fost cele care au secătuit de sânge Europa în cursul primului război mondial. Îmbinarea puterii de foc cu mobilitatea şi forţa aeriană, pe care am folosit-o pentru a ne atinge scopurile, trebuia examinată în aşa fel încât principiile de bază ale acestei utilizări eficiente să devină parte integrantă din teoria noastră militară.

În afara unor operaţii de desant maritim, întreprinse la o scară fără precedent, forţele noastre au depăşit baricade naturale sau fortificate considerate inexpugnabile. Terenul pe care l-am întâlnit în Africa de Nord, Sicilia şi Italia era parcă dinadins plămădit de natură pentru a fi prielnic acţiunilor de apărare. Pe dealurile Tunisiei, pe povârnişurile Muntelui Etna din Sicilia, în Munţii Apenini din Italia se găseau zeci de puncte nevralgice unde un batalion putea stăvili înaintarea unei armate întregi. În Europa occidentală, Rinul pe toată lungimea sa, întărit în nord de Olanda cea uşor inundabilă,

fusese vreme de douăzeci de secole cea mai formidabilă piedică în calea operaţiilor militare împotriva teritoriului german. Forţele noastre au biruit toate aceste obstacole naturale.

Mai mult decât atât, în Europa occidentală, forţele aliate şi-au croit drum, în două rânduri, prin fortificaţii construite după cele mai exigente norme tactice şi tehnice. O străpungere fie a Zidului Atlanticului, fie a liniei Siegfried ar fi fost demnă să figureze cu cinste în analele militare. Sfărâmarea ambelor sisteme într-un interval de zece luni a reprezentat o realizare fără seamăn a trupelor participante.

Este uşor să conteşti importanţa poziţiilor fixe de apărare şi a fortificaţiilor. Zidul chinezesc, limesul roman şi linia Maginot nu au reuşit, până la urmă, să-şi atingă ţelurile defensive pentru care fuseseră construite. Totuşi, în orice parte a frontului, o unitate care se află în apărare şi care dispune de lucrări pregătite cu grijă beneficiază de o imensă superioritate asupra inamicilor săi expuşi.

Pentru a realiza pătrunderea iniţială prin Zidul Atlanticului, am folosit elementul surpriză în alegerea zonei de debarcare şi o uriaşă concentrare de forţe pe un front îngust. Lucrările de fortificaţii nu aveau adâncime. De îndată ce am efectuat spărtura în dreptul poziţiilor cucerite de noi pe ţărm, forţele noastre aeriene şi navale ne-au dat posibilitatea să utilizăm plajele ca locuri de adunare, în plus, ca urmare a distrugerii căilor de comunicaţii şi a podurilor peste Sena şi Loara, germanii fuseseră izolaţi într-o mare măsură, aşa că, pe când trupele noastre primeau necontenit întăriri, ale lor îşi păstrau cu greu efectivele la acelaşi nivel.

Linia Siegfried era mai redutabilă. Lucrările ei cuprindeau întinse câmpuri de mine, reţele complexe de obstacole, şanţuri antitanc, cazemate de beton mascate şi cuiburi de mitralieră puternic întărite. Toate acestea beneficiau de sprijin cu foc din partea artileriei şi a

armelor auxiliare, precum şi de o excelentă cale de asigurare materială, pe care se puteau aduce rapid întăriri şi muniţii, în unele sectoare, fortificaţiile de apărare se întindeau pe o adâncime de câteva mile, în altele se utilizau cursurile de apă ca obstacole.

Misiunea de a străpunge şi rupe asemenea lucrări a ridicat probleme dintre cele mai grave, aproape înspăimântătoare pentru trupele aflate în ofensivă. Nimic nu se face uşor în război. Greşelile se plătesc totdeauna prin pierderi în oameni, şi trupa îşi dă imediat seama de orice gafă comisă de comandanţi. Deşi în iarna anului 1945 unele sectoare ale liniei Siegfried erau apărate de unităţi înjghebate în pripă şi lipsite de o pregătire adecvată, ruperea acestui sistem de fortificaţii şi anihilarea virtuală a forţelor germane de acolo au demonstrat nu numai excepţionalele calităţi în luptă ale soldaţilor şi unităţilor aliate, ci şi spiritul hotărât şi competenţa comandanţilor lor de divizie, de corp de armată, de armată şi de grup de armate.

Forţa expediţionară aliată care se afla pe Elba la 3 mai 1945 constituia cea mai puternică maşină militară făurită vreodată. Flancul său stâng se rezema de Marea Baltică, iar cel drept de Alpi. Din spate o susţinea o gigantică forţă aeriană, ale cărei avioane erau mai numeroase decât efectivele tuturor aviaţiilor lumii din urmă cu câţiva ani. Căile sale de asigurare şi de transmisiuni formau o uriaşă reţea, care acoperea Franţa şi Marea Britanie şi se prelungea până în toate localităţile din Statele Unite. Forţele noastre îşi găseau un sprijin în altă oştire victorioasă. În sud, prin trecătorile Alpilor – coridoare tradiţionale ale războaielor în stil clasic – se scurgeau cei un milion de veterani ai campaniei din Italia, sub comanda lui Alexander, susţinuţi şi ei de colosale flote aeriene şi navale şi beneficiind de căi transoceanice de asigurare materială. Când cele două forţe – din Europa occidentală şi din Italia – au ajuns la capătul drumului,

odată cu capitularea Germaniei, puterea lor reunită dovedea, fără putinţă de tăgadă, cât de puternică era democraţia – o lecţie concludentă a războiului.

Dar prima şi cea mai trainică lecţie a campaniilor din Mediterana şi Europa o reprezenta demonstraţia că războiul poate fi dus cu succes de o coaliţie de ţări. Au fost învinse dificultăţi cu caracter istoric şi s-au risipit cu desăvârşire gravele îndoieli care mai dăinuiseră, în această privinţă, până în toamna anului 1942. Guvernele aliate, ca şi organizaţiile economice, politice şi militare de sub tutela lor au conlucrat în cadrul aceluiaşi unic şi mare efort, fără ca interese naţionale contradictorii să dea vreodată naştere unei dificultăţi majore.

Deşi unitatea dintre aliaţi şi căile prin care ea se realizase alcătuiau principala lecţie a războiului, pe noi, cei din rândul trupelor de uscat, ne interesau îndeosebi lecţiile legate de concepte şi principii pur militare. Dacă reuşeam să studiem fiecare ciocnire cât timp amintirea ei era proaspătă în memoria participanţilor şi dacă analizam atât realizările, cât şi erorile de ordin tactic comise în cursul desfăşurării ei, puteam contribui cu o masă imensă de cunoaştere a faptelor la ştiinţa războiului – adică la ştiinţa de a obţine victoria militară repede şi cu o minimă cheltuială de vieţi omeneşti.

În acest scop, imediat după încetarea ostilităţilor am constituit o comisie largă, în care au intrat ofiţerii cei mai experimentaţi şi, totodată, cei mai progresişti. La conducerea comisiei s-a aflat, la început, generalul Gerow, pe care ulterior l-a înlocuit generalul Patton.

Pentru ca Departamentul de Război să aibă în permanenţă la dispoziţie toate faptele, în măsura în care le puteam scoate la iveală, ca şi opiniile oamenilor cu cea mai mare experienţă în materie de luptă propriu-zisă, de asigurare materială a frontului şi de administraţie, am acordat comisiei cele mai mari înlesniri posibile şi nu i-am stabilit nicio limită de timp pentru a-şi aduce la îndeplinire

sarcina.

Printre lecţiile cu caracter militar, locul de frunte îl ocupa rolul avionului în purtarea războiului. Campania din Europa a prilejuit, aproape în fiecare zi, noi şi preţioase utilizări ale forţei aeriene. Rolul hotărâtor al acesteia în reducerea capacităţii de luptă a Germaniei s-a resimţit pe ambele fronturi – cel de vest, ca şi cel de est. În afară de aceasta, avionul a fost un valoros factor de asigurare materială, mai ales în cursul rapidelor noastre înaintări prin Franţa (toamna anului 1944) şi prin Germania (primăvara anului 1945); în lipsa avionului, cele două ofensive nu s-ar fi desfăşurat nicidecum cu o asemenea viteză şi nici nu s-ar fi soldat cu rezultate atât de remarcabile.

Importantul nod rutier Bastogne nu ar fi putut fi apărat de Divizia 101 în decembrie 1944, când germanii au trecut la contraofensivă, dacă aviaţia nu i-ar fi furnizat peste 400.000 kg de materiale în zilele critice dintre 23 şi 27 decembrie. În cursul celei mai vaste operaţii aeropurtate aliate – „Varsity” –, efectuată la 24 martie, în sprijinul forţării Rinului de către Montgomery, 1 625 de ieşiri avion şi 1 348 de ieşiri planor au adus în primul eşalon peste 22.000 de oameni şi peste 2.500.000 kg de mijloace de luptă. Avionul a devenit, de asemenea, un mijloc foarte valoros de culegere a informaţiilor despre inamic, nu numai la bazele sale principale, ci chiar de-a lungul frontului propriu-zis. Fotografiile aeriene scoteau la iveală până şi detalii mărunte ale modului de organizare a germanilor în apărare şi în atac, iar tehnica noastră s-a perfecţionat într-atât, încât informaţiile astfel obţinute erau puse la dispoziţia trupelor aliate într-un interval de numai câteva ore.

Conjugarea giganticei forţe aeriene cu marea mobilitate realizată graţie motorizării armatei de uscat ne-a dat posibilitatea să lovim în oricare dintre punctele alese pe un front de sute de mile. Cea mai concludentă ilustrare

a flexibilităţii noastre a ocazionat-o contraofensiva germană din Ardeni, când armata lui Patton şi-a întrerupt pregătirile pentru o ofensivă în direcţia est, s-a deplasat pe alt front şi a întreprins o manevră pe distanţa de vreo 60 – 70 de mile, în unghi drept cu fosta sa direcţie de înaintare. La mai puţin de 72 de ore după ce statul-major al lui Patton a primit ordinul respectiv, un întreg corp de armată s-a angajat într-o nouă ofensivă.

Savanţii şi inventatorii au schimbat în zeci de feluri chipul războiului. Debarcând pe ţărmuri maritime, ne-am bucurat de marele avantaj al unor noi tipuri de mijloace navale de luptă, inclusiv de tancuri care puteau „înota” până la mal după o lansare la apă făcută la sute de metri depărtare de litoral. În ajunul încheierii ostilităţilor foloseam un mare număr de arme fără recul, cu o greutate foarte redusă şi cu proiectile de o forţă colosală.

Studiind influenţa asupra modului de a duce războiul pe care au exercitat-o noile vehicule, noile arme, noile sisteme de transport şi transmisiuni, am reexaminat, concomitent, rolul factorului fundamental în repurtarea succesului militar – soldatul individual.

Ostaşul american instruit posedă calităţi aproape fără pereche. Datorită spiritului de iniţiativă şi inventivităţii sale, precum şi facultăţii de a se adapta la condiţii noi şi ingeniozităţii cu care se descurcă în împrejurări grele, el devine un soldat excepţional atunci când ajunge să stăpânească toate tehnicile curente de luptă. Totuşi, are şi el limite, şi păstrarea capacităţii sale de luptă, ca individ şi ca membru al unui colectiv, se înscrie printre cele mai mari răspunderi ale comandanţilor.

De obicei, unităţile formate din veterani dau un randament mai bun decât cele alcătuite din soldaţi care iau prima oară contact cu frontul. Experienţa de luptă nu stârneşte însă niciun sentiment de simpatie pentru câmpul de luptă şi veteranii nu ţin cu nimic mai mult decât „bobocii” să se expună prin locuri pe unde şuieră

gloanţele. Ei se pricep mai bine să tragă foloase de pe urma fiecărui avantaj pe care-l oferă puterea de foc, posibilitatea de a manevra şi natura terenului. Veteranii dobândesc, de asemenea, o fermitate morală care nu se lasă zguduită de confuzia şi ravagiile provocate de unele bătălii. Dar, când sunt ţinuţi o perioadă prea îndelungată în primul eşalon operativ, cad pradă epuizării fizice şi nervoase, iar cei mai cutezători şi mai activi dintre ei – deci tocmai cei dotaţi cu calităţi de conducători – încep să sufere un procent anormal de pierderi. În concluzie, pentru a le păstra eficienţa, trimiterea periodică a unităţilor de pe front la refacere este obligatorie.

În Italia şi în Europa de nord-vest am fost nevoiţi adesea să încălcăm această regulă, unele regimente şi batalioane trebuind să rămână excesiv de mult în primul eşalon operativ. Anumite divizii au adus o contribuţie mai mare decât s-ar fi cuvenit la confruntarea cu inamicul. Diviziile 34, 45, 3 şi 1 se aflau pe primele locuri în ceea ce priveşte numărul zilelor de luptă, totalul lor variind de la 438 până la peste 500. Aceste divizii au suferit, de asemenea, pierderi relativ ridicate.

Prelungirea perioadei petrecute în primul eşalon operativ dă totdeauna rezultate negative. Dacă o unitate este scoasă de pe linia frontului înainte ca procesele de epuizare fizică şi nervoasă să ajungă prea departe şi înainte ca pierderile sale să devină excesive, ea va fi gata de a reintra în luptă – după asimilarea noilor săi recruţi – mult mai repede decât o unitate ţinută prea mult în linia întâi. În plus, odihna periodică are un admirabil efect asupra moralului – şi, în orice fel de război, moralul trupei este totdeauna un factor hotărâtor.

Încă din primele faze ale campaniei din Africa de Nord a devenit evident că energia psihică şi forţa spirituală a soldatului individual erau la fel de importante pentru succesul în luptă ca şi armele sau pregătirea sa militară. Pe măsură ce intensitatea ofensivelor noastre a

crescut, cazurile de psihoză de război în rândul trupelor au sporit şi ele într-o proporţie îngrijorătoare.

La începutul războiului, ofiţerul din trupele de uscat – fie el activ sau rezervist – obişnuia să pună prea mare preţ pe disciplina de suprafaţă, întemeiată exclusiv pe execuţia perfectă a părţii mecanice din pregătirea de luptă. De regulă, comandanţilor nu prea le vine la îndemână să aibă de-a face cu probleme legate de sufletul omului – aspiraţii, idealuri, convingeri, sentimente de afecţiune şi de ură. Oricât de multă osteneală şi-ar da pentru a înrâuri deprinderile soldatului, instrucţia şi comportarea sa, oricât de convingător s-ar strădui să-i zugrăvească virtuţile curajului şi tăriei de caracter, ofiţerii se codesc să abordeze domenii în care se tem că cele spuse de ei ar putea fi luate drept „predici”.

Printre calităţile unui bun comandant militar nu intră neapărat şi o profundă înţelegere a filosofiei. Dar nu e mai puţin adevărat că, dacă neglijează să dea tuturor soldaţilor săi o imagine elementară despre interesele superioare ale poporului şi despre raporturile dintre individ şi colectivitate, o armată va plăti mult mai scump orice victorie, ba chiar îşi va vedea victoria periclitată.

Importanţa acestor probleme nu mai trebuie demonstrată celor care au avut prilejul să viziteze, pe de o parte, câteva spitale şi centre de recuperare din spatele frontului, pe de altă parte, un dispozitiv de luptă pe front. În linia întâi, orice vizitator, fără excepţie, era entuziasmat de capacitatea soldatului aliat de a-şi face datoria cu discreţie şi eficienţă, ţinând piept dificultăţilor şi lipsurilor şi înfruntând ceas de ceas primejdia, cu hotărâre, încredere, adesea chiar cu semeţie, care parcă nu-l părăseau niciodată. Indiferent de naţionalitatea sa – american, britanic, francez sau polonez –, ostaşul aliat stârnea admiraţia tuturor celor ce-l cunoşteau.

În spatele frontului însă a trebuit să fie create secţii speciale, în cadrul spitalelor şi al centrelor de recuperare,

pentru automutilaţi sau pentru cei afectaţi de isterie, psihonevroze şi boli venerice (contractate uneori cu premeditare, după afirmaţiile medicilor). Procentul pe care-l reprezentau era redus, dar numărul lor total era mare. Un comandant are mult de câştigat dacă vizitează un astfel de spital, dacă stă de vorbă cu pacienţii, dacă înţelege câte ceva din deruta, spaima şi defetismul unor oameni cărora le e frică, în primul rând, de viaţă, deşi lor li se pare că se tem de moarte. Nu o dată am auzit din gura câte unuia imediat după ce constata că i s-a acordat atenţie:

— Domnule general, scoteţi-mă de aici! Vreau să mă întorc la unitatea mea.

Severitatea excesivă duce, de obicei, la agravarea bolilor din această categorie, dar o atitudine înţelegătoare are o serioasă contribuţie la vindecarea lor şi, după părerea mea, dacă este aplicată din timp, poate să le prevină într-o largă măsură.

În război, timpul are o importanţă vitală, căci sunt multe de făcut. Dovezile vizibile de competenţă, care se manifestă printr-o comportare şi o execuţie tehnică fără cusur, sunt atât de uşor de remarcat, încât o serie de ofiţeri de toate gradele nu pot sau nu vor să-şi mai bată destul capul cu *individul.* Dar atenţia faţă de individ este cheia succesului, îndeosebi pentru că resursele umane sunt nu numai bunul nostru cel mai de preţ, ci şi un bun a cărui lipsă se resimte în orice război cu adevărat mondial.

Şcolile noastre militare au datoria incontestabilă să-i pregătească pe ofiţeri în acest domeniu, indiferent de progresele realizate în abordarea lui de către sistemul general de învăţământ al Statelor Unite. Menirea armatei de uscat este să repurteze victoria în război – deci armata nu-şi poate permite să treacă cu vederea niciun fenomen care, așa cum arată experienţa, prezintă importanţă pentru dobândirea victoriei.

Toate perfecţionările aduse metodelor, tehnicii de

luptă şi puterii distructive, pe care le studiasem în decursul anilor, au devenit nişte inovaţii de mâna a doua în comparaţie cu efectele fără precedent ale armei atomice. Pe teatrul de acţiuni militare din Europa, ea nu a fost utilizată, neexistând niciodată vreun proiect în acest sens. Dar, chiar şi în lipsa rezultatelor experimentale postbelice, rapoartele pe care le-am primit după lansarea celei dintâi bombe asupra Hiroshimei, la 6 august 1945, ne-au risipit orice urmă de îndoială asupra faptului că începuse o nouă eră în istoria conflagraţiilor.

Într-o clipită s-au spulberat numeroase concepţii militare vechi. După cât se pare, ţelul unui stat agresor, de acum înainte, va fi de a stoca bombe atomice în cantitate mare şi de a le folosi prin surprindere împotriva zonelor industriale şi a centrelor populate ale ţării alese ca victimă. În bună parte, metodele ofensive se vor concentra asupra siguranţei, volumului şi preciziei cu care se efectuează lansarea, în vreme ce apărarea se va strădui să prevină această lansare şi să utilizeze, la rândul său, propriul stoc de arme atomice împotriva statului agresor. Dintr-odată, până şi ruinele rămase de pe urma bombardării Germaniei nu ne-au mai adresat, parcă, decât un palid avertisment despre ceea ce ar putea să însemne un viitor război pentru locuitorii Pământului.

Am crezut şi am sperat că, adăugându-se tuturor învăţămintelor pe care le-au servit lumii cei şase ani de război necurmat, această ultimă lecţie va convinge pe toţi oamenii de pretutindeni că renunţarea la folosirea forţei în arena relaţiilor internaţionale a devenit o necesitate stringentă. Având de jur-împrejurul meu mărturiile celui mai nimicitor război purtat vreodată de populaţia globului, am nădăjduit că acest pas, făcut dincolo de pragul unde credeam că se opreşte posibilitatea de perfecţionare a mijloacelor de distrugere, îi va determina pe oameni să desfiinţeze războiul din instinct de conservare.

Capitolul al XXIV-lea
Rusia

La capătul celui de-al doilea război mondial, Statele Unite şi Uniunea Sovietică erau cele mai puternice state de pe glob. Această situaţie s-a reflectat în fiecare detaliu al activităţii oficiale curente a americanilor în zona lor de ocupaţie, căci orice conflict de durată mai lungă între cele două puteri risca să complice iremediabil problemele locale şi chiar să anuleze victoria noastră scump plătită. Dar era vorba de mult mai mult decât bunul mers al administraţiei sau al controlului politic în Germania.

Ce perspective de permanentizare avea pacea recent cucerită? La ce amploare vor putea ajunge Naţiunile Unite? Pe ce drum va păşi în viitor civilizaţia? Răspunsurile la aceste întrebări depindeau acum, fără doar şi poate, de un factor important: capacitatea Estului şi Vestului de a munci laolaltă şi de a trăi laolaltă în una şi aceeaşi lume.

Relaţiile ruso-americane din trecut nu ne îndrituiau câtuşi de puţin să privim viitorul cu pesimism. Istoria consemna o prietenie nezdruncinată între cele două popoare, datând încă de la făurirea republicii independente a Statelor Unite. În afara unei scurte perioade[115], relaţiile diplomatice nu suferiseră nicio întrerupere. Niciunul dintre state nu purta pecetea infamantă pe care o lasă crearea prin forţă a unui imperiu colonial. Transferul bogatului teritoriu al Alaskăi, efectuat între ele, a fost un episod internaţional unic în felul său – fără nicio ameninţare la data schimbului şi fără nicio învinuire după aceea[116]. În două rânduri, Statele Unite şi

115 Este vorba de perioada care a început în 1918, odată cu intervenţia străină împotriva tînărului stat sovietic, şi s-a încheiat !n 1933, cînd preşedintele Roosevelt a restabilit relaţiile diplomatice cu U.R.S.S. — Nota trad.

116 Descoperită în 1741 de navigatorii ruşi V. Bering şi A. I. Ci- rikov, Alaska a fost posesiune rusă pînă în 1867, cînd guvernul ţarist a vîndut-o Statelor Unite pentru suma de 7 200 000 de dolari. — Nota trad.

Rusia au fost aliate în război, iar cu începere din 1941 se bizuiseră una pe cealaltă în lupta pentru victoria finală asupra Axei în Europa.

Din punct de vedere ideologic însă, cele două ţări se situau pe poziţii diametral opuse. Marcata diferenţiere dintre sistemele de guvernământ ale celor două mari puteri era susceptibilă să ducă la apariţia în lume a doua tabere ostile, ale căror divergenţe puteau provoca, până la urmă, un alt holocaust. Dacă peste prăpastia dintre orânduiri se arunca însă puntea practică a unor metode fructuoase de colaborare, pacea şi unitatea lumii erau asigurate. Nicio altă contradicţie pe plan internaţional nu putea reprezenta o ameninţare pentru unitatea şi pacea mondială dacă între americani şi sovietici se instaura un climat de încredere reciprocă.

Şi de o parte şi de cealaltă existau obstacole, îndoieli şi temeri de eşec în privinţa relaţiilor americano-sovietice. Dar eventualitatea unui insucces implica consecinţe atât de înspăimântătoare, încât noi, cei din trupele de ocupaţie, am căutat cu toţii orice cale posibilă de realizare a unui progres.

Eram convinşi că, în cadrul eforturilor pentru elaborarea unui acord internaţional, Berlinul juca rolul de laborator experimental. Acolo, Apusul lucra mână în mână cu Răsăritul la reorganizarea unei economii extrem de complexe şi la reeducarea politică a unei numeroase populaţii, astfel încât germanii, privaţi de capacitatea şi voinţa de agresiune, să fie reintegraţi în familia popoarelor.

În această strădanie comună, găsirea unor căi amicale de a rezolva divergenţele şi dificultăţile noastre locale însemna un mare pas înainte spre reglementarea, într-un spirit de prietenie, a problemelor mondiale. Pentru noi, americanii, obiectivul ce lăsa în umbră pe toate celelalte era contribuţia pe care o puteam aduce pe plan local la bunul mers al unei colaborări funcţionale între

S.U.A. şi Rusia. Perseverenţa mea în această direcţie, ca şi convingerea în succesul final al Naţiunilor Unite îşi aveau rădăcinile în experienţa pe care o dobândisem în calitate de comandant suprem.

Marea noastră speranţă era, aşadar, că vom reuşi să creăm în rândul celor ce primiseră misiunea de a ocupa Germania o atmosferă de prietenie, în cadrul căreia să ne acceptăm reciproc ca oameni angajaţi într-o luptă paşnică pentru realizarea unei înţelegeri comune şi pentru atingerea unui ţel comun – binele nostru, al tuturor. Odată creat la Berlin, acest spirit avea şanse de difuzare dincolo de hotarele Germaniei, până în propriile noastre capitale. Bunele intenţii pe plan internaţional dovedite la Potsdam de şefii de state erau un început favorabil. Dacă învăţam să ne comportăm ca nişte prieteni în jurul mesei de şedinţă, până la urmă puteam ajunge să trăim laolaltă ca nişte prieteni şi, în ultimă instanţă, să muncim laolaltă, în cadrul unei cooperări la scară mondială. Stabilirea unui *modus vivendi* între Est şi Vest – iată care era obiectivul nostru primordial.

La 2 august, preşedintele Truman şi suita sa au părăsit Berlinul, înapoindu-se în Statele Unite. Peste câteva zile mi s-a comunicat de la Washington că generalissimul Stalin mă invita să fac o vizită în Rusia. Era, de fapt, o repetare a invitaţiei pe care o primisem la începutul lunii iunie şi căreia nu-i putusem da curs, deoarece Departamentul de Război mă convocase la aceeaşi dată în Statele Unite. Acum însă, invitaţia era însoţită de o notă în care guvernul american îşi exprima speranţa că voi accepta.

Stalin a sugerat ca din programul vizitei mele să nu lipsească ziua de 12 august, când la Moscova avea loc Parada sportului. Mi-a făcut plăcere prilejul ce mi se oferea de a cunoaşte o ţară pe care nu o mai văzusem niciodată, dar şi mai multă plăcere mi-a făcut sensul implicit al invitaţiei, şi anume că guvernul sovietic era la

fel de interesat ca şi noi în stabilirea de contacte prieteneşti. Am acceptat imediat şi mi s-a adus la cunoştinţă că, pe durata şederii mele în Rusia, gazda mea oficială va fi mareşalul Jukov, care mă va însoţi de la Berlin la Moscova.

Când vestea despre călătoria mea s-a răspândit la Cartierul General, zeci de persoane m-au asaltat literalmente, solicitându-mi aprobarea de a veni cu mine. Ţinând seama de capacităţile limitate de cazare ale Moscovei, nu am luat decât pe generalul Clay şi pe vechiul meu prieten generalul de brigadă T.J. Davis. Ca aghiotant temporar, pe durata vizitei, l-am cerut pe fiul meu, John, acum locotenent, care fusese câteva luni în teatrul de operaţii din Europa. Comandantul său a aprobat cererea. Din grup nu lipsea nici sergentul major Leonard Dry, care făcuse tot războiul alături de mine.

După sosirea la Moscova, bunul meu prieten Averell Harriman, pe atunci ambasador în U.R.S.S., ne-a instalat în clădirea Ambasadei americane. Funcţia de gazdă o îndeplinea fermecătoarea sa fiică, Kathleen. În urma unei îndelungate colaborări din timpul războiului, dădeam o înaltă preţuire atitudinii patriotice şi calităţilor profesionale ale lui Harriman, aşa că eram încântat să-l am ca mentor şi ghid în cadrul unei vizite importante într-o ţară în care eram cu desăvârşire străin.

Prima convorbire am avut-o cu generalul Antonov, şeful Marelui Stat-Major al Armatei Roşii. El m-a condus în biroul de operaţii, unde mi-a prezentat dispozitivul trupelor sovietice în Orientul îndepărtat şi mi-a arătat planul exact al campaniei care începuse doar cu câteva zile în urmă[117]. Pretutindeni în Manciuria, evenimentele se desfăşurau conform planului, şi Antonov nu se îndoia că

---

117 U.R.S.S. a declarat război Japoniei în ziua de 9 august 1945, cînd a început şi ofensiva forţelor sovietice concentrate la graniţa în teritoriile aflate sub control japonez — China de nord-est (Manciuria) şi Coreea de nord. — Nota trad.

victoria va fi obţinută repede şi uşor. Până seara târziu am discutat cu el pe teme militare, într-o atmosferă plină de cordialitate şi de încredere reciprocă.

Dimineaţa următoare a fost rezervată marii Parade a sportului, care s-a ţinut în Piaţa Roşie, un teren vast, pavat cu piatră cubică. Nu erau de faţă decât oaspeţii guvernului, veniţi pe baza unor invitaţii speciale, şi sportivii care defilau. Numărul acestora din urmă era estimat între 20.000 şi 50.000, dar, după calculele mele, cifra mai mică se apropia mai mult de adevăr.

Accesul publicului larg era interzis şi întregul perimetru era bine păzit de personal militar. Cele câteva sute de spectatori se instalaseră în tribune similare celor de pe stadioane, unde nu exista nicio posibilitate de a şedea, astfel că toată lumea stătea în picioare. Imediat după sosirea noastră în tribuna prevăzută cu podium de beton, care era rezervată ambasadorului american şi suitei sale, şi-a făcut apariţia generalul Antonov. El mi-a spus că Stalin mă invita să stau alături de el – dacă îmi făcea plăcere –, în tribuna situată deasupra mausoleului lui Lenin. Aflându-mă în tovărăşia ambasadorului american, al cărui prestigiu, ca reprezentant al preşedintelui S.U.A., era important, m-am întrebat dacă se cuvenea să-l abandonez pentru a trece lângă Stalin. Obligaţia de a spune totul prin intermediul unui interpret nu-mi lăsa nicio posibilitate să cer lui Antonov, ca de la om la om, amănunte mai precise, aşa încât am ezitat o clipă. Dar generalul m-a scos din încurcătură, aducându-mi la cunoştinţă restul mesajului trimis de Stalin:

— Generalissimul spune că, dacă veniţi şi dacă doriţi să aduceţi cu dumneavoastră doi compatrioţi, invitaţia li se adresează şi lor.

Am ţinut sfat la iuţeală cu ambasadorul. El mi-a spus că gestul nu avea precedent şi că, după câte ştia el, niciun alt străin nu mai fusese poftit în tribuna mausoleului. Dându-mi seama, aşadar, că mi se arăta o deosebită

bunăvoinţă, am răspuns prompt generalului Antonov că primeam cu bucurie invitaţia, compatrioţii pe care-i luam cu mine fiind ambasadorul şi generalul-maior John R. Deane, şeful Misiunii militare a Statelor Unite la Moscova. M-am gândit că, dacă era vorba de dobândit un prestigiu pe plan local, Harriman şi Deane erau oamenii cărora aceasta le folosea cel mai mult.

Am stat cinci ore în tribuna mausoleului, privind desfăşurarea paradei. Niciunul dintre noi nu văzuse vreodată ceva cât de cât asemănător. Fiecare grup de sportivi purta costumele viu colorate ale republicii unionale respective şi numărul celor care se produceau simultan ajungea, în unele momente, la câteva mii. Tot felul de dansuri populare, exerciţii de masă, acrobaţii şi demonstraţii atletice erau executate cu o precizie ireproşabilă şi cu cel mai mare entuziasm. Fanfara, despre care mi s-a spus că avea o mie de instrumente, a cântat fără întrerupere – fiind, probabil, împărţită în subansambluri care alternau – toate cele cinci ore ale paradei.

Stalin nu dădea semne de oboseală, dimpotrivă, avea aerul că gustă fiecare minut din spectacol. Invitându-mă alături de el, a stat de vorbă cu mine, prin interpret, de-a lungul întregii parade, cu unele întreruperi.

Stalin vădea un mare interes faţă de realizările S.U.A. pe tărâm industrial, ştiinţific, educativ şi social. De câteva ori mi-a repetat că Rusia avea nevoie de prietenia Statelor Unite. Mai precis, iată spusele lui, în traducerea interpretului:

— Avem nevoie de ajutor american în multe privinţe. Ne revine măreaţa sarcină de a ridica nivelul de trai al poporului sovietic, care a avut serios de suferit de pe urma războiului. Trebuie să asimilăm tot ceea ce aţi realizat în agricultură. De asemenea, avem nevoie ca tehnicienii dumneavoastră să ne ajute la rezolvarea problemelor din construcţia de maşini şi din industria de construcţii. Vrem

să aflăm cât mai multe despre metodele producţiei de masă în fabrici. Ştim că am rămas în urmă în aceste domenii şi ştim că dumneavoastră ne puteţi ajuta.

Stalin a dat glas acestei concepţii de ansamblu, aplicând-o în multe direcţii şi infirmând aşteptările mele că se va mulţumi doar cu câteva generalităţi despre dorinţa lui de cooperare.

Pe atunci, mareşalul Jukov era vădit unul din marii săi favoriţi. El a participat la toate convorbirile pe care le-am avut cu Stalin, adresându-se unul celuilalt pe un ton intim şi cordial. Faptul m-a bucurat foarte mult, căci eram convins de sincera dorinţă de colaborare şi de sentimentele de prietenie ale mareşalului Jukov.

Stalin a orientat discuţia asupra activităţii desfăşurate de Comisia aliată de control de la Berlin, subliniindu-i importanţa, nu numai din cauza misiunii sale specifice, ci şi pentru că oferea un banc de probă, capabil să verifice dacă marile puteri, victorioase în război, puteau să continue o colaborare rodnică şi în rezolvarea problemelor păcii.

Acest mod de a gândi coincidea exact cu convingerile nutrite de mine şi de Clay. După părerea noastră însă, una dintre piedicile în calea unor progrese mai substanţiale la Berlin consta în obligaţia impusă, pare-se, lui Jukov de a cere aprobarea Moscovei în orice problemă nouă, oricât de neînsemnată. În primele zile de activitate a Comisiei aliate de control am remarcat că mareşalul dădea adesea impresia că era de acord cu câte o propunere logică de importanţă locală, dar nu putea niciodată să răspundă imediat, pe baza propriei sale competenţe. Aceasta m-a îmboldit să studiez vaga posibilitate de a contribui cu ceva la remedierea situaţiei.

Ştiam că tot ceea ce făceam şi spuneam eu şi colaboratorii mei era transmis de îndată la Moscova; ştiam, de asemenea, că mândria naţională îi va determina pe ruşi să vegheze la apărarea prestigiului comparativ al

reprezentantului lor la Berlin. Pornind de la aceste două premise, am adoptat un plan simplu, care speram că va da unele rezultate. Planul se mărginea la folosirea fiecărui prilej favorabil pentru a demonstra lui Jukov că superiorii mei de la Washington îmi acordaseră o largă libertate de mişcare în orice problemă care nu contravenea politicii aprobate. Ori de câte ori aveam ceva de discutat cu mareşalul, îmi găseam o ocazie de a mă întâlni cu el, de obicei înainte sau după o şedinţă oficială a Comisiei aliate. Apoi îi prezentam în linii mari sugestia respectivă (care în covârşitoarea majoritate a cazurilor, corespundea intereselor superioare ale sovieticilor în aceeaşi măsură ca şi intereselor noastre), dându-i formularea unei propuneri precise. Pe urmă încheiam eu dezinvoltură:

— Dacă proiectul vi se pare bun, sunt gata să-l pun în practică oricând doriţi. Dacă vă trebuie timp pentru a-l studia sau dacă preferaţi să consultaţi Moscova, nu am nimic împotrivă să aştept răspunsul dumneavoastră. Dar sunt gata să acţionez pe moment.

Din fericire, într-un rând sau două, Jukov a simţit nevoia să întrebe:

— Ce va spune guvernul dumneavoastră în privinţa aceasta?

— Dacă aş trimite asemenea detalii mărunte la Washington, aşteptând o hotărâre de acolo, guvernul meu m-ar da afară din funcţie, numind în loc pe cineva capabil să rezolve singur astfel de probleme.

Nu ştiu dacă această campanie personală a avut sau nu vreun efect, dar, cu trecerea timpului, mareşalul Jukov a început să manifeste o mai mare independenţă de acţiune decât la început. Renunţând la practica de a avea mereu alături pe consilierul său politic, el se întâlnea cu mine fără ca nimeni altcineva să mai fie de faţă, cu excepţia interpretului. De asemenea, s-a deprins să răspundă din ce în ce mai des la câte o propunere cu da sau nu, în loc să ceară un răgaz pentru a o studia.

Aşa că, în tribuna mausoleului, atunci când Stalin a abordat tema Comisiei aliate de control, m-am decis să duc mai departe campania iniţiată la Berlin şi am spus generalissimului:

— Fireşte, mareşalul Jukov şi cu mine ne înţelegem de minune. Şi asta pentru că ţări mari şi puternice ca a dumneavoastră şi a mea îşi pot îngădui să investească pe reprezentanţii lor de pe teritoriile ocupate cu o autoritate suficientă pentru a cădea de acord asupra unor aspecte locale şi a unor probleme administrative. Statelor mai mici sau mai slabe le-ar fi, poate, cu neputinţă să procedeze astfel şi s-ar naşte dificultăţi. Dar mareşalul Jukov şi cu mine dispunem de un spaţiu de manevră atât de larg pentru a ajunge la un punct de vedere comun, încât amândoi reuşim, de obicei, să trecem peste micile piedici întâlnite în cale.

Declarându-se categoric de acord cu mine, Stalin a spus:

— Nu are niciun rost să trimiţi undeva un delegat care să fie doar un comisionar. El trebuie să aibă autoritatea de a acţiona.

În timp ce priveam parada, generalissimul a făcut o ultimă remarcă, şi anume că atletismul şi gimnastica de masă exercită o influenţă pozitivă asupra populaţiei.

— Ele dezvoltă spiritul combativ – a arătat Stalin, ţara dumneavoastră ar trebui să facă mai mult în această direcţie. Apoi a adăugat: – Germaniei nu-i vom permite niciodată să se ocupe de una ca asta.

La acea dată ne mai aflam în război cu Japonia.

În puţinele zile cât am stat la Moscova am văzut un meci de fotbal la care asistau 80.000 de suporteri entuziaşti, am vizitat metroul, de care ruşii sunt foarte mândri, şi am mers la un muzeu de artă. O după-amiază am petrecut-o la uzina aeronautică „Şturmovik” şi o zi întreagă la ţară, prin colhozuri şi sovhozuri. Pretutindeni ne-au impresionat dovezile unui devotament simplu, sincer

şi personal faţă de ţară. Patriotismul oamenilor îşi găsea expresie în fraze ca: „Dar asta nu-i greu, căci e pentru maica Rusia”. Un grup de muncitori de la uzinele „Şturmovik”, după ce mi-au povestit că, în timpul războiului, lucrau 84 de ore pe săptămână, au precizat cu mândrie că media prezenţei în ateliere depăşea 94%. În rândurile lor se aflau numeroşi copii şi femei, astfel că, ştiind cât de mici erau raţiile alimentare şi cât de serioasă era lipsa mijloacelor de transport, ne venea greu să înţelegem cum de izbuteau să asigure o asemenea prezenţă.

Cel mai de seamă eveniment monden al călătoriei noastre la Moscova a fost banchetul de la Kremlin. În scânteietoarea sală de mese se aflau numeroşi mareşali ai Armatei Roşii, împreună cu Molotov şi cu o serie de funcţionari ai Ministerului de Externe, care urmau să ne servească drept interpreţi. Au participat ofiţerii care mă însoţeau, precum şi ambasadorul Harriman şi generalul Deane. S-au ţinut multe toasturi, toate închinate spiritului de cooperare şi de muncă colectivă, instaurat treptat în cursul războiului. După masă am văzut un film despre operaţiile sovietice pentru cucerirea Berlinului. Interpretul mi-a spus că la aceste lupte luaseră parte 22 de divizii, cu sprijinul unei enorme concentrări de artilerie[118]. Manifestându-mi interesul faţă de film, Stalin mi-a promis imediat că-mi va trimite o copie. L-am rugat să-mi dea şi o fotografie a sa şi el a ţinut minte ambele cereri. Peste câteva zile am primit la Berlin o copie completă a filmului, însoţită de o fotografie a generalissimului cu un amplu autograf.

Stalin m-a rugat să transmit generalului Marshall sentimentele sale personale de regret pentru ceea ce el

---

118 în realitate, la ofensiva asupra Berlinului (15 aprilie—2 mal 1945) au participat trei fronturi (grupuri de armate) sovietice, care totalizau 2 500 000 de oameni, 42 000 de tunuri şi aruncătoare, 6 200 de tancuri şi autotancuri şi peste 9 000 de avioane. — Nota trad.

definea drept un gest de nepoliteţe comis în timpul războiului. Într-un rând, Marshall îi comunicase o informaţie despre inamic care s-a dovedit ulterior falsă, provocând unele dificultăţi trupelor sovietice. Scos din fire, generalissimul i-a trimis o radiogramă concepută în termeni duri. Pe urmă i-a părut rău, căci nu se îndoia de buna-credinţă a lui Marshall şi tocmai de aceea insista acum să transmit şefului Marelui Stat-Major expresia regretului său.

În cursul şederii în U.R.S.S., mareşalul Jukov şi alte personalităţi sovietice mi-au dat mereu ghes să spun pe unde aş vrea să merg, afirmând că nu exista niciun loc – până şi foarte îndepărtat, ca oraşul Vladivostok – pe care să nu-l pot vedea. Dispuneam de un timp limitat, dar, înainte de a părăsi Moscova, ţineam, într-adevăr, să cunosc Muzeul Kremlinului. De îndată ce mi-am exprimat dorinţa, s-a organizat o vizită şi am fost invitat să aduc cu mine pe oricâţi aghiotanţi şi colaboratori voiam.

Poate că gazdele mele aveau în vedere doar micul grup cu care venisem de la Berlin, dar, când să plecăm spre muzeu, am constatat că aproape toţi membrii personalului Ambasadei americane se înrolaseră voluntar pentru a-mi servi drept aghiotanţi în ziua aceea. Izbucnind în râs, am acceptat să-i încadrez temporar în suita mea, care, formată din 50 sau 60 de persoane, şi-a petrecut după-amiaza contemplând comorile adunate de ţari. Giuvaieruri, veşminte cu ornamente somptuoase, drapele şi decoraţii de toate felurile umpleau sălile vaste, oferind privirii un tablou magnific.

Parcurgând incinta Kremlinului, am trecut prin dreptul unui tun având cel mai mare calibru pe care-l văzusem vreodată: era o relicvă din secolul al XVIII-lea, având diametrul interior al ţevii de peste 30 de ţoli[119]. Pe

119 Este vorba de celebrul „Ţar-tun", construit nu în secolul al XVIII-lea, ci al XVI-lea (1588) ; greutatea sa atinge 40 de tone, lungimea — 5,34 m, iar calibrul ţevii — 890 mm sau peste 35 de ţoii. — Nota trad.

când ne îndepărtam de el, fiul meu a rostit, dus pe gânduri:

— Probabil că aceasta este arma care, în urmă cu două sute de ani, a făcut din război ceva atât de îngrozitor, încât oamenii au crezut că nu vor mai recurge la el niciodată.

În seara dinaintea plecării noastre din Moscova, ambasadorul Harriman a dat o recepţie în cinstea grupului de oaspeţi. Erau invitaţi numai bărbaţi, şi majoritatea ruşilor aparţineau Ministerului de Externe şi forţelor armate. S-au ţinut obişnuitele toasturi, urmate de o cină, în toiul căreia ambasadorul a fost convocat de urgenţă la Ministerul de Externe. Bănuind că va afla vestea capitulării Japoniei, aşteptată din clipă în clipă, Harriman m-a rugat să fac ce pot pentru a reţine invitaţii până la înapoierea sa. Treaba nu a fost deloc uşoară, deoarece ambasadorul a fost reţinut la Ministerul de Externe mult mai mult decât se aşteptase. Totuşi, cu concursul unor prieteni americani care au născocit noi toasturi, unele cântate chiar pe melodiile executate de orchestră, am reuşit să distrăm oaspeţii şi să reţinem marea lor majoritate până la întoarcerea lui Harriman.

Ambasadorul a păşit în mijlocul sălii şi a anunţat capitularea japonezilor, ceea ce a stârnit strigăte de bucurie din partea americanilor prezenţi.

În timpul războiului auzisem multe despre admirabila apărare a Leningradului în 1941 şi 1942, ceea ce m-a determinat să-mi exprim dorinţa de a face o scurtă vizită în acest oraş. Potrivit arhivelor sovietice, în asediul Leningradului au pierit de foame 350.000 de oameni din rândurile populaţiei civile, mulţi alţii fiind ucişi sau răniţi de inamic[120]. Aceste cifre au fost mereu reamintite grupului nostru de către reprezentanţii autorităţilor civile

120 Totalul pierderilor suferite, din cauze diferite, de populaţia civilă din Leningrad in cursul asediului este estimat la aproximativ 650 000. — Nota trad.

din Leningrad, care se alăturaseră comandanţilor militari ruşi în calitate de gazde locale. Neînchipuitele suferinţe ale populaţiei s-au împletit cu perioada foarte lungă în care oraşul a avut de îndurat grelele consecinţe ale luptelor, pentru a face din această operaţie unul dintre asediile memorabile ale istoriei şi, neîndoielnic, singurul de aceste proporţii în epoca modernă.

Primarul Leningradului ne-a oferit un dejun la care au participat conducători politici şi militari locali. Artiştii ruşi aflaţi acolo ne-au oferit muzică vocală şi instrumentală, recitări de texte dramatice – pe care, fireşte, nu le-am înţeles – şi câteva dansuri minunate. Am spus primarului cât de mult mă frapase, în Rusia, respectul manifestat de toată lumea faţă de artişti şi uimitoarea preţuire pe care fiecare cetăţean – de la cel mai înalt conducător până la omul cel mai modest – o acorda artei sub diversele ei forme. El mi-a răspuns că orice rus este dispus să flămânzească o săptămână întreagă dacă astfel poate merge duminica la o galerie de artă, la un meci de fotbal sau la un spectacol de balet.

În timpul toasturilor ţinute cu prilejul dejunului de la Leningrad, fiul meu, care până atunci reuşise să scape de această corvoadă, a fost invitat de mareşalul Jukov să spună şi el câteva cuvinte. După cum mi-a istorisit mai târziu, John, temându-se tot timpul că va fi pus într-o astfel de situaţie, se pregătise pe cât se pricepuse mai bine. Ridicându-se în picioare, el a declarat că, fiind doar un tânăr locotenent, nu era deprins să se afle în compania mareşalilor Uniunii Sovietice, a primarilor de mari oraşe şi a generalilor de gradul cel mai înalt. Apoi a continuat:

— Sunt în Rusia de câteva zile şi am ascultat multe toasturi. S-au închinat pahare în cinstea tuturor conducătorilor de stat aliaţi, tuturor mareşalilor, generalilor, amiralilor şi comandanţilor forţelor aeriene. Dar nu am auzit încă un toast în onoarea celui mai de seamă rus din cel de-al doilea război mondial. Domnilor, v-

aş ruga să beţi, împreună cu mine, pentru soldatul de rând al Armatei Roşii.

Cuvintele lui John au fost întâmpinate cu un entuziasm mai viu şi cu strigăte de aprobare mai puternice decât oricare alt toast auzit într-un răstimp când am auzit atâtea! Mareşalul Jukov, care era deosebit de încântat, mi-a spus că el şi cu mine începusem cu siguranţă să îmbătrânim, din moment ce aşteptam ca un tânăr locotenent să ne amintească de „cei care au învins cu adevărat în război”.

Zborul de înapoiere Leningrad-Berlin a devenit dezagreabil când vremea s-a stricat. Plafonul de nori a coborât atât de jos, încât, până la urmă, avionul nostru de transport cu patru motoare a ajuns să zboare razant cu coroanele copacilor. Pilotul meu, maiorul Larry Hansen, a urcat însă la iuţeală avionul deasupra norilor. De atunci încolo am avut parte de un zbor normal şi uşor până la Berlin. În orele petrecute la bordul avionului, am comentat adesea, cu mareşalul Jukov, campaniile celui de-al doilea război mondial. Datorită locului special pe care-l ocupa, de câţiva ani, în ierarhia Armatei Roşii, Jukov avea o experienţă mai bogată decât oricare alt ofiţer contemporan aflat la comanda superioară a unor trupe angajate în lupte de mare amploare. După cât se pare, era trimis, de obicei, în orice sector al frontului care juca un rol hotărâtor în acel moment. Din felul cum zugrăvea organizarea armatei sovietice sau terenul pe care lupta ea, ca şi din modul cum expunea motivele hotărârilor sale strategice reieşea limpede că mareşalul Jukov era un ostaş desăvârşit.

El s-a declarat de acord cu mine că subminarea moralului inamicului trebuie să fie totdeauna ţelul înaltului Comandament. În acest scop, cele mai bune rezultate le oferă obţinerea unei surprize strategice, care dă dintr-odată trupelor proprii posibilitatea să anihileze capacitatea inamicului de a continua războiul, cel puţin într-o zonă importantă. Efectul se potenţează când îl însoţeşte şi o

surpriză tactică, care stârneşte în sânul unităţilor inamice din primul eşalon teama că nimicirea lor este iminentă, în repetate rânduri, în campaniile din bazinul mediteranean şi din Europa, noi am reuşit să obţinem surprize fie strategice, fie tactice, fie din ambele categorii. În cadrul „bătăliei intrândului”, din decembrie 1944, am fost victimele unei surprize tactice în ceea ce priveşte tăria şi data ofensivei germane. În acest caz însă am prevăzut atât probabilitatea manevrei, cât şi aria ei generală de desfăşurare, astfel că întocmisem un plan de ripostă, pe care l-am îndeplinit cu succes. Totuşi, efectul iniţial al ofensivei inamice asupra moralului trupelor noastre din primul eşalon operativ a fost considerabil.

Pentru U.R.S.S., cel de-al doilea război mondial însemnase o experienţă dramatică. Anul 1941 a văzut naziştii cotropind toată partea de apus a ţării. Începând din regiunea Volgăi spre vest, aproape totul era distrus. Zburând deasupra Rusiei în 1945, între frontierele occidentale şi împrejurimile Moscovei nu am zărit nicio casă rămasă în picioare. După cum mi-a relatat mareşalul Jukov, în această zonă invadată, ocupanţii asasinaseră un număr atât de mare de femei, copii şi bătrâni, încât guvernul sovietic nu avea să fie niciodată în stare să stabilească cifra totală. Unele oraşe mari fuseseră devastate, şi până în noiembrie 1942 nu prea părea să existe vreo speranţă că dârza rezistenţă a ruşilor va reuşi să ţină piept inamicului până ce industria sovietică va reîncepe să producă şi până ce aliaţii occidentali îşi vor aduce o contribuţie substanţială la luptă.

Toate acestea erau de natură să trezească ura oricărui popor. Ar fi fost de neînţeles ca ruşii să nu aibă împotriva germanilor motive de răzbunare mai directe şi mai personale, iar faţă de realităţile războiului o atitudine mai categorică decât ţările aflate la mari depărtări de teatrul de operaţii.

Chiar şi în ofensivele lor încununate de succes,

sovieticii au trebuit să plătească crâncen de scump fiecare victorie. Cea mai costisitoare formă de a purta războiul – cea unde tăria în scădere a unei ofensive se manifestă cel mai repede – o reprezintă înaintarea tactică a unor forţe superioare, care câştigă treptat teren împotriva unei apărări flexibile şi dibace. Inamicul îşi regrupează mereu forţele, pentru a obliga pe atacatori să se izbească, succesiv şi cu pierderi mari, de aceleaşi trupe ale sale, care ocupă poziţii dinainte pregătite. Atunci când factorul asigurare materială începe să complice serios problema, inamicul poate să răstoarne raportul iniţial de forţe pe plan atât moral, cât şi material. În primele contraofensive ale războiului, Jukov a fost nevoit să-şi folosească trupele după această metodă costisitoare. Abia în ultimele luni ale războiului au început sovieticii să culeagă, pe plan militar, roadele bogate ale imenselor sacrificii pe care le făcuseră anterior. Mândri de victoriile obţinute, ruşii îşi aminteau totdeauna cu durere cât de scump le plătiseră.

Cât priveşte reacţia mea personală, trebuie să spun că, pe măsură ce treceau lunile de război, creştea şi ura pe care o resimţeam împotriva germanilor, şi mai ales împotriva bandei lui Hitler. Pretutindeni dădeam peste ravagiile provocate de ambiţia lui necruţătoare. Fiecare ciocnire, fiecare hărţuială îşi cerea preţul în trupurile schilodite şi vieţile răpuse ale tinerilor soldaţi aliaţi.

În timpul războiului, sute de taţi, mame şi soţii, cu inima frântă de durere, mi-au trimis scrisori personale, implorându-mă să le dau fie o umbră de speranţă că cel drag ar mai trăi, fie, cel puţin, câteva amănunte în plus despre felul cum murise. Am răspuns tuturor acestor scrisori. Nu cunosc cale mai sigură pentru a ajunge la o ură nestinsă împotriva celor vinovaţi de declanşarea unui război agresiv decât îndatorirea de a încerca să alini jalea familiilor pe care acest război le-a îndoliat. Iată de ce înţelegeam atitudinea ruşilor mai bine şi cu mai multă simpatie decât aş fi putut-o face înainte de izbucnirea

războiului.

Pentru a răspunde gestului de curtenie al guvernului sovietic, Departamentul de Război al Statelor Unite nu a întârziat să-l invite pe mareşalul Jukov în America, cu aprobarea preşedintelui Truman. Răspunsul afirmativ sosind imediat, am crezut că vizita va avea loc într-un viitor apropiat. Mareşalul a cerut să fie însoţit de mine sau de generalul Clay, pentru a avea alături un prieten, aşa cum şi eu îl avusesem pe el în călătoria pe care o făcusem în Rusia. Din păcate, m-am văzut nevoit să-i răspund că, datorită unor împrejurări şi probleme de moment mai deosebite, nu aveam posibilitatea să fiu gazda lui în S.U.A., dar l-am delegat pe generalul Clay în această calitate. La întrebarea lui Jukov dacă nu cumva ar putea merge cu el şi fiul meu, i-am răspuns că va fi o cinste pentru John să-l însoţească. L-am anunţat, de asemenea, că va călători cu „Floarea soarelui", avionul de tip C-54 care îmi fusese pus la dispoziţie. Încântat de veste – căci avea mare încredere în aparat şi în echipajul său, după zborul în Rusia, cu prilejul vizitei mele – a spus ceva interpretului, care mi-a tradus:

— Cu avionul generalului şi cu fiul generalului alături, ştiu că voi fi în cea mai deplină siguranţă.

Din nefericire, curând după aceea, mareşalul s-a îmbolnăvit. Pe moment, unii şi-au pus întrebarea dacă nu era vorba de o maladie diplomatică. Dar prima oară când l-am revăzut, la o şedinţă a Comisiei aliate de control de la Berlin, avea înfăţişarea unui om care luptase din greu cu boala. În orice caz, vizita a trebuit să fie amânată până către iarnă, când mareşalul şi-a exprimat dorinţa să aştepte primăvara pentru a face călătoria.

Ultima oară m-am întâlnit cu el la 7 noiembrie 1945. În cinstea acestei zile sărbătoreşti, Jukov a oferit o mare recepţie la Berlin, invitând pe ofiţerii superiori din comandamentele şi statele-majore ale tuturor aliaţilor. Vremea se stricase, nemaipermiţând zborul avioanelor.

Comandanţii-şefi britanic şi francez au renunţat să mai participe. Ştiind însă că voi fi rechemat în S.U.A. nu peste mult timp, m-am hotărât să asist la recepţie, chiar dacă asta însemna o noapte de mers cu trenul şi un drum lung cu maşina în ziua următoare.

La sosire l-am văzut pe mareşalul Jukov împreună cu soţia sa şi cu câţiva colaboratori principali înşiraţi la intrare şi primindu-şi oaspeţii. M-a salutat, apoi a ieşit aproape imediat din rând, luând-o şi pe soţia sa de braţ. Toţi trei, însoţiţi de un interpret, ne-am retras într-o încăpere confortabilă, aprovizionată cu tot felul de gustări şi băuturi, unde am stat de vorbă două ore.

În esenţă, mareşalul şi-a exprimat convingerea că noi, cei din Comisia aliată de la Berlin, adusesem o contribuţie la îndeplinirea dificilei misiuni de a promova un climat de înţelegere între Statele Unite şi Uniunea Sovietică, ţări cu mentalităţi culturale şi politice atât de diferite. După părerea lui însă, puteam realiza şi mai mult. După ce s-a ocupat îndelung de noua Organizaţie a Naţiunilor Unite, Jukov a subliniat:

— Dacă Statele Unite şi Uniunea Sovietică vor face front comun – şi la bine, şi la rău –, succesul Naţiunilor Unite este asigurat. Dacă lucrăm mână în mână, nicio altă ţară pe lume nu se va încumeta să provoace un război, din moment ce noi l-am interzis.

Mareşalul adera cu trup şi suflet la concepţiile comuniste, considerând că sistemul sovietic de guvernământ se întemeiază pe idealurile umanităţii, pe când cel american, pe interesele ei materiale. Explicând ce înţelegea prin această diferenţiere şi cerându-şi scuze pentru criticile aduse implicit, el a arătat că orânduirea din S.U.A. apelează la tot ce este egoist în om, pe care noi îl punem la muncă spunându-i că-şi poate însuşi tot ce câştigă şi că poate spune tot ce i se năzare şi permiţându-i, pe cele mai diverse planuri, să devină o entitate nedisciplinată şi dezorientată, în cadrul unui vast complex

naţional.

Jukov m-a rugat să fac un efort pentru a înţelege orânduirea sovietică, care se străduieşte să înlocuiască astfel de scopuri cu imboldul de dăruire a omului pentru cauza marelui complex naţional, căruia îi aparţine şi el.

Chiar şi după înapoierea mea în Statele Unite am continuat să corespondez cu Jukov, în aceiaşi termeni amicali, până în aprilie 1946. În primăvara aceea, el a fost eliberat din funcţia pe care o deţinea la Berlin şi, de atunci, nu mi-a mai dat de veste. S-a zvonit că nu s-ar mai fi bucurat de respectul şi afecţiunea pe care şi-o câştigase din partea opiniei publice în ultimele luni ale războiului.

Printre cauzele atribuite dizgraţiei sale s-a presupus că s-ar fi înscris şi binecunoscuta prietenie dintre noi. Nu îmi vine să cred, căci, în ciuda acestei prietenii, Jukov a rămas până la capăt profund convins de dreptatea fundamentală a teoriei comuniste, la care aderase dintr-un impuls interior, şi nu din vreo constrângere exterioară.

Ruşii sunt generoşi. Le place să invite oaspeţi şi să facă daruri, aşa cum poate să confirme orice american care a avut de-a face cu ei în timpul războiului. În ochii mei, rusul obişnuit are o pronunţată asemănare cu aşa-numitul „american mijlociu”, prin elanurile sale de generozitate, prin pofta cu care râde, prin fidelitatea lui faţă de prieteni, prin viziunea directă pe care o are asupra vieţii de zi cu zi.

Prietenia şi înţelegerea personală dintre mine şi mareşalul Jukov nu au eliminat însă incidentele şi conflictele, care enervau şi exasperau fără încetare pe membrii statului meu major. Uneori, ele luau proporţii serioase.

Din cauza deosebirilor de limbă, nimeni nu dispunea de instrumentul convorbirilor personale pentru a atenua acuitatea controverselor care izbucneau. S-au ivit neînţelegeri în legătură cu punerea în aplicare a acordului de la Potsdam, mai ales în privinţa reparaţiilor de război.

Deşi amândoi militam pentru refacerea Ruhrului şi pentru dezvoltarea unei economii capabile să întreţină populaţia Germaniei occidentale, Clay şi cu mine insistam, în aceeaşi măsură, ca toate angajamentele ferme ale guvernului american să fie îndeplinite prompt şi la nivelul corespunzător. Consideram că, făcându-ne vinovaţi de rea-credinţă în vreun detaliu de execuţie, am fi năruit orice speranţă de a oferi o bază tot mai largă cooperării internaţionale.

La scurt timp după încetarea ostilităţilor s-au iscat primele obiecţii împotriva politicii de strictă respectare a cuvântului pe care şi-l dăduse guvernul nostru. Pe neaşteptate, unii colaboratori ai mei mi-au sugerat să răspund printr-un refuz atunci când ruşii îmi vor cere să evacuez în zona de ocupaţie atribuită Statelor Unite trupele americane de pe aliniamentul Elbei. Argumentul era că sovieticii vor fi mai receptivi la unele propuneri ale noastre, îndeosebi la cele privind o împărţire judicioasă a Austriei, dacă forţele noastre vor rămâne pe Elba. Mie, o astfel de atitudine mi se părea lipsită de orice temei. Dacă de la primii paşi ai conlucrării noastre direct cu ruşii refuzam să traducem în practică un acord care angaja buna-credinţă a guvernului nostru, aveam certitudinea (şi Departamentul de Război m-a susţinut totdeauna pe această poziţie) că torpilam, de la bun început, întregul nostru efort de cooperare.

Nu m-am îndoit niciodată că aliaţii occidentali ar fi putut încheia un acord prin care să ocupe o zonă mai întinsă din Germania decât cea pe care o stabiliseră. După părerea mea, dacă ar fi fost la fel de convinşi ca noi, cei de la SHAEF, despre iminenţa unei victorii rapide pe frontul anglo-american, oamenii noştri de stat ar fi insistat, la Ialta, ca Elba să formeze limita naturală geografică dintre zonele de ocupaţie de est şi de vest. Deşi pe la sfârşitul lunii ianuarie 1945 ne mai aflam tot pe malul stâng al Rinului şi nu rupsesem încă linia Siegfried, eu şi statul

meu major am informat pe superiorii noştri că aveam perspectiva unor mari victorii într-un răstimp scurt. Numai teama că nu vom putea înainta mai departe, spre est, trebuie să-i fi determinat pe conducătorii noştri politici să accepte o linie de ocupaţie având oraşul Eisenach drept punctul cel mai adânc situat pe teritoriul german. Dar acestea sunt simple speculaţii, căci nu am discutat niciodată problema cu vreuna dintre persoanele, direct răspunzătoare de împărţirea zonelor.

În orice caz, cronica Berlinului în lunile de la sfârşitul verii şi începutul toamnei anului 1945 reprezintă punctul culminant al cordialităţii şi cooperării pe care am reuşit să-l atingem în raporturile noastre cu autorităţile sovietice. Pe planuri mai vaste şi la niveluri mai înalte, neînţelegerile au sporit mereu, repercutându-se inevitabil şi pe scena germană. Este posibil, de asemenea, ca procesul să se fi desfăşurat în sens invers.

Pe atunci, americanii – sau, cel puţin, noi, cei de la Berlin – nu vedeau deloc pentru ce sistemul de guvernământ sovietic şi regimul democratic, aşa cum îl înţelegeau aliaţii occidentali, nu ar putea convieţui pe glob, cu condiţia ca fiecare să respecte drepturile, teritoriul şi convingerile celuilalt şi ca fiecare să evite acţiunile făţişe sau oculte îndreptate împotriva celuilalt. Nouă ni se părea firesc să se realizeze şi să se respecte cinstit acest acord, de genul „trăieşte şi lasă şi pe altul să trăiască”. Era, probabil, maximul pe care l-am sperat vreodată.